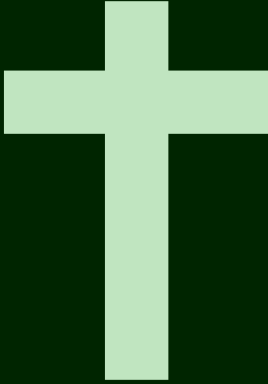


GODE EA SIA:  
IDA:IWANE GALA



The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua New Guinea

**GODE EA SIA: IDA:IWANE GALA**  
**The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua**  
**New Guinea**  
**Buk Baibel long tok ples Bedamuni**

Copyright © 2000 Tom Hoey

Language: Bedamuni (Beami)

Translation by: Tom Hoey

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2019-12-12

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

28e512c8-4603-5063-83de-bc2fd6fa3b51

## Contents

Ma:diu . . . . .	1
Maga . . . . .	80
Luge . . . . .	130
Yone . . . . .	216
Asunasi Dunu Ilia Hou . . . . .	276
Louma . . . . .	357
1 Golidia . . . . .	397
2 Golidia . . . . .	433
Gala:isia . . . . .	456
Efesase . . . . .	470
Filibai . . . . .	484
Golosia . . . . .	494
1 Desalounia . . . . .	504
2 Desalounia . . . . .	512
1 Dimodi . . . . .	517
2 DIMODI . . . . .	527
Daidase . . . . .	534
Failimone . . . . .	539
Hibulu . . . . .	542
Ya:mese . . . . .	571
1 Bida . . . . .	581
2 Bida . . . . .	592
1 Yone . . . . .	598
2Yone . . . . .	608
3Yone . . . . .	610
Yude . . . . .	612
Wamolegei Sia: Olelesu . . . . .	615

## Ma:diu

(Da:i Sia: - Matthew; Modu-Mataio; Bisini-Matyu)

### *Hidadea Sia:*

Ma:diu buga ganodini, Isala:ili fi ilima musa: olelei Gaga:su Dunu (da:i sia: 'Saviour') E da osobo bagadega doaga:i dagoi, amo sia: olelesa. Amo sia: ida:iwane da Yu dunu fi ilima fawane hame, be osobo bagade dunu fifi asi gala huluane ilima misi. Ma:diu buga da hidadea Yesu Ea lalelegesu hou olelelalu, asili, Ea hanoga fane salasu, Ea hawa: hamosu, Ea olelesu amola E oloi dunu uhinisu hou huluane olelesa. Amalalu, go buga na:iyado bega: da Yesu Ea se nabasu, bogosu, amola Ea wa:legadosu olelesa. Amo buga ganodini ninia Yesu Olelesu dunu bagade hamoi ninia ba:sa. E da Gode Ea Sema huluane moloiwane olelesa. E da Gode Ea Hinadafa Hou ninima olelesa.

Ea olelesu da agoane dedei diala :-

- 1 Goumiba:le Olelesu. Amo sia: da Gode Ea Fa:no Bobogesu Fi dunu ilia hou olelesa...Sia:alalo 5-7
- 2 Ea ado ba:su dunu asunasiba:le, ilima olelesu...Sia:alalo 10
- 3 Hebene sogge amola Gode Ea Hinadafa Hou fedege sia: olelesu...Sia:alalo 13
- 4 Ado ba:su dunu ilia hou...Sia:alalo 18
- 5 Osobo bagade wadela:mu eso amola Yesu Ea bu misunu eso, amo olelesu...Sia:alalo 24- 25

### *Sia: Dedei*

- 1 Yesu Ea Aowalalia Fi amola Lalelegesu Eso...Sia:alalo.1:1- 2:23
- 2 Yone Ba:bodaise ea Olelesu...Sia:alalo.3:1- 12
- 3 Yesu E hanoga fane Salasi amola Sa:ida:ne da E dafama:ne Adoba:i...Sia:alalo.3:13- 4:11
- 4 Yesu E Ga:lili sogega Sia: Olelei...Sia:alalo.4:12 - 18:35
- 5 Ga:lili sogge yolesili, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:i...Sia:alalo.19:1- 20:34
- 6 Yesu da Yelusalemega Hieligi Afae Olelelalu, Bogoi...Sia:alalo.21:1 - 27:66
- 7 Yesu E Wa:legadole, Ea Da:i Gaheabolo amo Ea Fa:no Bobogesu Dunuma Olelei...Sia:alalo.28:1 - 20

### *Ma:diu*

Yesu Gelesu Ea Aowalalia Fi  
(Luge 3:23-38)

<sup>1</sup> Yesu Gelesu Ea osobo bagade aowalalia fi da hagudu dedei diala. E da Da:ibidi egaga fi dunu amola Da:ibidi da A:ibalaha:me egaga fi dunu.

<sup>2-5</sup> A:ibalaha:me ea fi hamoi ilia dio hagudu dedei diala. A:ibalaha:me, Aisage, Ya:igobe, Yuda amola ea eya huluane. Amalalu, Bilese, Sela (elea eme da Da:ima), Heselone, La:me, Aminida:be, Nasionone, Sa:lamone, Boua:se (ea eme da La:iha:be), Oubede (ea:me da Ludi), Yesi, Da:ibidi (Isala:ili hina bagade dunu).

<sup>6-11</sup> \*Da:ibidi ea fi fa:no lalelegei da agoane diala. Da:ibidi, Soloumane (ea eme da Iulaia idua), Lihouboua:me, Abaidia, A:isa, Yehosiefade, Yehoula:me, Asaia, Youda:me, A:iha:se, Hesigaia, Ma:na:se, A:imone, Yousaia, Yehoiagini amola yolalali. Amalalu, Ba:bilone dunu fi da Isala:ili dunu fi amo Ba:bilone sogega mugululi asi.

<sup>12-16</sup> Fa:no agoane, Isala:ili dunu ilia sogega bu fimusa: doaga:le, fi agoane hamoi; - Yehoiagini, Sia:ladiete, Selababele, Abaiade, Ilaigime, A:iso, Sa:idoge, A:igime, Ilaide, Elia:isa, Ma:da:ne, Ya:igobe, Yousefe (Meli egoa). Amalalu, Yesu (Ema da Mesaia Dio asuli dagoi) E da lalelegei.

<sup>17</sup> Amaiba:le, A:ibalaha:me ea fi ganodini mano lalelegei, amogainini Da:ibidi lalelegeloba, fi 14 hamoi. Da:ibidi ea mano lalelegele, amogainini Isala:ili dunu ilia Ba:bilone sogega mugululi asi fi, 14 eno ba:i. Amalalu, fi 14 eno hamone, Gode Ea Manodafa da lalelegei.

*Yesu Gelesu Ea Lalelegesu Eso*  
(Luge 2:1-7)

<sup>18</sup> †Yesu Gelesu Ea lalelegesu eso da agoane dialusu. Ea:me Meli da Yousefe ea mae lale, sia:si esalu. E da dunuma hame fi. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa da ea hagomo ganodini mano hamoiba:le, Meli da abula agui ba:i. <sup>19</sup> Egoa Yousefe da ema asigiba:le, e da Melima, dunu huluane ba:ma:ne, gogosiasu imunu hihi galu. Amaiba:le, e da ea uda wamowane fisidigimusa: dawa:i galu. <sup>20</sup> Be e simasia, Gode Ea a:igele dunu da ema misini, amane sia:i, “Yousefe! Da:ibidi ea mano! Di mae beda:ma! Dia sia:si Meli amo lale, dia diasuga oule masunu da defea. Mano dudubusa ea hagomo ganodini diala da Gode Ea A:silibu amoga hamoi dagoi. <sup>21</sup> †E da dunu mano lalelegemu galebe. E da Ea dunu fi ilia wadela:i hou se iasu dabe hamone, ili gaga:mu. Amaiba:le, di Ema Yesu (Gaga:su Dunu) Dio asulima.

\* **1:6-11:** 2 24:14-15; 2 Hou Olelesu 36:10; Yelemaia 27:20 † **1:18:** Luge 1:27

‡ **1:21:** Luge 1:31

22 Amo hou huluane da balofede dunu (Gode Sia: alofesu dunu) ilia musa: sia:i defele hamoi dagoi ba:i. 23 § Iliamane sia:i, “A:fini hame lai da abula agui ba:mu. Amalalu, dunu mano da lalelegemu. Iliamane da Ema Ima:niuele (dawa:loma:ne da ‘Gode nini gilisili esala’) amo dio asulimu.” 24 Amalalu, Yousefe da nedigili, a:igele ea sia: nababeba:le, mae hihini, ea uda lai dagole ea diasuga oule asi. 25 \*\* Be udigili esalu, ea mano lalelegeiba:le fawane gilisili golai. E da amo manoma Yesu Dio asuli.

## 2

### *Bagade Dawa:su Dunu da Yesu Ba:la Misi*

1 Yesu E da Bedeleheme moilaiga Yudia soge ganodini lalelegeloba, hina bagade Helode da Yuda dunu ilia Gamane ouligisu dunu esalu. Bagade dawa:su dunu, gusu soge sedagaga misini, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:i. 2 Iliamane sia:i, “Yu dunu Hina Bagade lalelegei da habila:? Ninia da eso maba gusudili muagado Ea gasumuni lelebe ba:beba:le, Ema nodone sia:musa: misi.”

3 Amo sia: nababeba:le, Helode da mi hanai galu. Yelusaleme dunu huluane ilia da fofogadigi. 4 Helode da gobele salasu dunu amola sema olelesu dunu huluane gilisili, iliamane adole ba:i, “Mesaia Ea lalelegemu soge da habila?”

5 Iliamane bu adole i, “E da Bedeleheme moilaiga, Yudia soge ganodini lalelegemu. Balofede dunu da Gode Sia: Dedei Buga ganodini agoane dedei diala.

6 \* Bedeleheme moilai Yuda soge ganodini da moilai fonobahadi hame. Amo moilaiga Ouligisu Dunu da misunu galebe. E da Gode Ea fi (Isala:ili) iliamane Logodafa olelemu, ”

7 Amaiba:le, Helode da wamowane bagade dawa:su dunuma gasumuni gaheabolo ea heda:i eso hogoi helei. 8 E da ili Bedeleheme moilaiga asunasi. E amane sia:i, “Mano lalelegei amo ba:sea, nama bu adodola misa. Na amola da Ema nodone sia:mu.”

9 Iliamane da Helode ea sia: nabalu, asili, gasumuni amo ilia da musa: gusudili sogega ba:i, amo iliamane bisili asili, mano ea dialebe diasu gadodili mu da:iya lelebe ba:i. 10 Iliamane da gasumuni ba:beba:le, hahawane bagade ba:i. 11 Iliamane da diasu ganodini golili sa:ili, mano amola eme Meli ba:i. Iliamane da osoba muguni bugili, nodone sia:ne gadoi. Amalalu, iliamane da liligi ida:iwane Ema i, amo da gouli, fala:gise amola me.

<sup>12</sup> Ilia simasia, Gode da Helodema bu mae masa:ne ilima sia:i. Amaiba:le, ilia da logo enoga asili, ilila: sogega doaga:i.

*Idibidi Sogega hobeale Asi*

<sup>13</sup> Ilia da asili, Yousefe e da simasia ba:i. Gode Ea a:igele dunu da ema doaga:le, amane sia:i, “Wa:legadoma! Dia mano amola ea:me oule asili, Idibidi sogega hobeale masa. Na sia:be nabima:ne ouesaloma! Helode da dia mano fuga:musa:, logo hogolala.!”

<sup>14</sup> Amaiba:le, Yousefe da gasia hedolowane wa:legadole, ea mano amola mano ea:me, Idibidi sogega oule asi.

<sup>15</sup> †Helode da fa:no bogobeba:le, ilia da bu sinidigi. Balofede dunu ea sia:i, “Na da Idibidi sogega Na mano misa:ne wele sia:mu,” amo da defele hamoi ba:i.

*Helode da Dunu Mano Fonobahadi Medole Lelegei*

<sup>16</sup> Helode da bagade dawa:su dunu ilia ogogoi dawa:beba:le, mi hanai galu. E da bagade dawa:su dunu ilia eso ilegei dawa:beba:le, dunu mano huluane ode aduna lalelegei amola fa:no lalelegei, amo mano huluane Helode da ea dadi gagui dunu ilia fufuga:ma:ne sia:i.

<sup>17</sup> Amaiba:le musa: balofede dunu Yelemaia ea sia:i amo defele hamoi ba:i.

<sup>18</sup> ‡E hemonega amane sia:i

“La:ima moilai ganodini didigia:be bagade ilia naba.

La:isiele ea mano huluane bogobeba:le,

e mae yolele bagadewane dinana.

Amola enoga ea dogo denesimu da hamedei.”

*Idibidi Sogega Bu Misi*

<sup>19</sup> Helode da bogobe galu, Yousefe da bu simasia, Gode Ea a:igele dunu ba:i.

<sup>20</sup> Amo a:igele da amane sia:i, “Wa:legadoma! Mano fufuga:su dunu huluane bogogia:iba:le, dia mano amola ea:me, Isala:ili sogega oule masa.” <sup>21</sup> Amaiba:le, Yousefe da wa:legadole, ea mano amola eme, Isala:ili sogega oule asi.

<sup>22</sup> Agela:iase da ea ada Helode bagia, Yudia ouligisu hou lai dagoi. Amo sia: nababeba:le, Yousefe da bu beda:i galu. E da simasia, Gode Ea sia: nababeba:le, Ga:lili sogega asi. <sup>23</sup> §E da Na:salede moilaiga fi esalu. Amaiba:le, musa: balofede dunu ilia sia:i, “E da Na:salini dunu esalumu,” amo sia: da defele hamoi ba:i.

### 3

*Yone Ba:bodaise Ea Olelesu*

(Maga 1:1-8; Luge 3:1-18; Yone 1:19-28)

† 2:15: Hosia 11:1 ‡ 2:18: Yelemaia 31:15 § 2:23: Maga 1:24; Luge 2:39; Yone 1:45

<sup>1</sup> Amo esoga, Yone Ba:bodaise da misini, Yudia hafoga:i soge ganodini, Gode Ea sia: olelesu. <sup>2</sup> \*E amane sia:i, “Wadela:i hou yolesili, Godema sinidigima! Gode Ea Hinadafa Hou da doaga:mu gadenei galebe!” <sup>3</sup> †Amo dunu ea hou, musa: balofede dunu Aisaia da agoane olelei,

“Dunu afae da wadela:i hafoga:i soge ganodini agoane wele sia:nana,

‘Hinadafa misa:ne, dilia hou logo agoane hahamoma! Dilia Ea logo huluane molole fodoma!’

<sup>4</sup> †Yone ea abula da ga:mele ea hinaboga amuni. E da bulamagau gadofu banene idiniginisi. Ea ha:i manu da sage amola agime hano nasu. <sup>5</sup> Yelusaleme fi, Yudia fi amola Yodane Hano soge fi huluane da ea sia: nabimusa:, ema doaga:i. <sup>6</sup> Ili da ilia wadela:i hou fofada:i dagoi. Amalalu, Yone da ili Yodane hanoga fane salasu.

<sup>7</sup> §Be Fa:lisi amola Sa:diusi dunu bagohame da ea hanoga fane salasu lamusa: doaga:loba, Yone da ilima amane sia:i, “Dilia wadela:i sania fi dunu! Nowa da dilia Gode Ea ougi se iasu amoga hobeamu olelebela:?” <sup>8</sup> “Dilia Godema sinidigisu hou amo defele, Gode Ea hou dulu agoane legema! <sup>9</sup> \*\*Dilia dogo ganodini, ‘Ninia ada da A:ibalaha:me! Amaiba:le, ninia da Gode Ea se iasu hame ba:mu!’ agoane mae sia:ma. Na da dilima dafawane sia:sa! Gode da amo igi afadenene bu A:ibalaha:me ea mano eno ili hahamomu, Gode da defele esala. <sup>10</sup> ††Wali Gode da ifa ea difi goaheiga hedofamusa: momagei diala. Ifa da dulu ida:iwane hame legesea, E da amo ifa abawane nema:ne ha:digimu. <sup>11</sup> Na da dili Godema sinidigiba:le, hanoga fane sala. Be fa:no mabe dunu eno da na gasa bagade baligi. Na da Ea emo salasu amo gaguli masunu defele hame galebe. E da Gode Ea A:silibu amola lalu amoga dili ba:bodaise hou hamomu. <sup>12</sup> Amo dunu Ea lobo ganodini Ea widi dabasu gagui gala. E da widi ha:i manu dulu amola gisi afafamu. E da ha:i manu amo Ea diasu ganodini salimu. Be E da gisi lalu mae usili nenanebe amoga gobebe salimu!”

*Yesu da Hanoga Fane Salasi*  
(Maga 1:9-11; Luge 3:21-22)

<sup>13</sup> Amalalu, Yesu da Ga:lili soge yolesili Yodane sogega doaga:i. Yone da E hanoa fane salima:ne, E sia:i. <sup>14</sup> Be Yone amane sia:i, “Hamedei! Dia na fane salasimu da defea. Di abuli nama misibala:?”

\* 3:2: Ma:diu 4:17; Maga 1:15 † 3:3: Aisaia 40:3 ‡ 3:4: 2 1:8 § 3:7:  
Ma:diu 12:34, 23:33 \*\* 3:9: Yone 8:33 †† 3:10: Ma:diu 7:19



<sup>15</sup> Be Yesu E bu adole i, “Wali hamomu da defea. Ninia Gode Ea ilegele sia:i liligi huluane hamomu da defea,” Amalalu, Yone da Yesu hanoga fane salasi.

<sup>16</sup> Yesu da hanoa salili, bu wa:legadole leloba, muagado Hebene logo doasibi ba:i. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, ‘dafe’ sio agoai ba:i. Amo da sa:ili, Ea da:i da:iya fila dalebe, E da ba:i.

<sup>17</sup> ††Amalalu, sia: bagade muagadodili misini amane sia:i, “Amo da Na dogolegei Manodafa! Na da Ema hahawane gala!”

## 4

*Sa:ida:ne da Yesu Dafama:ne Ema Ado Ba:i*  
(Maga 1:12-13; Luge 4:1-13)

<sup>1</sup> \*Amalalu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Yesu amo dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i soge amoga, Sa:ida:ne da Yesu Ea hou dafama:ne ado ba:musa:, oule asi. <sup>2</sup> Yesu da eso 40 amola gasi 40, ha:i hame maiba:le, ha:i bagade nabi. <sup>3</sup> Amalalu, dafama:ne ado ba:su dunu (Sa:ida:ne) da Yesuma misini, amane sia:i, “Di da Gode Ea Manodafa esala sia:sa. Amaiba:le, amo igi afadenene, bu agi hamoma:ne sia:ma!”

<sup>4</sup> †Be Yesu da bu adole i, “Gode Ea sia: ganodini agoane dedei diala, dunu ilia esalusu da ha:i manu fawane hame. Be Gode Ea lafidili sia: huluane da dunu ilia esalusudafa.”

<sup>5</sup> Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu amo Yelusaleme moilai bai bagadega oule asi. E da Debolo Diasu amo dabua gadodafa, Yesu oule heda:i. <sup>6</sup> †E da amane sia:i,

“Di da Gode Ea Manodafa esalea, osoboa soa-gala:guduma.

Bai Gode Ea Sia: Buga ganodini agoane dedei diala,  
‘Dia emo igiga mae wadela:ma:ne,

Ea a:igele dunu da Di ilia loboga da:ma:ne, E da sia:mu.’”

<sup>7</sup> †Be Yesu E bu adole i, “Gode Ea Sia: da agoane dedei diala, ‘Gode Ea hou ba:musa:, udigili ado ba:su hou maedafa hamoma,’”

<sup>8</sup> Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu goumi bagade amo gadodafa sogebi oule asi. E da osobo bagade fi amola ilia hadigi bagade liligi huluane, Yesuma olelei. <sup>9</sup> E Yesuma amane sia:i, “Di da nama beguduli, nodone sia:ne gadosea, na da amo liligi huluane dima imunu.” <sup>10</sup> \*\*Be Yesu E amane sia:i, “Sa:ida:ne! Di da masa! Gode Sia: da agoane dedei diala,

†† 3:17: Mui 22:2; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 12:18, 17:5; Maga 1:11; Luge 9:35 \* 4:1: Hibulu 2:18, 4:15 † 4:4: Mousesese ea Malasu 8:3

‡ 4:6: Gesami Hea:su 91:11-12 § 4:7: Mousesese ea Malasu 6:16 \*\* 4:10: Mousesese ea Malasu 6:13

“Dilia Hina Godema fawane nodone sia:ne gadoma. Amola Ema fawane hawa: hamoma!”

<sup>11</sup> Amalalu, Sa:ida:ne da yolesili asi. Amola a:igele dunu ilia da Yesu fidimusa: misi.

*Yesu da Ga:lili Sogega Ea Muni Hawa: Hamoi  
(Maga 1:14-15; Luge 4:1,4-15)*

<sup>12</sup> †† Helode da Yone Ba:bodaise afugili, se iasu diasu ganodini sali. Amo sia: nababeba:le, Yesu da Ga:lili sogega asi.

<sup>13</sup> †† E da Na:salede moilai ganodini mae fili, Gabena:ia:me moilaiga hawa: hamomusa: asi. Gabena:ia:me da Ga:lili hano wayabo bega: dialu, Sebiulane amola Na:fadalai fi elea soge ganodini dialu. <sup>14</sup> Amo hou hamoiba:le, musa: balofede dunu Aisaia amo ea musa: sia:i da defele hamoi dagoi ba:i.

<sup>15</sup> §§E musa: amane sia:i,

“Sebiulane amola Na:fadalai soge da hanoa doaga:musa: logo gadenei diala.

Amo soge da Yodane Hano na:iyado bega: diala.

Ga:lili soge da Dienadaile dunu ilia soge gala.

<sup>16</sup> Amo dunu ilia da musa: gasi dunasi ganodini esalu.

Be wali ilia da hadigi bagade ba:mu.

Dunu ilia musa: bogosu gasi soge ganodini esalu, amoga hadigi da diga:mu.”

<sup>17</sup> \*\*\* Amo esoga, Yesu da Ea Sia:dafa degabo olelelalu agoane, “Gode Ea hinadafa Hou gadenenewane doaga:beba:le, dilia wadela:i hou amoma gogosiane, Godema sinidigima!”

*Yesu da Menabo Gasa:su Dunu Biyaduyale Gala ilima Ea  
Hawa: Hamomusa:gini Misa:ne Sia:i  
(Maga 1:16-20; Luge 5:1-11)*

<sup>18</sup> E da Ga:lili hano bega: laluba:le, dunu afadafa ea dio amo Saimone (ea dio eno da Bida) amola Bida eya A:dalu, ela menabo gasa:suga menabo gasa:lalebe ba:i.

<sup>19</sup> Yesu da elama amane sia:i, “Ali nama fa:no bobogema. Na da alia hou afadenene, bu dunu hiougima:ne gasa:su hou alima olelemu.” <sup>20</sup> Amalalu, ela menabo gasa:su esa yolesili, Yesuma fa:no bobogei.

<sup>21</sup> Yesu E bu lalaloba, Sebedi ea mano Ya:mese amola eya Yone, ba:i. Ela amola ela eda, dusagai ganodini menabo gasa:su gadelaiba:le, nodomenanebe ba:i. Yesu da ela wele sia:i. <sup>22</sup> Ela da mae aligili, ela dusagai amola eda amo yolesili, Yesuma fa:no bobogei.

†† 4:12: Ma:diu 14:3; Maga 6:17; Luge 3:19-20    †† 4:13: Yone 2:12    §§ 4:15:  
Aisaia 9:1-2    \*\*\* 4:17: Ma:diu 3:2

*Yesu da Ea Sia: Olelesu, amola Oloi Dunu Uhinisisu  
(Luge 6:17-19)*

<sup>23</sup> ††† Yesu da Ga:lili sogega lalu. E da Yu dunu ilia sinagoge diasu ganodini olelei. E da Gode Ea Hinadafa hou amo Sia: Ida:iwane olelei. E da oloi dunu huluane uhinisisi dagoi.  
<sup>24</sup> Silia soge dunu fi huluane, Ea hou nababeba:le, ilia oloi dunu, se nabasu dunu, doula ahoasu, amola Fio liligi ilia dogoga aligila sa:i, amo dunu huluane Yesuma oule misi. E da huluane uhinisisi dagoi.

<sup>25</sup> Ga:lili dunu, Dega:bolisi dunu, Yelusaleme dunu, Yudia dunu amola Yodane Hano na:iyado bega: esalu dunu, bagohamedafa da Yesuma fa:no bobogei.

## 5

*Yesu E Goumi Da:iya Olelesu*

<sup>1</sup> Dunu bagohame ba:beba:le, Yesu da agoloba:le heda:i. E da osoboa fila sa:i amola Ea fa:no bobogesu dunu da Ema gilisili bulagi. <sup>2</sup> E da ilima sia: muni olelei,

*Hahawane Houdafa  
(Luge 6:20-23)*

<sup>3</sup> “Dunu amo ilia a:silibu da hame gagui defele ilia da dawa:sa,

amo dunu da hahawane bagade.

Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:.

<sup>4</sup> \*Dinanebe dunu ilia da hahawane bagade gala.

Gode da ilia dogo denesimu.

<sup>5</sup> †Hou asaboi amola fonoboi dunu da hahawane bagade gala.

Gode da osobo bagade ilima imunu.

<sup>6</sup> ‡Nowa dunu ilia da Gode Ea hou moloidafa amo ha:i manu

amola hano hanai defele galea,

ilia da hahawane bagade gala.

Ilia da sadi ba:mu.

<sup>7</sup> Nowa da eno dunuma asigiba:le, gogolema:ne olofosea, ilia da hahawane bagade gala.

Gode da ilima asigimu amola ilia wadela:i hou gogolema:ne olofomu.

<sup>8</sup> §Dunu ilia dogo ganodini da ledo hame be hadigi fawane gala,

amo dunu da hahawane bagade gala.

Ilia da Gode ba:mu.

††† 4:23: Ma:diu 9:35; Maga 1:39 \* 5:4: Aisaia 61:2 † 5:5: Gesami  
Hea:su 37:11 ‡ 5:6: Aisaia 55:1-2 § 5:8: Gesami Hea:su 24:3-4

<sup>9</sup> Olofole hamosu dunu da hahawane bagade gala.

Gode da ilima Ea mano dio asulimu.

<sup>10</sup> \*\*Dunu ilia da Gode Ea hou ida:iwane hamobeba:le, eno dunu da ilima se iaha, amo dunu da hahawane bagade gala.

Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:.

<sup>11</sup> ††Dilia amola, eno dunu da dilima ogogole sia:sea amola dilima wadela:le hamosea, amola dilia da Na hou laleguiba:le, dili da wadela:le hamoi ilia ogogole sia:sea, dilia da hahawane bagade gala. <sup>12</sup> ††Dilia da Hebene sogega bidi ida:iwane ba:muba:le, hahawane bagade nodone sia:ma. Musa: fi dunu da amo se nabasu hou defele, musa: balofede dunu ilima iasu.

*Sali amola Hadigi*

*(Maga 9:50; Luge 14:34-35)*

<sup>13</sup> §§Dilia da osobo bagade fifi asi gala ilima sali agoane diala. Be sali da dasasea, bu hahamomu da hamedei. Amo da wadela:iba:le, dunu da ha:digili, emoga osa:gimu.

<sup>14</sup> \*\*\*Dilia da osobo bagade fifi asi gala huluane ilima gamali diala. Moilai bai bagadeda goumi da:iya gagui galea, wamolegemu da hamedei galebe. <sup>15</sup> ††† Gamali ulagisia, dunu da wamolegemusa: ofodoga hame dedebosa. Be e da gamali bugisu bai amoga gadodili legesa. Amasea, gamali da dunu huluane diasu ganodini esala ilima hadigi iaha.

<sup>16</sup> †††Amaiba:le, dilia hadigi, eno dunu noga:le ba:ma:ne olema. Amasea, ilia da dilia hou ida:iwane ba:sea, ilia da dilia Ada Hebene sogega esala Ema nodone sia:mu.”

*Yesu da Musa: Sema Olelei*

<sup>17</sup> “Na da Gode Ea Sema amola balofede dunu ilia olelesu amo wadela:musa: misibayale, mae dawa:ma! Na da wadela:musa: hame misi, be amo huluane bu noga:le hamomusa: misi dagoi. <sup>18</sup> §§§Na dafawane sia:sa! Mu amola osobo bagade da mae mugululi galea, Sema afadafa da hamedafa fisi ba:mu. Olelesu huluane da hamoi dagoiba:le fawane fisimu. <sup>19</sup> Nowa dunu da Gode Ea Sema fonobahadi fawane wadela:sea amola amo hou eno dunuma olelesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou ganodini fonobahadidafa ba:mu. Be nowa dunu da amo Sema nabawane hamosea amola amo Sema eno dunuma olelesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini bisili bagadadafa ba:mu. <sup>20</sup> Fa:lisi dunu amola Sema olelesu dunu ilia hou ba:ma. Dilia Godema

\*\* 5:10: 1 Bida 3:14 †† 5:11: 1 Bida 4:14 †† 5:12: 2 Hou Olelesu 36:16;

Asunasi Dunu Iliia Hou 7:52 §§ 5:13: Maga 9:50; Luge 14:34-35 \*\*\* 5:14:

Yone 8:12, 9:5 ††† 5:15: Maga 4:21; Luge 8:16, 11:33 ††† 5:16: 1 Bida

2:12 §§§ 5:18: Luge 16:17

nabasu hou da ilia hou amo hame baligisia, dilia da Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini misunu hamedei ba:mu.

### *Ougi Hou Olelesu*

<sup>21</sup> \*Dilia da nabi dagoi. Musa: dunu da amane sia:i, 'Eno dunu mae medole legema. Fane legesu dunu da fofada:su ba:mu.' <sup>22</sup> Be wali Na da dilima sia:sa, 'Nowa dunu da ea na:iyadoma ougi galea, e da fofada:mu. Nowa da ea na:iyado ea hou fonobosea, e da fofada:su dunuma doaga:mu. Nowa da ea na:iyadoma 'Di da gagaoui!' sia:sea, e da Helo lalu ba:mu agoai galebe.' <sup>23</sup> Amaiba:le, di da oloda da:iya Godema liligi imunusa: dawa:beba:le, be dia na:iyadoma wadela:i hamoi bu hame olofoi amo bu dawa:sea, <sup>24</sup> Defea! Dia Godema iabe udigili yolema! Hidadea, asili, dia na:iyado bu gousa:ma! Fa:no dia iabe Godema ima.

<sup>25</sup> Di amola dia ha lai dunu da fofada:musa: logoga ahoasea, hedolowane gousa:ma. Agoane hame hamosea, e fofada:su dunuma sia:sea, fofada:su dunu ea sia:beba:le, se iasu ouligisu dunu da di se iasu diasu ganodini sanasimu. <sup>26</sup> Dabe huluanedafa ia dagobeba:le fawane, di da amo se iasu diasu fisili bu misunu.

### *Inia: Uda Adole Lasu*

<sup>27</sup> †Musa: sema dilia nabi amo 'Inia: uda mae adole lama.' <sup>28</sup> Be wali Na da dilima olelesa. Nowa dunu e da uda ba:le, hanaiwane lamusa: dawa:sea, e da ea dogo ganodini inia: uda adole lai dagoi. <sup>29</sup> †Dia sidafa da dia hou wadela:sea, amo si di duga:le fasima. Dia da:i hodo huluane Helo sogega doaga:sa:besa:le, dia da:i hodo liligi fonobahadi afae fawane fisimu da defea. <sup>30</sup> §Dia lobodafa da dia hou wadela:sea, amo lobo di damuni fasima. Dia da:i hodo huluane Helo sogega dasa:besa:le, liligi fonobahadi afae fawane fisimu da defea.

### *Uda Fisiagasu Hou Olelesu*

(Ma:diu 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18)

<sup>31</sup> \*\*Musa: dunu da amane sia:i, 'Dunu da ea uda fisimusa: dawa:sea, e da ea udama fisisu meloa dedene imunu da defea.'

<sup>32</sup> ††Be wali Na da dilima olelesa, 'Nowa dunu da ea uda fisisia, ea hamobeba:le, amo uda da enoma fisia, e da inia: dunu adole lasu hou hamosa. Amola dunu da uda enoga fisi amo lasea, e da inia: uda adole lasu hamosa. Be uda (o

\* 5:21: Gadili Asi 20:13; Mousese ea Malasu 5:17 † 5:27: Gadili Asi 20:14; Mousese ea Malasu 5:18 † 5:29: Ma:diu 18:9; Maga 9:47 § 5:30: Ma:diu 18:8; Maga 9:43 \*\* 5:31: Mousese ea Malasu 24:1-4; Ma:diu 19:7; Maga 10:4 †† 5:32: Ma:diu 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18; 1 Golidia 7:10-11

dunu) da eno dunuma aie heda:su wadela:le hamosea, amo uda fisimu da sema hame.

### *Ilegele Sia:su Olelesu*

<sup>33</sup> ††Musa: sema amane sia:i, ‘Dia ilegele sia:idafa mae yolesima! Gode Ea Dioba:le ilegele sia:beba:le, amo sia: moloiwane hamoma!’ <sup>34</sup> §§Be Na da wali agoane sia:sa, ‘Gasa bagade ilegele sia:su mae hamoma!’ Hebene da Gode Ea Fisuba:le, Hebene amoga gogosele ilegele mae sia:ma. <sup>35</sup> \*\*\*Osobo bagade da Gode Ea emo ligisisu. Amaiba:le, osobo bagadeba:le ilegele mae sia:ma. Yelusaleme da Gode Ea moilai bai bagadeba:le, Yelusaleme amoga gogosele ilegele mae sia:ma. <sup>36</sup> Dia dialuma hinabo afadenene, bu ahea:iai o bunumai hamomu hame dawa:beba:le, dia dialumaba:le ilegele mae sia:ma. <sup>37</sup> Dia ‘ma’ sia:musa: dawa:sea, ‘ma’ fawane sia:ma! Di da ‘hame’ sia:musa: dawa:sea, ‘hame’ fawane sia:ma! Eno sia:, Sa:ida:ne hi fawane da olelesa.

### *Dabe Iasu Olelesu* (Luge 6:29-30)

<sup>38</sup> †††Musa: dunu da amane sia:i, amo dilia da nabi, ‘Dunu eno da dia si wadela:sea, dia da dabe ea si wadela:ma. E da dia bese wadela:sea, dia dabe ea bese wadela:ma!’

<sup>39</sup> Be wali Na da dilima agoane sia:sa, ‘Dunu da di wadela:sea, dia mae dabema! Nowa dunu da dia ba:dafa fasea, dia ba: eno e fama:ne, delegili olema. <sup>40</sup> Nowa dunu da dia da:i salasu lama:ne, Gamanema fofada:musa: dawa:sea, dia abula amola ema ima. <sup>41</sup> Dadi gagui dunu da ea liligi logo dunumuni amoga gaguli masa:ne dima logesea, liligi lale, logo sedagaga gaguli masa. <sup>42</sup> Nowa dunu da dima liligi adole ba:sea, ema ima. Nowa dunu dia liligi lale fa:no bu imunusa: sia:sea, mae gegenama! Ema ima.

### *Ha lai Dunuma Asigi Hou* (Luge 6:27-28,32-36)

<sup>43</sup> †††Musa: dunu ilia da amane sia:i, amo dilia da nabi amo, ‘Dia na:iyadoma asigima! Be dia ha lai dunuma higama! <sup>44</sup> Be wali Na da dilima sia:sa, ‘Dilia ha lai dunuma asigima! Nowa dunu da dilia hou wadela:sea, amo dunu fidima:ne, Godema sia:ne gadoma.’ <sup>45</sup> Amo hou hamobeba:le, dilia Gode Eagofe agoane esalumu. Bai Gode

†† 5:33: Gobeles Salasu 19:12; Idisu 30:2; Mousesese ea Malasu 23:21 §§ 5:34: Ya:mese 5:12; Aisaia 66:1; Ma:diu 23:22 \*\*\* 5:35: Aisaia 66:1; Gesami Hea:su

48:2 ††† 5:38: Gadili Asi 21:24; Gobeles Salasu 24:20; Mousesese ea Malasu 19:21

††† 5:43: Gobeles Salasu 19:18 (Noga:le ba:ma! Fa:lisi dunu da Gode Ea Sia: giadofale olelei. Bai Gobeles Salasu Buga amo ganodini, Gode da dia ha lai dunu higama hamedafa sia:i.)

da dunu huluanema asigiba:le, Ea eso da wadela:i dunuma amola noga:i dunu ilima defele hadigisa. Wadela:i hamosu dunu amola ida:iwane hamosu dunu ilia gilisili Gode Ea gibu iasu defele ba:sa. <sup>46</sup> Dilia dogolegei fi ilima fawane asigi hou hamosea, Gode da abuliba:le bidi dilima ima:bela:? Su lidisu amola hame asigisu dunu da amo asigi hou hamosa. <sup>47</sup> Dilia da dilia fi dunu fawane gousa:sea, amo hou da hou ida:iwane hame. Wadela:i hamosu dunu da amo asigi hou hamonana. <sup>48</sup> §§§Be Gode Ea hou da Asigidafa Hou. Amo hou defele dilia hamoma.”

## 6

### *Asigi Hou*

<sup>1</sup> \* “Dilia Godema sia:ne gadosu o nodosu hou hamosea, dunu eno ba:ma:ne mae hamoma. Dilia da dunu eno ba:ma:ne ogogole hamosea, dilia Ada Hebene ganodini esala da dilima bidi hame imunu.

<sup>2</sup> Dilia da eno hame gagui dunuma liligi udigili imunusa: dawa:sea, dunu huluanema dawa:ma:ne, dalabede mae duma. Ogogosu dunu da eno dunu ilia hou ba:ma:ne, sinagoge diasuga amola logoga agoane hamosa. Na dafawane sia:sa! Ili da ilia bidi lai dagoi. Eno hame lamu. <sup>3</sup> Be dilia da hame gagui dunu ilima liligi udigili imunusa: dawa:sea, dia lobo fofadi da dia lobodafa ea hou hame dawa:mu da defea. <sup>4</sup> Dia iasu hou da wamolegei agoane ba:mu da defea. Amasea, dia Ada Hi da wamolegei hou huluanema ba:lalebeba:le, bidi ida:iwane dima imunu.”

### *Sia:ne Gadosu Olelesu* (Luge 11:2-4)

<sup>5</sup> † “Dilia da Godema sia:ne gadosea, ogogosu dunu agoane mae sia:ne gadoma. Ili da sinagoge diasuga amola logoga, eno dunu ilia siga ba:ma:ne, sia:ne gadosa lela. Na dafawane sia:sa! Ili bidi huluanema ilia da lai dagoi. Eno hame lamu. <sup>6</sup> Be di da Godema sia:ne gadomusa: dawa:sea, dia diasu ganodini ahoasea, logo ga:sili, dia Ada wamoaligisu ganodini esala, amoma wamowane sia:ne gadoma. Dia Ada da wamo liligi ba:beba:le, dima bidi ida:iwane imunu.

<sup>7</sup> Godema sia:ne gadosea, Gode Ea hou hame lalegagui dunu defele, udigili sia:ga fawane mae sia:ne gadoma. Gode Ea hou hame lalegagui dunu da Godema sia: sedagawane hiougibiba:le, Gode da noga:le nabimu ilia da dawa:lala. <sup>8</sup> Be dia Ada da dia esalusu hanai liligi huluanema di mae adole,

§§§ 5:48: Gobeles Salasu 19:2; Mousesese ea Malasu 18:13 \* 6:1: Ma:diu 23:5

† 6:5: Luge 18:10-14

Ea dawa:. Amaiba:le, ilia hou defele mae hamoma. <sup>9</sup> Be dilia da Godema sia:ne gadosea, agoane sia:ma,

‘Ninia Ada Gode Hebene ganodini esala!

Dia hadigi Dio amoma dunu ilia nodone sia:mu da defea.

<sup>10</sup> Hebene ganodini fi da Dia Hinadafa Hou hamonana.

Amo hou da osobo bagadega doaga:mu da defea.

<sup>11</sup> Ninia wali eso ha:i manu defele, ha:i manu ninima sagoma.

<sup>12</sup> Ninia eno dunu ilia wadela:i hou ninima hamoi goglema:ne olofosu,

amo defele ninia wadela:i hou hamoi,

Di goglema:ne olofoma.

<sup>13</sup> Be Sa:ida:ne da ninima dafama:ne ado ba:su hou mae olelema:ne, Di fidima.

Amola Sa:ida:ne da nini wadela:sa:besa:le, Di gaga:ma.’

<sup>14</sup> †Dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hamoi goglema:ne olofosea, dilia Hebene esala Adadafa da dilia wadela:i hou amola goglema:ne olofomu. <sup>15</sup> Be dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hame goglema:ne olofosea, dilia Ada da dilia wadela:i hou amola hame goglema:ne olofomu.

### *Ha:i Mae Nawane Sia:ne Gadosu Hou*

<sup>16</sup> Dilia Godema sia:ne gadomusa: ha:i hame nasea, ogogosu dunu ilia hou agoane mae hamoma. Eno dunu ilia da ha:i hame mai amo ba:ma:ne, ilisu ilia odagi wadela:sa. Na da dilima dafawane sia:sa! Ilia bidi huluane ilia da lai dagoi. Eno hame lamu. <sup>17</sup> Be dilia sia:ne gadomusa: ha:i hame nasea, dilia dialuma da:iya woilo sogadigili, dilia odagi ulima. <sup>18</sup> Dilia hou eno dunuga mae ba:le, dilia Ada fawane da dilia hou wamowane ba:mu. Amasea, E da bidi ida:iwane dilima imunu.

### *Liligi Ida:iwane Hebene Ganodini Gilisima*

*(Luge 12:33-34)*

<sup>19</sup> §Dilia gobolo liligi ida:iwane osobo bagadega mae gilisima. Aouwaba da amo liligi hedolowane wadela:sa amola liligi da hedolo dasasa. Wamolasu dunu amola ilia da diasu gadelale, liligi wamolasa. <sup>20</sup> Be dilia gobolo liligi ida:iwane Hebene ganodini gilisima. Amo soge ganodini, liligi da aouwabaga hame wadela:sa, hame dasasa, amola wamolasuga wamolamu da hamedei. <sup>21</sup> Dilia gobolo ligisisu, amo sogebiga dilia dogo amola da legei dialebe ba:mu.

### *Da:i Hodo ea Gamali*

*(Luge 11:34-36)*



<sup>22</sup> Si da da:i hodo ea gamali agoane. Dia si da noga:iwane galea, hadigi da dia da:i hodo nabamu. <sup>23</sup> Be dia si da wadela:i galea, gasi da dia da:i hodo nabamu. Dia hadigi da gasiwane galea, gasi da bagadedafa ba:mu

*Gode amola Osobo Bagade Liligi*  
(Luge 16:13; 12:22-31)

<sup>24</sup> “Dunu afadafa da hina aduna ela hawa: hamomu da hamedei. Ama! galea, e da hina afadafa ema asigimu. Enoma e da higamu. E da enoma fa:no bobogemu. Eno e da hihini ba:mu. Gode Ea hawa: amola osobo bagade muni dawa:su ea hawa: gilisili hamomu da hamedei galebe.

<sup>25</sup> Amaiba:le dilia ha:i manu liligi amola da:i salasu abula, da:i dioiwane mae dawa:ma. Dunu ea esalusu da ha:i nasu baligi dagoi amola da:i hodo da abula baligi dagoi. <sup>26</sup> Muagado sio fi ba:ma! Iliia da ha:i manu hame bugisa amola hame faisaa. Be dilia muagado Ada da ilima ha:i manu iaha. Dilia esalusu da ilia esalusu amoga baligi dagoi. <sup>27</sup> Dilia da:i dioiwane dawa:beba:le, dilia esalusu eso ilegei da sedagima:bela:? Hame mabu!

<sup>28</sup> Dilia abula lamu hanaiba:le, abuliga da:i dioiwane dawa:bela:? Sogea ea hou ba:ma! Iliia da hawa: hamosu amola amunasu hame dawa:. <sup>29</sup> \*\*Be Na da dilima sia:sa! Soloumane da muni bagade gaguiba:le abula noga:idafa salasu. Be amo sogea ilia abula ida:iwane ba:su da Soloumane ea abula ba:su baligi dagoi. <sup>30</sup> Amaiba:le, gisi da wali diala be aya laluga gobebe sali dagoi ba:mu. Be Gode da amo gisi abula ida:iwane amoga idiniginisiba:le, ea iasu hou dilima da goe hou bagadewane baligimu. Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadi.

<sup>31</sup> Amaiba:le da:i dioiwane mae dawa:ma. ‘Ninia da adi moma:bela:? Ninia da adihano moma:bela:? Ninia da adi abula amoga idiniginisima:bela:?’ amo sia: mae sia:ma. <sup>32</sup> Gode Ea hou hame lalagagui dunu da amo liligi amoma dawa:lala. Be dilia wali esaloma:ne lamu liligi defele, amo dilia muagado Ada Ea dawa:. <sup>33</sup> Be dilia Gode Ea Hinadafa Hou amola Ema moloidafa nabasu hou hidadea hogoi helema. Fa:no E da waha sia:i esalusu liligi dilima imunu. <sup>34</sup> Aya misunu hou da:i dioiwane mae dawa:ma. Aya da hi fawane amo hou dawa:mu da defea. Wali eso da:i dioi liligi diala, amoga fawane dawa:mu da defea.

## 7

*Eno Dunuma Fofada:su Hou*  
(Luge 6:37-38,41-42)

\*\* 6:29: 1 10:4-7; 2 Hou Olelesu 9:3-6

<sup>1</sup> “Gode da dima gasa bagadewane fofada:sa:besa:le, dunu eno ilia hou ba:beba:le, udigili amola hihini mae fofada:ma.  
<sup>2</sup> \* Bai dia fofada:su eno dunuma hamoi amo defele, Gode da dima fofada:mu. Dia da eno dunuma sema hamosea, amo defele Gode da amo sema defele dima fofada:mu. <sup>3</sup> Dia abuliba:le ifa su dia sama ea si ganodini dialebe, amo higale ba:sala:? Be ifa da:fe dia si ganodini dialebe, di abuli hame ba:sala:? <sup>4</sup> Di da ifa da:fe dia si ganodini dialebe hame ba:beba:le, dia samama, ‘Ifa su dia si ganodini dialebe na fadegale fasimu,’ amane sia:mu da hamedei galebe. <sup>5</sup> Di da dabua fawane molole ogogosu dunu! Hidadea, ifa da:fe dia si ganodini dialebe fadegale fasili, bu noga:iwane ba:beba:le, fa:no ifa su dia sama ea si sa:i amo fadegale fasimu da defea.

<sup>6</sup> Liligi ida:iwane wa:megili imunu da defea hame. Dia su gebogili mae ima. Agoane hamosea, gebo da dia su osa:la heda:le, sinidigili, dia da:i hodo dodosa:ne dagomu.

*Adole Ba:su, Hogole Helesu, Logoga Lulufigisu Hou*  
*(Luge 11:9-13)*

<sup>7</sup> “Adole boba:sea, dilia da lamu. Hogoi helese, dilia da ba:mu. Logoga lulufigisia, dilia da logo doasibi ba:mu.  
<sup>8</sup> Nowa da adole boba:sea da lamu. Nowa da hogoi helese da ba:mu. Nowa da mae yolele, logoga lulufigisia, e da logo doasibi ba:mu.

<sup>9</sup> Osobo bagade ada, ea mano da ha:i manusa: ema menabo adole ba:sea, e da medosu sania ima:bela:? Hame mabu! <sup>10</sup> E da ha:i manusa: menabo adole ba:beba:le, ada da sania ima:bela:? Hame mabu! <sup>11</sup> Amaiba:le, dilia wadela:i hamosu dunu da dilia mano ilima liligi ida:iwane gala imunu dawa:beba:le, dilia Hebene ganodini esala Ada da dilima liligi ida:iwane baligiliwane imunusa: dawa:.

<sup>12</sup> † Adi hou, eno dunu dilima hamomu dili da hanai galea, amo hou defele ilima hamoma. Mousese ea Sema sia: amola balofede dunu ilia sia: ea bai da goea.

*Logo Fonobahadi*  
*(Luge 13:24)*

<sup>13</sup> “Logo Holei fonobahadi amoga golili masa. Helo amoga ahoasu logo da holei bagade amola logo da ba:dedafa. Dunu bagohame da amo logoga ahoa. <sup>14</sup> Be Fifi Ahoanusu logo da holei fonobahadi amola logo da gasa bagade. Dunu bagahame fawane da amo logo hogole ba:sa.

*Ifa amola ea Dulu*  
*(Luge 6:43-44)*

---

\* 7:2: Maga 4:24 † 7:12: Luge 6:31

15 “Ogogosu olelesu balofede dunu dawa:ma. Iliā dabuagado da sibi ea gadofogoane ba:sa, be ganodini da gasonasu wa:me esala. 16 Dilia da ilia dulu legei ba:sea, ilia hou dawa:mu. Dunu da nebaiyaga waini hame faisā, amola gisiga, esalo dulu hame faisā. 17 Ida:iwane ifa da dulu noga:iwane legesa. Wadela:i ifa da dulu wadela:i fawane legesa. 18 Ida:iwane ifa da dulu wadela:i gala legemu hamedei galebe. Wadela:i ifa da dulu ida:iwane hame legesa. 19 †Ifa huluane da dulu noga:iwane hame legesea, ilia da amo ifa abusa:le, laluga galadigimu. 20 §Amaiba:le, dilia da ilia dulu legei ba:sea, ilia hou dawa:mu.

*Na da Dili Hamedafa Dawa:i*  
(Luge 13:25-27)

21 “Dunu huludafa da Nama ‘Hina! Hina!’ sia:beba:le, ilia udigili Hebene soge ganodini hame masunu. Be nowa dunu da Gode Ea hou nabawane hamobeba:le, amo dunu fawane da heda:mu. 22 Na bu misunu esoga, dunu bagohame da Nama agoane sia:mu, ‘Hina! Hina! Ninia Dia dioba:le sia: gasa bagade olelesu. Ninia da Dia Dioba:le, Gode Ea Sia: olelei. Ninia da Fio liligi bagohame dunu ilia dogoga aligila sa:i fadegale fasi, amola musa: hame ba:su hou gasa bagade hamosu!’ 23 \*\*Amasea, Na da ilima amane sia:mu, ‘Na da dili hame dawa:i galu. Dilia wadela:le hamosu dunu! Dilia masa!’

*Diasu Gagusu Dunu Aduna*  
(Luge 6:47-49)

24 “Amaiba:le, nowa dunu da Na sia: noga:le nababeba:le, noga:le hamosa, e da bagade dawa:su dunu ea diasu igi bai da:iya gagui agoai ba:sa. 25 Gibu bagade sa:ili, hano amola heda:le, isu bagade misini, amo diasu ha:giwane fai. Be diasu da igi da:iya gaguiba:le hame mugului. 26 Be nowa dunu da Na sia: naba be hame hamosa, e da gagaoui dunu amo da dasai sa:i da:iya ea diasu gagui agoane. 27 Gibu bagade sa:ili, hano heda:le, isu bagade misini, diasu da ha:giwane fabeba:le, diasu da hedolowane mugului, bu hamedafa ba:i.”

*Yesu Ea Hinadafa Hou*

28 ††Yesu da amo sia: olelei dagoiba:le, dunu huluane da fofogadigi. 29 E da ilia musa: sema olelesu dunu agoane hame olelei. E da Hina Bagadedafa ea hou agoane oleleiba:le, ilia da fofogadigi.

† 7:19: Ma:diu 3:10; Luge 3:9 § 7:20: Ma:diu 12:33 \*\* 7:23: Gesami  
Hea:su 6:8 †† 7:28: Maga 1:22; Luge 4:32

## 8

*Yesu da Oloi Dunu Uhinisi*  
(Maga 1:40-45; Luge 5:12-16)

1 Yesu E goumiba:le bu sa:ili, dunu bagohame da Ema fa:no bobogei. 2 Amasea, lebolosi (da:i da aiya madelai) oloi dunu da Ema doaga:le, muguni bugili, amane sia:i, “Hina! Di da hanai galea, Di da na olo dodofemu dawa:.”

3 Yesu da Ea lobo molole, oloi ea da:i hodo digili, amane sia:i, “Na hanai galebe. Dia olo uhima!” Amasea, ea olo da hedolo bahole, uhi dagoi ba:i. 4 \*Yesu da ema amane sia:i, “Dunu eno ilima mae adoma! Be gobelesalasu dunu ema masa! E da dia oloi uhi amo abodemu. Amasea, dia da uhi dagoi amo dunu huluanema olelemusa:, Mousesee ea musa: adoi gobelesalasu liligi, ema ima.”

*Yesu da Louma Dadi Gagui Ea Hawa: Hamosu Dunu Uhinisi Dagoi*  
(Luge 7:1-10)

5 Yesu da Gabena:ia:me moilaiga doaga:loba, Louma Gamane dadi gagui hina dunu da Ema doaga:le, amane sia:i, 6 “Hina! Na hawa: hamosu dunu da se bagade nabawane amola da:i gadoi dila.”

7 Yesu E bu adole i, “Na da e uhimusa: masunu!”

8 Be dadi gagui hina da Yesuma bu adole i, “Na hou da wadela:iba:le, Di da na diasuga misunu na da defele hame galebe. Di udigili guiguda: sia:ga fawane uhima.

9 Na amola da hina dunu eno esala. Na dadi gagui dunu amola, ilia da na sia: naba. Dunu afadafa ema na da ‘Masa!’ sia:beba:le, e da ahoa. Enoma na da ‘Misa!’ sia:beba:le, e da maha. Na da na hawa: hamosu dunuma ‘Agoane hamoma!’ sia:sea, e da agoane hamosa.”

10 Amo sia: nababebe:le, Yesu E fofogadigili, Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Na da Isala:ili fi ganodini, dafawaneyale dawa:su hou bagade agoia hame ba:i. 11 †Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu bagohame ilia gusudili amola guma:dili misini, ilia amola A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe gilisili, Gode Ea Hinadafa Hou lolo Nasu bagade amo ganodini fimu. 12 ‡Be Gode Ea fi dunu, Gode da gasiga gadili galadigimu. Ili da bese ini dinanumu.” 13 Amalalu, Yesu da dadi gagui hina ema amane sia:i, “Masa! Dia dafawaneyale dawa:su defele ba:ma!” Amo sia:beba:le, ea hawa: hamosu dunu da uhini dagoi ba:i.

\* 8:4: Gobelesalasu 14:1-32 † 8:11: Luge 13:29 ‡ 8:12: Ma:diu 22:13, 25:30; Luge 13:28

*Yesu da Dunu Bagohame Uhinisi  
(Maga 1:29-34; Luge 4:38-41)*

<sup>14</sup> Yesu da Bida ea diasuga doaga:i. Bida idua ea eme da asugi madelaiba:le, udigili dehea da:iya dialebe ba:i. <sup>15</sup> Yesu da amo uda ea lobo gaguli ba:i. Amalalu, ea asugi da hedofale, e da wa:legadole, Yesuma aowai.

<sup>16</sup> Daeya, ilia da doula ahoasu dunu bagohame Yesuma oule misi. Yesu da Ea sia:ga, wadela:i a:silibu huluane fadegale fasi dagoi. E da oloi dunu huluane uhinisi dagoi.

<sup>17</sup> §Ea hamobeba:le, balofede dunu Aisaia ea sia: didili hamoi dagoi ba:i, “Hisu da ninia olo huluane lale, gaguli asi dagoi!”

*Yesuma Fa:no Bobogesu Hou da Udigili Asaboi Hame  
(Luge 9:57-62)*

<sup>18</sup> Dunu bagohame da gilisibiba:le, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma hano na:iyado bega: masa:ne sia:i. <sup>19</sup> Sema olelesu dunu afae da Ema misini, amane sia:i, “Olelesu! Di da habidili ahoasea, na da Dima, mae yolele, fa:no bobogemu.”

<sup>20</sup> Be Yesu da bu adole i, “Fogisi da uligelaba diaha. Sio da bibi da:iya diaha. Be Dunu Egefe golama:ne da diasu hame gala.”

<sup>21</sup> Ea fa:no bobogesu dunu eno da Ema amane sia:i, “Na da Dima mae yolele, fa:no bobogemu. Be hidadea na ada bogole, Na da e uli dogone salimu da defeala:?”

<sup>22</sup> Be Yesu da bu adole i, “Defea! Nama fa:no bobogema! Be bogoi dunu ilisu ilila: bogoi dunu uli dogone salimu da defea.”

*Yesu da Ea Sia:ga Gibu Isula Bobodoi Hedofai  
(Maga 4:35-41; Luge 8:22-25)*

<sup>23</sup> Eso afaega, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila heda:le asi.

<sup>24</sup> Amalalu, hedolowane, fo gasa bagade misini, hano gafululi, dusagai gigiwigili, hano da dusagai ganodini dabeba:le, magufamu gadenei ba:i. Yesu da dusagai ganodini golai dialebe ba:i. <sup>25</sup> Amalalu, ado ba:su dunu, ilia da Yesuma doaga:le, Ea golai didilisili, Ema amane sia:i, “Hina! Fidima! Ninia da bogomu galebe!”

<sup>26</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le beda:bela:? Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadi.” Amalalu, E da wa:legadole, fo amola hano gafului amoma gagabole sia:nanu, fo da yolele, hano da bu ida:iwane ba:i.

<sup>27</sup> Ilia da bagadewane beda:i galu. Fofogadigili, ilia gilisili sia: dasu, “Fo amola hano amola Ea sia nababeba:le, goe dunu da nowa dunula:?”

*Yesu da Doula Ahoasu Dunu Aduna Uhinisi  
(Maga 5:1-20; Luge 8:26-39)*

<sup>28</sup> Hano wayabo na:iyado bega: doaga:le, E da Ga:dala sogega doaga:i. Doula ahoasu dunu aduna, bogoi alifa gele gelabo yolesili, misini, Ema doaga:i. Elea dogo ganodini wadela:i a:silibu da aligila sa:iba:le, elea hou da nimi bagade ba:i. Amaiba:le, dunu huluane da beda:iba:le, amo logoga hame ahoasu. <sup>29</sup> Ela ha:giwane wele sia:i, “Gode Egefe! Di da adiga anima misibela:? Di da abuliba:le ilegei esoga mae aligili, anima se iasu imunusa: misibela:?”

<sup>30</sup> Gebo bagohame gadenenewane ha:i nanebe ba:i. <sup>31</sup> Amaiba:le, wadela:i a:silibu amo doula ahoasu elea dogo ganodini aligila sa:i da Yesuma ha:giwane adole ba:i, “Dia da nini sefasimusa: dawa:sea, amo gebo fi ganodini Dia nini asunasima.”

<sup>32</sup> Yesu da “Masa!” sia:i. Amalalu, ilia fadegale fasili, gebo ganodini aligila sa:i. Amalalu, gebo huluane da hobeale, gafuluga sa:ili, hano bagadega sa:ili, bogogia:le gela sa:i. <sup>33</sup> Amo gebo ouligisu dunu da hobeale asili moilaiga doaga:i. Ilia da moilai dunu ilima amo doulasi dunuma hou doaga:i, amo olelei. <sup>34</sup> Amo sia: nababeba:le, moilai dunu huluane da Yesuma misini, E masa:ne ha:giwane edegei.

## 9

*Yesu da Da:i Gadoi Dialu Dunu Uhinisi  
(Maga 2:1-12; Luge 5:17-26)*

<sup>1</sup> Amaiba:le, Yesu E da bu dusagaiga aligila heda:le, hano degele, Hi moilaiga doaga:i. <sup>2</sup> Ilia da gadoi dialu dunu debea da:iya ligisi, Ema oule misi. Yesu da ilia dafawaneyale dawa:su hou ba:beba:le, oloi dunuma amane sia:i, “Nagofe! Mae beda:ma! Dia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi.”

<sup>3</sup> Be Sema olelesu dunu mogili da amo hou ba:beba:le, ilia asigi dawa:su ganodini amane sia:i, “Amo dunu da lasogole sia:sa!”

<sup>4</sup> Be Yesu da ilia asigi dawa:su ba:i dagoi. Amaiba:le, E amane sia:i, “Dili abuliba:le wadela:lewane dawa:sala:? <sup>5</sup> Adi hou da asaboila:? Na da gadoi diala dunuma, ‘Dia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi,’ sia:ma:bela:? O Na da ema, ‘Wa:legadole laloma!’ sia:ma:bela:?. <sup>6</sup> Be Dunu Egefe da osobo bagade dunuma gogolema:ne olofosu ima:ne gasa defele gala. Amo dilia dawa:ma:ne, Na da

hamomu.” Amalalu, E da gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Wa:legadole, dia dehea gisawane diasuga masa!”

<sup>7</sup> Amalalu, e wa:legadole, ea dehea gagua gadole, gisawane, ea diasuga asi. <sup>8</sup> Dunu huluane da amo hou fofogadigili ba:i. Gode da amo Hina hou osobo bagade dunuma iabeba:le, ilia da Godema nodonanu.

*Yesu da Ma:diu Ema Fa:no Bobogema:ne Wele sia:i  
(Maga 2:13-17; Luge 5:27-32)*

<sup>9</sup> Amo sogebi yolesili, asili, Yesu da dunu ea dio amo Ma:diu amo su lidisu seseiga esalebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!” Amalalu, Ma:diu da wa:legadole, Yesuma fa:no bobogei.

<sup>10</sup> \*Yesu amola Ea ado ba:su dunu ilia da Ma:diu ea diasuga ha:i manusa: asi. Amalalu, su lidisu dunu amola wadela:i hamosu dunu bagohame ilima gilisibi ba:i.

<sup>11</sup> Amo hou ba:beba:le, Fa:lisi dunu da Yesu Ea ado ba:su dunu ilima amane adole ba:i, “Dilia Olelesu dunu E da abuliba:le gilisili su lidisu amola wadela:i hamosu dunu ili gilisili ha:i nanabela:?”

<sup>12</sup> Yesu da ilia sia: nabi. E amane sia:i, “Hame oloi dagumui dunu da manoma legesu dunuma hame maha, - oloi dunu fawane. <sup>13</sup> †Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Na da gobehe salasau hou hame be gogolema:ne olofosu amola asigi hou fawane hanai gala.’ Amo ea bai hogola masa! Na da hou ida:iwane hamosu dunu lidimusa: hame misi. Na da wadela:i hou hamosu dunu lidimusa: misi.”

*Ha:i Manu Hame Nasu Hou  
(Maga 2:18-22; Luge 5:33-39)*

<sup>14</sup> Amalalu, Yone Ba:bodaise ea ado ba:su dunu da Yesuma doaga:le, amane sia:i, “Ninia amola Fa:lisi dunu da eso bagohame, Godema nodone sia:ne gadomusa:, ha:i manu hame naha. Be dia ado ba:su da amo hou hame hamosa. Abolebela:?”

<sup>15</sup> Yesu E bu adole i, “Uda lamu dunu, e amola ea na:iyado dunu huluane da gilisili esalea, ea na:iyado da hame da:i dioiwane esala. Be hobeia, uda lamu dunu da ilima samogeiba:le, ilia da e bu hame ba:muba:le, ilia da da:i dioiba:le, ha:i mae nawane hou hamomu.

<sup>16</sup> Dunu da ilia abula hea gadelai amoga abula gaheabolo gala hame nodomesa. Gaheabolo abula da hea amoga hedolo fadegamu, amola gadelai da bu bagade hamomu. <sup>17</sup> Amola dunu ilia da waini gaheabolo amo ohe gadofu gaga hea ganodini hame sala. Agoane hamoi galea, waini gadofu da fudugala:le, wadela:ida:fa ba:mu. Waini amola da

\* 9:10: Luge 15:1-2 † 9:13: Ma:diu 12:7; Hosia 6:6

sogadigili, fisi dagoi ba:mu. Be waini gaheabolo da waini gadofa gaheabolo ganodini salimu da defea. Amasea, waini amola gadofa da noga:le dialumu.”

*Yesu da Sinagoge hina dunu Idiwi Uhinisi. Logoga Asili, Uda eno da Yesu Ea Abula Digili Ba:i*

*(Maga 5:21-43; Luge 8:40-56)*

<sup>18</sup> Yesu da amo sia:nanoba, Yu fi ouligisu dunu da Yesuma doaga:le, muguni bugili, Ema amane sia:i, “Na diwi da wahadafa bogoi. Be Dia da ea da:i amoga Dia lobo ligisia, e da bu uhimu.”

<sup>19</sup> Amaiba:le, Yesu amola ea ado ba:su dunu ilia da wa:legadole, ea diasuga doaga:musa: asi.

<sup>20</sup> Oloi uda afae amo da ode fagoyale gala ea maga:me bagade ahoasu, amo da Yesuma fa:no bobogele, Ea abula fe digili ba:i. <sup>21</sup> E da Yesu Ea abula digili ba:seauhimu, amo ea asigi dawa:su ganodini dawa:i galu.

<sup>22</sup> Yesu da delegili, amo uda ba:i dagoi. E da ema amane sia:i, “Na diwi! Dia dogo denesima! Di da dafawaneyale dawa:beba:le uhi dagoi.” Amalalu, amo uda da hedolo uhibi ba:i.

<sup>23</sup> Amalalu, Yesu da sinagoge hina dunu ea diasuga doaga:loba, baidama dusu amola didigia:su dunu bagohame ba:i. <sup>24</sup> E da ilima amane sia:i, “Gadili masa! Uda mano da bogoi hame. E da golai diala.” Amane sia:beba:le, dunu huluane da Eba:le oufesega:i.

<sup>25</sup> Be ilia dunu huluane gadili sefasi ba:loba, Yesu da misini, amo uda mano ea lobo gagui. Amalalu, a:fini da wa:legadoi. <sup>26</sup> Isala:ili dunu huluane amo soge ganodini da amo gasa bagade hou nabi dagoi.

*Yesu da Si Dofoi Dunu Aduna Elea Si Fadegalesi*

<sup>27</sup> Yesu da amo sogebi yolesili, asili, si dofoi dunu aduna da Ema fa:no bobogelalebe ba:i. Ela da amane wele sia:i, “Da:ibidi ea mano, anima asigima!”

<sup>28</sup> Yesu da diasu ganodini golili daloba, si dofoi dunu da Yesuma doaga:i. Yesu E amane sia:i, “Na da alia si fadegamu defele esala, amo alia da dafawaneyale dawa:bela:?”

“Ma, hina!” ela bu adole i.

<sup>29</sup> Amaiba:le, E da elea si digili ba:i dagoi. “Alia dafawaneyale dawa:i hou defele ba:ma!” <sup>30</sup> Amalalu, elea si da fadegai dagoi ba:i. Be Yesu da gasawane elama, eno dunuma mae adoma:ne sia:i.

<sup>31</sup> Be ela da asili, Ea sia: mae nabawane, dunu huluane amo soge ganodini esalu ilima olelei dagoi.

*Yesu da Sia: Hamedei Dunu Uhinisi*



<sup>32</sup> Amo dunu da gadili ahoananoba, eno dunu da sia: hamedei dunu amo ea dogoga Fio liligi aligila sa:i, Yesuma oule misi. <sup>33</sup> Yesu da amo wadela:i a:silibu fadegale fasi dagoi. Amalalu, amo dunu da ea lafidili bu sia: baoui. Dunu huluane fofogadigili amane sia:i, “Amo hou ninia Isala:ili soge ganodini degabodafa ba:sa!”

<sup>34</sup> †Be Fa:lisi dunu da amane sia:i, “E da wadela:i a:silibu hina ea gasaga amo liligi fadegasa.”

### *Yesu da Dunu ilima Asigisu*

<sup>35</sup> §Yesu da ilia moilai huluane amoma doaga:le, ilia sinagoge diasu ganodini Gode Ea Hinadafa Hou olelelalu. E da oloi dunu huluane uhinisi dagoi. <sup>36</sup> \*\*Be E da dunu bagohame gilisibi ba:beba:le, bagadewane asigi galu. Ili da sibi ouligisu dunu hameba:le, gasa hame sidi agoane dialebeba:le, E da bagade asigisu. <sup>37</sup> ††Amaiba:le E da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Dafawane! Ha:i manu yoi da bagade. Be faimu dunu da bagahamedafa. <sup>38</sup> Amaiba:le ha:i manu gamisu Hina Ema sia:ne gadoma. E da faimu dunu asunasima:ne, sia:ne gadoma.”

## 10

### *Ado Ba:su Dunu Fagoyale Gala (Maga 3:13-19; Luge 6:12-16)*

<sup>1</sup> Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala gilisili, gasa bagade hou ilima i. Ili da wadela:i a:silibu fadegama:ne amola oloi dunu uhimane, amo gasa defele E da ilima i dagoi. <sup>2</sup> Ado ba:su dunu fagoyale gala ilia dio amo da Saimone (ea dio eno da Bida), ea eya A:dalu, Ya:mese, (Sebedi ea mano) amola amo ea eya Yone, <sup>3</sup> Filibe, Badolomiu, Domase, su lidisu dunu Ma:diu, Ya:mese (A:lafiase ea mano), Da:diase, <sup>4</sup> Saimone (Selode fi dunu) amola Yudase Isaga:liode (e da Yesu hohonoi).

### *Ado ba:su Dunu Ili Hawa: Hamosu (Maga 6:7-13; Luge 9:1-6)*

<sup>5</sup> Yesu da amo dunu fagoyale gala asunasi. E amane sia:i, “Dienadaile sogega amola Samelia moilai gagaiga mae masa. <sup>6</sup> Be Isala:ili dunu fi da sibi fisi dagoi agoane. Amaiba:le ilima olelela masa. <sup>7</sup> \*Ahoabeba:le, dilia sia: agoane olelema, ‘Gode Ea Hinadafa Hou doaga:mu da gadanei galebel!’ <sup>8</sup> Dilia oloi dunu uhinisima amola bogoi

† 9:34: Ma:diu 10:25, 12:24; Maga 3:22; Luge 11:15 § 9:35: Ma:diu 4:23; Maga 1:39; Luge 4:44 \*\* 9:36: Idisu 27:17; 1 22:17; 2 Hou Olelesu 18:16; Isigiele 34:5; Maga 6:34 †† 9:37: Luge 10:2 \* 10:7: Luge 10:4-12

dunu bu wa:legadolesima. Lebolosi dunu uhinisima amola Fio liligi fadegale fasima. Dilia lai da udigili laiba:le, dilia imunuba:le, bidi mae lama. <sup>9</sup> Gouli, silifa amola balasega hamoi muni dilia muni salasu ganodini sali, mae gaguli masa.

<sup>10</sup> †Udigili edegesu dunu ea esa, abula aduna, emo salasu amola dagulu, mae gaguli masa. Dilia da hawa: hamosu dunu gala. Amaiba:le, eno dunu da dilia wali esaloma:ne lamu liligi dilima imunu da defea.

<sup>11</sup> Dilia da moilaiga doaga:sea, nowa dunu dilima yosia:sea, amo dunu ea diasuga golale, eno sogega masunusa: fawane yolesima. <sup>12</sup> Dilia diasuga golili dasea, amane sia:ma, “Guiguda: olofosu dialoma!” <sup>13</sup> Iliia da dili hahawane yosia:sea, dilia yosia:su da ilima dialoma:ne sia:ma. Be ilia dili hame yosia:sea, dilia yosia:su bu samogema.

<sup>14</sup> ‡Amola moilai dunu da dili hame yosia:sea amola dilia sia: higabe ba:sea, dilia logoga bu asili, goe moilai ea osono dilia emo gafega diala, amo ilima olelema:ne dogalesima.

<sup>15</sup> §Na da dafawane sia:sa! Fofada:su eso doaga:sea, goe moilai ea se iasu da Sodame amola Goumola moilai, elea musa: se iasu bagadewane baligimu.”

*Gegesu Hou da Doaga:mu*  
(Maga 13:9-13; Luge 21:12-17)

<sup>16</sup> \*\*“Nabima! Na da dili asunasiba:le, dilia da sibi mano agoane. Dilia da dunu gasonasu wa:me adoba ganodini ahoabe agoai ba:mu. Amaiba:le, sania agoane, dawa:iwane hamoma, amola ‘dafe’ sio ea olofosu hou agoane hamoma.

<sup>17</sup> ††Dilia osono bagade dunu ilia hou dawa:ma! Iliia da dilima fofada:sea, sinagoge diasu ganodini fegasuga bagade famu. <sup>18</sup> Na hou lalegaguiba:le, dilia da Gamane Hina dunuma fofada:mu. Bai dilia da fofada:su amo ganodini, ilima amola Dienadaile dunuma, Gode Ea Sia: Ida:iwane olelemu. <sup>19</sup> Fofada:sea, dilia bu adole iasu da:i dioiwane mae dawa:ma. Amo esoga, Gode da dilia bu adole imunu sia: dilima olelemu. <sup>20</sup> Bai dilia lafidili sia: da dilila: sia: hame ba:mu. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini esala, Hi fawane da amo sia: dilia lafidili sia:mu. <sup>21</sup> ††Dunu ilia da yolalali amo medoma:ne, fofada:su dunuma imunu. Eda da ea mano amoma amo hou defele hamomu. Mano da wa:legadole, ilia eda amola eme himone

† 10:10: 1 Golidia 9:14; 1 Dimodi 5:18 † 10:14: Asunasi Dunu Iliia Hou 13:51

§ 10:15: Ma:diu 11:24; Mui 19:24-28 \*\* 10:16: Luge 10:3 †† 10:17: Maga

13:9-11; Luge 12:11-12, 21:12-15 †† 10:21: Maga 13:12; Luge 21:16

fuga:mu. <sup>22</sup> §§Dilia da Na hou lalegaguiba:le, dunu huluane da dili higamu. Be nowa da Na hou mae yolele soge wadela:mu eso amoga doaga:sea, e da gaga:su ba:mu. <sup>23</sup> Iliā da moilai afae ganodini dilima gadei sia:sea amola fasea, dilia eno moilaiga hobeale masa. Dilia moilai huluanedafa Isala:ili soge ganodini amo hame olelei dagosea, Dunu Egefe da misunu.

<sup>24</sup> \*\*\* Ado ba:su dunu da olelesu dunu amo ea hou hame baligisa. Hawa: hamosu dunu ea hou da hina dunu amo ea hou hame baligisa. <sup>25</sup> ††† Amaiba:le, ado ba:su dunu ea hou da ea olelesu dunu amo ea hou defele ba:mu da defea. Amola hawa: hamosu dunu ea hou da ea hina amo ea hou defele ba:mu da defea. Iliā da sosogo fi Eda amoma Bilisibale dio asuliba:le, ilia da amo Eda Ea sosogo fi dunu ili dio baligiliwane wadela:mu.

*Godema Beda:ma*  
(Luge 12:2-7)

<sup>26</sup> ††† Amaiba:le, osobo bagade dunu ilima mae beda:ma! Dunu huluane da dedeboi liligi huluane hobeā ba:mu. Iliā da wamolegei liligi huluane hobeā dawa:mu. <sup>27</sup> Dilia Na wali gasi ganodini sia:su, amo dilia hadigi ganodini sia:ma! Na da dili ge ganodini sadoga sia:sa. Be dilia da amo sia: diasu gado aligila heda:le, amo olelemusa: bagade wele sia:ma!

<sup>28</sup> Dilia da:i hodo bogoma:ne medosu dunu ilima mae beda:ma. Be Gode da a:silibu amola da:i hodo gilisili Helo sogega wadela:mu dawa:beba:le, Godema beda:mu da defea. <sup>29</sup> Diogonabo aduna da doea afadafa amoga bidi lasa. Be afadafa fawane osoboga bogola dasea, Gode da dawa:lala.

<sup>30</sup> Be dilia dialuma hinabo afae afae, amo huluane Gode da idibiba:le, huluane dawa:.

<sup>31</sup> Amaiba:le mae beda:ma! Dilia bidi lasu defei da diogonabo bagohame ilia bidi lasu defei baligi dagoi.

*Yesu Ea Dio Mae Beda:iwane Olelema*  
(Luge 12:8-9)

<sup>32</sup> Nowa da eno dunu nabima:ne, e da Na fi dunu esala amo olelesea, Na amola da amo dunu da Na fi dunu esala, amo Na da Na Adama olelemu. <sup>33</sup> §§§ Be nowa dunu da eno dunu nabima:ne, e da Nama fa:no bobogemu higasa, amo sia:sea, Na amola da amo dunu higasa, amo Na da Na Adama olelemu.

§§ 10:22: Ma:diu 24:9, 24:13; Maga 13:13; Luge 21:17 \*\*\* 10:24: Luge

6:40; Yone 13:16, 15:20 ††† 10:25: Ma:diu 9:34, 12:24; Maga 3:22; Luge 11:15

††† 10:26: Maga 4:22; Luge 8:17 §§§ 10:33: 2 Dimodi 2:12

*Olofosu Hame be Gegesu Ba:mu**(Luge 12:51-53; 14:26-27)*

<sup>34</sup> Na da osobo bagadega olofosu hou olelemusa: misi-bayale dilia dawa:bela:? Hame mabu! Olofosu hame be afafasu hou na da olelela misi. <sup>35</sup> \*Na da misiba:le, dunu da ea edama ha laiwane hamomu. Idiwi da ea:me amoma ha laiwane hamomu. Esoa: da esoa: amoma ha laiwane hamomu. <sup>36</sup> Moilai fidafa dunu da ea fidafa dunu ea ha lai dunu agoane ba:mu.

<sup>37</sup> Nowa dunu ea asigi hou edama o emema o egefema o idiwima, amo asigi hou da ea asigi hou Nama baligisia, goe dunu da Nama fa:no bobogemu defele hame ba:mu.

<sup>38</sup> †Nowa dunu da ea bulufalegei mae gisawane, Nama hame fa:no bobogesea, e da Nama fa:no bobogemu defele hame ba:mu. <sup>39</sup> ‡Nowa dunu da osobo bagade esalusu hanaiba:le amo gasawane gagusia, e da ea esalusu yolesimu. Be nowa dunu da Nama asigiba:le ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu bu ba:mu.

*Bidi Lamu**(Maga 9:41)*

<sup>40</sup> §Nowa da dili hahawane yosia:sa, e da Na amola hahawane yosia:sa. E da Na hahawane yosia:beba:le, e da Na Asunasisu Dunu amola hahawane yosia:sa. <sup>41</sup> Nowa da balofede dunu amo da Gode Ea sia: olelebeba:le, hahawane yosia:sea, e da balofede dunu ea bidi defele lamu. Nowa da dunu ida:iwane, amo ea ida:iwane gala hou dawa:beba:le hahawane yosia:sea, e da dunu ida:iwane gala ea bidi defele lamu. <sup>42</sup> Na da dafawane sia:sa! Nowa dunu da Nama fa:no bobogesu dunu fonobahadi afadafa amo e da Nama fa:no bobogebeba:le, ema anegagi hano di faigelei afadafa fawane iasea, e da bidi ida:iwane ba:mu.”

**11**

*Yone Ba:bodaise ea Fidisu Dunu da Yesu Ea Hou Bu Adole Ba:ma:ne Ema Doaga:i*

*(Luge 7:18-35)*

<sup>1</sup> Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala ilima ilia hawa: hamosu olelei. Amalalu, E da amo sogebi yolesili, Ga:lili moilai gagai amo ganodini, Ea sia: olelemusa: asi.

<sup>2</sup> Yone Ba:bodaise da se iasu diasu ganodini esalu. E da Gelesu Ea hawa: hamonana nabaloba, ema fa:no bobogesu dunu Yesuma asunasi. <sup>3</sup> Iliia da Yesuma amane adole ba:i,

\* **10:35:** Maiga 7:6 † **10:38:** Ma:diu 16:24; Maga 8:34; Luge 9:23 ‡ **10:39:** Ma:diu 16:25; Maga 8:35; Luge 9:24, 17:33; Yone 12:25 § **10:40:** Maga 9:37; Luge 9:48, 10:16; Yone 13:20

“Yone da Dunu hobe a misunu sia:i. Di da amo Dunula? O ninia eno dunu misa:ne ouesaloma:bela:?”

<sup>4</sup> Yesu da bu adole i, “Dilia ba:su amola nabasu liligi huluane Yonema olelema. <sup>5</sup> \*Si dofoi dunu da bu ba:sa. Emo gasuga:igi dunu da bu noga:le lala. Lebolosi oloi dunu da aya: bahoi dagoi. Ge ga:i dunu da bu naba. Bogoi dunu da wa:legadoi dagoi. Hame gagui dunu ilia Gode Sia: Ida:iwane naba. <sup>6</sup> Nowa dunu da Nama dafawaneyale dawa:su hou hame fisiagasea, e da hahawane gala.”

<sup>7</sup> Yone ea ado ba:su dunu da bu yolesili ahoanoba, Yesu da eno dunuma amane sia:i, “Dilia da wadela:i hafoga:i sogega Yone ba:la ahoanoba, dilia da adi hou ba:musa: dawa:sula:? Gisi lubi foga fabeba:le muwabe, amo ba:la asibela:? <sup>8</sup> Be dilia dunu abula ida:iwane amoga idiniginisi ba:la asibela:? Abula ida:iwane idiniginisi dunu da hina bagade dunu ilia diasu ganodini esala! <sup>9</sup> Be dilia da balofede dunu ba:la asibela:? Dafawane! Yone da balofede dunu ea hou amo bagade baligi dagoi. <sup>10</sup> † Bai Yone ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Gode da amane sia:i, Na olelesu dunu Dia logo fodoma:ne amola Dima bisili masa:ne, Na da asunasimu.’ <sup>11</sup> Na dafawane sia:sa! Yone Ba:bodaise ea hou da uda amoma lalelegei mano ilia hou huluane baligili dagoi. Be Gode Ea Hinadafa Hou fi amo ganodini fonobahadidafa dunu ea hou da Yone Ba:bodaise ea hou baligisa. <sup>12</sup> ‡ Yone Ba:bodaise da osono bagadega misi. Amo esoha degabo hamonana amogainini wali eso, Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini masa:ne, gegesu bagade da ba:lala. Gasa bagade dunu da lalegagumusa: gegenana. <sup>13</sup> Musa: balofede dunu amola Mousese ea sema dedei da Gode Ea Hinadafa Hou olelesu. Amalalu, Yone Ba:bodaise da misi dagoi. <sup>14</sup> § Musa: balofede dunu da Elaidia da misunu sia:i. Dilia da ilia sia: dafawaneyale dawa:i ganiaba, bu misunu dunu Elaidia da Yone, amo dawa:ma! <sup>15</sup> Dilia da ge galea, nabima! <sup>16</sup> Wali esalebe dunu ilia hou Na da dilima olelemu. Ili da mano fonobahadi bidi lama:ne legesu sogebiga udigili hedelalebe agoane. <sup>17</sup> Mano gilisisu afae da eno gilisisuma amane wele sia:sa, ‘Ninia da baidama dunanu, be dilia hame gosa:i. Ninia da didigia:loba, dilia da hame di.’ <sup>18</sup> Yone da ha:i amola waini mae nawene misiba:le, dunu da amane sia:su, ‘E da sugunu aligila sa:i!’ <sup>19</sup> Be Dunu Egefe da ha:i amola waini nana misiba:le, ilia da agoane sia:su, ‘Uasu dunu amola feloasu dunu da misi dagoi. E da su lidisu amola wadela:i hamosu dunu ilia na:iyado

\* **11:5:** Aisaia 35:5-6, 61:1 † **11:10:** Ma:lagai 3:1 ‡ **11:12:** Luge:16:16

§ **11:14:** Ma:lagai 4:5; Ma:diu 17:10-13; Maga 9:11-13

goea.' Be Gode Ea hawa: didili hamoi, amo da Gode Ea bagade dawa:su hou olelesa.”

*Moilai Dunu da Yesu Ea Hou Dafawaneyale Hame Dawa:i  
(Luge 10:13-15)*

<sup>20</sup> Yesu da moilai bagohame amo ganodini gasa bagade hamosu. Be amo moilai dunu da Godema hame sinidigi. Amaiba:le, Yesu da ilima gagabole amane sia:i,

<sup>21</sup> \*\*“Goula:isini dunu! Dilia da se bagade nabimu! Bedesa:ida dunu! Dilia amola da se bagade nabimu! Daia amola Saidone dunu fi da Na musa: hame ba:su hou dilia moilai ganodini hamoi amo ba:loba, ilia da da:i dioi amola Godema sinidigimu olelema:ne, wadela:i ebooi abula idiniginisila:loba amola ilia dialuma da:iya nasubu duduli gala:la:loba. <sup>22</sup> Na da dilima dafawane sia:sa! Fofada:su eso doaga:sea, dilia se iasu da Daia fi amola Saidone fi ilia se iasu, amo bagade baligimu. <sup>23</sup> ††Gabena:iame fi! Dilia da muagado heda:ma:bela:? Hame mabu! Dilia da Helo sogega gudu sa:imu. Sodame dunu ilia da dilia waha ba:i liligi ba:loba, Sodame da mae ulagili dialala:loba.

<sup>24</sup> ††Be Fofada:su eso doaga:sea, dilia se iasu lamu da Sodame dunu ilia se iasu amo bagadewane baligimu.”

*Nama Helefila Misa  
(Luge 10:21-22)*

<sup>25</sup> Amo esoga, Yesu E amane sia:i, “Ada Gode! Osobo bagade amola Hebene Hina esala! Bagade dawa:su dunu hodosa:besa:le, goe liligi Di wamolegeiba:le amola mano dudubuma oleleiba:le, Na da Dima nodosa. <sup>26</sup> Dafawane Ada! Di da hanaiba:le agoane hamosu.

<sup>27</sup> §§Na Ada da hou huluane Nama i dagoi. Ada Hi fawane da Egefe dawa:. Amola Na fawane da Ada dawa:. Na da nowa dunuma Na Ada Ea hou olelesea, amo dunu amola da Ada Ea hou dawa:.

<sup>28</sup> “Dilia huluane! Liligi dioi bagade gaguli ahoabeba:le helebe, amola da:i diobe. Nama helefila misa! Na da dilima helefishu imunu.

<sup>29</sup> \*\*\*Dilia Na ‘youge’ dilia da:i amoga lale ligisima. Na da Na hou dilima olelemu. Na hou da fonoboiwane, amola asaboi. Dilia a:silibu da bu mae da:i dioiwane helefimu.

<sup>30</sup> Bai Na ‘youge’ da asaboiwane. Amola dilia aguni masa:ne, Na da hagi liligi fawane dilia esaga salimu.”

\*\* **11:21:** Aisaia 23:1-18; Isigiele 26:1 - 28:26; Youele 3:4-8; A:imose 1:9-10; Segalaia 9:2-4 †† **11:23:** Aisaia 14:13-15; Mui 19:24:28 ††† **11:24:** Ma:diu 10:15; Luge 10:12 §§ **11:27:** Yone 3:35, 1:18, 10:15 \*\*\* **11:29:** Yelegaia 6:16

# 12

*Sa:bade Eso Sia:*  
(Maga 2:23-28; Luge 6:1-5)

<sup>1</sup> \*Amo galu, Yesu da Sa:bade esoga gagoma sagai soge amo ganodini lalu. Ea ado ba:su dunu da ha:iba:le, gagoma oso faili nanu. <sup>2</sup> Amo hou ba:beba:le, Fa:lisi dunu da Yesuma amane sia:i, “Ba:ma! Dia ado ba:su dunu da Sa:bade eso sema wadela:sa!”

<sup>3</sup> †Yesu da bu adole i, “Dilia da Da:ibidi amola ea na:iyado ilia ha:iba:le hamoi amohame idibala:? <sup>4</sup> †E da Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, agi ga:gi amo da Godema i dagoi, e amola ea fa:no bobogesu dunu da lale mai dagoi. Musa: goe agi ga:gi da sema bagade galu. Gobelesalasu dunu fawane nasu. <sup>5</sup> §Dilia Gode Sia: Dedei Buga hame idibala:? Gobelesalasu dunu da Sa:bade eso huluane Debolo Diasu ganodini Sa:bade Sema wadela:sa. Be amo da wadela:i hou hame. <sup>6</sup> Na da dilima sia:sa! Debolo Diasu ea hou baligisu Dunu da wali guiguda: esala. <sup>7</sup> \*\*Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Na da ohe gobelesalasu hou hame, be asigi gogolema:ne olofosu hou fawane hanasa!’ Dilia da amo sia: dawa:i ganiaba, dilia da dunu ida:iwane Ema hame fofada:la:loba. <sup>8</sup> Bai Dunu Egefe da Sa:bade eso amoma Hina esala.”

*Dunu Ea Lobo Lologoi Dialu*  
(Maga 3:1-6; Luge 6:6-11)

<sup>9</sup> Amo soge yolesili, Yesu da ilia sinagoge diasu ganodini golili sa:i. <sup>10</sup> Dunu afae amo ea lobo lologoi dialu amo diasu ganodini esalebe ba:i. Dunu eno ilia da Yesu dafama:ne ado ba:musa: dawa:beba:le, amane sia:i, “Sa:bade eso amoga, dunu da uhinisu hou hamosea, e da ninia Sema wadela:sala:?”

<sup>11</sup> ††Yesu da bu adole i, “Dilia da Sa:bade esoga sibi da uli dogoi ganodini dafasea, adi hamoma:bela:? Sibi ea eda da bu hiougili gadoma:bela:? Dafawane! E da fidimu!”

<sup>12</sup> Be dunu ea esalusu da sibi ea esalusu amo baligi dagoi. Amaiba:le, ninia Sema amo ganodini, Sa:bade esoga hawa:hamosu noga:iwane hamomu da defea.”

<sup>13</sup> Amalalu, Yesu da lobo lologoi dunuma amane sia:i, “Dia lobo moloma!” Amalalu, ea lobo molole, ea lobo bu ida:iwane, ea lobo eno defele ba:i. <sup>14</sup> Amalalu, Fa:lisi dunu da yolesili asili, fofada:ne, Yesu medomusa: ilegesu.

*Gode Ea Ilegei Hawa: Hemosu Dunu*

\* **12:1:** Mousesee ea Malasu 23:25 † **12:3:** 1 Sa:mieule 21:1-6 † **12:4:** Gobelesalasu 24:9 § **12:5:** Idisu 28:9-10 \*\* **12:7:** Ma:diu 9:13; Hosia 6:6 †† **12:11:** Luge 14:5

15 Be amo medole legemu hou nababeba:le, Yesu da amo sogebe yolesiagai. Dunu bagohame da Ema fa:no bobogei. Amalalu, Yesu da dunu ilia olo huluane uhinisi dagoi. 16 E da ilima amo hou eno dunuma mae olelema:ne sia:i. 17 Amo hou hamoiba:le, musa: balofede dunu Aisaia ea sia: da didili hamoi dagoi ba:i. 18 ††Aisaia da musa: amane sia:i, “Na hawa: hamosu dunu Na ilegei, amo ba:ma!

E da na dogolegeidafa!

Na da Na A:silibu Ema imunu.

Na da dunu fifi asi gala huluane ilima fofada:musa: misunu.

E da ilima amo hou olelemu.

19 E da sia:ga hame gegemu, hame wele sia:mu.

E da logoga sia: olelemusa: ha:giwane hame sia:mu.

20 E da saga: baea:i da hame fimu.

Hanu ea lalu gona:su da usimusa: ba:sea,

E da amo hame haba:domu.

E da mae yolesili hawa: hamonanumu.

Moloidafa hou da doaga:beba:le fawane yolesimu.

21 Dunu fifi asi gala da Ea hou lalegaguiba:le,

ilia da hobe misunu hou dafawane hamoma:beyale dawa:mu.”

### *Yesu amola Bilisibale*

*(Maga 3:20-30; Luge 11:14-23)*

22 Ili da dunu afae amo ea dogo ganodini wadela:i a:silibu da aligila sa:iba:le si dofoi amola sia: hamedei gala, amo Yesuma oule misi. Yesu da amo dunu uhinisi dagoi. Amalalu, e da bu ba:i amola bu sia: baoui. 23 Dunu huluane da amo hou ba:beba:le bagadewane fofogadigi. Ili da amane adole ba:i, “Amabela:? Amo dunu da Da:ibidi Egefela:?”

24 §§Be Fa:lisi dunu da amo hou nababeba:le, amane sia:i, “E da Bilisibale, wadela:i a:silibu ea hina, amo ea gasaga, Fio liligi fadegasa.”

25 Yesu da ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, amane sia:i, “Dunu fi da afafasea, amo fi da wadela:mu. Moilai fi o sosogo fi amola da afafasea, dafamu. 26 Sa:ida:ne ea fi gilisisu afae da ea fi dunu eno amoma gegene, sefasisia, Sa:ida:ne ea fi da afafae dagoi amola hedolo dafai dagoi ba:mu. 27 Na da Bilisibale amo ea gasaga Fio liligi fadegale fasisia, dilia fa:no bobogesu dunu da nowa ea gasaga amo liligi fadegasala:? Amaiba:le dilima fa:no bobogesu dunu ilia hou, da dilia hou da giadofai amo olelesa. 28 Be Na da Gode Ea A:silibu amo Ea gasaga Fio liligi fadegale fasisa



galea, defea, Gode Ea Hinadafa Hou da doaga:i dagoi, amo dawa:ma.

<sup>29</sup> Dunu da gasa bagade dunu ea liligi samogemusa: dawa:sea, e da hidadea gasa bagade dunu ea lobo la:gili, amo fa:no ea diasu golili sa:ili, ea liligi samogesa.

<sup>30</sup> \*\*\* Nowa dunu da Namagai hame esalea, e da Nama ha lai agoane. Nowa da Na sibi hame gilisia, e da Na sibi afagogosa. <sup>31</sup> Amaiba:le, wadela:i hou huluane amola lasogole sia: huluane, Gode da goglema:ne olofomu. Be dunu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa gala Ema ha lale lasogole sia:sea, amo Gode da hame goglema:ne olofomu.

<sup>32</sup> ††† Nowa da Dunu Egefema lasogole sia:sea, bu fofada:sea, ea hou da goglema:ne olofoi dagoi ba:mu. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa gala Ema lasogole sia:sea, goglema:ne olofosu da hame ba:mu. Wali osobo bagade eso amola fa:no misunu eso huluane ganodini, goglema:ne olofosu hamedafa ba:mu.

*Ifa ea Dulu*

*(Luge 6:43-45)*

<sup>33</sup> ††† Ifa ida:iwane gala da dulu ida:iwane legesa. Wadela:i ifa da dulu wadela:i gala legesa. Dunu da ifa ea dulu ba:sea, ilia da amo ifa ea hou dawa:sa. <sup>34</sup> §§§ Dilia wadela:i sania fi! Dilia hou da wadela:iba:le, ida:iwane sia: habodane sia:ma:bela? Dunu ilia lafidili sia: da hidadea ilia dogoga maha. <sup>35</sup> Dunu ida:iwane gala da ida:iwane ligisisu amoga liligi ida:iwane olelesa. Be wadela:i dunu da wadela:i ligisisu amoga wadela:i liligi olelesa.

<sup>36</sup> Na dilima sia:sa. Fofada:su Eso doaga:sea, dunu huluane ilia lafidili udigili sia:i huludafa amoba:le Na da fofada:mu. <sup>37</sup> Dilia sia: sia:beba:le, fofada:sea, Fofada:su Dunu da dili mogili da wadela:le hamoi, mogili da hou ida:iwane hamoi, amane ilegemu.”

*Ilia da Gasa Bagade Dawa:digima:ne Olelesu Ba:mu Hanai*  
*(Maga 8:11-12; Luge 11:29-32)*

<sup>38</sup> \* Amalalu, Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Di da gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamoma!”

<sup>39</sup> † Yesu E bu adole i, “Wadela:i fi amola dabua fawane molole ogogosu fi ilia da dawa:digima:ne olelesu hogosa. Be Na da dawa:digima:ne olelesu dilima hame imunu. Youna fawane ea dawa:digima:ne olelesu dawa:ma! <sup>40</sup> ‡ Youna

\*\*\* **12:30:** Maga 9:40 ††† **12:32:** Luge 12:10 ‡‡‡ **12:33:** Ma:diu 7:20;

Luge 6:44 §§§ **12:34:** Ma:diu 3:7, 23:33, 15:18; Luge 3:7, 6:45 \* **12:38:**

Ma:diu 16:1; Maga 8:11; Luge 11:16 † **12:39:** Ma:diu 16:4; Maga 8:12

‡ **12:40:** Youna 1:17

da eso udiana amola gasi udiana, menabo bagade ea hagomo ganodini dialu. Amo defele, Dunu Egefe da osobo ea dogo ganodini eso udiana amola gasi udiana dialumu. <sup>41</sup> §Fofada:su Eso doaga:sea, Ninife dunu da dilima fofada:mu. Bai ilia da Youna ea sia: nababeba:le, gogosiane, Godema sinidigi. Be Dunu waha esala, da Youna ea hou baligi dagoi.

<sup>42</sup> \*\*Fofada:su Eso doaga:sea, Siba soge hina bagade uda da wa:legadole, dilima fofada:mu. E da Soloumane ea bagade dawa:su sia: nabima:ne, badilia soge amodili misi. Be Soloumane ea hou baligisu Dunu da waha esala.

*Wadela:i A:silibu da Bu Hagisa*  
(Luge 11:24-26)

<sup>43</sup> Wadela:i a:silibu da dunu ea dogoga gadili ahoasea, e da iwilaga udigili golamu soge hogola ahoa. Be hame ba:sa. <sup>44</sup> Amasea e da amane sia:sa, 'Na da na musa: diasuga bu hagimu!' Sia:beba:le, bu doaga:sea, ea diasu gelabai amola noga:le dogo:i dagoi ba:sa. <sup>45</sup> Amaiba:le, e da bu gadili asili, a:silibu eno fesuale gala, ilia hou da ea wadela:i hou baligisa, amo lidili, ilia gilisili ganodini fila sa:imu. Amaiba:le goe dunu ea hou da bagade baligili bu wadela:mu. Waha dunu fi esala da amo hou ilima doaga:i dagoi ba:mu."

*Yesu Ea Eme amola Ea Eya*  
(Maga 3:31-35; Luge 8:19-21)

<sup>46</sup> Yesu da dunu huluanema sia:nanoba, Ea:me amola eya huluane da misini, Ema sia:musa: gadili lelu. <sup>47</sup> Dunu afae da Yesuma amane sia:i, "Dia:me amola Diaeya da Dima sia:musa: gadili lela."

<sup>48</sup> Be Yesu E bu adole i, "Na:me amola Naeya da nowala:?" <sup>49</sup> Amalu, E da Ea ado ba:su dunuma lobosogole amane sia:i, "Na:me amola Naeya da goea. <sup>50</sup> Nowa da Na Hebene Ada Ea hanai hou nabawane hamosea, amo da Naeya, Na aba amola Na:me esala."

## 13

*Hawa: Bugisu Dunu*  
(Maga 4:1-9; Luge 8:4-8)

<sup>1</sup> Amo esoga, Yesu da amo moilai yolesili, hano wayabo bega: doaga:i. E da dunu ilima olelemusa: esalu. <sup>2</sup> \*Dunu bagohamedafa da gilisibiba:le, Yesu da dusagai ganodini fila heda:i. Dunu huluane da hano bega: lelefulu. <sup>3</sup> Yesu da

fedege sia: bagohame ilima olelei. E amane sia:i, “Ifabi ouligisu dunu da gagoma bugimusa: asi.

<sup>4</sup> Hawa: fasilalu, mogili logoga sa:iba:le, hame dede-boiba:le, sioga lidili na dagoi.

<sup>5</sup> Mogili wadela:i igi magufu da:iya amo osoboga sa:ili, hedolo heda:i.

<sup>6</sup> Be eso mabe galu, amo da difi sa:imu gogoleiba:le, hedolowane bioi. <sup>7</sup> Hawa: mogili da aya: gaga:nomei amola gisi labala sa:ili, heda:le, aya: gaga:nomeiga gigisiba:le, noga:le hame heda:i. <sup>8</sup> Be eno da osobo ida:idafa amoga sa:iba:le, heda:le, ha:i manu ida:iwane legei. Eno da gagoma hodo 100 agoane, eno da 60 amola eno da 30 agoane hamoi.

<sup>9</sup> Dilia da ge galea, nabima!”

*Fedega Sia: ea Dawa:loma:ne*

*(Maga 4:10-12; Luge 8:9-10)*

<sup>10</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema misini, amane sia:i, “Di da dunu gilisi ilima sia: olelesea, abuli fedege sia:musu olelebela:?” <sup>11</sup> E da bu adole i, “Gode da Ea Hinadafa Hou amo wamolegei dawa:su dilima olelesa. Be E da eno dunuma hame olelesa. <sup>12</sup> †Bai nowa dunu da gagui galebe, amo dunuma Gode da bagadedafa bu imunu. Be E da hame gagui dunuma ea lai huluane bu samogemu. <sup>13</sup> Amaiba:le, Na da fedege sia: fawane ilima olelesa. Ilija siga ilia ba:sa, be asigi dawa:suga hame dawa:sa. Ilija gega naba, be asigi dawa:suga hame naba. <sup>14</sup> ‡Amo dunu ilia hou olelema:ne, balofede dunu Aisaia da musa: sia:i, ‘Dilia da nabalumu be hame dawa:mu. Dilia da ba:lalumu be hame dawa:mu.’

<sup>15</sup> Amo dunu fi ilia asigi dawa:su da ga:nasi hamoi dagoi. Ilija ge da ga:siwane diala amola ilia si da sisigi dagoi. Amo hou ilia da hahamoi ganiaba, ilia da siga bu ba:la:loba amola ilia gega bu naba:loba amola ilia asigi dawa:suga bu dawa:la:loba amola ilia da Nama sinidigibiba:le, Na uhinisu hou ilia ba:la:loba. Be hamedei.’

<sup>16</sup> §Be dilia da siga ba:beba:le, amola dilia da gega nababeba:le, dilia da hahawane bagade. <sup>17</sup> Na da dilima dafawane sia:sa! Balofede dunu bagohame amola ida:iwane hamosu dunu bagohame da dilia waha ba:su liligi ba:mu hanai galu. Be hame ba:i. Ilija da dilia waha nababe liligi nabimu hanai galu, be hame nabi.

*Hawa: Bugisu Sia: Dawa:loma:ne*

*(Maga 4:13-20; Luge 8:11-15)*

† 13:12: Ma:diu 25:29; Maga 4:25; Luge 8:18, 19:26 ‡ 13:14: Aisaia 6:9-10

§ 13:16: Luge 10:23-24

18 “Dilia hawa: bugisu dunu ea sia: dawa:loma:ne nabima amola dawa:ma!

19 Nowa dunu da Gode Ea Hinadafa Hou Sia: olelesu mae dawa:iwane nabasea, Sa:ida:ne da amo sia: ea dogoga bu samogesa. Amo da hawa: logoga bugi fedege agoane. 20 Hawa: magufu da:iya bugi da dunu e Gode Ea sia: hahawane nababeba:le hedolowane lalegagusa, amo ea fedege sia:. 21 Be e da difi hameba:le, fonobahadi lalu, amalalu, e da lalegaguiba:le se nabasea, hedolowane dafasa. 22 Hawa: aya: gaga:nomei sogega bugi, da Gode Ea sia: nabasu dunu eno agoane. E da se nababeba:le amola osobo bagade hou amola muni hanai hou bagade dawa:beba:le, Gode Ea Sia: ea dogo ganodini diala da amoga bagade gisiba:le, e da dulu hame legesa. 23 Hawa: eno osobo ida:iwane gala amoga bugi da Gode Sia: noga:le nabasu dunu. E da dulu legesa, gagoma afadafa da dulu 100agoane, oda da 60 agoane, oda da 30 agoane legesa.”

*Wadela:i Gisi Fedege Sia:*

24 Yesu Ea eno fedege sia: olelei da agoane, “Gode Ea Hinadafa Hou da dunu e da widi hawa: ida:iwane gala osoboga bugi agoane. 25 Be amo dunu da golale, ema ha lai dunu misini, wadela:i gisi amo ea bugi ganodini wamowane bugilalu asi.

26 Widi da heda:le, dulu legele, wadela:i gisi amola da gilisili heda:i.

27 Amo soge hina ea hawa: hamosu dunu da ema misini, amane sia:i, ‘Ada! Di da hawa: ida:iwane bugi dagoi. Amaiba:le, wadela:i gisi da habidili misibela:?’ 28 E da bu adole i, ‘Ha lai dunu da amo hamoi!’ Ea hawa: hamosu dunu da bu adole ba:i, ‘Ninia amo wadela:i liligi a:le fasima:bela:?’

29 Hina da bu adole i, ‘Hame mabu! Dilia da wadela:i gisi a:le fasisia, widi ea difi amola wadela:mu. 30 Ela gilisili heda:mu da defea. Faimu eso doaga:sea, na da faimu dunu ilia da wadela:i gisi lale, la:gili, laluga ulagima:ne sia:mu. Be widi ha:i manu ida:iwane gala, amo na diasu ganodini salima:ne, na da ilima sia:mu.’ ”

*Masada Hawa:  
(Maga 4:30-32; Luge 13:18-19)*

31 Yesu da eno fedege sia: agoane olelei, “Gode Ea Hinadafa Hou da masada hawa:, dunu e da ea soge ganodini bugi agoane. 32 Masada hawa: da eno hawa: huluane ba:sea, fonobahadidafa ba:sa. Be heda:le, e da ifa agoane alebeba:le, sio fi da ea amoda amoga fisa.”

*Yisidi Fedege Sia:  
(Luge 13:20-21)*

<sup>33</sup> Yesu da eno fedege sia: olelei, “Gode Ea Hinadafa hou da agoane. Uda da falaua ganodini yisidi sala. Yisidi da hawa: hamobeba:le, falaua huluane da afadenene heda:sa.”

*Yesu Ea Fedege Sia: Olelesu Hou  
(Maga 4:33-34)*

<sup>34</sup> Yesu da dunu huluane fedege sia: fawane olelei. E da eno sia: hamedafa sia:i. Fedege sia: fawane olelei.

<sup>35</sup> \*\*Musa: balofede dunu da amo hou olelei agoane,  
“Na da fedege sia: fawane ilima olelemu.  
Hemonega osono bagade hahamosu eso amogainini  
wamolegei sia: na da olelemu.”

*Yesu da Gisi Fedege Sia: ea Bai Olelei*

<sup>36</sup> Yesu da dunu huluane yolesili, diasu ea gelabo ganodini bu sa:ili, Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, “Gisi bugi sia: dawa:loma:ne, amo ninima olelema.”

<sup>37</sup> Yesu E bu adole i, “Hawa: bugisu dunu da Dunu Egefe. <sup>38</sup> Osobo da osobo bagade. Hawa: ida:iwane gala da Gode Ea Fi dunu. Wadela:i gisi da Sa:ida:ne ea fi dunu. <sup>39</sup> Wadela:i gisi bugisu dunu da Sa:ida:ne. Faimu Eso da soqe wadela:mu eso. Faisu dunu da a:igele dunu. <sup>40</sup> Gisi da gilisili laluga ulagibi, agoaiwane hou ninia da soqe wadela:mu eso doaga:sea ba:mu. <sup>41</sup> Dunu Egefe da Ea a:igele dunu asunasimu. Iliya da Gode Ea Hinadafa Hou ganodini esalebe wadela:i hamosu dunu amola dafama:ne olelesu dunu huluane lidimu. <sup>42</sup> Amo dunu ilia lalu bagadega galadigimu. Iliya da bagadewane bese ini dinanumu.

<sup>43</sup> Amalalu, dunu ida:iwane ilia da eso ea hadigi defele, Gode Ea Hinadafa Hou soqe ganodini ba:mu. Dilia da ge galea, nabima!”

*Wamolegei Liligi Ida:iwane Gala*

<sup>44</sup> “Gode Ea Hinadafa Hou da agoane. Dunu e da udigili ahoasea, muni bagade liligi ifabi ganodini wamolegei amo ba:sa. Amo e da bu wamolegemusa: dedebosa. E da hahawanebagadeba:le, ea diasuga asili, ea liligi huluane bidi lale, amo muni lai amoga e da goe ifabi bidi lasa.

*Su Wagebi Fedege Sia:*

<sup>45</sup> Eno, Gode Ea Hinadafa Hou da bidi lasu dunu, e da su wagebi hogolala. <sup>46</sup> Su wagebi afadafa ida:iwanedafa ba:beba:le, e da ea liligi huluane bidi lale, amo muni lai amoga amo su wagebi bidi lasa.

\*\* 13:35: Gesami Hea:su 78:2

*Menabo Gasas: su Fedege Sia:*

<sup>47</sup> Eno, Gode Ea Hinadafa Hou da menabo gasas: su agoane. Hanoga galadigiba:le, amo gasas: su da menabo hisu hisu gagui dialebe ba:sa. <sup>48</sup> Nabaiba:le, hano bega: hiougisia, menabo ida:iwane gala ilia daba ganodini sala. Be ilia da wadela:i menabo udigili galagasa. <sup>49</sup> Amo hou da soge wadela:mu eso amoga ba:mu. A:igele dunu da misini, dunu fi ganodini ida:iwane dunu yolesili, wadela:i dunu lidili, <sup>50</sup> lalu bagadega galadigimu.

Lalu ganodini ilia da bese ini dinanumu.”

*Gaheabolo amola Musa: Olelesu*

<sup>51</sup> Yesu E amane adole ba:i, “Go liligi huluane dilia da dawa:bela:?” “Ma!” ilia bu adole i.

<sup>52</sup> E da bu amane sia:i, “Amaiba:le, sema olelesu dunu, e Gode Ea Hinadafa hou nababeba:le, dawa:lalu, e da diasu hina ea hou agoane hamosa. E da ea ligisisu sesei amoga gaheabolo liligi ida:iwane gala amola musa: liligi ida:iwane gala gaguli maha.”

*Na:saleda Moilai Fi Ilia da Yesu Higa:i*

(Maga 6:1-6; Luge 4:16-30)

<sup>53</sup> Yesu da amo fedege sia: olelei dagoloba, amo soge yolesili, <sup>54</sup> Ea moilaidafa amoga bu misi. E da sinagoge diasu ganodini oleleiba:le, dunu huluane da fofogadigili, amane sia:i, “E da habidili goe bagade dawa:su hou amola gasa bagade hou labala?”

<sup>55</sup> “E da diasu gagusu egefe. Ea:me da Meli amola Ea eyalali da Ya:mese, Yousefe, Saimone amola Yudase. <sup>56</sup> Ea dalusi huluane da ninia moilai ganodini esala. Ea hou da habidili labala?”

<sup>57</sup> †† Amaiba:le, ilia da Yesu higa:i. Yesu da ilima amane sia:i, “Dunu huluane da balofede dunu amo ea sia: naba. Be balofede dunu ea moilai fidafa dunu da hame naba.” <sup>58</sup> Ilia da Ea hou dafawaneyale hame dawa:beba:le, E da musa: hame ba:su gasa bagade hou bagahame fawane amo moilaiga hamosu.

**14***Yone Ba:bodaise da Bogoi*

(Maga 6:14-29; Luge 9:7-9)

<sup>1</sup> Amo esoga, dunu huluane da Yesu Ea hou sia: dasu. <sup>2</sup> Amo sia: nababeba:le, Helode (Ga:lili soge ouligisu dunu) da ea eagene ouligisu dunuma amane sia:i, “Amo dunu da Yone Ba:bodaise. E bogole bu wa:legadoiba:le, gasa bagade hamosa.”

<sup>3</sup> \*Musa:, Helode da Yone gaguli, afugili, se iasu diasu ganodini sali. Bai Helode da ea ola Filibe amo idua Heloudia:se lai dagoi. <sup>4</sup> †Be Yone da Helodema amane sia:su, “Di da amo uda lamu da defea hame galu!” <sup>5</sup> Amaiba:le, Helode da Yone medole legemusa: dawa:i galu. Be eno Yu dunu huluane da Yone da balofede dunu dawa:i galu. Amaiba:le, Helode da amo dunuma beda:iba:le, Yone hame medole legei.

<sup>6</sup> Helode ea lalelegei eso doaga:beba:le, dunu bagohame gilisibiba:le, Heloudia:se idiwi da dunu huluane midadi siogoi. Helode da hahawane bagade bai:i. <sup>7</sup> Amaiba:le, Helode da ema amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Dia da nama adole ba:sea, na da dia hanai liligi dafawane imunu.” <sup>8</sup> Amalalu, Heloudia:se idiwi da ea:me ea sia: nababeba:le, amane sia:i, “Yone Ba:bodaise ea dialuma damuni, yaeya da:iya ligisili, amo nagili gaguli misa!”

<sup>9</sup> Helode da da:i dioi nabi. Be dunu huluane da ea musa: sia: nababeba:le, e da gogosiamu higa:i. Amaiba:le, e da amo sia: ea hawa: hamosu dunuma olelei. <sup>10</sup> Ea sia:beba:le, ilia da Yone Ba:bodaise se iasu diasu ganodini esalu, amo ea dialuma damuni fasi. <sup>11</sup> Ilia da ea dialuma yaeya da:iya ligisili, a:finima gaguli misi. Amalalu, e da amo ea:mema gaguli asi. <sup>12</sup> Yone Ba:bodaise ea fa:no bobogesu dunu da misini, ea da:i hodo lale, uli dogoiga sali. Amalu ilia da Yesuma asili, amo hou olelei.

*Yesu da Dunu 5000 agoane ilima Ha:i Manu Sagoi  
(Maga 6:30-44; Luge 9:10-17; Yone 6:1-14)*

<sup>13</sup> Amo sia: nababeba:le, Yesu da amo soge yolesili, dusagaiga fila heda:le, Hisu dunu hame esalebe sogega asi. Dunu huluane da Ea asi nababeba:le, ilia moilai yolesili, Ema doaga:musa:, biba:le sisiga:i. <sup>14</sup> Yesu da hano bega: doaga:le, dunu bagohame gilisibi bai:i. E da ilima asigiba:le, ilia oloi dunu huluane uhinisi.

<sup>15</sup> Daeya doaga:loba, Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, “Go soge da dunu hame esalebe soge. Gasimu galebe! Di da dunu huluane moilaiga ha:i manu bidi lama:ne asunasima.”

<sup>16</sup> Be Yesu E bu adole i, “Ilia guiguda: esalumu da defea. Dilisu ha:i manu ilima ima.”

<sup>17</sup> Ilia da amane sia:i, “Ninia da agi ga:gi biyale gala, amola menabo aduna, amo fawane gala.”

<sup>18</sup> Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, Nama gaguli misa!” <sup>19</sup> Yesu da dunu huluane gisi da:iya fima:ne sia:i. Amalalu, E da agi ga:gi biyale gala amola menabo aduna lale, Ea si

\* 14:3: Luge 3:19-20 † 14:4: Gobebe Salasu 18:16, 20:21

ba:le gadole, Godema nodone sia:ne gadole, agi fifili, Ea ado ba:su dunuma sagoi. Amalalu, ilia da dunu huluane ma bu sagoi. <sup>20</sup> Ilia huluane nanu, sadi dagoi. Amalalu, ilia da ha:i manu hame mai dialu, daba fagoyale bu lai. <sup>21</sup> Dunu 5,000 agoane, uda amola mano da huluane defele maiba:le sadigia:i ba:i.

*Yesu da Mae Magufale Hano Da:iya Lalu  
(Maga 6:45-52; Yone 6:15-21)*

<sup>22</sup> Amalalu, Yesu da sia:beba:le, Ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila heda:le, Ga:lili hano na:iyado bega: doaga:musa: asi. E da dunu huluane masa:ne sia:i.

<sup>23</sup> Huluane asiba:le, Yesu Hisu sia:ne godomusa: goumiba:le heda:i. Daeya doaga:loba, Yesu da Hisu esalebe ba:i. <sup>24</sup> Isu da gibula bobodobeba:le, dusagai da hano dogoa bagadewane gigiwigi. <sup>25</sup> Amalalu, hadigibi galu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma doaga:musa:, hano da:iya mae magufale asi. <sup>26</sup> Yesu da mae magufale manebe ba:beba:le, Ea ado ba:su dunu da bagade beda:i galu. Ili da E da bogoi a:silibuyale dawa:beba:le, bagade beda:iba:le wele sia:i.

<sup>27</sup> Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Mae beda:ma! We da Na!” <sup>28</sup> Amaiba:le, Bida da Yesuma amane sia:i, “Hina! Di da dafawane misi galea, na Dima misa:ne Dia sia:ma!”

<sup>29</sup> Yesu E bu adole i, “Misa!” Amalalu, Bida da hano da:iya aligila sa:ili, mae magufale Yesuma doaga:musa: asi. <sup>30</sup> Be Bida da fo gasa bagade ba:beba:le, bu beda:i galu. Beda:iba:le, magufasa dabeba:le, e Yesuma bagade wele sia:i, “Hina! Di fidila misa!” <sup>31</sup> Amalalu, Yesu da Ea lobo molole, Bida ea lobo gaguli, loboolele gadoi. E Bidama amane sia:i, “Dia dafawaneyale dawa:su hou abuli fisibala:?”

<sup>32</sup> Ela da bu dusagaiga fila heda:beba:le, fo da yolesi dagoi ba:i. <sup>33</sup> Dunu dusagai ganodini fila heda:i ilia huluane da nodone, Yesuma amane sia:i, “Dafawane! Di da Gode Ea Manodafa!”

*Yesu da Genesalede Soge amo Ganodini Oloi Dunu Uhinisi  
(Maga 6:53-56)*

<sup>34</sup> Ili da hano degele, Genesalede sogega doaga:i. <sup>35</sup> Amo soge ganodini fi dunu da Yesu da doaga:i dagoi sia:be nababeba:le, ilia da oloi dunu huluane Yesuma oule misi. <sup>36</sup> Ili da oloi dunu Yesu Ea abula fe digili ba:musa:, Ema edegei. Amola nowa dunu da Ea abula digili ba:loba bu uhi dagoi ba:i.

## 15

*Aowalalia Olelesu  
(Maga 7:1-13)*



<sup>1</sup> Amalalu, Fa:lisi dunu amola Sema Olelesu dunu da Yelusalemeganini misini, Yesuma doaga:i. Iliā da amane sia:i, <sup>2</sup> “Dia ado ba:su dunu da abuli ninia aowalalia sia: hame nabala:? Iliā da ha:i nasea, lobo dodofema:ne sema hame hamosa.”

<sup>3</sup> Yesu E bu adole i, “Dilia amolawane da abuliba:le Gode Ea Semadafa wadela:sala:? Dilia da dilisu olelesu amoma fawane fa:no bobogesa. <sup>4</sup> \*Gode Ea sia: da agoane diala, ‘Dilia ada amola ame elama asigima.’ Amola ‘Nowa dunu ea ada o ame amoma lasogole sia:sea, amo dunu fane legema. <sup>5</sup> ‘Be dilia da dilia ada amola ame amoma imunu liligi amo lale, Godema imunusa: sia:sa. <sup>6</sup> Amaiba:le, dilia giadofale dilia ada hame fidimu da defea sia:sa. Dilia da dilisu hou amoma fa:no bobogebeba:le, Gode Ea hou hame dawa:. <sup>7</sup> Dilia dabua fawane molole ogogosu dunu! Aisaia da musa: moloiwane dilia hou agoane olelei,

<sup>8</sup> †‘Gode da amane sia:sa, Amo dunu da ilia lafidili Nama nodone sia:sa.

Be ilia dogo da Nama hame gadenena misi.

<sup>9</sup> Iliā udigili Nama nodosa.

Iliā da ogogole obo bo bagade sema,  
amo da Gode Ea Sema ilia olelesa.’”

*Dunu ea Hou Wadela:su Liligi*  
(Maga 7:14-23)

<sup>10</sup> Yesu da dunu huluane Ema misa:ne sia:i. Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Nabima amola dawa:ma! <sup>11</sup> Ea lafi ganodini dabe liligi da dunu ea hou ledō agoane hame hamosa. Be liligi da dunu ea lafidili ga ahoasea, amo fawane da ea hou ledō agoane hamosa.” <sup>12</sup> Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, “Dia sia: nababeba:le, Fa:lisi dunu da bagadewane se nabi. Amo Di da dawa:bela:?”

<sup>13</sup> E da bu adole i, “Bugi huluane Na Hebene Ada hame bugi galea, amo bugi E da a:le fasimu. <sup>14</sup> ‡Fa:lisi dunu yolema! Iliā da si dofoi dunu agoane. Amola si dofoi dunu da eno si dofoi dunuma logo olelesea, ela da gilisili hano ogai ganodini dafamu,”

<sup>15</sup> Bida e amane sia:i, “Fedege sia: ea dawa:loma:ne amo ninima olelema.”

<sup>16</sup> Yesu E bu adole i, “Dilia da ili defele, dawa:su hamela:? <sup>17</sup> Dilia da hame dawa:bala? Liligi da dunu ea lafidili ganodini ahoabeba:le, hagogoga sa:ili, fa:no agoane ea da:i hodo yolesili gadili ahoa. <sup>18</sup> §Be liligi lafidili ga ahoabeba:le, amo da dogoganini mahabeba:le, dunu ea hou ledō agoane

\* 15:4: Gadili Asi 20:12, 21:17; Mousesē ea Malasu 5:16; Gobele Salasu 20:9

† 15:8: Aisaia 29:13 ‡ 15:14: Luge 6:39 § 15:18: Ma:diu 12:34

hamosa. <sup>19</sup> Dunu ilia dogo asigi dawa:su amoga da wadela:i asigi dawa:su, fane legesu, inia: uda adole lasu, wamolasu, ogogosu, amola gadesu, amo wadela:i hou huluane da dunu ea dogoganini maha.

<sup>20</sup> Amo liligi da dunu ea hou ledo agoane hamosa. Be lobo mae dodofeiwane ha:i nasea, amo dunu ilia sia: defele, amo da dunu ea hou ledo agoane hame hamosa.”

*Uda ea Dafawaneyale Dawa:su Hou  
(Maga 7:24-30)*

<sup>21</sup> Amo soge yolesili, Yesu da soge amo da Daia amola Saidone moilai gadenene dialebe asi. <sup>22</sup> Ga:ina:ne soge uda amogawi esala da Yesuma misini, amane wele sia:i, “Da:ibidi Egefe! Nama asigima! Nadiwi amo ea dogo ganodini Fio liligi da aligila sa:iba:le, e da se bagade naba.”

<sup>23</sup> Be Yesu da amo udama bu hame adole i. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema amane sia:i, “Amo uda masa:ne sia:ma! E da bagade wele sia:sa!”

<sup>24</sup> Yesu E bu adole i, “Na da Isala:ili sibi fi fisi dagoi, amo fawane gaga:ma:ne, Gode da Na asunasi.”

<sup>25</sup> Amo sia: nababeba:le, uda da bu misini, osoboga gala:lasa:ili, amane sia:i, “Hina! Dia na fidima!”

<sup>26</sup> Yesu E bu adole i, “Manodafa ilia ha:i manu lale, wa:megili udigili imunu da defea hame galebe.”

<sup>27</sup> Uda da bu sia:i, “Dafawane! Be wa:me da ilia eda ea ha:i manu fafaiganini osoboga dala dabe amo naha.”

<sup>28</sup> Amalalu, amo udama Yesu E amane sia:i, “Dia dafawaneyale dawa:su hou da bagadedafa. Di da dia hanai liligi ba:mu.” Amalalu, uda ea idiwi da uhi dagoi ba:i.

*Yesu da Dunu Bagohame Uhinisi*

<sup>29</sup> Amo soge yolesili, Yesu da Ga:lili hano bega: lalu. E agoloba:le heda:le, esalu.

<sup>30</sup> Dunu bagohame da oloi dunu, si dofoi, emo gasuga:igi amola sia: hamedei dunu Ema oule misini, Yesu Ea emo gadenene ligisiba:le, Yesu da amo huluane uhinisisi dagoi.

<sup>31</sup> Sia: hamedei da bu sia: baoui, da:i wadela:i da bu ida:iwane hamoi, emo gasuga:igi da bu noga:le lalu, si dofoi da bu ba:i. Amo hou ba:beba:le, dunu huluane da fofogadigili, Isala:ili Gode Ema nodone sia:i.

*Yesu da Dunu 4000 Ilima Ha:i Manu I  
(Maga 8:1-10)*

<sup>32</sup> Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu Ema misa:ne sia:i. Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Na da dunu huluane ilima bagade asigisa. Eso udiana ilia da Na sia: nabalu, be wali ha:i manu da hame gala. Na da ili ha:i mae nawane asula ahoasea, ilia da logoga sidisa:besa:le Na da beda:i galebe.”

<sup>33</sup> Be Yesu Ea ado ba:su dunu da amane sia:i, “Ninia da dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i sogega esala. Amo dunu bagohame sadima:ne, ninia habidili ha:i manu lama:bela?”

<sup>34</sup> Yesu E amane adole ba:i, “Dilia da agi ga:gi habodayane ganabela:?” Ilia da bu adole i, “Fesuale! Amola menabo fonobahadi bagahame diala.”

<sup>35</sup> Amaiba:le, Yesu da dunu huluane osobo da:iya fima:ne sia:i. <sup>36</sup> Amalalu, E da agi ga:gi fesuale amola menabo lale, Godema nodone sia:ne gadole, fifili, Ea ado ba:su dunuma sagoi. Ilia da dunu enoma bu sagoi. <sup>37</sup> Ilia huluane da sadigia:i. Ilia da hame mai dialu liligi lale, daba lobofaseleyale gala ba:i. <sup>38</sup> Nasu dunu da 4,000 amola eno uda amola mano gigilisi.

<sup>39</sup> Yesu da dunu huluanema masa:ne sia:i. Amalalu, E da dusagaiga fila heda:le, asili, Magadane sogega doaga:i.

## 16

*Ilia da Dawa:digima:ne Olelesu Bagade Ba:mu Hanai  
(Maga 8:11-13; Luge 12:54-56)*

<sup>1</sup> \*Eso afaega, Fa:lisi dunu amola Sa:diusi dunu da Yesu dafama:ne ado ba:musa: misi. Ilia da Yesu da ilima Hebene dawa:digima:ne olelesu olelema:ne sia:i. <sup>2</sup> Be Yesu da bu adole i, “Daeya eso yoi agoai dabe ba:sea, dilia aya da gibu hame sa:imu sia:sa.

<sup>3</sup> Hahabe, mu da haliga:i agoane ba:sea, gibu da wali sa:imu dilia da sia:sa. Dilia da mu ea dawa:digima:ne olelesu noga:le dawa:beba:le, abuliga wali eso ea hou hame dawa:bela:? <sup>4</sup> †Wadela:i amola dafawaneyale hame dawa:su fi da dawa:digima:ne olelesu ba:musa: hanai gala. Be eno hame, Youna ea dawa:digima:ne olelesu fawane dilia da ba:i dagoiba:le, eno hame ba:mu.” Amalalu, E da ili yolesili asi.

*Fa:lisi amola Sa:diusi Dunu Ilia Yisidi  
(Maga 8:14-21)*

<sup>5</sup> Ea ado ba:su dunu da hano wayabo degele, na:iyado amoga doaga:i. Be ilia da agi ga:gi ha:i manu gaguli masunu gogolei. <sup>6</sup> ‡Yesu da ilima amane sia:i, “Dawa:ma! Fa:lisi amola Sa:diusi dunu ilia yisidi amoba:le beda:ma!”

<sup>7</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia da gilisili sia: dasu, “Ninia da agi ga:gi ha:i manu gogoleiba:le, E da amane sia:sa,”

<sup>8</sup> Be ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, Yesu E amane sia:i, “Dilia dafawaneyale dawa:su fonobahadi dunu! Dilia agi ga:gi gogoleiba:le, abuli sia: dabela:? <sup>9</sup> §Agi ga:gi biyale

\* 16:1: Ma:diu 12:38; Luge 11:16 † 16:4: Ma:diu 12:39; Luge 11:29 ‡ 16:6:

Luge 12:1 § 16:9: Ma:diu 14:17-21

amoga dunu 5000 agoane ilia mai sadigia:iba:le oda dialu. Dilia da daba habodayane nabalesibela:? Dilia amo hou gogolebela:? <sup>10</sup> \*\*Eno agi ga:gi fesuale gala dunu 4000 agoane ilia mai sadigia:iba:le oda dialu. Dilia da daba habodayane nabalesibela:? Dilia amo hou gogolebela:? <sup>11</sup> Dilia abuli hame dawa:bela:? Na da Fa:lisi amola Sa:diusi ilia yisidi amoba:le beda:ma sia:beba:le, Na da ha:i manudafa hame sia:i.”

<sup>12</sup> Amo sia: nababeba:le, Ea ado ba:su dunu ilia dawa:i galu. E da agi ga:gi yisidi hame sia:i, be Fa:lisi amola Sa:diusi ilia dabua fawane molole ogogosu olelesu mae nabima:ne E sisane sia:i, ilia dawa:i.

*Bida da Yesu da Mesaia Sia:i*  
(Maga 8:27-30; Luge 9:18-21)

<sup>13</sup> Yesu da soge amo da Sesalia Filibai moilai gadenene diala amoga doaga:i. E da Ea fa:no bobogesu dunuma amane adole ba:i, “Dunu Egefe da nowayale, eno dunu ilia adi sia: dalula:?” <sup>14</sup> ††Ea ado ba:su dunu da Ema bu adole i, “Mogili Di da Yone Ba:bodaise ilia sia:sa. Oda Di da Elaidia ilia sia:sa. Mogili Di da Yelemaia o balofede dunu eno ilia da sia: daha.”

<sup>15</sup> Amalalu, Yesu da adole ba:i, “Be dilia! Na da nowayale, dilia adi dawa:bela:?”

<sup>16</sup> ††Bida e bu adole i, “Di da Mesaia, Gode Ea Manodafa.”

<sup>17</sup> Yesu E amane sia:i, “Defea! Saimone, Yone ea mano, di da hahawane gala. Amo sia:, osobo bagade dunu da dia dogoga hame olelei. Na Ada Hebene ganodini esala, Hi fawane da dima olelei. <sup>18</sup> Na da dima sia:sa! Dia dio dawa:loma:ne da ‘igi’. Amo igi da:iya Na da Na Fa:no Bobogesu Fi gasawane gagumu. Amasea, Ha:idisi da Na fi ilima hame osa:la heda:mu. <sup>19</sup> §§Na da Gode Ea Hinadafa Hou gi amo dima imunu. Di da osobo bagadega hou logo ga:simusa: sia:sea, amo logo da Hebene ganodini ga:si dagoi ba:mu. Amola di da osobo bagadega hou logo doasimusa: sia:sea, amo logo da Hebene ganodini doasi dagoi ba:mu.

<sup>20</sup> Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Dilia amo sia: eno dunu ilima mae adoma!”

*Yesu da Ea Se Nabimu amola Bogomu Olelei*  
(Maga 8:31—9:1; Luge 9:22-27)

<sup>21</sup> Amalalu, Yesu da muni moloiwane Ea ado ba:su dunuma olelelalu, “Na da Yelusaleme moilaiga asili, asigilai dunu, gobe le salasu dunu amola sema olelesu dunu ilia da Nama gegemuba:le, Na da se bagade nabimu. Ili

\*\* 16:10: Ma:diu 15:34-38 †† 16:14: Ma:diu 14:1-2; Maga 6:14-15; Luge 9:7-8 †† 16:16: Yone 6:68-69 §§ 16:19: Ma:diu 18:18; Yone 20:23

da Na medole legemu. Be eso udiana aligili, Na da bu wa:legadomu.”

<sup>22</sup> Bida da Yesu la:idiga adole asili, amane sia:i, “Hina! Defea hame galebe! Agoane hame hamomu!”

<sup>23</sup> Be Yesu da sinidigili, amane sia:i. “Sa:ida:ne! Di gasigama!. Di da Na logo ga:su agoane. Amo asigi dawa:su da Godema hame misi. Amo da osobo bagade dunu ilia asigi dawa:su fawane.”

<sup>24</sup> \*\*\* Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Nowa dunu da Na sigi masunusa: dawa:sea, e da ea esalusu fisili, ea bulufalegei gisawane, Nama fa:no bobogemu. <sup>25</sup> †††Nowa dunu da ea esalusu gagumusa: hanai galea, e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu da Nama asigiba:le, ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu bu ba:mu

<sup>26</sup> Osobo bagade dunu da osobo bagade liligi huluane lama:ne, ea esalusu fisimu da defeala:? Hame mabu! Amai galea, e da ea esalusu bu lamu hamedei gala. <sup>27</sup> †††Dunu Egefe bu misunu eso da gadenei. E da Gode Ea hadigi bu lale, E amola a:igele dunu da misini, dunu ilia hou hamoi defele, dabe ilima imunuu. <sup>28</sup> Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu mogili wahawane esala, ilia da mae bogole, Dunu Egefe Hinawane hamoi manebe ba:mu.”

## 17

*Yesu Ea Da:i da Afadenene Hadigi Ba:i  
(Maga 9:2-13; Luge 9:28-36)*

<sup>1</sup> \*Eso gafeyale aligili, Yesu da Bida, Ya:mese amola Yone, ili oule asili, ilisu goumiba:le heda:le, esalu. <sup>2</sup> Ili ba:loba, Yesu Ea da:i da afadenene, Ea odagi da eso ea hadigi agoai ba:i. Ea abula amola da ahea:ia:i hadigi bagade agoane hamobe ba:i. <sup>3</sup> Ili ba:loba, Mousese amola Elaidia, Yesu ili sia: dalebe ba:i. <sup>4</sup> Bida da Yesuma amane sia:i, “Hina! Ninia guiguda: esalebaba:le hahawane bagade. Di da nama sia:sea, na da diasu udiana gagumu, Di, Mousese amola Elaidia golama:ne, na da diligili hiougimu.”

<sup>5</sup> †Ea amane sia:nanoba, mumobi hadigiwane sa:ili, ili huluane uligi dagoi. Mumobi ganodini, sia: bagade nabi amo, “Go da Na dogolegei Manodafa. Ea sia: nabima!”

<sup>6</sup> Amo sia: nabaloba, Yesu Ea ado ba:su dunu da beda:iba:le, osoboga gala:la sa:i

---

\*\*\* **16:24:** Ma:diu 10:38; Luge 14:27 ††† **16:25:** Ma:diu 10:39; Luge 17:33; Yone 12:25 ††† **16:27:** Ma:diu 25:31; Gesami Hea:su 62:12; Louma 2:6 \* **17:1:** 2 Bida 1:17-18 † **17:5:** Mui 22:2; Mousese ea Malasu 18:15; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17, 12:18; Maga 1:11; Luge 3:22

<sup>7</sup> Be Yesu da misini, ilia da:i digili ba:i. E da ilima amane sia:i, “Dilia wa:legadoma! Mae beda:ma!” <sup>8</sup> Iliia da si ba:le gadoloba, Yesu fawane ba:i.

<sup>9</sup> Iliia da goumba:le bu daloba, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia waha ba:i liligi eno dunu ilima mae adoma! Dunu Egefe da bogole, bu wa:legadoleso ba:sea, amo esoga fawane olelema.”

<sup>10</sup> †Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane adole ba:i, “Sema sia: olelesu dunu da abuliba:le, Elaidia da hidadea misunu, amo olelesala:?”

<sup>11</sup> Yesu E bu adole i, “Dafawane! Elaidia da hidadea logo fodomusa: misunu. <sup>12</sup> §Be Na da dilima sia:sa. Elaidia da bu misi dagoi. Be osobo bagade dunu da ea misi hame dawa:i galu. Iliia da ili hanai asigi dawa:su hou amoga ema hamoi dagoi. Amo hou defele ilia da Dunu Egefe Ema hamomuba:le, E da se nabimu.”

<sup>13</sup> Amalalu, Ea ado ba:su dunu da E da Yone Ba:bodaise ea hou ilima olelei, amo ilia da dawa:i galu.

*Yesu da Goi amoea Dogoga Fio A:silibu Aligila Sa:i, Uhinisi Dagoi*

*(Maga 9:14-29; Luge 9:37-43)*

<sup>14</sup> Yesu amola Ea ado ba:su dunu da eno dunu gilisibi amoga doaga:i. Dunu afadafa da Yesuma misini, muguni bugili, <sup>15</sup> Yesuma amane sia:i, “Hina! Di da nagofema asigima! E da sidisu hamobeba:le, e da eso enoga nasuba dafasa, enoga hanoa sidina daha. <sup>16</sup> Na mano amo Dia ado ba:su dunuma uhimane oule misi. Be ilia sia:ne ba:loba hamedei galu.”

<sup>17</sup> Yesu E amane sia:i, “Dilia da dafawaneyale hame dawa:su amola giadofasu fi dunu! Na da eso habodayane dili amola guiguda: esaloma:bela:? Na da eso habodayane dilia giadofasu hou ba:ma:bela:? Amo mano Nama oule misa!” <sup>18</sup> Yesu E da Fio liligi amo mano ea dogo ganodini esalu, amoma gasawane sia:i. Amalalu, Fio liligi da fadegale fasi dagoi. Goi da bu uhinisi dagoi ba:i.

<sup>19</sup> Fa:no, Yesu Ea ado ba:su dunu da wamowane Ema misini, amane sia:i, “Ninia da wadela:i liligi fadegale fasimu da abuli hamedebela:?”

<sup>20</sup> \*\*E amane sia:i, “Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadiba:le, dilia fadegamu da hamedei ba:i. Na da dafawane sia:sa! Dilia dafawaneyale dawa:su hou da masada ea hawa: defele ba:sea, dilia da amo goumi ea dialebe sogebi yolesili eno sogega masa:ne sia:sea, goumi

† 17:10: Ma:lagai 4:5 § 17:12: Ma:diu 11:14 \*\* 17:20: Ma:diu 21:21; Maga 11:23; 1 Golidia 13:2

da dilia sia:i nabawane hamomu. Dilia da liligi huludafa hamomu defele ba:mu. <sup>21</sup> Be ha:i mae nawane bagade sia:ne gadosea fawane da gasa bagade Fio waha ba:i da mugulumu.

*Yesu da Ea Bogomu Bu Olelei*

*(Maga 9:30-32; Luge 9:43-45)*

<sup>22</sup> Yesu amola Ea ado ba:su dunu da gilisili Ga:lili sogega ahoana, E da ilima amane sia:i, “Dunu afae da Dunu Egefe amo hohonone, eno osobo bagade dunu ilima imunu.

<sup>23</sup> Amasea, ilia da Dunu Egefe medole legemu. E da eso udiana aligili bu uhini wa:legadomu.” Amo sia: nabaloba, ilia da da:i dioi bagade nabi.

*Debolo Diasu Su Lidisu*

<sup>24</sup> ††Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Gabena:ia:me moilaiga doaga:loba, Debolo Diasu su lidisu dunu ilia da Bidama misini, ema amane sia:i, “Dia olelesu dunu da Debolo Diasu su iahala:?”

<sup>25</sup> Bida da bu adole i, “Ma!” E da bu diasu ganodini ahoanoba, Yesu da hidadea ema sia:i, “Saimone! Di adi dawa:bela:? Osobo bagade hina bagade dunu ilia da nowama su (da:gisi) labala? Ili da ilia mano ilima labala? O eno dunuma labala?”

<sup>26</sup> Bida da bu adole i, “Ili da eno dunuma laha.” Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, ilia mano da su hame imunu. <sup>27</sup> Be su lidisu dunu da udigili fofogadigisa:besa:le, di hanoga sa:ili, dimani adoma. Menabo hiougisia, ea lafi dagale, ganodini muni fage ba:mu. Amo fage lale, su lidisu dunuma dia su iasu amola Na su iasu defele ima.”

## 18

*Nowa da Gode Ea Hinadafa Hou amo Ganodini da Baligi Bagade Ba:ma:bela:?*

*(Maga 9:33-37; Luge 9:46-48)*

<sup>1</sup> \*Amo esoga, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia da Yesuma misini, amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou ganodini nowa da baligi bagadela:?”

<sup>2</sup> Yesu da mano fonobahadi Ema misa:ne sia:i. E da amo mano fonobahadi ilia gilisisu ganodini ilia midadi aligila misa:ne sia:i. <sup>3</sup> †Amalalu, E da amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Dilia da hame sinidigili, dilia hou amo mano ea hou agoane bu hame hamosea, dilia da Gode Ea Hinadafa hou ganodini masunu hamedei ba:mu.

<sup>4</sup> Amaiba:le, nowa dunu da ea hou fonobosea, goe mano fonobahadi ea hou agoane bu hamosea, amo dunu fawane da Gode Ea Hinadafa Hou ganodini baligi bagade ba:mu. <sup>5</sup> Nowa da Na Dioba:le, mano fonobahadi goe mano agoane amo hahawane yosia:sea, e da Na amola hahawane yosia:sa.

*Dafama:ne Ado Ba:su*

*(Maga 9:42-48; Luge 17:1-2)*

<sup>6</sup> Nowa dunu da mano fonobahadi afae ea Nama dafawaneyale dawa:su hou yolesima:ne ado ba:sea, amo dunu ea se iasu dabe lamu da dunu amo ea galogoaga igi bagadedafa la:gili, hano wayabo bagadega galadigi dagoi ba:i, amo ea se iasu bagadewane baligimu. <sup>7</sup> Be eno dunu ilia hou hamobeba:le, dunu eno da dafamu. Amaiba:le osobo bagade fi da se bagade nabimu. Amo hou da doaga:mu. Be dafama:ne ado ba:su dunu da se iasu bagadedafa ba:mu.

<sup>8</sup> †Dia lobo ea hou o dia emo ea hou hamobeba:le, di da wadela:le hamosea, di da eso huluane mae haba:dole nenanebe lalu ganodini, dia lobo adunawane amola emo adunawane ahoasa:besa:le, dia emo o lobo damuni fasima. Di da Fifi Ahoanusu ganodini lobo o emo afaewane masunu da defea. <sup>9</sup> §Dia siga ba:beba:le dafamu galea, defea, dia si duga:le fasima. Di da si afadafa fawane Fifi Ahoanusu amo ganodini masunu da defea. Be si adunawane gala amo Helo laluga ha:digi dagoi ba:mu da defea hame.

*Sibi Fisi Fedege Sia:*

*(Luge 15:3-7)*

<sup>10</sup> “Mano fonobahadi afae ea hou da hamedei, amo maedafa dawa:ma! Na da dilima sia:sa! Eso huluane Hebene ganodini, ilia a:igele fidisu dunu da Na Ada ea odagi ba:lala. <sup>11</sup> \*\*Dunu Egefe da fisi liligi bu lamusa: misi dagoi.

<sup>12</sup> Dilia adi dawa:bela:? Sibi ouligisu da sibi 100 agoane ouligibiba:le, afadafa fisisia, e da eno 99 yolesili, amo sibi fisi afae hogoma:bela:?

<sup>13</sup> Dafawane! E da hogomu! Bu ba:sea, e da nodone bagade sia:mu. Ea hahawane hou amo sibi ba:beba:le, sibi hame fisi99ilima hahawane hou, da bagadewane baligimu

<sup>14</sup> Amaiba:le, mano fonobahadi afadafa fawane da fisili udigili bogomu, Gode Ea higa:i hodosa.

*Dia Fi Dunu da Wadela:i Hou Hamoi Galea*

<sup>15</sup> ††Dia fi dunu da dima wadela:le hamoi galea, di ema asili, wamowane hima hidadea nabima. E da dia sia:

† 18:8: Ma:diu 5:30 § 18:9: Ma:diu 5:29 \*\* 18:11: Luge 19:10 †† 18:15: Luge 17:3



nabasea, e da dia fi dunu bu esalumu. <sup>16</sup> ††Be e da dia sia: hame nabasea, dunu afadafa o aduna eno lale, ema bu fofada:ma! Dunu aduna o udiana ilia da ba:su hou hamosea, dia sia: da dafawane, dunu eno ilia da ba:mu. <sup>17</sup> Be wadela:i hamosu dunu da ilia sia: hame nabasea, Gode Ea Fa:no Bobogesu Fi dunu huluane ilima adoma. E da ilia sia: amola hame nabasea, dilia amo dunu fadegama. Dilia da amo dunu ga fi wadela:i hamosu dunu defele ba:mu da defea.

*Gode Ea Fa:no Bobogesu Dunu Ili Gasa Hou*

<sup>18</sup> §§Na da dafawane sia:sa! Dilia osobo bagadega logo ga:sisia, amo logo da Hebene ganodini ga:si dagoi ba:mu. Dilia da osobo bagadega amo logo bu doasisia, amo logo da Hebene ganodini doasi dagoi ba:mu.

<sup>19</sup> Na da eno dilima olelesa. Dunu aduna da gilisili hou afadafa hamomusa: sia:ne gadosea, Na Ada Hebene ganodini esala da amo hou hamomu. <sup>20</sup> Bai dunu aduna o udiana da Na Dioba:le gilisisia, Na amola da ilima gilisi dagoi ba:mu.

*Hawa: Hamosu Dunu afae da Goglema:ne Olofosu Hame Dawa:i - Fedege Sia:*

<sup>21</sup> \*\*\*Bida da Yesuma misini, amane sia:i, “Hina! Na ola o na eya nama wadela:le hamonanea, na da eso habodayane ea wadela:i hou goglema:ne olofoma:bela?: Fesuale agoane goglema:ne olofoma:bela:?”

<sup>22</sup> †††Yesu E bu adole i, “Fesuale agoane hame, be 77 agoane osia:idafa amo ea wadela:i hou goglema:ne olofoma. <sup>23</sup> Bai Gode Ea Hinadafa hou da agoaiwane gala. Osobo bagade hina bagade dunu afae da ea hawa: hamosu dunuma ilia bidi lasu hou abodemusa: dawa:i galu. <sup>24</sup> Hawa: hamosu dunu afadafa ema, e da muni bagadedafa dabe lamu galu. <sup>25</sup> Be amo hawa: hamosu dunu da dabe imunu hamedeiba:le, hina bagade da amo dunu, ea uda, ea mano amola ea liligi huluane bidi lale, amo muni ema ima:ne sia:i. <sup>26</sup> Amo sia: nababeba:le, hawa: hamosu dunu da muguni bugili, ea hinama amane sia:i, ‘Nama asigiba:le ouesaloma! Na da huluane imunu.’ <sup>27</sup> Amalalu, hina bagade da ema asigiba:le, amane sia:i, ‘Defea! Yolema! Dabe huluane yolele, mae ima.’

<sup>28</sup> Be amo hawa: hamosu dunu da asili, eno hawa: hamosu dunu ba:i. Amo hawa: hamosu dunu da ema dabe fonobahadi fawane imunu galu. E da ea galogoa gaguli, gasawane sia:i, ‘Na dabe wahadafa nagili ima!’

†† 18:16: Mousese ea Malasu 19:15 §§ 18:18: Ma:diu 16:19; Yone 20:23

\*\*\* 18:21: Luge 17:3-4 ††† 18:22: Mui 4:24

<sup>29</sup> Amalalu, ea na:iyado da diasa:ili, muguni bugili amane sia:i, 'Nama asigiba:le, ouesaloma! Na da imunu!' <sup>30</sup> Be e da hame asigi. E da amo dunu se iasu diasuga galadigili, bidi huluane iabeba:le fawane se iasu diasu logo bu doasima:ne sia:i.

<sup>31</sup> Eno hawa: hamosu dunu huluane da amo hou ba:beba:le, se nabi. Iliia da hina bagadema asili, amo hou huluane ema olelei.

<sup>32</sup> Amalalu, hina bagade da amo dunu ema misa:ne sia:i. E da ema amane sia:i, 'Di wadela:i hawa: hamosu dunu! Di da nama fofada:iba:le, na da dia dabe imunu huluane goglema:ne olofoi dagoi. <sup>33</sup> Di da na asigi hou defele, dia na:iyadoma asigimu da defea galu!'

<sup>34</sup> Hina bagade da ougiba:le, amo hawa: hamosu dunu se iasu diasu ouligisu dunuma asunasi. Se iasu ianu, dabe huluane ia dagoiba:le fawane yolema, e sia:i.

<sup>35</sup> Amo hou defele, dilia da dilia na:iyado ilia hou hame goglema:ne olofosea, Na Ada da amo hou dilima hamomu."

## 19

### *Uda Fisiagasu Hou (Maga 10:1-12)*

<sup>1</sup> Amo sia: olelei dagoloba, Yesu da Ga:lili soge yolesili, Yodane hano degele, Yudia sogega doaga:i. <sup>2</sup> Dunu bagohame da Ema fa:no bobogei. Yesu da oloi dunu huluane uhinisisi dagoi. <sup>3</sup> Fa:lisi dunu da Ema misini, Ema dafama:ne amane adole ba:i, "Dunu da hanaiba:le, ea uda udigili fisiagamu da defeala:?"

<sup>4</sup> \*Yesu E bu adole i, "Dilia da Gode Sia: Dedei Buga hame idibela:? Osobo bagade Hahamosu Dunu da hemonega dunu amola uda hahamone, <sup>5</sup> †elama amane sia:i, 'Amaiba:le dunu da ea eda amola eme yolesili, ea udama madelagimu. Ela da da:i hu afadafa fawane hamomu,' <sup>6</sup> Amaiba:le, ela da aduna hame be afadafa hamoi. Gode Ea madelagiba:le, osobo bagade dunu ilia afafamu da defea hame galebe."

<sup>7</sup> ‡Amalalu, ilia da Yesuma bu adole ba:i, "Amaiba:le, Mousesese da abuliba:le hamoma:ne sia:i eno adobela:? E da amane olelei 'Fisiagasu meloa dedene udama iasea, fisiagamu da defea.'" <sup>8</sup> Yesu E bu adole i, "Dilia dogo da ga:nasi hamoi dagoiba:le, Mousesese da uda fisiagasu hou da defea sia:i. Be osobo bagade hahamosu eso amoga, amo hou da hame ba:su. <sup>9</sup> §Dunu da ea uda fisiagasea, amola

\* 19:4: Mui 1:27, 5:2 † 19:5: Mui 2:24 ‡ 19:7: Mousesese ea Malasu 24:1-4;

Ma:diu 5:31 § 19:9: Ma:diu 5:32; 1 Golidia 7:10-11

eno lasea, e da inia: uda adole lasu hamosa. Fisiagasu logo afadafa da ea uda hanaiba:le, eno dunuga wadela:lesiba:le, fisiagamu logo diala,”

<sup>10</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane sia:i, “Amaiba:le, uda lasu hou wadela:sa:besa:le, dunu da uda hamedafa lamu da defea.”

<sup>11</sup> Yesu E bu adole i, “Uda hame lasu hou amo, dunu huluane da hame hamomu. Hame mabu! Gode da dunu afae afae fawane amo hamomusa:gini gasa iaha. <sup>12</sup> Uda hame labe dunu mogili da agoane lalelegeiba:le, uda lamu da hamedei. Uda hame labe dunu mogili da dunu enoga hamoiba:le, uda lamu da hamedei. Dunu mogili da eno liligi mae dawa:le, Gode Ea Hinadafa Hou hawa: hamomu hanaiba:le, uda hame lasa. Nowa dunu da goe sia: hi hamomu defele ba:sea, e da amo hou lalegagumu da defea.”

*Yesu da Mano Fonobahadi ilima Asigi Sia:i*  
(Maga 10:13-16; Luge 18:15-17)

<sup>13</sup> Dunu eno da mano fonobahadi Yesuma oule misi. Yesu da ilia dialuma da:iya ea lobo ligisima:ne amola ili fidimusa:, Godema sia:ne gadoma:ne, ilia da hanai galu. Be Yesu Ea ado ba:su dunu da hihini ilima gagabole sia:i. <sup>14</sup> Be Yesu E amane sia:i, “Mano fonobahadi ilia Nama misunu logo mae damuma! Gode Ea Hinadafa hou da mano wewai ilia:!” <sup>15</sup> Amalalu, E da Ea lobo amo mano fonobahadi ilia dialuma da:iya ligisili, yolesili asi.

*Bagade Gagui Dunu Ayeligi*  
(Maga 10:17-31; Luge 18:18-30)

<sup>16</sup> Eso afaega, dunu afae da Yesuma misini, amane sia:i, “Olesu! Na da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:ma:ne, adi ida:iwane hou hamoma:bela:?”

<sup>17</sup> Yesu E bu adole i, “Di da abuli hou ida:iwane hamomusa:, Nama adole ba:bela:? Afadafa fawane da ida:iwane gala, - amo da Gode Hi fawane. Di da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu hanai galea, Gode Ea Sema hamoma:ne sia:i nabawane hamoma.”

<sup>18</sup> \*\*E da Yesuma bu adole ba:i, “Adi Semala:?” Yesu E amane sia:i, “Mae fane legema! Inia: uda mae adole lama! Liligi mae wamolama! Mae ologoma! <sup>19</sup> ††Dia ada amola ame elama asigima! Dina: da:ima asigi hou defele eno dunuma asigima!”

<sup>20</sup> Dunu ayeligi da Yesuma bu adole i, “Na da amo sema huluane nabawane hamoi dagoi. Na da eno adi hamoma:bela:?” <sup>21</sup> Yesu E amane sia:i, “Di da houdafa

\*\* 19:18: Gadili Asi 20:13-16; Mousese ea Malasu 5:17-20 †† 19:19: Gadili Asi 20:12; Mousese ea Malasu 5:16; Gobeles Salasu 19:18

hamomusa: dawa:sea, dia liligi huluane bidi lale, amo muni lai huluane hame gagui dunuma ima. Amasea, di da liligi ida:iwane bagade gala, Hebene ganodini ligisi ba:mu. Amasea, misini, Nama fa:no bobogema.”

<sup>22</sup> Be amo sia: nababeba:le, dunu ayeligi da sinidigili, da:i dioiwane asi. Bai e da liligi bagade gaguiba:le.

<sup>23</sup> Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Bagade gagui dunu da Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:su logo ga:nasi bagade ba:sa. <sup>24</sup> Ga:mele da nusi ea gelaboga golili masunu da gasa bagade. Be bagade gagui dunu ea Hebene heda:su logo da ga:mele ea nusi gelaboga golili masunu logo baligisa.”

<sup>25</sup> Amo sia: nababeba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da fofogadigili amane sia:i, “Logo da gasa bagadeba:le, nowa da Gode Ea gaga:su ba:ma:bela:?”

<sup>26</sup> Yesu da ilima molole ba:legale, ilima amane sia:i, “Osobo bagade dunu da amo hou hamomu hamedei ba:sa. Be Gode da gasa bagade hou huludafa hamomusa: dawa:.”

<sup>27</sup> Amalalu, Bida da amane sia:i, “Ninia da abolebela:? Ninia da liligi huluane yolesili, Dima fa:no bobogeiba:le, ninia da adi lama:bela:?”

<sup>28</sup> ††Yesu E bu adole i, “Na da dafawane sia:sa! Gode Ea Hinadafa hou gaheabolo esoga, Dunu Egefe da Ea Hina Fisuga fisia, dilia da Nama fa:no bobogebeba:le, eno fisu fagoyale gala Isala:ili fi fagoyale gala ilima fofada:musa: fimu galebe. <sup>29</sup> Sia: eno diala. Nowa dunu da Nama asigiba:le, ea diasu, ola, eya, aba, eda, eme, mano o soge fisi galea, e da amo liligi 100 agoane lamu, amola eso huluane mae bogole, Fifi Ahoanusu lamu. <sup>30</sup> §§Dunu bagohame waha fa:no agoane mabe da bisili doaga:mu. Dunu bagohame waha bisili mabe da fa:no doaga:mu.”

## 20

### *Waini Sagai Hawa: Hamosu Dunu*

<sup>1</sup> Yesu E eno amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa hou da waini sagai hina dunu agoane. E da hahabe wa:legadole, hawa: hamosu dunu lidimusa: asi. <sup>2</sup> E da amo hawa: hamosu dunuma amane sia:i, ‘Eso hawa: hamoi dagobeba:le, na da dilima silifa muni fage afae imunu. Na sagaiga hawa: hamomusa: masa,’. <sup>3</sup> Eso mabe galu, e da bu asili, bidi lama:ne legesu diasuga, eno dunu udigili lelebe ba:i. <sup>4</sup> E da ilima amane sia:i, ‘Dilia amola na waini sagaiga hawa: hamomusa: masa. Na da bidi defele dilima imunu,’

<sup>5</sup> Ilia da asi. Esomogoa amola eso bega:be galu, e bu asili, ea musa: hou agoane hamosu. <sup>6</sup> Daeya, helefimu wesu gadenesa, E da bu asili, eno dunu udigili lelebe ba:i. E da ilima amane sia:i, ‘Dilia abuli udigili lelebela:?’ <sup>7</sup> Ilia bu adole i, ‘Dunu da ninima hawa: hamosu hame oleleiba:le, ninia udigili lela,’ Amaiba:le, e da ilima amane sia:i, ‘Defea! Dilia amola na waini sagaiga hawa: hamomusa: masa!’

<sup>8</sup> \*Daeya helefimusa: wele sia:noba, waini sagai hina da ea hawa: hamosu dunu ouligisu dunuma amane sia:i, ‘Hawa: hamosu dunu ilia muni lamusa: misa:ne sia:ma! Fa:no lidi dunu da hidadea lamu. Musa: lidi dunu da fa:no lamu.’ <sup>9</sup> Helefimu gadenei fa:no lidi dunu da misini, bidi muni fage afae lai dagoi. <sup>10</sup> Musa: lidi dunu misini, ilia da baligili lamusa: dawa:i galu. Be ilia amola muni fage afae fawane lai dagoi.

<sup>11</sup> Amaiba:le, ilia da waini sagai hina dunuma mi hananewane sia:i, <sup>12</sup> ‘Fa:no misi dunu da fonobahadi fawane hawa: hamoi, be ninia da bagade hamoi amola esoga gia:i dagoi. Di da abuli ilia lai defele fawane ninima iabela:?’

<sup>13</sup> Hina dunu da dunu afadafa ema amane bu adole i, ‘Na:iyado! Na dima ogogolelewane hame hamoi. Di da fage afae lama:ne eso afae hawa: hamomusa: sia:i

<sup>14</sup> Dia muni lale masa! Na da fa:no misi dunuma defele imunu hanai gala. <sup>15</sup> Amo muni ni gaguiba:le, na hanai hou ni hamomu da defea. Na da hahawane iabeba:le, di da abuliga mudasu hamosala:?’

<sup>16</sup> †Amaiba:le waha fa:no mabe da hidadea bisili doaga:mu. Waha bisili mabe da fa:no doaga:mu.”

*Yesu da Ea Bogomu Hou Bu Olelei*

*(Maga 10:32-34; Luge 18:31-34)*

<sup>17</sup> Yesu da Yelusalemega doaga:musa: logoga ahoanoba, E da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala la:ididili oule asili, ilima amane sia:i, <sup>18</sup> “Nabima! Ninia Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:sea, gobeles salasu amola Sema olelesu dunu ilia da Dunu Egefe gasawane gaguli, fofada:ne, medomusa: sia:mu. <sup>19</sup> Amasea, ilia da Dunu Egefe amo Dienadaile dunuma imunu. Ilia da Ema oufesega:ne, fane, bulufalegeiga bogoma:ne medomu. Amasea, eso udianaga, Gode da Ea da:i hodo uhini, wa:legadolesimu.”

*Ame ea Adole Ba:su*

*(Maga 10:35-45)*

<sup>20</sup> Amalalu, Sebedi idua da egefe aduna Yesuma oule misini, Ema beguduli, hou ida:iwane ima:ne adole ba:i.

\* **20:8:** Gobeles Salasu 19:13; Mousese ea Malasu 24:15 † **20:16:** Ma:diu 19:30; Maga 10:31; Luge 13:30

<sup>21</sup> Yesu da amo udama amane sia:i, “Di adi lamu?”

Uda da bu adole i, “Dia Hinadafa Hou lasea, nagofe aduna, afadafa dia lobo dafa amola eno Dia lobo fofadiga fima:ne, Di sia:ma.”

<sup>22</sup> Yesu da amo uda ea mano elama bu adole i, “Dilia da mae dawa:iwane adole ba:sa. Na se nabasu faigeleiga di, amo Na da manu galebe. Amo se nabasu faigelei alia da manu defele ganoma:bela:?” Ela bu adole i, “Ania da defele!”

<sup>23</sup> Yesu E bu sia:i, “Dafawane! Alia da Na se nabasu faigelei manu galebe. Be Na lobodafa amola lobo fofadi fisu ilegemu Na da hame dawa:. Na Ada Hi fawane da amo ilegei dagoi.” <sup>24</sup> Amo sia: nababeba:le, eno ado ba:su dunu nabuane gala da Ya:mese amola Yone elama mihanai galu.

<sup>25</sup> †Amaiba:le, Yesu da ili amo Ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilia ouligisu dunu, ilia da gasa bagade hina hou hamonana. <sup>26</sup> §Be dilia da agoane hame hamomu. Nowa dunu e da hina gasa bagadewane esalumusa: dawa:sea, e da dilia huluanema hawa: hamosu dunu defele esaloma:mu. <sup>27</sup> Nowa da bisiliwane masusa: dawa:sea, e da dilia mae bidi lale hawa: hamosu dunu agoane esalumu da defea. <sup>28</sup> Amo defele, Dunu Egefe da dunu eno Ema hawa: hamomusa: sia:ma:ne hame misi. Be E da eno dunu fidimusa: misi. Dunu Egefe da eno dunu ilia esalusu bidi lama:ne, Ea esalusu fisimusa: misi dagoi,”

*Yesu da Si Wadela:i Dunu Aduna Uhinisi  
(Maga 10:46-52; Luge 18:35-43)*

<sup>29</sup> Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Yeligou moilai baligilaloba, dunu bagohame ilima fa:no bobogelalebe ba:i.

<sup>30</sup> Si dofoi dunu aduna da logo bega: esalebe ba:i. Ela da Yesu logoga mabe nababeba:le, bagadewane wele sia:i, “Hina! Da:ibidi Egefe! Anima asigima!”

<sup>31</sup> Dunu huluane da elama gagabole sia:i. “Ouiya:ma!” Be ela da bu baligili bagade wele sia:i, “Hina! Da:ibidi Egefe! Anima asigima!”

<sup>32</sup> Amalalu, Yesu da oualigili, ela Ema misa:ne sia:i. E da elama amane adole ba:i, “Na alima adi hamoma:bela:?”

<sup>33</sup> Ela da bu adole i, “Hina! Dia da ani bu ba:ma:ne si fadegama:ne, ania da hanai,”

<sup>34</sup> Yesu da elama bagadewane asigiba:le, elea si digili ba:i. Amalalu, elea si da bu fadegale, ela Yesuma fa:no bobogei.

## 21

*Yesu da Hahawane Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Doaga:i*

*(Maga 11:1-11; Luge 19:28-40; Yone 12:12-19)*

<sup>1</sup> Yesu amola Ea ado ba:su dunu, ilia da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: asili, Bedefage moilaiga doaga:i (Bedefage da Olife agolo soge ganodini galu). Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu aduna, amo moilaiga asunasi. <sup>2</sup> E amane sia:i, “Moilaiga doaga:sea, ali da dougi amola ea mano gidi bagelesi dialebe ba:mu. Elea bagei fadegale, Nama oule misa. <sup>3</sup> Eno dunu da alia logo hedofamusa: gagabole sia:sea, ali agoane sia:ma, ‘Hina da amo dougi amola ea mano Ema hawa: hamomusa: lamu.’ Amo sia: nababeba:le, ilia da alia logo hame hedofamu.”

<sup>4</sup> Amo hou da hemone balofede dunu ea sia: didili hamoi dagoi ba:i. <sup>5</sup> \*Balofede dunu hemone amane sia:i,

“Saione moilai bai bagade fi ilima olelema!

Dawa:ma! Dilia Hina Bagade da manebe!

Ea hou da fonoboiwane.

E da dougi amola dougi ea mano,

amo da:iya fila heda:le manebe ba:mu.”

<sup>6</sup> Amaiba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da Yesu Ea hamoma:ne sia:i hamoi. <sup>7</sup> Ela da dougi amola ea mano oule misini, ela baligiga elea abula amoga dedeboi. Amalalu, Yesu da fila heda:i. <sup>8</sup> Dunu bagohame da ilia abula fadegale, logoga ligisi. Eno da ifa amoda damuni, logoga ligisisi.

<sup>9</sup> †Yesu da amo da:iya asili, dunu bagohame Yesuma bisili, eno bagohame ea baligia fa:no bobogele, huluane gilisili bagadewane nodone wele sia:i, “Da:ibidi Egefe Ema nodone sia:ma! Gode Ea Dioba:le misi Dunu da Gode Ea hahawane dogolegesu hou bagade ba:mu da defea! Godema nodone sia:ma!”

<sup>10</sup> Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega golili daloba, dunu huluane da bagadewane fofogadigi. Ilia amane sia:i, “Go da nowala:?”

<sup>11</sup> Ea oule misi dunu gilisi ilia da bu adole i, “Go da balofede dunu, Yesu. E da Na:saledede moilai Ga:lili soge ganodini amodili misi.”

*Yesu E Debolu Diasu Doga:i*

*(Maga 11:15-19; Luge 19:45-48; Yone 2:13-22)*

<sup>12</sup> Yesu E da Debolu Diasu ganodini golili sa:ili, bidi lasu dunu huluane sefasi. E da su afadenesu dunu ilia fafai amola sio bidi lasu dunu ilia fisu delegili fafasi dagoi.

<sup>13</sup> ‡E amane sia:i, “Gode Sia: Dedei Buga ganodini agoane

\* **21:5:** Segalaia 9:9 † **21:9:** Gesami Hea:su 118:25-26 ‡ **21:13:** Aisaia 56:7; Yelemaia 7:11

dedei diala, ‘Gode da amane sia:i, Dunu huluane da Na diasu da sia:ne gadosu diasu ilia da sia:mu.’ Be dilia da amo Diasu, wamolasu dunu ilia wamoaligisu diasu agoane hamosa.”

<sup>14</sup> Si dofoi amola emo gasuga:igi dunu da Debolo Diasu amo ganodini Ema misi. E da amo dunu uhinisi dagoi.

<sup>15</sup> Gobelesalasu dunu amola sema olelesu dunu da amo gasa bagade hou amola mano ilia Debolo Diasu ganodini Yesuma amane wele sia:nanu, “Da:ibidi Egefe Ema nodoma!” amo ba:beba:le, ilia da mi hanai galu. <sup>16</sup> Šilia da Yesuma amane adole ba:i, “Di da ilia nodosu sia: nabala:?”

Yesu E bu adole i, “Na naba! Dilia Gode Sia: dedei idibela:? Amo sia: da agoane dedei diala,

‘Di da mano amola mano dudubudafa ilima nodone sia:ma:ne olelei dagoi.’”

<sup>17</sup> Amalalu, Yesu da yolesili asili, Bedani moilaiga gola-musa: asi.

*Yesu da Figi Ifa Wadela:lesi*

*(Maga 11:12-14,20-24)*

<sup>18</sup> Golale, hahabe, Yesu da Yelusaleme moilaiga bu doaga:musa:, logoga ahoanoba, ha:i nabi. <sup>19</sup> E da figi ifa logo bega: ba:beba:le, ha:i manu faimusa:, figi ifa baia doaga:i. Be dulu hame ba:i, lubi fawane ba:i. Amaiba:le, Yesu da amo figi ifa amoma amane sia:i, “Di da hobeas dulu bu hamedafa legemu.” Amalalu, figi ifa da hedolodafa bioi dagoi ba:i.

<sup>20</sup> Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da fofogadigili amane sia:i, “Figi ifa da abuliba:le hedolowane bioila:?”

<sup>21</sup> \*\*Yesu E bu adole i, “Na dilima dafawane sia:sa! Dilia da mae asaboiwane dafawaneyale dawa:sea, dilia da Na waha hou amo figi ifaga hamoi, dilia amola da hamomusa: dawa:mu. Eno amola dilia sia:beba:le, amo agolo da mugululi, hano wayabo bagadega bu dialebe ba:mu. <sup>22</sup> Dilia da dafawaneyale dawa:beba:le sia:ne gadosea, dilia adole ba:su liligi huluane lamu.”

*Nowa da Yesuma Hina Bagade Hou Ilegebela:?*

*(Maga 11:27-33; Luge 20:1-8)*

<sup>23</sup> Yesu da Debolo Diasu gagoi ganodini golili sa:ili, Ea sia: olelelaloba, gobelesalasu dunu amola Debolo Diasu ouligisu dunu da Yesuma misini, amane adole ba:i, “Di da amo hou hamoma:ne, nowa da ilegebela:? Di da nowa ea sia:beba:le, agoane hamosala:?”

<sup>24</sup> Yesu E bu adole i, “Na amola da dilima adole ba:su afadafa gala. Dilia da Nama noga:le bu adole iasea, Na



amola da Na hamosu ilegesu dunu dilima olelemu. <sup>25</sup> Yone Ba:bodaise e da hanoga fane salasu hou hamoma:ne, nowa ilegebela:? Gode da ilegebela:? O osobo bagade dunu ilegebela:?”

Amo sia: nababeba:le, ilia gilisili logo hogosa agoane sia: dasu, “Ninia da adi sia:ma:bela:? Ninia Gode Ea adoiba:le sia:sea, E da ninima ‘Dilia abuliba:le Yone ea sia: dafawaneyale hame dawa:bela:?’ sia:mu galebe. <sup>26</sup> Be ninia da ‘Osobo bagade dunu adoiba:le’ sia:sea, ninia da eno dunu ilia adi hamosayale beda:mu. Ili da Yone Ba:bodaise da balofede dunu dawa:beba:le, ninima ougimu.” <sup>27</sup> Amaiba:le, ilia da Yesuma amane sia:i, “Ninia hame dawa:!”

Amalalu, Yesu E amane sia: i, “Na amola da nowa Ea ilegeiba:le Na gasa bagade hou hamosa, amo Na da dilima hame olelemu.”

### *Dunu ea Mano Aduna Fedege Sia:*

<sup>28</sup> Yesu E amane sia:i, “Dilia adi dawa:bela:? Osobo bagade dunu da dunu mano aduna esala. Eda da ea magobo manoma amane sia:i, ‘Nagofe! Wahadafa na ifabi ganodini hawa: hamomusa: masa!’ <sup>29</sup> Be magobo mano da bu adole i, ‘Na higa:i!’ Be fa:no amo mano ea asigi dawa:su afadenene, e asili hawa: hamoi. <sup>30</sup> Amalalu, eda da ea mano enoma hawa: hamomusa: masa:ne sia:i. Ea mano da amane sia:i, ‘Defea! Na da hahawane masunu,’ Be e da hamedafa asi. <sup>31</sup> Nowa mano da eda ea sia: nabawane hamobela:?”

Ili bu adole i, “Magobo mano da eda ea sia: nabi.”

Amaiba:le Yesu da ilima amane sia:i, “Na dilima sia:sa! Su lidisu dunu amola aheda:i uda ilia dilima baligili asili, Gode Ea Hinadafa Hou amoma bisili doaga:mu. <sup>32</sup> ††Yone Ba:bodaise da logodafa dilima olelemusa: misi. Be dilia da ea sia: dafawaneyale hame dawa:i. Be su lidisu dunu amola aheda:i uda ilia da dafawaneyale dawa:i. Dilia da amo dunu ilia hou ba:loba, hame sinidigi amola Yone ea sia: dafawaneyale hame dawa:i.”

### *Waini Bugi Hawa: Hamosu Dunu Fedege Sia:*

*(Maga 12:1-12; Luge 20:9-19)*

<sup>33</sup> ††Yesu E amane sia:i, “Fedege sia: eno nabima! Eso afaega, soge gagui dunu da waini sagai. E da amo noga:le gagole, waini dulu dugisu diasu hamomusa: uli dogoi. Amo bugi noga:le sosodo aligima:ne e da sedade diasu gado gagagula heda:i. E da ea waini sagai ouligima:ne, eno ouligisu dunu ilima i. Amalalu, E da soge badilia asi

<sup>34</sup> Waini faimu eso doaga:loba, e da ea hawa: hamosu dunu, ilia amo waini sagai ouligisu dunuma ea dabe

edegema:ne asunasi. <sup>35</sup> Be waini sagaiga ouligisu dunu da ea hawa: hamosu dunu ba:loba, ilia da amo gasawane gaguli, afadafa ilia fegasuga fai, eno ilia medole legei, eno ilia igiga medoi. <sup>36</sup> Amalalu, waini sagai hina da eno hawa: hamosu dunu ilima asunasi. Be waini bugi ouligisu dunu da ilia musa: hou amo dunu ilima bu hamoi. <sup>37</sup> Fa:nodafa, e da ea manodafa asunasi. E amane dawa:i, 'Ilia da na manodafa hahawane ba:mu.' <sup>38</sup> Be waini sagai ouligisu dunu da ilia hina ea mano ba:beba:le, amane sia:i, 'Defea! Hina ea mano manebe! Ninia da e medole legemu. Amasea, waini sagai amo, ninia fawane da gagulaligimu.' <sup>39</sup> Amaiba:le, ilia amo mano gasawane gaguli, gadili ha:digili, fane legei dagoi. <sup>40</sup> Amo waini sagai ea hina da doaga:sea, e da amo ouligisu dunu ilima adi hamoma:bela:?" <sup>41</sup> Ilia da bu adole i, "E da wadela:i ouligisu dunu fi medole lelegemu. Amasea e da ea waini sagai eno ouligisu dunu (noga:i dunu ilia da gamisu eso amoga ea bidi defele ema imunu) amo dunuma imunu."

<sup>42</sup> §§Yesu E amane sia:i, "Dilia da Gode Sia: Dedei hame idibela:?"

'Diasu gagusu dunu da igi afae higa:i.

Be amo igi da mimogo hamone, igi eno huluane baligi dagoi.

Gode Hi da amo hou hamoi dagoi.

Ninia da amo hou nodoiwane ba:sa.'

<sup>43</sup> Amaiba:le, Na da dilima sia:sa! Gode da Ea Hinadafa Hou diliga samogene, eno noga:i ouligisu dunu ilia hou dulu legema:ne defele gala, ilima imunu. <sup>44</sup> Nowa da amo igi da:iya dafasea, ea da:i da dadega:le fofonobomu. Be nowa amo amo igi da ema fana dasea, ea da:i hodo da amo igiga gagoudai dagoi ba:mu."

<sup>45</sup> Gobe le salasu amola Fa:lisi dunu da Yesu Ea fedege sia: da ili hou olelei, amo dawa:beba:le, <sup>46</sup> ilia da Yesu afugili gagumusa: dawa:i galu. Be dunu huluane da Yesu da balofede dunu dawa:beba:le, Fa:lisi amola gobe le salasu dunu da beda:iba:le yolesi.

## 22

*Uda Lasu Lolo Nabe Fedege Sia:*

*(Luge 14:15-24)*

<sup>1</sup> Yesu da fedege sia: eno olelei. <sup>2</sup> "Gode Ea Hinadafa Hou da agoiawane gala. Hina bagade dunu da ea mano ea uda lamusa: lolo nasu bagade hamoi. <sup>3</sup> Hina bagade da ea hawa: hamosu dunu amo musa: misa:ne adoi dunu huluane lolo nasu amoma misa:ne sia:musa: asunasi. Be musa: adoi dunu da misunu higa:i.

<sup>4</sup> Amaiba:le, e da eno hawa: hamosu dunu asunasi. Iliā amane sia:i, “Hina bagade ea mano uda lasu lolo nasu liligi huluane da hahamoi dagoi. Bulamagau amola gebo huluane da medole, gobei dagoi. Hedolo misa!” <sup>5</sup> Be adoi dunu da hame nabi. Iliā da udigili hawa: hamosu. Afadafa da ea ifabi amoga asi. Eno da ea bidi lasu diasu ouligimusa: asi. <sup>6</sup> Eno ilia da adola ahoasu dunu lale, fananu, medole legei. <sup>7</sup> Amo hou nababeba:le, hina bagade da mi hanai galu. E da dadi gagui dunu asuna asi. Iliā da medosu dunu huluane medole legele, ili diasu amola laluga nei dagoi. <sup>8</sup> Amalalu, e da ea hawa: hamosu dunu ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, ‘Na mano ea uda lasu lolo nabe da hamoi dagoi. Be dunu na da musa: misa:ne sia:i, ilia da amoga misa:ne defele hame ba:i. <sup>9</sup> Wali dilia logo bagade amoga asili, nowa dunu dilia ba:sea, amo huluane na lolo nasu amoga hiougima.’

<sup>10</sup> Amaiba:le, ea hawa: hamosu dunu da logoga asili, dunu huluane, wadela:i amola ida:iwane dunu gilisili lidi. Amalalu, uda lasu lolo nasu diasu da nabaidafa ba:i.

<sup>11</sup> Hina bagade da ea lolo nabega dunu misi ba:la misi. Dunu afadafa da uda lasu hou abula hame idiniginisi ba:i. <sup>12</sup> Hina bagade da ema amane sia:i, ‘Na:iyado! Di abuliba:le uda lasu abula mae salawane misibela:?’ Be amo dunu da gogosia:iba:le, bu sia:mu gogolei. <sup>13</sup> \*Amalalu, hina da ea hawa: hamosu dunuma amane sia:i, ‘Amo dunu ea lobo amola emo la:gili, gadili gasi ganodini ha:digima. Amo ganodini e da bese ini dinanumu.’

<sup>14</sup> Na da dunu bagohame ilima misa:ne sia:sa. Be Na da bagahame ilegesa.”

*Gamanema Su Ima:ne Adole Ba:su  
(Maga 12:13-17; Luge 20:20-26)*

<sup>15</sup> Amalalu, Fa:lisi dunu da asili, Yesu dafama:ne Ema adole ba:musa: dawa:i galu. <sup>16</sup> Iliā da ilia fa:no bobogesu dunu amola Helode ea fidisu dunu amo Yesuma asunasi. Iliā ogogole amane sia:i, “Olelesu! Dia hou da moloidafa amola Di da Gode Ea moloidafa hou ogogole hame olelesa, amo ninia dawa:. Di da osobo bagade dunu ilia hou mae dawa:le, Gode Ea hou fawane hamosa. <sup>17</sup> Amaiba:le, dia asigi dawa:su ninima olelema. Ninia da su lasu muni Gamane hina Sisa ema iasea ninia sema wadela:sala:? O hame wadela:sala:?”

<sup>18</sup> Be Yesu da ilia wadela:i asigi dawa:su dawa:beba:le, amane sia:i, “Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia abuliba:le Na saniga sa:ima:ne sia:sala:? <sup>19</sup> Su lidisu fage Nama olema.”

\* 22:13: Ma:diu 8:12, 25:30; Luge 13:28

Amaiba:le, ilia da su fage Ema gaguli misi. <sup>20</sup> E da ilima amane sia:i, “Amo fage dedei diala. Amo da nowa ea odagi amola nowa ea dio dedebela:?” <sup>21</sup> Iliu bu adole i, “Sisa!” Amalalu, Yesu E bu adole i, “Amaiba:le, dili Sisa ea dabe amo Sisama ima! Amola Gode Ea dabe amo Godema ima!” <sup>22</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia da fofogadigili, Yesu yolesili asi.

*Bogoi Wa:legadosu Hou*  
(Maga 12:18-27; Luge 20:27-40)

<sup>23</sup> †Amo esoga, Sa:diusi dunu da Yesuma adole ba:musa: misi. Iliu da bogoi dunu ea da:i hodo da bu wa:legadomu, amo dafawaneyale hame dawa:i galu. <sup>24</sup> ‡Iliu da Yesuma ado ba:musa:, amane adole ba:i, “Olelesu! Mousesese da ninima olelemusa: agoane dedei. ‘Dunu da mano hame lalelegeiwane bogosea, ea ola o eya da ea didalo lale, mano hamomuyo.’ Amo mano da musa: bogoi amo buga:i ilia da sia:sa. <sup>25</sup> Ninia fi ganodini, dunu afae ea mano da fesuale esalu. Magobo mano e da uda lale, mano hamedene bogoi. Amalalu, eaeya da amo ea didalo lai. <sup>26</sup> E amola mano hamedene bogoi. Fa:no eaeya eno da didalo lale, asili, mano fesuale gala huluane amo uda afadafa lale, mano hamedene bogoi. <sup>27</sup> Fa:no, amo uda da bogoi dagoi. <sup>28</sup> Amaiba:le, bogoi ilia bu uhini wa:legadosu esoha, amo uda, dunu fesuale amo ilia lai dagoiba:le, e da nowa ea uda esaloma:bela:?”

<sup>29</sup> Yesu E bu adole i, “Dilia da Gode Sia: Dedei amola Gode Ea gasa hou hame dawa:beba:le, giadofale dawa:. <sup>30</sup> Bogoi wa:legadosu esoga, uda lasu hou da bu hame ba:mu. Dunu amola uda ilia da a:igele dunu Hebene ganodini amo defele esalumu. Uda lasu hou da hame hamomu. <sup>31</sup> Be dilia bogoi wa:legadosu hou dawa:ma:ne, Gode Ea Sia: dedei nabima. <sup>32</sup> §E amane sia:i, ‘Na da A:ibalaha:me ea Gode esala amola Aisage ea Gode esala amola Ya:igobe ea Gode esala.’ Gode da bogoi dunu ilia Gode hame. E da esalebe dunu ilia Gode!”

<sup>33</sup> Amo olelesu nababeba:le, dunu huluane da bagadewane fofogadigi.

*Gode Ea Sema Bagadedafa*  
(Maga 12:28-34; Luge 10:25-28)

<sup>34</sup> Yesu E da Sa:diusi dunu ilia sia: banenesi amo ba:loba, Fa:lisi dunu da gilisi.

<sup>35</sup> \*\*Sema olelesu dunu afadafa da Yesu dafama:ne, Ema amane adole ba:i,

<sup>36</sup> “Olelesu! Sema baligili bagadedafa da habo?”

† 22:23: Asunasi Dunu Iliu Hou 23:8 ‡ 22:24: Mousesese ea Malasu 25:5

§ 22:32: Gadili Asi 3:6 \*\* 22:35: Luge 10:25-28

37 ††Yesu E bu adole i, “Dilia dogoga, dilia a:silibuga, amola dilia asigi dawa:suga, Hina Godema asigima!’ 38 Go da sema baligili bagadedafa. 39 ††Amo sema bagia da bisili sema defele diala, ‘Dilia da:i amoma asigi hou defele, dilia na:iyado ema asigima!’ 40 Sema huluane amola balofede dunu ilia olelesu huluane da amo sema aduna ganodini diala.”

*Mesaia da Nowa Egefe*

*(Maga 12:35-37; Luge 20:41-44)*

41 Fa:lisi dunu mogili da gilisibi ba:loba, Yesu da ilima amane adole ba:i,

42 “Dilia adi dawa:bela:? Mesaia da nowa Egefela:?” Iliia da bu adole i, “E da Da:ibidi egefe fawane.”

43 Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa da oleleiba:le, Da:ibidi da abuliba:le Mesaia Ema ‘Hina Gode’ dio asulibela:? Gode Sia: Dedei da agoane diala,

44 §§Da:ibidi da amane sia:i, “Hina Gode da na Hina Gode Ema amane sia:i,

‘Na da hobeia Dia ha lai dunu Dia emoga osa:le heda:ma:ne fane legemu.

Wali, di da Na lobodafadili fima.’

45 “Amaiba:le, Da:ibidi da Mesaia Ema ‘Hina Gode’ Dio asuliba:le, Mesaia da habodane Da:ibidi egefe fawane esalala:?”

46 Dunu huluane da amo sia: nababeba:le, bu adole imunu gogolei. Iliia da beda:iba:le, eso enoga Ema bu hame adole ba:i.

## 23

*Yesu da Sema Olelesu amola Fa:lisi Dunu Iliia Hou Dawa:beba:le, Sisasu Olelei*

*(Maga 12:38-39; Luge 11:43,46; Luge 20:45-46)*

1 Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu amola dunu huluane ilima amane sia:i,

2 “Sema Olelesu dunu amola Fa:lisi dunu, ilia da Mousesee ea Sema olelemusa: ilegei dagoi. 3 Amaiba:le, ilia olelei huluane nabawane hamoma. Be ilia hou amoma mae fa:no bobogema. Iliia da udigili lafidili olelesa. Be ilia hou da ilia olelesu amo defele hame ba:sa. 4 Iliia da eno dunuga aguni masa:ne, dioi bagade sema ilia baligia la:gisa. Be ilia da amo dioi liligi dunu fidima:ne gaguia gadomusa:, ilia age da hame molosa.

<sup>5</sup> \*Ilia da dunu eno siga ba:ma:ne, hawa: hamosa. Ilia abula fe nodomene, bagade hamosa. Amola ilia esa mano gisa:gi amo ganodini da Gode Sia: Dedei Buga sia: dedei dila, amo ilia da bagade hamosa. <sup>6</sup> Ilia da lolo nasu amoga ahoasea amola sinagoge diasuga ahoasea, ilia da hedolo fisu ida:iwane fawane lasa. <sup>7</sup> Ilia da bidi lama:ne legesu diasuga ahoasea, dunu eno da ilima beguduli, ‘Olelesu!’ dio ilima sia:ma:ne, ilia da bagadewane hanai gala. <sup>8</sup> Be dilia! Eno dunu da dilima ‘Olelesu’ dio asulimu da defea hame. Bai dilia da Olelesu afadafa fawane esala. Amola dilia huluane da yolalali agoane gilisili esala. <sup>9</sup> Osobo bagade dunu ilima ‘Ada!’ dio mae asulima. Dilia Ada da afadafa fawane Hebene ganodini esala. <sup>10</sup> Eno dunu da dilima ‘Hina!’ dio asulimu da defea hame galebe. Dilia da Hina afadafa fawane esala, amo Yesu Gelesu. <sup>11</sup> †Nowa dunu da baligi bagade dilia fi amo ganodini esalea, e da dilia hawa: hamosu dunu defele ba:ma:mu. <sup>12</sup> ‡Nowa dunu da gasa fi hou hamosea, Gode da amo dunu gudu banenesimu. Nowa da ea hou fonobosea, Gode da amo dunu gaguia gadomu,”

*Yesu da Gode Ea Hou Ouligisu Dunu Ilima Fofada:i  
(Maga 12:40; Luge 11:39-42,44,52; 20:47)*

<sup>13</sup> Yesu E amane sia:i, “Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Gode Ea Hinadafa Hou heda:su logo dilia ga:sisa. Dilia da ganodini hame golili ahoa. Amola dilia da eno hanai dunu ilia logo hedofasa. <sup>14</sup> Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia didalo ilia labe wadela:sa. Amalalu, mae gogosianewane, dunu eno ilia siga ba:ma:ne, dilia da ogogole sia:ne gadosu seda hiougisa. Amaiba:le, dilia se iasu da bagade baligimu.

<sup>15</sup> Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia lalegagui dunu afadafa hamomusa:, hano wayabo bagadega amola osobo bagadega lala. Dunu afadafa dilia hou lalegaguli, ea Helo sa:imu logo dilia fodobeba:le, ea wadela:i hou da dilia wadela:i hou baligisa.

<sup>16</sup> Si dofoi logo olelesu dunu! Dilia da se bagade nabimu! Dilia amane olelesa, ‘Nowa dunu e Debolo Diasu dioba:le, ‘amo da dafawane’ ilegele sia:sea, e da ea sia:i liligi fisimu da defea. Be e da gouli Debolo Diasu ganodini gala amoga ‘amo da dafawane’ ilegele sia:sea, ea sia:i yolemu da sema bagade.’ <sup>17</sup> Dilia si dofoi gagaoui dunu! Dilia da hamedafa

\* **23:5:** Ma:diu 6:1; Idisu 15:38; Mousesese ea Malasu 6:8 † **23:11:** Ma:diu 20:26-27; Maga 9:35, 10:43-44; Luge 22:26 ‡ **23:12:** Luge 14:11, 18:14

ba:sa. Debolo Diasu ea hadigi hou da gouli amo hadigi hamobeba:le, Debolo Diasu ea hou da gouli ea hou baligi dagoi. <sup>18</sup> Dilia olelesu eno da agoaiwane gala, 'Nowa da oloda ea dioba:le ilegele sia:sea, ea sia:i liligi fisimu da defea. Be oloda da:iya Godema imunusa: liligi, amoba:le ilegele sia:sea, ea sia:i yolemu da sema bagade, dilia da sia:sa. <sup>19</sup> Dilia si dofoi dunu! Oloda ea hadigi hou da iasu liligi amo hadigi hamobeba:le, oloda ea hou da amo da:iya iasu liligi baligi dagoi.

<sup>20</sup> Nowa da olodaba:le ilegele sia:sea, e da oloda amola oloda da:iya ligisi liligi amoga gilisili ilegele sia:sa. <sup>21</sup> Nowa da Debolo Diasuba:le ilegele sia:sea, e da Debolo Diasu amola Debolo Diasu ganodini esala dunu Gode, amoga gilisili ilegele sia:sa

<sup>22</sup> §Nowa da Hebeneba:le ilegele sia:sea, e da Gode Ea Fisu amola Gode amo fisuga fibi amoba:le ilegele sia:sa.

<sup>23</sup> \*\*Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia fonobahadi hedama:ne fodole nasu liligi (amo 'minede', 'dili' amola 'gamini') amo dawa:le, amo nabuane mogili, afadafa Godema iaha. Be bagade liligi, amo semadafa, moloiwane fofada:su hou, gogolema:ne olofosu hou amola dafawaneyale dawa:su hou, dilia hame hamosa. Amo fonobahadi liligi mae gogolema. Be bagade liligi amola, dilia gilisili hamomu da defea galu. <sup>24</sup> Si dofoi logo olelesu dunu! Dilia wadela:i liligi nasa:besa:le, waini dabaga sogadigili, afe fadegasa. Be dilia da ga:mele bagade da:gisa.

<sup>25</sup> Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia faigelei amola yaeya dabuagado fawane dodofesa. Be ganodini da ledi agoane uasu amola hanaiba:le lasu hou bagade diala.

<sup>26</sup> Si dofoi Fa:lisi dunu! Hidadea faigelei ea gelabo ganodini dodofema!. Amasea, dilia da dabuagado amola dodofei dagoi ba:mu.

<sup>27</sup> ††Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia da bogoi ea gele gelabo soa:iai legesu amoga legei agoane diala. Dabuagado da ida:iwane ba:sa. Be ganodini da bogoi ea gasa, gaha amola ledi fawane diala. <sup>28</sup> Dilia amola dabuagado da ida:iwane ba:sa. Be ganodini, dilia dogo da ogogosu amola hame nabasu hou amoga nabai diala.

*Ilia da Balofede dunu Medole Legeiba:le Se Iasu Ba:mu  
(Luge 11:47-51)*

<sup>29</sup> Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dilia Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia da balofede dunu bogoi amo ilia gele gelabo hamosa, amola hou ida:iwane dunu bogoi ilia gele gelabo nina: hamosa.

<sup>30</sup> Dilia da amane sia:sa, ‘Ninia da ninia aowalalia ilia esoga esalu ganiaba, ninia da balofede dunu amo ilia medole legei amo hame medole legela:loba.’ <sup>31</sup> Dilia da amo sia: sia:beba:le, dilia da balofede dunu ilia fasu dunu amo ilia mano esala, dilia da olelesa. <sup>32</sup> Defea, dilia hemone aowalalia hemosu hou dagoma! <sup>33</sup> ††Wadela:i sania fi! Dilia da Helo se iasu sogega mae doaga:ma:ne, hobeamu logo hamedafa ba:mu.

<sup>34</sup> Na da balofede dunu, bagade dawa:su dunu, amola gaheabolo sema olelesu dunu dilima asunasimu. Mogili dilia da fane legele, bulufalegeiga dabagala:mu. Mogili dilia sinagoge diasu ganodini fegasuga fane, diasu enoga diasu enoga, mae yolele sefasimu.

<sup>35</sup> §§Amaiba:le, se iasu da dilima doaga:mu! Hemonega A:ibele bogoi, amalalu, asili Sa:galaia (Belegaia egefe) dilia aowalalia da Debolo Diasu amola oloda dogoa sogebiga medole legei. Dilia aowalalia da amo hou ida:iwane dunu medole legeiba:le, amo se dabe iasu da dilima doaga:mu. <sup>36</sup> Na dilima dafawane sia:sa! Amo maga:me se iasu dabe huluane, wali fi diala da ba:mu.”

*Yesu da Yelusaleme Fi ilima Asigi  
(Luge 13:34-35)*

<sup>37</sup> “Yelusaleme fi! Yelusaleme fi! Dilia da balofede dunu medole legesa. Dilia da Gode asunasi dunu igiga medosa. Gagala ea mano fidima:ne, ea ougia hagudu gilisisa, amo defele Na da dili gaga:ma:ne gilisimusa: hanai galu. Be dilia da higa:i.

<sup>38</sup> \*\*\* Amaiba:le, dilia Debolo Diasu da fisi dagoi amola gelabai ba:mu. <sup>39</sup> †††Na dilima sia:sa! Dilia da Na hamedafa ba:mu amogainini dilia da ‘Gode da Hina Gode Ea Dio lai Dunuma hahawane bagade dogolegele hamosa!’ amo sia:mu.

## 24

*Yesu da Debolo Diasu ea Gugunufinisimu Eso Olelei  
(Maga 13:1-2; Luge 21:5-6)*

<sup>1</sup> Yesu da Debolo Diasu yolesili, ahoanoba, Ea ado ba:su dunu da Ema Debolo Diasu ea hou ida:iwane olelemusa:

†† 23:33: Ma:diu 3:7, 12:34; Luge 3:7    §§ 23:35: Mui 4:8; 2 Hou Olelesu 24:20-21    \*\*\* 23:38: Yelemaia 22:5    ††† 23:39: Gesami Hea:su 118:26



misi. <sup>2</sup> Yesu E bu adole i, “Defea! Diasu noga:le ba:ma! Be Na da dilima sia:sa! Debolo Diasu da gugunufinisi dagoi ba:mu. Amasea, igi afadafa da eno igi da:iya ligisi dialebe hame ba:mu.”

*Se Nabasu Hou da Doaga:mu*  
(Maga 13:3-13; Luge 21:7-19)

<sup>3</sup> Yesu da Olife Goumia esaloba, Ea ado ba:su dunu da wamowane Ema misini, amane adole ba:i, “Dia waha olelei da habogala doaga:ma:bela:? Dia bu misunu eso amola soge wadela:mu eso da gadenene doaga:lalu, ninia adi dawa:digima:ne olelesu ba:ma:bela:?”

<sup>4</sup> Yesu E bu adole i, “Dawa:ma! Oogосу dunu da dilia hou wadela:sa:besa:le, dawa:ma! <sup>5</sup> Dunu bagohame ilia da ogogole Na sia: olelemusa: misi, sia:mu. Iliа da ‘Na da Mesaia,’ sia:beba:le, eno dunu da ilima giadofale fa:no bobogemu.

<sup>6</sup> Dilia da gegesu amola gegesu fada:i sia: bagohame nabimu. Be mae beda:ma! Amo hou da misunu! Be sogе wadela:mu eso da amo esoga hame, be fa:no ba:mu. <sup>7</sup> Dunu fi da heda:le, dunu fi eno ilima bagadewane gegemu. Soge eno amola sogе eno amola da ha:i bagade ba:mu. Bebeda:nima bagohame amola ba:mu.

<sup>8</sup> Amo liligi da uda ea mano lalelegemu da gadenesa, se nabasu hemosu agoane.

<sup>9</sup> \*Amasea, dilia da Nama asigiba:le, dunu huluane da dili higale ba:mu. Iliа da dili afugili, fane lelegemu. <sup>10</sup> Mogili da se nababeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou fisili, sadenane dafamu. Dilia fi dunu da dili higamu amola hohonomu. <sup>11</sup> Oogосу balofede dunu bagohame da ba:mu. Dunu bagohame da ilia oogосу sia: dafawaneyale dawa:mu. <sup>12</sup> Wadela:i hou da bagadewane heda:beba:le, dunu bagohame ilia Godema asigi hou da bu anegagiwane hamomu. <sup>13</sup> †Be nowa dunu da mae yolele, sogе wadela:mu esoga doaga:sea, e da Gode Ea gaga:su hou ba:mu. <sup>14</sup> Na fa:no bobogesu dunu da Gode Ea Hinadafa Hou Sia: Ida:iwane gala amo dunu fifi asi gala huluanedafa ilima olelemu. Amasea, sogе wadela:mu eso da doaga:i dagoi ba:mu.

*Wadela:i Bagade Liligi*  
(Maga 13:14-23; Luge 21:20-24)

<sup>15</sup> ‡Dilia da Wadela:idafa Liligi (musa: balofede dunu Da:niele da olelei) amo Hadigi Malei Sesei ganodini lelebe

\* 24:9: Ma:diu 10:22 † 24:13: Ma:diu 10:22 ‡ 24:15: Da:niele 9:27, 11:31, 12:11

ba:sea (Idisu dunu! Noga:le dawa:ma), <sup>16</sup> Yudia so-gega esalebe dunu, dilia goumia doaga:musa: hobeama! <sup>17</sup> §Dunu da diasu dabuagado esalea, ea liligi diasu ganodini galebe amo lamusa: mae masa. <sup>18</sup> Dunu da ifabi ganodini hawa: hamonanebe ba:sea, e da ea abula lamusa: diasuga mae sinidigima:ne sia:ma. <sup>19</sup> Amo esoga, uda da abula agui galea, amola uda ilia mano da dodo nanebe, amo da se bagade nabimu. <sup>20</sup> Dilia hobeale masunu da anegagi esoga hame amola Sa:bade esoga hame ba:ma:ne, Godema sia:ne gadoma. <sup>21</sup> \*\*Amo esoga se nabasu bagadedafa ba:mu. Amo eso da musa: se nabasu eso huluane baligimu. Amola agoaiwane eso da bu hame ba:mu. <sup>22</sup> Amo esoga, Gode da hame fidisa ganiaba, dunu huludafa da bogogia:la:loba. Be Gode da Ea ilegei dunuma asigiba:le, E da amo se nabasu eso hedofamu. <sup>23</sup> Amo esoga, dunu ilia ‘Guiguda: Mesaia ba:ma!’ o ‘Mesaia da goea!’ amo sia:sea, ilia sia: mae nabima. <sup>24</sup> Ogogosu mesaia amola ogogosu balofede dunu ilia da heda:le, gasa bagade hou Gode Ea hou agoane hamomu. Ili da Gode Ea ilegei dunuma ogogosea, Gode Ea fi dunu da gadenenewane ilia ogogosu sia: dafawaneyale dawa:mu - be Gode Ea Fidafa ilegei dunu da dafamu hamedei.

<sup>25</sup> Dawa:ma! Na da dilima hidadea olelei dagoi.

<sup>26</sup> ††Amaiba:le, ilia da dilima, ‘Mesaia da sogega esala!’ amo sia:sea, mae ba:la masa. Ili da ‘Mesaia da diasu ganodini esala!’ amo dilima sia:sea, ilia sia: mae nabima.

<sup>27</sup> Ha:ha:na hadigi gusudili nene gala:sea, guma:dili doaga:sea, amo hou defele Dunu Egefe Ea bu misunu hou dilia da ba:mu.

<sup>28</sup> ††Sonani sio ilia da bogoi da:i hodo ba:beba:le, amoga gilisisa.

*Dunu Egefe Ea bu Misunu Eso*  
(Maga 13:24-27; Luge 21:25-28)

<sup>29</sup> §§Amo se nabasu eso dagosea, fonobahadi ouesalu, eso da gasiwane ba:mu. Oubi da hadigi hame diga:mu. Gasumuni huluane da gudu sa:ili, mu da bagadewane ugugumu. <sup>30</sup> \*\*\*Amasea, Dunu Egefe Ea dawa:digima:ne olelesu da muagado ba:mu. Osobo bagade fifi asi gala dunu da se nababeba:le, ilia dogo dalega:ma:ne bida:igia famu. Amasea, ilia Dunu Egefe hadigi amola gasa bagade

§ 24:17: Luge 17:31 \*\* 24:21: Da:niele 12:1; Wamolegei Sia: Olelesu

7:14 †† 24:26: Luge 17:23-24 †† 24:28: Luge 17:37 §§ 24:29: Aisaia

13:10, 34:4; Isigiele 32:7; Youele 2:10, 2:31, 3:15; Wamolegei Sia: Olelesu 6:12-13

\*\*\* 24:30: Da:niele 7:13; Segalaia 12:10-14; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7

hamoi, mu mobi ganodini osobo bagadega manebe ba:mu.  
<sup>31</sup> Dalabede bagade dusu da nabimu galebe. Amasea, Dunu Egefe da Ea a:igele dunu amo osobo bagade bega: asili eno bega: doaga:le, Ea ilegei dunu huluane amo lidimusa:, asunasimu.

*Figi Ifa ea Olelesu*

*(Maga 13:28-31; Luge 21:29-33)*

<sup>32</sup> Figi ifa fedege sia: dawa:ma! Maga:me heda:le, lubi lasea, mugi oubi da gadenesa galebe dawa:ma! <sup>33</sup> Amo defele, dilia da Na olelei liligi ba:sea, Dunu Egefe Ea bu misunu eso da gadenesa galebe dawa:ma. E da logo holeiga doaga:i dagoi, dawa:ma! <sup>34</sup> Na da dafawane sia:sa! Amo osobo bagadega esalebe dunu, ilia da mae bogole, amo hou huluane ba:mu! <sup>35</sup> Mu amola osobo bagade da mugululi, bu hamedafa ba:mu. Be Na sia: da mae mugululi, dialalalumu.

*Dunu Huluane da Yesu Ea Bu Misunu Eso Hame Dawa:*

*(Maga 13:32-37; Luge 17:26-30,34-36)*

<sup>36</sup> Be dunu huluane da Na bu misunu eso hame dawa:. Na amola a:igele dunu Hebene ganodini esala, ninia da hame dawa:. Ada Gode Hi fawane dawa:. <sup>37</sup> †††Dunu Egefe Ea bu misunu eso da Nowa: ea eso agoane ba:mu. <sup>38</sup> Amo esoga, hano bagade mae misini, ilia udigili ha:i nanu, adini nanu, uda lasu. Amalalu, Nowa: da dusagaiga fila heda:le, <sup>39</sup> †††hano hedolowane heda:beba:le, ilia huluane hanoga na dagoiba:le, bogogia:i. Dunu Egefe misunu da agoaiwane ba:mu. <sup>40</sup> Amo esoga, dunu aduna da ifabi ganodini hawa: hamonanebe ba:mu. Na da afae lale, eno yolesimu. <sup>41</sup> Uda aduna da gagoma goudalebe ba:mu. Na da afae lale, eno yolesimu. <sup>42</sup> Dilia Hina Gode Ea bu misunu eso hame dawa:beba:le, eso huluane dawa:iwane sosodo aligima! <sup>43</sup> †††Diasu hina da wamolasu dunu ea misunu dawa:sa ganiaba, e da dawa:iwane liligi ouligima:ne, mae golale ea diasu gaga:la:loba. <sup>44</sup> Amaiba:le, dilia amola eso huluane dawa:iwane ha:esaloma. Dilia hame dawa:iwane esalea, Dunu Egefe da dilia hame dawa: eso amoga doaga:mu.

*Asigi Ida:iwane Hawa: Hamosu Dunu*

*(Luge 12:41-48)*

<sup>45</sup> “Asigi amola ida:iwane bagade dawa:su hawa: hamosu dunu da nowala:? E da dunu amoma ea hina da eno hawa: hamosu dunuma ouligisu amola ha:i manu iasu hou ema iaha. <sup>46</sup> Ea hina da bu doaga:sea, amo dunu hahawane hawa: hamosu hamonanebe ba:sea, e da hahawane bagade

ba:mu. <sup>47</sup> Dafawane! Hina da amo ida:iwane ouligisu dunuma ea soqe amola liligi bu ouligima:ne, sia:mu. <sup>48</sup> Be wadela:i dunu da ea hina liligi ouligisia, e da ea asigi dawa:su ganodini agoane sia:mu, 'Na hina da hedolo hame misunu!' <sup>49</sup> Amaiba:le, e da eno hawa: hamosu dunu famu. E amola wadela:i adini nasu dunu da gilisili lolo manu amola adini manu. <sup>50</sup> Ea hina da ea hame dawa:i esoga bu doaga:sea, e da fofogadigimu. <sup>51</sup> Amasea, ea hina da ea da:i hodo dadega:le, e da ogogosu dunu ilia se iasu defele lamu. E da bese ini dinanebe ba:mu.

## 25

### *A:fini Nabuane Gala Fedege Sia:*

<sup>1</sup> \*"Amo esoga, Gode Ea Hinadafa Hou da a:fini dunuga hame dawa:digi nabuane gala ilia hou agoane ba:mu. Iliā da gamali lale, uda lamu dunu fidimusa: asi. <sup>2</sup> A:fini biyale da gagaoui agoane, be biyale eno da bagade dawa:lai galu. <sup>3</sup> Gagaoui a:fini biyale, ilia da gamali hano eno mae lale, gamali gaguli asi. <sup>4</sup> Be bagade dawa:su a:fini biyale, ilia da gamali hano eno dili salawane, gamali gaguli asi.

<sup>5</sup> Uda lamu dunu da hedolo hame doaga:beba:le, ilia da golaiwane dialu.

<sup>6</sup> Amalalu, gasimogoa, ilia da wele sia:be bagade nabi. 'Dawa:ma! Uda lamu dunu da manebe! E yosia::musa: masa!'

<sup>7</sup> Amalalu, a:fini huluane da wa:legadole, ilia gamali ulagimusa:, wigi hahamoi.

<sup>8</sup> Gagaoui a:fini biyale, ilia bagade dawa:su a:fini biyale il-ima amane sia:i, 'Dilia gamali hano galea ninima ima. Ninia gamali da usimu galebe!' <sup>9</sup> Be bagade dawa:su a:fini da bu adole i, 'Hame mabu! Ninia gamali hano ebelesa:besa:le hame imunu. Dilia bidi lasu diasuga bidi lamusa: masa!'  
<sup>10</sup> Gagaoui a:fini da bidi lamusa: ahoananoba, uda lamu dunu da doaga:i dagoi. Amalalu, bagade dawa:su a:fini amola uda lamu dunu, ilia diasu ganodini lolo manusa: asi. Amalalu, logo da ga:si dagoi ba:i.

<sup>11</sup> †Fa:nowane, bidilai dagobeba:le, gagaoui a:fini da doaga:le, logoga lulufigili, amane sia:i, 'Hina! Hina! Ninia golili misa:ne, logo doasima!' <sup>12</sup> Be e da bu adole i, 'Hame mabu! Na da dafawane dilima sia:sa! Na da dili hame dawa:!'

<sup>13</sup> Dilia huluane dawa:iwane ha:esaloma! Bai dilia Na bu misunu eso ilegesu hame dawa:!"

*Hawa: Hamosu Dunu Udiana Gala  
(Luge 19:11-27)*

<sup>14</sup> †Dunu Egefe Ea bu misunu eso doaga:sea, Gode Ea Hinadafa hou da agoane ba:mu. Dunu afadafa, soge sedagaga masunuba:le, ea hawa: hamosu dunu gilisili, ilima ea liligi noga:le ouligima:ne sia:i. 5000 <sup>15</sup> E da hawa: hamosu dunu afadafa ema K5000 agoane i. Enoma e da K2000 agoane i. Enoma e da K1000 agoane i. Ilia gasa hou defele ilima ia dagoiba:le, e soge sedagaga doaga:musa: asi. 5000 <sup>16</sup> Gina5000 lai dunu da asili, bidi lale, hawa: hamone, K5000 eno lai dagoi. <sup>17</sup> Gina 2000 lai amola, e da eno K2000 lai dagoi. <sup>18</sup> Be K1000 lai dunu da asili, osobo ulidogone, ea hina ea muni wamolegei dagoi.

<sup>19</sup> Eso bagohame asili, ilia hina da ea bidi lamusa: bu misi. <sup>20</sup> Dunu da K5000 lai amola eno K5000 lai da misini, amane sia:i, 'Hina! Di da nama K5000 i. Ba:ma! Na da dima imunusa:, K5000 eno lai dagoi,' <sup>21</sup> Hina da bu adole i, 'Defea mabu! Dia hou da ida:iwane amola nabawane hamoi. Di da fonobahadi liligi noga:le ouligibiba:le, wali liligi bagade ouligima:ne na dima olemu. Misa!. Di ani da hahawane gilisili esalumu.'

<sup>22</sup> Gina 2000 lai dunu da ema misini, amane sia:i, 'Hina! Di da K2000 nama i. Ba:ma! Na da K2000 eno lai dagoi,' <sup>23</sup> Hina da bu adole i, 'Defea mabu! Dia hou da ida:iwane amola nabawane. Di da fonobahadi liligi noga:le ouligibiba:le, wali di da liligi bagade ouligimu. Misa! Di da ani hahawane gilisili esalumu.'

<sup>24</sup> Be K1000 fawane lai dunu, ema misini, amane sia: i, 'Hina! Dia hou na dawa:i galu. Di da gasa bagade fi dunu. Di da ifabi dia hame bugi amogawane faisa. <sup>25</sup> Na beda:iba:le, dia K1000 osoboga wamolegei. Ba:ma! Dia K1000 da goea,'

<sup>26</sup> Ea hina da ema ougili amane adole i, 'Di da wadela:i amola hihini hawa: hamosu dunu. Na da hame bugi liligi faisa, di dawa:bela:? <sup>27</sup> Amaiba:le na K1000 dia da abuliga muni salasu diasu ganodini muni eno lama:ne hame salibala:?' <sup>28</sup> E da ea fidisu dunuma amane sia:i, 'Amo ea K1000 lale, K5000 gagui dunu ema ima. <sup>29</sup> §Nowa dunu da lai galea, na da ema bu imunu galebe. E da baligili gagumu. Be hame lai dunuma, ea fonobahadi gagui amo huluane na da bu samogemu. <sup>30</sup> \*\*Be wadela:i hawa: hamosu dunu gaguli, gadili gasiga ha:digima. E da bese ini dinanebe ba:mu,'

*Osobo Bagade Dagosu Fofada:su*

† 25:14: Luge 19:11-27 § 25:29: Ma:diu 13:12; Maga 4:25; Luge 8:18

\*\* 25:30: Ma:diu 8:12, 22:13; Luge 13:28

31 ††“Dunu Egefe E da Hina Bagadedafa hamoiwane, Ea a:igele dunu oule masea, E da Ea hadigi fisuga fimu. 32 Dunu fifi asi gala huluane da Ema gilisibiba:le, E da ili afafamu. Sibi ouligisu dunu da sibi amola goudi afafasa, amo defele E da dunu afafamu. 33 Sibi da Ea lobo dafadili amola goudi da Ea lobo fofadidili masa:ne, E da sia:mu. 34 Amasea, dunu ea lobo dafadili asi ilima Hina Bagadedafa da amane sia:mu, ‘Na Ada Ea hahawane fidisu lai mano. Dilia misa! Gode Ea Hinadafa Hou, Gode da osono bagade muni hemosu esoga hamoi, amo dilia hahawane lama. 35 Na da ha:i nababeba:le, dilia ha:i manu Nama i. Na da hano hanaiba:le, dilia da Nama hano dili i. Na da ga fi defele dilia diasuga doaga:loba, dilia da Nama yosia:nanu aowasu. 36 Na da da:i nabadoba:le, dilia da abula Nama idiniginisima:ne i. Na da olo madelaiba:le, dilia da Nama asigiba:le, Nama ouligimusa: doaga:i. Na da se iasu diasu ganodini sali dagoiba:beba:le, dilia da Na ba:la misi.’ 37 Amasea, hou ida:iwane hamosu dunu da Dunu Egefema amane adole ba:mu, ‘Hina Gode! Ninia habogala Di ha:i nababeba:le, ha:i manu ibela:? Ninia habogala Di hano hanaiba:le, Dima hano dili ibela:? 38 Ninia habogala Di ninia diasuga golama:ne sia:bela:? Ninia habogala Di da:i nabado ba:beba:le, abula Dima ibala:? 39 Ninia habogala Di oloiba:le o se iasu diasuga saliba:le, ninia habogala Dima asigiba:le, ba:la misibala:?’ 40 Amasea Hina Bagadedafa da ilima amane bu adole imunu, ‘Na dafawane sia:sa! Dilia da adi hou amo Na fi dunu mimogo hamedei gala, ilima fidimusa: hamoi galea, dilia da amo hou Nama hamoi dagoi.’

41 Amasea dunu Ea lobo fofadidili esala, ilima E da amane sia:mu, ‘Dilia Gode Ea gagabusu aligima:ne lai dunu! Masa! Eso huluane nenanumu lalu, Sa:ida:ne amola ea a:igele dunu se iasu ima:ne Gode hamoi, amoga masa! 42 Na da ha:iba:le, dilia da Nama ha:i manu hame i. Na da hano hanaiba:le, dilia da hano Nama hame dili i. 43 Na da ga fi agoane dilima doaga:loba, dilia da golasu Nama hame olelei. Na da:i nabadoba:le, dilia da Nama abula idiniginisima:ne hame i. Na da oloiwane se iasu diasuga sali dagoi ba:loba, dilia da Na hame ba:la misi.’ 44 Amalalu, ilia da bu adole ba:mu, ‘Hina Gode! Ninia habogala Di ha:i nabawane, o hano hanai o hame gaguiwane, o da:i nabado o olo o se iasu ganodini sali, ninia habogala amo ba:loba, Di hame fidibela:?’ 45 Amalalu, Hina Bagadedafa da ilima amane bu adole imunu, ‘Na dafawane sia:sa! Dilia da adi hame fidisu hou amo Na fi dunu hamedei gala, ilima hamoi galea, dilia

da amo hou Nama hamoi dagoi.’

<sup>46</sup> ††Amalalu, ilia da eso huluane mae dagole se iasu ba:lalumu. Be hou ida:iwane dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lamu.”

## 26

*Ilia da Yesu Medomusa: Dawa:i*  
(Maga 14:1-2; Luge 22:1-2; Yone 11:45-53)

<sup>1</sup> Amo olelesu sia: dagoloba, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i,

<sup>2</sup> \* “Dilia dawa:! Eso aduna aligili, Baligisu Lolo Nasu da ba:mu. Iliā da Dunu Egefe bulufalegeiga dabagala:musa: gagulaligimu.”

<sup>3</sup> Amalalu, gobele salasu dunu amola Gode Ea diasu ouligisu dunu da gobele salasu dunu Ouligisu ea dio amo Ga:iafa:se, amo ea diasuga gilisi dagoi. <sup>4</sup> Iliā da Yesu wamowane afugili, medole legemusa:, amane ilegele sia:i, <sup>5</sup> “Dunu huluane da amo hou higabeba:le, halale gegesa:besa:le, Lolo Nasu amo ganodini hamomu da hamedei.”

*Uda da Gabusiga: Manoma Yesu Ea Dialumaga Sogadigi*  
(Maga 14:3-9; Yone 12:1-8)

<sup>6</sup> Eso afaega, Yesu da Bedani moilaiga, lebolosi oloi dunu Saimone amo ea diasuga esalu. <sup>7</sup> †E da ha:i nanoba, uda afae da Ema misini, manoma gabusiga: gala ganagu ganodini sali, Yesu Ea dialuma da:iya sogadigi. <sup>8</sup> Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu ilia da ougili amane sia:i, “Liligi ida:iwane abuli udigili ha:digibela:?”

<sup>9</sup> Amo gabusiga: hano bidi lale, amo muni lai hame gagui dunuma imunu da defea galu!” <sup>10</sup> Be Yesu da ilia sia: dasu dawa:beba:le, amane sia:i, “Dilia abuliba:le amo udama mi hananewane sia:sala:? E da Nama hou ida:iwane hamoi. <sup>11</sup> †Dilia da hame gagui dunu eso huluane ba:mu. Be dilia da Na hobeā hame ba:mu. <sup>12</sup> E da Na bogole ulidogone salimu hou amoma asigiba:le, Na da:i hodo legema:ne, waha agoane hamoi.

<sup>13</sup> Na dafawane sia:sa! Oso bo bagadega, soge huluanedafa amoga Na sia: ida:iwanegala dunu ilia olelesea, ilia da amo uda dawa:ma:ne, ea hou Nama waha hamoi olelemu.”

*Yudase da Yesu Hohonomu Sia:i*  
(Maga 14:10-11; Luge 22:3-6)

†† 25:46: Da:niele 12:2 \* 26:2: Gadili Asi 12:1-27 † 26:7: Luge 7:37-38

† 26:11: Mousese ea Malasu 15:11

<sup>14</sup> Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu afadafa amo Yudase Isaga:liode, e da ado ba:su dunu fagoyale yolesili, gobelesalasu ouligisu dunu ilima doaga:i. <sup>15</sup> §E da ilima amane adole ba:i, “Na da Yesu dilima ima:ne hohonosea, dilia muni habodayane ima:bela:?” Amalalu, ilia fage eme esala (silifa) 30 agoane idili, Yudasema i.

<sup>16</sup> Amalalu, Yudase da Yesu hohonone, ilima imunusa: logo hogolalu.

*Yesu amola Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Baligisu Lolo Mai (Maga 14:12-21; Luge 22:7-13,21-23; Yone 13:21-30)*

<sup>17</sup> Isala:ili dunu da agi ga:gi Yisidi hame sali amo lolo nanoba, eso agega, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema doaga:le, amane sia:i, “Ninia habidili Baligisu Lolo manusa: hahamoma:bela:?” <sup>18</sup> Yesu E bu adole i, “Yelusalemega asili, dilia da dunu ba:mu. Ema amane sia:ma, ‘Ninia Olelesu dunu ea ilegei eso da doaga:i dagoi. E amola ea ado ba:su dunu, ilia dia diasuga Baligisu lolo manu galebe.’”

<sup>19</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia da Yesu Ea olelei hamoi. Ili Baligisu Lolo Nasu manusa: hahamoi.

<sup>20</sup> Daeya doaga:loba, Yesu amola Ea fa:no bobogesu dunu fagoyale gala da ha:i manusa: esalu. <sup>21</sup> Ha:i nananoba, Yesu E amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Dunu afae ninia gilisisu ganodini da Na hohonomu.” <sup>22</sup> Ili huluane da se bagade nabi. Ili da afae afae Yesuma amane adole boba:i, “Hina! Di da na hamomu sia:sala:?”

<sup>23</sup> \*\*E da bu adole i, “Dunu afadafa, e amola Na gilisili hano ofodoga agi ga:gi gele iasea, amo dunu da Na hohonomu. <sup>24</sup> Dunu Egefe, Gode Sia: Dedei defele, da bogomu. Be Ea hohonosu dunu da se bagade nabimu. Amo dunu da hamedafa lalelegemu da defea galu.”

<sup>25</sup> Yesu Ea hohonosu dunu Yudase da amane sia:i, “Olelesu! Di da na hamomu sia:sala:?” Yesu E bu adole i, “Di da sia:i dagoi!”

*Yesu Ea Lolo Nasu (Maga 14:22-26; Luge 22:14-20; 1 Golidia 11:23-25)*

<sup>26</sup> Ili ha:i nanoba, Yesu da agi ga:gi lale, Godema nodone sia:ne gadole, amo agi ga:gi fifili, Ea fa:no bobogesu dunuma i. E amane sia:i, “Lale moma! Amo da Na da:i hodo.” <sup>27</sup> Amalalu, E da faigelei lale, Godema nodone sia:ne gadole, ilima i. E amane sia:i, “Dilia huluane amo waini hano moma. <sup>28</sup> ††Go da Na maga:me. Gesele nasu gousa:su gaheabolo da amoga hamoi dagoi. Na maga:me sogadigimuba:le, dunu bagohame da gogolema:ne olofosu

§ 26:15: Segalaia 11:12    \*\* 26:23: Gesami Hea:su 41:9    †† 26:28: Gadili Asi 24:8; Yelegaia 31:31-34



ba:mu. <sup>29</sup> Na dilima sia:sa! Na amola dilia da osobo bagadega waini hano moma:ne, bu hame gilisimu. Gode Ea Hinadafa Hou soqe ganodini fawane, ninia bu gilisili gaheabolowane manu.” <sup>30</sup> Amalalu, gesami hea:lalu, ilia Olife Goumiga asi.

*Yesu da Bida ea Dafamu Olelei*

*(Maga 14:27-31; Luge 22:31-34; Yone 13:36-38)*

<sup>31</sup> ††Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Wali gasia, dilia huluane da Na yolesili, hobeamu. Gode Sia: Dedei amo ganodini agoane dedei diala, ‘Gode da sibi ouligisu dunu medole legebeba:le, sibi da udigili hobeale afafamu.’ <sup>32</sup> §§Be Gode da Na bu wa:legadolesisia, Na da dilima bisili Ga:lili sogega masunu.”

<sup>33</sup> Bida e bu adole i, “Dunu huluane da mugulusia, na da Di hamedafa yolesimu.”

<sup>34</sup> Be Yesu da Bidama amane sia:i, “Na dima dafawane sia:sa! Di da hidadea udianawane ‘Yesu na hame dawa:!’ sia:sea, fa:no gagala ga:be nabimu.”

<sup>35</sup> Be Bida da gasawane bu adole i, “Di bogosea, ani galu bogomu da defea. Be ‘Di na hame dawa:,’ na da hamedafa sia:mu!”

Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane amola da amo defele sia:i.

*Yesu E Gedesemani Sogebi Ganodini Sia:ne Gadoi*

*(Maga 14:32-42; Luge 22:39-46)*

<sup>36</sup> Amalalu, ilia Gedesemani sogebi amoga doaga:i. Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia guiguda: esaloma! Na da gagoega sia:ne gadomusa: masunu!” <sup>37</sup> Asili, E da Bida amola Sebedi ea mano aduna oule asi. Yesu da Ea dogo ganodini se bagadedafa nabi. <sup>38</sup> E da ilima amane sia:i, “Na da bogomuwane se naba. Dilia Na fidima:ne, guiguda: mae golale sosodo ouesaloma.”

<sup>39</sup> Yesu E fonobahadi asili, osoboga gala:lasa:ili, amane sia:ne gadoi, “Ada! Logo eno galea, amo se nabasu faigelei Nama ilegei, Di fadegama! Be na asigi dawa:su hanai liligi hame. Dia asigi dawa:suga hanai liligi fawane Na da hamomu.”

<sup>40</sup> E da Ea fa:no bobogesu dunu udiana ilima sinidigili ba:loba, ili golai dialebe ba:i. E da Bidama amane sia:i, “Dilia abuliba:le ‘aua’ afadafa fawane ouligimu da hamedesala:? <sup>41</sup> Dawa:iwane esaloma! Dilia da dafama:ne ado ba:su amoga dafasa:besa:le ha:esaloma! Dilia a:silibu da gasa bagade, be da:i ea hou da gogaiya:i.”

<sup>42</sup> Yesu da bu asili, bu amane sia:ne gadoi, “Ada! Amo se nabasu faigelei fadegamuda hamedei galea, defea, Dia asigi dawa:su hou fawane Na da hamomu.” <sup>43</sup> Ea ado ba:su dunu udiana ilima bu sinidigili, ilia bu golai dialebe ba:i. Ili da si fadegaiwane ha:esalumu gogolei galu.

<sup>44</sup> Amalalu, bu yolesili, asili, Yesu E da eno agoane Ea musa: sia:ne gadoi bu sia:i.

<sup>45</sup> Amalalu, E da Ea ado ba:su dunuma bu sinidigili, amane sia:i, “Dilia da mae nedigili, golabe amola helefishala:? Dawa:ma:i!. Ilegei eso da doaga:i dagoi! Dunu Egefe da enoga hohonoi dagoi amola wadela:i hamosu dunu da wali E gagulaligimu galebe. <sup>46</sup> Wa:legadoma! Hadiga! Na hohonosu dunu manebe goea!”

*Ili da Yesu Afugili Lai*

*(Maga 14:43-50; Luge 22:47-53; Yone 18:3-12)*

<sup>47</sup> Yesu E sia:nanoba, Yudase, (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale gala amo fi dunu afae) da doaga:i. Dunu bago-hame, gobihei bagade amola gigi gagui, gobelesalasu amola Gode Ea diasu ouligisu dunu asunasiba:le, amo dunu ilia Yudase ea baligia aligili misi. <sup>48</sup> Yesu Ea hohonosu dunu da hidadea ilima sia:i galu, “Nowa dunu na nonogobe ba:sea, amo dunu dilia afugili gagulaligima.”

<sup>49</sup> Amalalu, Yudase da Yesuma doaga:le, hahawane amane sia:i, “Olelesu! Olofoiwane esaloma!” Amalalu, e da Yesu nonogoi dagoi.

<sup>50</sup> Yesu da Yudasema amane sia:i, “Defea na:iyado! Dia hou amo hedolo hamoma!”

Amalalu, gegesu gobihei amola gigi gagui dunu da Yesu gagulaligi. <sup>51</sup> Yesu Ea oule misi dunu afadafa da ea gegesu gobihei duga:le gadole, gobelesalasu Ouligisu ea hawa:hamosu dunu, amo ea ge damuni fasi. <sup>52</sup> Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Dia gobihei bu salima! Bai nowa da gobiheiga gegesea, ilia da gobiheiga faiba:le bogomu.

<sup>53</sup> Dili adi dawa:bela:? Na da Na Ada Ema adole ba:i ganiaba, E da a:igele gegesu dunu osia:idafa Na fidima:ne asunasila:loba. <sup>54</sup> Be amo hou agoane hamoi ganiaba, na bogomu Gode Sia: Dedei ganodini diala da hobe didili hame hamoi ba:la:loba.”

<sup>55</sup> \*\*\* Yesu da dunu huluanema amane adole ba:i, “Dilia abuli gasawane gegesu gobihei amola gigi gaguiwane, Na afugili lamusa: misibela:? Na da wamolasu dunula:? Eso hulwane Na Debolo Diasuga sia: olelesa lelu. Be amo esoga, dilia da Na hame gagui.”

<sup>56</sup> Be amo hou huluane, balofede dunu ilia Gode Sia: Dedei amo ganodini sia:i da didili hamomusa: misi dagoi. Amalalu, Ea ado ba:su dunu huluane da Yesu yolesili, hobeai dagoi.

*Gobeles Salasu Fofada:su Dunu da Yesuma Fofada:i*

*(Maga 14:53-65; Luge 22:54-55,63-71; Yone 18:13-14,19-24)*

<sup>57</sup> Ilia da Yesu afugili, gobeles salasu Ouligisu dunu Ga:iafa:se, amo ea diasugaoule asi. Amoga, sema olelesu dunu amola Gode Ea diasu asigilai ouligisu dunu ilia gilisili esalebe ba:i. <sup>58</sup> Bida e da badiliawane fa:no bobogei. E da Ga:iafa:se ea diasu gagoi amo ganodini golili sa:ili, e amola dadi gagui ouligisu dunu gilisili fi. E da fa:no mabe hou ba:musa:, esalu. <sup>59</sup> Gobeles salasu dunu amola Gausolo dunu huluane da Yesu fuga:musa:, ogogosu sia: bagadewane hogoi helei. <sup>60</sup> Ogogosu nabasu dunu bagohame da Yesu Ea hou wadela:musa: misi. Be ilia da Yesu bogoma:ne medomu logo hame ba:i. Fa:nowane, dunu aduna misini, <sup>61</sup> †††tela amane sia:i, “Amo dunu E da amane sia:i, ‘Na Gode Ea diasu mugululi, eso udiana amoga fawane bu gagumu, amo hamomusa: Na da defele esala!’ ” <sup>62</sup> Gobeles salasu Ouligisu dunu da wa:legadole, Yesuma amane adole ba:i, “Nabibala:? Amo diwaneya udidisu sia: nababeba:le, Di da adi sia:ma:bela:?” <sup>63</sup> Be Yesu E da ouiya:le esalu. Amalalu, gobeles salasu Ouligisu dunu da Yesuma amane sia:i, “Defea! Di da wali Gode Ea Dioba:le moloiwane sia:ma! Di da Mesaiala:? Di da Gode Ea Manodafala:?”

<sup>64</sup> †††Yesu da ema bu adole i, “Di sia:be goa! Be Na da dilima sia:sa! Wali amola fa:no dilia da Na (Dunu Egefe), Gode Bagadedafa amo Ea lobo dafadili fibi ba:mu. Amola dilia Na muagado mumobi ganodini manebe ba:mu.”

<sup>65</sup> §§§Amo sia: nababeba:le, gobeles salasu Ouligisu da hina: abula gadelale, amane sia:i, “E da lasogole sia:i dagoi. Ninia da Ea hou ba:su dunu eno hame hogomu. Ea lasogoi sia: dilia huluane nabi dagoi. <sup>66</sup> Dilia adi dawa:bela:?”

Dunu huluane ilia bu adole i, “E da wadela:i hamoi dagoi! Medole legemu da defea!”

<sup>67</sup> \*Amalalu, ilia da Yesu Ea odagia defo aduga:gala:i. Mogili, ilia Yesu lobosunane fai, mogili ilia Ea odagi loboga fai. <sup>68</sup> Ilia da Ema amane sia:i, “Mesaia! Di ba:la:lusu hou hamoma! Nowa ea da Di fabayale sia:ma!”

*Bida da Yesu na Hame Dawa: Sia:i*

*(Maga 14:66-72; Luge 22:56-62; Yone 18:15-18,25-27)*

<sup>69</sup> Bida da diasu gadili gagoi ganodini esalu. Amalalu, Gobelesalasu Ouligisu dunu ea hawa: hamosu a:fini da Ema doaga:le, amane sia:i, “Di amolawane da Ga:lili dunu. Yesu, ali gilisili lalu.”

<sup>70</sup> Be dunu huluane ilia midadi, Bida da Yesu hame dawa: sia:i. E amane sia:i, “Dia sia:be go na hamedafa dawa:.”

<sup>71</sup> Bida da gagoi logo holeiga asili, a:fini eno da ea odagi ba:beba:le, eno dunuma amane sia:i, “Amo dunu da Yesu, Na:salededunu, amo gilisili lalu.”

<sup>72</sup> Be Bida e da Yesu hame dawa:, Gode Ea Dioba:le ilegele amane sia:i, “Na da amo dunu hamedafa dawa:!”

<sup>73</sup> Fa:no, eno gadenene lelu dunu da Bidama misini, ema amane sia:i, “Dafawane! Di da Yesu Ea fi ilima gilisi dagoi. Dia sia: da ilia sia: defele nababeba:le, ninia dawa:!”

<sup>74</sup> Amalalu, Bida da gasa bagadewane gagabuli amane sia:i, “Na da Gode Ea Dioba:le dafawane sia:sa! Na da ogogosa galea, Gode da nama se iasu imunu da defea! Amo dunu Na da hamedafa dawa:!”

Ea sia: dagobeba:le, gagala gawali da ga:i. <sup>75</sup> Yesu Ea musa: sia:i, “Di da hidadea ‘Yesu na hame dawa:’ udianawane sia:nanu, fa:no gagala ga:be nabimu.” Amo sia: bu dawa:beba:le, Bida da ga asili, se nabawane bagadewane dinanu

## 27

*Ilia da Yesu Bailadema Fofada:musa: Hiouginana Asi  
(Maga 15:1; Luge 23:1-2; Yone 18:28-32)*

<sup>1</sup> Hahabedafa, gobelesalasu hina dunu, ilia amola Gode Ea diasu ouligisu asigilai dunu da Yesu fuga:ma:ne, gilisili fofada:i. <sup>2</sup> Amalalu, ilia da Yesu afugili, sia:inega la:gili, Louma Gamane hina dunu Bailade amo ea diasuga hiouginana asi.

*Yudase ea Bogoi  
(Asunasi Dunu Ili Hou 1:18-19)*

<sup>3</sup> \*Yesu E hohonosu dunu Yudase, da Yesu E se iasu labe ba:beba:le, ea asigi dawa:su sinidigili, se bagade nabi. E da silifa muni fage 30 amo gobelesalasu amola Gode Ea fi asigilai dunu ilima bu gaguli asi. <sup>4</sup> E amane sia:i, “Na da hou idaiwane dunu hohonoiba:le, na da wadela:i bagade hamoi.” Be ilia bu adole i, “Amo da disu! Ninia da hamedafa dawa:!”

<sup>5</sup> Yudase e da muni Debolu Diasu ganodini ha:digili, yolesili asi. Amalu, asili, hi gobelesalasu efega gomene, hegoa:nesili bogoi.

\* 27:3: Asunasi Dunu Ili Hou 1:18-19

<sup>6</sup> Gobeles salasu hina dunu, ilia da muni lale, amane sia:i, “Amo muni da maga:me bidi lasu. Amaiba:le, Debolo Diasu muni salasu sesei ganodini salimu da sema bagade.”

<sup>7</sup> Gilisili sia: dalu, ilia amo muniga ‘Laga osoboga Ofodo Hahamosu Dunu ea Moifufu’ bidi lai dagoi. Ga fi dunu bogole, amo sogebiga uli dogone salima:ne, ilia bidi lai.

<sup>8</sup> Amaiba:le, ilia da amo sogega ‘Maga:me Moifufu’ dio asuli. Amola amo dio da wali eso diala.

<sup>9</sup> †Musa: balofede dunu Yelemaia ea sia:i da defele didi ba:i. E amane sia:i, “Silifa fage muni 30 amo lale, Isala:ili fi dunu da amo da Ea bidi lasu defei i. <sup>10</sup> Ili da Hina Gode E da nama hamoma:ne sia:i defele, amo muni lale, ‘Laga osoboga Ofodo Hahamosu Dunu ea Moifufu’ bidi lai dagoi.”

*Bailade da Yesuma Adole Ba:i  
(Maga 15:2-5; Luge 23:3-5; Yone 18:33-38)*

<sup>11</sup> Louma Gamane hina dunu da Yesuma fofada:i. E amane adole ba:i, “Di da Yu dunu ilia Hina Bagade esalabala?”

Yesu E bu adole i, “Ma! Di sia:be goa!” <sup>12</sup> Be gobeles salasu hina dunu amola sema olelesu dunu, ilia diwaneya udidisu sia: nababeba:le, Yesu da ouiya:le esalu.

<sup>13</sup> Amaiba:le, Bailade da Yesuma amane sia:i, “Di da wadela:i bagade hamoi, ilia da sia:sa. Amo Di nababela:?”

<sup>14</sup> Be Yesu E da hamedafa bu adole iabeba:le, Bailade da fofogadigi.

*Fofada:lalu, Ili da Yesu Fuga:ma:ne Sia:i  
(Maga 15:6-15; Luge 23:13-25; Yone 18:39—19:16)*

<sup>15</sup> Baligisu Lolo Nasu esoga, Louma Gamane hina da agoane hou hamosu. E da dunu huluane ilia hanaiga, se iasu hamosu dunu amo ilegesu. Amasea, Gamane hina da amo se iasu ganodini sali dunu afadafa, amo ea se iasu diasu logo doasisu. <sup>16</sup> Amo odega, dunu ea dio amo Yesu Bala:ba:se, e da se iasu diasu ganodini sali esalu.

<sup>17</sup> Amaiba:le, dunu huluane gilisibiba:le, Bailade da ilima amane adole ba:i, “Na da nowa dunu halegale masa:ne, ea se iasu logo doasima:bela:? Bala:ba:se ea logo doasima:bela:? O Yesu, (Ema ilia Mesaia dio asula), Ea logo doasima:bela:?” <sup>18</sup> Yu hina dunu ilia Yesuma udigili mudaiba:le, ilia Ema se iasu ima:ne, Gamanema i, amo Bailade da dawa:i galu.

<sup>19</sup> Bailade da ea fofada:su diasu ganodini fi esaloba, idua da ema meloa dedene iasi. E amane dedei, “Amo dunu ida:iwane yolema! Na da simasia amo ganodini Ea odagi ba:beba:le, se bagade nabi.”

† 27:9: Segalaia 11:12-13

<sup>20</sup> Gobele salasu hina amola sema olelesu dunu da dunu huluane ilima ilia Bala:ba:se ea se iasu logo doasimu amola Yesu bogoma:ne medomu, amo sia: Bailadema adoma:ne, lolege sia:i. <sup>21</sup> Be dunu huluanema Bailade da amane adole ba:i, “Na da nowa masa:ne, ea se iasu logo doasima:bela:?”

Ilia da gasawane bu adole i, “Bala:ba:se!”

<sup>22</sup> Bailade da bu adole ba:i, “Yesu Mesaia dunu! Na da Ema adi hamoma:bela:?”

Ilia bu adole i, “Bulufalegeiga bogoma:ne medoma!”

<sup>23</sup> Bailade da bu adole ba:i, “Abuliba:le! E da adi wadela:i hou hamobela:?”

Be ilia da gasa bagadewane halasu, “Bulufalegeiga bogoma:ne medoma!”

<sup>24</sup> †Bu fofada:mu hamedei ba:loba, dunu ilia gegesa:besa:le, Bailade da hano lale, dunu huluane ba:ma:ne, ea lobo dodofei. E amane sia:i, “Na da amo dunu fuga:ma:ne hame ilegemu. Dilisu!”

<sup>25</sup> Dunu huluane da bu adole i, “Defea! Ea maga:me dabe da ninia amola ninia mano amo ninia dialuma da:iya dialebe ba:mu.”

<sup>26</sup> Amalalu, ilia hahawane ba:ma:ne, Bailade da Bala:ba:se ea se iasu logo doasi dagoi. Ea sia:beba:le, ilia da Yesu efe fegasuga fai. Amalalu, Bailade da ea dadi gagui dunu ilima Yesu bulufalegeiga fuga:ma:ne iasi.

### *Dadi Gagui da Yesuma Oufesega:su*

*(Maga 15:16-20; Yone 19:2-3)*

<sup>27</sup> Amalalu, Bailade ea dadi gagui dunu da Yesu amo Gamane hina ea diasu ganodini oule asi. Dadi gagui dunu huluane da gilisi. <sup>28</sup> Ilia da Yesu Ea abula huluane fadegale, yoi abula ea da:iga idiniginisi. <sup>29</sup> Ilia da nebaiya lale, amoga habuga amuli, ea dialumaga figisi. Ilia da Ea lobodafa ganodini dagulu gagusi. Amalalu, ilia da Ea midadi muguni bugili, Ema oufesega:su. Ilia amane oufesega:ne sia:i, “Defea! Yu Hina dunu mae bogole, ode bagohame esalumu da defea!” <sup>30</sup> Ilia da Ema defo adugagala:le, Ea dagulu bu samogene, amoga Ea dialuma fai. <sup>31</sup> Oufesega:i dagobeba:le, ilia da yoi abula fadegale, Ea abuladafa Ea da:iga bu idiniginisili, bulufalegeiga fuga:musa:, hiouginana asi.

### *Yesu da Bulufalegeiga Bogoi*

*(Maga 15:21-32; Luge 23:26-43; Yone 19:17-27)*

<sup>32</sup> Ilia da logoga asili, Sailini soge dunu ea dio amo Saimone ba:i. Dadi gagui dunuda Saimone amo Yesu Ea bulufalegei gisawane masa:ne logei. <sup>33</sup> Ilia da Gologoudia

† 27:24: Mousesese ea Malasu 21:6-9

sogebi doaga:i. Gologoudia dawa:loma:ne da “Dialuma Gasa Sogebi.” <sup>34</sup> § Amalalu, ilia waini amola gamogai manoma gilisili, Yesu Ea moma:ne i. Be Yesu E heloa:le ba:lalu, yolesi.

<sup>35</sup> \*\* Ilia da Yesu bulufalegeiga dabagala:i. Ilia da Ea abula lamusa:, ululuasu hedei.

<sup>36</sup> Amalalu, ilia udigili Yesu Ea bogobe ba:musa:, fi dialu.

<sup>37</sup> Ilia da Ea dialuma da:iya gado, ea diwaneya udidisu meloaga dedei diala, gosagisi dagoi. Amoga “Yesu, Yu dunu fi ilia Hina Bagade da goea.” dedene legei dialebe ba:i.

<sup>38</sup> Ilia da wadela:i hamosu dunu aduna, Yesu amola gilisili eno bulufalegeiga dabagala:i. Afae da Ea lobodafadili amola eno da Ea lobo fofadidili ba:i.

<sup>39</sup> †† Dunu da logoga baligili ahoana da ilia dialuma fofoga:ne lasogole sia:i. <sup>40</sup> †† Ilia amane sia:i, “Di da Gode Debolo Diasu mugululi, eso udiانا ganodini bu gagumu sia:su dunu! Di da Gode Egefedafa esala ganiaba, Disu Di gobebe gaga:ma. Bulufalegei fisili, moiya gudu sa:ima!”

<sup>41</sup> Gobebe salasu hina dunu, sema olelesu dunu, amola Gode Ea fi asigilai dunu da gilisili oufesega:ne sia: dasu.

<sup>42</sup> Ilia da amane oufesega:ne sia:i, “E da eno dunu fidima:ne gaga:i. Be E hi gobebe uhima:ne gaga:mu, E da hamedei. E da Isala:ili fi ilia Hina Bagade. Amaiba:le, E da bulufalegei fisili, moiya gudu dasea, ninia da Ea hou dafawaneyale dawa:mu. <sup>43</sup> §§E da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i. ‘Na da Gode Egefedafa,’ E da sia:i dagoi. Amaiba:le, Gode da amo dunu hahawane ba:sa galea, E da E wali gaga:mu da defea!”

<sup>44</sup> Wadela:i hamosu dunu aduna amolawane, ela bulufalegeiga Yesuma lasogole sia:i.

### *Yesu Ea Bogosu*

*(Maga 15:33-41; Luge 23:44-49; Yone 19:28-30)*

<sup>45</sup> Esomogoa, eso ea hadigi da dedeboi dagoi ba:i. Aua udi-ana amo ganodini gasi dunasi fawane ba:i. <sup>46</sup> \*\*\* Amalalu, 3 ougologe agoane, Yesu E bagade wele sia:i, “Ilai! Ilai! Lama sabagadane!” Amo sia: dawa:loma:ne da, “Na Gode! Na Gode! Dia abuliba:le Na yolesibala:?”

<sup>47</sup> Dunu mogili gadenene lelu, ilia amane sia:i, “E da Elaidia misa:ne wele sia:sa!”

<sup>48</sup> ††† Dunu afadafa da hehenane, hano nasu abula lale, waini ganodini gele, amaludaguluga gosagili, Yesu moma:ne, Ema olei.

§ 27:34: Gesami Hea:su 69:21    \*\* 27:35: Gesami Hea:su 22:18    †† 27:39: Gesami Hea:su 22:7, 109:25    †† 27:40: Ma:diu 26:61; Yone 2:19    §§ 27:43: Gesami Hea:su 22:8    \*\*\* 27:46: Gesami Hea:su 22:1    ††† 27:48: Gesami Hea:su 69:21

49 Be eno dunu ilia amane sia:i, “Waha aligima! Elaidia da Ema gaga:la misa:bela:? Ninia ba:mu!” 50 Yesu da bu bagade wele sia:nanu, bogoi dagoi. 51 †††Amalalu, abula bagade Debolo Diasu ganodini Hadigi Malei Sesei amola Hadigidafa Momei Sesei amo afafamusa: dialu, da gadodili gadelale, gudu fada:ne fasili, adunawane ba:i. Bebeda:nima mabeba:le, igi da goudane fasi.

52 Bogoi gele gelabo da goudai dagoi. Gode da Ea Fi dunu musa: bogogia:i amo bagohame wa:legadolesi.

53 Ilia da bogoi gele gelabo yolesili, asili, Yesu da wa:legadolesi galu amo Yelusaleme diasuga asi. Amalalu, dunu eno bagohame da amo bogoi dunu uhibi ba:i.

54 Louma dadi gagui hina dunu amola ea dadi gagui dunu, ilia da Yesu Ea bogobe ba:lalu. Ilia da bebeda:nima amola hou eno huluane ba:loba, bagadewane beda:i galu. Ilia amane sia:i, “Dafawane! Amo dunu da Gode Ea Manodafa galu!”

55 §§§Uda bagohame, musa: ilia Ga:lili soge yolesili, Yesu fidimusa: Ema fa:no bobogei, amo uda da badilia lelu. 56 Uda afadafa ea dio amo Meli Ma:gadala. Eno da Meli (Ya:mese amola Yousefe elea eme). Eno da Sebedi idua.

*Ilia da Yesu Ea Da:i Hodo Dogoiga Sali*

*(Maga 15:42-47; Luge 23:50-56; Yone 19:38-40)*

57 Daeya gadenebe galu, bagade gagui A:limadia moilai dunu ea dio amo Yousefe da doaga:i. E da Yesu Ea hou lalagagui galu. 58 E da Bailadema asili, Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne adole ba:i. Bailade da Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne sia:i.

59 Amaiba:le, Yousefe da Yesu Ea da:i hodo lale, bogoi abula amoga sosoi dagoi.

60 E da Yesu Ea da:i hodo amo hi gele magufuga gelabo gaheabolo dogoi, amo ganodini sali. Amalalu, e da logo holeiga gele bagade bebesola asili, logo ga:si dagoi.

61 Meli Ma:gadala amola Meli eno ela da gele gelabo gadenene esalu.

*Gele Gelabo Sosodo Aligisu Dunu*

62 Golale hahabe, Sa:bade eso amoga, gobelesalasu dunu amola Fa:lisi dunu da Bailadema doaga:i. 63 \*Ilia da ema amane sia:i, “Hina! Amo ogogosu dunu esaloba, E da eso uadiana bogoi dialu, bu uhini wa:legadomu sia:i. 64 Amaiba:le, di da gele gelabo noga:le ga:sili, sosodo aligisu dunuma ouligima:ne sia:ma! Ea ado ba:su dunu da Ea



da:i hodo wamolale, eno dunuma, ‘E da uhini wa:legadoi,’ ilia sia:sa:besa:le, bu ogogosumusa: ogogoi baligiliwane ba:sa:besa:le, noga:le sosodo aligimu da defea.”

<sup>65</sup> Bailade da amane sia:i, “Defea! Sosodo aligisu dunu oule masa! Dilia gele gelabo noga:le ga:sima!”

<sup>66</sup> Amaiba:le, ilia da asili, gele logo ga:su mae doasima:ne sili gobe legele, noga:le ga:si. Ili da dadi gagui ilima gele gelabo noga:le sosodo aligima:ne sia:i.

## 28

### *Yesu Ea Wa:legadosu*

*(Maga 16:1-10; Luge 24:1-12; Yone 20:1-10)*

<sup>1</sup> Sa:bade eso galu, Sada:i hahabedafa, Meli Ma:gadala amola Meli eno da Yesu Ea bogoi gele gelabo amo ba:la asi.

<sup>2</sup> Bebeda:nima da hedolowane mabeba:le, osono bagade da ugugui dagoi. Gode Ea a:igele dunu e Hebene fisili, gele gelabo ea gele logo ga:su bebesola asili, amo gele da:iya esalu. <sup>3</sup> Ea odagi da ha:ha:na agoane ba:su. Ea abula da ahea:iai mugene ofo agoane ba:su. <sup>4</sup> Gele gelabo ouligisu dadi gagui da amo hou ba:beba:le, bagadewane yagugui amola bogoi dunu defele ba:su.

<sup>5</sup> A:igele da uda elama amane sia:i, “Mae beda:ma! Na dawa:! Alia da Yesu bulufalegeiga medoi dunu amo ba:la misi! <sup>6</sup> Be E da guiguda: hame diala. Ea musa: sia:i defele, Gode da E uhini wa:legadoleso dagoi. Ea golai sogebi ba:la misa!

<sup>7</sup> Hedolo masa! Ea ado ba:su dunuma agoane olelema, ‘Yesu bogole, Gode da E bu uhini wa:legadoleso dagoi. E da Ga:lili sogega dilima bisili masunu. Dilia da E amogawi ba:mu!’ Alia na sia: mae goglema!” <sup>8</sup> Amaiba:le, uda da gele gelabo hedolowane yolesili, beda:iwane amola hahawane, hehenane, Yesu Ea fa:no bobogeso dunuma adodomusa: asi.

<sup>9</sup> Amalalu, hedolowane, Yesu da elama doaga:i. E da elama hahawane asigi sia: sia:i. Ela da Ema misini, ea emo gaguli, Ema nodosu.

<sup>10</sup> Amalalu, Yesu da amane sia:i, “Mae beda:ma! Naeya huluane ilima Ga:lili sogega masa:ne sia:ma! Na da amo sogega, ili yosia:mu!”

### *Dadi Gagui Sosodo Aligisu Dunu da Sia:ne Iasu I*

<sup>11</sup> Uda da ahoanoba, gele gelabo sosodo aligisu dadi gagui dunu mogili da moilai bai bagadega asili, gobe le salasu hina dunu ilima ilia ba:i liligi huluane olelei.

<sup>12</sup> Amalalu, gobe le salasu amola sema olelesu dunu da gilisili fofada:lalu, muni bagadedafa dadi gagui dunuma i.

<sup>13</sup> Iliā da dadi gagui dunuma amane sia:i, “Dilia eno dunu ilima agoane sia:ma, ‘Gasia, ninia da golai dialoba, amo Dunu Ea fa:no bobogesu dunu da Ea da:i hodo wamolai dagoi. <sup>14</sup> Mae dawa:ma! Gamane hina da amo sia: nabasea, ninia da dilia da hamedafa giadofai ema sia:mu.”

<sup>15</sup> Amalalu, dadi gagui sosodo aligisu dunu da amo muni lale, gobele salasū ilia sia: defele hamoi. Amaiba:le, Yu dunu huluane da amo ilia sia:i nabi dagoi. Wali eso amola, Yu dunu da amo sia: olelesa.

*Yesu Ea Ado ba:su Dunu da Yesu Ea Wa:legadoi Da:i Hodo Ba:i*

(*Maga 16:14-18; Luge 24:36-49; Yone 20:19-23; Asunasi Dunu Iliā Hou 1:6-8*)

<sup>16</sup> \*Yesu Ea musa: adoi defele, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu gidalisi gala da agolo Ga:lili soḡe ganodini diala amoga asi. <sup>17</sup> Iliā da Yesu ba:i dagoiba:le, Ema nodosu. Be mogili ilia dafawaneyale hame dawa:i.

*Yesu da Iliā Fifi Asi Gala Dunu Huluane Ilima Olelela Masa:ne Sia:i*

<sup>18</sup> Be Yesu da ilima misini, amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa hou huluanedafa, Hebene amola osobo bagade amo ganodini, Nama i dagoi. <sup>19</sup> †Amaiba:le, dilia dunu fifi asi gala huluane, Na fa:no bobogesu fi hamoma:ne masa. Dilia da lalegagui dunu huluane amo Ada Ea Dioba:le, Egefe Ea Dioba:le amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea Dioba:le, hanoga fane salima. <sup>20</sup> Iliā da Na dilima olelei liligi huluane nabawane hamoma:ne, amo ilima olelema. Dilia ba:ma! Na da dili mae yolelewane ouligilalea, soḡe wadela:mu eso da doaga:mu.”

Sia: Ama Dagoi

\* **28:16:** Ma:diu 26:32; Maga 14:28 † **28:19:** Asunasi Dunu Iliā Hou 1:8

## Maga

(Da:i Sia: - Mark; Modu – Mareko; Bisini – Mak)

*Hidadea Sia:*

Maga buga ganodini, dedesu dunu Maga da Yesu Gelesu, Gode Ea Manodafa, amo Ea sia: olelesa. Amo sia: dedei ganodini, Yesu Ea gasa bagade olelesu hou, Ea uhinisu hou amola Ea Fio liligi fadegasu hou ninia ba:sa. Hina Yesu Gelesu da Hi Dio Hi fawane asuli amo Dunu Egefe. E da osobo bagade dunu ilia wadela:i hou fadegamusa:, bogoma:ne misi, Ea da sia:i dagoi. Maga da Yesu Ea esalusu hou olelesa. Hidadea e da Yone Ba:bodaise ea hou, Yesu Ea hanoga fane salasu hou, amola Sa:ida:ne da Yesuma dafama:ne ado ba:su, amo hou olelesa. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ea sia: nababeba:le, Ea hou dawa:lalu. Be Yesuma ha lai dunu da Ema mi hanananu. Buga na:iyado bega: da Yesu Ea se nabasu, Ea bogosu amola Ea wa:legadosu olelesa.

*Sia: Dedei*

1 Sia: Ida:iwane Degabo Misi...Sia:alalo 1:1-13

2 Yesu da Ga:lili Sogega Sia: Olelei...Sia:alalo 1:14-9:50

3 E da Ga:lili Soge Yolesili,

Yelusaleme moilai bai bagadega Doaga:i...Sia:alalo 10:1-52

4 Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega Hialigi

Afadafa Sia: Olelelalu, Bulufalegeiga Bogoi...Sia:alalo 11:1-15:47

5 Yesu Ea wa:legadosu...Sia:alalo 16:1-8

6 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu da

Ea da:i Gaheabolo Ba:i Dagoi...Sia:alalo 16:9-20

*Maga*

*Yone Ba:bodaise Ea Olelesu*

(Ma:diu 3:1-12; Luge 3:1-18; Yone 1:19-28)

1 Go sia: dedei da Gode Ea sia: ida:iwane gala amo Ea Manodafa Yesu Gelesu Ea hou olelesa. <sup>2</sup> \*Musa: balofede dunu Aisaia da amane dedei, "Gode da amane sia:i, `Dawa:ma! Na da Dia logo fodoma:ne, Na da Na sia: adole iasu dunu Di bisili masa:ne asunasimu.

<sup>3</sup> †Dunu afadafa hi fawane da dunu hame esalebe hafoga:i sogega amane wele sia:nana, `Hina Gode Ea logo momagema:ne, molole fodoma!' <sup>4</sup> Amalalu, Yone Ba:bodaise da amo wadela:i soge ganodini, Gode Ea sia: olelelalebe

\* 1:2: Ma:lagai 3:1 † 1:3: Aisaia 40:3

amola hanoga fane salasu hou hamonanaba doaga:i. Dunu huluane ilia wadela:i houba:le gogosiane, Godema sinidigili, hanoga fane salasilalu, ilia Gode Ea gogolema:ne olofosu ba:mu, e amane olelei. <sup>5</sup> Yudia soge dunu bagohame amola Yelusaleme moilai bai bagade dunu bagohame da ema doaga:le, ilia wadela:i hou fofada:i. Amalalu, Yone da ili huluane Yodane Hanoga fane salasi.

<sup>6</sup> †Yone da abula amo ga:mele ea hinaboga amuli, idinig-inisi. E da bulamagau gadofu beleda bululisi. Ea ha:i nasu da sage amola agime hano. <sup>7</sup> E da dunu huluanema amane sia:i, “Na bagia fa:no misunu dunu da na hou bagadewane baligisa. Na da beguduli, Ea emo salasu fadegamu, na defele hame galebe. <sup>8</sup> Na da dili hanoga fane sala. Be E da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga ba:bodaise hamomu.”

*Yesu Ea Ba:bodaise Hamoi amola Sa:ida:ne da Ema Dafama:ne Ado Ba:su*

*(Ma:diu 3:13—4:11; Luge 3:21-22; 4:1-13)*

<sup>9</sup> Amo esoga Yesu da Na:salede moilai Ga:lili soge ganodini yolesili, Yonema doaga:i. Yone da Yesu Yodane Hanoga fane salasi.

<sup>10</sup> E da hano yolesili, bu wa:legadole ba:loba, E da muagado logo doasili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa, `dafe' sio ea ba:su agoane hamoi, gudu sa:ili Ea da:iga fila dalebe ba:i.

<sup>11</sup> §Amola, sia: bagade muagado amane sia:be nabi, “Di da Na dogolegei Manodafa. Na da Dima hahawane gala.”

<sup>12</sup> Amalalu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Yesu dunu hame esalebe wadela:i soge amoga oule asi. <sup>13</sup> Amo sogebiga Yesu da eso40esalu. Sa:ida:ne da Yesu dafama:ne, Ema ado ba:i. Yesu da sigua ohe fi amola gilisili esalu. Be a:igele dunu ilia da Yesu fidimusa: misi.

*Yesu da Menabo Gasa:su Dunu Ema Fa:no Bobogema:ne Sia:i*

*(Ma:diu 4:12-22; Luge 4:14-15; 5:1-11)*

<sup>14</sup> Helode da Yone Ba:bodaise se iasu diasu ganodini sali. Amalalu, Yesu da Ga:lili sogega asili, Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelei. <sup>15</sup> \*\*E amane sia:i, “Defea! Ilegei eso da doaga:i dagoi. Gode Ea Hinadafa Hou da gadenenewane doaga:i. Dilia wadela:i hou yolesili, Gode Ea Sia: dafawaneyale dawa:ma!”

<sup>16</sup> Yesu da Ga:lili Hano Wayabo bega: laloba, menabo gasa:su dunu aduna amo Saimone amola eya A:dalu

† 1:6: 2 Hina bagade 1:8 § 1:11: Mui 22:2; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17, 12:18; Maga 9:7; Luge 3:22 \*\* 1:15: Ma:diu 3:2

menabo gasa:lebe ba:i. <sup>17</sup> Yesu da elama amane sia:i, “Nama fa:no bobogema! Na da dunu hiougima:ne, gasa:su hou alima olelemu!”

<sup>18</sup> Amalalu, ela da menabo gasa:su hedolo yolesili, Yesu Ea baligiga aligili fa:no bobogei.

<sup>19</sup> Yesu da fonobahadi bu asili, Sebedi ea mano aduna amo Ya:mese amola Ya:mese eya Yone, ba:i. Iliya da dusagai ganodini menabo gasa:su nodomesa esalebe ba:i.

<sup>20</sup> Yesu da elama misa:ne sia:i. Amalalu, ela da elea ada amola ea hawa: hamosu dunu yolesili, Yesu Ea baligiga aligili, fa:no bobogei.

*Dunu Ea Dogoga Fio a:silibu Aligila Sa:i  
(Luge 4:31-37)*

<sup>21</sup> Yesu da Gabena:iame moilaiga doaga:i. E da Sa:bade eso enoga sinagoge diasu amo ganodini golili sa:ili, Gode sia: muni olelei. <sup>22</sup> ††Ea sia: nababeba:le, dunu huluane da fofogadigi. Bai Ea olelesu da Sema olelesu dunu ilia olelei baligili, Hina ea olelesu agoane nababeba:le.

<sup>23</sup> Sinagoge ganodini da dunu ea dogo ganodini Fio a:silibu aligila sa:i esalu. <sup>24</sup> E bagadewane wele sia:i, “Yesu! Na:salede dunu! Dia abuliba:le nini wadela:musa: misibala:? Di na dawa:! Di da Gode Ea ilegei Sia: Hadigi Adola Ahoasu Dunu!”

<sup>25</sup> Be Yesu da wadela:i a:silibuma amane gagabole sia:i, “Ouiya:ma! Amo dunu ea da:iga fadegale fasima!”

<sup>26</sup> Wadela:i a:silibu da amo dunu ea dogo ganodini ludubiba:le, dunu da bagade doulalu. Amalalu, wadela:i a:silibu bagadewane “a:i” ea gusa:ne fadegale fasi.

<sup>27</sup> Amalalu, dunu huluane bagadewane fofogadigili, amane sia:i, “Abolebela:? Go da olelesu hou gaheabolo agoane gala. Amo dunu da Fio a:silibu ilima sia:sea, ilia da Ea adobe naba.”

<sup>28</sup> Amaiba:le, Ga:lili dunu fi huluane da Yesu Ea gasa bagade hou lalaba asi.

*Yesu da Oloi Dunu Bagohame Uhinisi  
(Ma:diu 8:14-17; Luge 4:38-41)*

<sup>29</sup> Yesu, Ya:mese, Yone amola eno ado ba:su dunu da sinagoge yolesili, Saimone amola A: dalu ela diasuga doaga:i.

<sup>30</sup> Saimone ea esoa: da asugi madelaiba:le, debea da:iya midi dialu. Iliya da amo hou Yesuma olelei. <sup>31</sup> Yesu da Saimone ea esoa: ema misini, ea lobo:le, e uhini wa:legadoi. Amalalu, uhibiba:le, Saimone ea esoa: da ilima aowasu.

<sup>32</sup> Daeya, eso dabe galu, ilia da oloi dunu amola doulasi dunu bagohame Yesuma oule misi. <sup>33</sup> Moilai fi huluane da

Yesu Ea diasu logo holeiga gilisi. <sup>34</sup>E da oloi dunu bagohame uhinisi. E da Fio liligi bagohame fadegale fasi. Be Yesu da Fio a:silibu ilima “Ouiya:ma!” sia:i. Bai ilia da Yesu da Gode Ea Manodafa dawa:i galu.

*Yesu da Ga:lili Sogega Sia: Olelei  
(Luge 4:42-44)*

<sup>35</sup>Hahabedafa, eso mae misini, Yesu da wa:legadole, diasu yolesili asili, dunu hame esalebe sogega sia:ne gadomusa: asi. <sup>36</sup>Saimone amola ea na:iyado dunu da Yesu hohogola asi. <sup>37</sup>Hogole, ba:loba, ilia da Yesuma amane sia:i, “Dunu huluane da Di hogoi helelala!” <sup>38</sup>Be Yesu da ilima amane sia:i, “Defea! Be ninia da eno moilaiga Gode Ea sia: olelemusa: masunu. Na da amo hamomusa:, osobo bagade guiguda: misi!”

<sup>39</sup>‡‡Amalalu, Yesu da Ga:lili soge huluane amoga lalu. E da ilia sinagoge diasu ganodini, Gode Sia: olelelalu. E da wadela:i a:silibu dunu ilia dogo ganodini aligila sa:i, amo bagohame fadegale fasi.

*Yesu da Lebolosi Olo Madelai Dunu Uhinisi  
(Ma:diu 8:1-4; Luge 5:12-16)*

<sup>40</sup>Lebolosi olo madelai dunu da Yesuma misini, muguni bugili, ha:giwane Ema amane edegei, “Di da agoane hanai galea, Di da na uhinisimu dawa:.”

<sup>41</sup>Yesu da ema bagadewane asigiba:le, Ea lobo molole, lebolosi dunu digili ba:i. E da amane sia:i, “Na da hanai! Dia da:i fofolomu!” <sup>42</sup>Amalalu, oloi dunu ea aiya huluane bahole, e da fofoloi dagoi ba:i. <sup>43</sup> - <sup>44</sup>§§Amalalu Yesu da ema amane sia:i, “Nabima! Amo hou eno dunuma mae olelema! Be gobelesalasu dunu, e da dia fofoloi hou noga:le abodema:ne masa! Amasea, dunu huluane di da uhi dagoi ba:ma:ne, Mousesee ea musa: sia:i gobelesalasu liligi ema ima!”

<sup>45</sup>Be amo dunu da asili, Yesu Ea uhisu hou amo eno dunuma bagadewane olelelalu. Dunu huluane da nababeba:le, Yesu da bu dunu ilia ba:ma:ne moilaiga masunu hamedei agoane ba:i. Amaiba:le, E da dunu hame esalebe sogega esalu. Moilai gagai fi dunu bagohame da Ema doaga:i.

## 2

*Yesu da Gadoi Dialu Dunu Uhinisi  
(Ma:diu 9:1-8; Luge 5:17-26)*

<sup>1</sup> Eso afae aligili, Yesu da Gabena:iame moilaiga bu hagi. Dunu huluane da E bu misi amo nabi dagoi. <sup>2</sup> Dunu bagohame gilisibiba:le, diasu da nabai galu. Logo holei amoga golili sa:imu da hamedei galu. Yesu da Gode Ea sia: olelelaloba, <sup>3</sup> dunu biyaduyale da gadoi dialu dunu Yesuma doaga:musa: gisa misi. <sup>4</sup> Be dunu bagohame gilisibiba:le, amola diasu ganodini golili sa:imu hamedeiba:le, ilia da diasu gado da:iya heda:le, figi hoga:le, efe bagele, oloi ea debea diasu ganodini sanasi. <sup>5</sup> Yesu da ilia dafawaneyale dawa:su hou dawa:beba:le, gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Nagofe! Na da dia wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi!”

<sup>6</sup> Be sema olelesu dunu mogili gadenene bulagi dialu, ilia asigi dawa:su ganodini amane dawa:i.

<sup>7</sup> “Defea hame galebe! E da lasogole sia:sa! Gode Hi fawane da gogolema:ne olofosu dawa:!”

<sup>8</sup> Be Yesu, ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, ilima amane sia:i, “Dilia abuliba:le dilia dogo ganodini agoane dawa:lalabala? <sup>9</sup> Dilia adi dawa:bela:? Na da gadoi dialebe dunuma sia:mu, `Dia wadela:i hou Na da gogolema:ne olofoi dagoi!’ o `wa:legadole, dia debea gisawane masa!’ Adi sia: da asaboila:? <sup>10</sup> Be Dunu Egefe da osobo bagade dunuma gogolema:ne olofosu ima:ne gasa defele gala. Amo dilia dawa:ma:ne, Na da hamomu.” <sup>11</sup> Amalalu, E da gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Wa:legadole, dia debea gisawene diasuga masa.”

<sup>12</sup> Amalalu, gadoi dialu dunu da amogaluwane wa:legadole, dunu huluane odagiaba, ea debea gaguia gadole, gisawane, asi. Amo hou dunu huluane fofogadigili ba:i. Iliya beda:iwane Godema nodone, amane sia:i, “Dafawane! Wali eso musa: hame ba:su hou da degabo ba:i dagoi.”

*Yesu da Lifaima Ea Baligia Aligima:ne Sia:i  
(Ma:diu 9:9-13; Luge 5:27-32)*

<sup>13</sup> Amalalu, Yesu da bu Ga:lili Hano Wayabo bega: asi. Dunu bagohame da Ema doaga:beba:le, E da Gode Sia: ilima olelei. <sup>14</sup> Laloba, Yesu da A:lafiase ea mano amo ea dio Lifai, su lidisu sesei ganodini esalebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!” Amalalu, Lifai da wa:legadole, Yesuma fa:no bobogei.

<sup>15</sup> Amalalu, fa:no, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Lifai ea diasuga ha:i manusa: doaga:i. Su lidisu dunu amola wadela:i hamosu dunu bagohame da Ea sia: nabimu hanaiba:le, ilima gilisi. <sup>16</sup> Fa:lisi fi dunu ilia Sema olelesu dunu esalebe ba:i. Iliya da Yesu amola wadela:i hamosu dunu gilisili ha:i nanebe ba:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu

dunuma amane adole ba:i, “Yesu da abuliba:le su lidisu dunu amola wadela:i hamosu dunu amoea gilisili ha:i nanabela:?”

<sup>17</sup> Yesu da ilia sia: nabi. E amane sia:i, “Hame oloi dagumui dunu da manoma legesu dunuma hame maha, - oloi dunu fawane. Na da ida:iwane gasa fi dunu lidimusa: hame misi. Be Na da wadela:i dunu ilia hou sinidigima:ne, amo lidimusa: misi dagoi.”

*Ha:i Mae Nawane Sia:ne Gadosu hou  
(Ma:diu 9:14-17; Luge 5:33-39)*

<sup>18</sup> Yone Ba:bodaise ea fa:no bobogesu dunu amola Fa:lisi dunu ilia ha:i mae nawane sia:ne gadosu amo hou hamonanu. Amo hou dawa:beba:le, dunu eno da Yesuma doaga:le, amane sia:i, “Yone amola Fa:lisi dunu ilia fa:no bobogesu dunu da ha:i mae nawane sia:ne gadosu hou hamonana. Be dia ado ba:su dunu da amo hou hame hamosa. Abolebela:?”

<sup>19</sup> Yesu E bu adole i “Uda lamu dunu da esalebeba:le, ea uda lamu fidisu dunu abuliba:le ha:i manu hame moma:bela:? E esalebeba:le, amo hou da hamedei. <sup>20</sup> Be eso da misunu amoga Gode da uda lamu dunu Hi samogemu. Amasea, amo esoga, ilia da ha:i mae nawane sia:ne gadosa esalumu.

<sup>21</sup> Dunu da da:i salasu hea gadelai amoga nodomemusa:, da:i salasu gaheabolo hame gadelasa. Agoane hamosea, e da gaheabolo abula gadelai agoane ba:mu amola gaheabolo abula da hea amoga noga:le hame madelagi ba:mu.

<sup>22</sup> Amola dunu ilia da waini gaheabolo amo ohe gadofu waini hano dili nasu hea amo ganodini hame sala. Amasea, waini gaheabolo da dena heda:sea, gadofu da fudagala:le, waini da udigili sogadigili, gadofu amola wadela:lesi dagoi ba:mu. Waini gaheabolo amo ohe gadofu waini hano dili nasu gaheabolo ganodini salimu da defea.

*Sa:bade Eso Hou  
(Ma:diu 12:1-8; Luge 6:1-5)*

<sup>23</sup> \*Sa:bade eso amoha, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da gagoma bugi ganodini lalu. Ea ado ba:su dunu da gagoma faili nanu. <sup>24</sup> Fa:lisi dunu ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Dia ado ba:su dunu da abuliba:le Sa:bade sema wadela:sala:?”

<sup>25</sup> †Yesu E bu adole i, “Dilia Gode Sia: Dedei idibala:? Da:ibidi amola ea baligiga aligisu dunu ilia ha:i nababeba:le, <sup>26</sup> ‡Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, (amo esoga Abaia:da da Godema gobebe salasu dunu hina esalu) agi ga:gi Godema

\* 2:23: Mousesee ea Malasu 23:25 † 2:25: 1 Sa:muele 21:1-6 ‡ 2:26: Gobebe Salasu 24:9



imunusa: ligisi, amo lale nanu, ea fidisu dunuma i dagoi. Amo agi ga:gi da sema bagade. Gobelesalasu dunu fawane nasu. Be Da:ibidi da lale nanu amola ea fidisu dunu ilima i dagoi.”

<sup>27</sup> Sia: dagomusa:, E amane sia:i, “Gode da osobo bagade dunu fidima:ne, Sa:bade sema hamosu. Be Gode da Sa:bade eso hou fidima:ne, dunu fi hame hamoi.

<sup>28</sup> Amaiba:le, Dunu Egefe da liligi huluane amola Sa:bade eso amoma Hina esala!”

### 3

#### *Dunu Ea Lobo Gadoi Dialu (Ma:diu 12:9-14; Luge 6:6-11)*

<sup>1</sup> Yesu da sinagoge diasuga bu doaga:sea, E da dunu amo ea lobo gadoi dialu ba:i.

<sup>2</sup> Fa:lisi dunu esalu da Yesuma ougiwane diwaneya udidimu hanaiba:le, Ea hou nani sosodoi. E da Helefishu (Sa:bade) esoga hawa: hamoma:bela:? amo ilia asigi dawa:su ganodini dawa:i galu. <sup>3</sup> Yesu da lobo gadoi dunuma amane sia:i, “Di da dunu huluane ba:ma:ne diasu dogoa leloma!” <sup>4</sup> Yesu da Fa:lisi dunuma amane sia:i, “Sa:bade eso ganodini hou ida:iwane hamomu da defeala:? O amo eso ganodini wadela:i hou hamomu da defeala:? Sa:bade esoga dunu uhinisimu da defeala:? O medole legemu da defeala:?” Be ilia da ouiya:le esalu.

<sup>5</sup> Iliame asigi hou ba:beba:le, Yesu da se nabi. E da ilima ougiliwane ba:i. E da lobo gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Dia lobo moloma!” Amo sia: nababeba:le, e da ea lobo moloi. Amalalu, ea lobo da bu ida:iwane ba:i. <sup>6</sup> Fa:lisi dunu da gadili asili, ilia amola Helode ea fidisu dunu, ilia da Yesu fuga:musa:, gilisili sia: dalu.

#### *Dunu Bagohame Hano Wayabo Bega: Gilisi*

<sup>7-8</sup> Amo soge yolesili, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Ga:lili Hano Wayabo bega: asi. Ga:lili soge dunu, Yudia soge dunu, Yelusaleme dunu, Idiumia dunu, Yodane Hano gusudili bega: fi dunu, Daia dunu amola Saidone dunu, amo bagohame ilia Yesu Ea hamobe nababeba:le, Ema doaga:i. <sup>9</sup> \*Dunu bagohame da E osa:le heda:sa:besa:le, E da Ea ado ba:su dunu ilima ilia da dusagai momagema:ne sia:i.

<sup>10</sup> Yesu da dunu bagohame uhinisiba:le, oloi dunu Yesu Ea da:i digili ba:ma:ne bagadewane eno dunu gua:ne fasili, digili ba:musa: misi. <sup>11</sup> Dunu ilia dogo ganodini Fio a:silibu aligila sa:i da Yesu ba:sea, osoboga diasa:ili amane gusa:ne welalu, “Di da Gode Egefe!”

\* 3:9: Maga 4:1; Luge 5:1-3

<sup>12</sup> Be Yesu da amo wadela:i a:silibu ilima ilia da Ea hou eno dunuma mae adoma:ne gagabole sia:i.

*Yesu da Dunu Fagoyale Ilegei*  
(Ma:diu 10:1-4; Luge 6:12-16)

<sup>13</sup> Amalalu, Yesu da goumiba:le heda:le, Ea ilegei dunu ili Ema misa:ne sia:i.

<sup>14</sup> Amalalu, E da dunu fagoyale gala amo ilegei. Ili da Ea baligiga aligili, amola fa:no Gode sia: olelema:ne, E da ili asunasimu sia:i. <sup>15</sup> E da wadela:i a:silibu fadegale fasima:ne amo gasa hou ilima i dagoi.

<sup>16</sup> E da ado ba:su dunu fagoyale ilegei. Ili dio da Saimone (Yesu da ea dio afadenene bu Bida dio asuli) <sup>17</sup> Ya:mese amola Ya:mese ea ola/eya Yone (Sebedi ea manola). Yesu da amo dunu aduna elama “Boanegese” dio asuli (amo dio dawa:loma:ne da `gu gelebe dunu’). <sup>18</sup> Eno da A:dal, Filibe, Badolemiu, Ma:diu, Domase, Ya:mese (A:lafiase ea mano), Da:diase, Saimone (Selode fi dunu), <sup>19</sup> amola Yesu E hohonosu dunu Yudase Isaga:liode.

*Yesu amola Bilisibale*  
(Ma:diu 12:22-32; Luge 11:14-23; 12:10)

<sup>20</sup> Amalalu, Yesu da diasu ganodini golili sa:i. Be dunu bagohame da gilisibiba:le, E amola Ea ado ba:su dunu da ha:i manu dibi hame ba:i. <sup>21</sup> Amo hou nababeba:le, Yesu Ea sosogo fidafa da Yesu ouligimusa: misi. Bai dunu eno ilia amane sia:i, “E da doula ahoa,” amo sia: nababeba:le, ilia misi.

<sup>22</sup> †Sema olelesu dunu da Yelusaleme moilai bai bagadega misini esalu. Ili da amane sia:i, “Wadela:i a:silibu ilia hina amo Bilisibale da Yesu Ea dogo ganodini aligila sa:i. Amo wadela:i a:silibu ilia hina ea gasaga E da wadela:i a:silibu fadegale fasisa.”

<sup>23</sup> Amaiba:le, Yesu da ili misa:ne wei. E da fedege sia: ilima agoane olelei, “Sa:ida:ne hi da habodane Sa:ida:ne fadegale se fasima:bela:?” <sup>24</sup> Fi afae da afafasea, gasa hameba:le dafamu. <sup>25</sup> Moilai fi amola afafasea, gegesea, amo fi da hedolo dafamu.

<sup>26</sup> Amaiba:le, Sa:ida:ne da wa:legadosea, ea gasa afafabeba:le, hi gobehe hima gegebeba:le, e da gasa hame ba:mu. Ea gasa da hamedemu.

<sup>27</sup> Dunu e da gasa bagade dunu ea liligi wamolamusa:, diasuga heda:musa: dawa:sea, e da hidadea gasa dunu ea lobo la:gili amalu ea liligi wamolasa.

<sup>28</sup> Na da dilima dafawane sia:sa! Gode da osobo bagade dunu ilia wadela:i hou amola lasogole sia: huluane

† 3:22: Ma:diu 9:34, 10:25

gogolema:ne olofomu. <sup>29</sup> † Be nowa dunu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoma lasogole sia:sea, e da gogolema:ne olofosu hamedafa ba:mu. Ea wadela:i hou da mae fisili eso huluane dialalalumu.” <sup>30</sup> Ilia da Yesu Ea dogo ganodini wadela:i a:silibu da aligila sa:i dagoi, amo ilia da sia:dabeba:le, Yesu da agoane adole i.

*Yesu Ea Ame amola Eya*  
(*Ma:diu 12:46-50; Luge 8:19-21*)

<sup>31</sup> Amalalu, Yesu Ea ame amola Ea eyalali doaga:i. Ilia da diasu gadili lelu. Ilia da Yesu ilima misa:ne sia:musa:, dunu afae Yesuma asunasi.

<sup>32</sup> Dunu bagohame da Yesu gadenenewane fi. Ilia da Ema amane sia:i, “Dia ame amola Dia eyalali da gadili lela. Ilia da Di hogosa.”

<sup>33</sup> Amalalu, Yesu E amane adole ba:i “Na ame amola Na eyalali da nowala:?”

<sup>34</sup> Amalu, E da sisiga:le sodolalu, dunu huluane bulagi ba:beba:le, amane sia:i, “Na ame amola Na eyalali da goea!  
<sup>35</sup> Nowa da Gode Ea hou nabawane hamosa, e da Naeya, Na aba amola Na:me esala.”

## 4

*Hawa: Bugisu Dunu Fedege Sia:*  
(*Ma:diu 13:1-9; Luge 8:4-8*)

<sup>1</sup> \*Yesu da Ga:lili Hano Wayabo, wayabo bega: Gode sia:muni olelelalu. Dunu bagohame gilisibiba:le, e da dusagaiga fila heda:le, amo ganodini hano dogoa esala olelei. Dunu huluane ea sia: nabimusa: bega: lelu. <sup>2</sup> E da fedege sia: bagohame ilima agoane olelei,

<sup>3</sup> “Nabima! Eso afaega, sagai ouligisu dunu da gagoma bugimusa: asi. <sup>4</sup> Hawa: fasilalu, mogili logoga sa:ili, emoga osa:le banenesili, hame dedeboiba:le, sioga na dagoi. <sup>5</sup> Mogili wadela:i magufu da:iya amo osoboga sa:ili, hedolo heda:i. <sup>6</sup> Be difi sa:imu hamedeiba:le, amola hano hameba:le, esoga hedolowane bioi. <sup>7</sup> Hawa: mogili da aya: gaga:nomei amola gisia sa:ili, heda:le, aya: gaga:nomeiga gigisiba:le, noga:le hame heda:i. <sup>8</sup> Be eno da osobo ida:idafa, amoga sa:ili, heda:le, hawa: afadafa da fage30 agoane, eno da 60 agoane amola eno da fage100 agoane bu legei.”

<sup>9</sup> Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Ge galea, dilia nabima.”

*Fedege Sia: ea Bai Olelesu*  
(*Ma:diu 13:10-17; Luge 8:9-10*)

<sup>10</sup> Dunu eno da asiba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale gala amola eno fa:no bobogesusu dunu da Yesuma amo fedege

sia: ea bai ilima olelema:ne sia:i. <sup>11</sup> E da ilima amane sia:i, “Gode da Ea Hinadafa Hou wamolegei olelesu liligi amo Na da dilima olelesa. Be eno osobo bagade dunu da udigili fedege sia: fawane naba. <sup>12</sup> †Gode Sia: Dedei da agoane diala,

‘Ilia da siga ba:sea, hame ba:mu.

Ilia da gega nabasea, hame dawa:mu.

Ilia hame dawa:beba:le, ilia sinidigili, hame fofada:mu.

Amasea, Gode da ilia wadela:i hou hame goglema:ne olofomu.’ ”

*Hawa: Bugisu Fedege Sia: Ea Bai  
(Ma:diu 13:18-23; Luge 8:11-15)*

<sup>13</sup> Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu ilima amane adole ba:i, “Dilia da amo fedege sia: hame dawa:bela:? Amaiba:le, dilia da eno fedege sia: huluane habodane dawa:ma:bela:?”

<sup>14</sup> Hawa: bugisu dunu da Gode Ea sia: olelesu dunu. <sup>15</sup> Dunu mogili ilia da hawa: amo da ga:nasi logoga ligisi defele ba:sa. Amo fedege da dunu ilia da Gode Ea sia: ilia gega naba, be Sa:ida:ne da amo sia: hedolodafa bu samogesa.

<sup>16</sup> Hawa: magufu da:iya osobo amoga bugi da eno dunu ilia Gode sia: hahawane dogolegele bagade naba. <sup>17</sup> Be ilia difi sa:imu gogleiba:le, fonobahadi aligili, eno dunu ilima sia:ga gegebaba:le amola ilia da se nabasea, hedolo mugulusa. <sup>18</sup> Mogili da aya: gaga:nomei amola gagalobo amo sogega bugi. Amo dunu ilia da sia: naba. <sup>19</sup> Be osobo bagade hou dawa:beba:le, muni amola liligi hanaiba:le, amo sia: da goe dunu ea dogo ganodini gigisiba:le, e da ha:i manu fage hame legesa. <sup>20</sup> Hawa: osobo ida:iwane gala amoga bugi da dunu ilia Gode sia: nababeba:le, lalegaguli, fage hou ida:iwane legesa. Da:i afadafa, eno da fage30 agoane, eno da60 eno da100agoane legesa.”

*Dilia Gamali Hadigi Noga:le Olelema:ne Gamali Bugisu  
amoga Ligisima  
(Luge 8:16-18)*

<sup>21</sup> †Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia da gamali amo ofodo o diaheda:su hagudu ligisisala:? Hame mabu! Dilia da gamali ea bugisu amo da:iya hadigi ba:ma:ne ligisisa.

<sup>22</sup> §Wamolegei liligi huluane da hobe ba:mu. Wamowane sia: da hobe hadigiga doaga:mu. <sup>23</sup> Nowa da ge galea, nabima!

<sup>24</sup> \*\*Sia: dawa:iwane nabima! Dilia da eno dunuma iasu amo defele bu lamu. Dilia da amo iasu baligiliwane bu

† 4:12: Aisaia 6:9-10 ‡ 4:21: Ma:diu 5:15; Luge 11:33 § 4:22: Ma:diu 10:26; Luge 12:2 \*\* 4:24: Ma:diu 7:2; Luge 6:38

lamu. <sup>25</sup> ††Lai dunu da bu eno lamu. Be Gode da hame lai dunu ema ea lai huluane bu samogemu.

*Fage Heda:su Hou Fedege Sia:*

<sup>26</sup> Yesu E amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou da agoane diala. Dunu afae da ea ifabi amoga hawa: fasisa. <sup>27</sup> Eso huluane amo dunu golale, nedigili, hawa: da fudagala:le, sono heda:sa. Be ouligisu dunu da hawa: ea heda:su hou hame dawa:.

<sup>28</sup> Osobo hi fawane da ha:i manu hamosa. Hidadea lubi, fa:no da sogea amola fa:nodafa ha:i manu fage hamosa. <sup>29</sup> ††Be fage yoi ba:sea, faimu eso doaga:beba:le, e da gobiheiga faisai.”

*Masada Hawa: Fedege Sia:*

*(Ma:diu 13:31-32,34; Luge 13:18-19)*

<sup>30</sup> Yesu E amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou da adi ligi defelela:? Amo hou olelema:ne, ninia adi fedege sia: olelema:bela:? <sup>31</sup> Gode Ea Hinadafa Hou da masada hawa: agoane. Osoboga bugibiba:le, eno hawa: da bagade be masada ea hawa: da fonobahadidafa ba:sa. <sup>32</sup> Be heda:sea, e da bugi bagadewane ifa agoane ba:sa. Amoda bagade bugila ahoabeba:le, sio fi bagohame ea amodaga bibisa.”

<sup>33</sup> Yesu da fedege sia: bagohame ilima olelei. Iliia asigi dawa:suga dawa:mu defele, E da olelei. <sup>34</sup> E da eno sia: hame olelei, fedege sia: fawane. Be wamowane, E da Ea fa:no bobogesu dunu ilima sia: bai huluane olelei.

*Yesu Ea Sia:ga, Isu Gibula Bobodole Manu amo Hedofai*

*(Ma:diu 8:23-27; Luge 8:22-25)*

<sup>35</sup> Daeya galu, E da ilima amane sia:i, “Ninia dusagaiga fila heda:le, hano la:idi bega: masunu.” <sup>36</sup> Ea fa:no bobogesu dunu da eno dunu gilisi amo yolesili, dusagai ganodini fila heda:le, Yesu amola oule asi. Eno dunu ilia da eno dusagaiga fila heda:le, Yesu Ea asi amoma fa:no bobogei. <sup>37</sup> Amalalu, fo bagade misi. Hano bagadewane gafulubiba:le, dusagai ganodini dadafubiba:le, dusagai da gela sa:imu agoai ba:i.

<sup>38</sup> Be Yesu da dusagai fa:no bega: golai dialebe ba:i. Amalalu, ilia da Yesu didilisili, amane sia:i, “Olelesu! Ninia da bogole gela sa:imu galebe! Di da hame asigibala:?”

<sup>39</sup> Yesu E nedigili, fo amoma gagabole sia:i. Hano gafului amoma, “Ouiya:ma! Olofole dialoma!” Amalalu, fo da yolesi amola hano da bu olofole noga:iwane ba:i.

<sup>40</sup> E da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le beda:bela:? Abuliba:le dafawaneyale hame dawa:bela:?” <sup>41</sup> Iliia bagadewane beda:ne, gilisili sia: dasu amo, “Go dunu da nowa

dunula:? Fo amola hano ea sia: nababeba:le, go dunu da nowala:?”

## 5

*Yesu da Dunu ea Dogo Ganodini Fio a:silibu Aligila Sa:i amo Uhinisi*

*(Ma:diu 8:28-34; Luge 8:26-39)*

<sup>1</sup> Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Ga:lili Hano Wayabo na:iyado bega: doaga:i. Amo soge dio amo Gilasa. <sup>2</sup> Yesu da dusagai yolesili, osoboga aligila sa:i. Amalalu, doula ahoasu dunu amo ea dogo ganodini Fio a:silibu da aligila sa:i, Yesuma doaga:i.

<sup>3</sup> Amo dunu da bogoi alifaha esalu. E gasa bagadeba:le, afugimu da hamedei galu.

<sup>4</sup> Eso bagohame ea emo amola lobo, eno dunu ilia sia:nega la:gi. Be e ludubiba:le, sia:ne e hedolo fili, gagoudane fasi. Eno dunu da e gagulaligimu hamedei galu. <sup>5</sup> Gasi huluane amola eso huluane e da bogoi ea sogebi amola goumia lalu, “a:a:i” ea gusa:ne, ea da:i hi igiga fofa:gisu.

<sup>6</sup> E da Yesu manebe ba:beba:le, e da hehenane, Yesuma doaga:le, diasa:ili muguni bugi. <sup>7</sup> E da bagadewane wele sia:i, “Yesu! Gode Gadodafa Ea Mano! Di abuliba:le nama doaga:bela:? Gode Dioba:le, Di da nama se iasu mae ima!”

<sup>8</sup> Bai Yesu da amane sia:nanebe ba:i, “Wadela:i a:silibu amo ea dogoga aligila sa:i, fadegale fasima!” Amaiba:le, doulasi da se iasu ema mae ima:ne sia:i.

<sup>9</sup> Amaiba:le, Yesu ema amane adole ba:i, “Dia dio da nowala:?” E bu adole i, “Na dio da Bagohame! Bai ninia bagohame amo dunu ganodini esala.” <sup>10</sup> Amalalu, doulasi da wadela:i a:silibu amo soge sedagaga mae asunasima:ne, Yesuma ha:giwane edegelalu.

<sup>11</sup> Goumi la:ididili, gebo wa:i bagade da ha:i nana esalebe ba:i. <sup>12</sup> Amalalu, wadela:i a:silibu ilia da amane sia:i, “Dia da amo gebo ilia dogo ganodini aligila sa:ima:ne, nini asunasima,” <sup>13</sup> Amalalu, Yesu da ilia logo doasi dagoi. Wadela:i a:silibu da amo dunu ea dogoga fade-gale fasili, gebo ilia dogo ganodini aligila sa:i. Amalalu, gebo (2000agoane) da doulasili, hobeale, gafuluiba:le sa:ili, hanoga soagala:le, bogole gela sa:i.

<sup>14</sup> Gebo ili ouligisu dunu huluane da hobeale, moilai fi amola soge fi huluane olelei. Amaiba:le dunu huluane da amo hou ba:la misi. <sup>15</sup> Ilia Yesuma doaga:le, musa: doulasi dunu wadela:i a:silibu bagohame aligila sa:i dunu, wali abula ga:ne, asigi dawa:su bu ida:iwane hamoi ba:i. Ilia da bagadewane beda:i. <sup>16</sup> Amo hou ba:su dunu da doulasi ea hou amola gebo ilia hou hame ba:su misi dunu ilima olelei.

17 Amalalu, ilia da Yesu eno sogega masa:ne ha:giwane sia:i.

18 Yesu da dusagaiga bu fila heda:laloba, musa: doulasi dunu da Ema fa:no bobogema:ne, Yesu gilisili masusa: ha:giwane edegei.

19 Be Yesu da e gagaboi. E amane sia:, “Dia moilaiga bu asili, Gode Ea dima fidisu hou amola dima gogolema:ne olofosu hou, dia na:iyado dunuma olelema!”

20 Amalalu, asili, e da Diga:bolisi sogega (amo ganodini moilai nabuane ba:i) Yesu Ea fidisu hou oleleiba:le, dunu huluane da fofogadigi.

*Yesu da Ya:ilase Idiwi Uhinisi. E da Logoga Ahoanoba, Eno Uda da Yesu Ea Abula Fe Digili Ba:i*

*(Ma:diu 9:18-26; Luge 8:40-56)*

21 Yesu da Ga:lili Hano Wayabo degele, na:iyado bega: doaga:i. Dunu bagohame da Ema gilisi. 22 Sinagoge ouligisu dunu ea dio amo Ya:ilase, da Yesuma misini, osoboga diasai. 23 E da Yesuma ha:giwane adole ba:i, “Na uda mano da bogomuwane diala. E uhimane di misini, ea da:i digili ba:ma!” 24 Amalalu, Yesu da amo dunu sigi asi. Dunu bagohame amola da fa:no bobogele, Yesu Ea da:i guba:le aligili asi.

25 Uda afae da amo gilisisu ganodini esalu. Amo uda ea maga:me da ode fagoyale gala amoga udigili ahoanusu. 26 E da manoma legesu dunu ilima asiba:le, se bagade nabalun, mae uhini, ea oloi bu bagade heda:i. E da ea muni huluane amo manoma legesu dunu ilima i dagoi. Be hamedei galu. 27 Yesu Ea hou nababeba:le, e da Yesuma doaga:i. E da dunu bagohame aligi amo ganodini, Yesuma fa:no bobogei. 28 E da ea asigi dawa:su ganodini agoane dawa:i, “Na da Ea abula digili ba:sea, na uhibi ba:mu.”

29 Amalalu, E da Yesu Ea abula digili ba:beba:le, ea maga:me logo hedofai dagoi ba:i. Ea da:i da uhini dagoi ba:i. 30 Yesu da ea da:iga gasa hou gadili asi dawa:beba:le, e delegili amane sia:i, “Nowa da Na abula digili ba:bela?”

31 Ea ado ba:su dunu da Ema bu adole i, “Dunu huluane dia da:i guba:le aligiba:le, di abuliba:le nowa digili ba:beyale sia:bela:?”

32 Be Yesu da digili ba:su dawa:ma:ne, ba:le gai. 33 Uda da ea uhibi dawa:beba:le, beda:iwane amola yaguguliwane Yesuma doaga:le, Ea emo gadenene muguni bugili, ea hamoi Ema olelei. 34 Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Nadiwi! Di da dia dogo ganodini dafawaneyale dawa:beba:le, uhi dagoi. Hahawane masa! Dia oloi da bu hame madelamu.”

<sup>35</sup> E sia:nanoba, Ya:ilase ea diasu fi adola ahoasu dunu ilia da da ilima doaga:i. Iliia da Ya:ilasema amane sia:i, “Didiwi bogoi dagoi. Hamedeiba:le, Yesuma mae misa:ne sia:ma!”

<sup>36</sup> Be ilia sia: mae nabawane, Yesu da Ya:ilasema amane sia:i, “Mae beda:ma! Be dafawaneyale dawa:ma.” <sup>37</sup> Yesu da eno dunuma mae misa:ne sia:i. E da asili, Bida, Ya:mese amola Ya:mese ola/eya Yone, ili fawane oule asi. <sup>38</sup> Iliia da Ya:ilase ea diasuga doaga:sea, dunu bagohame didigia:lebe ba:i. <sup>39</sup> Diasu ganodini golili sa:ili, E da ilima amane adole ba:i, “Dilia abuliba:le ededenasala? Abuliba:le dibala:? Mano da bogoi hame, udigili golai diala.”

<sup>40</sup> Be ilia da Ema oufesega:su. Be E da dunu huluane gadili adole asili, E da mano ea eda, eme amola Ea baligia aligisu dunu amo mano bogoi dialebe sesei ganodini oule asi.

<sup>41</sup> E da mano ea loboile, amane sia:i, “Da:lida gumi!” Amo sia: dawa:loma:ne da, “Uda mano fonobahadi! Na dima agoane sia:sa! Wa:legadoma!” <sup>42</sup> Amo sia: nababeba:le, uda mano da hedolowane wa:legadole lalu. Amo mano da ode fagoyale esalu. Amalalu, dunu huluane da bogoi wa:legadoi ba:beba:le, fofogadigi galu.

<sup>43</sup> Yesu da amo hou dunu enoma mae olelema:ne sia:i. E da ilima amo uda manoma ha:i manu ima:ne sia:i.

## 6

*Na:salede Dunu Iliia Yesu Higa:i*  
(*Ma:diu 13:53-58; Luge 4:16-30*)

<sup>1</sup> Amo soge yolesili, Yesu amola ea fa:no bobogesu dunu, Yesu Ea moilaidafa amoga bu hagi. <sup>2</sup> Sa:bade helefishu esoga, Yesu da sinagoge diasu ganodini ea sia: olelei. Dunu bagohame gilisibi ba:i. Iliia da Ea sia: nababeba:le, fofogadigili amane sia:i “Amo dunu ea gasa hou da habidili labala? Ea asigi dawa:su da habodane bagade hamobela:? Hou gasa bagadedafa musa: hame ba:su hou, E gasawane hamosa. <sup>3</sup> E da ifa hahamosu dunu. Ea ame da Meli amola eya da Ya:mese, Yousefe, Yudase amola Saimone. Ea dalusi huluane da ninia moilai ganodini esala.” Amaiba:le, ilia da Yesu higa:i. <sup>4</sup> \*Yesu da ilima amane sia:i, “Dunu fi huluane da balofede dunu ea sia: naba. Be hi moilaidafa fi dunu fawane da ea sia: hame naba.”

<sup>5</sup> Amaiba:le, amo moilaiga, E gasa bagade hou hamomusa: hamedei ba:i. Oloi dunu afae afae fawane, E da Ea lobo ilima ligisiba:le, uhinisi. <sup>6</sup> Iliia dafawaneyale hame dawa:su hou ba:beba:le, Yesu E fofogadigi. Amalalu, E Na:salede moilai yolesili, eno moilaiga olelela lalu.

\* 6:4: Yone 4:44



*Yesu da Ado ba:su Dunu Fagoyale Gala Ea Sia: Olelema:ne Asuna Asi*  
(Ma:diu 10:5-15; Luge 9:1-6)

<sup>7</sup> E da Ea ado ba:su dunu ilima Ema misa:ne sia:i. E da ili aduna aduna, asunasi. Fio a:silibu dunu ilia dogo ganodini aligila sa:i, amo fadegale fasima:ne, E da Ea ado ba:su dunuma gasa sagoi. <sup>8</sup> †E da ilima amane sia:i, “Agi ga:gi, daba, amola muni bulu ganodini sali, amo liligi huluane mae aguni masa! Dagulu fawane gaguli masa! <sup>9</sup> Emo salasu salima. Be da:i salasu aduna hame, afadafa fawane salima.” <sup>10</sup> E da eno ilima amane sia:i, “Moilaiga doaga:sea, nowa dunu dilima yosia:sea, amo dunu ea diasuga dilia golale, eno sogega masunusa: dawa:sea fawane yolesima! <sup>11</sup> ‡Be moilai dunu da dilima hame yosia:sea amola dilia sia: ilia higasea, bu asili, ilima sisasu olelema:ne, osobo dilia emo gafe dialebe dogalesima!”

<sup>12</sup> Amaiba:le, Ea fa:no bobogesu dunu da asili, dunu huluane ilia wadela:i hou yolesili Godema sinidigima:ne, amo sia: olelei. <sup>13</sup> §Ilia da Fio a:silibu bagohame ilia sia:ga fadegale fasi. Ilia da oloi dunu bagohame uhima:ne, ilima susuligi sogadigi.

*Yone Ba:bodaise Ea Bogosu*  
(Ma:diu 14:1-12; Luge 9:7-9)

<sup>14</sup> \*\*Gamane hina dunu Helode da amo hou nabi. Bai dunu huluane da Yesu Ea gasa bagade hou sia: dasu. Dunu mogili ilia amane sia: dasu, “Amo dunu da Yone Ba:bodaise bogole, bu uhini wa:legadoi. Amaiba:le E da gasa bagade hawa: hamonana!” <sup>15</sup> Be eno dunu, “E da Elaidia.” sia:i. Eno ilia amane sia:i, “E da balofede dunu, ninia aowalalia balofede dunu agoane.” <sup>16</sup> Be Helode, amo hou nababeba:le, amane sia:i, “Na da Yone ea dialuma damuni fasima:ne sia:i. E da bogole bu wa:legadoi.” <sup>17</sup> ††Musa:, Helode da hamoma:ne sia:beba:le, ilia da Yone afugili, la:gili, se iasu diasu ganodini sali. Helode da ea ola Filibe idua e dio amo Heloudiase, lai dagoi. Amo uda ea sia: nababeba:le, Helode da Yone lale, se iasu ganodini sali. <sup>18</sup> Bai Yone da Helodema amane sia:nanu, “Dia ola idua wamolamu da sema bagade!”

<sup>19</sup> Amaiba:le, Heloudiase da Yonema mi hanaiba:le, e fuga:musa: dawa:i galu. Be Helode da e fuga:musa: logo hame fodoi. <sup>20</sup> Helode da Yonema beda:i galu. Bai Yone ea hou da hadigi amola ida:iwane e dawa:beba:le, Helode da

---

† 6:8: Luge 10:4-11 ‡ 6:11: Asunasi Dunu Ili Hou 13:51 § 6:13: Ya:mese  
5:14 \*\* 6:14: Ma:diu 16:14; Maga 8:28; Luge 9:19 †† 6:17: Luge 3:19-20

e gaga:i. Helode da Yone ea sia: nabimu hanai, be ea sia: nababeba:le, gogolelebe galu.

<sup>21</sup> Be Heloudiase ea eso da doaga:i dagoi. Helode e lalelegesu esoga, ea eagene ouligisu dunu, dadi gagui ouligisu dunu, amola Ga:lili mimogo dunu huluane, Helode da Lolo nabe amoga misa:ne hiougi. <sup>22</sup> Heloudiase idiwi misini, dunu huluane ba:ma:ne, siogoi. Helode amola lolo Nasu misi dunu huluane da hahawane ba:i. Amalalu, Helode da a:finima gasa bagade ilegele amane sia:i, “Dia hanai liligi nama adole ba:sea, na da imunu.” <sup>23</sup> E da gasa bagade ilegele amane sia:nanu, “Di da na ouligibi fi dogoa mogili, la:idi afae dima imunusa: sia:sea, na da amo dima imunu.”

<sup>24</sup> Amalalu, a:fini asili, ea amema amane adole ba:i, “Na adi liligi lamusa: adole ba:ma:bela:?” Eme da bu adole i, “Yone hanoga fane salasu dunu, amo ea dialuma damuni lamusa: adole ba:ma.”

<sup>25</sup> Amalalu, e hedolo Helode ea diasu ganodini bu golili sa:ili, amane sia:i, “Wahadafa Yone Ba:bodaise ea dialuma damuni, yaeya da:iya ligisili, amo nagili ima.”

<sup>26</sup> Amo sia: nababeba:le, Helode da se bagade nabi. Be e musa: gasa bagade sia:beba:le, amola ea lolo Nasu misi dunu ba:ma:ne gogosiamu higa:iba:le, ea musa: adoi yolesimu hamedei ba:i. <sup>27</sup> Amalalu, e da dadi gagui afae asunasili, Yone ea dialuma damuni gaguli misa:ne sia:i. Dadi gagui dunu da asili, se iasu diasu ganodini Yone Ba:bodaise ea dialuma gobiheiga damuni fasi. <sup>28</sup> Amo dialuma yaeya da:iya ligisili gaguli misini, a:finima i dagoi. Amalalu, a:fini da ea amema bu i. <sup>29</sup> Amo hou nababeba:le, Yone ea fa:no bobogesu dunu misini, ea da:i hodo lale, uli dogone sali.

*Yesu da Dunu 5000 ilima Ha:i Manu Sagoi*

*(Ma:diu 14:13-21; Luge 9:10-17; Yone 6:1-14)*

<sup>30</sup> Yesu Ea asunasi dunu, Yesuma bu doaga:le, ilia hawa: hamoi Ema olelei.

<sup>31</sup> Dunu bagohame misini, sia: dabeba:le, ha:i manu logo amola helefimu logo hedofaiba:le, Yesu E amane sia:i, “Ninia da dunu hamedei sogea helefila masunu. Amogai da helefishu ba:mu.” <sup>32</sup> Amalalu, ilia da dusagaiga fila heda:le, dunu hame holo sogebi amoga ilisu asi.

<sup>33</sup> Be dunu bagohame ilia asi nababeba:le, moilai yolesili, emoga hehenane, ilia sogebia doaga:musa: asili, hidadea doaga:i. <sup>34</sup> ††Amaiba:le, bega: doaga:le, moiga aligila sa:ili, Yesu da dunu bagohame gilisibi ba:i. Dunu ilia da sibi amo

†† **6:34:** Idisu 27:17; 1 Hina bagade 22:17; 2 Hou Olesu 18:16; Isigiele 34:5; Ma:diu 9:36

da sibi ouligisu hame gala, amo defele ba:i. Yesu da ilima asigi galu. E da liligi bagohame ilima olelei.

<sup>35</sup> Daeya, Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, “Goe soge da dunu hame holoi soge. Gasimu gadenei galebe. <sup>36</sup> Dunu huluane da moilai enoga ha:i manu bidilama:ne masa:ne asunasima!”

<sup>37</sup> Be Yesu E bu adole i, “Dilisu ha:i manu ilima ima!” Ilia bu sia:i, “Ninia silifa fage 200 agoane iabeba:le, agi lale, ilima ima:bela:?”

<sup>38</sup> E da ilima bu adole ba:i, “Agi ga:gi da habodayane ganabela:? Ba:la masa!”

Ba:lalu, ilia amane bu adole i, “Agi ga:gi biyale amola menabo aduna fawane.”

<sup>39</sup> Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma ilia da dunu huluane momogili, gilisisu afae afae, mola:ya:i gisi da:iya fima:ne sia:ma:ne, sia:i. <sup>40</sup> Ilia da gilisisu, eno da 100 agoane, eno da 50 agoane, agoaiwane dada:lei.

<sup>41</sup> Amalalu, Yesu da agi ga:gi biyale gala amola menabo aduna lale, Ea si ba:le gadole, Godema nodone sia:ne gadoi. Amalalu, E da amo agi ga:gi fifili, Ea fa:no bobogesu dunuma sagoi. Ilia dunu eno ilima bu sagoi. Menabo aduna amola, Yesu da dunu huluane moma:ne fifili sagoi. <sup>42</sup> Ilia huluane sadi ba:i. <sup>43</sup> Hame mai dialu agi ga:gi fifi amola menabo lale, daba fagoyale amo nabale ligisi. <sup>44</sup> Dunu 5000 agoane amola eno uda amola mano bagohame da sadi dagoi.

*Yesu da Hano Da:iya Mae Magufale Asi  
(Ma:diu 14:22-33; Yone 6:15-21)*

<sup>45</sup> Amalalu, Yesu Ea sia:be nabaluu, ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila heda:le, Ga:lili Hano Wayabo na:iyado bega: doaga:musa: asi. E da dunu eno huluane ilima masa:ne sia:i. <sup>46</sup> Huluanema “Asigibio” sia:nanu, Yesu hisu sia:ne gadomusa:, goumiba:le heda:i. <sup>47</sup> Daeya, Ea ado ba:su dunu da dusagai ganodini hano dogoa ahoanu, Yesu hisu moiga lelu. <sup>48</sup> Fo bagade da ilia odagiga mabeba:le, Ea ado ba:su dunu se nabawane susugane sua:lalebe, amo Yesu E ba:i. Amalalu, hahabedafa, eso mae misini, hadigi gadenene, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma doaga:musa:, hano da:iya mae magufale asi. Ilima baligimusa: manebe ba:i. <sup>49</sup> Be ilia da Yesu mae magufale manebe ba:beba:le, E da bogoi a:silibuyale dawa:iba:le, bagade beda:i. <sup>50</sup> Ea manebe huluane ba:beba:le, ilia beda:ga bogomu agoai dawa:i.

Be Yesu E ilima hedolo amane sia:i, “Mae beda:ma! Amo da Na!” <sup>51</sup> Amalalu, E da dusagaiga fila heda:loba, fo da yolesi. Ilia bagadewane fofogadigi. <sup>52</sup> Bai ilia da Yesu E agi

ga:gi afadenene bagade hamoi, amo musa: hame ba:su gasa bagade hou dawa:mu hamedeiwane ba:i.

*Yesu da Genesalede soge Ganodini Oloi Dunu Uhinisi*  
(Ma:diu 14:34-36)

<sup>53</sup> Amalalu, ilia da hano wayabo degele, Genesalede soge bega: doaga:le, dusagai la:gilisi. <sup>54</sup> Ilia moiga aligila sa:ili, dunu eno huluane da amo doaga:i dunu da Yesu ilia dawa:i. <sup>55</sup> Amalalu, moilai enoga moilai enoga hehenane asili, oloi dunu ilia debea da:iya dialu amo ilia Yesuma gisa misi. Dunu ilia, “Yesu da amo sogebe esala!” ilia nababeba:le, amo sogebiga oloi dunu gigisa misi. <sup>56</sup> Yesu da asili, Ea doaga:i soge huluane, moilai fonobahadi amola moilai bagade amola iwilaga amo sogebe huluane amoga ilia oloi dunu oule misini, bidiga lasu diasuga ligisili, Ea abula fe digili ba:ma:ne, Yesuma edegei. Nowa da Ea abula fe digili ba:loba, e da bu uhi dagoi ba:i.

## 7

*Aowalali Fi Ilia Olelesu*  
(Ma:diu 15:1-9)

<sup>1</sup> Fa:lisi dunu amola Yelusaleme fi Sema olelesu dunu da Yesuma gilisi. <sup>2</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia da Fa:lisi ilia lobo dodofesu hou defele, hame hamosu. Fa:lisi amola sema olelesu dunu da ilia hou ba:i dagoi.

<sup>3</sup> (Fa:lisi dunu amola Yu dunu ilia aowalali fi ilia hou dawa:beba:le, ha:i manusa: dawa:sea, ilia lobo usunawane amoga ilia lobo dodofesa.)

<sup>4</sup> Ilia bidiga lama:ne diasuga asili, bu hagnosis, ilia da:i ilia dodofesa. Aowalali fi sema bagohame ilia hamosa. Faigelei amola ofodo huluane ilia sema defele dodofesa.)

<sup>5</sup> Amaiba:le, Fa:lisi dunu amola Sema olelesu dunu da Yesuma amane adole ba:i, “Dia ado ba:su dunu da abuliba:le aowalalia fi ilia sia: mae nabawane, ilia lobo mae dodofele ha:i nahabela:?”

<sup>6</sup> \*Yesu E bu adole i, “Dafawane! Aisaia da hemone dilia dabua fawane moloi ogogosu hou noga:le ba:la:lusu. Amaiba:le agoane dedei dila,

‘Amo dunu fi ilia da lafidili Nama nodone sia:sa.  
Be ilia dogoga ilia da Nama hame dogolegi.

<sup>7</sup> Ilia da dunu ea sema da Gode Ea Sema amo ilia olelebeba:le,  
ilia da Nama udigili nodosa.’ ”

<sup>8</sup> Yesu E amane sia:i, “Dilia Gode Ea hamoma:ne sia:i yolesili, udigili osobo bagade dunu ilia hamoma:ne sia:i amoma fa:no bobogesa.”

\* 7:6: Aisaia 29:13

<sup>9</sup> E eno adole i, “Dilisu olelesu noga:le fa:no bobogema:ne, dilia da dawa:iwane logo hogole, Gode Ea Hamoma:ne sia:i yolesisa. <sup>10</sup> †Mousese da sema (Hamoma:ne Sia:i) agoane olelei, `Dia ada amola ame elama asigima!’ amola sema eno, `Nowa da ea ada o ea ame elama lasogole sia:sea, amo dunu medole legema!’ <sup>11</sup> Be dilia da agoane olelesa, “Dunu da ea ame o ea ada amoma ea iasu elama imunu galu, be amo iasu liligi da hidadea Godema imunusa: ilegei sia:sea, <sup>12</sup> amo dunu ea ame amola ea ada hame fidimu da defea dilia sia:sa. <sup>13</sup> Amaiba:le, dilia da musa: sema dilia eno dunuma olelebeba:le, amola dilia Na waha sia:i hou hamobeba:le, dilia da Gode Ea sia: wadela:sa. Dilia da agoane liligi bagohame hamosa!”

*Ledodafa Hou da Habidili Mabela:?*

*(Ma:diu 15:10-20)*

<sup>14</sup> Amalalu, Yesu da dunu huluane gilisi Ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Dilia huluane nabima! Amola noga:le dawa:ma! <sup>15</sup> Gadili dialebe liligi huluane da dunu ea da:i ganodini masunuba:le, da ea hou hame wadela:sa. Be liligi ea dogo ganodini dialu ga masunuba:le, da ea hou wadela:sa. <sup>16</sup> Ge galea nabima!”

<sup>17</sup> Amalalu, E da dunu gilisi yolesili, diasu ganodini golili sa:ili, dunu eno hameba:le, Ea fa:no bobogesu dunu da amo fedege sia: ea bai ilima olelema:ne adole ba:i. <sup>18</sup> Yesu E bu adole i, “Dilia amola da hame dawa:su dunula:?. Gadili liligi dunu ea lafi amoga ea da:i hodo ganodini masunuba:le da ea dogo hame ledohamu, amo dilia hame dawa:bela:?. <sup>19</sup> Bai amo liligi da ea dogo ganodini mae sa:ili, ea hagogoga fawane doaga:sa. Amasea, baligili bu gadili ahoa.” (Amo sia: sia:beba:le, Yesu da ha:i manu liligi huluanedafa manu da defea (sema hame) olelei dagoi.)

<sup>20</sup> E amane sia:i, “Ganodini liligi ga masunuba:le da dunu ea hou wadela:sa. <sup>21</sup> Dunu ilia dogo ganodini asigi dawa:beba:le, ilia wadela:le dawa:sa, medole legesa, inia uda adole lasa, <sup>22</sup> inia ea liligi wamolamusa: dawa:sa, mi hanaiba:le wadela:i hamosa, ogogosa, udigili hame asigi hou hamosa, eno dunu ilia gaguiba:le mudasa, gadesa, gasa bagade fi dawa:sa, udigili dadousa, <sup>23</sup> amo wadela:i hou huluane da ganodini dialebeba:le, ga ahoasea, dunu ea hou wadela:sa.”

*Uda Ea Dafawaneyale Dawa:su Hou*

*(Ma:diu 15:21-28)*

---

† 7:10: Gadili Asi 20:12, 21:17; Mousese ea Malasu 5:16; Gobeles Salasu 20:9

<sup>24</sup> Amalalu, Yesu E wa:legadole, asili, Daia moilai amola Saidone moilai amo gadenene sogega doaga:i. E da wamowane diasu ganodini golili sa:i. Be Hi fawane wamowane esalumu da hamedei galu. <sup>25</sup> Be uda afae ea mano amo ea dogo ganodini Fio a:silibu aligila sa:i, e da Yesu Ea hou nababeba:le, Ema doaga:le, Ea emo gadenene osoboga diasa:i. <sup>26</sup> Goe uda da Galigi uda. E da Finisia soge, Silia fifi lai ilia soge ganodini lalelegei galu. E da Fio liligi idiwi ea dogoga aligila sa:i, amo fadegale fasima:ne, Yesuma ha:giwane edegei. <sup>27</sup> Be Yesu E bu adole i, “Manodafa ilia hidadea ha:i manu da defea. Ilia ha:i manu udigili lale, wa:megili imunu da defea hame galebe.”

<sup>28</sup> Be amo uda da bu adole i, “Dafawane Hina! Be wa:me e da eda ea fafaiha esala, da mano ilia ha:i manu daladaha amo naha.”

<sup>29</sup> Yesu E amane sia:, “Dia amo adole iabeba:le, hahawane masa. Fio liligi didiwi ea dogo ganodini dialu da fadegai dagoi.”

<sup>30</sup> Amalalu, uda da asili, idiwi hahawane uhini diaheda:su da:iya midi dialebe ba:i. Wadela:i a:silibu da fadegale fasi dagoiba:le, hamedafa ba:su.

### *Yesu da Gega:i Sia: Hamedei Dunu Uhinisi*

<sup>31</sup> Amalalu, Yesu da Daia moilai soge yolesili, Ga:lili Hano Wayabo amoga doaga:i. E da amo logo ahoabeba:le, Saidone moilai amola Dega:bolisi (moilai nabuane gala) amo soge E da baligi dagoi. <sup>32</sup> Eno dunu da ge ga:i, sia: dioiwane hamoi dunu, Yesuma oule misi. Ilia da Yesu e uhinisima:ne ea da:iga lobo ligisima:ne ha:giwane edegei. <sup>33</sup> Yesu da eno dunu huluane mae ba:ma:ne, amo dunu la:ididili oule asi. E da Ea lobo sogo amo dunu ea ge gelabo ganodini sali. Amalalu, Yesu da Ea lobo sogo amoga defo adugala:le, amo dunu ea gona:su digili ba:i. <sup>34</sup> E da Ea si muagado ba:le gadole gogonomane, amane sia:i, “Efada!” Amo ea dawa:loma:ne da “Doasima!”

<sup>35</sup> Amalalu, amo dunu ea ge da doasili, ea gona:su amola bu hahamoiba:le, e da noga:le sia: baoui. <sup>36</sup> Yesu da dunu huluanema, amo hou mae olelema:ne sia:i. E da gasawane eno dunu mae adoma:ne sia:i. Be ilia da mae nabawane bu baligiliwane amo hou bagadewane olelei. <sup>37</sup> Dunu huluane da bogomuwane fofogadigi. Ilia amane sia:i, “E da hou huluane hahawane hamosa. Ea hamoiba:le, musa: ge ga:i da bu naba amola musa: sia: hamedei da bu sia: baousa.”

## 8

*Yesu da Dunu 4000 agoane Ha:i Moma:ne Ha:i Manu Sagoi (Ma:diu 15:32-39)*

<sup>1</sup> Eso enoga, dunu eno bagohame da gilisi. Iliã da ilia ha:i manu huluane na dagoi. Amo ba:loba, Yesu da Ea ado ba:su dunu Ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i,

<sup>2</sup> “Amo dunu huluane da eso udiana nama asigili esaluba:le, ilia ha:i manu hame. Na bagade asigisa. <sup>3</sup> Na da ili ha:i mae nawane asunasisia, mogili ilia badilia misiba:le, logoga sidimu!”

<sup>4</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane sia:i, “Ninia da dunu hame esalebe hafoga:i sogega esala. Ninia da amo dunu sadima:ne, habidili ha:i manu lama:bela:?”

<sup>5</sup> Yesu da ilima amane adole ba:i, “Agi ga:gi da habodayane ganabela:?”

Iliã da bu adole i, “Fesuale diala!”

<sup>6</sup> Yesu da dunu huluane osoboga fima:ne sia:i. Amalalu, Yesu da agi ga:gi fesuale gala lale, Godema nodone sia:ne gadole, amo agi ga:gi fifili, ilia eno dunuma ima:ne, ea ado ba:su dunuma sagoi. Iliã da eno dunu moma:ne ilima bu sagoi. <sup>7</sup> Iliã da menabo afae afae galu. Yesu da amo menabo lale, Godema sia:ne gadoi. Amalalu, E da Ea ado ba:su dunuma, ilia eno dunuma sagoma:ne, i dagoi. <sup>8</sup> Dunu huluane da sadini mai dagoi. Iliã da hame mai dialu liligi lale, daba fesuale gala ba:i. <sup>9</sup> Dunu4000 agoane ilia ha:i defele mai. <sup>10</sup> Yesu da dunu huluane ilima asigiwane masa:ne sia:i. Amalalu, Yesu amola ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila heda:le, Da:lamaniuda sogega asi.

*Iliã da Gasa Bagade Dawa:digima:ne Olelesu Ba:musa: Hanai*

*(Ma:diu 16:1-4)*

<sup>11</sup> \*Fa:lisi dunu da Yesuma misini, Ema adole ba:lalu. E da ilima muagado amoga musa: hame ba:i dawa:digima:ne olelesu ima:ne sia:i. Iliã da Ea hou dafama:ne ado ba:musa: dawa:i galu. <sup>12</sup> †Yesu da Ea dogo ganodini gogonomai. E amane sia:i, “Fi wali esala da abuliba:le dawa:digima:ne olelesu bagade hogoi helebela:? Na dafawane sia:sa. Amo fi ilima Na da dawa:digima:ne olelesu hamedafa olelemu.” <sup>13</sup> Amalalu, Yesu da ili yolesili, dusagaiga fila heda:le, hano wayabo na:iyadodili doaga:musa: asi.

*Fa:lisi Dunu amola Helode Iliã Yisidi*

*(Ma:diu 16:5-12)*

<sup>14</sup> Asili, Ea fa:no bobogesu dunu da agi ga:gi hame gaguli misi, amo ba:i. Agi ga:gi afadafa fawane dusagai ganodini dialebe ba:i. <sup>15</sup> ‡Yesu da ilima amane sia:i, “Dawa:ma! Fa:lisi dunu amola Helode ilia yisidi amoma beda:ma!”

\* 8:11: Ma:diu 12:38; Luge 11:16 † 8:12: Ma:diu 12:39; Luge 11:29 ‡ 8:15: Luge 12:1

16 Ilia da gilisili sia: dasu, “Ninia agi ga:gi hame gaguli misiba:le, E da agoane sia:sa!”

17 Be ilia sia:dalebe dawa:beba:le, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia agi ga:gi hame gaguli misiba:le abuliba:le sia:dalula:? Dilia abuliba:le hame dawa:bela:? Dilia dogo da abuliba:le igi agoane hamobela:? 18 §Dilia da si gala, be hame ba:sa. Ge gala, be hame naba. Dilia Na hou gogolebela:? 19 Na da dunu 5000 agoane ha:i moma:ne, agi ga:gi biyale gala fifili iabeba:le, dilia dala dialebe amo salimusa:, daba habodayane labala?”

Ilia bu adole i, “Fagoyale!”

20 Yesu E bu adole ba:i, “Na da dunu 4000 agoane ha:i moma:ne, agi ga:gi fesuale gala fifili iabeba:le, dilia dala dialebe amo salimusa:, daba habodayane labala?”

Ilia bu adole i, “Fesuale!”

21 E da ilima amane sia:i, “Dilia wali hame dawa:bela:?”

*Yesu da Si Wadela:i Dunu Uhinisi*

22 Ilia Bedesa:ida moilaiga doaga:le, eno dunu da si dofoi dunu Yesuma oule misi. Ilia da Yesu amo dunu digili ba:ma:ne edegei. 23 Yesu da amo dunu lobo:le, diasu gadili oule asi. E da si dofoi dunu ea siga defo hano aduga:i. E da ema Ea lobo ligisili, ema amane adole ba:i. “Di da liligi ba:sala:?”

24 E da ea si ba:le ga:le, amane sia:i, “Na da dunu ili ba:sa. Be ilia da ifa agoane lalebe ba:sa.”

25 Yesu da ea si bu digili ba:i. Amalalu, amo dunu ea si da fadegai dagoi. E da ea siga liligi huluane noga:le ba:i. 26 Yesu da amo dunu ea diasuga asunasi. Yesu da ema amane sia:i, “Moilai ganodini mae golili masa!”

*Bida da Yesu da Mesaia Sia:i*

*(Ma:diu 16:13-20; Luge 9:18-21)*

27 Amalalu, Yesu amola ea ado ba:su dunu da moilali Sesalia Filibia soge gadenene amoga asi. Ilia da logoga ahoana, Yesu E amane adole ba:i, “Na da nowayale, eno dunu ilia adi sia:dalula:?”

28 \*\*Ilia da ema bu adole i, “Mogili Di da Yone Ba:bodaise ilia da sia:sa. Oda Di da Elaidia ilia sia:daha. Mogili Di da musa: balofede dunu ilia sia: daha,”

29 ††Amalalu, Yesu da bu adole ba:i, “Be dilia! Na da nowayale, dilia sia: dalala:?”

Bida e bu adole i, “Di da Mesaia!”

30 Amalalu, Yesu da ilia eno dunu ilima mae olelema:ne sia:i.

§ 8:18: Yelemaia 5:21; Isigiele 12:2; Maga 4:12      \*\* 8:28: Maga 6:14-15; Luge

9:7-8      †† 8:29: Yone 6:68-69



*Yesu da Ea Se Nabimu amola Bogomu Olelei*  
(*Ma:diu 16:21-28; Luge 9:22-27*)

<sup>31</sup> Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane olelei, “Na, Dunu Egefe, da se bagade nabimu. Asigilai dunu, gobelesalasu hina dunu amola sema olelesu dunu da Na higabeba:le, medole legemu. Be Na da bogole, eso udiana aligili, bu uhini wa:legadomu.” <sup>32</sup> E da amo sia: ilima moloiwane olelei. Amaiba:le, Bida da Yesu la:ididili adole asili, Yesuma gagabole sia:i. <sup>33</sup> Be Yesu da delegili, Ea ado ba:su dunu eno ba:lalu, Bidama gagabole amane sia:i, “Sa:ida:ne! Di gasigama! Gode da amo asigi dawa:su hame olelesa! Be osobo bagade dunu ili fawane olelesa.”

<sup>34</sup> ††Amalalu, E da ado ba:su dunu amola dunu huluane ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Nowa dunu da Nama fa:no bobogemusa: dawa:sea, e da ea esalusu mae dawa:le, ea bulufalegei gisawane, Nama fa:no bobogema:mu. <sup>35</sup> §§Nowa dunu da ea esalusu gagumusa: hanai galea, e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu da Na amola Gode Ea sia: ida:iwane asigiba:le ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu bu ba:mu.

<sup>36</sup> Osobo bagade dunu da osobo bagade liligi huluane lama:ne, ea Fifi Ahoanusu fisimu da defeala:? Hame mabu! <sup>37</sup> E da ea Fifi Ahoanusu bu lama:ne, adi ima:bela:?

<sup>38</sup> Wali esalebe fi da inia uda adole lasu amola wadela:i fi diala. Nowa dunu amo fi ganodini esala da Na sia: higasea, Na, Dunu Egefe, Na Gode Ea hadigi laiwane, amola hadigi a:igele dunu gilisili osobo bagadega doaga:sea, amo higa:i dunu Na da higamu.”

## 9

<sup>1</sup> Yesu E eno amane sia:i, “Na da dilima sia:sa! Mogili waha guiguda: lela dunu, ilia da mae bogole, Gode Ea gasa bagade Hinadafa Hou doaga:i dagoi ba:mu.”

*Yesu Ea Da:i Afadenei*  
(*Ma:diu 17:1-13; Luge 9:28-36*)

<sup>2</sup> \*Eso gafeyale aligili, Yesu da Bida, Ya:mese amola Yone oule asili, ilisu goumiba:le heda:i. Amalalu, ilia ba:lalu, Yesu Ea da:i da afadenei dagoi. <sup>3</sup> Ea abula da hadigidafa, ahea:ya:i agoane hamoi. Abula dodofesu dunu da agoaiwane ahea:ya:i hamosu hame dawa:. Hadigi hamoiba:le agoai da siga ba:mu gogolei. <sup>4</sup> Amalalu, ilia da Elaidia amola Mousese ela amola Yesuma sia: dalebe ba:i. <sup>5</sup> Bida da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Ninia guiguda: esalebeba:le,

†† 8:34: Ma:diu 10:38; Luge 14:27 §§ 8:35: Ma:diu 10:39; Luge 17:33; Yone

12:25 \* 9:2: 2 Bida 1:17-18

hahawane bagade. Ninia guiguda: abula diasu udiana, afae da Di, eno da Mousesese amola eno da Elaidia, dili golama:ne hiougimu.”<sup>6</sup> Ado ba:su dunu ilia da bagadewane beda:i. Amaiba:le, Bida da gogoleiwane sia:i. <sup>7</sup> †Amalalu, mumobi sa:ili, ilia huluane uligi dagoi. Mumobi ganodini, sia: bagade ilia nabi amo, “Amo da na dogolegei Manodafa. Ea sia: nabima!”

<sup>8</sup> Amalalu, ilia da bu ba:le gaba, Yesu Hi fawane ba:i.

<sup>9</sup> Ilia da goumiba:le bu daloba ahoana, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia amo waha ba:i liligi, amo eno dunuma mae adoma! Dunu Egefe bogole, bu wa:legadole, amo eso doaga:beba:le fawane olelema.”

<sup>10</sup> Ilia da amo sia: nababeba:le, eno dunuma hame olelei. Be wamowane, ilia da bogoi uhini wa:legadosu sia: ea bai hogomusa: sia: dasu. <sup>11</sup> ‡Amola ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Elaidia da hidadea misunu, amo sema olelesu dunu da abuliba:le olelebela:?”

<sup>12</sup> Yesu E bu adole i, “Dafawane! Elaidia da hidadea liligi huluane momagemusa: misunu galu. Be eno sia: dedei, ‘Dunu Egefe da se bagade nabimu. Ilia da E higamu.’ Amo sia: da abuliba:le dedebela:? <sup>13</sup> Be Na da dilima sia:sa! Elaidia da doaga:i dagoi. Sia: dedei defele, eno dunu da ilia hanai hou ema hamoi dagoi.”

*Yesu da Goi ea Dogo Ganodini Fio a:silibu Aligila Sa:i amo Uhinisi*

*(Ma:diu 17:14-21; Luge 9:37-43)*

<sup>14</sup> Ilia da eno ado ba:su dunuma bu doaga:le, ilia amola eno dunu bagohame amola sema olelesu dunu sia:ga gegenanebe ba:i. <sup>15</sup> Amalalu, amo dunu da Yesu ba:sea, hahawane fofogadigili, Yesuma gousa:musa: misi. <sup>16</sup> Yesu da ilima amane adole ba:i, “Dilia da ilima adiga sia:ga gegabala:?”

<sup>17</sup> Dunu afae amo gilisisu ganodini da bu adole i, “Olelesu! Na da na mano ea sia: Fio a:silibu da hedofai dagoi, amo na da Dima oule misi. <sup>18</sup> Amo wadela:i a:silibu da bagadewane ludubiba:le, na mano da osoboga gisalugala:sa. Amasea, ea defo hano agoane sasiasa, amola e bogomusa: agoane hamosa. Na da Dia fa:no bobogesu dunuma amo Fio liligi fadegale fasima:ne sia:noba, ilia sia:ne ba:loba hamedei galu.”

<sup>19</sup> Yesu E bu adole i, “Dafawaneyale hame dawa:su dunu fi! Dilia fidima:ne, Na da eso habodayane esaloma:bala:? Dilia wadela:i hou Na da habodane ba:ma:bala:? Amo mano Nama oule misa!” <sup>20</sup> Amalalu, ilia da amo goi Ema oule

† 9:7: Ma:diu 3:17; Maga 1:11; Luge 3:22 ‡ 9:11: Ma:lagai 4:5; Ma:diu 11:14

misi. Wadela:i a:silibu goi ea dogo ganodini esalu da Yesu ba:beba:le, e da ea da:i amo ganodini ludubiba:le, goi ea da:i gadelale, e da osoboga diasa:ili soyalale, ea lafidili dubu bagadewane siasialalu. <sup>21</sup> Yesu da amo goi ea adama amane adole ba:i, “Ea olo da habogala mubala:?” Eda bu adole i, “E mano dudubuga mui galu.

<sup>22</sup> Eso enoga, wadela:i a:silibu bagadewane ludubiba:le, e laluga nesa. Enoga e da hanoga bogoma:ne dafasa. Be di da e hahamomu defele esalea, ninima asigiba:le fidima.”

<sup>23</sup> Yesu E bu adole i, “Abuliba:le na da defele hahamomusa: galea hamoma:ne sia:bala:? Nowa da dafawaneyale dawa:sea, e da huludafa hamomusa: defele gala.”

<sup>24</sup> Goi ea ada da se bagade nabawane bagade wele sia:i, “Na dafawaneyale dawa:be! Be na dafawaneyale dawa:su hou da defele hameba:le, Dia na dafawaneyale dawa:su hou bu bagama!”

<sup>25</sup> Amalalu, dunu huluane hehenane gilisibi ba:loba, amo wadela:i a:silibuma Yesu E gagabole amane sia:i, “Di! Sia: hamedei amola hame naba amo hou hamosu wadela:i a:silibu! Bu mae aligila sa:ima:ne fadegale fasima!”

<sup>26</sup> Amalalu, wadela:i a:silibu, bagadewane “a:a:i” ea gusa:ne, goi ea da:i gadelale, ea dogoga fadegale fasi. Goi da bogoiwane ba:loba, dunu huluane amane sia:i, “E da bogoi dagoi!” <sup>27</sup> Be Yesu Ea lobilele, gagua gadoiba:le, e da wa:legadoi.

<sup>28</sup> Fa:nowane, Yesu da diasuga golili sa:ili, Ea fa:no bobogesu dunu da wamowane Ema adole ba:i, “Ninia amo wadela:i a:silibu fadegale fasimu, abuliba:le hamedebela:?”

<sup>29</sup> Yesu E bu adole i, “Gowai liligi, dunu ilia bagadewane sia:ne gadobeba:le fawane fadegale fasimu dawa:.”

### *Yesu da Ea Bogomu Bu Olelei*

*(Ma:diu 17:22-23; Luge 9:43-45)*

<sup>30</sup> Amo soge yolesili, Yesu amola Ea ado ba:su dunu Ga:lili soge ganodini lala. Dunu eno da ilia esalebe soge dawa:mu, E da higa:i galu. <sup>31</sup> Bai E da ea ado ba:su dunu ilima fawane olelemusa: dawa:i galu. E amane sia:i, “Eno osobo bagade dunu da Dunu Egefe gasawane gagulaligili, medole legemu. Be eso udiana aligili, E da uhini bu wa:legadomu.” <sup>32</sup> Be amo sia: nabaloba, ilia da bai noga:le hame dawa:i. Amola ilia da Ema bai eno adole ba:mu beda:i galu.

### *Nowa ea Hou da Baligi Bagade Ba:sala:?*

*(Ma:diu 18:1-5; Luge 9:46-48)*

<sup>33</sup> Ilia da Gabena:iame moilaiga doaga:le, diasu afae gelabo ganodini golili sa:i. Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane adole ba:i, “Dilia logoga ahoanoba, adi sia:ga gegeila:?”

<sup>34</sup> §Be ilia da nowa ea hou da baligili ahoabe, amo sia: gegenana ahoanuba:le, gogosiabeba:le, Ema hame adole i. <sup>35</sup> \*\*Amalalu, Yesu da fili, ado ba:su dunu fagoyale gala Ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Nowa dunu da bisili masusa: dawa:sea, e da sinidigili, dunu huluane ilia hawa: hamosu dunu agoane ba:mu.” <sup>36</sup> Yesu da mano fonobahadi lale, ilia aligi dogoa oule misi. Amalalu, amo mano ouga:ne, E da ilima amane sia:i, <sup>37</sup> ††“Nowa dunu da Nama asigiba:le, agoaiwane mano hahawane yosia:sea, e da Na amola yosia:sa. Nowa da Nama hahawane yosia:sea, e da Na Asuna Asisu dunuma yosia:sa.”

*Nowa da Ninima Ha Lai Hame Galea, E da Ninia Fidisu Esala*

*(Luge 9:49-50)*

<sup>38</sup> Yone da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Dunu afae da Dia dioba:le wadela:i a:silibu fadegale fasisa, amo ninia ba:i. Be e da ninia baligiga hame aligiba:le, Ninia da ema yolema:ne sia:i.” <sup>39</sup> Be Yesu E bu adole i, “Ea logo mae hedofama! Nowa dunu, Na dioba:le musa: hame ba:i gasa bagade hou hamosea, e da hobe Na Dio lasogole hame sia:mu. <sup>40</sup> ††Bai nowa da ninima ha lai hame esalea, e da ninimagai esala. <sup>41</sup> §§Na dilima dafawane sia:sa! Nowa da dilima, dilia da Na hou lalegaguiba:le, dilima hano dili iasea, amo dunu da bidi ida:iwane ba:mu.

*Ado Ba:su amo da Wadela:i Hou ea Logo Fodosu*

*(Ma:diu 18:6-9; Luge 17:1-2)*

<sup>42</sup> Nowa dunu da mano fonobahadi ea dafawaneyale dawa:su hou wadela:sea, amo dunu da ea galogoaga igi bagadedafa la:gili, hanoga galadigili, amo dunu ea dabe lamu da goe se iasu bagadewane baligimu. <sup>43</sup> \*\*\*Amaiba:le, dia lobo ea hamobe amo dia hou wadela:sa:besa:le, defea, dia lobo damuni fasima. Di da lobo afaewane Fifi Ahoanusu lamu da defea. Be lobo adunawane Helo sogega lalu mae haba:dole nenanebe amoga sa:imu da defea hame galebe. <sup>44</sup> Helo soge fi ilia ifidi amoga nanebe hame bogosa. Lalu da mae haba:dole nenana. <sup>45</sup> Dia emo ea hamobe da dia hou wadela:musa: dawa:sea, defea, dia emo damuni fasima. Di

§ 9:34: Luge 22:24    \*\* 9:35: Ma:diu 20:26-27, 23:11; Maga 10:43-44; Luge 22:26    †† 9:37: Ma:diu 10:40; Luge 10:16; Yone 13:20    †† 9:40: Ma:diu 12:30; Luge 11:23    §§ 9:41: Ma:diu 10:42    \*\*\* 9:43: Ma:diu 5:30

gasuga:igiwane Fifi Ahoanusu lamu da defea. Be di emo aduna ida:iwane gala Helo sogega sa:imu da defea hame galebe.

46 Amo sogega fi ilia da ifidiga nanebe be hame bogosa. Lalu da mae haba:dole nenana. 47 †††Dia si da dia hou wadela:mu ba:sea, amo duga:le fasima. Di da si afaewane Gode Ea Hinadafa Hou heda:mu da defea. Be di si adunawane Helo sogega sa:imu da defea hame galebe. 48 †††Amo soge fi ilia ifidi amoga nanebe hame bogosa. Lalu da mae haba:dole nenana.

49 Sali da gobebe salimu liligi huluane ledi mae dialoma:ne fofolosa. Amo defele, lalu da dunu huluane fofolomu.

50 §§§Sali da noga:i gala. Be dasaiba:le, ea hedai fisi ba:sea, ha:i manu amo saliga da habodane hahamobela:?

Dilia dogo ganodini olofosu hou sali agoane dialumu da defea. Dilia fi ganodini olofoiwane esaloma!"

## 10

*Yesu da Uda Fisiagasu Hou Olelei*

*(Ma:diu 19:1-12; Luge 16:18)*

1 Amo soge yolesili, E da Yudia soge amola Yodane Hano na:iyado soge amoga doaga:i. Dunu bagohame da Ema gilisibiba:le, E da Ea hamonanu defele ilima olelelalu.

2 Fa:lisi dunu da Yesuma dafama:ne ado ba:su hamomusa: misi dagoi. Iliia da Yesuma amane adole ba:i, "Dunu da idua fisiagamu da ninia Sema amo ganodini defeala:?"

3 Yesu da ilima bu adole ba:i, "Mouese da adi sema adobela:?"

4 \*Iliia da bu adole i, "Mouese da amane sia:i. 'Uda amoma meloa dedene iasea, fisiagamu da defea!'"

5 Be Yesu E amane sia:i, "Dilia dogo da ga:nasi hamoiba:le, Mouese da agoane olelei. 6 †Be Gode osobo bagade degabo hemoi, amo eso ganodini Gode da dunu amola uda hahamoi. 7 †Gode Ea Sia: da agoane dedei diala, "Amaiba:le, dunu da ea ada amola ea ame yolesili ea udama madelagimu. 8 Ela da da:i afadafa hamomu. Amaiba:le, ela da aduna hame be afadafa hamoi. 9 Gode da adi madelagisia, osobo bagade dunu ilia da hamedafa afafamu!"

10 Fa:no, diasu ganodini, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da amo hou ea bai amo Ema adole ba:i. 11 §Yesu da ilima amane sia:i, "Nowa dunu ea uda fisiagale, eno lasea, e da inia uda adole lasu hamosa. 12 Amola amo defele, nowa uda

††† 9:47: Ma:diu 5:29 ††† 9:48: Aisaia 66:24 §§§ 9:50: Ma:diu 5:13; Luge 14:34-35 \* 10:4: Mouese ea Malasu 24:1-4; Ma:diu 5:31 † 10:6: Mui 1:27, 5:2 † 10:7: Mui 2:24 § 10:11: Ma:diu 5:32; 1 Golidia 7:10-11

amo da egoa fisiagasea, dunu enoma fisia, - amo uda da inia dunu adole lasu hamosa.”

*Yesu da Mano Fonobahadi Ilia Gode Ea Hahawane Dogolegesu Lama:ne Sia:i*

*(Ma:diu 19:13-15; Luge 18:15-17)*

<sup>13</sup> Dunu eno da ilia mano fonobahadi amo Gode da hahawane dogolegele fidima:ne, Yesu da ilima Ea lobo ligisima:ne, amo Yesuma oule misi. Be Ea fa:no bobogesu dunu da hihini, ilia logo hedofai. <sup>14</sup> Be amo hou ba:beba:le, Yesu E mi hananewane sia:i, “Mano fonobahadi ilia nama doaga:mu da defea! Ilia logo mae hedofama! Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:!” <sup>15</sup> \*\*“Na da dilima dafawane sia:sa! Nowa dunu da mano fonobahadi ilia hou defele Gode Ea Hinadafa Hou hame lalegagusia, e da Gode Ea Hinadafa Hou hamedafa ba:mu.”

<sup>16</sup> Amalalu, E da mano fonobahadi ilia dialuma da:iya Ea lobo ligisili, Gode da ili hahawane dogolegele fidima:ne sia:i.

*Bagade Gagui Dunu*

*(Ma:diu 19:16-30; Luge 18:18-30)*

<sup>17</sup> Yesu da bu logoga ahoanoba, dunu afae da hehenane, Ema doaga:le, muguni bugili, Ema amane adole ba:i, “Olelesu ida:iwane! Na da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:ma:ne, adi hamoma:bela:?”

<sup>18</sup> Yesu da bu adole ba:i, “Di da abuliba:le dio ida:iwane Nama asulibala:? Gode Hina: fawane da ida:iwane gala. <sup>19</sup> ††Di da Sema huluane dawa:, amo “Mae medole legema! Inia uda mae adole lama! Mae wamolama! Mae ogogoma! Liligi ogogolewane mae lama! Dia ada amola ame elama nodone asigima!”

<sup>20</sup> E bu adole i, “Olelesu! Amo sema na goihadiniga amola fa:no eso huluane nabawane hamoi dagoi.”

<sup>21</sup> Yesu da ea odagi ba:beba:le, ema asigi galu. E amane sia:i, “Afadafa fawane di da hamomu gala. Wali dia liligi bidi lale, amo muni lai amo hame gagui dunuma sagoma! Hebene ganodini noga:i liligi di da bagade ba:mu. Amasea, dia Nama fa:no bobogema!” <sup>22</sup> E da amo sia: nababeba:le, dialuma fili sa:ili, se nabawane asi. Ea liligi bagade gagui dawa:beba:le, da:i dioi.

<sup>23</sup> Yesu E sinidigili, Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Bagade gagui dunu ilia Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:su logo da ga:nasiwane ba:mu.”

<sup>24</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu da Ea sia: nababeba:le, fofogadigi. Be Yesu da bu adole i, “Nagofelali! Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:su logo da ga:nasidafa. <sup>25</sup> Ga:mele e nusi

\*\* **10:15:** Ma:diu 18:3 †† **10:19:** Gadili Asi 20:12-16; Mousesese ea Malasu 5:16-20

ea efe heda:su gelaboga golili masunu da gasa bagade. Be bagade gagui dunu ea Gode Ea Hinadafa Hou heda:su logo gasa bagadeba:le, ga:mele ea nusi gelaboga golili ahoasu baligisa.”

<sup>26</sup> Amalalu, ilia da bagadewane fofogadigili, amane sia:i, “Logo hamedeiba:le, Gode da nowa dunu gaga:ma:bela:?”

<sup>27</sup> Ilima ba:le ga:le, Yesu E amane sia:i, “Osobo bagade dunu goe hou hamomu da hamedei. Be gasa bagade hou huludafa, Gode da hamomusa: dawa:.”

<sup>28</sup> Amalalu, Bida da Ema amane sia:i, “Ninia da Dima fa:no bobogemusa:, liligi gagui huluane fisi wea!”

<sup>29</sup> Yesu E bu adole i, “Na da dafawane sia:sa! Nowa dunu Nama amola Gode Ea sia: amoma asigiba:le, ea diasu, yolalali, ea aba, ea ame, ea ada, ea mano o ea soge amo fisisia, <sup>30</sup> e da osobo bagade esoga wali diasu, yolali, aba, eme, mano amola soge100agoane bu lamu. Eno dunu da ema higabeba:le, e da osobo bagadega se nabimu, be fa:no mabe esoga eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu. <sup>31</sup> ††Dunu bagohame waha fa:no agoane misi da bisili doaga:mu. Amola bagohame waha bisili misi da fa:no doaga:mu.”

*Yesu Ea Bogomu Hou bu Olelei*

*(Ma:diu 20:17-19; Luge 18:31-34)*

<sup>32</sup> Yesu amola eno dunu Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: logoga ahoanoba, Yesu E bisili asi. Dunu huluane fa:no mabe, fofogadigili, beda:iwane ahoanu. Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu la:didili oule asili, Ema fa:no misunu hou ilima olelei. <sup>33</sup> E amane sia:i, “Ninia Yelusaleme moilai bai bagadega heda:be wea. Eno dunu da Na, Dunu Egefe, gobeles salasuna hina amola sema olelesu dunu ilima imunu. Amasea, ilia da Ema fofada:lalu, medole legema:ne sia:mu. Amasea, ilia da Dienadaile dunuma imunu. <sup>34</sup> Amasea, ilia da Ema oufesega:ne, defo adugagala:le, fegasuga fane, medole legemu. Be eso udianaga aligili, E da uhini wa:legadomu.”

*Ya:mese amola Yone Ela Adole Ba:su*

*(Ma:diu 20:20-28)*

<sup>35</sup> Ya:mese amola Yone (Sebedi ea mano), da Yesuma misini, Ema amane sia:i, “Ani da Dima edegemusa: misi!”

<sup>36</sup> E bu adole ba:i, “Na da alima adi hamoma:bela:?”

<sup>37</sup> Ela da bu adole i, “Dia hadigi bu lasea, ani da afae dia lobodafaga, eno dia lobo fofadiga fima:ne, Dia ilegema!”

<sup>38</sup> §§Be Yesu E bu adole i, “Alia mae dawa:iwane adole ba:sa! Na se nabimu faigelele agoane, ali amo se nabimu

defele esalabala? Na ba:bodaise hamomu agoane, alia amola defele hamoma:bela:?”

<sup>39</sup> Ela da bu adole i, “Ma! Ani da defele esala!” Yesu E bu adole i, “Dafawane! Na faigelei manu, alia amola da manu. Amola Na ba:bodaise hamomu defele alia da ba:mu. <sup>40</sup> Be Na lobodafaga amola lobo fofadiga fimu dunu ilegemu, amo Na da hame dawa:. Gode Hi fawane da amo sogebi fima:ne dunu ela ilegei dagoi.”

<sup>41</sup> Eno ado ba:su dunu ilia da Ya:mese amola Yone ela adole ba:su nababeba:le, elama mi hanai galu. <sup>42</sup> \*\*\*Be Yesu da ilima misa:ne sia:ne, amane sia:i, “Dilia dawa:! Gode Ea Hou hame lalegagui fi dunu ilia ouligisu dunu da ilima gasa bagade hina hou hamonana. <sup>43</sup> †††Be dilia fi amo ganodini agoai hou da hame ba:mu. Nowa dunu e da dilia fi ilima hina bagade esalumusa: dawa:sea, e da dilia huluanema hawa: hamosu dunu agoane esalumu da defea.

<sup>44</sup> Amola nowa dunu da bisiliwane masunu dawa:sea, e da dilia mae bidi lale udigili hawa: hamosu dunu agoane esalumu da defea. <sup>45</sup> Bai Dunu Egefe, da dunu eno ilia Ema hawa: hamoma:ne, hame misi. Be eno dunu fidimusa: amola dunu bagohame ilia esalusu bu bidi lama:ne, E da bogomusa:, misi dagoi.

*Yesu da Si Dofoi Dunu Badima:iase amo Uhinisi  
(Ma:diu 20:29-34; Luge 18:35-43)*

<sup>46</sup> Iliya da Yeligou moilaiga doaga:le, baligi dagoi. Ea ado ba:su dunu amola eno dunu bagohame da Yesu sigi ahoanu. Ahoanoba, si dofoi dunu ea dio amo Badima:iase (Daimiase ea mano), logo bega: esalebe ba:i. Badima:iase da eso hulwane udigili muni ima:ne edegesu. <sup>47</sup> Yesu (Na:saledu dunu) ea mabe nababeba:le, Badima:iase da bagade wele sia:i, “Yesu! Da:ibidi Egefe! Nama asigima!”

<sup>48</sup> Be dunu bagohame da ea logo hedofale, ema gagabole sia:i. Be e da bu baligili wele sia:i, “Da:ibidi Egefe! Nama asigima!”

<sup>49</sup> Amalalu, Yesu logoga leluwane, amane sia:i, “Amo dunu Nama misa:ma!”

Amaiba:le ilia da Badima:iase ema amane sia:i, “Dia dogo denesima!

Wa:legadoma! E da dima misa:ne sia:sa.”

<sup>50</sup> Amasea, e da ea abula gisa:le, wa:legadole, hehenane, Yesuma doaga:i.

<sup>51</sup> Yesu da ema amane adole ba:i, “Na dima adi hamoma:bela:?”

\*\*\* **10:42:** Luge 22:25-26 ††† **10:43:** Ma:diu 23:11; Maga 9:35; Luge 22:26



Si wadela:i dunu da bu adole i, “Olelesu! Na da bu ba:mu hanai galebe!”

<sup>52</sup> Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Defea! Di hahawane laloma! Dia dafawaneyale dawa:beba:le, uhi dagoi.” Badima:iase ea si da hedolole fadegai dagoi. Amalalu, Yesu da logoga ahoanoba, e da Ema fa:no bobogei.

## 11

*Yesu E hahawane, Hinawane, Yelusaleme moilai bai bagadega Doaga:i*

*(Ma:diu 21:1-11; Luge 19:28-40; Yone 12:12-19)*

<sup>1</sup> Yesu amola ea ado ba:su dunu Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: asili, moilai aduna amo Bedefage amola Bedani gadenenewane doaga:le, Olife Goumiga doaga:i. Yesu da Ea ado ba:su dunu aduna E bisimusa: asunasi. <sup>2</sup> E da elama amane sia:i, “Amo moilai ania midadi diala, amoga asili, golili sa:ili, ania da dougi ea mano amoma dunu da hame fila heda:i, amo bagelesi ba:mu. Amo ea bagelesi fadegale, dougi mano Nama oule misa. <sup>3</sup> Eno dunu da alia logo hedofamusa: gagabole sia:sea, ali agoane sia:ma, `Hina da amo dougi Ema hawa: hamomusa:gini lamu. Amasea, E da hedolo dima bu asunasimu!’ ”

<sup>4</sup> Amalalu, asili, ela da dougi ea mano moilai logo holei gadenene logoga bagesi ba:i.

<sup>5</sup> Ela da amo ea bagelesi fadegalaloba, ouligisu dunu lelu amo elama amane adole ba:i, “Ali da abuliba:le dougi mano ea bagelesi fadegasala:?” <sup>6</sup> Amalalu, ela da Yesu Ea olelei bu adole i. Amalalu, ilia da gagaboi sia: yolesi. <sup>7</sup> Ela da dougi ea mano Yesuma oule misi. Iliya da ilia abula dougi ea baligi da:iya ligisi. Yesu da amo dougi da:iya fila heda:i. <sup>8</sup> Dunu bagohame da ilia abula fadegale, logoga ligisisi. Eno da sogega asili, ifa amoda damuni, amo amola logoga ligisi. <sup>9</sup> \*Amalalu, dunu bagohame bisili, eno Yesuma fa:no bobogele, huluane bagadewane nodone sia:nanu, “Godema nodoma! Gode da Hina Gode Ea Dio laiwane misi Dunu Ema hahawane dogolegele hamomu da defea! <sup>10</sup> Ninia ada Da:ibidi ea ouligibi hou da misunu. Gode da amo hahawane dogolegele imunu! Godema nodone sia:ma!” <sup>11</sup> Amalalu, Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:i. E da Debolo Diasuga golili sa:ili, liligi huluane ba:i dagoi. Be gasimuba:le, E amola Ea ado ba:su dunu fagoyale gala da Bedani moilaiga asi.

*Yesu da Figi Ifa amoma Gagabusu Aligima:ne Sia:i*  
*(Ma:diu 21:18-19)*

\* 11:9: Gesami Hea:su 118:25-26

<sup>12</sup> Golale, hahabe, ilia Bedani moilai yolesili, logoga ahoanoba, Yesu da ha:i nabi.

<sup>13</sup> E da figi ifa sogebi fonobahadi sedade amoga lelebe ba:i. E da amoga ha:i manu faimusa: asi. Be figi ea ha:i manu legesu eso da hame doaga:beba:le, E da lubi fawane ba:i.

<sup>14</sup> Amaiba:le, Yesu da amo figi ifama amane sia:i, “Dia ha:i manu amo dunu ilia da hobe a hamedafa manu!” Ea ado ba:su dunu ilia da amo sia: nabi dagoi.

*Yesu da Debolo Diasu Doga:i*

*(Ma:diu 21:12-17; Luge 19:45-48; Yone 2:13-22)*

<sup>15</sup> Iliya da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:le, Debolo Diasu ganodini golili sa:i. Yesu da muni bidi lasu dunu huluane gadili se fasi. E da bidi lasu hamosu dunu ilia fafai amola sio bidi lasu dunu ilia fisu delegili fasi. <sup>16</sup> E da dunu amo da Debolo Diasu gagoi ganodini liligi gisawane ahoasu, ilia logo hedofai dagoi. <sup>17</sup> †E da dunu huluanema sia: olelei, amane, “Gode Sia: da agoane dedei diala, `Na diasu da dunu fifi asi gala ilia sia:ne gadosu diasu gala!’ Be dilia da amo wamolasu dunu ilia wamoaligisu diasu agoane hamoi dagoi.”

<sup>18</sup> Gobe le salasu hina dunu amola sema olelesu dunu da amo sia: nabaloba, Yesu medole legemu logo hogoi helei. Be dunu huluane da Yesu Ea olelei nababeba:le bagadewane fofogadigi. Amaiba:le, gobe le salasu amola sema olelesu dunu da Yesuba:le beda:i galu.

<sup>19</sup> Daeya doaga:loba, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Yelusaleme moilai bai bagade yolesili asi.

*Figi Ifa ea Olelesu*

*(Ma:diu 21:20-22)*

<sup>20</sup> Golale, hahabe, ilia da logoga ahoanoba, figi ifa ea amoda amola lubi huluane da bioi dagoi ba:i. <sup>21</sup> Bida da aya hamoi bu dawa:beba:le, Yesuma amane sia:i, “Hina! Ba:ma! Amo figi ifa Di da gagabusu aligima:ne sia:i, amo da bioi dagoi.” <sup>22</sup> Yesu da bu adole i, “Gode Ea hou dafawaneyale dawa:ma! <sup>23</sup> †Na da dilima dafawane sia:sa! Nowa da mae asaboiwane be dafawaneyale dawa:iwane amo agolo amoma agele, bu hanoa sa:ima:ne sia:sea, amo hou hamoi dagoi e da ba:mu. <sup>24</sup> Amaiba:le, Na da dilima sia:sa! Dilia sia:ne gadosea, adi liligi adole ba:sea, dilia asigi dawa:su ganodini amo liligi da lai dagoiyale dafawaneyale dawa:sea, dilia da amo liligi lamu. <sup>25</sup> §Amola dilia wa:legadole, Godema sia:ne gadosea, dilia eno dunuma ougi galea, goe

† 11:17: Aisaia 56:7; Yelesaia 7:11 † 11:23: Ma:diu 17:20; 1 Golidia 13:2

§ 11:25: Ma:diu 6:14-15

dunu ea wadela:i hou gogolema:ne olofoma. Dilia agoane hamosea, dilia Ada muagado esala da dilia wadela:i hou gogolema:ne olofomu. <sup>26</sup> Be dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hame gogolema:ne olofosea, dilia Ada muagado esala da dilia wadela:i hou hame gogolema:ne olofomu.”

*Yesu Ea Ouligibi Hou*

*(Ma:diu 21:23-27; Luge 20:1-8)*

<sup>27</sup> Amalalu, ilia da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:i. Yesu da Debolo Diasu ganodini lalaloba, gobelesalasu hina dunu, sema olelesu dunu amola asigilai dunu da Ema doaga:i. <sup>28</sup> Iliada Ema amane adole ba:i, “Ninima adoma! Dia hou da abuliba:le agoane hamonanebela:? Nowa da Di ilegeiba:le, Di da agoane hamosala:?”

<sup>29</sup> Yesu E bu adole i, “Na amola da dilima afadafa adole ba:su gala. Nama dabe adole ima! <sup>30</sup> Yone Ba:bodaise e da hanoga fane salasu hamoma:ne, nowa ilegebela:? Gode da ilegebela:? o osobo bagade dunu fawane adobela:?”

<sup>31</sup> Amalalu, ilia gilisili bu adole ima:ne sia: dasu agoane, “Ninia da Gode adoiba:le e hamosu amo sia:sea, E da agoane sia:mu, `Dilia abuliba:le dafawaneyale hame dawa:bala:?”

<sup>32</sup> Be ninia da osobo bagade dunu adoiba:le, Yone e ba:bodaise hamoi sia:sea,” (Dunu huluane ilia da Yone da balofede dunudafa dawa:beba:le, ilia da Yu dunuba:le beda:i galu.) <sup>33</sup> Amaiba:le ilia da Yesuma bu adole i, “Yone Ba:bodaise hanoga fane salasu hamoma:ne ilegesu dunu ninia hame dawa:.” Yesu da ilima amane sia:i, “Na amola nowa ea ilegebeba:le na gasa bagade hou hamosa, Na da dilima hame olelemu.”

## 12

*Waini Sagai Hawa: Hamosu Dunu Fedege Sia:.*

*(Ma:diu 21:33-46; Luge 20:9-19)*

<sup>1</sup> \*Yesu da fedege sia: ilima amane olelei, “Dunu afae da waini sagai bugili, noga:le gagole, waini fage dabasu diasu hamomusa:, uli dogoi. Amo bugi noga:le sosodo aligima:ne, e da diasu sedade gagagula heda:i. E da eno ouligisu dunu ilima waini bugi ouligima:ne sia:nanu, soge badilia asi. <sup>2</sup> Waini faimu eso da doaga:beba:le, e da amo ouligisu dunuma ea dabe lamusa:, ea hawa: hamosu dunu asunasi. <sup>3</sup> Be hawa: hamosu dunu bidi lala asi doaga:beba:le, ouligisu dunu ilia da e gasawane gaguli, fegasuga fane, dabe mae iawane se fasi. <sup>4</sup> E da eno hawa: hamosu dunu ilima asunasi. Be ilia da amo dunu ea dialuma fane, ema wadela:le hamoi. <sup>5</sup> E da eno dunu asunasi. Be ilia da amo

\* 12:1: Aisaia 5:1-2

dunu medole legei. E da eno bagohame asunasiba:le, mogili ilia fai, mogili ilia medole legei dagoi. <sup>6</sup> Be dunu afadafa esalu. Amo da ea dogolegei manodafa. Amalalu, e da ea dogolegei dunu mano asunasi. E da agoane dawa:i, “Ilia da na manodafa hahawane ba:mu!” <sup>7</sup> Be waini sagai ouligisu dunu ilia da amane sia: dasu, “Hina ea mano manebe goea! E da hobeasoge huluane lamu. Amaiba:le, amo dunu ninia medole legele, ea nana huluane ninia fawane lamu.” <sup>8</sup> Amalalu, ilia da hina ea mano gaguli, medole legele, waini sagai amo gadili ha:digi.

<sup>9</sup> Amaiba:le, waini sagai hina da adi hamoma:bela:? E da misini, wadela:i ouligisu dunu medole legele, ea waini sagai ouligisu hou eno dunuma imunu. <sup>10</sup> †Dilia Gode Sia: Dedei idibala:? Na agoane dawa:.. Dilia da idi dagoi. Amo sia:,  
 ‘Diasu gagusu dunu da igi afae higa:iba:le yolesi.  
 Be wali amo igi da mimogo hamoiba:le,  
 igi eno huluane baligisa.

<sup>11</sup> Gode da amo hou hamoiba:le,  
 ninia fofogadigili nodone ba:sa,’ ”

<sup>12</sup> Yu ouligisu dunu da Yesu afugili gagulaligimusa: dawa:i galu. Bai amo fedege sia: da ilia hou olelei, amo ilia da dawa:i galu. Be ilia da eno dunu gilisi ilima beda:iba:le, yolesili asi.

*Su Lidisu Adole Ba:su*  
*(Ma:diu 22:15-22; Luge 20:20-26)*

<sup>13</sup> Ilia da Yesuma sia:ga sani agoane hamomusa:, Fa:lisi dunu amola Helode ea fidisu dunu amo Yesuma asunasi. <sup>14</sup> Amo da Ema doaga:le, amane sia:i, “Olelesu! Dia hou da moloidafa ninia dawa:.. Di da osobo bagade dunu mae dawa:le, Gode Ea hou fawane olelesa. Ninima adoma! Su lidisu muni amo Gamane Hina Sisa ema iabe da ninia Sema wadela:sala:? Amo imunu da defea o defea hamela:?”

<sup>15</sup> Be Yesu da ilia ogogosu hou dawa:beba:le, ilima amane sia:i, “Dilia abuliba:le Na saniga sa:ima:ne, Na hou ado ba:sala:? Dilia silifa muni fage Na ba:ma:ne olema!”

<sup>16</sup> Ilia da muni fage afae gaguli misi. Yesu da ilima amane adole ba:i,

“Amoga dedei da nowa ea odagi amola nowa ea dio dedebela:?”

Ilia bu adole i, “Sisa!”

<sup>17</sup> Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Defea! Dilia Sisa ema imunu liligi hima ima! Be dilia Godema imunu liligi Hima ima!”

Ilia da Eba:le bagadewane fofogadigi.

*Bogoi Uhini wa:legadosu Hou*  
(*Ma:diu 22:23-33; Luge 20:27-40*)

18 †Sa:diusi dunu fi da agoane dawa:sa. Osobo bagade dunu da bogosea, ilia da bu hame wa:legadosa. Sa:diusi dunu mogili da Yesuma doaga:le, Ema amane adole ba:i,

19 §“Olelesu! Mousesese da ninima hamoma:ne sia: amane dedei, ‘Dunu da mano hame lalelegeiwane bogosea, ea ola eya da ea didalo lale, amo ea mano lalelegesea da musa: bogoi amo buga:i ilia sia:sa. 20 Eso afaega, dunu da dunu mano fesuale galu. Magobo mano da uda lale, be mano mae lalelegeiwane bogoi. 21 Amalalu, magobo mano bogoi amo ea eya da ea didalo hi lai. E amola mano mae lale bogoi. Eno eya amola da ea didalo lale, e amola agoane bogoi. 22 Amalalu, fesuale huluane agoane hamoi. Uda da dunu fesuale amoga lai dagoi, be mano hame lalelegei. Fa:no, amo uda amola da bogoi.

23 Osobo bagade bogoi dunu huluane da Bogoi Wa:lesisu Eso amoga uhini wa:legadosesea, amo uda da dunu fesuale amoga lai dagoiba:le, e da nowa dunu ea uda esaloma:bela:?”

24 Yesu E bu adole i, “Dilia da Gode Sia: Dedei amola Gode Ea Gasadafa Hou hame dawa:beba:le, giadofale dawa:!  
25 Be Bogoi Wa:lesisu Eso amoga, dunu da uda hame lamu amola uda da gawa hame fimu. Dunu amola uda huluane da gilisili Hebene a:igele fi amo defele ba:mu. 26 \*\*Be dilia bogoi uhini wa:legadosu hou dawa:musa:, Mousesese ea sia: dedei dawa:ma. Mousesese da ifa nei amo hame susai ba:loba, Gode da ema amane sia:i, “Na da A:ibalaha:me ea Gode esala amola Aisage ea Gode esala amola Ya:igobe ea Gode esala!” 27 Gode da ilia Gode esala Hi da sia:beba:le, ilia da hame bogoi esala amo ninia dawa:. Gode da bogoi dunu ilia Gode hame be esalebe dunu ilia Gode! Dilia da dafawane giadofale dawa:sa!”

*Gode Ea Hamoma:ne Sia:i Baligi Bagadedafa*  
(*Ma:diu 22:34-40; Luge 10:25-28*)

28 ††Sema olelesu dunu afae da amogawi esalu. E da amo sia: dasu nabi dagoi. E da Yesu da Sa:diusi dunuma noga:le adole iabe ba:i dagoi. Amaiba:le, e da Yesuma amane adole ba:i, “Hamoma:ne Sia:i baligili bagadedafa da habola:?”

29 ††Yesu E bu adole i, “Bisili Hamoma:ne sia:i da amo, ‘Isala:ili fi nabima! Hina Gode da ninia Gode afadafa fawane. 30 Dilia dogoga, dilia a:silibuga, dilia asigi

† 12:18: Asunasi Dunu Iliya Hou 23:8 § 12:19: Mousesese ea Malasu 25:5

\*\* 12:26: Gadili Asi 3:6 †† 12:28: Luge 10:25-28 †† 12:29: Mousesese ea Malasu 6:4-5

dawa:suga amola dilia gasaga, Godema asigima!’<sup>31</sup> §§Amo bagia, Hamoma:ne Sia:i bagade da amane diala, ‘Dilia da:i hodo amoma asigi hou defele, dilia na:iyadoma asigima.’ Amo Hamoma:ne Sia:i aduna da baligi bagadedafa. Eno Hamoma:ne Sia:i da amo aduna hame baligisa.”

<sup>32</sup> \*\*\*Sema olelesu dunu da Yesuma bu adole i, “Defea Olelesu! Di da noga:le sia:i! Gode da afae fawane eno hame. Di da dafawane sia:i. <sup>33</sup> †††Amola ninia dogoga, ninia asigi dawa:suga amola ninia gasaga Godema asigimu da defea. Amola ninia asigi hou ninia da:i hodo amoma asigi hou defele, ninia na:iyadoma asigimu da defea. Amo hou da Godema ohe fi medole legele, gobele salasau hou huluane bagadewane baligisa.”

<sup>34</sup> Amo Sema olelesu dunu da dawa:iwane adole iabe, amola Yesu da amo ba:beba:le, Yesu da ema amane sia:i, “Di da Gode Ea Hinadafa Hou gadenene lela.”

Amo fa:no, eno dunu da beda:iba:le, Yesuma bu hame adole ba:i.

*Mesaia da Nowa Ea Mano*  
(Ma:diu 22:41-46; Luge 20:41-44)

<sup>35</sup> Yesu da Debolo Diasu ganodini olelelaloba, E amane adole ba:i, “Sema olelesu dunu da abuliba:le Mesaia da Da:ibidi ea aowa fawane olelesala:? <sup>36</sup> †††Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala olelebeba:le, Da:ibidi hi da amane sia:i,

‘Hina Gode da na Hina Gode Ema amane sia:i,

‘Na lobodafadili fima.

Dia emoga osa:le heda:ma:ne,

Na da dia ha lai dunu hasalasimu.’

<sup>37</sup> Da:ibidi hi da Mesaiama Hina Gode Dio asuli. Amaiba:le, E da Da:ibidi ea aowa fawane hame!” Dunu huluane da amo sia: hahawane nabi.

*Yesu da Sema Olelesu Dunu ilia Hou Dawa:ma:ne, Sisasu Olelei*

(Ma:diu 23:1-36; Luge 20:45-47)

<sup>38</sup> Dunu bagohame ilima olelelaloba, Yesu E amane sia:i, “Dilia Sema olelesu dunu ilia hou dawa:ma! Ili da abula sedadedafa salawane, bidiga lama:ne diasuga ahoa. Ili da dunu eno ilima nodone begudumu hanai gala. <sup>39</sup> Ili da sinagoge diasu ganodini, fisu ida:iwane hedolo lasa. Ili da lolo nasu amoga ahoasea, fisu noga:i amoga hedolo fisa. <sup>40</sup> Ili da didalo ea labe hedolo wamolasa. Ili da ogogolewane, sedadewane sia:ne gadosu hiougisa. Ili se iasu da bagadewane baligimu.”

§§ 12:31: Gobele Salasu 19:18      \*\*\* 12:32: Mousesee ea Malasu 4:35

††† 12:33: Hosia 6:6      ††† 12:36: Gesami Hea:su 110:1

*Didalo Ea Godema Iasu*  
(Luge 21:1-4)

<sup>41</sup> Yesu da Debolo Diasu muni salasu gadenewane lelu. E da dunu bagohame muni amoga salalebe ba:i. Bagade gagui dunu bagohame da muni bagade sali.

<sup>42</sup> Amalalu, hame gagui didalo afae da misini, muni fage fonobahadi aduna, 2 doea agoane muni salasu ganodini sali. <sup>43</sup> Amo hou ba:beba:le, Yesu da Ea ado ba:su dunuma misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Amo hame gagui didalo ea iasu da eno dunu huluane ilia iasu amo baligi dagoi. <sup>44</sup> Ili da bagade gaguiba:le, ilia hame hanai liligi la:idi fawane iasu. Be amo didalo da hame gagui, be e da ea labe huluanedafa i.”

## 13

*Yesu da Debolo Ea Mugulumu Eso Olelei*  
(Ma:diu 24:1-2; Luge 21:5-6)

<sup>1</sup> Yesu da Debolo Diasu yolesili, Ea ado ba:su dunu afae da Ema misini, amane sia:i, “Olelesu! Ba:ma! Diasu amola igi ida:iwane goea.”

<sup>2</sup> Yesu E bu adole i, “Dafawane! Diasu noga:le ba:ma! Be hobe, amo diasu da mugulubiba:le, igi afae igi eno da:iya ligisi dialebe da hamedafa ba:mu.”

*Se Nabasu Hou da Doaga:mu*  
(Ma:diu 24:3-14; Luge 21:7-19)

<sup>3</sup> Debolo Diasu amo na:iyadodili da Olife Goumi dialebe ba:i. Yesu da Olife Goumia esalu. Bida, Ya:mese, Yone, amola A:dalu da wamowane Yesuma misini, amane adole ba:i, <sup>4</sup> “Amo hou da habogala doaga:ma:bela:? Amo hou doaga:mu gadenesea, ninia da adi dawa:digima:ne olelesu ba:ma:bela:?”

<sup>5</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia noga:le sosodo aligima! Dunu eno da dilima ogogosa:besa:le dawa:ma:i!. <sup>6</sup> Dunu bagohame da misini, “Na da Gelesu!” ilia da sia:mu. Dunu eno bagohame da giadofale ilia sia: dafawaneyale dawa:mu. <sup>7</sup> Dilia da gegesu amola gegesu fada:i sia: bago-hame nabimu. Be mae beda:ma! Amo hou da doaga:mu, be soge wadela:mu eso da asa. <sup>8</sup> Dunu fi da heda:le, dunu fi enoma bagadewane gegenanumu. Soge eno amola soge eno da ha: bagade ba:mu. Bebeda:nima bagohame amola ba:mu. Goe da osobo bagade se nabasu hou ea muni hamosu agoane ba:mu. Uda da mano lalelegemu gadenesea, fedege agoane, amo se nabasu defele da ba:mu.

9 \*Be dilia dawa:ma! Eno dunu da dili fofada:musa; afugili oule masunu. Iliã da sinagoge diasu ganodini dili famu. Be dilia da Gode Ea Sia: Ida:iwane ilima olelemusa; ouligisu dunu amola hina bagade dunu ilima fofada:musa: doaga:mu.

10 Be hidadea, soqe wadela:mu eso mae doaga:le, Na fi dunu da olelebeba:le, dunu fifi asi gala huludafa da Gode Ea Sia: Ida:iwane nabimu. 11 Be ilia da dili afugili, fofada:musa: gagulaligisia, dilia fofada:su dunuma sia:muba:le, mae da:i dioma. Amo esoga, dilia dogo ganodini sia:musa: dawa:sea, sia:ma. Be dilia lafidili sia:sea, amo sia: da dilia sia: hame be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Hi fawane da dilia lafidili sia:mu. 12 Dunu mogili da ilia olalali hohonone, ouligisu dunu medole legema:ne ilima imunu. Eda da ea mano bogoma:ne, hohonone, ouligisu dunuma imunu. Mano ilia wa:legadole, ilia eda amola ame medole legema:ne, hohonone, ouligisu dunuma imunu. 13 †Dilia da Na hou lalegaguiba:le, dunu huluane da dili higamu. Be nowa da mae yolele, soqe wadela:mu eso amoga doaga:sea, e da Gode Ea gaga:su hou ba:mu.

### *Wadela:i Bagade Liligi*

(Ma:diu 24:15-28; Luge 21:20-24)

14 ‡Be Wadela:i Bagade liligi, amo sema soqebe ganodini lelebe ba:sea (Idisu dunu! Dilia noga:le dawa:ma!), Yudia soqe dunu ilia goumiga doaga:musa: hobeama:ma!

15 §Nowa dunu da diasu da:iya gadodili dabuagado esalea, e da ea diasu ganodini ea liligi lamusa: maedafa masa:ma. 16 Nowa dunu da odagiaba esalea, ea diasuga abula lala bu sinidigili maedafa masa:ma. 17 Amo eso ganodini, uda da abula agui galea, amola uda ilia mano dodo nanebe, ilia da se bagade nabimu. 18 Dilia hobeale masunu eso da anegagi esoga mae ba:ma:ne, Godema sia:ne gadoma. 19 \*\*Amo eso ganodini se nabasu bagadedafa ba:mu. Gode osobo bagade hahamone, fa:no se nabasu eno huluane, amo eso da baligimu. Amola gowane eso da bu hame ba:mu. 20 Be Gode da amo se nabasu eso hame hedofamu ganiaba, dunu huluane da bogogia:la:loba. Be Gode Ea ilegei dunuma asigiba:le, E da amo eso hedofamu.

21 Amo esoga, eno dunu da dilima amane sia:mu, `Ba:ma! Gelesu da goea' o `E da goegawi esala!' Amo sia: mae nabima. 22 Ogogosu Mesaia dunu amola ogogosu balofede dunu da heda:le, gasa bagade musa: hame ba:su hou

\* 13:9: Ma:diu 10:17-20; Luge 12:11-12 † 13:13: Ma:diu 10:22 ‡ 13:14: Da:niele 9:27, 11:31, 12:11 § 13:15: Luge 17:31 \*\* 13:19: Da:niele 12:1; Wamolegei Sia: Olelesu 7:14



hamomu. Amaiba:le, Gode Ea ilegei dunu da amo wadela:i dunuma gadenenewane fa:no bobogemusa: dawa:mu. <sup>23</sup> Be dilia sosodo aligima! Bai Na da wali amo hou mae doaga:iwane dilima fa:no misunu hou huluane olelei dagoi.

*Dunu Egefe Ea Bu Misunu Eso*  
(Ma:diu 24:29-31; Luge 21:25-28)

<sup>24</sup> ††Amo esoga, se nabasu eso fa:no agoane, eso ea hadigi da afadenene bu gasi agoane ba:mu. Oubi amola da hame hadigimu. <sup>25</sup> ††Gasumuni huluane da muga sa:ili, mu ganodini liligi huluane da bagadewane ugugumu. <sup>26</sup> §§Amasea, osobo bagade dunu huludafa da Dunu Egefe hadigi amola gasa bagade hamoi, mumobi ganodini manebe ba:mu. <sup>27</sup> Amasea, E da Ea a:igele dunu ili asunasili ga (north), ga (south), guma:goe amola gusugoe osobo bagade ea dibiga eno dibiga amoga hogole ba:loba, ilia da Gode Ea ilegei dunu huluane lidimu.

*Figi Ifa ea Olelesu*  
(Ma:diu 24:32-35; Luge 21:29-33)

<sup>28</sup> Figi ifa fedege olelesu sia: dawa:ma. Maga:me heda:le, lubi lasea, esoi bagade da gadenesa galebe dilia dawa:.. <sup>29</sup> Amaiba:le, dilia da Na olelei liligi ba:sea, ilegei eso da gadenesa galebe dawa:ma. E da logo holeiga doaga:i dagoi, amo dawa:ma. <sup>30</sup> Na dilima dafawane sia:sa! Waha esalebe dunu mogili da mae bogole, amo hou huluane ba:mu. <sup>31</sup> Muagado amola osobo bagade da mugululi, hamedafa ba:mu. Be na sia: da mae mugululi, dialalalumu.

*Dunu huluane da Yesu E Bu Misunu Eso Hame Dawa:*  
(Ma:diu 24:36-44)

<sup>32</sup> \*\*\*Be dunu huluane da Na bu misunu ilegei eso hame dawa:. A:igele dunu amola Na da hame dawa:. Ada Gode Hi fawane dawa:. <sup>33</sup> Be sosodo aligima amola ha:esaloma! Bai eso ilegei dilia hame dawa:beba:le! <sup>34</sup> †††Amo misunu liligi da dunu e badilia ga sogega masunu agoane. Ea diasu yolesimuba:le, e da ea hawa: hamosu dunuma ea diasu noga:le ouligima:ne amola ea hawa: hamoma:ne sia:sa. Diasu logo ouligisu dunuma, logo noga:le ouligima:ne e da sia:sa. <sup>35</sup> Amaiba:le dilia dawa:ma:i! Diasu hina ea bu misunu ilegei olelei amo dilia hame dawa:. Amabela:? Daeya, gasimogoa, gagala ga:be galu, hahabe o habogala doaga:ma:bela:? <sup>36</sup> E doaga:le, dilia golai dialebe

†† 13:24: Aisaia 13:10; Youele 2:10, 2:31, 3:15; Wamolegei Sia: Olelesu 6:12; Isigiele 32:7; ††† 13:25: Aisaia 34:4; Wamolegei Sia: Olelesu 6:13; Youele 2:10  
§§ 13:26: Da:niele 7:13; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7 \*\*\* 13:32: Ma:diu 24:36 ††† 13:34: Luge 12:36-38

ba:sa:besa:le, dawa:ma:i! <sup>37</sup> Na dilima sia:i, amowane na da osobo bagade dunu huluane sia:sa. Sosodo aligima!”

## 14

*Ilia da Yesu Medomusa: Dawa:i*  
(*Ma:diu 26:1-5; Luge 22:1-2; Yone 11:45-53*)

<sup>1</sup> \*Eso aduna aligili, Baligisu Lolo Nasu amola Agi ga:gi (Yisidi Hame sali) Lolo Nasu da doaga:mu galu. Gobele salasu hina amola sema olelesu dunu da Yesu medomusa:, logo wamowane hogoi helelalu. <sup>2</sup> Be ilia da amane sia:i, “Dunu huluane gilisili gegesa:besa:le, Lolo Nasu eso amoga ninia hame fuga:mu.”

*Uda da Bedani Diasuga Gabusiga: Manoma Yesu Ea Dialumaga Sogadigi*  
(*Ma:diu 26:6-13; Yone 12:1-8*)

<sup>3</sup> †Yesu da Bedani moilaiga doaga:sea, E da lebolosi oloi dunu amo ea dio Saimone, ea diasuga ha:i naha esalu. Uda afae da misini, e da igiga hamoi ganagu gagui amo goudane, manoma gabusiga: gala Yesu Ea dialuma da:iya sogadigi. Amo manoma da muni bagade liligi, ea dio amo ‘nade.’ <sup>4</sup> Be eno dunu da mi hanane gilisili amane sia: dasu, “Gabusiga: manoma da abuliba:le udigili ha:digibala:? <sup>5</sup> Amo gabusiga: manoma bidi lale, 300 Gina lale, amo muni hame gagui dunuma imunu da defea galu!”

<sup>6</sup> Be Yesu E amane sia: “Yolema! Dilia da abuliba:le e se nabima:ne, sia: dalula:? E da Nama ida:iwane hamoi. <sup>7</sup> †Dilia da hame gagui dunu eso huluane ba:sa. Eso huluane ilima fidisu logo da dila. Be dilia da Na hobe hame ba:mu. <sup>8</sup> E da ea gasa defele hamoi dagoi. E da Na bogomu asigiba:le, Na da:i hodo legema:ne, hidadea hamoi dagoi. <sup>9</sup> Na da dilima dafawane sia:sa! Osobo bagadega soge huluanedafa amoga dunu ilia da na sia: ida:iwane olelesea, ilia da amo uda dawa:ma:ne, ea hou Nama waha hamoi olelemu,”

*Yudase da Yesu Hohonomu Sia:i*  
(*Ma:diu 26:14-16; Luge 22:3-6*)

<sup>10</sup> Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu afadafa ea dio amo Yudase, (eda dio da Isaga:liode), da ado ba:su dunu fagoyale yolesili, gobele salasu hina dunuma doaga:le, e da Yesu ilima hohonoma:ne sia:i. <sup>11</sup> Ilia da ea sia: hahawane nabi. Ilia da ema muni imunu sia:i. Amalalu, Yudase da Yesu ilima hohonomusa: logo hogoi helei.

\* **14:1:** Gadili Asi 12:1-27 † **14:3:** Luge 7:37-38 † **14:7:** Mousese ea Malasu 15:11

*Yesu amola Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Baligisu Lolo Mai (Ma:diu 26:17-25; Luge 22:7-14,21-23; Yone 13:21-30)*

<sup>12</sup> Agi ga:gi yisidi hame sali, amo Lolo Nasu esoga, Isala:ili dunu ilia Baligisu Eso dawa:musa:, sibi medole legele nasu. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Yesuma amane sia:i, “Ninia habidili Baligisu Lolo Manusa: hahamoma:bela:?”

<sup>13</sup> Yesu da ado ba:su dunu aduna asunasi. E da elama amane sia:i, “Alia da diasuga doaga:le, dunu da ganagu hano di gaguli ahoanebe ba:mu. E fa:no bobogele, <sup>14</sup> e da adi diasuga golili dasea, amo diasu ea edama amane sia:ma, ‘Olelesu E amane sia:sa, Na amola Na ado ba:su dunu Baligisu Lolo Nasu hamomusa:, lolo Nasu sesei olema!’

<sup>15</sup> Amasea, e da diasu gadodili sogebi sesei bagade, liligi momagei amola defele hahamoi, alima olemu. Amogai, Baligisu Lolo moma:ne hahamoma!”

<sup>16</sup> Amalalu, Ea ado ba:su dunu da asili, diasuga doaga:le, Ea adoi defele ba:i. Amalalu, ela da Lolo Nasu hahamoi.

<sup>17</sup> Daeya, Yesu amola Ea ado ba:su dunu fagoyale gala da amo diasuga doaga:i.

<sup>18</sup> §Ilia da fili, ha:i nana, Yesu E amane sia:i, “Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu afadafa wali Na amola gilisili ha:i nanebe, ea da Na hohonomu.”

<sup>19</sup> Ilia da se bagade nabi. Afae afae ilia amane sia:i, “Amo da nala:?”

<sup>20</sup> E da ilima amane sia:i, “Dilia dunu fagoyale ganodini, dunu afae amogili Na agi ga:gi fi hanoga gele iasea, dunu da amo.” <sup>21</sup> “Dunu Egefe da sia: dedei defele bogomu. Be ea hohonosu dunu da se bagade nabimuba:le, e da hame lalelegemu da defea galu ba:mu!”

*Hina Gode Ea Lolo Nasu*

*(Ma:diu 26:26-30; Luge 22:14-20; 1 Golidia 11:23-25)*

<sup>22</sup> Ha:i nanoba, Yesu da agi ga:gi lale, Godema sia:ne gadole, fifili, ilima sagoi. E da amane sia:i, “Lale moma! Amo da na da:i hodo!”

<sup>23</sup> Amalalu, waini hano faigelei ganodini sali amo lale, E da Godema nodone sia:ne gadoi. E da waini hano ilima sagole, ilia huluane na dagoi. <sup>24</sup> \*\*E amane sia:i, “Amo da na maga:me, dunu bagohame gaga:ma:ne sogadigi. Amoga Na da Godema gousa:musa: gesele nasu gaheabolo ilegesa. <sup>25</sup> Na da dilima dafawane sia:sa! Na da hobea waini hano mae nawane, Gode Ea Hinadafa Hou soge ganodini fawane gaheabolowane manu.”

<sup>26</sup> Amalalu, ilia da gesami hea:lalu, Olife Goumiga asi.

*Yesu da Bida ea Dafamu Olelei**(Ma:diu 26:31-35; Luge 22:31-34; Yone 13:36-38)*

27 ††Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia huluane da Na yolesili, hobeale afia:mu. Gode Ea Sia: da agoane dedei diala, ‘Na da sibi ouligisu dunu fasea, sibi huluane da hobeale afia:mu!’ 28 ††Be Gode da Na dai wa:lesisia, Na da Ga:lili sogega dilima bisili masunu.”

29 Bida da Yesuma bu adole i, “Dunu huluane da hobeale afia:sea, be na da Di hamedafa yolesimu!” 30 Yesu E bu adole i, “Na da dima dafawane sia:sa! Wali gasia, di da hidadea, ‘Yesu na hame dawa:!’ udiana agoane sia:mu. Amasea, gagala ea ga:be adunawane nabimu!”

31 Be Bida da gasawane bu adole i, “Di da bogosea, ani galu bogomu da defea. Be ‘Di na hame dawa:,’ na da hamedafa sia:mu.”

Ilia huluane da amo defele sia:i.

*Yesu da Gedesemani Sogebi Ganodini Sia:ne Gadoi**(Ma:diu 26:36-46; Luge 22:39-46)*

32 Ilia da sogebi ea dio amo Gedesemani, amoga asili doaga:i. Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Gowegai esafuluma! Na da sia:ne gadomu galebe.”

33 Amalalu, E da Bida, Ya:mese amola Yone oule asili, E da ea dogo ganodini se bagade nabi. 34 E da ilima amane sia:i, “Na da bogomuwane se naba. Guiguda: sosodo aligima!”

35 E da fonobahadi bu asili, osoboga gala:lasa:i. E da Gode da logo ba:sea, Ema se nabimu yolema:ne, Ema sia:ne gadoi.

36 E da amane sia:ne gadoi, “Ada! Na Ada! Di da liligi huludafa hamomusa: dawa:! Amo se nabasu faigeleiga di, Na fisima:ne sia:ma! Be Na hanai liligi hame, Dia hanai liligi fawane Na da hamomu!”

37 E da bu misini, Ea ado ba:su dunu udiana golai dialebe ba:i. E da Bidama amane sia:i, “Saimone! Abuliba:le golabala? Fonobahadi ha:esalumu da defea galu? 38 Be dafama:ne ado ba:su hou dilima doaga:sa:besa:le, sia:ne gadosa esaloma. Dilia a:silibu da gasa bagade be da:i ea hou da gogaya:i.”

39 E da bu asili, Ea musa: sia:ne gadoi amo defele bu sia:ne gadoi. 40 E da Ea ado ba:su dunuma bu doaga:le, ilia bu golai dialebe ba:i. Ilia si fadegale esalumu hamedei ba:i. Ilia da ema adole imunu gogoleiba:le udigili esalu.

41 E da bu asili, amola bu misini, ilima amane adole ba:i, “Dilia abuliba:le bagadewane didalai dianabela:? Defea! Dagoi! Na ilegei eso da doaga:i dagoi. Enoga hohonoiba:le,

Dunu Egefe da wadela:i dunu ilia loboga gagulaligi dagoi ba:mu.

<sup>42</sup> Wa:legadole masa! Na hohonosu dunu da manebe goea!”

*Ilia da Yesu Afugili Lai*

(Ma:diu 26:47-56; Luge 22:47-53; Yone 18:3-12)

<sup>43</sup> Yesu E sia:nanoba, Yudase (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale gala amo fi dunu) da doaga:i. Dunu bagohame, gobihei bagade amola gigi gagui, gobelesalasu, sema olelesu dunu, amola asigilai dunu, amoga asunasiba:le, amo dunu ilia Yudase sigi misi.

<sup>44</sup> Hohonosu dunu da hidadea ilima amane dawa:digima:ne olelei, “Nowa: dunu na nonogosea, amo dunu gagulaligili, noga:le sosodo aligili hiouginana masa!”

<sup>45</sup> Amalalu, e da Yesuma doaga:sea, “Olelesu!” sia:nu, Yesu nonogoi.

<sup>46</sup> Amaiba:le, ilia da Yesu gagulaligi.

<sup>47</sup> Be Yesu Ea oule misi dunu afae, ea gobihei duga:le gadole, gobelesalasu Ouligisu ea udigili hawa: hamosu dunu ea ge damuni fasi.

<sup>48</sup> Yesu da ilima amane adole ba:i, “Dilia abuliba:le gobihei amola gigi gaguiwane Na gagumusa: misibala:? Na da wamolasu dunula:?”

<sup>49</sup> §§Eso huluane Na da Debolo Diasu ganodini sia: olelelalu. Dili amola esalebe ba:i, be dilia da Na hame gagulaligi. Be defea! Gode Sia: Dedei didili hamoi dagoi ba:mu defea.”

<sup>50</sup> Amalalu, ado ba:su dunu huluane da Yesu yolesili, hobeai.

<sup>51</sup> Ayeligi dunu afadafa, e da abula fawane gasisali, Yesuma fa:no bobogei. Iliada e gagulaligimusa: dawa:i.

<sup>52</sup> Be e da ea abula fisili, da:i nabadodafa hobeai.

*Yesu da Gobelesalasu, Asigilai amola Sema Olelesu Dunu (Gasolo ilia Gilisisu) Ilima Fofada:i*

(Ma:diu 26:57-68; Luge 22:54-55,63-71; Yone 18:13-14,19-24)

<sup>53</sup> Iliada Yesu afugili, gobelesalasu Ouligisu dunu ea diasuga oule asi. Gobelesalasu hina dunu, sema olelesu dunu amola Gode Ea fi asigilai dunu huluane da gilisi dagoi. <sup>54</sup> Bida da badiliawane fa:no bobogele, gobelesalasu Ouligisu dunu ea diasu gagoi ganodini misini, e amola dadi gagui ouligisu dunu gilisili, lalu housa esalu.

<sup>55</sup> Gobele salasu dunu amola fofada:su dunu da Yesuma fofada:lalu medomusa: dawa:beba:le, ba:su dunu bagadewane hogoi helei. Be hamedei. <sup>56</sup> Oogogosu ba:su dunu bagohame, da Yesu Ea hou wadela:musa: ogogole sia:i. Be ilia sia: afae afae da defele hame ba:i. <sup>57</sup> Amalalu, eno dunu da wa:legadole, Yesu Ea hou wadela:musa:, ogogole amane sia:i, <sup>58</sup> \*\*\*“Ninia da Ea sia: amane nabi, ‘Na da Gode Ea Debolo Diasu dunuga hamoi, amo Na da mugulumu. Amasea, eso udiana aligili, Na da Gode Ea Debolo Diasu dunuga hame hamoi, bu gaguli dagomu!’ ” <sup>59</sup> Be amo oogogosu dunu ilia sia: amolawane da defele hame nabi.

<sup>60</sup> Amalalu, gobele salasu Ouligisu dunu da wa:legadole, Yesuma amane adole ba:i, “Di da ilia diwaneya udidisu amoma adole imunu hame dawa:bela:?” <sup>61</sup> Be Yesu da ouiya:le esalu. E da sia: afae da hame sia:i. Amalalu, gobele salasu Ouligisu dunu da Ema amane adole ba:i, “Di da Mesajala:? Di da Gode (Ema ninia nodosa) amo Ea Manodafala:?”

<sup>62</sup> †††Amalalu, Yesu E bu adole i, “Ma! Amola dilia huluane da Na, Dunu Egefe, Gode Bagadedafa amo Ea lobodafadili fibi ba:mu, amola mumobi ganodini manebe ba:mu!”

<sup>63</sup> Amo sia: nababeba:le, gobele salasu Ouligisu dunu da hi abula gadelale, amane sia:i, “Ninia ba:su dunu eno hame hogomu! <sup>64</sup> †††Dilia huluane da Ea lasogole sia: nabi dagoi. Dilia adi dawa:bela:?”

Ilia huluane amo Yesu da wadela:i hamosu dunu sia:ne, E medole legema:ne sia:i.

<sup>65</sup> Amalalu, mogili da Yesuma ilia defo adugaga:le, Ea si dofoga:ne fananu, amane adole ba:i, “Defea! Ba:la:loma! Nowa da Di fabela:?” Sosodo ouligisu dunu da Yesu ea odagia fai.

*Bida da Yesu Na Hame Dawa: Sia:i*

(Ma:diu 26:69-75; Luge 22:56-62; Yone 18:15-18,25-27)

<sup>66</sup> Bida da gobele salasu Ouligisu dunu ea diasu gagoi ganodini esalu. Amalalu, Gobele salasu Ouligisu dunu ea hawa: hamosu a:fini misini, <sup>67</sup> Bida lalu housa esalebe ba:beba:le, e da Bidama nani sosodoligili, amane sia:i, “Di da Na:saleda dunu Yesu amo sigi lalusu.”

<sup>68</sup> Be Bida da gagabole sia:i, “Dia sia:be na da hamedafa dawa:!” Amalalu, asili, e logo holeiga doaga:i. Amo galuwane, gagala gawali ga:be nabi. <sup>69</sup> Amalalu, amogawi amo a:fini da Bida bu ba:i. E da eno dunu lelu ilima amane sia:i, “Goe dunu da Yesu Ea fi dunu.” <sup>70</sup> Be Bida da bu

\*\*\* 14:58: Yone 2:19 ††† 14:62: Da:niele 7:13 ††† 14:64: Gobele Salasu 24:16

gagabole Yesu e da hame dawa:i sia:i. Be fa:no, eno lelu dunu da amane sia:i, “Hananewane! Di da amo fi dunu. Di da Ga:lili dunu.”

<sup>71</sup> Be Bida da gasa bagadewane amane ilegele sia:i, “Na da Gode Ea Dioba:le amane sia:sa! Dilia waha sia:be dunu na hamedafa dawa:#! Na da ogogosa galea, Gode da nama se iasu imunu da defea!”

<sup>72</sup> Amalalu, gagala musa: ga:ne, bu eno ga:be nabi. Yesu Ea musa: sia:i amo, “Di da ‘Yesu na hame dawa:,’ udiana agoane sia:nanu, gagala da aduna ga:be nabimu,” amo sia: bu dawa:iba:le, Bida e se bagade nababeba:le dinanu.

## 15

*Ilia da Yesu Bailadema Fofada:musa: Hiouginana Asi  
(Ma:diu 27:1-2,11-14; Luge 23:1-5; Yone 18:28-38)*

<sup>1</sup> Hahabedafa, gobebe salasu hina dunu, asigilai dunu amola sema olelesu dunu da Yesu fuga:ma:ne, gilisili fofada:i. Amalalu, ilia da Yesu afugili, sia:nega la:gili, Bailade ea diasuga hiouginana asili, ema i. <sup>2</sup> Bailade da Yesuma amane adole ba:i, “Di da Yu dunu ilia Hina esalabela:?” Yesu E bu adole i, “Di sia:be gowane goa!”

<sup>3</sup> Gobebe salasu hina dunu huluane da Yesuma halalewane, diwaneya udidi.

<sup>4</sup> Amaiba:le, Bailade da Yesuma bu amane adole ba:i, “Di abuliba:le bu hame adole iabela:? Ilia Dima diwaneya uididibi amo nabima!”

<sup>5</sup> Be Yesu E da hamedafa bu adole iabeba:le, Bailade da fofogadigi.

*Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Sia:i  
(Ma:diu 27:15-26; Luge 23:13-25; Yone 18:39—19:16)*

<sup>6</sup> Ode huluane, Baligisu Lolo Nasu eso amoga, Bailade da agoane hou hamosu. E da se iasu diasu ganodini sali dunu afadafa amo ea logo doasisu. <sup>7</sup> Amo odegga, hohonosu amola wamolasu dunu ea dio amo Bala:ba:se amo da se iasu diasu ganodini esalu.

<sup>8</sup> Amalalu, dunu huluane da Bailadema doaga:beba:le, e da ea ode huluane hamosu bu hamoma:ne sia:beba:le, <sup>9</sup> Bailade da amane sia:i, “Na da Yu dunu fi ilia Hina Bagade ea se iasu logo doasima:bela:?” <sup>10</sup> Bai gobebe salasu dunu ilia da mudale, mi hanaiba:le Yesu afugili misi, amo hou e dawa:i galu.

<sup>11</sup> Be gobebe salasu ouligisu dunu ilia da gasa fili, dunu huluane gilisi amo ougima:ne wili gala:beba:le, dunu huluane ilia Bala:ba:se ea se iasu logo doasima:ne halasu.

<sup>12</sup> Amalalu, Bailade da ilima bu adole ba:i, “Amaiba:le, amo dunu, dilia Yu Hina Bagade dio asuli, na da Ema adi hamoma:bela:?”

<sup>13</sup> Ilia da ema halale sia:i, “E bulufalegeiga fuga:ma!”

<sup>14</sup> Bailade da ilima bu adole ba:i, “Abuliba:le? E da adi wadela:i hou hamobela:?” Be ilia gasa bagadewane halasu, “E bulufalegeiga medole legema!”

<sup>15</sup> Amaiba:le, Bailade da dunu huluane ema hahawane ba:ma:ne, Bala:ba:se ea se iasu logo doasi dagoi. Amalalu, ea sia:beba:le, ilia da Yesu efe fegasuga fai. Amalalu, e da Yesu bulufalegeiga fuga:ma:ne, ea dadi gagui dunuma iasi.

*Dadi Gagui da Yesuma Oufesege:su*

*(Ma:diu 27:27-31; Yone 19:2-3)*

<sup>16</sup> Amalalu, Bailade ea dadi gagui dunu ilia da Yesu amo Gamane hina ea diasu gagoi ganodini oule asi. Ili da dadi gagui huluane gilisima:ne sia:i. <sup>17</sup> Amalalu, ilia da Ea abula fadegale, yoi abula ea da:iga idiniginisi. Ili da aya: gaga:nomei lale, amoga habuga sisiga:le amuli, Ea dialumaga figisi. <sup>18</sup> Ili da Ema oufesege:ne, lobo fofaiale, amane sia:i, “Yu dunu ilia Hina Bagade dunu mae bogole, ode bagohame esalumu da defea.”

<sup>19</sup> Ili da Ea dialuma saga:ga fai. Ili da Ema defo adugala:i amola muguni bugili, bu habosesei. <sup>20</sup> Oufesege:i dagobeba:le, ilia da Ema yoi abula fadegale, ea abuladafa bu idiniginisi. Amalalu, ilia da Yesu bulufalegeiga fuga:musa:, hiouginana asi.

*Ili da Yesu Bulufalegeiga Dabagala:i*

*(Ma:diu 27:32-44; Luge 23:26-43; Yone 19:17-27)*

<sup>21</sup> \*Ili da logoga asili, Sailini soge soge dunu ea dio amo Saimone logoga ahoanebe ba:i. Amo dunu ea mano ela dio amo A:legesa:nede amola Lufase. E da ea soge yolesili, moilai bai bagadega manebe ba:i. Dadi gagui dunu ilia da Saimone amo Yesu Ea bulufalegei lale, gisa masa:ne logei. <sup>22</sup> Ili da Yesu Gologoudia sogebiga hiouginana asili doaga:i. Gologoudia dawa:loma:ne da “Dialuma gasa sogebi.” <sup>23</sup> Ili waini hano amola gamogai manoma gilisili, Yesuma moma:ne imunusa: dawa:i. Be Yesu E hame mai. <sup>24</sup> †Ili da Yesu bulufalegeiga dabagala:i. Ili da Ea abula huluane lama:ne, igi fonobahadi amoga ululuale hedei.

<sup>25</sup> Ili da hahabe ‘9 ougologe’ agoaneYesu bulufalegeiga dabagala:i. <sup>26</sup> Yesuma diwaneya udidisu da agoane dedene legei ba:i, “Yu fi ilia Hina Bagade.” <sup>27</sup> Wamolasu dunu

\* 15:21: Louma 16:13 † 15:24: Gesami Hea:su 22:18



aduna, ela amola Yesu ili gilisili eno bulufalegeiga dabagala:i dagoi ba:i. Afae da Ea lobodafadili amola afae da Ea lobo fofadidili ba:i. <sup>28</sup> † Amaiba:le, Gode Ea sia: agoane dedei diala, “E da sema wadela:su dunu ilia se iasu defele ba:i!”, amo sia: defele hamoi dagoi ba:i. <sup>29</sup> § Baligili ahoasu dunu da ahoasea, ilia dialuma fofoga:ne amane sia:i, “Ai! Di da Debolo Diasu mugululi, eso udiana fawane hawa: hamone bu gagumu sia:beba:le, <sup>30</sup> Wali bulufalegei fisili, moiga gudu sa:ima! Disu Di gobebe gaga:ma!”

<sup>31</sup> Gobebe salasu hina dunu amola sema olelesu dunu da gilisili oufesege:ne, amane sia: dasu, “E da eno dunu gagai: galu. Be Hi da:i Hi gaga:mu da hamedei ba:sa.

<sup>32</sup> Mesaia, Isala:ili Hina Bagade da wahadafa gudu sa:imu da defea! Amasea, ninia da Ea hou dafawaneyale dawa:mu.” Wadela:i hamosu dunu aduna, eno bulufalegeiga dabagala:i amola, ela da Yesuma lasogole sia:i.

*Yesu E Bulufalegeiga Bogoi*

(Ma:diu 27:45-56; Luge 23:44-49; Yone 19:28-30)

<sup>33</sup> Esomogoa, eso ea hadigi da dedebei dagoi ba:i. Aua udiana amoga, gasi fawane ba:i. <sup>34</sup> \*\* Amalalu, ‘3 ougologe’ agoane, Yesu E bagade wele sia:i, “Ilouai! Ilouai! Lama sabagadanai?” Amo sia: dawa:loma:ne da, “Na Gode! Na Gode! Dia abuliba:le Na yolesibala:?”

<sup>35</sup> Dunu gadenene lelu, mogili ilia amane sia:i, “E da Elaidia misa:ne wele sia:sa!”

<sup>36</sup> †† Dunu afae da hehenane, hano nasu abula lale, waini hano ganodini gele, amalu daguluga gosagili, Yesu moma:ne, Ema iasu. E amane sia:i, “Waha aligima! Elaidia da E bulufalegeiga lale gudula misa:bela:? Ninia da ba:mu!”

<sup>37</sup> Yesu da bu bagade wele sia:nanu, bogoi dagoi.

<sup>38</sup> †† Amalalu, abula bagade Debolo Diasu ganodini gaga:ma:ne dialu, da gadodili gadelale, gudu fada:ne fasili, adunawane ba:i. <sup>39</sup> Gamane dadi gagui hina dunu amo da Yesu Ea ba:le gaidili lelu. E da Yesu Ea bogoi ba:beba:le, amane sia:i, “Dafawane! Amo dunu da Gode Ea Manodafa galu!” <sup>40</sup> §§ Uda eno amola ilia badilia lela ba:lalu. Amo da Meli Ma:gadala, Meli eno (Ya:mese, amola Yousefe ela ame) amola Saloumi. <sup>41</sup> Yesu da Ga:lili sogega esaloba, amo uda da Yesuma fa:no bobogei amola E fidisu. Eno uda bagohame, ilia amola da Yesuma fa:no bobogele, Yelusalemege doaga:i, ilia amola da amogawi esafulubi ba:i.

† 15:28: Aisaia 53:12 § 15:29: Gesami Hea:su 22:7, 109:25; Maga 14:58;

Yone 2:19 \*\* 15:34: Gesami Hea:su 22:1 †† 15:36: Gesami Hea:su 69:21

†† 15:38: Gadili Asi 26:31-33 §§ 15:40: Luge 8:2-3

*Ilia da Yesu Ea Da:i Hodo Gele Gelaboga Sali*  
(*Ma:diu 27:57-61; Luge 23:50-56; Yone 19:38-42*)

<sup>42</sup> Amo eso da Lolo Nasu Hahamosu eso. Sa:bade eso da aya doaga:mu galu.

<sup>43</sup> Amaiba:le, daeya, A:limadia moilai dunu e dio amo Yousefe, (e da mimogo Gasolo dunu, amola e da Gode Ea Hinadafa Hou hogolalu), ea dogo denesini, Bailadema doaga:le, Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne sia:i. <sup>44</sup> Yesu da bogoi dagoi nababeba:le, Bailade da fofogadigi. Amalalu, e da dadi gagui hina dunu ema misa:ne sia:beba:le, Yesu da dafawane bogobayale, ema adole ba:i. <sup>45</sup> E da dadi gagui hina amo ea sia:ne iasu lai dagoloba, e da Yousefema Yesu E da:i hodo lama:ne sia:i.

<sup>46</sup> Amalalu, Yousefe da bogoi ahea:ya:i abula bidi lale, Yesu Ea da:i hodo bulufalegeiga duga:le, bogoi abulaga sosone, gele gelabo (amo da magufuga dogoi) amo ganodini sali. E da wagebi igi bagade bebesole, amoga logo ga:si dagoi. <sup>47</sup> Meli Ma:gadala amola Yousefe ea:me Meli da Yesu Ea da:i hodo gele gelabo ganodini salabe ba:i.

## 16

*Yesu da Uhini, Wa:legadoi*

(*Ma:diu 28:1-8; Luge 24:1-12; Yone 20:1-10*)

<sup>1</sup> Sa:bade eso aligili, amogalu, Meli Ma:gadala, Ya:mese ea ame Meli amola Saloumi, ilia da manoma Yesu Ea da:i hodo legemusa: bidi lai. <sup>2</sup> Ilia da Sada:i hahabedafa Yesu Ea gele gelaboga doaga:musa: asi. <sup>3</sup> Asili, ilia da amane sia: dasu, “Nowa da nini fidili, logo ga:su bebesole doasima:bela:?” (Bai gele da bagadedafa ba:i.) <sup>4</sup> Be ilia ba:le gadole, logo ga:su bagade da bebesole fasili, logo da doasi dagoi ba:i. <sup>5</sup> Amalalu, ilia da gele gelabo ganodini golili sa:i. Ilia da beda:ga fofogadigi galu, ayeligi dunu ahea:ya:i abula amoga idiniginisi, gele gelabo lobodafa la:ididili esalebe ba:i.

<sup>6</sup> E da ilima amane sia:i, “Mae beda:ma! Na dawa: dilia da Na:saleda dunu Yesu bulufalegeiga medoi, amo hogosa. E da guiguda: hame. E da uhini wa:legadoi. Ba:ma! Sogebi amoga ilia da E ligisi da goea! <sup>7</sup> \*Be wali dilia Ea ado ba:su dunu amola Bida ilima amo hou olelela masa! ‘Yesu da Ga:lili sogega dilima bisili masunu. Amo sogega dilia da Ea musa: sia:i defele, Yesu ba:mu.’ Amo sia: olelela masa!”

<sup>8</sup> Amalalu, uda ilia beda:ga fofogadigili yaguguiba:le, gele gelabo yolesili, hobeai dagoi. Ilia da beda:iba:le, eno dunuma hame sia:i.

\* 16:7: Ma:diu 26:32; Maga 14:28

(Maga 16:9-20 da musa:dafa meloa dedei amo ganodini hame dedene legei.

Amabela:? Eno dunu da fa:no amo meloa dedebela:?)

*Meli Ma:gadala da Yesu Ba:i*

*(Ma:diu 28:9-10; Yone 20:11-18)*

<sup>9</sup> Yesu da Sada:i hahabedafa uhini wa:legadoloba, Meli Ma:gadala da Ea da:i hidadea ba:i. Musa:, Yesu da Fio a:silibu fesuale gala, Meli ea dogo ganodini aligila sa:i, amo fadegale fasi dagoi. <sup>10</sup> Meli da asili, Yesu Ea sigi ahoasu dunu disa esalu, ilima Yesu da wa:legadoi dagoi, amo olelei. <sup>11</sup> Be Meli da Yesu da esalebe amola e da Ea da:i ba:i dagoi, amo oleleiba:le, ilia da ea sia: dafawaneyale hame dawa:i.

*Ado ba:su Dunu Aduna da Yesu Ba:i Dagoi*

*(Luge 24:13-35)*

<sup>12</sup> Fa:no, Yesu da da:i hisuwane hamone, misini, Ea ado ba:su dunu aduna soge enoga lalebe, elama misi dagoi. <sup>13</sup> Ela da bu sinidigili, eno ado ba:su dunuma adole i. Be ilia da amo sia: dafawaneyale hame dawa:i.

*Ado ba:su Dunu Gidayale Gala da Yesu Ea Da:i Ba:i*

*(Ma:diu 28:16-20; Luge 24:36-49; Yone 20:19-23; Asunasi Dunu Iliia Hou 1:6-8)*

<sup>14</sup> Fa:nodafa, Yesu da Ea ado ba:su dunu gidayale gala ilima misi. Iliia da ha:i nanebe ba:i. Eno dunu da Ea da:i hodo bu esalebe ba:i dagoi. Be amo gilisi ado ba:su dunu ilia da dafawaneyale hame dawa:beba:le, Yesu da ilima gagabole sia:i. <sup>15</sup> †E da ilima amane sia:i, “Dilia! Osobo bagade soge huluane amoma asili, fifi asi gala dunu huluane nabima:ne, Na sia: ida:iwane olelema! <sup>16</sup> Nowa dunu da dafawaneyale dawa:sea:, hanoga fane salasiswa, e da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu. Be nowa da dafawaneyale hame dawa:sea, e da gugunufinisima:ne fofada:su ba:mu. <sup>17</sup> Na hou lalegagui dunu da musa: hame ba:su gasa bagade hou hamomu. Iliia da Na Dioba:le sia:sea, wadela:i a:silibu eno dunu ilia dogoga aligila sa:i, amo da fadegale fasimu.

Iliia gona:suga sia: hisu hisu sia:mu. <sup>18</sup> Iliia da medosu sania gaguia gadosea, o bogosu hano nasea, hame bogomu. Iliia da oloi dunu amoga ilia lobo ligisia, oloi da uhimu.”

*Gode da Yesu Hebene Sogega Lale Gadoi*

*(Luge 24:50-53; Asunasi Dunu Iliia Hou 1:9-11)*

<sup>19</sup> ‡Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma sia:nanu, Gode da E Hebene sogega lale gadoi. E da Gode Ea gasa bagade lobodafadili fi dagoi. <sup>20</sup> Amalalu, Ea fa:no bobogesu dunu

da asili, soge huluane amo ganodini Ea sia: olelelalu. Hina Yesu Gelesu da ilia hawa: hamonanu fidisu. Amola ilia sia: da dafawane amo olelema:ne, E da ilia sia: fa:no amo gasa bagade musa: hame ba:su hou hamosu.

Sia: Ama Dagoi

## Luge

(Da:i Sia: - Luke; Modu - Luka; Bisini - Luke)

*Hidadea Sia:*

Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala Luge e dedei, Yesu E da Isala:ili dunu fi amola osobo bagade fifi asi gala, amo fi dunu huluane gaga:ma:ne misi olelesa. Luge buga amo ganodini dedei da Gode Ea A:silibu Hadigidafa olelebeba:le, Yesu da Gode Ea Sia: Ida:iwane hame gagui dunuma olelela asi. Amo sia: ganodini, ninia da Yesu Ea asigidafa hou dunu huluane ilima ba:sa. Yesu da osobo bagade doaga:loba amola Hebene sogega bu heda:loba, hahawane hou bagade ba:sa.

Luge da buga eno dedei. Amo buga da Asunasi Dunu Ilia Hou amola amo ganodini, Luge da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilia bagadewane fi galu, amo hou olelesa.

Luge buga ganodini, dilia da gaheabolo sia:, mogili da eno buga hame dedei, ba:sa. Eno da Yesu Ea lalelegeloba, a:igele dunu misi amola sibi ouligisu dunu ba:la misi amola Yesu E goihadiniga Debolo Diasuga misi amola fedege sia: da Samelia Dunu Ida:iwane Gala amola Mano Fisi.

Luge Buga da sia:ne gadosu hou amola Gode ea A:silibu Hadigidafa amola uda ilia Yesuma fidisu hou amola Gode da wadela:i hou gogolema:ne olofosu hou dawa:, amo buga da bagadewane olelesa.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4

2 Yone Ba:bodaise amola Yesu ela

Lalelegei amola Yesu Goihadini Eso...Sia:alalo 1:5-2:52

3 Yone Ba:bodaise ea Olelesu...Sia:alalo 3:1-20

4 Yesu da Hanoga Fane Sanasi amola

Sa:ida:ne da Ema Dafama:ne Olelei...Sia:alalo 3:21-4:13

5 Yesu da Ga:lili Sogega, Dunu

Huluane ilima Ea Sia: Olelei...Sia:alalo 4:14-9:50

6 E Ga:lili Fisili, Yelusalemega Doaga:i...Sia:alalo 9:51-19:27

7 Yesu da Yelusalemega

Hi Afadafa Sia: Olelelalu, Bogoi...Sia:alalo 19:28-23:56

8 Yesu Ea wa:legadosu amola Ea

Ado ba:su Dunu Ba:ma:ne ilima Misini,

Muagado Heda:i...Sia:alalo 24:1-53

*Luge*

*Hidadea Sia:*

<sup>1</sup> Amo sia:, na da di Diobalase, dima dedei. Ninima masu hou olelema:ne, dunu bagohame da logo hogoi helele, dedei. <sup>2</sup> Am hou musa: ba:su dunu amola Gode Ea sia: olelesu dunu amo ilia adoi, ilia dedei. <sup>3</sup> Amaiba:le, amo hou ea bai na musa: amola fa:no hogoi helebeba:le, na da sia: moloiwane dima dedemusa: dawa:i galu. <sup>4</sup> Amo hou huluane dia nabi, amo di noga:le dawa:ma:ne, na da amo meloa dedesa.

*A:igele da Yone Ba:bodaise ea Lalelegemu Sia: Olelei*

<sup>5</sup> \*Yudia soqe hina bagade dunu, ea dio amo Helode, amo dunu esalebe galu, gobebe salasu dunu fi Abaidia amo ganodini, gobebe salasu dunu ea dio amo Segalaia esalu. Ea uda ea dio amo Ilisabede. Amo ea fi da Elane gobebe salasu fi. <sup>6</sup> Ela da Gode ba:ma:ne, eso huluane hou ida:iwane hamosu. Gode Ea Sema huluane ela nabawane hamosu.

<sup>7</sup> Ilisabede da aligimeba:le amola ela da da:i hamoiba:le, ela da mano hame galu.

<sup>8</sup> Eso afaega, Abaidia fi ilia Debolo ouligisu hawa: hamonanu. Segalaia da ea ilegei esoha amoga gobebe salasu hawa: hamonanu. <sup>9</sup> Gobebe salasu hina dunu da ema ilegeiba:le, e da oloda da:iya gabusiga: manoma gobemusa:, Hina Gode Ea Debolo Diasu ganodini golili sa:i. <sup>10</sup> Dunu bagohame da gabusiga: manoma gobebe salasu dawa:ma:ne, gadili sia:ne gadosa lelefulu.

<sup>11</sup> Amalalu, Gode Ea a:igele dunu misini, gobebe salasu oloda ea lobodafa la:didili amoga dafulili lelebe ba:i.

<sup>12</sup> Segalaia da a:igele dunu ba:loba, fofogadigili, bagade-wane beda:i. <sup>13</sup> Be a:igele da ema amane sia:i, “Segalaia! Di mae beda:ma! Gode da dia sia:ne gadoi nababeba:le, Ilisabede da dunu mano lalelegemu. Ema Yone dio asulima.

<sup>14</sup> E da lalelegesea, di da hahawane bagade ba:mu. E lalelegebeba:le, dunu bagohame da nodone sia:mu. <sup>15</sup> †E da Hina Gode ba:ma:ne, gasa bagade hamomuyo. E da adini amola wadela:i hano hamedafa manu. E lalelegesea, hedolowane Gode Ea A:silibu amoga ea dogo da nabaiwane ba:mu. <sup>16</sup> Ea sia: nababeba:le, Isala:ili fi dunu bagohame ilia sinidigili, ilia Hina Godema buhagimu.

<sup>17</sup> ‡E da Hina Godema bisili masunu. E da Elaidia ea gasa bagade hou agoane hamomuyo. Isala:ili eda amola ilia mano da ea sia: nababeba:le bu gousa:mu. Hame nabasu dunu da moloidafa dawa:su logoga buhagimu. Hina Gode da misunu. Amaiba:le, Yone da Gode Ea fi dunu Ema hahawane gousa:musa:, e da ili momagemu.”

\* 1:5: 1 Hou Olelesu 24:10 † 1:15: Idisu 6:3 ‡ 1:17: Ma:lagai 4:5-6

18 Segalaia da a:igele dunuma amane sia:i, “Amo sia: da dafawaneyale na da habodane dawa:ma:bela:? Na amola na uda, ani da da:i hamoi weal!”

19 §A:igele da bu adole i, “Na dio da Ga:ibeliele. Na da Gode midadi Ea hawa: hamosa lela. E da amo sia: dima olelema:ne, na asunasi. <sup>20</sup> Gode da amo sia: Ea ilegei eso dafawane hamomu. Be amo sia: di da dafawaneyale hame dawa:i. Amaiba:le, di da wali sia: hamedei esalumu. Di da ouiya:le esalu, na dima ilegei sia:i da dafawane doaga:sea fawane bu sia:baoumu.”

21 Amalaloba, gadili esafulu dunu huluane, Segalaia bu misa:ne bagadewane ouesalebaba:le, e da Debolo Diasu ganodini abuliba:le bagadewane esalala:? ilia agoane dadawa:lalu. <sup>22</sup> E da ganodini ga ahoanebe ba:loba, sia: hamedei ba:beba:le, e da ganodini musa: hame ba:su liligi ba:i, ilia dawa:i galu. Sia: hamedeiba:le, e da ilima ea loboga fawane ado boba:su.

23 Ea Debolo Diasu hawa: hamosu dagoloba, Segalaia da ea diasuga buhagi.

24 Amalalu, fa:no ea uda Ilisabede da abula aguni, ubi biyale gala ea diasu mae fisili, ganodini esalu. <sup>25</sup> E amane sia:i. “Hina Gode da na noga:le fidi. Na da aligimeba:le, gogosia:i, be Hina Gode da na gogosia:i fadegai dagoi.”

### *A:igele da Yesu Ea Lalelegemu Sisia:na Misi*

26 Ilisabede da abula aguni, ubi gafeyale esaloba, Gode da a:igele dunu Ga:ibeliele amo Ga:lili soge moilai Na:salede, amoma asunasi. <sup>27</sup> \*\* Amo moilaiga, a:fini dunuga hamedafa dawa:digi, ea dio amo Meli, esalu. Meli da Yousefe, (Da:ibidi aowa) ema sia:sili esalu. A:igele dunu da amo a:finima sia:musa: misi.

28 Doaga:le, e da Melima amane sia:i, “Olofosu da dima diala! Gode da di noga:le ouligisa! E dima hahawane hou bagade iaha.”

29 Amo sia: nababeba:le, Meli da fofogadigili, beda:iwane amo sia: ea bai dawa:lalu.

30 Be a:igele dunu da bu adole i, “Meli! Mae beda:ma! Gode da dima hahawane hamoi dagoi. <sup>31</sup> †† Di da abula aguni, dunu mano lalelegemu. Di da amo manoma Yesu dio asulimu. <sup>32</sup> †† E da gasa bagade hamomuyo. E da Gode Gadodafa Ea Egefedafa Dio lamu. Hina Gode da Ema Hina Bagade Hou, Ea siba osobo bagade fi eda Da:ibidi ea hou agoane, Ema imunu. <sup>33</sup> E da eso huluane mae fisili, Ya:igobe

§ 1:19: Da:niele 8:16, 9:21    \*\* 1:27: Ma:diu 1:18    †† 1:31: Ma:diu 1:21

†† 1:32: 2 Sa:muele 7:12,13,16; Aisaia 9:7

egaga fi, ilima Hinawane esalumu. Ea Hinadafa Hou da hamedafa dagomu.”

<sup>34</sup> Be Meli da bu adole ba:i, “Abolebela:? Na da dunu hame fiba:le, na da habodane mano lama:bela:?”

<sup>35</sup> A:igele dunu da bu adole i, “Gode Ea A:silibu Hadigidafa da dima misini, di da Gode Ea gasa bagade hou dawa:mu. Amasea, mano dudubu dia hagomo ganodini hamoi da lalelegesea, ilia da Ema Gode Egefedafa dio asulimu. <sup>36</sup> Diaba Ilisabede dawa:ma. E da aligime, amola mano lamu hamedei ilia sia: daha. Be e da wali oubi gafeyale gala abula agui ba:i dagoi. <sup>37</sup> §§Liligi afae Gode da hahamomu hamedei da hamedafa gala.”

<sup>38</sup> Amalalu, Meli da amane sia:i. “Na da Hina Gode Ea hawa: hamosu a:fini. Dia sia:i defele amo nama doaga:mu da defea.” Amalalu, a:igele dunu da fisili, asi.

*Meli da Ilisabede Ba:musa:, Sofe Asi*

<sup>39</sup> Fonobahadi ouesalu, Meli da ea liligi momagele, moilai amo da Yudia goumi soge ganodini galu amoga asi. <sup>40</sup> Segalaia ea diasuga doaga:le, ganodini golili sa:ili, e da Ilisabede gousa:le nonogoi. <sup>41</sup> Meli ea asigi sia: nababeba:le, mano dudubu Ilisabede ea hagomo ganodini dialu da liligilalebe ba:i. Gode ea A:silibu Hadigidafa da Ilisabede ea dogo nabala misi. <sup>42</sup> Ilisabede da ha:giwane wele sia:i, “Di da eno uda ilia hahawane hou baligi dagoi. Dia mano lalelegemu da hahawane bagade. <sup>43</sup> Na Hina Gode Ea eme nama gousa:la misunu, na da defele hame galebe. <sup>44</sup> Be dia asigi sia: na nababeba:le, mano dudubu na hagomo ganodini diala da hahawaneba:le liligilalebe ba:i. <sup>45</sup> Gode Ea dima sia:i da dafawane ba:mu. Dia amo dafawaneyale dawa: beba:le, di da hahawane bagade uda!”

*Meli da Hina Godema Nodone Gesami Hea:i*

<sup>46</sup> \*\*\* Meli e amane sia:i,

“Na asigi dawa:su amoga na da Godema nodosa.

<sup>47</sup> Gode na Gaga:su Dunu na dawa:beba:le,  
na a:silibu da hahawane bagade.

<sup>48</sup> †††E da na, Ea fonoboi hawa: hamosu uda dawa:iba:le,  
na da hahawane bagade.

Waha winini dunu huluane da na da hahawane bagade,  
ilia da sia:mu.

<sup>49</sup> Bai Gasa Bagadedafa Gode da nama gasa bagade hou hamoi dagoiba:le.

Gode Ea Dio da Hadigidafa.

<sup>50</sup> Musa dunu fi bogole, eno fi dialu,



dunu fi huluane Ea hou ilia nodone hamosea,  
 ilima E da Ea goglema:ne olofosu hou olelesa.

51 Ea lobodafa molole,  
 E da gasa fi dunu huluane eno sogega sefasi dagoi.

52 †††E da gasa fi hina dunu banenesi dagoi.  
 Be hou fonoboi dunu E da gagua dagoi.

53 Dunu ha:i ilima E da ha:i manu ida:iwane iasu.  
 Be bagade gagai dunu amo E da da:i nabadowane  
 hamone, sefasi.

54 Ninia aowalali ilima E da hahawane dogolegele  
 imunusa: sia:beba:le,  
 amo hahawane hou huluane E da hahamoi dagoi.  
 E da Ea hawa: hamosu fi Isala:ili amo fidimusa: misi  
 dagoi.

55 §§§E da A:ibalaha:me amola ea fi huluane ilima  
 Ea asigi amola goglema:ne olofosu hou olelei.

Amo hou E da mae fisili, eso huluane hamonanumu.”

56 Meli da Ilisabede ea diasuga oubi udianawane ouesalu,  
 ea diasuga buhagi.

*Yone Ba:bodaise Lalelegei*

57 Amalalu, Ilisabede ea mano lamu eso doaga:beba:le, e  
 da dunu mano lalelegei.

58 Ilisabede ea fi amola na:iyado da Hina Gode Ea  
 ema fidisu hou nababeba:le, ilia da huluane gilisili nodoi.

59 \*Mano da lalelegele, hi afae aligili, ilia amo mano ea  
 gadofu damuni fasimusa: misi. Iliia ea eda dio (Segalaia)  
 amo ema asulimusa: dawa:i galu.

60 Be ea ame amane sia:i, “Hame mabu! Ninia Yone dio  
 ema asulimu.”

61 Iliia bu adole i, “Abuliga! Dia fi amo ganodini, dunu amo  
 da Yone dio asuli da hamedafa.”

62 Amalalu, ea eda da ema dio asulima:ne, ilia loboga  
 adole ba:i.

63 Amalalu, Segalaia da ilima meloa lale ima:ne ado ba:i.  
 Amoga e amane dedei, “Ea dio da Yone!” Iliia bagadewane  
 fofogadigi.

64 Dedenanu, Segalaia da ea sia: hedolowane bu lale,  
 Godema nodone sia: i. 65 Iliia na:iyado dunu huluane da  
 bagadewane beda:i. Amo mabe hou huluane, Yudia goumi  
 soge ganodini fi esalu dunu da bagadewane sia: dasu.

66 Amo hou nabi dunu huluane dawa:lalu, gilisili sia: dasu,  
 “Amo mano da adi hou hamoma:bela:?” Bai Hina Gode Ea  
 gasa bagade hou da amo mano fidibiba:le, ilia noga:le ba:i  
 dagoi.

*Segalaia da Ba:la:lusu*

67 Yone ea eda Segalaia da Gode Ea A:silibu Hadigidafa amoga nabaiba:le, Gode Ea sia:ne iasu amane ba:la:lusu sia:i,

68 “Ninia Hina Gode, Isala:ili fi ilia Godema nodone sia:ma!

Bai E da Ea fi dunu fidimusa:, amola bu bidi lamusa: misi.

69 E da gasa bagade Gaga:su dunu ninima i.

Amo da Ea hawa: hamosu dunu Da:ibidi egaga fi.

70 E da hemonega,

Ea balofede dunu ilia lafidili amane ilegele sia: i,

71 ‘Na da dilia ha lai dunu amo ilia dilima mae hasalima:ne,

Na da dili gaga:mu.’

72 E da ninia aowalali dunu ilima goglema:ne olofosu hou imunuu sia:i.

Amola E da Ea sema Gousa:su hamoi amo hame goglemu sia:i.

73 Ninia siba eda A:ibalaha:me

ema E da sia: dafawane ilegele sia:i,

74 amane, E da ninia ha lai dunu nini mae medoma:ne,

E da nini gaga:mu, amola ninia da mae beda:iwane

Ea hawa: hamonanuma:ne

logo doasima:ne sia:i.

75 Amasea, ninia da Ea midadi hou ida:iwane

amola hadigiwane hamosa, fifi ahoanumu.

76 †Di, na mano, di da Gode Gadodafa amo Ea balofede dunu amo ea dio lamu.

Di da Hina Gode bisili, Ea logo fodomusa: masunu.

77 Di da Ea dunu fi ilima ilia wadela:i hou goglema:ne olofomusa:,

Gaga:su dunu ilia ba:mu, di da olelemu.

78 Ninia Gode da olofoiwane, asigiwane esalebeba:le,

Ea Gaga:su hou da hehebolo mabe defele ninima

doaga:mu.

79 ‡Amo hadigi da Hebene amoga misini,

dunu fi amo da gasi ganodini

amola bogosu baba amo ganodini esalebe, ilima

hadigimu.

Amo hadigi da olofosu logo ninima noga:le olelemu.”

80 Yone da asigilalea, ea da:i amola ea a:silibu da gilisili asigilalu. E da dunu hame esalebe hafoga:i soge amo ganodini esalu, amoganini e da Isala:ili dunu ilima olelemusa: misi.

## 2

*Yesu da Lalelegei*  
(*Ma:diu 1:18-25*)

<sup>1</sup> Amo esoga, Louma hina bagade dunu ea dio amo Sisa Ogasadase, e da dunu huluane Louma soge huluane ganodini, dunu fi ilia dio huluane dedemusa: sia:i. <sup>2</sup> (Ilia da amo dio dedesu hou degabo agoane hamoi. Louma ilegei ouligisu dunu Silia soge ganodini esalu, ea dio amo Guilainiase.) <sup>3</sup> Amalalu, dunu huluane ilia dio dedema:ne, ilila: moilaidafa amoga gilisila afufui.

<sup>4</sup> Yousefe da Na:saledede moilai, Ga:lili soge ganodini, amo fisili, e da Bedeleheme moilai Yudia soge ganodini, hina bagade Da:ibidi e lalelegei moilai, amoga asi. E da Da:ibidi egaga fiba:le, Bedeleheme moilaiga asi. <sup>5</sup> E amola ea sia:si uda Meli, ela dio dedemusa: asi. Meli da abula aguiwane esalu. <sup>6</sup> Bedeleheme moilaiga esaloba, ea mano lalelegemu eso da doaga:i dagoi. <sup>7</sup> Ea magobo dunu mano lalelegele, e da abulaga sosone, gebogili ha:i iasu ofodo amo ganodini ea mano golama:ne diasu. Diasu bagade ganodini golamu nabaiba:le, ela da gebo diasu ganodini golai.

*Sibi Ouligisu Dunu amola A:igele Dunu*

<sup>8</sup> Amo sogega, sibi ouligisu dunu da ohe gisi nasu sogega, gasia ilia sibi ouligilalebe ba:i. <sup>9</sup> Sibi ouligilaloba, ilia da Hina Gode Ea a:igele dunu amo muagadonini misini, moiga lelebe ba:i. Gilisili Hina Gode Ea hadigi bagade ilima sisiga:beba:le, ilia bagadewane beda:gia:i. <sup>10</sup> Be a:igele da ilima amane sia:i, “Mae beda:ma! Dawa:ma! Na da sia:ida:iwane amola hahawanedafa dilima amola osobo bagade dunu huluane ilima olelela misi.

<sup>11</sup> Wali esodafa, Da:ibidi ea moilai Bedelehemega, dilima Gaga:su dunu da lalelegei dagoi, Ea dio amo Gelesu Hina.

<sup>12</sup> Dilia amo dafawaneyale dawa:ma:ne, hogoi helele, mano dudubu abulaga sosone, gebogili ha:i iasu ofodo ganodini golai dialebe ba:sea, amo mano da Gode Ea Manodafa dilia dawa:ma.”

<sup>13</sup> Sia:nu, hedolowane Hebeniga esalebe fi dunu bago-hame gilisili misini, Godema gesami hea:le, nodone bagadewane sia:su, amane,

<sup>14</sup> “Gode Gadodafa, Ema nodone bagade sia:ma! Osobo bagadega, Gode Ea ilegei fi dunu ilima E da hahawane gala, ilia da olofosu ba:mu!”

<sup>15</sup> A:igele dunu da Hebene sogega bu heda:loba, sibi ouligisu dunu da gilisili sia: dasu, “Wali amo hou Hina Gode da ninima olelebeba:le, defea, ninia Bedeleheme moilaiga amo hou hogola ahoa:di.”

16 Ilia da hedolowane asili, hogolalu, Meli amola Yousefe amola mano dudubu gebogili ha:i iasu ofodo ganodini golai dialebe ba:i. 17 Ba:i dagoloba, ilia da Meli amola Yousefe elama a:igele da amo mano ea hou ilima olelei, amo elama adoi.

18 Amogawi esalebe dunu huluane da sibi ouligisu dunu ilia sia: nababeba:le, bagadewane fofogadigi. 19 Be Meli, amo hou ba:beba:le, ea asigi dawa:su ganodini wamowane dawa:i. 20 Sibi ouligisu dunu da a:igele ea adoi defelewane ba:i dagoiba:le, Godema nodone gesami hehea:la, ilia sibi ouligimusa: buhagi.

### *Ilia da Yesu Ea Dio Asuli*

21 \*Hi afae aligili, Yesu Ea gadofu damuni fasimu eso da doaga:beba:le, ilia da Ema Yesu dio asuli. Amo dio, Meli e da oubi hame udui esoga, a:igele da musa: ema asuli galu.

### *Meli amola Yousefe da Yesu Debolu Diasuga Oule Asi*

22 †Mousese ea Malei amo ganodini, uda da mano lalelegesea, e da sema foloasu hou hamomu gala. Amo ilegei esoga, Meli amola Yousefe da ela mano Hina Godema mogili gagale imunusa:, Yelusaleme moilai bai bagadega oule misi. 23 ‡Hina Gode Ea sema ganodini da agoane dedei dila, amane, “Magobo dunu mano huluane dilia Godema momogili gagale ima.” 24 Hina Gode Ea Sema hamoma:ne sia:i defele, ela da ‘dafe’ sio aduna gobele salasu. 25 Amo esoha, dunu da:i ea dio amo Simione da Yelusaleme moilai bai bagade ganodini esalu. E da dunu ida:iwane esalu, amola e da Gode Ea hou nabawane hamosu. Olofosu da Isala:ili fi amoma misunu dawa:beba:le, e da ouesalu. Gode ea A:silibu Hadigidafa da ea dogo ganodini nabaiwane ba:i.

26 Gode ea A:silibu Hadigidafa da ema, e da mae bogole, Hina Gode Ea ilegei Mesaia ea siga ba:mu, amo olelei dagoi. 27 Gode Ea A:silibu Hadigidafa amoga oule asiba:le, Simione da Debolu Diasu ganodini golili sa:i. Meli amola Yousefe amola ela mano sema dedei defelewane hamomusa:gini, Debolu Diasuga oule misini,

28 Simione da amo mano ea loboga ouga:ne gaguli, Godema amane nodone sia:i,

29 “Defea! Hina Gode!

Dia musa: hahawane ilegele imunu sia:i, Dia da hahamoi dagoi.

Amaiba:le, Di da wali Dia hawa: hamosu dunu olofoiwane bogoma:ne asunasimu da defea.

30 Na da na siga Dia gaga:su hou ba:i dagoi.

\* 2:21: Gobeles Salasu 12:3; Luge 1:31 † 2:22: Gobeles Salasu 12:6-8 ‡ 2:23: Gadili Asi 13:2, 13:12

<sup>31</sup> Amo hou Di da dunu huluane ba:ma:ne hamoi.

<sup>32</sup> §Amo diga:i, da Dia hanai asigi dawa:su

Dia fi dunu hame (Dienadaile dunu)

ilima olelemusa: misi

amola Dia fidafa Isala:ili dunu ilima Hadigidafa iaha.”

<sup>33</sup> Simione ea sia: nababeba:le, mano eda amola eme da bagadewane fofogadigi.

<sup>34</sup> Amalalu, Simione da Gode ela hahawane fidima:ne sia:i. E da Yesu Ea eme ema amane sia:i, “Gode da amo mano ilegei dagoi. Ea hawa: hamomuba:le, Isala:ili soge ganodini, dunu bagohame da dafamu amola eno bagohame da wa:legadomu. E da Gode Ea dawa:digima:ne olelesu, agoane ba:mu. Dunu bagohame da Ema higale sia:ga gegemu. <sup>35</sup> Amaiba:le, ninia da amo dunu ilia wamolegei asigi dawa:su huluane ba:mu. Amola di, Meli, se nabasu da dia dogo, gegesu gobiheiga sobe agoai ganumu.”

<sup>36</sup> Ba:la:lusu (balofede) uda didalo da:idafa hamoi da amogalu esalu, ea dio amo A:na. Amo uda da Fa:nieuele ea mano, ea fi da A:sie. E da musa: dunu fili, ode fesuale ela esaloba, egoa bogole, hisu esalobawane, e lalelegei ode da<sup>84</sup> agoane gidigi. <sup>37</sup> E da Debolo Diasu ganodini, mae fisili, gasi amola eso amoga ha:i mae nawane, Godema sia:ne gadoiwane nodosu. <sup>38</sup> Ilia da Yesu Debolo Diasuga olelelaloba, A:na da doaga:le, Godema nodone sia:i. Dunu huluane gilisili esalu (ilia da Gode da Ea gaga:su hou Yelusaleme dunu fi olelema:ne ouesalu) amo dunuma e da mano dudubu Ea hou hobeia hamomu, amo olelei.

### *Na:salede Moilaiga Buhagi*

<sup>39</sup> \*\*Yousefe amola Meli da Gode Ea sema adoi liligi huluane hamoi dagoloba, ilia moilaidafa Na:salede, Ga:lili soge ganodini, amoga buhagi. <sup>40</sup> Ela mano da asigilalalu. Ea asigi dawa:su da heda:lu amola Gode da E hahawane fidisu.

### *Goihadini Hamonoba, Yesu da Debolo Diasuga Misi*

<sup>41</sup> ††Ode huluane amoga, Yesu Ea eme amola eda ela da Baligisu Lolo manusa:, Yelusaleme moilai bai bagadega heda:su. <sup>42</sup> Yesu E lalelegei ode fagoyale da gidigi galu, ela musa: hou defele lolo Nasu amoga heda:i. <sup>43</sup> Lolo nanu, elea moilaiga bu doaga:musa:, logoga asi. Be goihadini Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega esalu. E da amogai esalu, amo eme amola eda ela da hame dawa:i galu. <sup>44</sup> Ela da logoga ahoana, Yesu da ilia gilisisu ganodini esalebe

§ 2:32: Aisaia 42:6, 49:6, 52:10      \*\* 2:39: Ma:diu 2:23      †† 2:41: Gadili Asi 12:1-27; Mousese ea Malasu 16:1-8

dawa:beba:le, ela da eso afadafa amogalawane asili, ela fi amola na:iyado dunu gilisi amo ganodini Yesu hogolalu.

<sup>45</sup> Hame ba:beba:le, ela da bu Yelusaleme moilai bai bagadega hogomusa: asi.

<sup>46</sup> Ela da eso aduna hogolalu, E amola olelesu dunu da gilisili Debolo Diasu ganodini esalebe ba:i. E da olelesu dunu ilia sia: nabasu, amola E da ilima adole ba:su.

<sup>47</sup> Ea sia: nabi dunu huluane, Ea dawa:iwane adole iasu nababeba:le, bagadewane fofogadigi.

<sup>48</sup> Ea ame amola eda ela mano ba:beba:le, bagadewane fofogadigi. Ea ame da Ema amane sia:i, “Nagofe! Di da anima abuliba:le se ibala:! Dia ada ania da beda:iwane Di hogolalu.”

<sup>49</sup> Be Yesu da elama bu adole i, “Alia da abuliga Na hogolalula:? Na da Na Ada Ea diasu ganodini esalu, alia da abuliga hame dawa:bela:?”

<sup>50</sup> Be ela da Ea adole iasu gogoleiwane nabi.

<sup>51</sup> Amaiba:le, Yesu da ele Na:salede moilaiga sigi asi. Ela sia: E da nabawane hamoi. Amo hou, Ea ame ea asigi dawa:su ganodini dawa:lalu. <sup>52</sup> ††Amalalu, Yesu Ea da:i hodo amola Ea asigi dawa:su da asigilalu. Dunu huluane amola Gode, da Ea hou hahawane ba:i.

### 3

*Yone Ba:bodaise da Gode Sia: Olelei*  
(*Ma:diu 3:1-12; Maga 1:1-8; Yone 1:19-28*)

<sup>1</sup> Louma hina bagade dunu Daibiliase ea ouligisu ode<sup>15</sup> amoga, amola Bodiese Bailade da amo esoga Yudia soge ouligisu, Helode da Ga:lili sogega ouligisu hina esalu, amola eaola Filibe da Idiulia soge amola Dala:gounaidisi soge amoga hina esalu, Laisa:iniase da A:iline sogega ouligisu esalu, <sup>2</sup> A:nase amola Ga:iafa:se ela da gobelesalasu hina hou ouligisu. Amo esoga, Gode da Segalaia ea mano Yone, amo Ea sia: Isala:ili dunuma olelema:ne, asunasi. <sup>3</sup> Amaiba:le, Yone da Yodane Hano sogega lalu. E da Gode Ea Sia: amane olelei, “Dilia! Wadela:i hou fisili, hanoga fane salasu hamoma! Amasea, Gode da dilia wadela:i hou gogolema:ne olofomu.” <sup>4</sup> \*Amo hou, ba:la:lusu dunu Aisaia, da hemonega Gode Sia: Dedei Buga ganodini dedei agoane, “Dunu afae da hafoga:i wadela:i soge amo ganodini wele sia:sa, ‘Hina Gode Ea misa:ne logo momagema! E misa:ne, logo molole fodoma!

<sup>5</sup> Fago huluane da osoboga fa:i dagoi ba:mu. Goumi amola gafulu huluane da agele, umiwane hamoi dagoi

ba:mu. Guga:loi logo da bu moloji dagoi ba: mu. Fofagoi logo da bu umi hamoi ba:mu. <sup>6</sup> Amasea, dunu fi huluane ilia da Gode Ea gaga:su hou ba:mu.’” <sup>7</sup> †Dunu bagohame da ba:bodaise hamomusa:, Yonema doaga:i. E da ilima amane sia:i, “Dilia! Sania dunu fi! Gode Ea ougi hou amoga hobea:ma:ne, nowa da dilima olelebela:? <sup>8</sup> ‡Dilia da wadela:i hou dafawane yolei dagoi galea, hou ida:iwane fage agoane legema. ‘Ninia da A:ibalaha:me ea mano,’ agoane mae dawa:ma. Na da dilima amane sia:sa. Gode da amo igi afadenene, bu A:ibalaha:me ea mano agoane hamomusa: dawa:.. <sup>9</sup> §Wahadafa, goahei da ifa baiga abasalimusa: momagei diala. Amaiba:le, Gode da ifa huluane fage ida:iwane hame legebe ba:sea, amo ifa E da abimu amola laluga nema:ne ha:digimu.” <sup>10</sup> Amo sia: nabaloba, dunu huluane ilia amane sia:i, “Amai galea, ninia da adi hamoma:bela?”

<sup>11</sup> Yone da bu adole i, “Nowa da abula aduna galea, e da hame gagui dunu ema afae imunu da defea. Ha:i manu galea, ha:i manu hamedei dunu ema imunu da defea.”

<sup>12</sup> \*\*Su lidisu dunu amola, ilia Yonema ba:bodaise hamomusa: doaga:i. Iliamane sia:i. “Olelesu! Ninia da adi hamoma:bela:?” <sup>13</sup> E da ilima amane sia:i, “Dilia su muni amo da ouligisu dunu da dilia lama:ne ilegei, amo mae baligima!”

<sup>14</sup> Dadi gagui dunu da misini, Yonema amane adole ba:i, “Ninia amola, ninia da adi hamoma:bela:?” E da ilima amane sia:i, “Dilia gasa fili muni lamusa: mae logema! Eno dunuma ogogolewane diwaneya mae udidima! Dilia hawa: hamoi amo defele bidi lai, amoga hahawane dawa:ma! Eno lamusa: mae dawa:ma!”

<sup>15</sup> Dunu huluane da hanaiwane Mesaia Ea misunu hogosu. Iliamane sia:i hou ba:beba:le, fofogadigili, ilia dogo ganodini, “Amo dunu da Gelesula:?” amane dawa:i.

<sup>16</sup> Be Yone da amane sia:i, “Na da hanoga fane salasu dunu fawane. Be fa:no, na hou baligisu Dunu da misunu. Na da Ea emo salasu efe amo fadegamu defele hame gala. E da Gode Ea A:silibu Hadigidafa amola lalu, amoga dilima ba:bodaise hamomu galebe.

<sup>17</sup> E da Ea widi daba gaguli misini, widi huluane dabasalimu. Widi ha:i manu ida:iwane E da Ea diasu ganodini salimu. Be gisi amo E da ha:digili, lalu ha:ba:domu hamedei, amoga gobebe salimu.”

† 3:7: Ma:diu 12:34, 23:33 ‡ 3:8: Yone 8:33 § 3:9: Ma:diu 7:19 \*\* 3:12: Luge 7:29

18 Yone e da hou hisu hisu amoga Gode Sia: ida:iwane olelei. E da dunu huluanema ilia da sinidigima:ne, Gode Ea hou lalegaguma:ne sia:i. 19 ††Be Helode, Ga:lili soge ouligisu dunu, e da eaola idua (Heloudiase) wamolale amola eno wadela:i hou bagade hamoi. Amaiba:le, Yone da ema gagabole sia:i. 20 Be Helode, amo sia: mae nabawane, bu eno baligili wadela:le hamoi. E da Yone se iasu diasu ganodini sali.

*Yesu da Hanoga Fane Sanasi*  
(Ma:diu 3:13-17; Maga 1:9-11)

21 Dunu huluane misi da hanoga fane salasu hamonoba, Yesu amola da ba:bodaise hamoi dagoi. Amalu, Yesu da sia:ne gadolaloba, Hebene logo doasibi ba:i.

22 ††Amalalu, Gode ea A:silibu Hadigidafa, dafe sio agoai, Yesuma fila dalebe ba:i. Amola sia: bagade muagado misini, amane sia:i, “Di da Na dogolegei Manodafa! Na da Dima hahawane gala!”

*Yesu Ea Siba Fi*  
(Ma:diu 1:1-17)

23 Yesu da E lalelegei ode30amoga doaga:loba, Ea hawa: muni hemosu. E da Yousefe ea manoyale, eno dunu ilia da dawa:i galu. Yousefe da Hilai ea mano esalu.

24 Hilai da Ma:da:de ea mano amalu aowalalia asili Ma:da:de ea eda da Lifai amo ea eda da Melagai amo ea eda da Ya:nai amo ea eda da Yousefe. 25 Yousefe eda da Ma:dadaia:se. Amo ea eda da A:imose amalu Na:ihome amalu Esalai amalu Na:gai.

26 Nagai ea eda da Ma:ia:de. Amo ea eda da Ma:dadaia:se amalu Semiaini amalu Yousege amalu Youda. 27 Youda ea eda da Youna:ne, amalu Lisa amalu Selababele amalu Sia:ladiete amalu Nilai. 28 Nilai ea eda da Melagai, amalu A:dai amalu Gousa:me amalu Elemada:me amalu E. 29 E ea eda da Yosiua, amalu Elaisa amalu Youlimi amalu Ma:da:de amalu Lifai. 30 Lifai ea eda da Simiane, amalu Yuda amalu Yousefe amalu Youna:me amalu Ilaigime. 31 Ilaigime ea eda da Milia amalu Mina:ne amalu Ma:dada amalu Na:ida:ne amalu Da:ibidi. 32 Da:ibidi ea eda da Yesi, amalu Oubede amalu Boua:se amalu Sa:lamone amalu Nasion. 33 Nasion ea eda da Aminada:be, amalu Adamine amalu Ani amalu Heselone amalu Bilese amalu Yuda.

34 Yuda ea eda da Ya:igobe, amalu Aisage amalu A:ibalaha:me amalu Dila amalu Na:iho. 35 Na:iho ea eda da Silage amalu Liu amalu Bilege amalu Ibe amalu Sila.

---

†† 3:19: Ma:diu 14:3-4; Maga 6:17-18 †† 3:22: Mui 22:2; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17; Maga 1:11; Luge 9:35



<sup>36</sup> Sila ea eda da Gina:ne, amalu Afa:gasa:de amalu Sieme amalu Nowa amalu La:imege. <sup>37</sup> La:imege ea eda da Midiusela, amalu Inage amalu Ya:ilede amalu Maha:ilaliele amalu Gina:ne. <sup>38</sup> Gina:ne ea eda da Inosie, Sede ea mano. Sede ea eda da A:da:me amola A:da:me ea Eda da Gode. Yesu Ea aowalali ilia dio da amane dedei diala.

## 4

*Yesu da Dafama:ne Olelesu Ba:i  
(Ma:diu 4:1-11; Maga 1:12-13)*

<sup>1</sup> Yesu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa amoga nabaiba:le, E da Yodane hano bega: fisi. Gode Ea A:silibu da Yesu wadela:i hafoga:i soge amoga oule asi. <sup>2</sup> Amo sogega E da eso 40 agoane esaloba, Sa:ida:ne da Ema dafama:ne ado ba:su. Amo esoga, E da ha:i hame maiba:le, ha:i bagade nabi.

<sup>3</sup> Amalalu, Sa:ida:ne da Ema amane sia:i, “Di da Gode Ea Manodafa Di da sia:sa. Amaiba:le, amo igi afadenene, agi bu hamoma:ne sia:ma.”

<sup>4</sup> \*Be Yesu da bu adole i, “Gode Ea Sia: da amane dedei diala, ‘Dunu ilia esalusu da osobo bagade ha:i manu fawane hame!’ ”

<sup>5</sup> Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu goumi gadodili oule asili, osobo bagade fi amola liligi ida:iwane huluane, sisigidigi defele Ema olelei.

<sup>6</sup> Sa:ida:ne da Ema amane sia:i, “Gode da amo liligi huluane ouligima:ne nama i dagoi. Nowa dunuma na imunusa: dawa:sea, na da ema imunu. <sup>7</sup> Di da nama nodone sia:ne gadosea, amo liligi huluane na da Dima imunu.”

<sup>8</sup> †Be Yesu da bu adole i, “Gode Sia: da amane dedei diala, “Dia Hina Godema fawane nodone sia:ne gadoma. Amola Ea hawa: fawane hamoma!” <sup>9</sup> Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu Yelusaleme moilai bai bagadega oule asili, Debolo Diasu dabuagadodafa amoga oule heda:le, Ema amane sia:i, “Di da Gode Ea Manodafa esalea, defea, osoboga soagala:guduma.

<sup>10</sup> ‡Gode Sia: da amane dedei diala, ‘Di ouligima:ne, Gode da a:igele dunu asunasimu.’ <sup>11</sup> Sia: eno dedei diala, ‘Dia emo igiga fasa:besa:le, Ea a:igele dunu ilia loboga Di da:mu.”

<sup>12</sup> §Be Yesu da bu adole i, “Gode Sia: da amane dedei diala, ‘Dilia Hina Godema udigili ado ba:su hou mae hamoma!’ ”

<sup>13</sup> Amalalu, amo dafama:ne ado ba:su hou huluane dagoloba, Sa:ida:ne da amo hou eso enoga bu hamomusa: dawa:beba:le, asi.

\* 4:4: Mousese ea Malasu 8:3 † 4:8: Mousese ea Malasu 6:13 ‡ 4:10:

Gesami Hea:su 91:11-12 § 4:12: Mousese ea Malasu 6:16

*Yesu da Ga:lili Sogega Ea Hawa: Hemoi  
(Ma:diu 4:12-17; Maga 1:14-15)*

<sup>14</sup> Amalalu, Yesu da Ga:lili sogega bu misi. Gode Ea A:silibu Hadigidafa da Ea dogo ganodini nabaiwane ba:i. Dunu huluane amo soge ganodini da Ea gasa bagade hou sia:ne iasu nabi dagoi. <sup>15</sup> E da ilia sinagoge diasu ganodini olelelalu, amola dunu huluane da Ema nodosu.

*Na:salede Moilai Fi da Yesu Higa:i  
(Ma:diu 13:53-58; Maga 6:1-6)*

<sup>16</sup> Amalalu, Yesu da Ea moilaidafa (Na:salede) amoga buhagili, Sa:bade esoga Ea eso huluane hamonanu defele, sinagoge diasuga asi. E da Gode Ea sia: idimusa:, wa:legadoi. <sup>17</sup> Iliya da Aisaia ea meloa dedei bioi Ema i. E da meloa bioi fadegale, amo sia: dedei ba:lalu, idi, <sup>18</sup> \*\*“Hina Gode Ea A:silibu Hadigidafa Ea gasa da Nama doaga:i. Bai E da sia: ida:iwane hame gagui dunuma olelema:ne, Nama ilegei dagoi. Se iasu diasu ganodini sali dunu ilima se iasu diasu logo doasima:ne, si dofoi dunu bu ba:ma:ne, da:i dioi dunu bu hahawane ba:ma:ne amola

<sup>19</sup> Hina Gode Ea dunu gaga:mu ode da doaga:i dagoi, amo sia: olelema:ne, Gode Ea A:silibu Hadigidafa da Na ilegei.”

<sup>20</sup> Yesu da idilalu, meloa bu bione, amo fidisu dunuma bu iawane, fi dagoi. Dunu huluane sinagoge ganodini, si abo mae fili, Yesuma sosodolalu. <sup>21</sup> Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Wali eso, Gode Sia: Dedei dilia waha nabi, amo sia: da waha dafawane doaga:i dagoi.” <sup>22</sup> Amo sia: ida:iwane nabaloba, dunu huluane da hahawane nabi. Iliya da Ea sia: Ea lafidili misi nababeba:le, bagadewane fofogadigi. Be ilia amane sia:i, “Waiye! Amo dunu da Yousefe ea manola:?”

<sup>23</sup> Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Dafawane! Dilia da Nama siba sia: olelemu agoane, ‘Manoma legesu dunu! Disu oloi hidadea disu uhima. Dia gasa bagade hou Gabena:iame sogega hamoi, amo hou defelewane ninia ba:ma:ne, dia moilaidafa amo ganodini bu hamoma.’” <sup>24</sup> ††E bu adole i, “Na dilima dafawane sia:sa! Balofede dunu da ea moilaidafa amo ganodini olelesea, ea fi dunu da hamedafa naba.

<sup>25</sup> ††Nabima! Na da dafawane sia:sa. Isala:ili soge ganodini, Elaidia esaloba, didalo bagohame amola esalu. Amo esoga Gode da gibu logo ga:beba:le, esoi bagade ba:i. Ode udiana amola oubi eno gafeyale, gibu da hame dasuba:le, dunu huluane da ha:i bagade nabi. <sup>26</sup> §§Be amo didalo ili fidima:ne, Gode da Elaidia hame asunasi. Be didalo afadafa

\*\* 4:18: Aisaia 61:1-2 †† 4:24: Yone 4:44 †† 4:25: 1 Hina bagade 17:1

§§ 4:26: 1 Hina bagade 17:8-16

fawane e da Salefa:de moilai, Saidone soge ganodini esalu, amo fidima:ne, Gode da Elaidia asunasi. <sup>27</sup> \*\*\* Amola Elaisia esaloba, amo esoga Isala:ili soge ganodini lebolosi oloi dunu bagohame esalu. Be Gode da huluane mae uhini hame foloai. Afae fawane uhi dagoi, amo da Silia dunu ea dio amo Na:ima:ne.”

<sup>28</sup> Dunu huluane sinagoge diasu ganodini esalu, da amo sia: nababeba:le, ougi bagade ba:i. <sup>29</sup> Ilia wa:legadole, Yesu gasawane gagulaligili, gadili hiouginana asi. Ilia moilai da gafulu da:iya gadodili gagui galu. Ilia da amo gafulu bega:, Yesu afugili hiougili, bogoma:ne gudu fulisalimusa: dawa:i galu. <sup>30</sup> Be Yesu da sinidigili, dunu aligi amo duduga asili, logoga asi.

*Dunu Ea Dogoga Fio A:silibu Aligila Sa:i*  
(Maga 1:21-28)

<sup>31</sup> Amalalu, Yesu da bu sa:ili, Ga:lili soge moilai amo ea dio Gabena:iame, amoga doaga:i. Sa:bade esoga, E da sinagoge diasu ganodini sia: olelei. <sup>32</sup> ††† E da hina gasa bagade gala ea sia: agoane olelebeba:le, ilia da Ea olelesu nababeba:le, bagadewane fofogadigi. <sup>33</sup> Amo sinagoge diasu ganodini, dunu ea dogo ganodini wadela:i ledo agoane Fio liligi aligila sa:i, amo lelebe ba:i. Wadela:i a:silibu ea dogo ganodini esalu “a:i” ea bagadewane gusa:su. <sup>34</sup> Amane, “A:i! Yesu! Na:saledu dunu! Di da ninima adi hamoma:bela:? Di da nini wadela:ma:ne misibela:? Di na dawa:! Di da Gode Ea Hadigi ilegei adola ahoasu dunu!” <sup>35</sup> Be Yesu da ema gagabole sia:i, “Ouiya:ma! Wahadafa gadili masa!” Amalalu, wadela:i a:silibu, dunu ea da:i ganodini luduli, osoboga gisalugala:le, gadili ahoabeba:le, dunu da bu hahawane ba:i.

<sup>36</sup> Amalalu, dunu huluane bagadewane fofogadigili, enoma enoma amane sia: dasu, “Amo sia: da adi sia:la:? E da hina ea sia: agoane gasa bagadewane wadela:i a:silibuma fadegamusa: sia:beba:le, ili fadegale-sisa!” <sup>37</sup> Amalalu, dunu huluane amo soge ganodini, da Yesu Ea gasa bagade hou sia:ne iasu nabi dagoi.

*Yesu da Oloi Dunu Bagohame Uhinisi*  
(Ma:diu 8:14-17; Maga 1:29-34)

<sup>38</sup> Amalalu, Yesu da wa:legadole, sinagoge fisili asili, Saimone ea diasuga doaga:i. Saimone esoa: da asugi madelai. Dunu esalebe da amo uda uhisima:ne, Yesuma adole ba:i. <sup>39</sup> Yesu da Saimone esoa:ma debea amoma beguduli, E da Ea sia:ga asugi logo hedofai dagoi. Amalalu

\*\*\* 4:27: 2 Hina bagade 5:1-14 ††† 4:32: Ma:diu 7:28-29

uda da uhini, wa:legadole, dunu huluane ha:i moma:ne aowasu.

<sup>40</sup> Eso daloba, daeya, dunu bagohame ilia oloi na:iyado dunu Yesuma oule mafia:i. Yesu da ilima Ea lobo ligisili, huluane uhinisi dagoi.

<sup>41</sup> Fio liligi bagohame dunu ilia dogo ganodini aligila sa:i, da mugululi, fadegale, “a:i” ilia gusa:ne, “Di da Gode Ea Manodafa.” Be Yesu da ilima ouiya:ma:ne sia:i. Bai E da Mesaia ilia dawa:i galu.

*Yesu da Eno Sinagoge Diasuga Sia: Olelei*  
(Maga 1:35-39)

<sup>42</sup> Hadigibi galu, Yesu da moilai fisili, dunu hame esalebe sogebi doaga:i. Amalalu, dunu bagohame hogoi helele, Yesuma fa:no bobogele, Ema doaga:i. Doaga:loba, ilia E da ili mae yolele masa:ne sia:i. <sup>43</sup> Be Yesu E bu adole i, “Gode da Sia: Ida:iwane Gala Ea Hinadafa Hou olelema:ne, Na asunasi dagoi. Amaiba:le, Na da amo sia: eno moilaiga olelemusa: masunu.” <sup>44</sup> Amaiba:le, E da mae fisili, sinagoge diasu amo soge huluane ganodini dialu, amo ganodini Ea sia: olelelalu.

## 5

*Yesu da Ea Degabo Ado Ba:su Dunu Ema Misa:ne Sia:i*  
(Ma:diu 4:18-22; Maga 1:16-20)

<sup>1</sup> \*Eso afaega, Yesu da hano waiyabo ea dio amo Gene-salede, amo ea bega: lelu. Dunu bagohame da gilisili, E guba:le aligili, Gode Ea sia: nabimusa: gilisi dagoi. <sup>2</sup> E da menabo gasa:su dunu ilia dusagai aduna, hano bega: dialebe ba:i. Amo gasa:su dunu ilia dusagai fisili, ilia gasa:su esa hano bega: dodofelalebe ba:i. <sup>3</sup> Yesu da Saimone amo ea dusagai da:iya fila heda:i. Amalalu, Yesu da sia:beba:le, Saimone da fonobahadi sua:le gale, oualigi. Amalalu, Yesu da dusagai ganodini esalu, dunu huluane bega: esalebe ilima Gode Ea sia: olelei.

<sup>4</sup> Sia: dagoloba, Yesu da Saimonema amane sia:i, “Defea! Bu hano luguduga sua:le gale, dia gasa:su sanasili, menabo gasa:le hiougima.”

<sup>5</sup> †Be Saimone da bu adole i, “Hina! Ninia da gasi ganodini mae helefilu hawa: hamonanu, menabo hamedafa ba:i. Be Dia sia:beba:le, na da menabo gasa:su bu digimu.”

<sup>6</sup> ‡Amalalu, ilia menabo gasa:su digilalu, hiougili, menabo bagohame gasa:su ganodini sa:i ba:i. Hiougilalu, gasa:su da gadelale sa:imu agoai ba:i. <sup>7</sup> Amaiba:le, ilia na:iyado dunu

\* 5:1: Ma:diu 13:1-2; Maga 3:9-10, 4:1 † 5:5: Yone 21:3 ‡ 5:6: Yone 21:6

eno dusagai ganodini esalu, ilima ili fidima:ne misa:ne lobo gafega wele guguda:i. Ili misini, menabo bagohamedafa dusagai aduna ganodini salabeba:le, dusagai da gela sa:imu agoai ba:i. <sup>8</sup> Amo hou ba:beba:le, Saimone (Yesu da ema dio eno amo Bida asuli) e da Yesu, ea ba:le gaidili diasa:ili, amane sia:i, “Hina! Di na yolesili, masa! Na da wadela:idafa dunu!”

<sup>9</sup> Bai e amola ea naiyado dunu huluane da menabo bagohamedafa laiba:le, fofogadigi. <sup>10</sup> Saimone ema gilisili hawa: hamosu dunu amo Ya:mese amola Yone (ela da Sebedi ea mano) ela amola da fofogadigi. Be Yesu E Saimonema amane sia:i. “Mae beda:ma! Wahawinini dia da dunu, menabo agoane hiougimu.”

<sup>11</sup> Amalalu, ilia dusagai hano bega: hiougili, gogomenesili, liligi huluane udigili yolesili, Yesuma fa:no bobogei.

*Yesu da Aiya Madelai Dunu Uhinisi*  
(Ma:diu 8:1-4; Maga 1:40-45)

<sup>12</sup> Eso afaega, Yesu da moilai afadafa ganodini esaloba, lebolosi aiya bagade madelai dunu da Yesuma misini doaga:i. E da Yesu ba:loba, osoboga diasa:ili, Yesuma ha:giwane adole ba:lalu, “Hina! Di da agoane hanai galea, Dia da na uhinisimu dawa:be!”

<sup>13</sup> Amalalu, Yesu Ea lobo molole, lebolosi dunu digili ba:le, amane sia: i, “Na hanai! Di bahoma!” Amalalu, oloi dunu ea aiya amogalawane bahoi ba:i. <sup>14</sup> \$Yesu da ema eno dunuma mae adodoma:ne sia:ne, eno amane sia:i, “Dunu huluane dia aiya bahoi dawa:ma:ne, hedolowane gobelesalasu dunu ilima asili, Mousesese ea musa: hamoma:ne sia:i defele, Godema gobelesalasu liligi ema ima.”

<sup>15</sup> Be Yesu Ea hou nababeba:le, dunu huluane ilia bagadewane sia: dasu. Dunu bagohame, Yesu da ilia oloi uhinisima:ne, amola Ea sia: nabimusa:, Yesuma misi.

<sup>16</sup> Be Yesu da dunu hame esalebe sogega, Godema sia:ne gadomusa: ahoasu.

*Yesu da Gadoi Dialu Dunu Uhinisi*  
(Ma:diu 9:1-8; Maga 2:1-12)

<sup>17</sup> Eso afaega Yesu da sia: olelei. Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu da Ga:lili amola Yudia sogemoilai huluane, amola Yelusaleme moilai bai bagade bai bagade fisili, Yesuma doaga:musa:, misini, fi dialu. Yesu E da Gode Ea gasa lai dagoiba:le, E da oloi dunu uhinisimu defelesalasu. <sup>18</sup> Amalalu, dunu eno ilia da dunu gadoi dialu debeda:iya diasi, amo gisa misi. Ili da Yesu Ea midadi, diasu ganodini amoga ligisimusa:, logo hogoi helei. <sup>19</sup> Be dunu

bagohame guba:le aliligibiba:le, diasu ganodini golili sa:imu logo hame ba:i. Amalalu, diasu da:iya gado heda:le, diasu figisu gadelale, gelabo hamone, efe bagele, amo ganodini oloi dunu ea debea da:iya diasili, dunu aligi dogoa, Yesu Ea midadi sanasi. <sup>20</sup> Yesu da amo oloi dunu ea na:iyado ilia dafawaneyale dawa:su hou ba: beba:le, gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Na dunu! Dia wadela:i hou Na da gogolema:ne olofoi dagoi.”

<sup>21</sup> Be sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da gilisili sadoga sia: dasu amane, “Amo lasogole sia:su dunu da nowala:? Gode Hi fawane da dunu ilia wadela:i hou gogolema:ne olofosu dawa:.”

<sup>22</sup> Yesu da ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, ilima amane adole ba:i, “Dilia dogo ganodini abuliba:le wamowane adole ba:sala:? <sup>23</sup> Adi hou da asaboila:? Na da gadoi diala dunuma, ‘Dia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi,’ sia:mu o eno Na da ema, wa:legadole, laloma:ne, sia:mu. <sup>24</sup> Be Dunu Egefe da osobo bagade dunuma gogolema:ne olofosu ima:ne gasa defelewane gala. Amo dilia dawa:ma:ne, Na da hamomu.” Amalalu, E da gadoi dialu dunuma amane sia:i, “wa:legadole, dia debea gisawene diasuga masa.”

<sup>25</sup> Amalalu, gadoi dialu dunu da amogaluwane wa:legadole, dunu huluane odagiaba, ea debea gaguia gadole, gisawane, Godema nonodona, ea diasuga asi. <sup>26</sup> Amo hou dunu huluane fofogadigili ba:i. Iliya beda:iwane Godema nodone, amane sia:i, “Dafawane! Wali eso musa: hame ba:i liligi da degabo ba:i dagoi.”

*Yesu da Lifai Ema Misa:ne Sia:i  
(Ma:diu 9:9-13; Maga 2:13-17)*

<sup>27</sup> Amalalu, Yesu da gadili asili, su lidisu dunu ea dio amo Lifai, su lidisu sesei ganodini esalebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!” <sup>28</sup> Lifai da wa:legadole, ea liligi huluane fisili, Yesuma fa:no bobogei.

<sup>29</sup> Amalalu, Lifai da Yesu aowamusa:, ea diasuga lolo nasu bagade hamoi.

Eno su lidisu dunu amola eno dunu bagohame da amo lolo Nasu amoga misi dagoi.

<sup>30</sup> \*\* Be Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu da Yesu Ea ado ba:su dunuma gagabole amane sia:i, “Dilia da abuliba:le su lidisu amola wadela:i hou hamosu dunu ilima gilisili ha:i nanabela:?”

<sup>31</sup> Yesu da ilia sia: nabi. E amane sia:i, “Hame oloi dagumui dunu da manoma legesu dunuma hame maha, - oloi dunu fawane. <sup>32</sup> Na da ida:iwane gasa fi dunu lidimusa:

\*\* 5:30: Luge 15:1-2

hame misi. Be Na da wadela:i dunu ilia hou sinidigima:ne, amo lidimusa: misi dagoi.”

*Ha:i Mae Nawane Sia:ne Gadosu Hou  
(Ma:diu 9:14-17; Maga 2:18-22)*

<sup>33</sup> Eno dunu da Yesuma amane sia:i, “Yone Ba:bodaise ea ado ba:su dunu, amola Fa:lisi ilia ado ba:su dunu ilia da ha:i mae nawane sia:ne gadosu hou hamonana. Be Dia ado ba:su dunu ilia da mae yolele ha:i naha amola waini hano naha.”

<sup>34</sup> Yesu E bu adole i, “Uda lasu lolo nasea, amo lolo nasuga hiougi dunu, amola uda lamu dunu da ili gilisili esalebaba:le, ha:i mae nawane esalumu da defeala:? Hame mabu! <sup>35</sup> Be eno eso da misunu galebe. Amo esoga, ilia uda lamu na:iyado da asi dagoiba:le, amo ilia e bu hame ba:muba:le, ha:i mae nawane sia:ne gadosu hou hamomu.”

<sup>36</sup> Yesu da fedege sia: eno ilima amane olelei, “Dunu da da:i salasu hea gadelai amoga nodomemusa:, da:i salasu gaheabolo hame gadelasa. Agoane hamosea, e da gaheabolo abula gadelai agoane ba:mu amola gaheabolo abula da hea amoga noga:le hame madelagi galebe. <sup>37</sup> Dunu ilia da waini gaheabolo amo ohe gadofu waini hano dili nasu hea amo ganodini hame sala. Amasea, waini gaheabolo da dena heda:sea, gadofu da fudagala:le, waini da udigili sogadigili, gadofu amola wadela:lesi dagoi ba:mu. <sup>38</sup> Waini gaheabolo amo ohe gadofu waini hano dili nasu gaheabolo ganodini salimu da defea. <sup>39</sup> Dunu da waini hano musa: dialu na dagoiba:le, gaheabolo waini hano hame hanasa. ‘Waini hano musa: dialu ea hedai da baligisa,’ e sia:sa.”

## 6

*Sa:bade Eso Hou  
(Ma:diu 12:1-3; Maga 2:23-28)*

<sup>1</sup> \*Sa:bade eso afaega, Yesu amola ea ado ba:su dunu, ilia da gagoma bugi ganodini lalu. Gagoma faili, ilia loboga gaguli, fadasini, nanu. <sup>2</sup> Be Fa:lisi dunu da amo hou ba:beba:le, ougili amane sia:i, “Dilia abuliba:le Sa:bade Sema wadela:bela:?”

<sup>3</sup> †Yesu E bu adole i, “Dilia Gode Ea Sia: Dedei hame idibela:? Da:ibidi amola ea baligia aligisu dunu da ha:i nababeba:le, <sup>4</sup> ‡ilia da Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, agi ga:gi amo Godema imunusa: ligisi, amo Da:ibidi da lale nanu, amola ea fidisu dunuma i dagoi. Amo agi da sema bagade galu. Gobelesalasu dunu ilia fawane nasu.”

\* 6:1: Mousesee ea Malasu 23:25 † 6:3: 1 Sa:muele 21:1-6 ‡ 6:4: Gobelesalasu 24:9

<sup>5</sup> E da ilima eno amane sia:i, “Dunu Egefe da Sa:bade eso amoma Hina esala.”

*Dunu Ea Lobodafa Gadoi Dialu*  
(*Ma:diu 12:9-14; Maga 3:1-6*)

<sup>6</sup> Yesu da Sa:bade eso enoga, sinagoge diasuga sia: olelemusa:, golili sa:i. Dunu ea lobodafa gadoi dialu esalebe ba:i. <sup>7</sup> Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu ilia da Yesuma E da wadela:i hou hamoi dagoi diwaneya udidimu hanaiba:le, Ea hou ba:musa: sosodo aligi. “E da Sa:bade esoga dunu uhima:bela:?” ilia wamowane sosodolalu.

<sup>8</sup> Be Yesu da ilia asigi dawa:su ba:i dagoi. E da lobo gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Guiguda: misini, diasu dogoa leloma!” Gadoi dialu dunu da wa:legadole, dunu midadi lelu. <sup>9</sup> Yesu da Fa:lisi dunuma amane sia:i, “Na da dilima adole ba:sa. Sa:bade esoga hou ida:iwane hamomu da defeala:? O wadela:i hou hamomu da defeala:? Sa:bade esoga dunu ea esalusu gaga:mu o wadela:mu da defeala:?” <sup>10</sup> Amalalu, Yesu da dunu huluanema ba:le gale, E da lobo gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Dia lobo moloma!” Amo sia: nababeba:le, e da ea lobo molole, bu ida:iwane ba:i.

<sup>11</sup> Amalalu, Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu ilia ougi heda:le, ilia da Yesuma adi hamoma:bela:le gilisili sia: dasu.

*Yesu da Asunasi Dunu Fagoyale Ilegei*  
(*Ma:diu 10:1-4; Maga 3:13-19*)

<sup>12</sup> Amo esoha, Yesu da goumiba:le heda:le, amo gasi ganodini gebewane Godema sia:ne gadolalu. <sup>13</sup> Hadigibi galu, E da Ea fa:no bobogesu dunu Ema misa:ne sia:i. Amalalu, E da dunu fagoyale amo ilegei. E da ilima ‘Asunasi Dunu’ dio asuli. <sup>14</sup> Ilia dio da Saimone (Yesu da ea dio afadenene, bu Bida dio asuli) amola Saimone eya A: dalu, Ya:mese, Yone, Filibe, Badolemiu, <sup>15</sup> Ma:diu, Domase, Ya:mese eno (A:lafiase ea mano), Saimone eno (ema ilia da Selode dio asuli), <sup>16</sup> Yudase (Ya:mese ea mano), amola Yudase Isaga:liode (e fa:no Yesu hohonoi).

*Yesu da Ea Sia: Olelesu amola Oloi Dunu Uhinisi*  
(*Ma:diu 4:23-25*)

<sup>17</sup> Yesu amola Ea Asunasi Dunu ilia da agoloba:le sa:ili, umiga doaga:i. Ema fa:no bobogesu dunu bagohame, eno Yudia dunu, Yelusaleme dunu, amola hano bega: dialu moilai amo Daia amola Saidone, amo dunu huluanema da Yesuma gilisi. <sup>18</sup> Ilia da Ea sia: nabimusa:, amola ilia oloi Ea loboga uhinisisima:ne, gilisi. Mogili da ilia dogo ganodini Fio liligi aligila sa:iba:le, Ema uhinisisima:ne misi. <sup>19</sup> Dunu huluanema da Yesu Ea da:i hodo digili ba:musa: dawa:i galu.



Bai Ema gasa bagade hou da ahoabeba:le, dunu huluane da uhinisi dagoi ba:i.

*Hahawane Hou amola Se Nabasu*  
(Ma:diu 5:1-12)

<sup>20</sup> Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu ba:le, ilima amane sia:i, “Hame gagui dunu! Dilia da hahawane gala! Gode Ea Hinadafa Hou da dilia:!”

<sup>21</sup> Dilia waha ha:i nabi dunu da hahawane gala! Dilia da sadimu! Dilia waha dinanebe dunu da hahawane gala! Dilia da bagadewane oumu!

<sup>22</sup> §Dilia da Dunu Egefe Ea hou lalegaguiba:le, dunu eno dilia hou higasea, amola dilia dio lasogole sia:sea, amola dilia da wadela:i dunu ilia da sia:sea, dilia da hahawane bagade ba:mu! <sup>23</sup> \*\*Ilia agoane hamosea, dilia mae da:i dione, hahawaneba:le, gosa:le imunu da defea! Bai Hebene soge ganodini, dilia bidi bagadewane da momagei diala. Ili aowalali dunu da amo hou balofede dunu ilima agoane hamosu. <sup>24</sup> Be bagade gagui dunu, dilia da se bagade nabimu! Dilia bidi huluanedafa lai dagoi!

<sup>25</sup> Sadi dunu, dilia da se bagade nabimu! Dilia ha:i bagade nabimu! Oufesega:be dunu! Dilia da se bagade nabimu! Dilia da da:i dioiba:le dinanumu!

<sup>26</sup> Dunu huluanedafa da dilia dio nodone agoane sia:sea, dilia da se bagade nabimu! Bai ilia aowalali fi dunu da amo defele, ogogosu balofede dunuma nodosu!

*Ha Lai Dunuma Asigi Hou*  
(Ma:diu 5:38-48; 7:12)

<sup>27</sup> Be dilia nabasu dunuma Na da amane sia:sa, “Dilima ha lai dunuma asigima! Nowa dunu da dilima higasea, amo dunuma hou ida:iwane dabe agoane ima. <sup>28</sup> Nowa dunu dilima gagabusu aligima:ne sia:sea, amo dunuma Gode da ili hahawane dogolegele fidima:ne sia:ma. Nowa dunu dilia hou wadela:sea, amo dunu fidima:ne Godema sia:ne gadoma.

<sup>29</sup> Nowa dunu da dia ba: fasea, defea, dia ba: eno la:didili ea fama:ne, delegili olema! Nowa da dia abula lamusa: sia:sea, defea, amo ema ima. Amola amo baligili, gilisili dia da:i salasu igili ima. <sup>30</sup> Nowa dunu dima edegesea, ema ima. Dunu da dia liligi lasea, amo liligi bu samogemusa: mae adole ba:ma. <sup>31</sup> ††Adi hou, dia da eno dunu dima hamomu hanai galea, amo hou defelewane ilima hamoma!

<sup>32</sup> Dilia dogolegei fi ilima fawane asigi hou hamosea, dilia da bidi ida:iwane lama:bela:? Hame mabu! Wadela:i hou

§ 6:22: 1 Bida 4:14    \*\* 6:23: 2 Hou Olelesu 36:16; Asunasi Dunu Ili Hou  
7:52    †† 6:31: Ma:diu 7:12

hamosu dunu da ilia na:iyado dunu ilima dabele asigi hou hamosa. <sup>33</sup> Amola dunu da dilima hou ida:iwane hamosa, amo dunuma dilia dabe hou ida:iwane bu dabe iasea, dilia bidi ida:iwane lama:bela? Hame mabu! Wadela:i hou hamosu dunu da amo hou defele hamonana. <sup>34</sup> Be dunu da dilima bu dabe ima:ne liligi lasea, dilia bidi ida:iwane lama:bela? Hame mabu! Wadela:i hou hamosu dunu da wadela:i hou hamosu dunu eno ilima bu dabe amola eno dabe musa lai defelewane lama:ne, liligi iaha! <sup>35</sup> Be dia ha lai dunuma asigima! Hou ida:iwane ilima hamoma! Dabe fa:no di bu lamusa: mae dawa:le, hahawane liligi udigili ilima ima! Amasea dilia da bidi ida:iwane ba:mu, amola dilia da Gode Gadodafa amo Ea mano agoane esalumu. Bai Gode da nodone hame sia:su dunu amola uasu dunu ilima defele, asigi hou olelesa. <sup>36</sup> Amaiba:le, dilia Ada Gode Ea asigili goglema:ne olofosu hou defelewane, dilia eno dunuma asigima.

*Eno Dunuma Fofada:su Hou*  
(Ma:diu 7:1-5)

<sup>37</sup> Dilia eno dunu ilia hou amoma udigili mae fofada:ma. Amasea, Gode da dilia hou amoma udigili hame fofada:mu. Dilia da eno dunuma se dabe ima:ne hame fofada:sea, Gode amola da dilima se ima:ne hame fofada:mu. Dilia da eno dunu ilia hou goglema:ne olofosea, Gode da dilia hou goglema:ne olofomu. <sup>38</sup> Dilia da Godema amola eno dunuma iasea, Gode da dilima bu imunu. Gode da bagadedafa dilima imunu. Fedege agoane, E da dilia esa ganodini salawane banenesili, nabaiba:le gugudili sa:imu. Dilia da eno dunuma iabe, amo defelewane Gode da dilima bu imunu.”

<sup>39</sup> ††Yesu da fedege sia: eno ilima olelei, “Si dofoi dunu da eno si dofoi dunu ea lobolet, logo olemu da hamedei. Amane hamosea, ela gilisili hano ogai ganodini dafamu.

<sup>40</sup> §§Ado ba:su dunu da ea olelesu dunu ea hou amo hame baligisa. Be ado ba:su dunu huluane, ilia olelei huluane lai dagoiba:le, ilia da olelesu dunu ea dawa:su amo defelewane ba:mu. <sup>41</sup> Di abuliba:le ifa su dia sama ea si ganodini dialebe, amo higale ba:sala? Be ifa da:fe dia si ganodini dialebe, di abuli hame ba:sala:?”

<sup>42</sup> Di da ifa da:fe dia si ganodini dialebe hame ba:beba:le, dia sama ema, ‘Ifa su dia si ganodini dialebe na lale fasimu!’ amane sia:mu da hamedei galebe. Di da dabua fawane moloi dunu! Hidadea, ifa da:fe dia si ganodini dialebe fadegale fasili, bu noga:iwane ba:beba:le, fa:no ifa su dia sama ea siga fadegamu da defea.

*Ifa amola ea Fage**(Ma:diu 7:16-20; 12:33-35)*

<sup>43</sup> Ida:iwane ifa da fage wadela:i gala legemu hamedei galebe. Wadela:i ifa da fage ida:iwane legemu gogolesa.

<sup>44</sup> \*\*\*Dunu huluane ilia dawa:. Ifa ea fage ba:beba:le, amo ifa ea hou dawa:sa. Esalo dulu faimusa: dawa:sea, dunu da aya: gaga:nomei gagaloboa hame doaga:sa. aya: gaga:nomei amoga dunu da waini fage hame faisai.

<sup>45</sup> †††Dunu ida:iwane gala da ea ida:iwane gobolo dogo ganodini diala amoga hou ida:iwane olelesa. Wadela:i dunu da ea wadela:i gobolo dogo ganodini diala, amoga wadela:i hou olelesa. Adi liligi amoga dunu ea dogo da nabai galea, amo da gugudili dasea, amoga e da ea lafidili sia:sa.

*Diasu Gagusu Dunu Aduna**(Ma:diu 7:24-27)*

<sup>46</sup> Dilia da Na sia: hame nababeba:le, dilia abuliba:le Nama 'Hina! Hina!' amo sia:nanabela:? <sup>47</sup> Nowa dunu da Na sia: noga:le nababeba:le, noga:le hamosea, e da dunu afae ea hou agoane. <sup>48</sup> E da diasu gagusu dunu agoane. Amo dunu da guduwane uli dogole, magufu amoga doaga:le, amo da:iya diasu gagui. Amasea, hano heda:le, gafululi, diasu fai. Be diasu da noga:le gaguiba:le, hame mugului.

<sup>49</sup> Be nowa dunu da na sia: ea gega nabasea, be nabawane hame hamosea, e da eno dunu agoane. Ea diasu e da osobo mae dogole, udigili dasai sa:i da:iya gagui. Amasea, hano heda:le, gafululi, diasu fane, diasu da hedolowane mugululi hamedafa ba:i.”

**7***Yesu da Louma Dadi Gagui Ea Hawa: Hamosu Dunu Uhinisi Dagoi**(Ma:diu 8:5-13)*

<sup>1</sup> Dunu huluane da amo sia: nabi dagoi. Sia: dagoloba, Yesu da asili, Gabena:iame moilaiga doaga:i. <sup>2</sup> Amo moilai ganodini da Louma dadi gagui ouligisu dunu esalu. Ea hawa: hamosu dunu afae, ema e da bagadewane asigisu, amo da oloi bagadeba:le, bogomuwane dialu. <sup>3</sup> Dadi gagui ouligisu dunu da Yesu misi nababeba:le, Yu asigilai dunu Yesuma asunasi. Yesu da ea dogolegei hawa: hamosu dunu uhinisima:ne misa:ne sia:musa:, e da ili asunasi. <sup>4</sup> Yu asigilai dunu da Yesuma doaga:le, ilia da ha:giwane amane adole ba:i, “Dia da dadi gagui ouligisu dunu fidimu da defea! <sup>5</sup> E da ninia soge fi ilima bagade asigisa. E da ninia sinagoge diasu gagui dagoi.”

\*\*\* 6:44: Ma:diu 12:33 ††† 6:45: Ma:diu 12:34

<sup>6</sup> Amalalu, ilia da Yesu sigi ahoanoba, E da dadi gagui ouligisu dunu ea diasu gadenenewane doaga:loba, dadi gagui ouligisu dunu da ea na:iyado dunu Yesuma asunasi. Ili da dadi gagui ouligisu dunu ea sia:, Yesuma amane olelei, “Hina! Mae dawa:ma! Dia na diasu ganodini golili sa:imu da defea hame galebe. Bai na hou da defele hame gala. <sup>7</sup> Amaiba:le na da Dima hame misi. Be Dia sia:beba:le fawane, na hawa: hamosu dunu da uhimu. <sup>8</sup> Na dawa:. Na hina dunu da esala, amola na da eno dadi gagui dunuma hina esala. Dunu afadafa ema na da ‘Masa!’ sia:beba:le, e da ahoa. Enoma na da ‘Misa!’ sia:beba:le, e da maha. Na hawa: hamosu dunuma na da, ‘Agoane hamoma!’ sia:sea, e da agoane hamosa.”

<sup>9</sup> Amo sia: nababeba:le, Yesu da fofogadigili, sinidigili, dunu bagohame ea baligia aligi ilima amane sia:i, “Na dafawane sia:sa! Na da Isala:ili fi ganodini agoaiwane bagade dafawaneyale dawa:su hou hamedafa ba:i.”

<sup>10</sup> Amalalu, dadi gagui ea asunasi dunu da sinidigili, ea diasuga bu doaga:le, ea hawa: hamosu dunu uhi dagoi ba:i.

*Yesu da Uda Didalo Egefe Bogoi amo Uhinisi*

<sup>11</sup> Amalalu, Yesu da Na:ine moilaiga asi. Ea ado ba:su dunu amola eno dunu bagohame ea baligia aligili asi. <sup>12</sup> E da moilai logo holei amoga doaga:loba, dunu da bogoi dunu doufa amoga ligisili, dunuga gadili gaguli manebe ba:i. Bogoi da uda didalo ea mano afadafa fawane esalu bogoi. Asigiba:le, dunu bagohame amo didalo e sigi manebe ba:i.

<sup>13</sup> Amo didalo ba:loba, Yesu da bagadewane asigiba:le, ema amane sia:i, “Mae dima!” <sup>14</sup> Amalalu, bogoi ea doufa amoga doaga:loba, amo doufa E da digili ba:beba:le, gagui dunu da ouligi. Yesu E amane sia:i, “Goi ayeligi! Na dima sia:sa! wa:legadoma!” <sup>15</sup> Amalalu, bogoi da bu uhini, wa:legadole sia: baoulalu. Yesu da amo dunu ea amema bu i.

<sup>16</sup> Dunu huluane da bagade beda:ne, Godema nodone sia:i, “Balofede dunu bagadedafa da ninima doaga:i dagoi.” Eno ilia sia:i, “Gode da Ea fidafa gaga:musa: misi dagoi.”

<sup>17</sup> Amalalu, Yudia soge ganodini amola eno gadenene soge huluane ganodini, dunu huluane da Yesu Ea hou nababeba:le gilisili sia: dasu.

*Yone Ba:bodaise ea Fidisu Dunu da Yesu Ea Hou Bu Adole Ba:musa:, Yesuma Doaga:i  
(Ma:diu 11:2-19)*

<sup>18</sup> Yone Ba:bodaise ea ado ba:su dunu da amo hou huluane Yonema olelei.

19 Amalalu, Yone da ado ba:su dunu aduna Yesuma sia:ma:ne asunasi. E amane sia:i, “Yesuma amane adole ba:ma, ‘Yone da Mesaia misunu sia:i dagoi. Di da amo dunula:? O ninia eno dunu misa:ne ouesaloma:bela:?’”

20 Amo dunu, Yesuma doaga:le, amane sia:i, “Yone Ba:bodaise da ani dima amane sia:ma:ne asunasi, amo ‘Di da Yone musa: misunu sia:i Dunu amola:? O ninia eno misa:ne ouesaloma:bela:?’”

21 Ela mabe galu, Yesu da oloi bagade madelai dunu amola dunu ilia dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i, amo bagohame uhininanebe ba:i. E da si dofoi dunu bagohame ilia si fadegalalu. 22 \*Yesu da Yone ea adola ahoasu dunu elama amane adole i, “Yonema buhagili, alia waha ba:i liligi amola nabi liligi amo Yonema olelema. Si dofoi dunu da waha noga:i ba:sa. Emo gasuga:igi dunu da hahawane lala. Aiya madelai dunu da bahoi dagoi. Ge ga:i da waha naba. Bogoi da wa:legadoi dagoi. Hame gagui dunu da waha Gode Ea Sia: ida:iwane naba. 23 Amola nowa dunu da Nama dafawaneyale dawa:su hame fisisia, e da hahawane gala!”

24 Yone ea adola ahoasu dunu ela da bu fisili asili dagoloba, dunu bagohame gilisili esalu ilima Yesu da Yone Ba:bodaise ea hou amane olelei, “Dilia da hafoga:i sogega Yonema ahoanoba, adi ba:la asibela:? Dilia da gisi foga ugugui, amo ba:la asibela:?”

25 Adi ba:la gadili asibela: Be dilia dunu abula ida:iwane amoga idiniginisi ba:la asibela: Abula ida:iwane idiniginisi bagade gagui dunu ilia da osobo bagade hina bagade amo ilia diasu ganodini esalebe ba:sa!

26 Nama adoma! Dilia adi ba:la asibela:? Balofede dunula:? Dafawane! Dilia balofede ea hou baligisu dunu ba:i dagoi. 27 †Bai Yone ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Gode da amane sia:i, Na alofesu dunu amo Dia logo fodomusa:, Na da asunasimu.’ 28 Na dilima dafawane sia:sa. Yone Ba:bodaise ea hou da udama lalelegei mano ilia hou huluane baligi dagoi. Be Gode Ea Hinadafa Hou Fi ganodini, baligili fonobahadidafa dunu da Yone ea hou baligisa!”

29 ‡Dunu bagohame amola su lidisu dunu, ilia da Gode Ea moloidafa hamoma:ne sia:i nababeba:le, Yone ea hanoga fane salasu hou musa: lai dagoiba:le, ilia da Yesu Ea sia: hahawane nabi.

30 Be Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu ilia da Gode Ea hou hame lalegagui amola Yone Ba:bodaise ea hanoga fane salasu hou higabeba:le, hanoga fane salasu hame hamoi.

31 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Na da wali esalebe dunu

\* 7:22: Aisaia 35:5-6, 61:1 † 7:27: Ma:lagai 3:1 ‡ 7:29: Ma:diu 21:32; Luge 3:12

ilia hou olelemusa; adi fedege sia: olelema:bela? Ilia da adi agoanela? <sup>32</sup> Ilia da mano fonobahadi bidiga lama:ne diasu ganodini esalebe, mano enoma da mano enoma wele sia:nanebe agoane ba:sa, agoane, 'Ninia da uda lasu gilisisu amoga baidama dubiba:le, dilia da hame gosa:i. Ninia didigia:beba:le, dilia da hame di.' <sup>33</sup> Be Yone Ba:bodaise da ha:i mae nawane, waini mae nawane doaga:i dagoiba:le, ea dogoga Fio liligi da aligila sa:i, dilia sia:sa. <sup>34</sup> Be Dunu Egefe da ha:i amola waini nana misiba:le, 'Amo dunu ba:ma! Uasu amola feloasu dunu da goea! Su lidisu amola wadela:i hou hamosu dunu ilia na:iyado da goea!' dilia da agoane sia:sa. <sup>35</sup> Be Gode Ea dawa:sudafa hou da moloidafa. Nowa dunu da amo dawa:sudafa lalegagusia, ilia da Gode Ea hou da moloidafa amo olelesa."

*Wadela:i Hou Hamosu Uda da Gabusiga: Manoma Yesuma Sogadigi*

<sup>36</sup> Fa:lisi dunu afae e da ea diasuga ha:i manusa: Yesu misa:ne sia:si. Amalalu, Yesu da ea diasuga doaga:le, ha:i manusa: fi dialu. <sup>37</sup> S'Moilai fi wadela:i hou hamosu uda da Yesu E da Fa:lisi ea diasuga misi nabi dagoi. Amalalu, e da manoma gabusiga: gala amo igi faigelei ganodini sali, gaguli misini, doaga:i.

<sup>38</sup> Amalalu, e da Yesu Ea baligia Ea emo gadenenewane lela, dinanu. E da Yesu Ea emo amo ea si hanoga dodofelalu, ea dialuma hinabo amoga dogai. E da Yesu Ea emo nonogone, amola amoga gabusiga: manoma sogagala:i. <sup>39</sup> Be Fa:lisi dunu (amo dunu da Yesu ea diasuga ha:i manusa: hiougi) amo hou ba:beba:le, ea dogo ganodini amane dawa:i, "Amo dunu da balofededafa esala ganiaba, E da amo uda waha Ea da:i digili ba:lalebe, amo ea wadela:i hou E da dawa:la:loba!"

<sup>40</sup> Be Yesu da ema bu adole i, "Saimone! Na da dima sia:mu galebe!" Saimone da amane sia:i, "Defea! Olelesu! Di sia:ma!" <sup>41</sup> Amalalu, Yesu E amane sia:i, "Dunu aduna esalu! Afae da eno bagade gagui dunuma 500 gina dabe bu imunu galu. Eno da ema50gina fawane bu dabe imunu galu. <sup>42</sup> Be ela amo dabe bu imunu hamedeiba:le, bagade gagui dunu da dabe mae lale, ela hou goglema:ne olofoi. Amaiba:le, nowa dunu da amo bagade gagui dunuma baligiliwane asigima:bela:?"

<sup>43</sup> Saimone da bu adole i, "Amabela:? Dunu amo bagade gagui dunu da baligili dabe mae lale goglema:ne olofoi, amo dunu da ema baligiliwane asigimu." Yesu E amane sia:i, "Hananewane! Di da moloiwane sia:i!" <sup>44</sup> Amalalu,

Yesu da amo udama sinidigili, Saimonema amane sia:i, “Dia da amo uda ea hou ba:bela:? Na da dia diasuga golili sa:ili, di da Na emo dodofemusa: hano hame i. Be e da ea si hanoga Na emo dodofelalu, amola ea dialuma hinaboga doga:le dagoi. <sup>45</sup> Di da Nama hame nonogoi. Be Na misini, mae yolelewane e da Na emo nonogonana. <sup>46</sup> Dia da Na dialuma da:iya susuligi hame sogadigi. Be e da Na emoga gabusiga: manoma sogagala:su.

<sup>47</sup> Amaiba:le, Na dima sia:sa, ‘Gode da ea wadela:i hou bagohame dialu, amo goglema:ne olofoi dagoi. Amo dawa:beba:le, ea asigi hou da bagade baligiliwane diala. Be nowa da wadela:i hou fonobahadi fawane Gode da goglema:ne olofosea, amo dunu ea asigi hou da fonobahadi fawane.”

<sup>48</sup> Amalalu, Yesu da amo udama amane sia:i, “Dia wadela:i hou da goglema:ne olofoi dagoi!”

<sup>49</sup> Eno dunu Yesu amola gilisili ha:i nanebe, da amane sia: dasu, “Amo dunu da nowa dunula:? E da wadela:i hou goglema:ne olofosu hamobeba:le, e da nowala:?”

<sup>50</sup> Amalalu, Yesu da udama amane sia:i, “Di da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea Gaga:su lai dagoi. Olofole masa!”

## 8

### *Uda ilia da Yesuma Madelale Ahoasu*

<sup>1</sup> Fa:no hobe, Yesu asili, moilai eno fisili eno doaga:le, agoane asili, Gode Ea Hinadafa Hou Sia: ida:iwane gala olelei. Ea ado ba:su dunu fagoyale gala Ea baligia aligili asi. <sup>2</sup> \*Uda amola da Ea baligia aligili asi. Amo uda musa: mogili ilia oloi Yesu E uhinisi. Mogili Fio liligi ilia dogo ganodini esalebeba:le, Yesu da fadegale fasi galu. Amo uda ilia dio da Meli (ea dio eno da Ma:gadala) amo ea dogoga Fio liligi fesuale esalu, amo Yesu da fadegale fasi galu. <sup>3</sup> Eno da Youa:na. Egoa dio da Giusa (e da Helode ea diasu ouligisu dunu). Eno da Susa:na amola eno uda bagohame. Ili da Yesu amola Ea ado ba:su dunu fuligala:musa: asi. Ili da ilia muni amoga Yesu amola Ea ado ba:su dunu fidi.

*Hawa: Bugisu Dunu Fedege Sia:  
(Ma:diu 13:1-9; Maga 4:1-9)*

<sup>4</sup> Dunu bagohame, moilai eno amola moilai eno fisili, Yesuma doaga:i. Dunu bagohamedafa da Ema gilisibiba:le, E da fedege sia: ilima olelei agoane,

\* 8:2: Ma:diu 27:55-56; Maga 15:40-41; Luge 23:49

<sup>5</sup> “Eso afaega, sagai ouligisu dunu da gagoma bugimusa: asi. Hawa: fasilalu, mogili logoga sa:ili, emoga osa:le bane-nesili, hame dedeboiba:le, sioga na dagoi. <sup>6</sup> Mogili wadela:i igi magufu da:iya amo osoboga sa:ili, hedolo heda:le, be difi sa:imu hamedeiba:le, amola hano hameba:le, hedolowane bioi. <sup>7</sup> Hawa: mogili da aya: gaga:nomei amola gagalobo sogega sa:ili, heda:le, aya: gaga:nomeiga gigisiba:le, noga:le hame heda:i. <sup>8</sup> Be eno da osobo ida:idafa, amoga sa:ili, heda:le, hawa: afadafa da fage 100 agoane bu legei.” Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Ge galea, dilia nabima.”

*Fedege Sia: Ea Bai*

*(Ma:diu 13:10-17; Maga 4:10-12)*

<sup>9</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amo fedege sia: bai ilima olelema:ne sia:i.

<sup>10</sup> †Amalalu, E bu adole i, “Gode Ea Hinadafa Hou amo wamolegei dawa:su, Gode da dilima olelesa. Be eno dunu da fedege sia: fawane naba. Amaiba:le, ‘ilia hogolalu hame ba:sa. Ilia da gega naba be hame dawa:.’ ”

*Hawa: Bugisu Sia: Dawa:loma:ne*

*(Ma:diu 13:18-23; Maga 4:13-20)*

<sup>11</sup> Amo fedege sia: ea bai da agoane diala. Hawa: da Gode Ea Sia:. <sup>12</sup> Hawa: logoga fasi da dunu ilia gega Gode Ea sia: nabi dagoi agoane. Be Sa:ida:ne hedolowane doaga:le, sia: ilia dogo ganodini sali amo bu samogene, ilia da dafawaneyale hame dawa:beba:le, Gode Ea gaga:su hou hame ba:sa. <sup>13</sup> Hawa: magufu osoboga fasi da eno dunu ilia Gode Ea sia: hahawane bagade naba agoane. Be ilia difi sa:imu gogoleiba:le, fonobahadi aligili, ilima dafama:ne ado ba:su hou doaga:sea, hedolowane mugulusa.

<sup>14</sup> Mogili da aya: gaga:nomei amola gagalobo sogega fasi da dunu eno ilia naba agoane. Be bu asili, se nabasu amola muni amola hedesu amo osobo bagade hou ilia dogo da amoga gigisiba:le, ilia ha:i manu legei da hame yomu. <sup>15</sup> Be hawa: osobo ida:iwane gala amoga bugi, da dunu ilia Gode Ea sia: nababeba:le, ilia dogo da ida:iwaneba:le, ilia lalagagusa. Amasea, Gode Ea hou mae yolele hamobeba:le, fage ida:iwane legesa.”

*Gamali Amo Gamali Bugisu Amoga Ligisi*

*(Maga 4:21-25)*

<sup>16</sup> ‡“Dunu da gamali bugisia, e da ofodoga hame dede-bosa, amola hadigi uligima:ne, diaheda:su fafaiha hame wamolegesa. Be amo gamali e da diasuga golili mabe



dunu huluane ba:ma:ne, gamali bugisu amo da:iya, hadigi olema:ne ligisisa.

17 ŠGode da wamolegei liligi huluane, dunu huluane ba:ma:ne olemu. Amola dedeboi liligi huluane E da hadigiga gaguli misunu.

18 \*\* Amaiba:le dawa:iwane nabima. Gagui dunuma, Gode da eno imunu. Be hame gagui dunu adi liligi e da gagui hi dawa:sa, amo Gode da bu samogemu.”

*Yesu Ea Ame amola Eyalali*

*(Ma:diu 12:46-50; Maga 3:31-35)*

19 Yesu Ea ame amola eyalali da Yesuma doaga:musa: dawa:i. Be dunu bagohame Yesu Ea guba:le aligibiba:le, hamedei galu. 20 Dunu afae da Yesuma amane sia:i, “Dia ame amola dia eyalali dima sia:musa: gadili lelefula.”

21 Be Yesu da bu adole i, “Nowa da Gode Ea sia: nababeba:le, noga:le hamosa, amo ilia da Na ame amola Naeya esala!”

*Yesu Ea Sia:ga, Gibula Bobodole Manu amo Hedofai*

*(Ma:diu 8:23-27; Maga 4:35-41)*

22 Eso enoga, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da dusagai da:iya aligila heda:i. Yesu da ilima amane sia:i, “Hadiga! Ninia waiyabo na:iyado bega: masunu.” Amalalu, asili,

23 Yesu da dusagai ganodini golai. Amalalu, fo gasa bagade misini, hano gafululi, dusagai gigiwigili, hano da a:ina dadafubiba:le, gela sa:imu gadenei ba:i.

24 Amalalu, ado ba:su dunu da Yesuma doaga:le, Ea golai didilisili, Ema amane wele sia:i, “Hina! Hina! Ninia da bogogia:mu galebe!” Yesu da nedigili, fo amola hano gafului amoma gagabole sia:nanu, fo da yolele, hano da bu ida:iwane ba:i.

25 Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia dafawaneyale dawa:su hou da habila:?” Iliia da bagadewane beda:i galu. Fofogadigili, ilia gilisili sia: dasu, “Fo amola hano gafului da Ea sia nababeba:le, goe dunu da nowa dunula:?”

*Yesu da Dunu ea Dogo Ganodini Fio A:silibu Aligila Sa:i amo Uhinisi*

*(Ma:diu 8:28-34; Maga 5:1-20)*

26 Amalalu, asili, ilia da hano na:iyado bega: doaga:i. Amo soge dio amo Gilasa. Hano na:iyado bega: da Ga:lili soge. 27 Yesu da dusagai fisili, osoboga aligila sa:ili, doulahoasu dunu ea dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i, e da Yesuma doaga:i. Eso bagohamewane, e da da:i nabadowane esalu.

E diasu ganodini mae golale, bogoi alifaha golasu. <sup>28</sup> E da Yesu ba:beba:le, “a:i” ea gusa:ne, Yesu Ea midadi osoboga gala:lasa:ili, amane wele sia:i, “Yesu! Gode Gadodafa Ea Mano! Di da abuliba:le nama doaga:bela:? Nama se mae ima!” <sup>29</sup> Yesu da nigima: wadela:i a:silibu, doulasi ea dogo ganodini sali, ilima fadegale fasima:ne sia:i dagoi. (Amo wadela:i a:silibu eso bagohame da dunu ea dogo ganodini ludulalu. Amaiba:le, ilia da amo dunu se iasu diasu ganodini sali. Ea emo amola lobo ilia efega la:gili, be e gasa bagadeba:le, ludubiba:le, efe fili, hedofale fasi. Amalalu, wadela:i a:silibu da dunu ea dogo ganodini nimiwane ludubiba:le, e da dunu hame esalebe sogega hobeale ahoasu.)

<sup>30</sup> Amalalu, Yesu E amane adole ba:i, “Dia dio da nowala:?” E bu adole i, “Na dio da Wa:i Bagade!” - bai da wadela:i a:silibu bagohame da ea dogo ganodini aligila sa:iba:le. <sup>31</sup> Yesu da ili “Abisi” (wadela:i a:silibu se iasu diasu) amoga mae asunasima:ne, Fio liligi huluane da Yesuma ha:giwane adole ba:i.

<sup>32</sup> Goumi la:didili amoga gebo bagohame ha:i nanebe ba:i. Amalalu, wadela:i a:silibu ilia ha:giwane amane sia:i, “Amo gebo ilia dogo ganodini aligila sa:ima:ne, Dia nini asunasima.” Yesu E da amane hamoma:ne sia:i.

<sup>33</sup> Amalalu, wadela:i a:silibu huluane da dunu ea dogoga fadegale fasili, gebo ilia dogo ganodini aligila sa:i. Amalalu, gebo huluane da doulasili, hehenane, gafuluba:le sa:ili, hanoga soagala:le, mogososone gela sa:i.

<sup>34</sup> Gebo ouligisu dunu da amo hou ba:beba:le, hobeale asili, ilia moilai fi amola gadenene fi ilima amo hou olelei.

<sup>35</sup> Amalalu, dunu huluane da amo hou ba:musa:, Yesuma doaga:i. Doaga:le, musa: doulasi dunu amo ea dogoga wadela:i a:silibu da fadegale fasi dagoi, e da waha abula ga:le, asigi dawa:su bu ida:iwane hamoi, Yesu Ea emo gadenenewane esalebe ba:i. Ili da bagadewane beda:i. <sup>36</sup> Dunu da amo hou ba:i, ilia da dunu ea dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i, amo ea uhibi hou, ilima olelei dagoi.

<sup>37</sup> Amalalu, amo soge fi dunu bagadewane beda:iba:le, Yesu da eno sogega masa:ne sia:i. Amaiba:le, Yesu da eno sogega masusa:, dusagaiga bu fila heda:i. <sup>38</sup> Musa doulasi dunu da Yesuma “Na da ani masa:bela:?” ha:giwane adole ba:i. Be Yesu da ema mae misa:ne sia:i. <sup>39</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Dia moilaiga buhagili, Gode Ea hou ida:iwane dima hamoi, amo dia na:iyado dunuma olelema.” Amalalu, asili, amo dunu da ea moilai ganodini lalu, Yesu Ea ema fidi hou olelelalu.

*Yesu da Oloi Uda Uhinisi amola A:fini Bogoi wa:legadolesi  
(Ma:diu 9:18-26; Maga 5:21-43)*

<sup>40</sup> Yesu da hano bega: doaga:loba, dunu bagohame E doaga:ma:ne ouesalebe ba:i. Ilia da E hahawane gousa:i. <sup>41</sup> Sinagoge ouligisu hina dunu ea dio amo Ya:ilase, Yesuma misini, doaga:le, osoboga diasa:ili, Yesu da ea diasuga misa:ne ha:giwane sia:i. <sup>42</sup> Idiwi afadafa fawane, e da ode fagoyale lalelegei, amo da bogomuba:le, ea diasuga misa:ne sia:i. Yesu da asili, dunu bagohame la:ididili amola eno la:ididili ilia da Yesu Ea da:i guba:le aligili asi. <sup>43</sup> Uda afae da sigi asi. Amo uda da ode fagoyale gala, ea maga:me udigili asili, manoma legesu amoga uhimu da hamedei galu. E da uhima:ne, manoma legesu dunuma ea muni huluane i dagoi, be hamedei. <sup>44</sup> E da Yesuma guba:le aligisu ganodini ahoanu, Ea abula fe fawane digili ba:beba:le, ea maga:me logo hedolodafa hedofai dagoi ba:i. <sup>45</sup> Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Nowa da Na digili ba:bela:?” Dunu huluane da amane sia:i, “Na hame!” Bida e amane sia:i, “Hina! Dunu osia:i da dia da:i guba:le aligi diala.”

<sup>46</sup> Be Yesu da bu adole i, “Hame mabu! Dunu afae da Na digili ba:i dagoi. Na da:i amoga gasa bagade da gadili asi dagoi, Na dawa:!” <sup>47</sup> Amalalu, uda da ea hou da wamolegemu hamedei ba:loba, yaguguiwane misini, osoboga diasa:ili, dunu huluane ba:ma:ne, ea digili ba:i hou ea bai, amola e uhi hou olelei. <sup>48</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Na diwi! Di da dia dogo ganodini dafawaneyale dawa:beba:le uhi dagoi. Hahawane masa!”

<sup>49</sup> E sia:nanoba, Ya:ilase ea diasu fi dunu da ilima doaga:le, Ya:ilasema amane sia:i, “Didiwi da bogoi dagoi. Hamedeiba:le, Olelesu dunu mae misa:ne sia:ma!”

<sup>50</sup> Be amo sia: nababeba:le, Yesu da Ya:ilasema amane sia:i, “Mae beda:ma! Di da dafawaneyale dawa:beba:le fawane, didiwi uhibi ba:mu!”

<sup>51</sup> Diasuga doaga:loba, Yesu da dunu huluane diasu ganodini mae misa:ne sia:i. Be Bida, Yone, Ya:mese, amola uda mano ea eda amola eme, amo fawane ganodini golili misa:ne sia:i. <sup>52</sup> Dunu huluane gilisi da didigia:lebe ba:i. Be Yesu E amane sia:i, “Mae dima! A:fini da hame bogoi. E da udigili golai diala!”

<sup>53</sup> Be ilia da Ema oufesega:su. Bai amo mano da bogoidafa ilia dawa:i galu. <sup>54</sup> Be Yesu da amo a:fini lobolele, ema amane sia:i, “Na mano! Di wa:legadoma!”

<sup>55</sup> Amalalu, uda mano ea a:silibu da bu hihima didilisili, e hedolodafa uhini wa:legadoi. Yesu da ema ha:i manu ima:ne sia:i. <sup>56</sup> Uda mano ea eda amola eme ela da

baligiliwane fofogadigi. Be Yesu da elama amo hou dunu eno ilima mae olelema:ne sia:i.

## 9

*Yesu da Ea Ado ba:su Dunu Fagoyale Gala, Ea Sia: Olelema:ne Asunasi.*

*(Ma:diu 10:5-15; Maga 6:7-13)*

<sup>1</sup> Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala, Ema misa:ne sia:i. Iliya da Fio a:silibu eno dunu iliya dogo ganodini aligila sa:i, amo fadegale fasima:ne, amola oloi dunu uhimane, Yesu da ilima gasa i. <sup>2</sup> Yesu da ili Gode Ea Hinadafa Hou olelema:ne amola oloi dunu uhimane, asunasi. <sup>3</sup> \*E da ilima amane sia:i, “Liligi bagade mae aguni masa. Galiamo, muni salasu, ha:i manu, muni amola da:i salasu eno mae aguni masa.

<sup>4</sup> Moilaiga doaga:sea, moilai hina da dilima aowamusa: dawa:sea, amo dunu ea diasu ganodini golale, eno moilaiga masunuba:le fawane yolema. <sup>5</sup> Be moilai dunu dilima higale ba:sea, bu asili, ilima sisasu olelema:ne, osobo gulu dilia emo gafega diala amo dogama”

<sup>6</sup> Amalalu, Ea fa:no bobogesu dunu da asili, moilai huluane ganodini Gode Ea Sia: Ida:iwane olelelalu, amola oloi dunu huluane uhinisilalu.

*Helode da Fofogadigi*

*(Ma:diu 14:1-12; Maga 6:14-29)*

<sup>7</sup> †Ga:lili soge ouligisu dunu ea dio amo Helode da Yesu Ea hou nababeba:le, bagadewane ededenai. Bai dunu mogili iliya da Yesu da Yone Ba:bodaise bogole bu wa:legadoi iliya sia:beba:le, e fofogadigi. <sup>8</sup> Be eno dunu, “E da Elaidia bu osobo bagadega misi, “iliya sia:i. Eno iliya amane sia:i, “E da ninia aowalalia balofede dunu bu wa:legadole osobo bagadega misi.” <sup>9</sup> Helode da amane sia:i, “Na sia:beba:le, Yone ea dialuma damuni fasi dagoi bai. Be amo dunu ea hou na da waha hisu hisu naba, amo da nowala:?” Amalalu, e da Yesu ba:musa:, logo gebewane hogolalu.

*Yesu da Dunu 5000 ilima Ha:i Manu Sagoi*

*(Ma:diu 14:13-21; Maga 6:30-44; Yone 6:1-14)*

<sup>10</sup> ‘Asunasi Dunu’ da Yesuma bu misini, iliya hamoi hou Yesuma adole i. Amalalu, Yesu da Ea Asunasi Dunu huluane, Bedesa:ida moilaiga helefimusa: oule asi. <sup>11</sup> Be iliya asi nababeba:le, dunu bagohame da Ema fa:no bobogele, Ema doaga:i. Amalalu, Yesu da amo dunu huluane hahawane

\* 9:3: Luge 10:4;11; Asunasi Dunu Iliya Hou 13:51 † 9:7: Ma:diu 16:14; Maga 8:28; Luge 9:19

yosia:i. E da Gode Ea Hinadafa Hou ilima olelei, amola oloi dunu uhinisi.

<sup>12</sup> Eso bega:be galu, Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale gala da Ema misini, amane sia:i, “Go soqe da dunu hame esalebe soqe. Dunu huluane ilia golasu hogoma:ne, amola ha:i manu bidi lama:ne, Di asunasima.” <sup>13</sup> Be Yesu E amane sia:i, “Dilisu ha:i manu ilima ima.” Ilia da bu adole i, “Ninia da agi ga:gi biyale amola menabo aduna fawane gala. Amabela:? Amo dunu huluane defelewane moma:ne, ninia asili ha:i manu bidi lama:bela?” <sup>14</sup> Amo soqebia da dunu 5000 agoane esalu. Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Ili momogili, gilisisu 50 agoane hamone, gisi da:iya fima:ne sia:ma.”

<sup>15</sup> Ea ado ba:su dunu da ilima fima:ne sia:beba:le, dunu gilisi huluane da fi dagoi.

<sup>16</sup> Amalalu, Yesu da agi ga:gi biyale amola menabo aduna lale, muagado ba:le gadole, Godema nodone sia:ne gadole, fifili, dunu enoma sagoma:ne, Ea ado ba:su dunuma i dagoi.

<sup>17</sup> Amalalu, dunu huluane mai dagoiba:le, sadi ba:i. Hame mai dialu agi fifi amola menabo amo ladili sali da daba fagoyale nabai ba:i.

*Bida da Yesu da Mesaia Sia:i*  
(Ma:diu 16:13-19; Maga 8:27-29)

<sup>18</sup> Eso afaega Yesu da hisu sia:ne gadolaloba, Ea ado ba:su dunu da Ema doaga:i. Yesu E ilima amane adole ba:i, “Na da nowayale, dunu ilia da sia: dalula:?”

<sup>19</sup> †Ilia da Ema bu adole i, “Mogili Di da Yone Ba:bodaise ilia da sia:daha. Oda ilia Di da Elaidia sia:daha. Mogili ilia Di da aowalalia balofede dunu bu wa:legadole misi sia: daha.”

<sup>20</sup> §Amalalu, Yesu E bu adole ba:i “Be dilia! Na da nowayale, dilia da sia: dalula:?” Bida da bu adole i, “Di da Gode Ea ilegei Mesaia!”

*Yesu E da Ea Se Nabimu amola Bogomu Olelei*  
(Ma:diu 16:20-28; Maga 8:30—9:1)

<sup>21</sup> Amo sia: nababeba:le, Yesu da amo sia: eno dunuma mae olelema:ne sia:i. <sup>22</sup> E da Ea ado ba:su dunuma amane olelei, “Na, Dunu Egefe, da se bagade nabimu. Asigilai dunu, gobebe salasu hina dunu amola sema olelesu dunu, da Na higabeba:le, medole legemu. Be bogole, eso osodaga, Gode da Na bu uhini wa:legadolesimu.”

<sup>23</sup> \*\*Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Nowa dunu e da Nama fa:no bobogemusa: dawa:sea, e da ea esalusu fisili, eso huluane ea bulufalegei gagua gadole, gisawane,

† 9:19: Ma:diu 14:1-2; Maga 6:14-15; Luge 9:7-8 § 9:20: Yone 6:68-69

\*\* 9:23: Ma:diu 10:38; Luge 14:27

Nama fa:no bobogema:mu. <sup>24</sup> †† Bai nowa dunu ea esalusu gagumu hanai galea, e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu Nama asigiba:le, ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu gaga:mu. <sup>25</sup> Osobo bagade dunu da osobo bagade liligi huluane lama:ne, ea a:silibu eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu fisimu da defeala:? Hame mabu! <sup>26</sup> Nowa dunu da Na sia: nababeba:le, Na amola Na olelei e da higasea, Na, Dunu Egefe, amola a:igele dunu ninia da Gode Ea Hadigidafa laiwane bu masea, Na da amo Nama higabe dunu higamu. <sup>27</sup> Na da hananewane sia:sa. Mogili waha guiguda: lelebe dunu, ilia mae bogole, Gode ea Hinadafa Hou doaga:i dagoi ba:mu.”

*Yesu Ea Da:i da Hadigiwane Afadenei  
(Ma:diu 17:1-8; Maga 9:2-8)*

<sup>28</sup> †† Hi afadafa aligili, Yesu da Bida, Ya:mese amola Yone, ili oule asili, sia:ne gadomusa: goumiba:le heda:i. <sup>29</sup> Yesu da sia:ne gadolaloba, Ea odagi da afadenene, Ea abula hadigi bagade ahea:iai agoane hamobe ba:i. <sup>30</sup> Amalalu, dunu aduna amo Mousesese amola Elaidia, <sup>31</sup> ela amola hadigiwane ba:su, ela amola Yesu da Gode Ea ilegei hawa: hamomusa: Yelusaleme moilai bai bagadega bogomu, amo hou gilisili sia: dalebe ba:i. <sup>32</sup> Bida amola eno dunu da helebeba:le, golai dialu, be nedigili, Yesu hadigi hamoi amola eno dunu aduna Yesuma dafulili lelebe ba:i dagoi. <sup>33</sup> Amalalu, Mousesese amola Elaidia amo Yesu fisili ahoananoba, Bida da Yesuma amane sia:i, “Hina! Ninia guiguda: esalebeba:le, hahawane bagade. Ninia guiguda: diasu udiana, afae da Di, eno da Mousesese amola eno da Elaidia, dili golama:ne ninia hiougimu.” Be ea asigi dawa:su da fisiba:le, udigili sia:i.

<sup>34</sup> Sia:nanoba, mu mobi misini, ilia huluane uligi dagoi. Mu mobi amoga uligiba:le, ilia bagadewane beda:i galu. <sup>35</sup> §§ Amalalu, mu mobi amodili amane sia:be nabi, “Amo da Na ilegei Manodafa. Ea sia: nabima!”

<sup>36</sup> Amo sia: nabal, ilia da Yesu fawane ba:i. Amalalu, ilia ouiya:le, amo esoga ilia hou ba:i, eno dunuma hame olelei.

*Yesu da Goi amo ea Dogo Ganodini Fio Liligi Aligila Sa:i,  
Uhinisi Dagoi  
(Ma:diu 17:14-18; Maga 9:14-27)*

<sup>37</sup> Golale hahabe, Yesu amola Ea ado ba:su dunu udiana da goumiba:le sa:ili, dunu bagohame Yesuma doaga:musa: ousalebe ba:i. <sup>38</sup> Amo dunu gilisisu ganodini, dunu afae da amane wele sia:i, “Olelesu! Di fidima! Nagofe Di ba:ma! Na

†† 9:24: Ma:diu 10:39; Luge 17:33; Yone 12:25 †† 9:28: 2 Bida 1:17-18

§§ 9:35: Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17, 12:18; Maga 1:11; Luge 3:22

da mano eno hame, amo fawane! <sup>39</sup> Wadela:i Fio a:silibu da ema ludubiba:le, na mano da aaiyalala amola yagugusa amola ea defo hano da sasiasa. Amo Fio liligi da mae yolelewane ludubiba:le, e se bagade naba. Wadela:mu agoai ba:sa. <sup>40</sup> Na da Dia fa:no bobogesu dunuma amo Fio liligi fadegale fasima:ne sia:i. Be ilia sia:ne ba:loba hamedei galu.”

<sup>41</sup> Yesu E amane sia:i, “Waha esalebe fi huluane da dafawaneyale dawa:su amola hou ida:iwane hamedafa dawa:. Na da eso habodayane dili amola gilisili esaloma:bela:? Amo mano Nama oule misa!”

<sup>42</sup> Goi da Yesuma manoba, Fio a:silibu da goi ea da:i gadelale osoboga gisalugala:i. Be Yesu da nigima: a:silibu amoma gagabole sia:i. Amalalu, E da goi uhinisini, edama bu i. <sup>43</sup> Amalalu, dunu huluane da Gode Ea gasa bagade hou ba:beba:le, bagadewane fofogadigi.

*Yesu da Ea Bogomu Bu Olelei*  
(Ma:diu 17:22-23; Maga 9:30-32)

Dunu huluane da Yesu Ea hawa: hamosu amoba:le fofogadigili dawa:laloba, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima amane sia:i, <sup>44</sup> “Dilia noga:le nabima! Dunu Egefe da hobeas o sobo bagade dunu ilia loboga gagulaligibi ba:mu.” <sup>45</sup> Be amo sia: ea bai ilia da hame dawa:i galu. Bai amo da muguniaiba:le, ilia Yesuma adole ba:mu beda:i galu.

*Nowa ea Hou da Baligi Bagade*  
(Ma:diu 18:1-5; Maga 9:33-37)

<sup>46</sup> \*\*\* Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu da amane sia:ga gegei. “Ninia gilisisu ganodini, nowa ea hou da baligili bagadela:?” <sup>47</sup> Be ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, Yesu da mano fonobahadi lobo:le, E guga aligima:ne, oule misi. <sup>48</sup> ††† E da Ea fa:no bobogesu dunu ilima amane sia:i, “Nowa da Nama asigiba:le amo mano hahawane yosia:sea, e da Na amola yosia:sa. Nowa da Nama hahawane yosia:sea, e da Na asunasisu Gode amola yosia:sa. Be dilia gilisisu amo ganodini, nowa da ea hou da baligili fonobosea, amo ea hou da baligili bagadedafa.”

*Nowa da Dilima Ha lai Hame Galea, E da Dilia Fidisu Esala*  
(Maga 9:38-40)

<sup>49</sup> Yone da Yesuma amane sia:i, “Hina! Ninia da dunu afae Dia Dioba:le, wadela:i a:silibu fadegalesilalebe ba:i. Be e da ninia gilisisu ganodini hame ahoanebeba:le, ema yolema:ne sia:i.”

\*\*\* 9:46: Luge 22:24 ††† 9:48: Ma:diu 10:40; Luge 10:16; Yone 13:20

<sup>50</sup> Be Yesu da Yone amola eno ado ba:su dunu ilima amane adole i, “Ea logo mae hedofama! Nowa dunu da dilima ha lai hame galea, e da dilimagai gala.”

*Samelia Moilai Dunu da Yesuma Mae Misa:ne Sia:i*

<sup>51</sup> Yesu da Hebene sogega heda:mu eso gadeneneba:le, E da Ea asigi dawa:su ga:nasiwane Yelusaleme moilai bai bagadega masusa: dawa:i galu. <sup>52</sup> Ili bisili masa:ne, Yesu da adola ahoasu dunu asunasi. Ili da Samelia moilai, Yesu Ea golasu hogomusa: doaga:i.

<sup>53</sup> Be moilai dunu da Yesu E Yelusaleme moilai bai bagadega masunu dawa:beba:le, Yesu hame aowamusa: sia:i. <sup>54</sup> †††Amo hou ba:beba:le, Ea ado ba:su dunu aduna amo Ya:mese amola Yone, ela Yesuma amane sia:i, “Hina! Amo dunu laluga nema:ne, lalu da muagadonini sa:ima:ne, ania sia:mu da defeala:?”

<sup>55</sup> Be Yesu da delegili, elama gagabole sia:i. <sup>56</sup> Amalalu, ilia eno moilaiga asili, doaga:i.

*Yesuma Fa:no Bobogemu da Asaboi Hame*

*(Ma:diu 8:19-22)*

<sup>57</sup> Ili da logoga ahoanoba, dunu afae da Yesuma misini, amane sia:i, “Di da adi sogega ahoasea, na da mae yolele Dia baligia aligimu.”

<sup>58</sup> Yesu da bu adole i, “Fogisi da uli dogoiga diaha, sio da hina: douwa da:iya diaha. Be Dunu Egefe golama:ne da diasu hame.”

<sup>59</sup> Yesu da eno dunuma amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!” Be amo dunu da bu adole i, “Hina! Na da hidadea buhagili, na ada bogosea, na da ea da:i hodo uli dogomu da defeala:?”

<sup>60</sup> Be Yesu da bu adole i, “Bogoi dunu ilia da bogoi dunu uli dogone salimu da defea. Be di da Gode Ea Hinadafa Hou olelemusa: masa.”

<sup>61</sup> §§§Dunu eno da Yesuma amane sia:i, “Hina! Na da Dima fa:no bobogemu. Be hidadea na da na fi dunu ilima asigibio sia:mu.”

<sup>62</sup> Be Yesu da ema bu adole i, “Nowa da ha:i manu bugimusa:, osobo gidinasu amoga gidinana, beba:sea, e da Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini hawa: hamomu hamedei ba:mu.”

## 10

*Yesu da Olelesu Dunu 72 agoane Asunasi*



<sup>1</sup> Amalalu, Yesu da dunu<sup>72</sup> agoane ilegei. E da hobe moilai enoga enoga masunu dawa:beba:le, amo moilaiga ilegei dunu 72 da bisili olelela masa:ne, E da ili asunasi.

<sup>2</sup> \*E da ilima amane sia:i, “Ha:i manu bagohame da yoi gala. Be faimu dunu da bagahamedafa. Amaiba:le, ha:i manu Hina dunu da faimu dunu asunasima:ne, Ema sia:ne gadoma. <sup>3</sup> †Dilia masa. Be dawa:ma! Dilia da sibi mano agoane, gasonasu wa:me ili adoba amogai Na da dili asunasisa. <sup>4</sup> ‡Muni salasu, esa, amola emo salasu, mae gagaguli masa. Dilia da dunu logoga ba:sea, gousa:musa: mae aligima. <sup>5</sup> Diasua golili sa:imusa: doaga:sea, hidadea, ‘Guiguda: olofoiwane esaloma,’ dilia sia:ma.

<sup>6</sup> Olofosu dunu da amo moilai ganodini esalea, ema dia olofosu olelema. Be olofosu hame galea, dia olofosu hou bu samogema. <sup>7</sup> §Amo diasu ganodini esaloma. Hawa: hamosu dunu da ea bidi defelewane lamu. Amaiba:le, dilia amo diasu dunu ilia aowasu hahawane lama. Moilai enoga masusa:, mae mugululi masa. <sup>8</sup> Moilai dunu ilia da dili hahawane ba:sea, ha:i manu diligili iabe, amo moma. <sup>9</sup> Oloi dunu uhini, amo moilai dunuma amane sia:ma, ‘Gode Ea Hinadafa Hou da dilima gadenenewane doaga:i dagoi!’ <sup>10</sup> \*\*Be moilai amoga dunu da dilia sia: higasea, defea, logoga bu asili, amane sia:ma, <sup>11</sup> ‘Dilia moilai osobo gulu ninia emo gafega diala ninia dogasa. Be dawa: ma! Gode Ea Hinadafa Hou da dilima gadenenewane doaga:i dagoi.’ <sup>12</sup> ††Na dilima dafawane sia:sa. Gode Ea Fofada:su Eso da doaga:sea, goe moilai dunu ilia se dabe iasu da Sodame amola Gomola moilai fi amo ilia musa: se dabe iasu, bagadewane baligimu.”

*Moilai Dunu da Yesu Ea Hou Dafawaneyale Hame Dawa:i (Ma:diu 11:20-24)*

<sup>13</sup> ‡‡“Goula:isini fi dunu! Dilia da se baligiliwane nabimu! Bedesa:ida dunu fi amola! Dilia da se bagade nabimu! Daia amola Saidone amo dunu fi da Na gasa bagade musa: hame ba:i hou ba:loba, ilia da:i dioi amola Godema sinidigimu olelema:ne, eboboi abula idiniginisila:loba amola ilia di-aluma da:iya nasubu ligisila:loba. <sup>14</sup> Gode Ea Fofada:su Eso doaga:sea, dilia se dabe iasu da Daia amola Saidone amo dunu fi ilia se dabe iasu, bagadewane baligimu. <sup>15</sup> §§Gabena:iame fi! Dilia Hebene diasuga heda:musa:

\* **10:2:** Ma:diu 9:37-38 † **10:3:** Ma:diu 10:16 ‡ **10:4:** Ma:diu 10:7-14; Maga 6:8-11; Luge 9:3-5 § **10:7:** 1 Golidia 9:14; 1 Dimodi 5:18 \*\* **10:10:** Asunasi Dunu Ili Hou 13:51 †† **10:12:** Mui 19:24-28; Ma:diu 11:24, 10:15 ‡‡ **10:13:** Aisaia 23:1-18; Isigiele 26:1-28:26; Youele 3:4-8; A:imose 1:9-10; Segalaia 9:2-4 §§ **10:15:** Aisaia 14:13-15

dawa:bela? Dilia da Helo sogega gudu sa:imu.”

16 \*\*\*Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Nowa dunu da dilia sia: nabasea, e da Na sia: amola naba. Nowa dunu da dili higasea, e da Na amola higasa. Amola nowa da Na higabeba:le, e da Na Asunasisu Dunu amola higasa.”

### *Dunu 72 da Buhagi*

17 Amalalu ado ba:su dunu72 ilia da Yesuma hahawane bagade buhagi. Iliamane sia:i, “Hina! Dia Dioba:le ninia hamoma:ne sia:beba:le, wadela:i a:silibu da beda:iwane nabi.”

18 Be Yesu E amane sia:i, “Na da Sa:ida:ne ha:ha:na agoane, osoboga dalebe ba:i.

19 †††Na da saniamola gamaloo dilia osa:le heda:ma:ne amola dilima ha lai (Sa:ida:ne) osa:le heda:ma:ne, gasa bagade hou dilima i. Dilia da se hame nabimu. 20 Be wadela:i a:silibu da dilia sia: nababeba:le, mae nodoma! Be dilia dio da Hebene ganodini dedei dialebeba:le fawane nodoma!”

### *Yesu da Hahawane Nodoi* (Ma:diu 11:25-27; 13:16-17)

21 Amo esoga, Yesu da Gode ea A:silibu Hadigidafa Ea hahawane hou amoga nabaiba:le, amane sia:i, “Ada Gode! Osobo bagade amola Hebene Hina Godedafa! Bagade dawa:su dunu hodosa:besa:le, amo liligi Di da wamolegeiba:le amola mano dudubuma oleleiba:le, Na da Dima nodone sia:sa. Dia da hanaiba:le hahawane agoane hamoi. 22 †††Na Ada da hou huluane Na lobo da:iya ligisi. Dunu huluane da Gode Ea Manodafa hame dawa:. Ada Hi fawane da dawa:. Na, Gode Ea Mano, Na fawane da Adadafa dawa:. Na da hanaiba:le, eno dunuma olelesea, amo dunu amola da Ada Ea hou dawa:mu!”

23 Amalalu, E da sinidigili, Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Amo hou ba:beba:le, dilia da hahawane gala. 24 Na da dafawane dilima sia:sa! Balofede dunu bagohame amola osobo bagade hina bagade dunu, ilia da dilia waha ba:i liligi ba:mu hanai galu, be hame ba:i. Amola dilia waha nabi liligi ilia da nabimu hanai galu, be hame nabi.”

### *Samelia Dunu Ida:iwane Gala Fedege Sia:*

25 \$\$\$Eso afaega, sema olelesu dunu da Yesu dafama:ne, wa:legadole, Ema amane sia:i, “Olelesu! Na da Fifi Ahoanusu lama:ne, adi hamoma:bela?”

\*\*\* 10:16: Ma:diu 10:40; Maga 9:37; Luge 9:48; Yone 13:20 ††† 10:19:  
Gesami Hea:su 91:13 ††† 10:22: Yone 3:35; 10:15 \$\$\$ 10:25: Ma:diu  
22:35-40; Maga 12:28-34

26 Yesu E bu adole i, “Gode Sia: Dedei Buga ganodini adi sema dedebela:? Di adi idibela:?”

27 \*Sema olelesu dunu da bu adole i “Dia dogoga, dia a:silibuga, dia gasaga, amola dia asigi dawa:suga, Godema asigima. Eno da dia da:i hodo amoma asigi hou defelewane, dia na:iyadoma asigima.”

28 †Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Di da noga:lewane adoi. Agoane hamosea, di da esalumu.”

29 Be sema olelesu dunu, hi hou da ida:iwane hidale olelema:ne, Yesuma amane adole bai, “Be na na:iyado da nowala:?”

30 Amaiba:le, Yesu E amane sia:i, “Dunu afadafa da Yelusaleme moilai bai bagade fisili, Yeligou moilaiga doaga:musa:, logoga asi. Ahoanoba, wamolasu dunu ilia da logo legele, e doagala:le, fane legele, ea abula amola muni huludafa lale, hobea:le asi. E da da:i nabadodafa, udigili logoga sidi dialu. 31 Amalalu, gobe le salasu dunu misini, sidi dialebe ba:beba:le, la:idi sisa:i. 32 Fa:no, Lifai dunu amola misi. E amola sidi hamoi dunu ba:beba:le, udigili logo la:didili baligisu. 33 ‡Be Samelia dunu da amo logoga ahoanoba, sidi dialoba amoga doaga:i. E da amo dunu ba:beba:le, bagadewane asigi galu. 34 E da sidi dialebe ema hedolowane doaga:le, ea fofa:gi amo abulaga la:gili, ea aiya huluane olife susuligi amola waini amoga legei. Amalalu, ea dougi da:iya ligisili, ga sofe misi dunu golasuga oule asili, amogawi noga:le ouligi.

35 Golale, hahabe, e da diasu ouligisu dunumaK2i. E amane sia:i, ‘Amo dunu noga:le ouligima. Amola muni na waha i ebelesea, na bu masea eno imunu.’ ”

36 Yesu da eno amane sia:i, “Amo dunu udiana galebe. Nowa dunu da wamolasuga fai dunu ema na:iyadodafa agoane hamobela:? Di adi dawa:bela:?”

37 Sema olelesu dunu da bu adole i, “Dunu da ema asigi hou hamoi, e da na:iyadodafa hou hamoi.” Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, di ahoasea, amo ea hou defele hamoma!”

### *Yesu da Mada amola Meli Ela Diasuga Doaga:i*

38 §Yesu amola Ea ado ba:su dunu ilia da logoga asili, moilaiga doaga:i. Uda ea dio amo Mada ea diasua, Yesu aowai. 39 Mada eya dio da Meli. E da Yesu Ea emo gadenenewane esalu, Ea olelebe nabalalu. 40 Be Mada da bagadewane hawa: hamobeba:le, se nabi. E da Yesuma

\* 10:27: Mousese ea Malasu 6:5; Gobe le Salasu 19:18 † 10:28: Gobe le Salasu

18:5 ‡ 10:33: 2 Hou Olelesu 28:15 § 10:38: Yone 11:1

misini, amane sia:i, “Hina! Naeya da nama hame fidibiba:le, Di da hame asigibela:? Dia e na fidima:ne adoma!”

<sup>41</sup> Be Yesu E da bu adole i, “Mada! Mada! Di da liligi bagohame dawa:beba:le, da:i dioiwane dawa:lala! <sup>42</sup> Be hou afadafa fawane di da gogolei galu. Amo hou ida:iwane, Meli da lai dagoi. Eno dunu da amo hou ema hame samogemu.”

## 11

*Sia:ne Gadosu Olelesu*  
(*Ma:diu 6:9-13; 7:7-11*)

<sup>1</sup> Eso afaega, Yesu da sogebi afae amoga sia:ne gadolalu. Sia:ne gadoi dagoloba, Ea ado ba:su dunu afadafa da Ema amane sia:i, “Yone Ba:bodaise da ea ado ba:su dunuma sia:ne gadosu hou olelei. Di amolawane, amo hou ninima olelema!”

<sup>2</sup> Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia da Godema sia:ne gadosea, agoane sia:ma, ‘Ada Gode! Dia hadigi Dio amoma dunu ilia nodone dawa:mu da defea. Dia Hinadafa Hou da osobo bagadega doaga:mu da defea.

<sup>3</sup> Ninia wali ha:i manu defele, ha:i manu ninima ima.

<sup>4</sup> Ninia wadela:i hou hamoi amo Di gogolema:ne olofoma. Bai ninia da dunu huluane amo da ninima wadela:i hou hamosea, amo gogolema:ne olofosa. Amola gasa bagade dafama:ne ado ba:su hou, amoma nini maeoule masa!’ ”

<sup>5</sup> Amola, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Dilia udigili fedege sia: dawa:ma. Ebeda! Dunu afadafa da gasimogoa ea sama ea diasuga doaga:sea, ema amane sia:sa, ‘Sama! Na da agi ga:gi udiana dima edegela misi. <sup>6</sup> Bai na na:iyado eno da sofe misini, na diasuga doaga:i. Be na da ha:i manu hame.’ <sup>7</sup> Amasea, ea sama diasu ganodini esala da bu adole iaha amane, ‘Na golai mae didilisima! Logo da ga:si dagoi. Na amola na mano, ninia golasu ganodini hahawane diaha. Na wa:legadole imunu hihi gala.’ <sup>8</sup> Amo sia: nababeba:le adi hamoma:bela:? Na dima agoane sia:sa. Goe dunu da ea sama ema asigiwane dawa:beba:le, e da hame wa:legadole imunu. Be amo dunu da mae yolele, ema gebewane adole ba:beba:le, e da wa:legadole imunu.

<sup>9</sup> Na da dilima sia:sa! Gebewane adole boba:lalea, dilia da lamu! Hogoi helesea, dilia da ba:mu! Mae yolele logoga lulufigisia, dilia da logo doasibi ba:mu! <sup>10</sup> Nowa da gebewane adole boba:lalea da lamu! Nowa da hogoi helesea da ba:mu! Nowa da mae yolele, logoga lulufigisia, e da logo doasibi ba:mu! <sup>11</sup> Osobo bagade eda da ea mano ema menabo manusa: adole ba:sea, e da medosu sania ima:bela:? Hame mabu! <sup>12</sup> Ea mano da ema ha:i manusa: gagala oso adole ba:sea, eda da ema gamaloo

ima:bela:? Hame mabu! <sup>13</sup> Amaiba:le, dilia wadela:i hou hamosu dunu da dilia mano ilima liligi ida:iwane gala imunu dawa:beba:le, dilia Hebene Ada da dilima Gode Ea A:silibu Hadigidafa iasu liligi baligiliwane imunusa: dawa:.”

*Yesu amola Bilisibale*  
(Ma:diu 12:22-30; Maga 3:20-27)

<sup>14</sup> Yesu da sia: hamedei hamosu Fio liligi dunu afae ea dogo ganodini aligila sa:i, amo fadegale fasi. Amalalu, amo dunu da bu sia: baoui. Dunu huluane da bagadewane fofogadigi. <sup>15</sup> \*Be mogili da amane sia:i, “E da Bilisibale, wadela:i a:silibu hina, amo ea gasaga Fio liligi fadegale fasisa.”

<sup>16</sup> †Eno dunu da Yesuma ado ba:ma:ne, muagadoganini gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamoma:ne Ema sia:i. <sup>17</sup> Be Yesu da ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, amane sia:i, “Dunu fi da afafasea, amo fi da wadela:lesi dagoi ba:mu. Diasu fi amola afafasea da dafamu. <sup>18</sup> Sa:ida:ne fi da mogili afafasea, ea fi da habodane leloma:bela:? Na da Bilisibale ea gasa laiba:le, Na da Fio liligi fadegale fasisa, amo dilia da sia:sa. <sup>19</sup> Be Na da Bilisibale ea gasaga Fio liligi fadegale fasisia, dilima fa:no bobogesu dunu da nowa ea gasaga fadegale fasisala:? Amaiba:le, ilia da dili ogogosu hou olelesa. <sup>20</sup> Be Na da Gode Ea gasa amoga Fio liligi fadegasa galea, defea, Gode Ea Hinadafa Hou da dilima doaga:i dagoi dawa:ma.

<sup>21</sup> Gasa bagade dunu da gegesu liligi gaguli, ea diasu ouligisia, ea liligi enoga wadela:mu da hamedei. <sup>22</sup> Be eno dunu amo ea gasa da musa: adoi dunu ea gasa baligi galea, amo da ema gegene, fane legesea, e da ea gegesu liligi amola liligi huluane gasawane samogene, gaguli asili, amo liligi momogili, ea fa:no bobogesu dunuma iaha.

<sup>23</sup> ‡Nowa dunu da Namagale hame gegesea, e da Nama ha lai dunu esala. Nowa da Na fi ilima hame gilisia, e da Na fi wadela:musa: afagogosa.

*Wadela:i A:silibu da Buhagisa*  
(Ma:diu 12:43-45)

<sup>24</sup> Wadela:i a:silibu da dunu ea dogoga fadegale fasisia, e da dunu hame esalebe sogega udigili golasu hogola ahoa. Be hame ba:beba:le, hi asigi dawa:su ganodini e da amane dawa:sa, “Na da na diasu fisi amoga buhagimu.” <sup>25</sup> Amasea, e da buhagili, ea diasu da noga:le dogo:le dagoi ba:sa. <sup>26</sup> Amasea, e da bu ahoasea, a:silibu eno lobofaseleyale gala, ilia hou da ea wadela:i hou baligisa, amo lidili, misini, ilia

\* **11:15:** Ma:diu 9:34, 10:25 † **11:16:** Ma:diu 12:38, 16:1; Maga 8:11 ‡ **11:23:** Maga 9:40

da ganodini aligila sa:imu. Amaiba:le, amo dunu ea fa:no mabe hou da ea musa: wadela:i hou bagadewane baligimu.”

*Hahawanedafa Hou*

<sup>27</sup> Amo sia: Yesu E sia:i dagoiba:le, dunu gilisisu ganodini uda afadafa da ha:giwane sia:i, “Uda da ea hagomo ganodini, Di e da laiba:le amola ea dodo maga:me Dima iabeba:le, amo uda da hahawane bagade ba:sa.”

<sup>28</sup> Be Yesu E bu adole i, “Dafawane! Be nowa da Gode Ea sia: nabawane hamosea, amo dunu da baligiliwane hahawane ba:sa.”

*Ilia da Gasu Bagade Dawa:digima:ne Olelesu Ba:mu Hanai (Ma:diu 12:38-42)*

<sup>29</sup> §Yesu da dunu bagohame E guba:le aliligi, amo ilima amane sia:i, “Waha fi diala da wadela:i fi. Ilia da gasu bagade dawa:digima:ne olelesu hogosa. Be dawa:digima:ne olelesu eno Na da hame olelemu. Youna ea dawa:digima:ne olelesu fawane olelemu.

<sup>30</sup> \*\*Youna ea hou da Ninfefe dunuma dawa:digima:ne olelesu hamoi. Amaiwane, Dunu Egefe da waha fi diala ilima dawa:digima:ne olelesu agoane ba:mu. <sup>31</sup> ††Gode Ea Fofada:su Eso doaga:sea, Siba gagoe (south) uda hina bagade da wa:legadole, dilima diliwaneya udidimu. Bai e da Soloumane ea bagade dawa:su sia: nabimusa:, soje badilia amodili misi. Be Soloumane ea mimogo hou baligisu dunu da waha esala.

<sup>32</sup> ††Gode Ea Fofada:su Eso doaga:sea, Ninfefe dunu da wa:legadole, dilima diliwaneya udidimu. Bai ilia da Youna ea sia: nababeba:le, gogosiane, Godema sinidigi. Be Dunu waha esala, Ea hou da Youna ea hou baligi dagoi.

*Da:i Hodo ea Gamali (Ma:diu 5:15; 6:22-23)*

<sup>33</sup> §§Dunu da gamali wa:sea, e da hame wamolegesa, e da ofodo amoga hame dedebosa. Be e da gamali amo gamali bugisu da:iya bugibiba:le, dunu da diasu ganodini golili dasea, hadigi ba:sa. <sup>34</sup> Dia si da dia da:i hodo gamali agoane. Dia si da noga:iwane galea, hadigi da dia da:i hodo nabamu. Be dia si da wadela:i galea, gasi da dia da:i hodo nabamu. <sup>35</sup> Amaiba:le dawa:ma! Dia hadigi da gasiwane ba:sa.besa:le, dawa:ma! <sup>36</sup> Dia da:i hodo da mae gasili hadigi amoga nabai galea, di da gamali ea hadigi agoane amo ganodini esalumu.”

§ 11:29: Ma:diu 16:4; Maga 8:12    \*\* 11:30: Youna 3:4    †† 11:31: 1 Hina bagade 10:1-10; 2 Hou Olelesu 9:1-12    †† 11:32: Youna 3:5    §§ 11:33: Ma:diu 5:15; Maga 4:21; Luge 8:16

*Yesu da Fa:lisi Dunu amola Sema Olelesu Dunu ilima Gagabole Sia:i*

*(Ma:diu 23:1-36; Maga 12:38-40)*

<sup>37</sup> Yesu da sia: dagoloba, Fa:lisi dunu afadafa da Ema ha:i manusa: misa:ne sia:i. Amaiba:le, Yesu da ea diasu ganodini golili sa:ili, ha:i manusa: fi. <sup>38</sup> Yesu da ha:i manusa:, Ea lobo hame dodofeiba:le, Fa:lisi dunu da bagadewane fofogadigi.

<sup>39</sup> Amaiba:le, Hina Yesu da ema amane sia:i, “Dilia Fa:lisi dunu da hano nasu faigelei amola ofodo dabuagado fawane dodofesa. Be ganodini dilia da gegesu amola wadela:i hou amoga nabai gala. <sup>40</sup> Dilia gagaoui dunu! Adi dawa:bela:? Gode da dabuagado da:i hamoiba:le, E da ganodini hame hamoi dilia dawa:bela:? <sup>41</sup> Be dilia hano nasu faigelei amola ofodo amo ganodini liligi huluane hame gagui dunuma imunu da defea. Amasea, liligi huluane da ledo hamedei dilia da ba:mu.

<sup>42</sup> \*\*\*Dilia Fa:lisi dunu da se bagade nabimu! Dilia da ha:i manu liligi fonobahadi nabuane agoane fifili, afadafa Godema iaha. Be Gode Ea moloidafa hou amola Gode Ea asigi hou, dilia hame hamosa. Musa sia:i liligi mae fisili, fa:no sia:i liligi amola gilisili hamomu da defea galu.

<sup>43</sup> Dilia Fa:lisi dunu da se bagade nabimu! Dilia da sinagoge diasu ganodini, fisu ida:iwane amoga fimu hanai gala. Bidiga lama:ne diasuga ahoasea, dilia da eno dunu dilima nodone sia:mu hanai gala.

<sup>44</sup> Dilia da se bagade nabimu. Dilia da bogoi ilia uli dogoi agoane. Amo liligi dunu ilia hame ba:beba:le, amo da:iya udigili ososa: lala.”

<sup>45</sup> Sema olelesu dunu afadafa da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Amo sia: sia:beba:le, Di da ninima amolawane gadesa!” <sup>46</sup> Be Yesu E bu adole i, “Dilia sema olelesu dunu amola da se bagade nabimu! Dunu eno hamoma:ne, dilia da ga:nasidafa liligi ilima olelesa. Be amo dioi liligi gaguia gadomusa:, dilia da ili fidima:ne, lobo sogo afadafa fawane hame gaguia gadosa.

<sup>47</sup> Dilia da se bagade nabimu! Dilia da balofede dunu ilia bogoi uli dogoi hahawane hamosa. Be dilia aowalalia da amo balofede dunu medole legei dagoi.

<sup>48</sup> Amaiba:le, dilia aowalalia da balofede dunu medole legeiba:le, dilia hahawane ba:sa. Ila da medole legei dagoi, be dilia da ilia bogoi salasu hahamosa. <sup>49</sup> Amaiba:le, Gode da Ea bagade dawa:su amoga amane sia:i, ‘Na da ba:la:lusu dunu amola adola ahoasu dunu ilima asunasimu. Mogili ilia da medole legemu, mogili ilima ilia da se bagade imunu.’ <sup>50</sup> Amaiba:le, osobo bagade hahamosu eso amogainini

wali eso, amo esoga balofede dunu huluanedafa medole legeiba:le, waha fi esala da se dabe iasu lamu. Waha fi esala ilisu da balofede dunu huluanedafa medole legei dagoi, amo defelewane Gode da ilima fofada:mu. <sup>51</sup> †††A:ibele da musa: medole legei ba:i, amalu dunu bagohame medole lelegele asili, Segalaia ilia da oloda amola Hadigi Malei Sesei amo dogoa sogebi amogai medole legele, amogainini wali eso. Amo wadela:i medole legesu hou huluane waha fi esala da hamoi dagoi, amo defelewane Gode da ba:mu amola ilima se dabe imunu.

<sup>52</sup> Dilia Sema Olelesu dunu da se bagade nabimu! Dilia da fedege agoane dawa:su diasu doasima:ne gi eno dunuma mae iawane gasawane gagusa. Dilia da amo diasu ganodini mae golili sa:ili, amola eno dunu ilia ganodini masu logo hedofasa.”

<sup>53</sup> Yesu da amo sogebi fisili ahoanoba, sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da Yesuma gadele ha:giwane adole ba:su. <sup>54</sup> Yesu dafama:ne, ilia da sia:ga bagadewane fedegele boba:su.

## 12

*Ogogosu Hou Dawa:ma:i*  
(Ma:diu 10:26-27)

<sup>1</sup> \*Dunu bagohamedafa gilisili guba:le, dunu eno dunu enoma osa:le heda:mu: agoai galu, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima hidadea sia:i, “Fa:lisi dunu ilia ogogosu hou da yisidi agoane. Liligi huluane da ilia hou amoga wadela:sa:besa:le, dawa:ma:i. <sup>2</sup> †Be liligi dedeboi galea da hobeia bu ba:mu. Dunu ilia da wamolegei hou huluane hobeia dawa:mu. <sup>3</sup> Dilia da gasi ganodini sia:su, hobeia dunu ilia da hadigi ganodini bu nabimu. Dilia diasu ganodini sadoga sia:su, dunu ilia hobeia diasu da:iyamogoa amoga heda:le, wele sia:nanumu.”

*Nowama Beda:ma:bela:?*  
(Ma:diu 10:28-31)

<sup>4</sup> “Na naiyado dunu! Na dilima dafawane sia:sa! Da:i hodo fane legesu dunu ilima mae beda:ma. Da:i hodo medole legebeba:le, ilia eno wadela:i hou dilima hamomu hame dawa:mu. <sup>5</sup> Be afadafa fawane beda:ma! Dunu afadafa esala. E da dunu ea da:i hodo medole legele, ea a:silibu Helo sogega galadigimu dawa:. Dafawane! Amo dunuma beda:ma!

<sup>6</sup> Dunu ilia da diogonabo biyale gala amo doea aduna amoga bidi lasa. Be Gode da diogonabo afadafa huluane

††† 11:51: Mui 4:8; 2 Hou Olelesu 24:20-21 \* 12:1: Ma:diu 16:6; Maga 8:15

† 12:2: Maga 4:22; Luge 8:17



hame gogolesa. <sup>7</sup> Be, dilia! Dilia dialuma hinabo hulu-  
anedafa afae afae Gode da idisa. Amaiba:le mae beda:ma!  
Dilia lasu defei da diogonabo bagohame ilia lasu defei  
baligisa.”

*Yesu Ea Dio Mae Beda:iwane Olelema*  
(*Ma:diu 10:32-33; 12:32; 10:19-20*)

<sup>8</sup> “Na da dilima sia:sa. Nowa dunu da eno dunu  
nabima:ne, ‘Na da Gelesu dunu,’ sia:sea, amo dunu Na,  
Dunu Egefe, Na da Gode Ea a:igele dunu nabima:ne, amo  
dunu da Na fi dunu sia:mu. <sup>9</sup> Be nowa dunu e da eno  
dunu nabima:ne, ‘Na da Yesu higasa,’ sia:sea, Na da Gode  
Ea a:igele dunu nabima:ne, amo dunu da Na fi dunu hame  
sia:mu.

<sup>10</sup> †Nowa da Dunu Egefema lasogole sia:sea, Gode da ea  
hou gogolema:ne olofomu dawa:. Be nowa da Gode Ea  
A:silibu Hadigidafa Ema lasogole sia:sea, e da gogolema:ne  
olofosu hamedafa ba:mu. <sup>11</sup> §Ilia da dili sinagoge diasu  
ganodini fofada:sea amola ouligisu hina dunuma ilima  
fofada:musa: hiouginana ahoasea, dilia da sia: bu adole  
imunu dawa:beba:le, mae da:i dioma. <sup>12</sup> Bai amo esoga,  
Gode Ea A:silibu Hadigidafa da dilia bu adole iasu dilima  
olelemu.”

*Bagade Gagui Gagaoui Dunu ea Hou*

<sup>13</sup> Dunu gilisisu amo ganodini, dunu afae da Yesuma  
amane sia:i, “Olesu! Na olama sia:ma. E da ania ada ea  
muni amola liligi mogili, la:idi nama ima:ne ema sia:ma.”

<sup>14</sup> Be Yesu E bu adole i, “Na da di amola dia ola alima  
osobo bagade liligi hahamomusa: fofada:su dunu hame  
ilegei.” <sup>15</sup> Amalalu, E da dunu huluane ilima amane  
sia:i, “Dawa:ma! Uasu hou da dilia hou wadela:sa:besa:le  
dawa:ma! Dunu da liligi bagadedafa gaguiba:le, amo da ea  
esalusu bai hame gala.”

<sup>16</sup> Amalalu, Yesu E da fedege sia: ilima olelei, “Bagade  
gagui dunu afadafa ea ifabi da ha:i manu noga:le legesu.  
<sup>17</sup> Amalalu, e da ea asigi dawa:su ganodini agoane dawa:i,  
‘Na da adi hamoma:bela? Na liligi legesu diasu da  
nabaiba:le, na ha:i manu salimu da hamedei galebe.’

<sup>18</sup> Amalalu, ea asigi dawa:su ganodini e da bu dawa:i,  
‘Defea! Na liligi legesu diasu huluane na da mugululi, diasu  
eno bagadedafa bu gaguli, na liligi amola gagoma huluane  
amo ganodini salimu. <sup>19</sup> Amasea, na asigi dawa:su ganodini  
na da agoane sia:mu, ‘Defea! Di da liligi bagadewane ode  
bagohamega manusa: defelewane legei diala. Hawa: mae  
hamone, ha:i nawane, adini nawane, hahawane esaloma,’

† **12:10:** Ma:diu 12:32; Maga 3:29    § **12:11:** Ma:diu 10:19-20; Maga 13:11;  
Luge 21:14-15

amo na da sia:mu,'<sup>20</sup> Be Gode da ema amane sia:i, 'Gagaoui dunu di! Wali gasia dia a:silibu Na da lamu. Amasea, dia liligi dina: fidimusa: gilisi, nowa lama:bela:?' ”

<sup>21</sup> Yesu da sia: dagomusa: amane sia:i, “Nowa dunu da liligi bagade gagusia, be Gode Ea hou hame lalegagusia, da amo gagaoui dunu agoane ba:mu.”

*Gode Ea Hou Dafawaneyale Dawa:beba:le, Mae Da:i Dioma*

*(Ma:diu 6:25-34)*

<sup>22</sup> Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima amane sia:i, “Amaiba:le, Na da dilima sia:sa. Dilia ha:i manusa:, da:i dioiwane mae dawa:ma. Dilia abula salimusa:, bagadewane mae dawa:ma. <sup>23</sup> Dunu ea esalusu da ha:i nasu baligi dagoi, amola da:i hodo da abula baligi dagoi. <sup>24</sup> Muagado sio fi ba:ma. Ha:i manu ilia mae bugili da, udigili faisa. Iliia da ha:i manu legesu diasu hame gagusa. Be Gode da ilima ha:i manu iaha! Be dilia esalusu labe defei da ilia labe defei bagadewane baligisa. <sup>25</sup> Dilia da:i dioiwane dawa:beba:le, dilia esalusu eso da eso afaewane sedagima:bela:? Hame mabu! <sup>26</sup> Amaiba:le, amo hou fonobahadi dilia hamomu hame dawa:beba:le, abuliba:le eno liligi hamomusa:gini dilia da:i dioiwane dawa:ma:bela:? <sup>27</sup> \*\*Sogea ilia heda:su hou ba:ma. Hawa: hamosu amola amunasu hou ilia hame dawa:. Be ilia ba:su da Soloumane ea hadigi abula ba:su baligisa. <sup>28</sup> Sogea gisi da wali diala be ayawane gobelesu nasu laluga gobesi dagoi ba:mu. Amaiba:le, Gode da amo gisi abula ida:iwane amoga idiniginisiba:le, Ea dilima imunu hou da amo hou bagadewane baligimu. Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadi!

<sup>29</sup> Amaiba:le, dilia ha:i manu logo amola dilia hano manu logo da:i dioiwane mae dawa:ma! <sup>30</sup> (Bai Gode Ea hou hame lalegagui fifi asi gala dunu amo liligima bagadewane dawa:lala.) Dilia Ada Gode da dilia wali esaloma:ne liligi lamu huluane dawa:. <sup>31</sup> Be dilia Gode Ea Hinadafa Hou hidadea hogoi helema. Fa:no E da musa: sia:i liligi dilima imunu.

*Liligi Ida:iwane Hebene Gobolo Ganodini Gilisima*

*(Ma:diu 6:19-21)*

<sup>32</sup> Sibi fi fonobahadi! Dilia mae beda:ma! Gode da Ea Hinadafa Hou, dilima imunusa: bagadewane hanai gala. <sup>33</sup> Dilia liligi huluane bidi lale, muni lai hame gagui dunuma ima. Muni salasu, mae heane dialumu liligi lama. Gobolo liligi ida:iwane Hebene diasu ganodini hame ebelemuba:le, amo liligi lama. Agoai liligi, wamolasu dunu da hame

\*\* 12:27: 1 Hina bagade 10:4-7; 2 Hou Olelesu 9:3-6

wamolamu amola aowaba da hame wadela:lesimu. <sup>34</sup> Bai adi sogebiga dilia dogolegei liligi da momagei dialea, amogawi dilia asigi dawa:su da dialumu.

*Mae Golale Ha:esaloma*

<sup>35</sup> ††Dilia abula salawane, gamali wa:le momagele ha:esaloma! <sup>36</sup> ††Hawa: hamosu dunu, ilia hina da uda lasu lolo Nasu amoga asili, e da bu misunu dawa:beba:le, ouesalumu. Dilia amo dunu ilia hou agoane hamoma. E da bu misini, logoga lulufigisia, ilia da logo hedolowane doasimu. <sup>37</sup> Ilia hina da bu doaga:sea, e da ea hawa: hamosu dunu mae golale, momagele, ouesalebe ba:mu. Na dilima sia:sa. Ilia hina da ea abula idiniginisili, ilima fili, ha:i manusa: sia:beba:le, hi fawane da ha:i manu ilima imunu. <sup>38</sup> E da gasimogoa o fa:no agoane doaga:sea, amola ilia mae golale momagele, ha:esalebe ba:sea, ilia da hahawane bagade ba:mu. <sup>39</sup> §§Be dawa:ma! Diasu hina da wamolasu ea misunu eso hidadea dawa:i ganiaba, e da wamolasu ea diasuga mae misa:ne ea logo ga:la:loba. <sup>40</sup> Dilia mae golale momagele esaloma! Dilia hame dawa:i eso amoga Dunu Egefe da doaga:muba:le, mae golale esaloma.”

*Nabasu Hawa: Hamosu Dunu amola Hame Nabasu Hawa: Hamosu Dunu (Ma:diu 24:45-51)*

<sup>41</sup> Bida e amane sia:i, “Di da amo fedege sia: niniamusu dawa:ma:ne olelebela:? Ma dunu huluane dawa:ma:ne olelebela:?”

<sup>42</sup> Hina Yesu E bu adole i, “Moloidafa amola bagade dawa:su hawa: hamosu dunu da nowala:? Diasu hina dunu da agoaiwane bagade dawa:su amola nabasu dunu ema ouligisu hawa: hamosu iaha. Amasea, amo dunu da ea hina ea sia: nababeba:le, e da eno hawa: hamosu dunu ilima ilia ha:i manu defelewane iaha. <sup>43</sup> Ea hina da bu masea, e da amo hawa: ida:iwane hamonanebe ba:beba:le, hahawane bagade ba:mu. <sup>44</sup> Na da dilima sia:sa. Ema hahawaneba:le, ea hina da ema ea liligi amola soge huluane amoma ouligisu hou imunu. <sup>45</sup> Be amo hawa: hamosu dunu da ea asigi dawa:su ganodini ea hina da hedolo hame misunu dawa:beba:le, e da hawa: hamosu dunu amola uda bagadewane fasea, amola e da ha:i bagade nasea amola waini hano bagade nasea, feloasa, <sup>46</sup> amo dunu ea hina da ea hame dawa:i eso amoga hedolowane doaga:mu. Amasea, hina dunu da amo wadela:i ouligisu dunu amo gegesu gobiheiga hedofale, fofonobone salimu. E da hame nabasu dunu ilia se dabe iasu amo defele lamu.

<sup>47</sup> Amasea, amo hawa: hamosu dunu da ea hina ea hanai dawa:be amo hame hamosu, e da fegasuga bagadewane fananebe ba:mu. <sup>48</sup> Be eno hawa: hamosu dunu, e da hame dawa:beba:le hame nabasu hou hamosea, e da fegasuga se dabe iasu fonobahadi fawane lamu. Nowa dunu da Godema bagadewane lai galea, Gode da ema bagadewane lamu. Gode da nowa dunu ema baligili bagadewane ia dagoiba:le, E da ema baligiliwane lamu.

*Yesu Ea Afafasu Hou*

(Ma:diu 10:34-36)

<sup>49</sup> Na da osobo bagadega lalu galagudumusa: misi. Be Na da osobo bagade wahadafa lalu agoane ulagisi ganea:ba.

<sup>50</sup> \*\*\* Na da ba:bodaise hou lalu agoane hamomu galebe, be amo hou da hame dagoiba:le, Na da se naba. <sup>51</sup> Na da osobo bagadega olofosu hou olelemusa: misibayale dilia dawa:bela:? Hame mabu! Olofosu hame be afafasa hou na da olelela misi.

<sup>52</sup> Wahawinini, sosogo fi ganodini, dunu biyale ilia da ha lamu. Nasubu na:iyado udiana ilia da eno nasubu na:iyado aduna elama gegemu. Amola aduna da eno udiana ilima gegemu. <sup>53</sup> †††Eda da egefema gegene, egefe da edama bu gegemu. Eme da idiwima gegene, idiwi da emema bu gegemu. Awa da ea awama gegene, amola ea awa da ema bu dabe gegemu.”

*Esoha Dawa:su Hou*

(Ma:diu 16:2-3)

<sup>54</sup> E da dunu huluanema eno sia: olelei agoane, “Dilia da guma:goe mu mobi heda:lebe ba:sea, dilia da hedolo, ‘Gibu sa:imu galebe,’ sia:sa. Amasea, gibu da sa:imu. <sup>55</sup> Dilia da gagoe (south) amodili fo manebe ba:sea, dilia da ‘Eso bagade da gia:mu!’ sia:sa. Amasea, eso da gia:sa. <sup>56</sup> Dilia ogogosu dunu! Osobo dawa:digima:ne olelesu amola mu dawa:digima:ne olelesu amo ba:beba:le, dilia fa:no misunu liligi bagade dawa:. Amaiba:le, abuliba:le wali eso ea hou dili hame dawa:bela:?”

*Dilima Ha lai Dunu Hedolo Gousa:ma*

(Ma:diu 5:25-26)

<sup>57</sup> “Dilia da abuliba:le hou ida:iwane amola wadela:i hou amo afafamusa: hame dawa:bela:? <sup>58</sup> Dilima ha lai dunu da dilima fofada:musa: dawa:sea, defea, alia logoga ahoasea, fofada:su dunuma mae doaga:le, amo liligi hedolowane hahamoma. Agoane hame hamosea, e da fofada:su dunu ema dili gasawane hiougili, fofada:lalu, dadi gagui dunuma

imunu. Amasea, dilia da se iasu diasu ganodini sali dagoi ba:mu.

<sup>59</sup> Amo ganodini di ouesalu, dia dabe huluane ia dagoiba:le fawane, se iasu diasu logo bu doasibi ba:mu.”

## 13

### *Wadela:i Hou Hame Fisisia, Bogosu Ba:mu*

<sup>1</sup> Amo esoga, dunu esafulu da Yesuma sia: olelei. Ga:lili dunu da Godema gobelesalasu hou hamonanoba, Bailade da amo dunu huluane medole legele, ilia maga:me amo gobelesalasu liligi amoma gilisi. <sup>2</sup> Yesu da ilima amane adole ba:i, “Amo Ga:lili dunu da agoane bogobeba:le, dili adi dawa:bela:? Ili Ga:lili dunu eno ilia wadela:i hou baligiba:le bogobela:? <sup>3</sup> Hame mabu! Na dilima sia:sa. Dilia wadela:i hou hame yolesisia, dilia amola da agoanewane bogomu. <sup>4</sup> Eno da Siloua:me diasu gado gagagula heda:i amo mugululi sa:ili, dunu 18 agoane fane, bogogia:i. Dilia adi dawa:bela:? Ili wadela:i hou da Yelusaleme dunu eno huluane ilia wadela:i hou baligiba:le, bogobela:? <sup>5</sup> Hame mabu! Be Na da dilima sia:sa. Dilia wadela:i hou hame fisiagasea, dilia amola da agoanewane bogomu.”

### *Figi Ifa da Fage Hame Legei*

<sup>6</sup> Amalalu, Yesu da ilima fedege sia: olelei, “Eso afaega dunu afae da ea ifabi ganodini figi ifa bugi dialu. E da amoga fage legei hogola asi, be hamedafa ba:i.

<sup>7</sup> Amaiba:le, e da ea ifabi ouligisu dunuma amane sia:i ‘Waiye! Na da ode udiana ganodini figi ifa amo fage legebayale hogole ba:loba, hamedei galu. Amo ifa abima! E da udigili bugi dialumu da defea hame galebe!’ <sup>8</sup> Be ifabi ouligisu dunu da bu adole i, ‘Ode afadafa eno fawane yolele, amo ifa da lelumu da defea. Na da osobo dogone gagala:le, bulamagau iga legemu. <sup>9</sup> Amasea, amo ifa da ode enoga fage legesea, defea, yolema. Be hame legesea, defea, abima!’

### *Yesu da Da:i Gugili Sa:i Lulu Uda, amo Sa:bade esoga Uhinisi*

<sup>10</sup> Sa:bade eso afaega, Yesu da sinagoge diasu ganodini sia: olelelalu. <sup>11</sup> Uda afadafa esalu, amo ea dogo ganodini Fio liligi aligila sa:iba:le, e da ode 18 agoane oloi galu. E da:i selefagala:le, bu molomu hamedei ba:i. <sup>12</sup> Yesu da amo uda ba:beba:le, Ema misa:ne sia:nanu, bu amane sia:i, “Uda! Dia oloi da uhi dagoi.” <sup>13</sup> Yesu da Ea lobo amo uda ea da:iga ligisili, uda da bu molole, Godema nodone sia:i.

14 \*Be Yesu da Sa:bade esoga uhisu hou hamobeba:le, sinagoge ouligisu dunu da dunu esafulubi ilima amane sia:i, “Hawa: hamosu eso hi ganodini da gafeyale fawane. Amo esoga uhinisimusa: misa: . Be Sa:bade esoga mae misa!”

15 Yesu da ema bu adole i, “Dilia ogogosu dunu! Sa:bade esoga dilia bulamagau o dougi diasu ganodini lefulubi, dilia da ea la:gi fadegale, hano moma:ne oule ahoa.

16 Be A:ibalaha:me idiwi waha esala, e da ode 18 agoane Sa:ida:nema la:gi dagoi. Amaiba:le, ea la:gi Sa:bade esoga abuliba:le hame fadegale fasima:bela:?” 17 Amo sia: sia:beba:le, Ema ha lai dunu huluane bagadewane gogosia:i. Be eno dunu huluane, Ea hadigi hou hamoi ba:loba, hahawane nodone sia:i.

*Masada Hawa: Fedege Sia:*

*(Ma:diu 13:31-32; Maga 4:30-32)*

18 Yesu E amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou da habodaila:? Amo hou olelemusa:, Na da adi fedege sia: olelema:bela:? 19 Gode Ea Hinadafa Hou da agoane diala. Dunu da masada hawa: lale, ea ha:i manu bugisu soge ganodini bugisa. Masada da heda:le, ifa agoane alebeba:le, sio fi da ea amodaga bibisa.”

*Yisidi Fedege Sia:*

*(Ma:diu 13:33)*

20 Yesu da eno adole ba:i, “Gode Ea Hinadafa Hou olelemusa:, Na da adi fedege sia: olelema:bela:? 21 Gode Ea Hinadafa Hou da agoane diala. Uda da falaua 40 lida agoane, amo ganodini yisidila biogosa. Yisidi da falaua amo ganodini fodobeba:le, ga:gi da bagadewane alesa.”

*Logo Holei Fonobahadi*

*(Ma:diu 7:13-14,21-23)*

22 Yesu da asili, moilai eno fonobahadi amola eno bagade amoga doaga:le, sia: olelelalu, asili, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: ahoanu. 23 Dunu afae da Yesuma amane adole ba:i, “Hina! Dunu bagahame fawane da dia gaga:su hou ba:ma:bela:?”

24 Yesu E bu adole i, “Logo holei fonobahadi amoga golili dasu logo hogoi helema. Dunu bagohame da amo ganodini golili sa:imusa: dawa:sea, hamedei ba:mu. 25 Diasu Hina da wa:legadole, logo ga:simu. Amasea, dilia da gadili leluwane logoga lulufigili agoane sia:mu, ‘Hina! Ninia misa:ne, logo doasima!’ Be E da bu adole imunu, ‘Dilia da habidili misibela:? Na da dili hame dawa:.’ 26 Amasea, dilia da amane sia:mu, ‘Di amola ninia gilisili ha:i amola hano nasu.

\* 13:14: Gadili Asi 20:9-10; Mousesee ea Malasu 5:13-14

Dia da ninia moilaiga sia: olelei!' 27 †Be E da bu eno sia:mu, 'Dilia amola dilia misi soge Na da hame dawa:. Wadela:i hou hamosu dunu huluane! Dilia masa!'

28 †A:ibalaha:me, Aisage, Ya:igobe amola balofede dunu huluane, ilia Gode Ea Hinadafa Hou ganodini esalebe, be dilia da gadili ha:digi dagoi ba:mu. Amo hou ba:sea, dilia da bese ini dinanumu. 29 Dunu da gusugoe amola guma:goe amola gagoe (south) amola gagoe, (north) amoga misini, ilia Gode Ea Hinadafa Hou lolo Nasu amoga hahawane fimu.

30 §Amasea, mogili waha fa:no agoane mabe dunu da bisili doaga:mu, amola eno mogili waha bisili mabe da fa:no doaga:mu."

### *Yesu da Yelusaleme Fi ilima Asigi*

(Ma:diu 23:37-39)

31 Amogala, Fa:lisi dunu Yesuma doaga:le, amane sia:i, "Helode da Di medole legemu hanaiba:le, Di hobea:le eno sogega masunu da defea."

32 Be Yesu da bu adole i, "Amo fogisi olelema, 'Na da wali amola aya, Fio a:silibu fadegalala amola oloi uhinisilala. Gasida Na da Na hawa: hamosu dagomu. 33 Be wali amola aya amola gasida, Na da hawa: hamomu. Bai balofede dunu da eno moilaiga bogomu da defea hame. E da Yelusaleme moilai bai bagadega fawane bogomu da defea.

34 Yelusaleme fi! Yelusaleme fi! Dilia da balofede dunu medole lelegesa. Dilia da dilima asunasi dunu igiga medole lelegesa. Na da eso bagohame, gagala da ea mano hina: ougiaha gilisibi, amo defele dili gaga:ma:ne gilisimu hanai galu. Be dilia higa:i.

35 \*\*Amaiba:le, Gode da dilia Debolo Diasu yolesimu. Amola dilia Na mae ba:le galeawane amoganini dilia amane sia:sa,

"Gode da Hina Gode Ea Dioba:le mabe dunu hahawane dogolegemu da defea!"

## 14

### *Yesu da Oloi Dunu Uhinisi*

1 Sa:bade eso afaega, Yesu da Fa:lisi hina dunu ea diasuga ha:i manusa: asi. Eno dunu da Yesu Ea hou ha:giwane sosodolalu. 2 Dunu ea emo amola lobo da fofai galu, amo da Yesuma doaga:i. 3 Amalalu, Sema Olelesu dunu amola Fa:lisi dunu, ilima Yesu E amane adole ba:i, "Ninia Sema amo ganodini, Sa:bade esoga uhisu hou hamomu da defeala:?"

† 13:27: Gesami Hea:su 6:8 † 13:28: Ma:diu 22:13, 25:30; Ma:diu 8:11-12

§ 13:30: Ma:diu 19:30, 20:16; Maga 10:31 \*\* 13:35: Gesami Hea:su 118:26; Yelegaia 22:5

<sup>4</sup> Be ilia da mae sia:ne, ouiya:le esalu. Amalalu, Yesu da amo oloi dunu gaguli, uhinisi dagole, asunasi. <sup>5</sup> \*Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia dougi o bulamagau da ulidogoi ganodini dasea, dilia da Sa:bade esoga amo hedolowane hiougili gadoma:bela:?” <sup>6</sup> Be ilia da Ema bu adole imunu gogolei galu.

*Fonobosu Hou amola Aowasu Hou*

<sup>7</sup> Lolo nasu amoga misi dunu ilia fisu ida:iwane hedolowane lai dagoi ba:beba:le, Yesu da ilima amo fedege sia:olelei. <sup>8</sup> †“Dunu e da uda lasu lolo Nasu amoga di misa:ne sia:beba:le, fisu ida:iwane amoga mae fima. Amabela:? Dia hou baligisu mimogo dunu da amo lolo Nasu amoga hiougi ganumu. <sup>9</sup> Amai galea, dia aowasu dunu da dima misini, dima agoane sia:mu, ‘Amo fisu fisili, goe mimogo dunuma ima,’ e da amane sia:mu. Amasea, di da gogosiabeba:le, dia fisu fisili, gudu sa:ili, wadela:i fisu amoga fimu. <sup>10</sup> Be dunu da ea lolo Nasu amoga misa:ne sia:beba:le, di da fa:nodafa fisu amoga fima. Amasea, dia aowasu da dima doaga:sea, dima e da agoane sia:mu, ‘Na:iyado! Amo fisu fisili, di fisu noga:i amoga heda:ma.’ Amasea, eno dunu huluane da amo hou ba:sea, dima nodomu. <sup>11</sup> ‡Bai nowa dunu da hi hou gagua gadoma:ne, gasa fi hou hamosea, Gode da amo dunu ea hou fonobomu. Be nowa dunu da hina: hou hi fonobosea, Gode da amo dunu ea hou bu gagua gadomu.” <sup>12</sup> Yesu da Ea aowasu dunuma amane sia:i, “Di da esomogoa o daeya lolo Nasu hamosea, dia na:iyado dunu, dia yolali, dia fidafa dunu amola dia bagade gagui na:iyado dunu, amo dunu lolo Nasu ilima mae hiougima. Bai ilia da di dabe hiougimu, amola di da ilima bidi agoane lamu.

<sup>13</sup> Be lolo nasea, hame gagui dunu amola afoi dunu, emo gasuga:igi dunu, amola si dofoi dunu, amo hiougima. <sup>14</sup> Amasea, ilia bu dima dabe imunu hamedeiba:le, di da hahawane ba:mu. Hou ida:iwane dunu bogoi da bu wa:legadosea, amo esoha dia da dabe ida:iwane ba:mu.”

*Lolo Nasu Bagade Fedege Sia:*

*(Ma:diu 22:1-10)*

<sup>15</sup> Dunu afae da Yesu ele gilisili ha:i nana, amo sia: nabaloba amane sia:i, “Nowa da Gode Ea Hinadafa soge ganodini lolo nasea, e da hahawane bagade ba:mu.”

<sup>16</sup> Be Yesu da Ema amane sia:i, “Dunu afae da lolo Nasu bagade hamoi. E dunu bagohame amoga misa:ne hiougi. <sup>17</sup> Lolo Nasu esoha doaga:sea, musa: adoi dunu huluane misa:ne sia:musa:, e da ea hawa: hamosu dunu asunasi.

\* 14:5: Ma:diu 12:11 † 14:8: Malasu 25:6-7 ‡ 14:11: Ma:diu 23:12; Luge 18:14



‘Misa!’ e sia:i. ‘Ha:i manu huluane da hahamoi diala.’<sup>18</sup> Be ilia huluane gilisili abaloi sia:i. Afadafa da amane sia:i, ‘Waiye! Na da soqe bidi lai dagoi. Na da amo ba:musa: masunuba:le, lolo nasu amoga hame misunu wea! Dia hinama asigiba:iya sia:ma!’<sup>19</sup> Eno da amane sia:i, ‘Na da bulamagau biyale bidi lai dagoiba:le, amo ea hou na da ba:la masunu. Dia hinama asigiba:iya sia:ma.’<sup>20</sup> Eno da amane sia:i, ‘Na da uda laiba:le, misunu da hamedei galebe.’

<sup>21</sup> Amalalu, adola ahoasu dunu da misini, ea hinama ilia adoi olelei. Amalalu, hina da mi hanai galu. E da ea adola ahoasu dunuma amane sia:i, ‘Hedolo! Moilai fi huluane adola masa. Logo fonobahadi amola logo bagade, amo hogoi helele, hame gagui dunu, afoi dunu, si dofoi dunu, amola emo gasuga:igi dunu amo huluane guiguda: oule misa!’

<sup>22</sup> Ea adoi dagoloba, ea adola ahoasu dunu da ema amane sia:i, ‘Hina! Dia adoi na hamoi dagoi. Be fisu eno diala!’  
<sup>23</sup> Amalalu, hina da ea hawa: hamosu dunuma amane sia:i, ‘Defea! Logo bagade amola soqe amola ifabi, amoga asili, dunu huluane ilia da misini, na diasu nabama:ne gasa bagadedafa misa:ne sia:ma!’<sup>24</sup> Na da dima sia:sa. Dunu huluane amo na da musa: hiougi, ilia da na lolo Nasu ha:i manu hamedafa na ba:mu!’ ”

*Yesuma Fa:no Bobogesu Hou da Gasa Bagade  
 (Ma:diu 10:37-38)*

<sup>25</sup> Dunu bagohame gilisili Yesu amola asili, Yesu da beba:le, ilima amane sia:i,

<sup>26</sup> §“Nowa dunu da ea asigi hou edama amola emema, iduama, ea manoma, olama, eyama, dalusima, dafawane, hi esalusu amoma, amo asigi hou da ea asigi hou Nama baligisia, e da Nama fa:no bobogemu hamedei.<sup>27</sup> \*\*Nowa dunu da ea bulufalegei mae gisawane, Nama hame fa:no bobogesea, e da Na fa:no bobogesu dunu hamomu hamedei.

<sup>28</sup> Di da diasu gado gagagula heda:i gagumu hanaiba:le, di da hidadea fili amane dawa:sa, ‘Amo diasu gagumusa:, muni habodayane da ima:bela:. Na muni da defelela:?’<sup>29</sup> Amo hame hamosea, di da diasu gado gagagula heda:i amo ea bai fa:sea, be gaguli dagomu hamedei ba:sea, eno ba:su dunu da bagadewane oufesega:mu.

<sup>30</sup> Ili da amane sia:mu, ‘Amo dunu da gagumusa: muni hamoi, be hawa: hamosu dagomu da hamedei.’

<sup>31</sup> Amola hina bagade dunu, e da eno fi hina bagade dunuma gegemusa: dawa:sea, e da hidadea fili, amane dawa:sa, ‘Nama ha lai dunu dadi gagui da bagadedafa

20,000 agoane. Na fi dadi gagui da fonobahadi 10,000 fawane. Amaiba:le na ha lai na da hasalimu defele ganabela:?' <sup>32</sup> E da amo hasalimu defele hame dawa:sea, ea ha lai hina bagade da mae misini sedagaga manebe ba:sea, e da adola ahoasu dunu, ema olofole gousa:musa:, asunasimu. <sup>33</sup> Amo hou defelewane, nowa dunu da ea liligi amola ea labe huluane hame fisisia, e da Nama fa:no bobogemu hamedei ba:mu.

*Sali Wadela:i Gala*  
(Ma:diu 5:13; Maga 9:50)

<sup>34</sup> Sali da defeawane. Be ea hedai fisisia, amo da habodane bu hedama:bela:?

<sup>35</sup> Agoai sali da osoboga ha:digisia, osobo hame fidisa. Osobo ha:i manu amoga gilisia, hame fidisa. Udigili ha:digimu fawane. Dilia ge galea, nabima."

## 15

*Sibi Fisi*  
(Ma:diu 18:12-14)

<sup>1</sup> \*Eso afaega, 'su lidisu' dunu amola wadela:i hou hamosu dunu bagohame, Yesu Ea sia: nabimusa: misi. <sup>2</sup> Amalalu, Fa:lisi dunu amola Sema Olelesu dunu ilia da gilisili gadele sia: dasu, "Amo dunu da wadela:i dunu hahawane ba:sa. E da ilima gilisili ha:i nana." <sup>3</sup> Amaiba:le, Yesu da fedege sia: ilima olelei.

<sup>4</sup> "Dunu afae da sibi 100 agoane gagui galea, afadafa fisibiba:le, e da adi hamoma:bela:? E da eno 99 gisi nanebe yolesili, amo sibi fisi bu lamusa: hogola ahoa. Ba:i dagoiba:le fawane yolesisa. <sup>5</sup> Bu ba:sea, e da nodone sia:ne, sibi fisi amo gisawane, <sup>6</sup> ea diasuga gaguli ahoa. Amasea, e da ea na:iyado amola gadenene fi dunu gilisima:ne sia:ne, ilima agoane sia:sa, 'Na sibi fisi bu ba:beba:le, na da hahawane bagade. Ninia gilisili nodonanumu.' <sup>7</sup> Amo defelewane, wadela:i hou hamosu dunu afae da Godema sinidigisia, Hebene soge ganodini nodosu hou da 99 dunu (ilia hou ida:iwane ilisu dawa:beba:le sinidigimu hamedei) iliba:le baligimu.

*Muni Fage Fisi*

<sup>8</sup> "Sia: eno! Uda da silifa muni fage nabuane galu. Afadafa fisiba:le, e da adi hamoma:bela:? E da gamali wa:le, diasu doa:le, sogebi huluane hogole, muni fisi ba:beba:le fawane yolesisa. <sup>9</sup> Ba:i dagoiba:le, ea na:iyado amola gadenene fi dunu e da gilisima:ne sia:ne, e da ilima agoane sia:sa, 'Na muni fage fisi na da bu laiba:le, na hahawane bagade. Nini

\* 15:1: Luge 5:29-30

gilisili nodonanumu.’ <sup>10</sup> Amo defelewane, Na dilima sia:sa. Wadela:i hou hamosu dunu afadafa da Godema sinidigisia, Gode Ea a:igele dunu da bagadewane nodosa.”

*Mano Fisi Fedege Sia:*

<sup>11</sup> Yesu E fedege sia: eno adole i, “Dunu afadafa da dunu mano aduna esalu.

<sup>12</sup> Fa:no lalelegei da edama amane sia:i, ‘Ada! Nama hobea imunu nana liligi wahadafa na lamu galebe.’ Ea sia: nababeba:le, eda da ea liligi mogili, la:idi da magobo mano, la:idi da fa:no lalelegei manogili i. <sup>13</sup> Eso didia ahoanu, amo mano da ea liligi amola soge bidi lale, muni lai amo soge sedagaga gaguli asi. Amo sogega doaga:loba, ea muni mae dawa:iwane, udigili ha:digisu. <sup>14</sup> Ea muni huluane da hedolowane ebelei dagoi ba:i. Amanoba, amo soge ganodini gibu da hame sa:iba:le, dunu huluane ha:i nabi. E amola ha:i nababeba:le, se nabi. <sup>15</sup> Amaiba:le, e da amo sogega esalebe dunu ea hawa: hamomusa: asi. Amo da e gebo ouligisu hawa: hamoma:ne asunasi. <sup>16</sup> E da ha:beba:le, gebo ea ha:i manuga manusa: dawa:i galu. Be dunu eno ema hame iasu.

<sup>17</sup> Amalalu, ea asigi dawa:suga bu hi yolesia guda: dadawa:lalu, e amane dawa:i, ‘A! Na ada ea diasuga, ea hawa: hamosu dunu ilia bagadewane sadini diaha. Eno ha:i mae nawane diala. Be na da ha:ga bogomuwane. <sup>18</sup> Defea! Na da wa:legadole, na adama buhagili, na da ema agoane sia:mu, ‘Ada! Na Godema amola dima wadela:le bagade hamoi.

<sup>19</sup> Na da dia mano agoane bu esalumu, na defele hame gala. Be na dia hawa: hamosu dunu agoane, dia hamoma.’

<sup>20</sup> Sia:nanu, e wa:legadole, ea adama doaga:musa: asi. E logoba:le badiliawane manebe ba:beba:le, eda asigiba:le, hehenane, egefema doaga:le, bagadewane ouga:ne, nonogoi.

<sup>21</sup> Egefe ema amane sia:i, ‘Ada! Na Godema amola dima wadela:le hamoi. Na dia gofe agoane bu esalumu, na defele hame galebe.’

<sup>22</sup> Be eda ea hawa: hamosu dunuma amane sia:i, ‘Hedolo! Abula ida:idafa ema ga:simusa: gaguli misa. Gasi salasu ida:iwane gala ea lobo sogoga gasisalima. Ea emoga emo salasu sanasima. <sup>23</sup> Amasea, bulamagau mano sefena gala gaguli misini, medole legele, gobema. Ninia da hahawane lolo manu! <sup>24</sup> Bai na mano da musa: bogoiwane dialu, be waha bu uhibi ba:sa. E da fisi dagoi, be waha bu ba:i.’ Amalalu, ilia muni hahawane lolo mai.

<sup>25</sup> Be eda ea magobo mano da ifabi hawa: hamonanu. Misini, diasu gadenenewane mana, e da hahawane gesami amola gosa:be nabi. <sup>26</sup> Amalalu, e da hawa: hamosu dunu afae misa:ne wele sia:ne, amo hou ea bai ema adole ba:i. <sup>27</sup> Hawa: hamosu dunu da bu adole i, 'Diaeya da bu misi. E da hahawane bu doaga:beba:le, dia ada da bulamagau mano sefena gala medole legei dagoi.'

<sup>28</sup> Be magobo mano da mi hanaiba:le, diasu ganodini masunu higa:i galu. Amalalu, ea ada gadili asili, ema asigiwane, ha:giwane ganodini misa:ne sia:i. <sup>29</sup> Be e da edama mihanane amane sia:i, 'Na da ode bagohame dia hawa: hamosu dunu agoane, sia: nabawane hamosu. Be na amola na na:iyado gilisili hahawane hedesu hamoma:ne, di da nama hamedafa i. Goudi mano fonobahadi hamedafa i. <sup>30</sup> Be dia mano eno e da hina: da:i bidi lasu uda bagohame ilima gilisili golabeba:le, dia muni huluane udigili ha:digi. Be e misini, di da bulamagau mano sefena, ema nodone, medole legei dagoi!'

<sup>31</sup> Be eda da ema bu adole i, 'Nagofe! Ania da eso huluane gilisili esala. Na labe huluane ani gagusa. <sup>32</sup> Be diaeya da bogoi agoane be bu uhi agoane ba:sa. E da fisi, be wali bu ba:i dogoi. Amaiba:le ninia da hahawane nodone hamomu da defea gala.' "

## 16

### *Dawa:iwane Muni Ouligisu Dunu*

<sup>1</sup> Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, "Muni ouligisu dunu afae da bagade gagui dunu ea liligi ouligilalu. Amo muni ouligisu da ea hina ea muni udigili ha:digi, noga:le hame ouligi. Amaiba:le, eno dunu da bagade gagui hina ema ouligisu ea hou olelei. <sup>2</sup> Amaiba:le, hina dunu da muni ouligisu ema misa:ne sia:ne, ema amane sia:i, 'Na da dia houba:le adi sia: nababala:? Dia muni amola liligi huluane ouligisu hou huluane nama olelema. Bai di da amo ouligisu hou bu hamomu da hamedei galebe.'

<sup>3</sup> Amalalu, muni ouligisu dunu da ea asigi dawa:su ganodini amane dawa:i, 'Na da adi hamoma:bela:? Na hawa: hamosu na hina da hedofamuba:le, na adi hamoma:bela:? Na gasa hameba:le, osobo gasa:mu hamedei galebe. Na gogosiasa:besa:le, eno dunuma muni udigili edegemu hamedei. <sup>4</sup> A! Defea! Na hamomu na dawa:. Na hina da na hawa: hamosu hedofasea, eno dunu ilia nama aowasu hamoma:ne, na da agoane hamomu.' <sup>5</sup> Amalalu, dunu eno ilia da ea hina ema dabe imunu galu. E da amo dunu huluane ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, 'Na hinama, di da dabe habodayane imunu ganabela:?'

<sup>6</sup> Afadafa da bu adole i, ‘Na da olife susuligi gaga 100 agoane imunu gala.’ Ema e amane sia:i, ‘Defea! Dabe imunu meloa lale, hedolowane 50 fawane bu dedema.’ <sup>7</sup> Eno dunuma e amane sia:i, ‘Di da dabe habodayane imunu ganabela?’ E bu adole i, ‘Na da widi daba 1000 agoane imunu gala,’ Muni ouligisu dunu da ema amane sia:i, ‘Defea! Dabe imunu meloa lale, 800 fawane dedema.’

<sup>8</sup> Amalalu, ogogosu muni ouligisu dunu da dawa:iwane hamoiba:le, ea hina da ema nodone sia:i. Bai osobo bagade dunu ilia muni ouligisu hou da hadigi lai dunu ilia muni ouligisu hou baligisa.

<sup>9</sup> Amaiba:le na dilima sia:sa. Muni da osobo bagade liligi fawane. Be osobo bagade dunu da dilima asigima:ne, muni ouligisu hou noga:le hamoma. Agoane hamosea, hobeaa amo hou da dagoiwane ba:beba:le, Gode da dilima misa:ne sia:beba:le, dilia da Hebene sogega doaga:sea, ilia dima hahawane yosia:mu. <sup>10</sup> Nowa da liligi fonobahadi noga:le ouligisia, e da liligi bagade ouligisu dawa:mu. Be nowa da liligi fonobahadi ogogolewane ouligisia, ea da hou bagade amo ganodini ogogomu. <sup>11</sup> Amaiba:le, di da osobo bagade liligi amola muni ogogole ouligisia, nowa da dilima liligidafa amola munidafa amo ouligisu hou ima:bela:? Hamedafa imunu! <sup>12</sup> Dilia da dunu eno ea liligi ogogolewane ouligisia, nowa da dilia liligidafa dilima ima:bela:?

<sup>13</sup> \*Hawa: hamosu dunu da hina aduna elama hawa: hamomu da hamedei. Agoane hamosea, hina afadafa e da higamu, enoma e da asigimu. Hina afadafa ema e da nodone sia:mu, enoma e da hihimu. Gilisili Gode Ea hawa: hamosu, amola muni labe elama asigi hou hamomu da hamedei galebe.”

*Yesu Ea Olelesu Eno*

*(Ma:diu 11:12-13; 5:31-32; Maga 10:11-12)*

<sup>14</sup> Amo sia: nababeba:le, Fa:lisi dunu ilia da muni hanaiba:le, Yesuma ba:sola:i.

<sup>15</sup> Be Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia da eno dunu ilia siga hahawane ba:ma:ne, ogogole hamosa. Be dilia dogo ganodini asigi dawa:su dialebe, Gode da ba:lala. Be liligi amoma osobo bagade dunu ilia nodone dawa:sa, amo liligi Gode da higasa.

<sup>16</sup> †Gode Ea Fi dunu da musa: Mousese ea Sema amola Balofede dunu ilia olelesu amoha esalu. Amalalu, Yone Ba:bodaise da misi. Amola wali dunu da Gode Ea Hinadafa Hou Sia: Ida:iwane gala olelesa. Lalegagumu hanai dunu da hanaiba:le, amo hou ganodini golili sa:imusa: gasawane

\* 16:13: Ma:diu 6:24 † 16:16: Ma:diu 11:12-13

ludusa. <sup>17</sup> †Be mu amola osobo bagade da hedolowane mugululi, hamedafa ba:mu. Be Sema dedei fonobahadi fawane da hamedafa mugulumu.

<sup>18</sup> §Nowa dunu da ea uda fisiagale, eno lasea, e da inia uda adole lasu hou hamosa. Amola nowa dunu da uda egoa fisiagai, amo lasea e da inia uda adole lasu hou hamosa.

*Bagade Gagui Dunu amola La:salase*

<sup>19</sup> Musa bagade gagui dunu da osobo bagadega esaloba, e da yoi abula ida:iwane ga:si. E eso huluane sadima:ne, ha:i manu ida:iwane nasu. <sup>20</sup> Hame gagui nabadodafa dunu ea dio amo La:salase esalu. Ea da:i da aiya fawane dialu. E masunu hamedeiba:le, eno dunu ilia gaguli asili, bagade gagui dunu ea logo holeiga ligisisu.

<sup>21</sup> E da ha:i manu hameba:le, e da bagade gagui ea ha:i manu daladabe ea fafaiha sa:i lale manusa: dawa:i galu. Wa:me da ea aiya ilia gona:suga hehelo:su.

<sup>22</sup> Amalalu, hame gagui dunu da bogoi. E bogoloba, a:igele dunu da ea a:silibu amo A:ibalaha:me ea afoguga dafulili fimusa: oule asi. Bagade gagui dunu amola da bogole, uli dogone sali ba:i.

<sup>23</sup> Bagade gagui dunu da Ha:idisi amo ganodini se nabawane esalu. E da ea si ba:le gadole, A:ibalaha:me sedagawane lelebe ba:i. La:salase da A:ibalaha:mela dafulili lelebe ba:i. <sup>24</sup> Ba:beba:le, e da A:ibalaha:mema ha:giwane wele sia:i, ‘Ada! Nama asigima! La:salase da nama misa:ne sia:ma! Ea lobo sogo hanoga gele, na gona:suga anigagima:ne digilisima:ne asunasima! Na lalu ganodini esalebeba:le, se bagade naba!’

<sup>25</sup> Be A:ibalaha:me da ema bu adole i, ‘Nagofe! Bu dawa:ma! Di da osobo bagadega esaloba, liligi ida:iwane fawane ba:i galu. La:salase da se fawane nabi. Wali e da guiguda: hahawane esala, be di da se naba. <sup>26</sup> Eno amola, ani dogoa amogai da adobo bagadeba:le, ani da afafai dagoi. Gui esala dunu dima masunu da hamedei ba:mu. Amola dia la:idi esalebe dunu guiguda: misunu da hamedei ba:mu! <sup>27</sup> Amalalu, musa: bagade gagui dunu da bu adole i, ‘Amaiba:le, Ada, na dima bagade edegesa. La:salase da na osobo bagade ada ea diasuga masa:ne sia:ma. <sup>28</sup> Amoga da nolalali biyale esala. Iliya se nabasu soge goega:i doaga:sa:besa:le, e da ilima sisasu olelema:ne, di asunasima!’

<sup>29</sup> Be A:ibalaha:me da bu adole i, ‘Mousese amola ba:la:lusu dunu ilia sia: dedei diala. Amo ilia nabimu da

defea.’ <sup>30</sup> Amalalu, e da A:ibalaha:mema bu sia:i, ‘Hamedei ada A:ibalaha:me! Be bogoi dunu wa:legadole ilima adosea, ilia da wadela:i hou fisili, Godema sinidigimu.’ <sup>31</sup> Be A:ibalaha:me bu sia:i, ‘Ilia Mousese amola balofede dunu ilia sia: dedei dialebe amo dafawaneyale hame dawa:sea, dunu bogoi wa:legadobeba:le amola ilia da dafawaneyale hame dawa:mu.’ ”

## 17

### *Wadela:i Hou*

(*Ma:diu 18:6-7,21-22; Maga 9:42*)

<sup>1</sup> Yesu da ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Dafama:ne olelesu da dafawane doaga:mu. Be dafama:ne olelesu dunu da se bagade nabimu. <sup>2</sup> Nowa dunu da fonoboi dunu dafama:ne olelesea, ea se dabe iasu da dunu amo ea galogoaga ilia da igi bagadedafa la:gilisili, bogoma:ne hanoga galadigisa, amo se dabe iasu bagadewane baligimu. <sup>3</sup> \*Dilia hou dawa:ma! Dia fi dunu wadela:le hamoi galea, ema gagabole sia:ma. E da ea houba:le gogosiabeba:le sinidigisia, defea, ea hou goglema:ne olofoma. <sup>4</sup> E da eso afae amoga dima fesuale agoane wadela:le hamosea amola fesuale agoane dima gogosiane sinidigili, ‘Na da wadela:le hamoiba:le sinidigisa,’ amo e da sia:sea, defea, ea hou goglema:ne olofoma.”

### *Dafawaneyale Dawa:su Hou*

<sup>5</sup> Asunasi Dunu ilia da Yesuma amane sia:i, “Hina! Ninia dafawaneyale dawa:su hou asigilama:ne, Di hahamoma.”

<sup>6</sup> Yesu E bu adole i, “Dilia dafawaneyale dawa:su hou da amo masada hawa: fonobahadidafa defelewane ganiaba, dilia da goe ifa bagade amoga, ‘Ifa! Disu a:le, di gobebe hano wayabo bagadega soagala:ma!’ Amane sia:beba:le, ifa da dilia adoi nabawane hamomu.

### *Hawa: Hamosu Dunu ea Hawa: Hamosudafa*

<sup>7</sup> Dilia hina dunu afadafa, ea hawa: hamosu dunu da osono gidinananu amola sibi ouligilalu, diasuga misini, e da ema, ‘Hedolo misa! Ha:i manusa: fima,’ amo sia: e da sia:ma:bela:? <sup>8</sup> Hame mabu! Be e da ea hawa: hamosu dunuma amane sia:mu, ‘Dia da na ha:i manu gobebe, abula ga:sili, nama ha:i manu amola hano ima. Di da fa:no ha:i manu amola hano manu.’ <sup>9</sup> Be amo hawa: hamosu dunu da ea hawa: hamosudafa fawane hamobeba:le, ea hina da ema nodone sia:ma:bela:? Hame mabu! <sup>10</sup> Dilia da dilima adoi hawa: hamosu huluane hamoi dagoiba:le, agoane sia:ma, ‘Ninia da hawa: hamosu dunu noga:i hame galebe. Ninia

\* 17:3: Ma:diu 18:15

da eno hawa: hamosu hame hamoi, be hawa: hamosudafa fawane hamoi.’ ”

*Yesu da Dunu Nabuane Gala Uhinisi*

<sup>11</sup> Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: logoga asili, e da Samelia soge amola Ga:lili soge amo alalo gadenenewane ahoanu. <sup>12</sup> E da diasuga doaga:le, “lebolosi” oloi dunu nabuane Ema doaga:musa: manebe ba:loba, ilia fonobahadi sedagawane oulelu. <sup>13</sup> Ili da Ema ha:giwane wele sia:nanu, “Yesu! Hina! Ninima asigima!”

<sup>14</sup> †Yesu da ili ba:lalu, ilima amane sia:i, “Dilia gobebe salasu dunu dilia hou ba:ma:ne, ema masa!” Amoga ahoanoba, ilia oloi uhibi ba:i. <sup>15</sup> Ea oloi uhibi ba:loba, dunu afadafa fawane sinidigili, Godema nodone wele sia:i.

<sup>16</sup> E da Yesu Ea emo gadenene gala:la sa:ili, Yesuma nodone sia:i. Amo dunu da Samelia dunu.

<sup>17</sup> Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Na da dunu nabuane uhi dagoi. Eno dunu sesegeyale amo da habila:?”

<sup>18</sup> Amo ga fi dunu, hi fawane da nodone sia:musa: bu misibela:?. Eno da abuliba:le hame buhagibela:?” <sup>19</sup> Amalalu, buhagi dunuma E amane sia:i, “Wa:legadole hahawane masa! Di da dafawaneyale dawa:beba:le, uhi dagoi.”

*Gode Ea Hinadafa Hou Misunu Eso*

(Ma:diu 24:23-28,37-41)

<sup>20</sup> Fa:lisi dunu eno ilia da Gode Ea Hinadafa Hou da habogala doaga:ma:bela:le, Yesuma adole ba:i. Yesu E bu adole i, “Dunu ilia siga ba:ma:ne, Gode Ea Hinadafa Hou da hame maha. <sup>21</sup> Dunu ilia da hame sia:mu, ‘Amo hou da guiguda: gala amola amo hou da eno sogega gala.’ Hame mabu! Bai Gode Ea Hinadafa Hou da wahadafa dilia dogo ganodini dila.”

<sup>22</sup> Amalalu, E da Ea ado ba:su dunu ilima amane sia:i, “Se nabasu eso da misunu. Amo esoga dilia da Dunu Egefe Ea bu misunu ba:mu hanai ganumu, be hamedei.

<sup>23</sup> Eno dunu da dilima amane sia:mu, ‘Goea ba:ma! Guiguda: ba:ma!’ Be ilima mae fa:no bobogema.

<sup>24</sup> Ha:ha:na da gusudili da:gini gala:sa, guma:dini digagala:be, amo defele Dunu Egefe Ea bu misunu eso da ba:mu.

<sup>25</sup> Be E da hidadea se bagade nabimu. Waha esalebe fi, da Dunu Egefe higale fisimu. <sup>26</sup> ‡Dunu Egefe Ea bu misunu

eso da Nowa: ea eso agoai ba:mu. <sup>27</sup> §Dunu huluane amo esoga da ha:i nanu, adini nanu, uda lasu hamonanu, Nowa: da dusagai bagadega fila heda:le, hano bagade misini, dunu huludafa hanoga na dagoi ba:i. <sup>28</sup> \*\*Dunu Egefe Ea eso da

† 17:14: Gobebe Salasu 14:1-32 ‡ 17:26: Mui 6:5-8 § 17:27: Mui 7:6-24

\*\* 17:28: Mui 18:20 - 19:25



Lode ea esoha agoai ba:mu. Dunu huluane da ha:i nanu, adini nanu, bidi lasu hou hamosu, ha:i manu bugilalu, diasu gagusu. <sup>29</sup> Be Lode da Sodame moilai bai bagade fisili, ga asiba:le, lalu amola 'salafa' da muagado gibu agoane sa:ili, dunu huluane medole legei dagoi. <sup>30</sup> Dunu Egefe da osobo bagadega bu masea, amo hou defele bu ba:mu.

<sup>31</sup> ††Amo esoga, nowa dunu da diasu da:iya gadodili esalebe, e da diasu ganodini ea liligi lamusa: hamedafa golili sa:ima:mu. Nowa dunu da odagiaba esalea, ea diasuga bu sinidigili maedafa masa:ma. <sup>32</sup> ††Lode idua hou bu dawa:ma! <sup>33</sup> §§Nowa dunu ea esalusu gagumusa: hanai galea, ea esalusu fisimu. Be nowa ea esalusu hi fisiagasea, ea esalusu bu ba:mu. <sup>34</sup> Na dilima sia:sa. Amoha, dunu aduna gasia ela da diaheda:su afadafa amoga golabe ba:loba, afadafa Gode da lamu, eno E da fisimu. <sup>35</sup> Uda aduna da gagoma goudaha esalea, afadafa Gode da lamu, eno E da fisimu. <sup>36</sup> Dunu aduna da ifabia hawa: hamonanebe ba:sea, afadafa Gode da lamu, eno E da fisimu.”

<sup>37</sup> Ea ado ba:su dunu ilia da Ema adole ba:i, “Hina! Amo hou da habi ba:ma:bela:?” E fedege sia: bu adole i, “Bogoi da:i hodo da dialebeba:le, amo sogebiga sia sio da gilisimu.”

## 18

### *Didalo amola Fofada:su Dunu Fedege Sia:*

<sup>1</sup> Ea fa:no bobogesu dunu da mae helele, mae da:i dione sia:ne gadoma:ne, Yesu da fedege sia: ilima olelei. <sup>2</sup> E amane sia:i, “Moilai afae ganodini fofada:su dunu esalebe ba:i. E da Godema hame beda:i, amola eno dunuma hame asigisu. <sup>3</sup> Amo moilai ganodini, didalo afae da mae yolele ema fofada:la misini, amane sia:nanu, ‘Na fidima:ne, nama ha lai dunuma fofada:ma!’ <sup>4</sup> Fofada:su dunu da ea sia: hidadea hame nabi. Be fa:no, helebeba:le, e da ea dogo ganodini amane sia:i, ‘Na da Godema hame beda:i, amola eno dunuma hame asigisa. <sup>5</sup> Be amo didalo da mae helele nama mabeba:le, na da se naba. Amaiba:le na da bagadewane helesa:besa:le, na da e fidima:ne, ema ha lai dunu ilima fofada:mu.’

<sup>6</sup> Amalalu, Yesu da bu amane sia:i, “Dilia da wadela:i fofada:su dunu ea sia:i nabimu da defea. <sup>7</sup> Dilia adi dawa:bela:?” Gode Ea ilegei fi dunu da Ema gasia amola

yoga Ema digini wele sia:beba:le, E da ili fidima:ne fofada:ma:bela:? E da ili fidima:ne, eso bagohame ouesa-loma:bela:? <sup>8</sup> Hame mabu! E da hedolowane fidima:ne, fofada:musa: misunu. Be Dunu Egefe da bu misini, doaga:sea, e da osobo bagadega, Gode Ea hou dafawaneyale dawa:su hou ba:ma:bela?”

*Fa:lisi Dunu amola Su Lidisu Dunu Fedege Sia:*

<sup>9</sup> Dunu ilila: hou ilisu ida:iwane dawa:i, amola eno dunu ilia hou da wadela:i ilia dawa:i, amo dunu da noga:le dawa:ma:ne, Yesu da fedege sia: olelei, <sup>10</sup> “Dunu aduna da sia:ne gadomusa: Debolo Diasuga golili sa:i. Afadafa da Fa:lisi dunu, eno da su lidisu dunu.

<sup>11</sup> Fa:lisi dunu e da wa:legadole, hina: hou olelema:ne amane sia:ne gadoi, ‘Gode! Na da eno dunu agoane hame. Amaiba:le, na Dima nodone sia:sa. Eno dunu huluane da wamolasu amola wadela:i hou hamosu amola inia uda adole lasu hamosa. Be na hame. Na da amo su lidisu dunu agoane hameba:le, na dima nodone sia:sa.

<sup>12</sup> Na da hi ganodini eso aduna ha:i hame naha. Na labe huluane nabuane mogili, afadafa Dima iaha.’

<sup>13</sup> Be su lidisu dunu, e sedagawane lelu, gogosiabeba:le, ea si da hamedafa ba:le gadole, ea bida:gi hi loboga fane, amane sia:ne gadoi,

‘Gode! Na da wadela:i bagade dunu! Dia nama asigiba:le, na wadela:i hou gogolema:ne olofoma!’

<sup>14</sup> \*Na dilima sia:sa. Amo dunu da ea diasuga bu asili, ea wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi ba:i. Be Fa:lisi dunu da agoane hame hamoi. Nowa dunu da hi hou gagua gadoma:ne, gasa fi hou hamosea, Gode da amo dunu ea hou fonobomu. Be nowa dunu ea hou hi fonobosea, Gode da amo dunu ea hou bu bagade hahamomu.”

*Yesu da Mano Fonobahadi Ilima Gode Hahawane Dogolegele Fidima:ne Sia:i*

*(Ma:diu 19:13-15; Maga 10:13-16)*

<sup>15</sup> Dunu eno da mano dudubu Yesuma oule misi. Ila da Yesu amo mano ilia dialuma da:iya Ea lobo ligisima:ne, oule misi. Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da ilima ougili gagabole sia:i. <sup>16</sup> Be Yesu da amo mano misa:ne sia:nu, amane sia:i, “Mano ilia nama misunu logo mae hedofama. Gode Ea Hinadafa Hou da mano wewai ilia: <sup>17</sup> Dawa:ma! Nowa dunu da mano ilia hou defelewane Gode Ea Hinadafa Hou hame lalegagusia, e da amo ganodini hamedafa masunu.”

\* **18:14:** Ma:diu 23:12; Luge 14:11

*Bagade Gagui Dunu  
(Ma:diu 19:16-30; Maga 10:17-31)*

<sup>18</sup> Isala:ili ouligisu dunu afae da Yesuma amane adole ba:i, “Olelesu ida:iwane gala! Na da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lama:ne, adi hamoma:bela:?”

<sup>19</sup> Yesu E bu adole i, “Di da abuliba:le Nama ida:iwane dio asulila:? Dunu huluanedafa da ida:iwane hame. Gode E fawane da ida:iwane gala. <sup>20</sup> †Gode Ea sema di dawa:. ‘Inia uda mae adole lama. Mae medole legema. Mae wamolama. Mae ogogole sia:ma. Dia ada amola dia ame elama nodone asigima.”

<sup>21</sup> Amo dunu da Yesuma bu adole i, “Na da goihadini eso amogainini amo sema huluane mae giadofale hamoi dagoi.”

<sup>22</sup> Amo sia: nababeba:le, Yesu da ema amane sia:i, “Afadafa fawane di da hamomu gala. Dia liligi huluane bidi lale, liligi hame gagui dunuma ima. Amasea, di da gobolo ida:iwane liligi Hebene ganodini ba:mu. Amasea, misini, Nama fa:no bobogema!”

<sup>23</sup> Be amo sia: nababeba:le, amo dunu da ea liligi bagade gagui amo dawa:beba:le, da:i dioi nabi. <sup>24</sup> Ea da:i dioi ba:loba, Yesu da amane sia:i, “Bagade gagui dunu, ilia Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:su logo da ga:nasidafa. <sup>25</sup> Ga:mele da nusi ea gelaboga golili masunu da liligisimu. Be bagade gagui dunu ea Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini golili masunu logo da ga:mele ea nusi gelaboga golili ahoasu logo amo ea liligisisu bagadewane baligisa!”

<sup>26</sup> Amo sia: nabi dunu ilia amane sia:i. “Amaiba:le, nowa da Gode Ea gaga:su hou ba:ma:bela:?”

<sup>27</sup> Be Yesu da bu adole i, “Osobo bagade dunu ilia hamomu hamedei liligi, Gode da hamomusa: dawa:!”

<sup>28</sup> Amalalu, Bida e amane sia:i “Be Hina! Ninia diasu amola liligi fisili, Dima fa:no bobogei dagoi.” <sup>29</sup> Yesu E bu adole i, “Na da dilima dafawane sia:sa. Nowa dunu da Gode Ea Hinadafa Hou fidimusa: hanaiba:le, ea diasu amola uda, yolalali, eda, ame, amola mano huluane fisisia, <sup>30</sup> e da osobo bagadega esalea, amo liligi fisi baligiliwane bu lamu, amola fa:no fifi misunu amo esoga, e da mae bogole, Eso Huluane Fifi Ahoanusu lamu.”

*Yesu Ea Bogomu Hou bu Olelei  
(Ma:diu 20:17-19; Maga 10:32-34)*

<sup>31</sup> Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala amo la:ididili oule asili, ilima amane sia:i, “Nabima! Ninia Yelusaleme moilai bai bagadega masunu. Balofede dunu da musa:

† **18:20:** Gadili Asi 20:12-16; Mousese ea Malasu 5:16-20

Dunu Egefe Ea hou olelemusa: sia dedei. Amo dedei hou huluane da doaga:i dagoi ba:mu.

<sup>32</sup> Amasea, ilia da Dunu Egefe amo Dienadaile dunu (Gode Ea hou hame dawa:su dunu) ilima imunu. Iliā da Ema oufesega:ne, gadele, defo adugagala:mu. <sup>33</sup> Iliā da Ea da:i fegasuga fane, medole legemu. Be E da bogole, eso udiana aligili wa:legadomu.”

<sup>34</sup> Be amo sia: ea bai da wamolegeiba:le, ilia da noga:le hame dawa:i. Iliā da Yesu Ea sia:be bai hamedafa dawa:i.

*Yesu da Si Dofoi Udigili Edegesu Dunu Uhinisi  
(Ma:diu 20:29-34; Maga 10:46-52)*

<sup>35</sup> Yesu da Yeligou moilai gadenenewane laloba, si dofoi dunu da logo bega: fili, muni udigili edegelalebe ba:i. <sup>36</sup> Amo dunu da Yesu amola dunu huluane ilia mabe nababeba:le, amane adole ba:i, “Amo da adi hamosala:?”

<sup>37</sup> Eno dunu ilia amane sia:i, “Yesu, Na:saledē dunu, da baligili ahoanebe.”

<sup>38</sup> Amalalu, e ha:giwane wele sia:i, “Yesu! Da:ibidi Egefe! Nama asigima!”

<sup>39</sup> Be bisili ahoasu dunu da ema gagabole sia:i, “Ouiya:ma!” Be amo sia: nabasea, e da bu baligiliwane wele sia:i, “Da:ibidi Egefe!. Nama asigima!”

<sup>40</sup> Amasea, Yesu da oulelu, eno dunu ilia da si dofoi dunu ema oule misa:ne sia:i. E da doaga:loba, Yesu da ema amane adole ba:i, <sup>41</sup> “Na di fidima:ne, adi hamoma:bela:?” Si dofoi dunu da bu adole i, “Hina! Na da bu ba:mu hanai gala!”

<sup>42</sup> Yesu E amane sia:i, “Dia si fadegama! Di da dafawaneyale dawa:beba:le, uhi dagoi.”

<sup>43</sup> Amasea, mae aligili, ea si da fadegale, e Godema nodone sia:nanuwane Yesuma fa:no bobogeī. Dunu huluane amo gasa bagade hou ba:beba:le, Godema nodosu.

## 19

*Yesu amola Sa:gease*

<sup>1</sup> Yesu da Yeligou moilaiga doaga:le, baligimusa: ahoanoba, <sup>2</sup> su lidisu hina dunu, bagade gagui dunu ea dio amo Sa:gease, da Yesu ba:musa: misi. <sup>3</sup> E da Yesu ba:mu hanai galu. Be e da dunu dunumunihadi galu. Amaiba:le, dunu bagohame da Yesu guba:le aligiba:le, e da Yesu ba:mu hamedei ba:i.

<sup>4</sup> Amaiba:le, e bisili, hehenane, Yesu Ea misunu logo bega: ifa bagade lelu, amo ifaba:le heda:le, Yesu ba:musa: ouesalu.

<sup>5</sup> Yesu da amo ifa ea baiga doaga:loba, E ba:le gadole, Sa:geasema amane sia:i, “Sa:gease! Di hedolo gudu sa:ima. Na da wali ani esalumusa:, dima diasua masunu.”

<sup>6</sup> Amalalu, Sa:gease da hedolowane ifaba:le sa:ili, ea diasuga asili, Yesu hahawanedafa yosia:i.

<sup>7</sup> Be eno dunu amo hou ba:beba:le, ilia higale gilisili sia: dasu, “E da abuliba:le wadela:i hou hamosu dunu ea diasuga hiougi dunu agoane ahoabela:?”

<sup>8</sup> Amalalu, dunu huluane ba:ma:ne, Sa:gease da wa:legadole, Yesuma sia:i, “Hina! Nabima! Na liligi huluane na dogoa mogili, la:idi na da hame gagui dunuma imunu. Nowa dunuma na da ogogole ea muni afae lai galea, na da ema baligili muni biyaduyale dabe bu imunu.”

<sup>9</sup> Yesu da ema bu adole i, “Wali eso diasu goega fi, ilima Gode Ea Gaga:su hou da doaga:i dagoi. Bai amo dunu amolawane da A:ibalaha:me egefe agoane esala.

<sup>10</sup> \*Dunu Egefe da fisi dunu hogole, gaga:musa: misi dagoi.”

*Dui Muni Fage Fedege Sia:  
(Ma:diu 25:14-30)*

<sup>11</sup> †Amo sia: ilia nabalaloba, Yesu da eno hou olele-musa:, fedege sia: olelei. E da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:mu gadenei ba:i. Dunu bagohame da Gode Ea Hinadafa Hou da wahawane doaga:mu dawa:i galu.

<sup>12</sup> Amaiba:le, E amane sia:i, “Hina dunu da soge sedagaga masunu dawa:i galu. Amogawi, ilia da e hina bagade ilegele, amalalu, e da hi sogega bu misunu dawa:i galu.

<sup>13</sup> Amalalu, ea hawa: hamosu dunu nabuane gala ema misa:ne sia:beba:le, ilima afae afae e da gouli gina afae afaea sagole, amane sia:i, ‘Amo muni lale, dilia amo muniga bidi lasu hou hamoma.’ <sup>14</sup> Be ea soge fi dunu, amo hina dunu ilia higabeba:le, ea asi soge sedagaga adola ahoasu dunu asunasili, ilia amane sia:i, ‘Amo dunu da ninima hina bagadewane esalumu nini higa:i gala!’

<sup>15</sup> Hina dunu, e da hina bagade ilegei hou lai dagoiba:le, bu misini, ea hawa: hamosu dunu ilia bidi lasu hou hamobeba:le muni eno lai, amo ba:ma:ne, ema misa:ne sia:i.

<sup>16</sup> Dunu afadafa da ema bisili misini, amane sia:i, ‘Hina! Dia gina i, amoga na da bidi lasu hamobeba:le, na gina nabuane eno lai dagoi.’ <sup>17</sup> Hina da ema amane sia:i, ‘Defea mabu! Di da hawa: hamosu ida:iwane dunu. Di da fonobahadi liligi noga:le ouligibiba:le, di da moilai bai bagade fi nabuane gala amo ouligima:mu.’ <sup>18</sup> Eno da ema misini, amane sia:i, ‘Hina! Dia gina amoga na da bidi lasu

\* 19:10: Ma:diu 18:11 † 19:11: Ma:diu 25:14-30

hamobeba:le, wali gina biyale eno lai dagoi.’<sup>19</sup> Hina da ema bu adole i, ‘Di amola da moilai bai bagade fi biyale gala amo ouligima:mu.’

<sup>20</sup> Be eno da ema misini, amane sia:i, ‘Hina! Dia gina da goea. Amo na da abula ganodini sosone, wamolegei. <sup>21</sup> Na da dima beda:iba:le agoane hamosu. Di da gasa bagade dunu. Inia liligi ligisi di udigili lasa. Inia ha:i manu bugi di da udigili faisa.’

<sup>22</sup> Hina bagade dunu da ema amane sia:i, ‘Di wadela:i hawa: hamosu dunu. Dia lafidili sia: amoga na da dima fofada:mu. Na da gasa bagade dunu di dawa:i. Na inia liligi ligisi udigili lasa. Na inia ea ha:i manu bugi udigili faisa. Amo di dawa:i.

<sup>23</sup> Amaiba:le, di da abuliba:le na gina amo muni salasu diasu ganodini hame salila: Amane hamoi ganiaba, na da misini, muni eno lai na da lala:loba.’

<sup>24</sup> Amalalu, gadenene lelu dunu ilima e amane sia:i, ‘Amo ea gina bu samogene, hawa: hamosu dunu da gina nabuane lai, ema amo ea gina ima.’<sup>25</sup> (Be ilia da ema fofogadigili sia:i, ‘Hina! E da gina nabuane gagusa.’)<sup>26</sup> †Be hina bagade da bu adole i, ‘Na dilima sia:sa! Nowa dunu da lai galea, Gode da ema eno imunu galebe. Be hame lai dunu, ea liligi huluane E da bu samogemu galebe. <sup>27</sup> Be nama ha lai dunu, na da ilima hina bagade esalumu ilia higabeba:le, ili afugili, nama oule misini, na midadi medole lelegema!’ ”

*Yesu E Hahawane, Hinawane, Yelusaleme moilai bai bagadega Doaga:i*

*(Ma:diu 21:1-11; Maga 11:1-11; Yone 12:12-19)*

<sup>28</sup> Amo sia:nanu, Yesu da asili, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: asi.

<sup>29</sup> Bedefage amola Bedani moilai (Olifede goumi gadenei), amo gadenenewane doaga:le, E da Ea ado ba:su dunu aduna E bisima:ne asunasi. <sup>30</sup> E da elama amane sia:i, “Alia amo moilai ninia midadi dialebe amoga masa. Amo ganodini golili sa:ili, ali da dougi mano dunuga hame fila heda:i, amo bagesi ba:mu. Amo bagesi fadegale, guiguda: oule misa. <sup>31</sup> Be eno dunu alima gagabole, ‘Ali da abuli ea la:gi fadegabela:?’ ilia sia:sea, alia amane bu adole ima, ‘Ania Hina da amo dougiga Ea hawa: hamosu gala.’

<sup>32</sup> Amalalu, ela da asili, Yesu Ea adoi huluane defele ba:i. <sup>33</sup> Dougi mano elea fadegalaloba, dougi ea ouligisu dunu da elama adole ba:i, “Ali da abuliba:le amo dougi fadegasala:?”  
<sup>34</sup> Ela bu adole i, “Ania Hina da amo dougiga Ea hawa: hamosu gala.”

† 19:26: Ma:diu 13:12; Maga 4:25; Luge 8:18

<sup>35</sup> Ela da amo dougi Yesuma oule misini, ela abula dougi ea baligiga figisili, Yesu da amoga fila heda:ma:ne elea fidi. <sup>36</sup> E da fila heda:le ahoanoba, eno dunu da ilia abula fadegale, ea dougi da amo da:iya ososa: masa:ne, logoga fa:sisi.

<sup>37</sup> E da Yelusaleme moilai bai bagadega gadenene doaga:loba, logo da Olifede Goumiba:le gudu sa:i. Amogawi, Ea fa:no bobogesu dunu bagohamedafa, ea gasa bagade hamoi ilia ba:i amo dawa:beba:le, ilia hahawane bagade ha:giwane Godema nodone wele sia:nanu,

<sup>38</sup> §“Mabe dunu, ninia Hinadafa, e da Gode Ea dioba:le maha, Ema hahawane nodone sia:ma! Hebene ganodini da olofosu dialumu! Gode da hadigidafa! Amaiba:le, Ema nodone sia:ma!”

<sup>39</sup> Dunu gilisisu ganodini, Fa:lisi dunu mogili da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Dia fa:no bobogesu dunuma ouiya:ma:ne sia:ma!”

<sup>40</sup> Be Yesu E bu adole i, “Na dilima sia:sa! Amo dunu da ouiya:le esala ganiaba, dafawane, igi diala da bagadewane wele sia:na:noba.”

*Yesu da Yelusaleme Ba:beba:le, Di*

<sup>41</sup> E da Yelusaleme gadenenewane doaga:beba:le, asi-giba:le dinanu. <sup>42</sup> E amane fedege sia:i, “Wali eso di da olofosu logo dawa:mu da defea galu. Be amo da dima wamolegei dagoi. <sup>43</sup> Be eso da doaga:mu galebe. Amo esoga dima ha lai dunu misini, gegemusa: gagosa heda:le, moilai bai bagade eale disili, <sup>44</sup> amo mugululi, gugunufinisimu. Ili da di amola dunu huluane Yelusaleme moilai bai bagade gagoi ganodini esala, amo medole legemu. Gode da dilima gaga:musa: doaga:i, amo dilia dafawaneyale hame dawa:beba:le, dilia moilai bai bagade gagui amo ganodini, igi afadafa da eno igi da:iya dialebe hamedafa ba:mu.”

*Yesu da Debolu Diasu Doga:i*

*(Ma:diu 21:12-17; Maga 11:15-19; Yone 2:13-22)*

<sup>45</sup> Amalalu, Yesu da Debolu Diasu ganodini golili sa:ili, bidi lasu dunu huluane muni sefasilalu. <sup>46</sup> \*\*E da amane sia:i, “Gode Sia: Dedei Buga ganodini agoane dedei diala, ‘Gode da amane sia:i, Na Debolu Diasu amoma ilia da sia:ne gadosu diasu dio asulimu,’ Be dilia da amo diasu wamolasu dunu ilia wamoaligisu diasu agoane hamoi dagoi.”

<sup>47</sup> ††Amalalu, e da Debolu Diasu ganodini eso huluane sia: olelelalu. Gobelesu salasu dunu amola Sema Olelesu dunu amola dunu fi ilia ouligisu dunu, ilia da Yesu medole legemu logo hogoi helei. <sup>48</sup> Be dunu huluane da mae helelewane,

§ 19:38: Gesami Hea:su 118:26

\*\* 19:46: Aisaia 56:7; Yelemaia 7:11

†† 19:47: Luge 21:37

Yesu Ea sia:i nababeba:le, ilia da medole legemu logo hamedei ba:i.

## 20

### *Yesu Ea Hina Hou*

(*Ma:diu 21:23-27; Maga 11:27-33*)

<sup>1</sup> Eso afaega, Yesu da Debolo Diasu ganodini dunuma olelelaloba, amola Gode Sia: ida:iwane adolaloba, gobelesalasu hina dunu, sia: dedesu dunu amola asigilai dunu Ema misini, <sup>2</sup> amane sia:i, “Ninima adoma! Dia hou da abuliba:le agoane hamonanebela:? Nowa da Di ilegeiba:le, Di da agoane hamosala:?”

<sup>3</sup> Yesu E bu adole i, “Na amola da dilima afadafa adole ba:su gala. Nama dabe adole ima! <sup>4</sup> Yone Ba:bodaise e da hanoga fane salasu hamoma:ne nowa ilegebela:? Gode da ilegebela:? o osobo bagade dunu fawane adobela:?”

<sup>5</sup> Amalalu, ilia gilisili bu adole ima:ne sia: dasu agoane, “Ninia da Gode adoiba:le e hamosu amo sia:sea, E da agoane sia:mu, ‘Dilia abuliba:le Yone ea sia: dafawaneyale hamedawa:bela?’ <sup>6</sup> Be ninia da osobo bagade dunu adoiba:le Yone e ba:bodaise hamoi sia:sea, dunu huluane ilia da Yone da balofede dunudafa dawa:beba:le, ilia da nini igiga medole legemu.” <sup>7</sup> Amaiba:le ilia da Yesuma bu adole i, “Yone Ba:bodaise hanoga fane salasu hamoma:ne ilegesu dunu ninia hamedawa:.”

<sup>8</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Na amola nowa ea ilegebeba:le na gasa bagade hou hamosa, Na da dilima hamedolelemu.”

### *Waini Bugi Ouligisu Dunu Fedege Sia:*

(*Ma:diu 21:33-46; Maga 12:1-12*)

<sup>9</sup> \*Amalalu, Yesu da dunu huluane ilima fedege sia: olelei, “Dunu afae da waini efe bugi hamoi dagoi. Amo waini sagai e da eno ouligisu dunuma ouligima:ne i. Amalalu, e da eno sogega asi. E da hedolo hamedu bu misunu dawa:i. <sup>10</sup> Waini faimu eso doaga:loba, e da ea bidi lamusa: dawa:i galu. Amaiba:le, e da ea hawa: hamosu dunu ilia amo waini sagai ouligisu dunu ilima, ea bidi lama:ne asunasi. Be waini sagai ouligisu dunu, amo hawa: hamosu dunuma bidi mae iawane, ili fane sefasi.

<sup>11</sup> Amanoba, waini sagai eda da hawa: hamosu dunu eno asunasi. Be amo amola ilia wadela:le hamone, fane, bidi mae iawane sefasi. <sup>12</sup> E da eno hawa: hamosu dunu asunasi. Amo amola ilia fofa:ginisini, gadili ha:digi. <sup>13</sup> Amanoba, waini sagai hina da amane dawa:i, ‘Na da adi hamoma:bela:? Amabela:? Na da na dogolegei mano

\* **20:9:** Aisaia 5:1



asunasimu. Ilia da e hahawane ba:mu.”<sup>14</sup> Be waini sagai ouligisu dunu, hina egefe manebe ba:beba:le, gilisili sia: dasu, ‘Amo da hina ea nana lamu dunu. Defea, amo ninia medole legele, fa:no ninisu da waini sagai lalegagamul!’<sup>15</sup> Amanoba, ilia da hina egefe gasawane gagulaligili, gadili ha:digili, medole legei. Waini sagai hina dunu da amo waini sagai ouligisu dunuma adi hamoma:bela:?<sup>16</sup> E da bu misini, waini sagai ouligisu dunu huluane medole lelegele, ea waini sagai eno ouligisu dunuma imunu.” Amo sia: nababeba:le, ilia amane sia:i, “Hame mabu!”<sup>17</sup> †Be Yesu da ilima ba:lu, amane sia:i, “Amo hou doaga:mu dilia higabeba:le, Gode Sia: Dedei bai da adila:? Sia: da agoane dedei diala, ‘Diasu gagusu dunu da golasu igi da hamedei dawa:beba:le, higa:i. Be wali amo igi da mimogodafa igi hamoi dagoi. Amo igi da:iya, diasudafa da gagui dagoi.’

<sup>18</sup> Nowa da amo igi da:iya dafasea, ea da:i hodo da dadalega:le fofonobomu. Be nowama amo igi da fana dasea, ea da:i hodo da amo igiga gagoudai dagoi ba:mu.”

*Louma Hinama, Su Ima:bela:?*

*(Ma:diu 22:15-22; Maga 12:13-17)*

<sup>19</sup> Sema olelesu dunu amola gobelesu salasu dunu da amo fedege sia: da ilia wadela:i hou adoi, dawa:beba:le, ilia da Yesu afugili lamusa: dawa:i galu. Be ilia da dunudafa iliba:le beda:i. Amaiba:le, hame afugili lai.<sup>20</sup> Amaiba:le, Yesu dafama:ne logo ilia hogoi helei. Ilia da desega ahoasu dunu Yesuma asunasi. Amo ogogosu dunu da moloiwane dunu agoane hamone, Yesuma sani agoane adole ba:su. E da ilima giadofale bu adole iasea, ilia Yesu afugili, Louma Gamane ouligisu ema fofada:ma:ne imunusa: dawa:i galu.<sup>21</sup> Ilia da Ema amane adole ba:i, “Olelesu! Di da Gode Ea dafawane hou olelesa ninia dawa:. Di da osobo bagade dunu ea hou mae dawa:le, Gode Ea moloidafa hanai hou fawane olelesa.<sup>22</sup> Ninia su muni (da:gisi) Louma hina bagade Sisa ema imunu da ninia sema wadela:sala:?”

<sup>23</sup> Be ilia ogogosu hou dawa:beba:le, Yesu da ilima amane sia:i,<sup>24</sup> “Muni fage Nama olema! Amo fagega dedei diala. Nowa ea odagi amola nowa ea dio da amoga dedebela:?” Ilia bu adole i, “Sisa!” (Sisa da Louma hina bagade galu.)

<sup>25</sup> Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Amaiba:le, dilia Sisa ema hina: dabe ima. Amola dilia Godema Hina: dabe ima.”

<sup>26</sup> Ogogosu dunu da dunu huluane ba:ma:ne, Yesu dafama:ne olelesu bagadewane hogoi helei, be hamedei. Ea adoiba:le, ilia fofogadigili ouiya:i.

† 20:17: Gesami Hea:su 118:22

*Bogoi Uhini wa:legadosu Hou*  
(*Ma:diu 22:23-33; Maga 12:18-27*)

27 †Amalalu, Sa:diusi dunu da Yesuma misi. Sa:diusi dunu ilia dafawaneyale dawa:su da bogoi dunu da bu hame wa:legadosa. 28 §Ilia da Yesuma dafama:ne ado ba:musa: amane sia:i, “Olelesu! Mousesese da ninima olelema:ne agoane dedei. Dunu da mano hame lalelegeiwane bogosea, ea eya da ea didalo lale, mano hamomu. Amo mano da musa: bogoi amo buga:i ilia da sia:sa. 29 Ninia fi ganodini, dunu afae ea mano da fesuale esalu. Magobo mano e da uda lale, mano hamedene bogoi. 30 Amanoba ea eya da amo ea didalo lale, e amola mano hamedene bogoi. 31 Fa:no eya eno da didalo lale, asili, mano fesuale gala huluane amo uda afadafa lale, mano hamedene bogoi.

32 Fa:no amo uda amola da bogoi dagoi. 33 Amaiba:le, bogoi ilia bu uhini wa:legadobe esoha, amo uda, dunu fesuale agoanega lai dagoiba:le, e da nowa ea uda esaloma:bela:?”

34 Yesu E bu adole i, “Waha esala dunu amola uda ilia da uda lasu hou dawa:. 35 Be nowa dunu amola uda ilia da bogole, bu wa:legadole, Eso Huluane Mae Bogole Fifi Ahoanusu lamusa:, Gode da defelewane ba:sea, amo dunu da uda hame lamu, amola amo uda da dunuma hame fimu. 36 Ilia da a:igele agoane ba:mu, amola ilia bogomu hamedafa dawa:mu. Ilia bogole, bu wa:legadoiba:le, ilia da Gode Ea manowane esalumu. 37 \*\*Be Mousesese da musa: ifa amoga lalu gona:su heda:lebe ba:i, be ifa da nei hame ba:i. E amane sia:i, “Hina Gode! Di da A:ibalaha:me ea Gode, Aisage ea Gode, amola Ya:igobe ea Gode!’ Amo sia: dedeiba:le, Mousesese da osobo bagade dunu da bogole bu wa:legadomu, amo hou noga:le olelei. 38 Amaiba:le, Gode da amo dunu ilia Gode esalebeba:le, amo dunu da hame bogoi esala. Gode da bogoi dunu ilia Gode hame, be esala dunu ilia Gode. E da dunu huluanedafa bogoi hame be esalebe ba:sa.”

39 Sema Olelesu dunu mogili ilia da amane sia:i, “Olelesu! Dia da noga:le sia:i.”

40 Amanoba, ilia eno adole ba:mu beda:iba:le, ouiya:i.

*Mesaia Da Nowa Ea Mano*  
(*Ma:diu 22:41-46; Maga 12:35-37*)

41 Yesu da Sema olelesu dunu ilima amane adole ba:i, “Dunu ilia da abuliba:le Mesaia da Da:ibidi ea aowa fawane sia:sala:? 42 ††Gesami Hea:su Buga ganodini dedei, Da:ibidi hisu agoane olelesa, ‘Hina Gode da na Hina Gode Ema amane sia:i, Na lobodafadili fima.

† 20:27: Asunasi Dunu Ilia Hou 23:8 § 20:28: Mousesese ea Malasu 25:5

\*\* 20:37: Gadili Asi 3:6 †† 20:42: Gesami Hea:su 110:1

<sup>43</sup> Di ouesala, Dia ha lai dunuma Dia emoga osa:le heda:musa:, Na da ili hasalimu.’

<sup>44</sup> Da:ibidi da Ema Hina Gode dio asuli dagoi.

Amaiba:le Mesaia E da Da:ibidi egaga miso mano hame.”

*Sema Olelesu Iliia Hou Mae Lalegaguma:ne, Yesu E Sisai  
(Ma:diu 23:1-36; Maga 12:38-40)*

<sup>45</sup> Dunu huluane Ea sia: nabalaloba, Yesu Ea ado ba:su dunuma amane sia:i,

<sup>46</sup> “Sema olelesu dunu dawa:ma! Iliia abula sedade ida:iwane idiniginisili, bidiga lama:ne diasuga ahoa. Iliia da eno dunu ilima nodone sia:mu hanai gala. Iliia da sinagoge amola lolo Nasu amoga ahoasea, ilia da fisu baligili ida:iwane hogoi helesa.

<sup>47</sup> Iliia da didalo ilia labe amola diasu hedolo wamolasa. Amasea, dunu eno ilia siga ba:ma:ne, ilia ogogole sia:ne gadosu sedawane hiougisa. Amaiba:le, ilia se dabe iasu da eno dunu ilia se dabe iasu bagadewane baligimu.”

## 21

*Didalo ea Godema Iasu  
(Maga 12:41-44)*

<sup>1</sup> Yesu da ba:le gagaloba, bagade gagui dunu ilia Godema imunusa:, muni amo Debolo Diasu muni salasu ganodini salabe ba:i. <sup>2</sup> Amalalu, hame gagui didalo da eme bogoi fage aduna salalebe, E ba:i. <sup>3</sup> Yesu E amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa. Amo hame gagui didalo ea iabe da eno dunu huluane ilia iabe amo baligi dagoi. <sup>4</sup> Iliia bagade gaguiba:le, mogili la:idi fawane i. Be e da hame gagui gala. Be e da ea labe huluanedafa i dagoi.”

*Yesu da Debolo Ea Mugulumu Eso Olelei  
(Ma:diu 24:1-2; Maga 13:1-2)*

<sup>5</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu mogili da Yesuma amane sia:i, “Ba:ma! Debolo Diasu da ida:iwane ba:sa. Igi ida:iwane amoga gaguiba:le, amola liligi ida:iwane gala Godema iasu amoga legeiba:le, hahawane bagade ba:sa.” <sup>6</sup> Be Yesu E bu adole i, “Amo ida:iwane liligi dilia waha ba:lala. Be enohaga dilia ha lai dunu ilia amo diasu mugulumuba:le, igi afae da igi eno da:iya dialebe hamedafa ba:mu.”

*Bidi Hamosu amola Se Nabasu Hou da Doaga:mu  
(Ma:diu 24:3-14; Maga 13:3-13)*

<sup>7</sup> Amalalu, ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Olelesu! Amo hou da habogala ba:ma:bela”? Amo hou da gadenene doaga:i dawa:ma:ne, ninia adi dawa:digima:ne olelesu ba:ma:bela:?”

<sup>8</sup> Yesu E bu adole i, “Dawa:ma! Eno dunu dilima ogogosa:besa:le dawa:ma! Dunu bagohame ilia da Na Dio ogogole lalegaguiwane misini, ilia da amane sia:mu, ‘Na da Mesaia!’ amola ‘Eso da doaga:i dagoi!’ ilia da sia:mu. Ilima mae fa:no bobogema!

<sup>9</sup> Gegesu hou amola sia:ga gegesu hou nababeba:le, dilia mae beda:ma. Dafawane! Amo hou da hidadea ba:mu, be soqe wadela:mu eso da fa:no ba:mu.”

<sup>10</sup> Yesu E eno sia:i, “Dunu fi da heda:le, eno dunu fi ilima gegenanumu. Soqe fi eno da soqe fi enoma gegemu. <sup>11</sup> Bebeda:nima amola ha: amola olo bagade, bagohame ba:mu. Dunu huluane beda:mane, mu amo ganodini gasa bagade dawa:digima:ne olelesu ba:mu. <sup>12</sup> Amo hou bisili, dilia se nabasu eso da doaga:mu. Ilia da dili gasawane gaguli, afugili, famu. Ilia da dili sinagoge diasu ganodini fofada:lalu, se dabe iasu diasu ganodini salimu. Dilia da Na Dio lalegaguiba:le, osobo bagade hina bagade dunu amola ouligisu dunu da dilima fofada:mu. <sup>13</sup> Be amo esoga, dilia Gode Ea Sia: Ida:iwane ilima olelema:ne, logo doasi dagoi ba:mu. Dilia da ilima Gode Ea hou ba:su dunu agoane ba:mu. <sup>14</sup> \*Be ilia da dilima fofada:muba:le, dilia hou gaga:ma:ne bu adole iasu hidadea bagadewane mae dawa:ma. <sup>15</sup> Bai Na bu adole iasu hou, amola bagade dawa:su hou dilima baligiliwane imunuba:le, dilima fofada:su dunu dilia sia: nababeba:le, fofogadigili, dilima bu adole imunu gogolemu. <sup>16</sup> Be dilia ada, ame, yolalali, fi dunu amola na:iyado dunu, ilia da dilima ougiba:le, dilima fofada:ma:ne, dili ha lai dunuma imunu. Mogili, dilia da medole legei dagoi ba:mu. <sup>17</sup> Dilia da na hou lalegaguiba:le, dunu huludafa da dili higamu. <sup>18</sup> Be dilia da gaga:iba:le, dilia dialuma hinabo afadafa fawane da hame fisimu. <sup>19</sup> Noga:le leloma! Gasawane lalegaguma! Amasea, dilia da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu!

*Yesu da Yelusaleme Gugunufinisimu Eso Olelei  
(Ma:diu 24:15-21; Maga 13:14-19)*

<sup>20</sup> Be Yelusaleme da ha lai gegesu dunuga eale disi dagoi ba:sea, defea, ea gugunufinisimu eso da gadenene doaga:i dawa:ma. <sup>21</sup> Amasea, Yudia esalebe fi dunu da gougiga hobea:ma:mu. Moilai fi dunu da muguluma:mu, amola soqe fi dunu huluane da moilaiga hame buhagima:mu. <sup>22</sup> †Amo eso da ‘Se Dabe Iasu Eso’ ba:mu. Amo hou huluane, musa: Gode Sia: Dedei ganodini dedei galu da dafawane ba:mu.

\* 21:14: Luge 12:11-12 † 21:22: Hosia 9:7

<sup>23</sup> Amo esoga, abula agui uda amola uda ilia mano dudubu da dodo maga:me naha, ilia da se bagade nabimu. Osobo bagade fi huluanedafa da se bagade nabimu, amola Isala:ili dunu fi da Gode Ea se dabe iasu ba:mu. <sup>24</sup> Mogili da ha lai dunu ilia gegesu gobiheiga medole legei dagoi ba:mu. Mogili ilia afugili, eno sedaga fifilai amo ilia sogega udigili hawa: hamomusa:, mugululi asi dagoi ba:mu. Dienadaile dunu da Yelusalemega osa:le heda:mu. Dienadaile dunu ilia osa:le heda:su eso ilegei dagosu defei da doaga:i dagoi ba:sea fawane, amo hou da fisi dagoi ba:mu.

*Dunu Egefe Ea Bu Misunu Eso*  
(*Ma:diu 24:29-31; Maga 13:24-27*)

<sup>25</sup> †Amasea, eso, oubi amola gasumuni ilia hou hisu agoane hamobeba:le, beda:su bagade dawa:digima:ne olelesu ba:mu. Osobo bagadega, hano wayabo bagadewane fugala:beba:le amola heda:beba:le, dunu fifi asi gala da beda:ga da:i dione hiawini ba:mu. <sup>26</sup> Eso, oubi amola gasumuni, da ugugubiba:le, osobo bagade dunu fi da amo misunu hou ba:sea, beda:ga sidimu. <sup>27</sup> §Amasea, ilia da Dunu Egefe, mu mobi ganodini, gasa bagade amola hadigiwane, osobo bagadega manebe ba:mu. <sup>28</sup> Amo hou degabo agoane ba:sea, dilia Gode Ea hou lalegagui dunu wa:legadole, ba:le gadole amola Godema nodone sia:ma. Bai dilia gaga:su esodafa da gadenene doaga:i dagoi dawa:beba:le.”

*Figi Ifa ea Olelesu*  
(*Ma:diu 24:32-35; Maga 13:28-31*)

<sup>29</sup> Amalalu, Yesu da fedege sia: olelei, “Figi ifa amola ifa huluane amo ea hou dawa:ma! <sup>30</sup> Lubi lasea, mugi oubi da gadenesa galebe dawa:ma. <sup>31</sup> Amaiwane, Na adoi liligi ba:beba:le, Gode Ea Hinadafa Hou doaga:mu da gadenesa, amo dawa:ma.

<sup>32</sup> Dawa:ma! Waha fi esalebe da mae bogole, amo hou huluane ba:mu. <sup>33</sup> Mu amola osobo bagade da mugululi hamedafa ba:mu. Be Na sia: da hamedafa mugululi dialumu.

*Dawa:iwane Ha:esaloma*

<sup>34</sup> Dawa:ma! Na bu misunu eso da sani agoane dilima doaga:sa:besa:le, ha:i nasu amola adini nasu amola osobo bagade hou fonobahadi, amo bagadewane mae dawa:ma. <sup>35</sup> Amo eso, osobo bagade fifi asi gala huluanedafa da ba:mu. <sup>36</sup> Dawa:ma! Noga:le ba:ma! Dilia da mae dafane, se nabasu

† 21:25: Aisaia 13:10; Isigiele 32:7; Youele 2:31; Wamolegei Sia: Olelesu 6:12-13

§ 21:27: Da:niele 7:13; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7

eso baligili, Dunu Egefe Ema hahawane doaga:le, E midadi leloma:ne, Godema sia:ne gadoma!”<sup>37</sup> \*\*Amo eso huluane, Yesu da Debolo Diasu ganodini olelesu. Daeya huluane, e da Debolo Diasu fisili, Olife Goumiga ahoasu. <sup>38</sup> Hahabedafa huluane, dunu bagohame da Ea sia: nabimusa:, Debolo Diasuga misini, gilisi.

## 22

*Gobeles Salasu Dunu amola Sema Olelesu Dunu da Yesu Fuga:musa: Logo Hogoi*

*(Ma:diu 26:1-5; Maga 14:1-2; Yone 11:45-53)*

<sup>1</sup> \*Amo esoha Agi Yisidi Hame Sali Lolo Nasu eso da gadenei ba:i. Amo Lolo Nasu dio eno da Baligisu Lolo Nasu. <sup>2</sup> Gobeles Salasu Hina dunu amola Sema Olelesu dunu da Yesu medole legemusa: logo hogoi helelalu, be ilia da dunu huluane iliba:le beda:ne, wamowane hogosu.

*Yudase e Yesu Hohonomu Sia:i*

*(Ma:diu 26:14-16; Maga 14:10-11)*

<sup>3</sup> Amanoba, Sa:ida:ne da Yudase Isaga:liode (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale fi ganodini esalebe dunu) amo ea dogo ganodini aligila sa:i. <sup>4</sup> E da asili, gobeles salasu hina dunu amola Debolo Diasu ouligisu hina dunu ilima gilisili, Yesu hohonomu logo hogoi helei. <sup>5</sup> Iliada hahawane bagade ba:i. Amo hou hamoi ba:loba, ilia da ema muni imunu sia:i. <sup>6</sup> Yudase e da “defea” sia:i. Amalalu, dunu huluane mae ba:ma:ne, wamowane, e Yesu hohonone, gobeles salasu amola Debolo Diasu sosodo aligisu dunu ilia ouligisu dunuma ima:ne, logo hogoi helei.

*Yesu da Baligisu Lolo Manusa:, Logo Hahamoi*

*(Ma:diu 26:17-25; Maga 14:12-21; Yone 13:21-30)*

<sup>7</sup> Amanoba, Agi Yisidi Hame Sali Lolo Nasu eso doaga:i. Amo esoga, Isala:ili fi da Baligisu sibi mano medole legesu. <sup>8</sup> Amaiba:le, Yesu da Bida amola Yone asunasi. E da elama amane sia:i, “Ninia manusa:, ali da Baligisu Lolo manusa: hahamoma!”

<sup>9</sup> Ela bu adole ba:i, “Ania da habi hahamoma:bela:?”

<sup>10</sup> E bu adole i, “Alia da moilaiga doaga:sea, dunu da hano di gaguli ahoanebe ba:mu. Ema fa:no bobogele, e golili dabe logo amoga alia golili sa:ima. <sup>11</sup> Diasu edama amane sia:ma, ‘Olelesu Dunu da dima agoane sia:siba:. Na amola Na ado ba:su dunu gilisili Baligisu lolo manusa:, diasu olema.’ <sup>12</sup> Amasea, e da gadodili sesei bagade diala amo

ganodini liligi bagade dialebe, alima olemu. Amo diasuga alia Lolo manusa: momagemal!”

<sup>13</sup> Ela da asili, Yesu Ea adoi defelewane ba:i. Amalalu, ela da Baligisu Lolo Manu hahamoi.

*Yesu Ea Lolo Nasu*

*(Ma:diu 26:26-30; Maga 14:22-26; 1 Golidia 11:23-25)*

<sup>14</sup> Lolo Nasu amoha doaga:loba, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da gilisili lolo manusa:, ha:i nasu fafai beba:le fi.

<sup>15</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Na da fa:no se nabimuba:le, amo Baligisu Lolo Nasu, Na amola dili gilisili manusa:, Na da bagadewane hanai galu. <sup>16</sup> Bai Na da dilima sia:sa. Amo nanu, Na da guiguda: bu hame manu. Gode Ea Hinadafa Hou da dafawane doaga:sea, dilia da amo Lolo Nasu ea bai noga:le dawa:mu. Amo esoga fawane ninia da gilisili bu manu.” <sup>17</sup> Amalalu, faigelei waini hano di lale, Godema nodone sia:ne gadole, E amane sia:i, “Lale, enoma enoma sagoma. <sup>18</sup> Na da dilima sia:sa. Na da fa:no amo waini hame manu. Gode Ea Hinadafa Hou da dafawane doaga:beba:le fawane, Na da bu manu.”

<sup>19</sup> Amalalu, E da agi ga:gi lale, Godema nodone sia:ne gadole, fafa:ga:ne, ilima sagoi. E amane sia:i, “Amo da Na da:i hodo dilima i dagoi. Na hou dawa:ma:ne moma.”

<sup>20</sup> †Amo nanu, e da waini hano lale, amane sia:i, “Amo waini hano dili manusa: faigelei ganodini sogasali, da sema gaheabolo Na maga:me da sogadigimuba:le, Na da agoane hamosa.

<sup>21</sup> †Be Na hohonomu dunu da guiguda:, ani gilisili ha:i naha esala. <sup>22</sup> Gode da amo logo fodoiba:le, Dunu Egefe da bogomu. Be Dunu Egefe Ea hohonosu dunu da se baligili nabimu!”

<sup>23</sup> Amalalu, “Nowa da Yesu hohonoma:bela:?” ilia agoane gilisili sia: dasu.

*Sia:ga Gegesu - Nowa Dunu ea Hou da Baligili Bagadela:?*

<sup>24</sup> †Yesu Ea ado ba:su dunu da gilisili sia: dala, ilia da nowa dunu ea hou da baligili bagade amo dawa:beba:le, sia:ga gegei. <sup>25</sup> \*\*Be Yesu da ilima amane sia:i, “Gode Ea hou hame lalegagui dunu, ilia hina bagade dunu da ilima gasa fi bagade hina hou hamosa. Iliya hina bagade da dunu huluane ilima fidisu dunu gala, hina bagade ilisu da amane sia:sa. <sup>26</sup> ††Be amo hou dilia da hamedafa hamomu. Dilima bisili ahoasu dunu da fa:no misunu dunu agoane hamomu

† 22:20: Yelesama 31:31-34 † 22:21: Gesami Hea:su 41:9 § 22:24:

Ma:diu 18:1; Maga 9:34; Luge 9:46 \*\* 22:25: Ma:diu 20:25-27; Maga 10:42-44

†† 22:26: Ma:diu 23:11; Maga 9:35

da defea. Amola hina dunu da fonobahadi asaboi hawa: hamosu dunu agoane hamomu da defea. <sup>27</sup> ††Nowa dunu ea hou da baligili bagadela:? Dunu e da fili ha:i nanebe, amo ea hou da baligili bagadela:? O hawa: hamosu dunu da ema aowasu hamosa - nowa ea hou da baligili bagadela:? Dunu e da fili ha:i nanebe, amo ea hou da baligili bagade. Be Na da hawa: hamosu dunu ea hou agoane dilima hawa: hamonaña. <sup>28</sup> Na da se nabawane laļu. Dilia amola da Na hame fisi. <sup>29</sup> Na Ada da Nama ouligisu hou i dagoi. Amo defelewane, Na da dilima ouligisu hou iaha. <sup>30</sup> §§Dilia da Na Hinadafa Hou ganodini, Na Lolo Nasu amoga ha:i manu galebe. Dilia da fisu ida:iwane amoga fili, Isala:ili fi fagoyale ilima ouligisu hou hamomu.

*Yesu da Bida ea Hohonomu Ba:la:lu*  
(*Ma:diu 26:31-35; Maga 14:27-31; Yone 13:36-38*)

<sup>31</sup> “Saimone! Saimone! Nabima! Ifabi ouligisu dunu da widi noga:i amo gisiga afafabe defele, Sa:ida:ne da dima dafama:ne olelesu hou dima ado ba:ma:ne, Gode da logo doasi dagoi. <sup>32</sup> Be Saimone! Dia dafawaneyale dawa:su hou da mae dafama:ne, Na da Godema sia:ne gadoi dagoi. Di da Godema bu sinidigisia, dia fi dunu ilima gasa ima:ne, fidima.”

<sup>33</sup> Bida e bu adole i, “Hina! Di da se dabe iasu diasuga asili bogosea, defea, na amola ani galu masunusa: momagei dagoi!”

<sup>34</sup> Be Yesu E amane sia:i, “Bida! Na dima sia:sa! Wali gasia, di da hidadea, ‘Yesu na hame dawa:,’ udiana agoane sia:sea, fa:no gagala ga:be nabimu.”

*Muni Salasu, Esa amola Gegesu Gobihei Bagade*

<sup>35</sup> \*\*\* Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu ilima amane adole ba:i, “Dilia muni salasu, esa amola emo salasu mae gaguiwane Na dili asunasiba:le, dilia da liligi hameba:le, se nabasu ba:bela:?” Ilia bu adole i, “Ninia da se hame nabi.”

<sup>36</sup> Yesu da ilima sia:i, “Defea! Be wali, nowa da muni salasu galea, amo gaguli masa - esa amola. Nowa da gegesu gobihei hame galea, ea abula bidi lale, muni lai amoga gegesu gobihei bidi lamu da defea. <sup>37</sup> †††Gode Sia: Dedei Buga ganodini, sia: da amane dedei diala, ‘E amola wadela:i hou hamosu dunu da gilisili se dabe iasu lai,’ amo sia: da Na hou olelebeba:le, dafawane ba:mu.”

<sup>38</sup> Amalalu, ilia da amane sia:i, “Hina! Ba:ma! Gegesu gobihei bagade aduna gala.” Be Yesu E bu adole i, “Eno mae sia:ma! Dagoi!”



*Yesu da Olife Goumia Godema Sia:ne Gadoi*  
(*Ma:diu 26:36-46; Maga 14:32-42*)

<sup>39</sup> Amalalu, diasu fisili, Ea hamonanusu hou defele, E da Olife Goumiga asili, Ea ado ba:su dunu amola ili sigi asi.  
<sup>40</sup> Ea musa dawa:i sogebi amoga doaga:le, E da amane sia:i, “Dilima dafama:ne ado ba:su hou mae ba:ma:ne, Godema sia:ne gadoma.”

<sup>41</sup> Amalalu, E da Ea ado ba:su dunu fisili, E da igi loboga galagai amo ea defei E asili, muguni bugili, Godema sia:ne gadoi. <sup>42</sup> E amane sia:i, “Ada! Di hanai galea, amo se nabasu faigeleiga di, amo Na mae moma:ne sia:ma! Be Na hanai liligi hame, Dia hanai liligi fawane Na da hamomu.”  
<sup>43</sup> Amalalu, E da a:igele dunu Ea dogo denesima:ne misi, ba:i dagoi. <sup>44</sup> E da se bagade nababeba:le, ha:giwane sia:ne gadoi. Ea finimu da maga:me osoboga dadibi agoai ba:i.  
<sup>45</sup> Amalalu, sia:ne gadolalu, E wa:legadole, Ea ado ba:su dunu ilima bu asili, ili golai dialebe ba:i. Bai ilia da da:i dioi bagade ba:i. <sup>46</sup> E da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le golai dianabela:? wa:legadole, dili dafama:ne olelesu amo ganodini dasa:besa:le, Godema sia:ne gadoma.”

*Ilia da Yesu Afugili Lai*  
(*Ma:diu 26:47-56; Maga 14:43-50; Yone 18:3-11*)

<sup>47</sup> Yesu E sia:nanoba, dunu bagohame da Ema doaga:musa: misi. Yudase (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale amoga dunu afae) e da bisili misini, Yesu nonogomusa: misi. <sup>48</sup> Be Yesu da ema amane sia:i, “Yudase! Di da Na nonogobega, Dunu Egefe hohonoma:bela:?” <sup>49</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu da fa:no misunu hou dawa:beba:le, Yesuma amane sia:i, “Ninia gegesu gobiheiga gegema:bela:?”  
<sup>50</sup> Amola Eaado ba:su dunu afae da gobelesu salasuna hina dunu ea udigili hawa: hamosu dunu amo ea ge damuni fasi.

<sup>51</sup> Be Yesu E amane sia:i, “Yolema! Dagoi!” E da ge damui dunu ea ge digili ba:loba, ea ge da bu madelagilisili bahoi ba:i. <sup>52</sup> Amalalu, gobelesu salasuna hina dunu, Debolu Diasu ouligisu hina dunu, asigilai dunu amola dunu huluane ilia Yesu E gagula misi, ilima Yesu E amane sia:i, “Na da wamolasu dunu dilia dawa:beba:le, dilia gegesu gobihei amola ogoma gaguliwane, Na gagumusa: misibala:? <sup>53</sup> †††Na da nini gilisili eso huluane Debolu Diasu ganodini esalu, be dilia da Na hamedafa gagulaligi. Be defea! Wali da dilia ilegei eso. Wali da gasi hina dunu ea gasa lai eso.”

*Bida da Yesu Hame Dawa: Sia:i*  
(*Ma:diu 26:57-58,69-75; Maga 14:53-54,66,72; Yone 18:12-18,25-27*)

<sup>54</sup> Amalalu, ilia da Yesu gaguli, gobele salasu hina dunu ea diasuga hiouginana asi. Bida da fa:nodafa bobogei. <sup>55</sup> Mabe dunu da gobele salasu hina ea diasu gagoi ganodini lalu didili, amo gadenene housa fibiba:le, Bida amola fi galu. <sup>56</sup> Amalalu, hawa: hamosu a:fini da Bida hadigi ganodini esalebe ba:loba, ema ha:giwane sosodolalu, amane sia:i, “Amo dunu amola Yesu, ela gilisili lalu!”

<sup>57</sup> Be Bida da amane sia:i, “Uda! Na da amo dunu hame dawa:!” <sup>58</sup> Fonobahadi esalu, eno dunu da Bida ba:beba:le, amane sia:i, “Di amola da Yesu Ea na:iyado dunu!” Be Bida amane sia:i, “Abola! Na da Ea na:iyado hame!”

<sup>59</sup> Fa:no, eno dunu da gasawane sia:i, “Amo dunu da dafawane Yesu amola gilisili lalu. Bai E da Ga:lili dunu!”

<sup>60</sup> Be Bida da bu adole i, “Dunu! Dia sia:be go da na hame dawa:!” E da sia:nanoba, gagala gawali ga:be nabi. <sup>61</sup> Amalalu, Yesu da beba:le, Bida ba:i. Yesu E musa: sia:i, “Wali gasia, di da hidadea, ‘Yesu na hame dawa:!’ udiana agoane sia:beba:le, fa:no gagala ga:be nabimu,” amo sia: Bida bu dawa:i. <sup>62</sup> Amaiba:le, e da gadili asili, bagadewane dinanu.

*Ilia Yesuma Gadele Oufesega:nu Fasu*  
(*Ma:diu 26:67-68; Maga 14:65*)

<sup>63</sup> Sosodo ouligisu dunu amo da Yesu gagui, ilia da Ema habosesele oufesega:nu fasu. <sup>64</sup> Ea mae ba:ma:ne, ilia abulaga si dofoga:le, Ema gadele amane adole ba:i, “Di nowa fabaiyale ba:la:loma!” <sup>65</sup> Ilia da habosesesu sia: eno bagohame Ema sia:i.

*Yesu da Gobele Salasu Fofada:su Dunuma Fofada:i*  
(*Ma:diu 26:59-66; Maga 14:55-64; Yone 18:19-24*)

<sup>66</sup> Hadigibi galu, asigilai dunu, gobele salasu hina dunu amola Sema Olelesu dunu huluane gilisibiba:le, ilia Gasolo Gilisisu dunu ilima fofada:musa:, Yesu oule misi.

<sup>67</sup> Ilia da Ema amane adole ba:i, “Di da Mesaiala:? Ninima adoma!” Be E da ilima bu adole i, “Na da adole iasea, dilia da dafawaneyale hame dawa:mu. <sup>68</sup> Na amolawane da dilima adole ba:sea, dilia da hame adole imunu. <sup>69</sup> Be wahawinini, Dunu Egefe da Gode Gasu Bagadedafa amo Ea lobodafadili fibi ba:mu.”

<sup>70</sup> Amalalu, ilia huluane sia:i, “Amaiba:le, Di da Gode Egefedafala:?” Yesu E bu adole i, “Na da Gode Egefedafa dilia da dafawane sia:sa!”

<sup>71</sup> Ilia amane sia:i, “Ninia ba:su dunu eno hame hogomu. Ninisu ea lafidili sia: nabi dagoi!”

## 23

*Yesu da Bailadema Fofada:i*

(*Ma:diu 27:1-2,11-14; Maga 15:1-5; Yone 18:28-38*)

<sup>1</sup> Amalalu, ilia huluane wa:legadole, Yesu E Bailadema hiouginana asi.

<sup>2</sup> Amogawi, ilia da Bailadema Yesu Ea hou amane diwaneya udididi, “Ninia da amo dunu ninia fi ilima ogogolebe ba:i. Ilia da Hina Sisama su mae ima:ne, E da sia:sa! Amola Hi fawane da Mesaia Hina Bagade E da ogogolewane sia:sa.”

<sup>3</sup> Bailade da Yesuma amane adole ba:i, “Di da Yu dunu ilia Hina Bagade esalabala?” Yesu E bu adole i, “Di sia:i dagoi.”

<sup>4</sup> Amalalu, gobebe salasu hina dunu amola dunu huluane ilima Bailade da amane sia:i, “Amo dunu E medoma:ne fofada:su logo na hamedafa ba:sa.”

<sup>5</sup> Be amo sia: nababeba:le, ilia bu ha:giwane sia:i, “E da Yudia soge huluane amo ganodini sia: olelebeba:le, dunu huluane gegemusa: dawa:lala. E da degabo Ga:lili sogega Ea hou muni hamonanu, wali guiguda: misi!”

*Bailade da Yesu Helodema Asunasi*

<sup>6</sup> Amo sia: nababeba:le, Bailade amane adole ba:i, “Amo dunu da Ga:lili dunula:?”

<sup>7</sup> Bailade da Yesu da Ga:lili dunu amo nababeba:le, e da Yesu amo Helodema asunasi. Amo esoga, Helode da Yelusaleme moilai bai bagadega misi esalu. <sup>8</sup> Helode da Yesu ba:beba:le, hahawane galu. Bai e da musa: Yesu Ea hou nababeba:le, E ba:musa: hanaiwane ouesalu. E da Yesu ema gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamoma:ne hanai galu. <sup>9</sup> Amaiba:le e da Yesuma gebewane adole ba:lalu. Be Yesu da dabe hamedafa adole i. <sup>10</sup> Gobebe salasu hina dunu amola Sema Olelesu dunu da gadenene lelu, Yesuma halale bagadewane diwaneya udididi. <sup>11</sup> Helode amola ea dadi gagui dunu da Yesuma oufesega:ne, Ema habosesele agoane hamosu. Ilia da Yesuma abula ida:iwane ga:sili, bu Bailadema asunasi. <sup>12</sup> Amalalu, amogala, Helode amola Bailade, ela bu gousa:le na:iyado hamoi. Musa ela da ha lai galu.

*Fofada:iba:le, Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Sia:i*

(*Ma:diu 27:15-26; Maga 15:6-15; Yone 18:39—19:16*)

<sup>13</sup> Bailade ea sia: nababeba:le, gobebe salasu hina dunu, eno hina dunu amola dunu huluane da gilisi. <sup>14</sup> Bailade da ilima amane sia:i, “Amo dunu dilia nama oule misi. E da

dunu huluane ilima ogogoi, dilia sia:i. Be dilia odagiaba, na da Ea hou huluane hogole ba:i dagoi. Be dilia wadela:i hou hamoi sia:i liligi, na da hamedafa ba:i.

<sup>15</sup> Helode amolawane da Ea wadela:i hou hame ba:beba:le, ninima bu asunasi. E da bogoma:ne se dabe iasu lama:ne, hamedafa hamosu. <sup>16</sup> Amaiba:le, amo dunu na da fegasuga fama:ne sia:ne, e halegale masa:ne, logo doasimu.” <sup>17</sup> (Baligisu Lolo Nasu ode huluane amoga, Bailade da hou agoane hamosu. Moilai dunu ilia hanaiba:le, e da se dabe iasu hamosu dunu afadafa ea se dabe iasu diasu logo doasisu.) <sup>18</sup> Be dunu huluane da Bailade ea sia: nababeba:le, gilisili halale sia:i, “Amo dunu bogoma:ne medoma! Bala:base masa:ne, ea se dabe iasu logo doasima! Ninia da Bala:base hanai!” <sup>19</sup> (Bala:base da moilai ganodini gegesu hou hamobeba:le amola eno dunu medole legeiba:le, ilia da e se dabe iasu diasu ganodini sali.)

<sup>20</sup> Bailade da Yesu udigili masa:ne hanaiba:le, dunu hulu-anema bu sia:i. <sup>21</sup> Be ilia da mae fisili, halale bagadewane sia:i, “E bulufalegeiga bogoma:ne medoma! Bulufalegeiga medoma!” <sup>22</sup> Bailade da sia: osodayale ilima bu sia:i, “Abuliba:le? E da adi wadela:i hou hamobela:? Na da Ea hou ganodini bogoma:ne se dabe iasu lamu hou hamedafa ba:i. Na da amo dunu fane, udigili masa:ne sia:mu da defea.” <sup>23</sup> Be ilia ha:giwane, Yesu bulufalegeiga medoma:ne bagadewane halale sia:i. Amalalu, Bailade da ilia sia: nabi dagoi. <sup>24</sup> Amaiba:le, Bailade da ilia adole ba:su hamoma:ne sia:i.

<sup>25</sup> Iliia sia:beba:le, dunu amo da gegeiba:le amola eno dunu medole legeiba:le se dabe iasu diasu ganodini sali, amo dunu masa:ne, Bailade da se dabe iasu diasu logo doasi. Be ilia hanaiba:le, e da ea dadi gagui dunu ilima Yesu medole legema:ne sia:i

*Iliia da Yesu Bulufalegei Damana Medole Legei*  
(Ma:diu 27:32-44; Maga 15:21-32; Yone 19:17-27)

<sup>26</sup> Dadi gagui dunu da Yesu medomusa: hiouginana asi. Asili, Sailini soge dunu ea dio amo Saimone, e da Yelusaleme diasuga doaga:musa: logoga ahoanebe ba:i. Louma dadi gagui dunu ilia da amo dunu gasawane gaguli, ea gidagia Yesu Ea bulufalegei gisasili, Yesuma fa:no bobogema:ne sia:i.

<sup>27</sup> Dunu bagohame Ea bogobe ba:musa:, fa:no bobogei. Eno uda Ema bagadewane asigiba:le, ilia da Eha digini fa:no bobogei. <sup>28</sup> Be Yesu da beba:le, ilima amane sia:i, “Dilia Yelusaleme uda! Na da bogomuba:le, mae dima! Be dilia amola dilia mano da se bagade nabimuba:le, dima. <sup>29</sup> Bai eso misunu amoga ilia da amane sia:mu,

'Aligime uda da hahawane gala. Ilia hagomo ganodini mano da hame fibiba:le amola dudubu da ilia dodo maga:me hame maiba:le, ilia da hahawane gala! <sup>30</sup> \*Amo esoga ilia goumi amoma sia:mu, 'Mugululi, nini banena sa:ima!' Ilia da agologa, 'Nini dedeboma!' sia:mu. <sup>31</sup> Wali Na da esalebaba:le ifa da gahe agoane ba:sa. Amo hou ilia wali Nama hamobeba:le, Na da guiguda: hame esalea, ifa da bioi ba:sea, ilia da adi hamoma:bela:?"

<sup>32</sup> Ilia da eno wadela:i hou hamosu se dabe lai dunu aduna, ela amola Yesu gilisili fuga:musa: oule asi. <sup>33</sup> Amalalu, ilia sogebi ea dio amo "Dialuma Gasa," amoga doaga:loba, ilia da Yesu bulufalegeiga dabagala:i. Wadela:i hou hamosu dunu aduna amolawane, ilia gilisili eno bulufalegeiga dabagala:i. Afae da ea lobodafadili, eno da ea lobo fofadidili dabagala:i. <sup>34</sup> †Yesu E amane sia:i, "Ada! Dia ilia hou gogolema:ne olofoma.! Bai ilia hamobe ilia da mae dawa:iwane hamosa!" Louma dadi gagui dunu, ilia da Yesu Ea abula lamusa:, ululuasu. <sup>35</sup> ‡Dunu huluane da ba:musa: lelu. Be Yu ouligisu dunu ilia Yesuma habosesele oufesega:su. Ilia amane habosesele sia:i, "E da dunu eno mae bogoma:ne gaga:i. E da dafawane Gode Ea ilegei Mesaia esalea, defea, Hina: mae bogoma:ne, Hisu gaga:mu da defea!"

<sup>36</sup> §Dadi gagui dunu ili amola Yesuma oufesega:ne, Ema misini, Ea moma:ne, wadela:i waini hano dili i. <sup>37</sup> Ilia amane sia:i, "Di da Yu dunu fi amoga Hina Bagade esalea, defea, Dia mae bogoma:ne Disu gaga:ma."

<sup>38</sup> Yesu Ea dialuma dabuagado meloa dedei gosagisi ba:i. Amoga sia: dedei da, "Yu dunu fi ilia Hina Bagade da goea."

<sup>39</sup> Wadela:i hou hamosu dunu aduna gilisili eno bulufalegeiga dabagala:i, afadafa da Yesuma lasogole sia:i, "Di da Mesaiala:? Di amola ani Dia gaga:ma!"

<sup>40</sup> Be eno wadela:i hou hamosu dunu da ea sama ema gagabole agoane sia:i, "Dia da Godema hame beda:bela:?" Ani da bogoma:ne se dabe iasu Yesu defelewane lai dagoi.

<sup>41</sup> Be ania se dabe iasu lamu da defea. Ania wadela:i hou hamoiba:le dabe laha. Be amo Dunu da wadela:i hou hamedafa hamosu." <sup>42</sup> Amalalu, e da Yesuma amane sia:i, "Yesu! Dia Hinadafa Hou lai dagoiba:le bu masea, Dia na mae gogolema!"

<sup>43</sup> Yesu da ema bu adole i, "Na dima dafawane ilegele sia:sa. Wali eso, ani da gilisili Ba:ladaise soge ganodini ba:mu."

\* **23:30:** Hosia 10:8; Wamolegei Sia: Olelesu 6:16 † **23:34:** Gesami Hea:su 22:18 ‡ **23:35:** Gesami Hea:su 22:7 § **23:36:** Gesami Hea:su 69:21

*Yesu Ea Bogoi**(Ma:diu 27:45-56; Maga 15:33-41; Yone 19:28-30)*

<sup>44</sup> Esomogoa, eso ea hadigi fisili, soge huluane amo ganodini gasi bagade ba:i. Baloga (3 p.m.) amogalu bu hadigi ba:i. <sup>45</sup> \*\* Afafasu abula bagade Debolo Diasu ganodini gaga:i dialu, hisu gadelale, fada:ne fasi ba:i. <sup>46</sup> †† Yesu da ha:giwane wele sia:i, “Ada! Na da Na a:silibu Dia lobo da:iya ligisisa!” Amane wele sia:nanu, E da bogoi.

<sup>47</sup> Louma dadi gagui hina dunu, amo hou huluane ba:beba:le, Godema nodone sia:i, “Dafawane! Amo dunu da moloidafa dunu esalu!”

<sup>48</sup> Dunu bagohame Yesu Ea bogosu ba:musa: misi. Yesu da bogoi dagoi ba:loba, ilia moilaiga se nabawane, ilia: bida:gi lulufigilalu buhagi. <sup>49</sup> †† Yesu Ea na:iyado dunu amola uda huluane (Yesu da Ga:lili soge fisibiba:le, ilia Yesuma fa:no bobogei) amo da fonobahadi sedagawane lelu, Ea bogobe asigiwane ba:i.

*Ilia da Yesu Gele Gelabo Dogoiga Sali**(Ma:diu 27:57-61; Maga 15:42-47; Yone 19:38-42)*

<sup>50</sup> Amo esoha, dunu ida:iwane, moloidafa dunu esalu, ea dio amo Yousefe. E da A:limadia moilai dunu, amola e da Yu ouligisu Gasolo dunu esalu. <sup>51</sup> Amo dunu da Gode Ea Hinadafa Hou doaga:ma:ne, dafawaneyale dawa:iwane ousalu. Eno Yu ouligisu dunu da Yesu medomusa: ilegebeba:le, e da amo hou higabeba:le hame fuligala:i. <sup>52</sup> E da Bailadema misini, Yesu Ea da:i hodo lamusa: adole ba:i.

<sup>53</sup> Amalalu, e da Yesu Ea da:i hodo bulufalegeiga duga:le, gududili ligisili, ahea:iai abula amoga sosone, gele gelabo dogoi (musa: bogoi da hame salasu) amo ganodini ligisi. <sup>54</sup> Amo eso da Falaida:i eso. Sa:bade eso da aya dogamu gadenei ba:i.

<sup>55</sup> Uda amo da Ga:lili soge fisili, Yesuma fa:no bobogei, ilia da Yousefe sigi asili, gele gelabo dogoi amoga Yesu Ea da:i hodo ligisibi ba:i. <sup>56</sup> §§ Amalalu, ilia da diasuga buhagili, Yesu Ea da:i hodo da:iya legemusa:, gabusiga: manoma hahamoi. Iliia da Gode Ea Sema dawa:beba:le, Sa:bade eso amoga helefi.

**24***Yesu da Uhini Wa:legadoi**(Ma:diu 28:1-10; Maga 16:1-8; Yone 20:1-10)*

\*\* 23:45: Gadili Asi 26:31-33 †† 23:46: Gesami Hea:su 31:5 †† 23:49:

Luge 8:2-3 §§ 23:56: Gadili Asi 20:10; Mousesese ea Malasu 5:14

<sup>1</sup> Hialigi bisisu eso (Sada:i), hahabedafa, amo uda ilia da gabusiga: manoma ilia hahamoi liligi, amo aguni, gele gelaboga asi. <sup>2</sup> Doaga:le, ilia da igi logo ga:su bagade da bebesole gale, logo doasi ba:i. <sup>3</sup> Amaiba:le, ilia da gele gelabo dogoi amo ganodini golili sa:ili, Hina Gode Yesu Ea da:i hodo dialebe hame ba:i. <sup>4</sup> Ili fofogadigili lela ba:loba, dunu aduna ahea:iai hadigi bagade abula amoga idiniginisi lelebe ba:i.

<sup>5</sup> Beda:iba:le, uda ilia da osoboga begudui. Amo dunu da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le esala dunu, amo bogoi gele gelabo ganodini hogosala?” <sup>6</sup> \*E da guiguda: hame. E da uhini wa:legadoi dagoi. E da musa: Ga:lili sogega esaloba, dilima sia:i dagoi. Amo dilia bu dawa:ma! <sup>7</sup> E da musa: amane sia:i, ‘Dunu Egefe da hobea wadela:i hou hamosu dunu ilia lobo ganodini gagulaligi ba:mu. E da bulufalegeiga bogosea, eso osoda amoga uhini bu wa:legadomu.’” <sup>8</sup> Amalalu, uda da Yesu Ea musa: sia:i, bu dawa:i. <sup>9</sup> Ili da bogoi gele gelabo fisili, buhagili, ado ba:su dunu gidayale gala, amola eno fa:no bobogesu dunu huluane ilima ilia ba:i liligi olelei. <sup>10</sup> Amo uda ilia dio amo da Meli Ma:gadala, Youa:na, Ya:mese ame ea dio amo Meli, amola oda galu.

<sup>11</sup> Be ado ba:su dunu da amo sia: da udigili sia: dasu dawa:i galu. Ili da uda ilia ado dafawaneyale hame dawa:i.

<sup>12</sup> Be Bida da wa:legadole, gele gelaboga hehenai. Beguduli, e ganodini ba:loba, sosoi abula fawane dialebe ba:beba:le, e da bagadewane fofogadigili dawa:lalu moilaiga buhagi.

*Ema:iase Moilaiga Ahoasu*  
(Maga 16:12-13)

<sup>13</sup> Amogalawane, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu aduna, ela da moilai ea dio amo Ema:iase amoga doaga:musa:, logoga ahoanu. Yelusaleme fisili, Ema:iase doaga:musa: ahoasu sedaga defei da 12 gilomida agoane. <sup>14</sup> Ahoanoba, ela da hou doaga:i, amo gilisili sia:daha ahoanu. <sup>15</sup> Sia:daloba, Yesu Hi da gadenenewane manoba, E amola ela gilisili ahoanu. <sup>16</sup> Ela da Yesu ba:i, be E da eno dunuyale dawa:i.

<sup>17</sup> Yesu da elama amane sia:i, “Ali da gilisili ahoana, adi sia: daha ahoanula:?” Amalalu, ela odagi da:i dioiwane, oulelu. <sup>18</sup> Dunu afae ea dio amo Galioufa:se, da Yesuma bu adole ba:i, “Dunu huluane Yelusalemega misi ilia da

\* **24:6:** Ma:diu 16:21, 17:22-23, 20:18-19; Maga 8:31, 9:31, 10:33-34; Luge 9:22, 18:31-33

waha doaga:i hou huluane dawa:. Be Dia fawane hame dawa:bela:?”

<sup>19</sup> Yesu E sia:i, “Adi houla:?” Ela bu adole i, “Yesu, Na:salededunu, amo Ea hou. E da balofede dunu esalu. Ea hou amola Ea sia: amo Gode amola dunu huluane ilia gasa bagade ba:su. <sup>20</sup> Be gobelesalasu ouligisu dunu amola ninia fi ouligisu dunu, amo dunu fofada:musa: bulufalegeiga medoma:ne, Louma ouligisu dunuma i.

<sup>21</sup> Be amo dunu da nini gaga:le, Isala:ili dunu ilia se dabe iasu logo doasima:ne, ninia da bagadewane dawa:i galu. Amo hou da degabo hamonanu, misini, wali da eso osoda wea! <sup>22</sup> Ninia fi uda oda ilia sia: nababeba:le, ninia fofogadigi. Iliada hahabedafa gele gelabo amoga asili,

<sup>23</sup> Ea da:i hodo hame ba:i. Iliabuhagili, amane sia:i, ‘Ninia dafawane a:igele dunu aduna ba:i. Ela da Yesu da hame bogoi esala sia:i.’ <sup>24</sup> Amalalu, ninia fi dunu gele gelaboga asili, uda ilia sia:i defelewane ba:i. Be Yesu Ea da:i hodo hame ba:i.”

<sup>25</sup> Amalalu, Yesu da elama amane sia:i, “Ali da gagaoui agoai dunu. Alia da dogo ganodini gebewanedafa balofede dunu ilia musa: olelei dafawaneyale dawa:be.

<sup>26</sup> Gelesu da ea hadigi Hinadafa Hou lama:ne, amo se nabasu nabimu da defea galu.”

<sup>27</sup> Amalalu, Yesu da hidadea Mousese, fa:no balofede dunu huluane amo ilia sia:i huluane Yesu Ea hou olelemusa: Gode Sia: Dedei Buga ganodini dedei, amo sia: huluane eladawa:ma:ne, elama olelei.

<sup>28</sup> Amalalu, ilia masunu moilai amoga gadenenewane doaga:loba, Yesu da baligili masusa: ahoanebe ba:i. <sup>29</sup> Be ela da Ea logo ga:musa:, amane sia:i, “Gasimu galebe! Anioesaloma!” Amaiba:le, E da ela diasuga ouesalumusa:, golili sa:i. <sup>30</sup> Iliada ha:i manusa: fili, Yesu da agi ga:gi lale, sia:ne gadole, amo a:le, elama i. <sup>31</sup> Amalalu, ela si bu noga:le ba:beba:le, E da dunu enoyale hame, be Yesuwane ba:i. Be Yesu da alalolesili, Ea ahoabe ela da hamedafa ba:i. <sup>32</sup> Elesu amane sia:sa:i, “Dafawane! Ani da logoga manoba, E da anima sia:beba:le, amola Gode Sia: Dedei bai olelebeba:le, ania dogo ganodini gia:i agoane nabi.” <sup>33</sup> Amalalu, elawa:legadole, hehenane, Yelusalemega buhagili, Yesu Ea adoba:su dunu gidayale gala amola eno fa:no bobogesu dunu gilisili esasulubi ba:i. <sup>34</sup> Iliada elama amane sia:i, “Hina da dafawane uhini wa:legadoi dagoi. E da Saimone ema doaga:i.”

<sup>35</sup> Amalalu, ela da logoga manoba elama hamoi hou, ilima olelei. Amola Yesu da elama agi ga:gi a:le iabeba:le, elama doaga:i dunu da Yesuyale dawa:i, amo sia: olelei.



*Yesu Ea Ado ba:su Dunu da Ea Da:i Ba:i*  
*(Ma:diu 28:16-20; Maga 16:14-18; Yone 20:19-23; Asunasi Dunu Iliia Hou 1:6-8)*

<sup>36</sup> Ela da sia:nanoba, Yesu Hisu logo mae doawane, ilia gilisisu amo ganodini leluwane, ilima amane sia:i, “Dilia dogo olofoiwane dialoma!”

<sup>37</sup> Be E da bogoi ea a:silibuyale dawa:beba:le, ilia da beda:ga fofogadigi. <sup>38</sup> Be E da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le beda:bela:? Abuliba:le dafawaneyale hame dawa:su hou da dilia dogo ganodini mabela:? <sup>39</sup> Na lobo amola Na emo ba:ma! Goe da dafawane Na dawa:ma! Na da:i digili ba:lalu dawa:ma! Na da hu amola gasa galebeba:le, Na da bogoi a:silibuyale mae dawa:ma!”

<sup>40</sup> Amo sia:nanu, E da Ea lobo amola Ea emo ilima olei. <sup>41</sup> Iliia da baligili hahawaneba:le, fofogadigili bu dafawaneyale hame dawa:beba:le, E da ilima amane sia:i, “Dilia da ha:i manu ganabela:?” <sup>42</sup> Iliia da menabo gobei a:i lale, Ema i. <sup>43</sup> E da amo lale, ilia odagiaba mai dagoi.

<sup>44</sup> Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Na da amo hou musa:, dili amola Na gilisili esaloba, dilima olelei da Na hou olelemusa: sia: huluane dedei, Mousesee ea Malasu, balofede ilia dedei, amola Gesami Hea:su buga dedei, amo huluane da didili hamomusa:, Na da misi dagoi.”

<sup>45</sup> Amalalu, E da ilia asigi dawa:suga Gode Sia: dedei noga:le dawa:ma:ne, doasi.

<sup>46</sup> E da ilima amane sia:i, “Sia: da agoane dedei dila. Mesaia da se nabalu, bogole, eso osodaga uhini wa:legadomu. <sup>47</sup> Degabo Yelusaleme ganodini, fa:no osobo bagade fifi asi gala amoga dunu ilia olelebeba:le, huluane da Na Dioba:le Godema sinidigisu hou, amola wadela:i hou gogolema:ne olofosu nabimu. <sup>48</sup> Dilia da amo hou ba:su dunu esala. <sup>49</sup> †Dawa:ma! Dili fidima:ne, Na da Gode Ea hahawane dogolegele iasu amo E da musa: imunusa: ilegele sia:i, amo dilima asunasimu. Be diasu ganodini ouesalu, gasa bagade hou muagado misunu da dilima abula agoane idiniginisimu.”

*Gode da Yesu Hebene Sogega Lale Gadoi*  
*(Maga 16:19-20; Asunasi Dunu Iliia Hou 1:9-11)*

<sup>50</sup> ‡Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu Bedani moilai gadenene sogebi amoga oule asi. E da Ea lobo gaguia gadole, Gode da ilima hahawane ima:ne sia:i.

<sup>51</sup> Hahawane sia:nanu, E da ili fisili amola Gode da E muagado lale gadoi. <sup>52</sup> Ili da Yesuma nonodona, hahawane bagadewane Yelusaleme moilai bai bagadega buhagi.

<sup>53</sup> Eso huluane, mae helefili, ilia Debolo Diasu ganodini, Godema nodone sia:ne gadolalu.

Sia: Ama Dagoi

## Yone

(Da:i Sia: - John; Modu – Ioane; Bisini – Jon)

### *Hidadea Sia:*

Gode Sia: Ida:iwane Gala, Yesu Ea ado ba:su dunu Yone dedei, da Gode Ea Sia:dafa ninima olelesa. Gode Ea Sia: (Yesu) E da osobo bagade dunu hamone, ninia osobo bagade dunu fi amo ganodini esalu. Musa: balofede dunu da Mesaia (Gode Egefedafa) amo da osobo bagadega misunu olelei. E da osobo bagade dunuma “Gaga:su” dunu esalumu, Ea sia: dafawaneyale dawa:su dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hou lamu, amo Yone da ea dedei idisu dunu huluane, ilia amo sia: dafawaneyale dawa:ma:ne, dedei dagoi. Hidadea sia: da Yesu da Gode Ea Sia:dafa dunu hamoi olelesa. Amalalu, gasa bagade musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu Yesu Ea hamoiba:le, Yesu da musa: olelei Gaga:su, Gode Egefedafa, Yone ea dedei da ninima olelesa. Dunu mogili, ilia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Ema fa:no bobogei. Be eno da dafawaneyale dawa:mu higa:iba:le, Ema ha laiwane esalu-amo sia: dedei. Sia:alalo 13-17 Yesu Ea afugili lai amo gasi ganodini Ea asigi hou Ea ado ba:su dunu ilima olelesu. Ea bulufalegei damana bogomu gadeneiba:le, E da fidisu sia: amola hobe misunu hou, ilima olelei. Buga fa:no bega:, ninia Yesu Ea Fofada:su, Ea bogosu, Ea wa:legadosu, amola Ea ado ba:su dunu Ea da:i hodo bu ba:su, amo sia: dedei ba:sa. Gode Ea dogolegele hahawane iasu (eso huluane Fifi Ahoanusu Yesu E gaguli misi), Yone buga da bagadewane olelesa. Amo hahawane iasu da dunu e da Yesu Ea A:silibu amoga bu lalelegesea, e da wahadafa mae bogole, Fifi Ahoanusu lai dagoi - asa hame - wahadafa lai. Yesu Hi fawane da Logodafa, Dafawanedafa Hou, amola Fifi Ahoanusudafa. Ninia eso huluane ba:sa liligi amola esalusu liligi amoga Yesu da fedege sia: olelesa. Hano, agi, hadigi, sibi, sibi ouligisu dunu, waini efe amola fage amola eno fedege sia: bagohame amo ganodini dedei diala.

### *Sia: dedei diala:-*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-18

2 Yone Ba:bodaise ea hou amola Yesu Ea

musa: Ado Ba:su Dunu...Sia:alalo 1:19-51

3 Yesu da Dunu Huluane Nabima:ne

Ea Sia: Olelei...Sia:alalo 2:1-12:50

4 Yelusaleme Moilai bai bagadega

Sia: Olelelalu, Yesu E Bogoi...Sia:alalo 13:1-19:42

5 Yesu uhini Wa:legadole, Ea Fa:no  
 Bobogesu Dunu E Ba:ma:ne ilima Misi...Sia:alalo 20:1-31  
 6 Fa:nodafa Sia:  
 Ga:lili Sogega bu Misi...Sia:alalo 21:1-25

## Yone

### *Sia:dafa da Dunu Hu Hamosu*

<sup>1</sup> Degabodafa, osobo bagade da hame hahamoi galu, amo esoha Gode Sia:dafa da esalu. E (Sia:dafa), amola Gode, da gilisili afadafa fawane esalu. Sia:dafa da Gode defele. <sup>2</sup> Degabodafa Sia:dafa amola Gode, Ela da gilisili esalu. <sup>3</sup> Sia:dafa da liligi huluanedafa hahamoi dagoi. E da hame hamoi ganiaba, liligi huluanedafa da hame ba:la:loba. <sup>4</sup> Sia:dafa da esalusu ea bai galu. Amo esalusu da osobo bagade dunu fifi asi gala ilima hadigi olelei. <sup>5</sup> Amo hadigi da gasi ganodini diga:i diala. Amo hadigi da gasiga dedebomu hamedesa.

<sup>6</sup> \*Gode da Ea sia: adole iasu dunu ea dio amo Yone, amo asunasi. <sup>7</sup> Dunu hulwane ilia Gode Ea adosu nababeba:le, dafawaneyale dawa:ma:ne, Yone da hadigi ilima olelema:ne misi. <sup>8</sup> Yone da Hadigidafa hame galu. E da amo Hadigidafa olelela misi.

<sup>9</sup> Amo hadigi da Hadigidafa. Hadigidafa da dunu hulwane amo da osobo bagadega maha, ilima hadigi iaha.

<sup>10</sup> Sia:dafa da osobo bagade ganodini esalu. Gode da Sia:dafa amoga osobo bagade hahamoi. Be osobo bagade dunu da Sia:dafa hame dawa:i galu. <sup>11</sup> E da Ea fidafa dunu ilima misi, be Ea fidafa da Ea hou lalegagumu higasu. <sup>12</sup> Be mogili ilia da Ea hou hanaiba:le, Ea hou lalegagui. Amalalu, ilia da Gode Ea mano hamoma:ne, E da ilima ilegei dagoi. <sup>13</sup> Osobo bagade hou hamobeba:le hame, ilia bu lalelegele Gode Ea mano hamoi. Osobo bagade dunu ea hamoiba:le, ilia hame lalelegei, be Gode Hi ilegeiba:le ilia da bu lalelegele, Gode Ea mano hamoi dagoi.

<sup>14</sup> Sia:dafa da osobo bagade dunu ea hu lale, ninia osobo bagade fi amo ganodini esalu. Ea hou da hahawane dogolegele iasu amola dafawanedafa hou ba:su. Ea hadigi, amo Gode Egefedafa Ea hadigi defele, ninia ba:i dagoi.

<sup>15</sup> Yone da Ea hou olelei. E da ha:giwane wele sia:i, “E da na misi amoga fa:no misi, be Ea hou da na hou baligisa! Na hame lalelegei esoga, E da esalu! Amo dunu Ea hou olelemusa: na sia:i!”

<sup>16</sup> Ea hahawane dogolegele iasu hou da nabai bagadewane dialebeba:le, E ninima hahawane bagade iasu. Musa:

\* 1:6: Ma:diu 3:1; Maga 1:4; Luge 3:1-2

ninia hahawane ba:i, be wali bu baligiliwane hahawane ba:sa. <sup>17</sup> Gode da Mousesema olelebeba:le, Ea Sema ninima iasu. Be Yesu Gelesu da hahawane dogolegele iasu, amola moloidafa hou, ninima olelei dagoi. <sup>18</sup> Osobo bagade dunu huluanedafa, da Gode hamedafa ba:su. Be Hina Gode Yesu, Hisu da Godedafa defele. Amola E da Gode dafulili lelebeba:le, Hi fawane da Gode Ea hou olelei dagoi.

*Yone Ba:bodaise ea Olelesu  
(Ma:diu 3:1-12; Maga 1:1-8; Luge 3:1-18)*

<sup>19</sup> Yu fi ouligisu dunu Yelusaleme moilai bai bagadega esalu, ilia da gobele salasu dunu amola Lifai dunu, amo Yone ea hou abodemusa: asunasi. Iliia da Yonema amane adole ba:i, “Di da nowala:?”

<sup>20</sup> Yone da bu adole imunu hame hihi galu. E da moloiwane olelei, “Na da Mesaia hame!”

<sup>21</sup> †Iliia bu adole ba:i, “Amaiba:le, di da nowala:? Di da Elaidiala:?”

Yone bu adole i, “Hame mabu!

“Iliia eno adole ba:i, “Di da Balofede dunudafala:?”

“Hame mabu!” e sia:i.

<sup>22</sup> Iliia amane sia:i, “Amaiba:le, di da nowala:, amo ninima adoma. Ninia asunasi dunuma adole iasu gaguli masunu galebe. Dia hou da adi houla:?”

<sup>23</sup> ‡Be Yone bu adole ianoba, e da Aisaia ea sia: dedei olelei,

“Na da hafoga:i soge, dunu hame esalebe soge amo ganodini ahoana,

amane wele sia:nana,

‘Hina Gode da noga:iwane masa:ne, Ea logo moloiwane fodoma!’ ”

<sup>24</sup> Abodemusa: misi dunu (Fa:lisi fi dunu da ili asunasi),

<sup>25</sup> ilia da Yonema amane adole ba:i, “Di da Mesaia o Elaidia o Balofede dunu amo hame esalea, di da abuliba:le dunu hanoga fane salala:?”

<sup>26</sup> Yone da bu adole i, “Na da hanoga ba:bodaise hou hamosa. Be dilia gilisisu amo ganodini dunu dilia hame dawa: dunu da lela. <sup>27</sup> E da na misi amoga fa:no maha. Be na da Ea emo salasu efe fadegamu amo defele hame ba:sa.

<sup>28</sup> Yone da Bedani soge, (Yodane Hano gusu bega:) amoga hanoga fane salasu hou hamonanoba, amo hou hulwane da ba:su.

*Gode Ea Sibi Mano*

<sup>29</sup> Golale hahabe, Yone da Yesu ema manebe ba:i. E amane sia:i, “Dilia ba:ma! Gode Ea Sibi Mano manebe goea. E da osobo bagade wadela:i hou hulwane fadegale fasisa. <sup>30</sup> Na

musa: sia:i, `E da na misi amoga fa:no misi, be Ea hou da na hou baligisa. Na hame lalelegei esoga, E da esalu.' Na da amo dunu Ea hou olelemusa:, amane sia:i. <sup>31</sup> Na da amo dunu hame dawa:i galu. Be na da amo misunu dunu Ea hou Isala:ili dunuma olelemusa:, hanoga fane salasu hamomusa: misi."

<sup>32</sup> Amalalu, Yone da ilima amane sia:i, "Na da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, dafe sio agoane muagado misini, Ea da:i hodo amoga aligila sa:i, ba:i dagoi. <sup>33</sup> Na da amo da Gode Ea ilegei dunu hame dawa:i galu. Be musa: Gode da na hanoga fane salasu hawa: hamoma:ne, asula ahoanoba, E da nama amane olelei, `Di da Gode Ea A:silibu Hadigidafa dunu afadafa amoga aligila dalebe ba:mu. Amo Dunu da Na A:silibu Hadigidafa amoga ba:bodaise hamosa.' <sup>34</sup> Na da amo hou ba:i dagoi. Amola amo dunu da Gode Egefedafa na da dilima sia:sa!"

*Yesu Ea Musa: Ado Ba:su Dunu Fi*

<sup>35</sup> Eso afae aligili, Yone amola ea ado ba:su dunu aduna da gilisili lelu.

<sup>36</sup> Lelebeba:le, Yesu da baligili ahoanebe ba:i. Yone e amane sia:i, "Gode Ea Sibi Mano ahoanebe goea."

<sup>37</sup> Amo sia: nababeba:le, ea ado ba:su dunu aduna da Yesuma fa:no bobogei.

<sup>38</sup> Yesu da delegili, ela da ema fa:no bobogelalebe ba:loba, elama amane adole ba:i, "Ali da adi hogosala:?" Ela bu adole ba:i, "La:bai (olelesu)! Dia golasu da habila:?"

<sup>39</sup> E bu adole i, "Ba:la misa!" (Amoha da eso baloga agoane). Amalalu, ela da Yesu E sigi asili, Ea golasu ba:i. Ili gilisili amo eso ganodini sia: dalu, gasi gadenenewane yolesi.

<sup>40</sup> Dunu afadafa ea dio amo A:dalu, e da Saimone Bida eya esalu. E da Yone ea sia: nabalu, Yesuma fa:no bobogei. <sup>41</sup> E da ea ola Saimone hogolala ba:beba:le, ema amane sia:i, "Ani da Mesaia (eno sia: Gelesu) ba:i dagoi." <sup>42</sup> Amalalu, e da Saimone Yesuma oule misi.

Yesu da Saimone ba:beba:le, amane sia:i, "Dia dio da Saimone! Di da Yone egefe! Wali Na da dima Sifa:se dio asula." (Sifa:se dio da Bida dio defele. Amo dawa:loma:ne sia: da `igi'.)

*Yesu da Filibe amola Nada:na:iele elama, Ema Fa:no Bobogema:ne Sia:i*

<sup>43</sup> Golale hahabe, Yesu da Ga:lili sogega masunu dawa:i galu. E da Filibe ba:beba:le, amane sia:i, "Na baligiga aligila misa." <sup>44</sup> (Filibe ea moilai dio amo Bedesa:ida. Amo moilaiga A:dalu amola Bida esalebe ba:i.) <sup>45</sup> Filibe da hogolala, Nada:na:iele ba:i. E da ema amane sia:i, "Ninia da Dunu

amo Ea hou Mousese da Sema buga ganodini dedei, amola balofede dunu, Ea hou dedei, amo dunu ninia ba:i dagoi. E da Yesu, Yousefe egefe. Ea moilai da Na:salede.”

<sup>46</sup> Nada:na:iele da amane sia:i, “Liligi ida:iwane gala da Na:salede moilaiga mahabela:? Hame mabu!”

Be Filibe da bu adole i, “Ba:la misa!”

<sup>47</sup> Yesu da Nada:na:iele Ema manebe ba:beba:le, ea hou olelemusa: amane sia:i, “Isala:ili dunudafa da manebe goea. Amo dunu da ogogosu hame dawa:.”

<sup>48</sup> Nada:na:iele da Ema amane adole ba:i, “Na hou Dia habodane dawa:bela:?”

Yesu E bu adole i, “Filibe da dima hame misa:ne weloba, Na da di figi ifa ea ougiha esalebe ba:i.”

<sup>49</sup> Nada:na:iele fofogadigili sia:i, “Olelesu! Di da Gode Egefedafa. Di da Isala:ili fi ilima Hina Bagadedafa esala.”

<sup>50</sup> Yesu E amane sia:i, “Di da figi ifa ea ougiha esalebe Na ba:i, amo fawane Na sia:beba:le di da Na hou dafawaneyale dawa:bela:? Amo hou bagadewane baligisu hou di da ba:mu.” <sup>51</sup> §E da ilima amane sia:i, “Na da dafawane dilima sia:sa! Dilia da Hebene logo doasibi ba:mu, amola Gode Ea a:igele dunu Gode Egefe amo da:iya, ilia gudu dalebe gado heda:lebe ba:mu.”

## 2

### *Ga:ina Moilaiga Uda Lasu Lolo Nasu*

<sup>1</sup> Eso aduna aligili, Ga:ina moilai (Ga:lili sogega) amo ganodini ilia uda lasu hou hamosu. Yesu Ea ame amoga misi esalu. <sup>2</sup> Lolo nasu ouligisu dunu da Yesu, Ea ado ba:su dunu, ilima misa:ne sia:i dagoiba:le, ilia misi esalu. <sup>3</sup> Be waini hano huluane na dagoiba:le, Yesu Ea ame Ema amane sia:i, “Ilia waini huluane da na dagoiba:le ebelei.”

<sup>4</sup> Be Yesu da bu adole i, “Na hawa: hamomu dia abuliba:le adosala:? Na ilegei eso da hame doaga:i.” <sup>5</sup> Yesu Ea:me da hawa: hamosu dunuma amane sia:i, “Ea adosea dilia hamoma!”

<sup>6</sup> Yu dunu ilia lobo dodofesu hou sema bagade dialu. Amo hou hamoma:ne ofodo da gafeyale gala dialu. Ofodo afae afae da hano100lidase (litres) agoane sogasalasea nabai ba:i. <sup>7</sup> Yesu da hawa: hamosu dunu ilima amane sia:i, “Amo ofodo gafeyale gala amoga hano sogasalawane, nabama!” Amalalu, ilia hano sogasalawane, ofodo da nabaidafa ba:i.

<sup>8</sup> Amalalu, Yesu da ilima amane adole i, “Defea! Wali amo ofodoga hano dili, gaguli asili, lolo Nasu aowasu dunuma ima.” Ilia da Ea sia:i defele hamoi.

<sup>9</sup> Lolo Nasu ouligisu dunu da hano afadenene, bu waini hano hamoi, amo na ba:i. Waini da habidili misi, aowasu dunu da hame dawa:i (be hawa: hamosu dunu da hano dili iabeba:le dawa:i). Amalalu e da uda lamu dunuma amane wele sia:i, <sup>10</sup> “Dunu huluane da hidadea waini hano ida:iwane sagole, fa:no ilima misi dunu da bagadewane na dagoiba:le, ilia da wadela:i waini hano sagosa. Be dia hou da hisu. Di da fa:nodafa waini baligili ida:iwane gala ninima iaha!”

<sup>11</sup> Ga:ina moilai, Ga:lili soge ganodini, amoga Yesu da amo degabo gasa bagade musa: hame ba:su hou hamoi dagoi. E da Ea hadigi olelebeba:le, Ea ado ba:su dunu da Ea hou dafawaneyale dawa:i galu.

<sup>12</sup> \*Amohaga fa:no, Yesu, Ea ame, Ea eya, amola Ea ado ba:su dunu, eso bagahame oualigimusa:, Gabena:iame moilaiga asi.

*Yesu E Debolo Diasu Doga:i*

*(Ma:diu 21:12-13; Maga 11:15-17; Luge 19:45-46)*

<sup>13</sup> †Baligisu Lolo Nasu gilisimu da gadeneiba:le, Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega asi. <sup>14</sup> Debolo Diasu ganodini, E da dunu ilia bulamagau, sibi, amola musuni bidi lalebe ba:i. Eno dunu ilia fafai amoga fili, muni afadenene iasu hou hamonanebe ba:i. <sup>15</sup> Amalalu, Yesu da efega fegasu hamone, ohe fi, bulamagau, amola sibi huluane gadili sefasi. E da muni bidi lasu dunu ilia fafai delegili fasili, ilia muni fage huluane gugudili fasi. <sup>16</sup> E da sio bidi lasu dunuma amane sia:i, “Sio huluane gadili gaguli masa! Na Ada ea diasu bidi lama:ne diasu agoane hamomu da defea hame! Yolesima!”

<sup>17</sup> ‡Amalalu, Ea ado ba:su dunu da Gode Sia: Dedei amo bu dawa:i, amane, “Gode! Na dogo ganodini, Dia Diasu amoma asigi hou da lalu agoane nesa.”

<sup>18</sup> Yu ouligisu dunu da Yesuma amane adole ba:i, “Di da abuliba:le amo hou hamonanebela:? Amo olelema:ne, di da adi dawa:digima:ne olelesu ninima olelema:bela:?” <sup>19</sup> §Yesu E bu adole i, “Dilia amo Debolo Diasu mugulusia, Na da eso udiana amoga bu hiougili dagomu.” <sup>20</sup> Ilia da fofogadigili amane sia:i, “Ola! Musa: dunu ilia ode 46 agoanega amo diasu gagui galu. Di da habodane eso udiana amoga bu gaguma:bela:?”

<sup>21</sup> Be Yesu da Debolo Diasu Ea hou hame olelei. E da Ea da:i hodo da diasu agoane sia:i. <sup>22</sup> Amaiba:le, fa:nowane, Yesu E bogole, bu wa:legadoloba, Ea fa:no bobogesu dunu

\* **2:12:** Ma:diu 4:13 † **2:13:** Gadili Asi 12:1-27 ‡ **2:17:** Gesami Hea:su 69:9 § **2:19:** Ma:diu 26:61, 27:40; Maga 14:58, 15:29



da amo sia: bu dawa:i galu. Dawa:beba:le, ilia Gode Sia: Dedei bu dawa:le, Yesu Ea sia:i dafawaneyale dawa:i.

*Yesu da Osobo Bagade Dunu Huluane Ilija Asigi Dawa:su Dawa:i*

<sup>23</sup> Yesu da Baligisu Lolo Nasu amoha Yelusaleme moilai bai bagadega esaloba, dunu bagohame Ea gasa bagade dawa:digima:ne olelesu ba:beba:le, Ea hou dafawaneyale dawa:i. <sup>24</sup> Be Yesu da osobo bagade dunu ilia hou huluane dawa:beba:le, ilia lalegagui hou dafawaneyale hame dawa:i. <sup>25</sup> Eno dunu da osobo bagade dunu ilia hou Ema olelemu da hamedeidafa. Bai Hisu, enoga mae oleleiwane, liligi huluane osobo bagade dunu ilia dogo ganodini dialebe, dawa:i galu.

### 3

*Yesu amola Nigoudimase,*

<sup>1</sup> Amo esoha, Yu ouligisu dunu afae (Fa:lisi dunu) ea dio amo Nigoudimase, esalebe ba:i. <sup>2</sup> E da gasia, wamowane Yesuma misini, amane sia:i, “La:bai (Olelesu)! Gode da hame fidi ganiaba, Dia da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamonanebe amo hamomu da hamedela:loba. Amo ninia ba:beba:le, di da Godema asunasi olelesu dunu ninia dawa:.” <sup>3</sup> Be Yesu da ema bu adole i, “Na dima dafawane sia:sa! Nowa dunu da bu hame lalelegesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou hamedafa ba:mu.” <sup>4</sup> Nigoudimase fofogadigili bu adole ba:i, “Abolebela:? Asigilai dunu da habodane bu lalelegema:bela:? E da ame ea hagomo ganodini bu galuli amo bu lalelegema:bela:?”

<sup>5</sup> Yesu E bu adole i, “Na da dima dafawane sia:sa. Dunu e da hanoga amola A:silibuga bu hame lalelegesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:mu hamedei.

<sup>6</sup> Dunu da eda amola eme, amoga ela hamoiba:le lalelegesea, e da da:i hodo fawane hamosa. Be A:silibu Hadigidafa amoga lalelegesea, e da a:silibuwane ahoanumu.

<sup>7</sup> Dilia huluane da bu lalelegemu da defea, amo Na da sia:beba:le, mae fofogadigima.

<sup>8</sup> Fo da hi hanaiba:le hi logoga ahoa. Fo da habodili misi, amola habodili masunu, di hame dawa:. Fo ea sia: fawane naba. Dunu ilia da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga lalelegebeba:le, ilia hou da amo agoane ba:sa.”

<sup>9</sup> Nigoudimase da bu fofogadigili amane adole ba:i, “Amo hou da habodane mahabela:?”

<sup>10</sup> Yesu da bu adole i, “Defea! Di da mimogo olelesu dunu Isala:ili soge ganodini. Amaiba:le, di abuliba:le amo hou hame dawa:sala:?” <sup>11</sup> Na da dafawane sia: dilima

olelesa. Na dawa:su liligi, na siga ba:su liligi, amo fawane na dilima sia:ne iaha. Be dilia huluane amo sia:ne iasu nabimu higasa. <sup>12</sup> Na da osobo bagade hou dilima olelebeba:le, dilia da dafawaneyale hame dawa:be. Amaiba:le, Na da Hebene hou dilima olelesea, dilia da habodane dafawaneyale dawa:ma:bela:? <sup>13</sup> Osobo bagade dunu da Hebene sogega hamedafa heda:su. Be Dunu Egefe, E da osobo bagadega gudu sa:i, Hi fawane da Hebene sogega esalebe dunu.

<sup>14</sup> \*Mousese da hemonega dunu hame esalebe hafogai: wadela:i soge ganodini, sania balasiga hamoi amola ifaga gosagisili, gaguia gadole, bugili, amo hou defele ilia da Dunu Egefe gaguia gadomu. <sup>15</sup> Dunu huluane amo da Dunu Egefe Ea hou dafawaneyale dawa:sea, eso huluane Fifi Ahoanusu lama:ne, amo hou da doaga:mu.

<sup>16</sup> Bai Gode da osobo bagade fifi asi gala hodole, ilima asigili, Egefe ilima i. Ea sia: dafawaneyale dawa:sea, lalegagusia, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.

<sup>17</sup> Gode da osobo bagade dunu huluane ilima se imunusa: fofada:musa:, Egefe hame asunasi. Be dunu huluane gaga:musa:, E da Egefe asunasi dagoi.

<sup>18</sup> Nowa dunu da Gode Egefe dafawaneyale dawa:sea, e da se imunusa: fofada:su hame ba:mu. Be nowa da dafawaneyale hame dawa:sea, e da Yesu Ea Dio dafawaneyale hame dawa:beba:le, se imunusa: fofada:su ba:mu. <sup>19</sup> Gode Ea fofada:su da agoane ba:sa. Hadigidafa da osobo bagadega doaga:i dagoi. Be dunu ilia hou da wadela:iba:le, ilia hadigi higale, gasi hanai galebe. <sup>20</sup> Nowa dunu da wadela:i hou hamosea, e da hadigi higabeba:le, hadigi amoga hame maha. Eno dunu da ea wadela:i hou ba:sa:besa:le, e da hadigiga hame maha. <sup>21</sup> Be ida:iwane, moloiwane hamosu dunu, ea hadigi da Godema hamoi amo olelemusa:, e da hadigi amoga maha.”

### *Yesu amola Yone*

<sup>22</sup> Amalalu, Yesu amola Ea ado ba:su dunu, ilia da Yudia sogega asili, ouesalu, hanoga fane salasu hou hamonanu. <sup>23</sup> Inone sogebi (amo da Sa:ilaime moilai gadenei) amoga Yone da ba:bodaise hou hamonanu. Bai amo sogebiga, hano bagohame dialebe ba:i. Dunu bagohame da ema doaga:beba:le, e da ili hanoga fane salasu. <sup>24</sup> †(Amo esoha, Yone da se iasu diasu ganodini hame sali.)

<sup>25</sup> Yone ea ado ba:su dunu da Yu dunuma sia:ga gegei. Ili hanoga ulasu sema amoma dawa:beba:le, sia:ga gegei. <sup>26</sup> Amalalu, ilia Yonema misini, amane sia:i, “Olelesu!

\* **3:14:** Idisu 21:9 † **3:24:** Ma:diu 14:3; Maga 6:17; Luge 3:19-20

Dunu amo da ali Yodane gusu bega: amoga esalu. Di da Ea hou ninima olelei. Amo da wali ba:bodaise hou hamonanebeba:le, dunu huluane da Ema ahoa!”

<sup>27</sup> Yone da bu adole i “Gode da osobo bagade dunuma hou hame olelei ganiaba, e da gasa bagade hou hame dawa:la:loba. <sup>28</sup> †Na sia: dilia huluane nabi dagoi. Na amane sia:i, ‘Na da Mesaia hame be E bisili masa:ne, Gode da na asunasi. <sup>29</sup> Uda da uda lamu dunu amo ea uda. Be uda lamu dunu ea na:iyado, e da uda lamu dunu ea sia: nababebeba:le, hahawane ba:sa. Amaiba:le, na hahawane hou da nabaiwane diala. <sup>30</sup> Ea mimogo hou da heda:le, amola na hou da gudu sa:imu da defea.”

### *Hebene amoganini Misi Dunu*

<sup>31</sup> Gadodafa amoga misi dunu da osobo bagade dunu huluane baligisa. Osobo bagade dunu da osobo bagadega esalebeba:le, osobo bagade hou fawane sia: daha. Be Hebene sogega misi dunu da liligi huluane baligisa. <sup>32</sup> E da Ea ba:su amola Ea nabasu liligi olelesa. Be dunu huluane da Ea sia: hame lalegagusa. <sup>33</sup> Be nowa dunu Ea sia: dafawane lalegagusia, amo dunu e da Gode Ea hou da dafawanedafa eno dunuma olelesa. <sup>34</sup> Gode Ea asunasi dunu da Gode Ea sia: fawane olelesa. Bai Gode da Ea A:silibu nabaiwane Ema iaha. <sup>35</sup> §Adadafa da Egefema asigiba:le, Ea gasa bagade hou huludafa Ema ia dagoi. <sup>36</sup> Nowa da Gode Egefe dafawaneyale dawa:sea, e da eso huluane Fifi Ahoanusu lai dagoi. Be nowa da Gode Egefe Ea sia: hame nabawane hame hamosea, e da eso huluane Fifi Ahoanusu mae lale, Gode Ea ougi se iasu ba:mu agoai galebe!”

## 4

### *Yesu amola Samelia Uda*

<sup>1</sup> Fa:lisi dunu ilia da nabi amo Yesu da fa:no bobogesu dunu hiougi amola amo hanoga fane salasi, amola ilia idi da Yonema hamoi ilia idi baligi dagoi. <sup>2</sup> (Be Yesu Hi da dunu hanoga hame fane sanasi. Ea ado ba:su dunu ilia fawane hamosu).

<sup>3</sup> Amaiba:le, eno dunu da Fa:lisi dunu ilia sia: dasu Yesuma olelebeba:le, E da Yudia soge yolesili, Ga:lili sogega asi. <sup>4</sup> E da Ga:lili sogega doaga:musa:, Samelia soge golili sa:i.

<sup>5</sup> \*Samelia soge ganodini ahoana, e da Saiga moilaiga doaga:i. Musa:, Ya:igobe ea bugili nasu sogebi amo moilai gadenene amo egefe Yousefema i dagoi. <sup>6</sup> Ya:igobe ea hano

† 3:28: Yone 1:20 § 3:35: Ma:diu 11:27; Luge 10:22 \* 4:5: Mui 33:19; Yosiua 24:32

nasu uli dou da amo sogega dialu. Yesu da helebeba:le, uli dou gadenene esalu. Amoha da esomogoa galu.

<sup>7</sup> Amalalu, Samelia uda da hano dimusa: misi. Yesu da ema amane sia: i, “Na manusa:, hano dili ima!” <sup>8</sup> (Yesu Ea ado ba:su dunu da ha:i manu bidi lamusa:, moilaiga asi dagoi ba:i.) <sup>9</sup> †Samelia uda da Yesuma bu adole i, “Di da Yu dunu be na da Samelia fi esala. Di da abuliba:le nama hano dili ima:ne adobela:?” (Bai Yu dunu ilia Samelia fi dunu ilia faigelei amoga manu da malei galu.)

<sup>10</sup> Yesu E bu adole i, “Defea! Di da Gode Ea hahawane iasu hou, dima edegesu dunu Ea hou, amo dawa:loba, di da Ema edegela:loba. Adole ba:su ganiaba, E da dima esalalalusu hano ia:noba!”

<sup>11</sup> Uda da Yesuma bu adole i, “Hina! Hano da gelabo gudu sedagawane diala. Di da hano disu hameba:le, habodane esalalalusu hano dima:bela:? <sup>12</sup> Ninia aowalali eda Ya:igobe da amo hano nasu uli dogoi ninima i. E, ea mano amola ea ohe fi huluane amoga dili mai. Di da Ya:igobe ea hou baligibela:?”

<sup>13</sup> Yesu E bu adole i, “Nowa da amo hano dili nasea, e da bu hano hanamu.

<sup>14</sup> Be nowa da Na hano dili iasu nasea, e da hobe a gumiba:le, bu hano hame hanamu. Be hano ea dogo ganodini heda:lebeba:le, nawa:li agoane dalebeba:le, eso huluane mae bogole, Fifi Ahoanusu hou ema imunu.”

<sup>15</sup> Amalalu, Samelia uda amane sia:i, “Na da bu hano hame hanama:ne, amola guiguda: hano bu mae dila misa:ne, amo hano nama dili ima.”

<sup>16</sup> Yesu E amane sia:i, “Digua guiguda: misa:ne sia:musa: masa. Amalu bu misa!”

<sup>17</sup> Uda da amane sia:i, “Nagoa hame!”

Yesu E bu adole i, “Di da dafawane sia:i, di da digua hame.

<sup>18</sup> Di da dunu biyale gala amoga lai galu., amola dunu e da waha di ali gilisili golabe, amo da digua hame. Di da dafawane sia:i!”

<sup>19</sup> Uda da fofogadigili sia:i, “Hina! Na da wali ba:sa! Di da balofede dunu! <sup>20</sup> Na Samelia aowalali fi dunu da amo gomia Godema nodone sia:ne gadosu. Be Yu dunu fi, ilia da Yelusaleme moilai bai bagadega fawane sia:ne gadosu hou da defea sia:sa.”

<sup>21</sup> Yesu da ema bu adole i, “Na sia: nabima! Eso da misunu amoga dunu ilia amo gomia, amola Yelusaleme moilai bai bagadega Godema hame sia:ne gadomu.

<sup>22</sup> Dilia Samelia dunu sia:ne gadosu da dilia hame dawa: liligi amoma sia:ne gadosa. Be Yu dunu fi amoga gaga:su hou da mabeba:le, ninia sia:ne gadosu houdafa dawa:.

† 4:9: Esela 4:1-5; Nihemaia 4:1-2

<sup>23</sup> Be eso da misunu - hame! eso da doaga:i dagoi! Amo esoga dunu ilia da Gode Ea A:silibu amo Ea gasa lai dagoiba:le, amoga ilia Godema nodone sia:ne gadolalumu. Amo sia:ne gadosu hou Gode da hogoi helesa. <sup>24</sup> Gode da a:silibu. Amaiba:le, nowa dunu e Godema nodone sia:ne gadomusa: dawa:sea, e da Gode Ea A:silibu Ea gasaga fawane sia:ne gadomu da defea.”

<sup>25</sup> Uda da Yesuma amane sia:i, “Na dawa:. Mesaia da hobeia Gode Ea hou huluane ninima olelela misunu.”

<sup>26</sup> Yesu E bu adole i, “Amo dunu da dima sia:daha da E. Nawane wea!”

<sup>27</sup> Amogaluwane, Yesu Ea ado ba:su dunu da bu misini, amo udama E da sia: dalebe ba:loba, ilia bagadewane fofogadigi. Be udama, “Di adi lama:bela:?” o Yesuma, “Di abuliba:le ema sia: dalula:?” amo ilia hame sia:i.

<sup>28</sup> Amalalu, amo uda da ea hano disu gaga yolesili, moilaiga buhagili, Saiga dunuma amane olelei, <sup>29</sup> “Hadiga! Dunu E da na musa: hamoi huluane ba:beba:le, adosu. Amo ba:la misa! Ebeda! E da Mesaiala:?” <sup>30</sup> Amalalu, dunu huluane moilai yolesili, Yesuma doaga:musa: asi.

<sup>31</sup> Be amoha Yesu Ea ado ba:su dunu da Yesuma sia: amane adolalebe ba:i, “Olelesu! Ha:i manu moma!”

<sup>32</sup> Be Yesu bu adole i, “Na da ha:i manu dilia hame dawa: liligi amo diala.”

<sup>33</sup> Amalalu, Ea ado ba:su dunu da gilisili sia: dasu, “Amabela:? Eno dunu da Ema ha:i manu gaguli misibela:?”

<sup>34</sup> Be Yesu E amane sia:i, “Na ha:i manudafa da Na Asunasisu Dunu Ea hanai liligi., amo hawa: hamosu E da nama i, amo dagomusa:. Na ha:i manu da agoane galebe.

<sup>35</sup> Dilia da agoane sia:sa, `Oubi biyaduyale aligili, ha:i manu yoiba:le faimu. Be na agoane sia:sa, `Ha:i manu bugi noga:le ba:ma. Huluane da wahadafa yoiba:le, wahadafa faimu da defea. <sup>36</sup> Nowa dunu da yoi liligi faisia, e da bidi lale, ea fai liligi da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu. Amaiba:le, bugi dunu amola faisu dunu, da gilisili hahawane ganumu. <sup>37</sup> Musa:, sia: dedei da dafawane, amane, `Dunu afadafa da ha:i manu bugisa. Eno da ha:i manu faisia. <sup>38</sup> Na da dilia ifabi amo ganodini dilia hame hamosu amoga ha:i manu faimusa:, asunasi. Amo ifabi ganodini, eno dunu ilia hawa: hamoi dagoiba:le, dilia da ilia hawa: hamosu ea bidi lamu.”

<sup>39</sup> Saiga moilai esalebe Samelia dunu bagohame, uda ea sia: amo “Dunu e da na musa: hamoi huluane adosu,” amo sia: nababeba:le, ilia da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:i. <sup>40</sup> Amaiba:le, Samelia dunu da Yesuma doaga:le, Yesu da Saiga moilaiga esaloma:ne, edegei. Amaiba:le, E da eso aduna ouesalu.

<sup>41</sup> Amalalu, eno dunu bagohame da Ea sia: nababeba:le, Ea hou dafawaneyale dawa:i. <sup>42</sup> Ilia da Samelia udama amane sia:i, “Dia sia:beba:le hame, be Ea sia: ninia gega nababeba:le, wali dafawaneyale dawa:be. Dafawane! E da osobo bagade fifi asi gala dunu ilima Gaga:sudafa misi.”

*Yesu da Gamane Ouligisu Dunu Egefe Uhinisi*

<sup>43</sup> Yesu da eso aduna aligili, amo soge yolesili, Ga:lili sogega asi. <sup>44</sup> †Yesu Hi da musa: sia:i galu, “Balofede dunu da ea moilai soge amo ganodini esalea, ea fi dunu da ea hou higasa.” <sup>45</sup> §Be Ga:lili dunu ilia da musa: Baligisu Lolo manusa:, Yelusaleme moilai bai bagadega ahoanoba, Ea gasa bagade hou E da amo esoha amogala hamobe ilia ba:i. Amaiba:le, E da bu Ga:lili moilaiga doaga:loba, ilia da E hahawane yosia:i.

<sup>46</sup> \*\* Amalalu, Ga:ina moilai Ga:lili sogega (amo moilaiga Yesu da hano afadenene bu waini hano hamoi) amoga Yesu da buhagi. Amo moilaiga Gamane ouligisu dunu esalu. Egefe da Gabena:iame moilaiga oloi dialu. <sup>47</sup> Yesu da Yudia soge yolesili bu Ga:lili sogega misi, amo sia: nababeba:le, Gamane ouligisu dunu da Yesuma doaga:le, E da Gabena:iame moilaiga egefe bogomuwane diala amo uhinisima:ne masa:ne, Yesuma adole ba:i. <sup>48</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Dilia huluane da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hame ba:sea, dilia da hamedafa dafawaneyale dawa:mu.”

<sup>49</sup> Gamane ouligisu da bu adole i, “Hina! Na mano da bogosa:besa:le, ania da ema gilisili masunu da defea.”

<sup>50</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Masa! Diagofe da mae bogole esalumu!”

Amo dunu da Yesu Ea sia: dafawaneyale dawa:beba:le, asi. <sup>51</sup> Ea diasuga doaga:musa: logoga ahoanoba, ea hawa: hamosu dunu ema doaga:le, amane sia:i, “Diagofe da hame bogoi uhini esala.”

<sup>52</sup> Amalalu egefe ea bu uhisu eso ilegei amo e da ilima adole ba:i. Ilia bu adole i, “Aya baloga eso bega:be galu, ea asugi fisi.” <sup>53</sup> Amalalu, amogaluwane Yesu da amane sia:i, “Diagofe da mae bogole esalumu,” amo ea sia:i eda da bu dawa:i. Amalalu, amo dunu ea sosogo fi huluane da Yesu Ea hou lalegagui dagoi.

<sup>54</sup> Yesu da Yudia soge yolesili, Ga:lili amoga doaga:le, amo hamoi da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hou ageyaduyale gala Yesu E hamoi galu.

† 4:44: Ma:diu 13:57; Maga 6:4; Luge 4:24 § 4:45: Yone 2:23 \*\* 4:46: Yone 2:1-11

## 5

*Bedeseda Hano Wayabo amoga Uhinisu Hou*

<sup>1</sup> Fa:no, Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega, Gode Ea fi dunu Lolo Nasu gilisisu amoga ba:la asi. <sup>2</sup> Yelusaleme moilai bai bagadega, Sibi Logo Holei amo gadenene da hano wayabo galu. Sesei biyale gala da wayabo bega: dialu. Amo wayabo dio da Hibulu sia:ga “Bedeseda.” <sup>3</sup> Oloi dunu bagohame da amo sesei ganodini dialu. Mogili da si dofoi, mogili da emo gasuga:igi, eno da afoi. Hano da gafulumane ilia ouesafulu. <sup>4</sup> Amo hano wayabo ea hou ilia agoane sia:su. Eso enoga, a:igele dunu da doaga:le, hano gafulumusa: bibiagosu. Hano bibiagole, nowa oloi dunu da bisili hano ganodini soagala:sea, ea oloi da uhibi ba:mu <sup>5</sup> Dunu afadafa da amo sogebi esalu. Ea oloi da hemonega, ode38agoane mui. <sup>6</sup> Yesu da amo oloi ba:beba:le, amo dunu da ode bagohame agoane dialebe E asigiwane dawa:i galu. E da ema amane sia:i, “Di da bu uhimu hanabela:?”

<sup>7</sup> Oloi dunu da bu adole i, “Hina! Hano da bibiagosea, na hano ganodini sa:ima:ne fidisu dunu da hame galebe. Na da hanoa gudu masusa: dawa:sea, eno dunu ilia da bisili daha.”

<sup>8</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Di wa:legadole, dia dehea gagua gadole, gisa masa.”

<sup>9</sup> Amalalu, mae aligili, amo dunu da uhini, ea dehea gagua gadole, gisa asi.

Amo esoha da Sa:bade eso. <sup>10</sup> \*Amaiba:le, Yu ouligisu dunu ilia da amo oloi uhi dunuma amane sia:i, “Wali da Sa:bade eso. Dia dehea gisa ahoabeba:le, di da ninia Sema wadela:sa.”

<sup>11</sup> E bu adole i, “Na oloi uhisu dunu da na dehea gisa masa:ne sia:i.”

<sup>12</sup> Ili da ema adole ba:i, “Amo hou olelei dunu da nowa dunula:?”

<sup>13</sup> Be amo dunu da ea oloi uhinisisu da Yesuyale hame dawa:i. Dunu bagohame amo sogebi esalebeba:le, Yesu da hedolowane asiba:le, e da hame dawa:i.

<sup>14</sup> Be fa:no, Yesu da amo dunu Debolo Diasu ganodini lelebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, “Di da wali uhi dagoi. Be eno wadela:i liligi dia musa: oloi baligiliwane dima doaga:sa:besa:le, wadela:i hou yolesima.”

<sup>15</sup> Asili, amo dunu da Yu ouligisu dunuma olelei, “Dunu amo da na uhinisi da Yesu.”

<sup>16</sup> Amalalu, Yesu da Sa:bade esoga dunu uhibiba:le, ilia da Yesu se nabima:ne Ema halasu. <sup>17</sup> Yesu da ilima bu adole i,

\* 5:10: Nihemaia 13:19; Yelegaia 17:21

“Na Ada da mae helefili hawa: hamonana. Na amolawane da hawa: hamoma:mu.”

<sup>18</sup> Amo sia: nababeba:le, Yu ouligisu dunu da Yesu medomusa: logo baligiliwane hogoi helesu. E da Sa:bade eso Sema wadela:lesi. Be amo fawane hame, Gode da Ea Adadafa E da sia:beba:le, E amola Gode, Ela da defele E da sia:i dagoi.

### *Gode Egefe Ea Hina Hou*

<sup>19</sup> Amaiba:le, Yesu da ilima bu adole i, `Na dilima dafawane sia:sa. Gode Egefe da hisu hawa: hamomu hamedei. E da Eda Ea hawa: hamonanebe ba:beba:le, amo hawa: E da hamosa. Eda Ea hawa: hamosu defele, Egefe da hamosa. <sup>20</sup> Eda da Egefema dogolegeiba:le, E da Ea hawa: hamosu Egefe Ema olelesa. Eno baligili hawa: hamosu E da Egefema olelemuba:le, dilia da fofogadigimu. <sup>21</sup> Eda da bogoi dunu uhini, ilima esalusu iaha, amo defele Egefe da Ea hanai defele ilima esalusu iaha.

<sup>22</sup> Eda da dunuma fofada:su hou hame hamosa. E da fofada:su hou huluane Egefe Ema iaha. <sup>23</sup> Dunu huluane ilia Edadafa Ema nodone sia:sa. Iliia da Egefedafa Ema nodone sia:musa:, Eda da Ema fofada:su hou i dagoi. Nowa da Egefedafa Ema nodone hame dawa:sea, e da Edadafa Ema nodone hame dawa:sa.

<sup>24</sup> Na da dilima dafawane sia:sa. Nowa da Na sia: nabasea amola Na Asunasisu Dunu amo Ea hou dafawaneyale dawa:sea, amo dunu da eso huluane Fifi Ahoanusu lai dagoi. E da se imunusa: fofada:su mae hamone, bogosu sogebi yolesili, degele, eso huluane Fifi Ahoanusu sogebi amoga doaga:i dagoi. <sup>25</sup> Na da dilima dafawane sia:sa. Eso da doaga:mu. Hame! Eso da doaga:i dagoi. Amo esoha bogoi dunu da Gode Egefe Ea sia: nababeba:le, ilia bu uhini wa:legadomu. <sup>26</sup> Edadafa da esalusu ea bai agoane diala. Amola Gode da hamobeba:le, Egefe da amo bai defele diala. <sup>27</sup> Gode da Egefedafa amo Dunu Egefe hamoiba:le, Gode da fofada:su hou huluane amo hamoma:ne, Ema i dagoi. <sup>28</sup> Amo hou amoma mae fofogadigima. Bogoi dunu huluane uli dogoi ganodini diala amo da Dunu Egefe ea sia: nabimu. Amo eso da ba:mu. <sup>29</sup> †Ea sia: nababeba:le, ilia bogoi uli dogoi yolesili, wa:legadomu. Noga:le hamosu dunu da wa:legadole Fifi Ahoanumu. Wadela:i hamosu dunu da wa:legadole, se iasu lama:ne, fofada:mu.

### *Yesu Ea Ba:su Dunu*

<sup>30</sup> Na da Nisu hamedafa hamosa. Gode Ea adoi defele, amo fofada:su fawane Na hamosa. Na da Na hanai hame



be Na Asunasisu Dunu Ea hanai asigi dawa:su liligi fawane Na da hamobeba:le, amo fofada:su hou da moloiwanedafa.

<sup>31</sup> Na da Nisu Na hou olelesea, defea, na sia: da dafawane hame agoane ba:mu. <sup>32</sup> Be Na sia: dilia dafawaneyale dawa:ma:ne, eno dunu (Gode) da fofada:sa. Ea sia: da dafawane Na dawa:. <sup>33</sup> †Dilia da adola ahoasu dunu Yonema asunasi dagoi. E da Na hou ilima moloiwane olelei. <sup>34</sup> Be na hou osobo bagade ba:su dunu da olelemu, na da hame hanai. Be dilia Fifi Ahoanusu ba:ma:ne, amo sia: Na da sia:i dagoi. <sup>35</sup> Yone da nenanusu gamali agoane galu. Dilia da ea hadigi ganodini fonobahadi hahawane esalu.

<sup>36</sup> Be Na olelesu da Yone ea ba:su olelei, amo baligi dagoi. Gode da Na hawa: hamosu Nama olelei dagoi. Amo hawa: hamosu da Na ada da Na asunasi, amo olelesa.

<sup>37</sup> †Na Ada da Na asunasiba:le, E da Na ba:su dunu esala. Dilia da Ea sia: hamedafa nabasu. Ea odagi dilia da hame ba:su. <sup>38</sup> Dilia da Ea asunasi Dunu dafawaneyale hame dawa:beba:le, Ea sia: da dilia dogo ganodini hame sala. <sup>39</sup> Dilia da Fifi Ahoanusu lamusa: Gode Sia: Dedei idilala. Be amo sia: da Na hou fawane olelesa.

<sup>40</sup> Be dilia da eso huluane Fifi Ahoanusu Nama edegemu higasa. <sup>41</sup> Na da osobo bagade dunu ilia nodosu hame hogosa. <sup>42</sup> Be Na da dilia hou dawa:. Na dawa:loba, dilia dogo ganodini Godema asigi hou da hamedafa gala. <sup>43</sup> Na da Na Ada Ea adoiba:le misi, be dilia da Na hou dafawaneyale hame dawa:sa. Be eno dunu hi fawane hanaiba:le masea, amo dilia da hahawane ba:mu. <sup>44</sup> Dunu eno ilia dilima nodone sia:ma:ne, dilia hanaiwane hamosa. Be Gode da dilima nodone dawa:ma:ne, dilia da amo logo hame hogosa. Amaiba:le, dilia da Na hou habodane dafawaneyale dawa:ma:bela:? <sup>45</sup> Na da dilia wadela:i houba:le, Na da Adama dili diliwaneya udidimu, amo mae dawa:ma. Dilia da Mousese ea hou dawa:beba:le, hamoma:beyale dawa:sa. Be Mousese, hi fawane da dilia wadela:i houba:le Godema fofada:mu.

<sup>46</sup> Mousese da Na hou olelemusa: dedeiba:le, dilia Mousese ea hou dafawanedafa dawa:i ganiaba, Na hou dafawaneyale dawa:la:loba. <sup>47</sup> Be ea dedei dilia da dafawaneyale hame dawa:beba:le, dilia da Na sia: habodane dafawaneyale dawa:ma:bala?"

## 6

*Yesu da Dunu 5000 agoane ilima Ha:i Manu Sagoi  
(Ma:diu 14:13-21; Maga 6:30-44; Luge 9:10-17)*

<sup>1</sup> Amalalu, Yesu da Ga:lili Hano Wayabo bagade (eno sia:sa Daibiliase Wayabo) dusagaiga degele asi. <sup>2</sup> Dunu bagohame da Ea musa: hame ba:su oloi uhinisu hou ba:i dagoiba:le, Ema fa:no bobogei. <sup>3</sup> Yesu da agoloba:le heda:le, E amola Ea ado ba:su dunu, gilisili esalu. <sup>4</sup> Baligisu Lolo Nasu eso da gadenene misunu galu.

<sup>5</sup> Yesu da ba:le gagale, dunu bagohame Ema doaga:musa: manebe ba:i. E da Filibema amane adole ba:i, “Amo dunu huluane ilima ha:i manu ima:ne, ninia habodili bidi lama:bela:?” <sup>6</sup> (E da Filibema ado ba:musa:, amane sia:i. Be Yesu Hi da Ea fa:no hamomu dawa:i galu.)

<sup>7</sup> Filibe bu adole i, “Ninia da silifa fage 200 agoane amoga ha:i manu bidi lasea, dunu gilisi da bagadeba:le, ha:i manu da fonobahadi ba:mu.”

<sup>8</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu eno, amo A:dalu (Saimone Bida eya) e amane sia:i, <sup>9</sup> “Goi fonobo da guiguda: esala. E da agi ga:gi biyale amola menabo aduna gagui gala. Be amo dunu huluane moma:ne, amo da defele hame ba:mu.”

<sup>10</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Dunu huluane ilima fima:ne sia:ma.” (Amo sogebi gisi bagade dialu.) Amalalu dunu huluane fi galu. Dunu esalu da 5000 agoane. <sup>11</sup> Yesu da agi ga:gi lale, Godema nodone sia:ne gadole, fifili, dunu huluane fi dialu ilima sagoi. Menabo sagoma:ne E defele hamoi. Iliya da sadigia:i dagoi. <sup>12</sup> Dunu da sadiba:le, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima amane sia:i, “Hame mai dialu ha:i manu gilisili lama. Ninia udigili ha:digimu da defea hame.”

<sup>13</sup> Amalalu, huluane lale, amo musa: agi ga:gi biyale gala, dunu huluane ilia sadigia:iba:le, mogili hame mai dialu ha:i manu da daba fagoyale sali nabai amo lidi dagoi.

<sup>14</sup> Dunu huluane da amo musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu Yesu E hamoi ba:beba:le, amane sia:i, “Dafawane! Musa: dunu da balofede dunu da misunu dedei. Amo da misi dagoi.” <sup>15</sup> Iliya da Yesu gasawane gagulaligili, E osobo bagade hina bagade dunu hamoma:ne dawa:i galu. Iliya hanai hou ba:loba, Yesu da yolesili, goumi sogega Hisu esalumusa: asi.

*Yesu Mae Magufale, Hano Da:iya Lalu*  
(Ma:diu 14:22-33; Maga 6:45-52)

<sup>16</sup> Daeya doaga:loba, Yesu Ea ado ba:su dunu da wayabo amoga doaga:le,

<sup>17</sup> dusagai amoga fila heda:le, Gabena:iame moilaiga doaga:musa:, hano da:iya bila ahoanu. Yesu da ilima mae misiniwane, soge da gasi.

<sup>18</sup> Amalalu, fo gasa bagade mabeba:le, hano da gafulubi ba:i.

19 Ado ba:su dunu da 6gilomida agoane sua:lalu, Yesu da mae magufale, hano da:iya ahoanu, dusagai gadenenewane manebe ba:i. Iliia bagadewane beda:i galu.

20 Yesu E amane sia:i, “Mae beda:ma! Goe da Nase!” 21 Ea sia: nababeba:le, ilia bu hahawane Ema fila heda:ma:ne sia:i. E fila heda:le, dusagai da mae aligili ilia musa: doaga:musa: ahoanu sogebi hano bega: doaga:i.

### *Dunu Huluane da Yesu Hogoi Helei*

22 Golale hahabe, dunu huluane hano la:didili mae degele esalu, dusagai afadafa da ilia bega: dialu ilia dawa:i galu. Yesu da mae fila heda:le, Ea ado ba:su dunu fawane fila heda:le asi, ilia dawa:i. 23 Be eno dunu bagohame, dusagai eno iliga fila heda:le, Daibiliase soge yolesili, hano bega: misini, (amo sogebi Yesu da Godema nodone sia:ne gadole, ha:i manu E da dunu bagohame ilima sadima:ne sagoi) amo sogebi gadenenewane doaga:i. 24 Yesu amola Ea ado ba:su dunu da amo sogebi hame esalebe, amo dunu huluane ba:loba, ilia amo misi dusagaiga ili fila heda:le, asili, Gabena:iame moilaiga Yesu hogomusa: asi.

### *Yesu da Esalalalusu Agidafa*

25 Hano bega: doaga:le, dunu huluane da Yesu hogole ba:loba, Ema amane sia:i, “Olelesu! Di da habogala guiguda: misila:?” 26 Yesu E bu adole i, “Na dilima dafawane sia:sa. Dilia da Na musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamoi noga:le dawa:digiba:le Na hame hogosa. Be dilia da agi sadini mai dagoiba:le Na hogolala.

27 Hedolo wadela:mu ha:i manu amo lama:ne, mae hawa: hamoma. Be ha:i manu mae dasale, Fifi Ahoanusu imunu liligi, amo lama:ne hawa: hamoma. Gode, Adadafa, da Dunu Egefe ilegei dagoiba:le:, Dunu Egefe da amo ha:i manu dilima imunu.”

28 Amaiba:le, ilia da Ema adole ba:i, “Ninia da Gode Ea hanai hawa: hamomusa:, adi hamoma:bela:?”

29 Yesu E bu adole i, “Gode Ea hawa: hamosu da agoane gala. Ea Asunasi Dunu amo Ea hou dafawaneyale dawa:ma! Amo da Gode Ea hawa: hamosu.”

30 Iliia amane sia:i, “Ninia dafawaneyale dawa:ma:ne, Di da adi musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamoma:bela:? Di da adi hamoma:bela:? 31 \*Ninia aowalali da wadela:i ha:i manu hamedei soge amo ganodini ma:na nasu. Gode Sia: Dedei defele, ‘E da muagado misi agi ilima i!’ ” 32 Yesu E amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa. Mousesee ea dilima iasu da agidafa muagado misi hame. Na Ada da agidafa muagado misi dilima iaha. 33 Bai Gode da

\* 6:31: Gadili Asi 16:4, 15; Gesami Hea:su 78:24

dilima agidafa i, amola amo agidafa da Dunu. E da muagado misini, osono bagade fi dunu ilima esalusu iaha.”

<sup>34</sup> Iliā amane sia:i, “Hina! Amo agi ninima sagolaloma?”

<sup>35</sup> Yesu da bu adole i, “Na da Esalalalusu Agidafa. Nowa da Nama doaga:sea, e da ha:su hamedafa dawa:mu. Nowa da Na hou dafawaneyale dawa:sea, e da hano hame hanamu.

<sup>36</sup> Be Na da dilima sia:i, ‘Dilia da Na hou ba:i dagoi, be dafawaneyale hame dawa:sa.’ <sup>37</sup> Dunu huluane amo Na Ada da Nama iaha, ilia da Nama doaga:mu. Nowa da Nama doaga:sea, amo Na da hamedafa sefasimu. <sup>38</sup> Bai Na da Hebene sogega, Na hanai asigi dawa:su hamomusa: hame misu. Be Na asunasisu, Gode, amo Ea hanai asigi dawa:su hamomusa:, Na da misu dagoi. <sup>39</sup> Gode Ea hanai asigi dawa:su da agoane. Dunu huluanedafa E da Nama iabe, amo Na da hamedafa yolesimu. Be soge wadela:mu eso amoga, Na da ili huluane wa:legadolesimu. <sup>40</sup> Bai Na Ada da agoane hanai gala. Nowa dunu da Gode Eagofedafa Ea hou dafawaneyale dawa:sea, lalegagusia, huluane da Fifi Ahoanusu lamu., amola soge wadela:mu eso amoga Na da amo dunu wa:legadolesimu.”

<sup>41</sup> Yesu da, “Na da agi muagado misu,” amo sia:beba:le, Yu dunu huluane da hihini egasu. <sup>42</sup> Iliā amane sia:i, “Amo dunu da nowala:? E da Yousefe ea mano Yesu fawane. Ea ada amola ame, ninia dawa:. E da abuliba:le muagado amoga sa:i sia:bela:?”

<sup>43</sup> Yesu da bu adole i. “Dilia gilisili egale mae sia:ma!  
<sup>44</sup> Nowa dunu Gode da Nama hame hiougili iasea, amo dunu da Nama misunu hamedei ba:mu. Be nowa da Nama masea, Na da soge wadela:mu eso amoga e wa:legadolesimu.  
<sup>45</sup> †Balofede dunu ilia musa: dedei diala agoane, ‘Gode da dunu huluanedafa ilima olelemu.’ Dafawane! Nowa da Na Ada Ea sia: noga:le nabasea, e da Nama maha. <sup>46</sup> Bai dunu huluane ilia da Gode Ea odagi hame ba:i. Be Godema misu dunu, Na fawane da Adadafa ba:su.

<sup>47</sup> Na da dilima dafawane sia:sa! Nowa da dafawaneyale dawa:sea, e da Fifi Ahoanusu lai dagoi. <sup>48</sup> Na da esalusu agi gala. <sup>49</sup> Dilia aowalali fi dunu da hafoga:i soge amo ganodini ma:na sadini mai. Be ilia huluane da bogoi dagoi. <sup>50</sup> Be muagado misu agi da hisu. Nowa da amo agi nasea, e da hame bogomu.

<sup>51</sup> Na da Agi Esalebe agoane muagadonini guiguda: sa:i. Nowa da amo agi nasea, e da mae bogole, eso huluane esalalalumu. Agi Na da ema imunu liligi da Na hu. Amo da osono bagade fi dunu ilia esaloma:ne, Na da iaha.”

<sup>52</sup> Amo sia: nababeba:le, dunu huluane ougiliwane sia:ga gegei, “Amo dunu da habodane ninia moma:ne Ea hu ninima ima:bela:?”

<sup>53</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa. Dilia Dunu Egefe Ea hu hame nasea, amola Ea maga:me hame nasea, dilia da Fifi Ahoanusu hamedafa ba:mu.

<sup>54</sup> Be nowa da Na hu nasea amola Na maga:me nasea, e da eso huluane Fifi Ahoanusu lai dagoi. Amola Na da soje wadela:mu eso amoga amo dunu esaloma:ne wa:legadolesimu. <sup>55</sup> Bai Na hu da ha:i manudafa. Na maga:me da hano nasudafa.

<sup>56</sup> Nowa da Na hu nasea amola Na maga:me nasea, amo dunu da Na ganodini esalumu. Amola Na da ea da:i hodo ganodini esalumu. <sup>57</sup> Adadafa esala da Na asunasi dagoi. E da esalebeba:le, Na da esala. Amo defele, nowa da Na da:i hodo nasea, Na da esalebeba:le, amo dunu da esalumu. <sup>58</sup> Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Na sia:i liligi da agidafa muagado misi. Dilia aowalali fi dunu da ma:na mai dagoi be huluane da fa:no bogoi. Nowa da Na sia:i agi agoane nasea, e da mae bogole eso huluane Fifi Ahoanumu.”

<sup>59</sup> Yesu da Gabena:iame sinagoge diasu ganodini, amo sia: huluane olelei.

### *Fifi Ahoanusu Sia:*

<sup>60</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu dunu, mogili bagohame, amo sia: nababeba:le, amane sia:i, “Waiye! Amo olelesu da ga:nasi bagade. Nowa da nabima:bela:?”

<sup>61</sup> Be Yesu da ilia wamolegei hihini sia: dasu dawa:i galu. E da ilima amane sia:i, “Amo sia: nababeba:le, dilia hihibala:? <sup>62</sup> Ebeda! Dilia da Dunu Egefe Ea musa: esalu sogebi amoga heda:lebe ba:sea, adi hamoma:bela:? <sup>63</sup> Gode Ea A:silibu Hi fawane da esalusu iaha. Dunu ea gasa hou da hamedei galebe. Na sia: dilima sia:i, amo da Gode Ea A:silibu esalusu dilima ima:ne oule maha. <sup>64</sup> Be mogili dilia dafawaneyale hame dawa:be.” (Dafawaneyale hame dawa:mu dunu, amola dunu afadafa da hobeia Ema hohonomu, amo Yesu da musa: dawa:i galu.) <sup>65</sup> Amalalu, E amane sia:i, “Amaiba:le, Na Ada da logo hame fodosea, dunu da nama misunu logo hamedafa ba:mu, amo Na da dilima sia:i dagoi.”

<sup>66</sup> Amo sia: nababeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu bagohame sinidigili, bu Yesuma hame fa:no bobogei. <sup>67</sup> Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala ilima amane adole ba:i, “Dilia amola? Dilia, da Na yolema:bela:?”

68 †Saimone Bida da bu adole i, “Hina! Ninia nowa dunuma masa:bela:? Disu da eso huluane Fifi Ahoanusu Sia: gagui gala. 69 Amola wali ninia da dafawaneyale dawa:be. Di da Hadigi Ida:iwane Dunu. Amola Gode da Di ninima asunasi dagoi.”

70 Yesu da bu adole i, “Dilia fagoyale gala, dilima Na da ilegei dagoi. Dafawanela:? Be dilia gilisisu amo ganodini afadafa da Sa:ida:ne dunu.” 71 Amo sia:beba:le, E da Yudase (Saimone Isaga:liode ea mano) ea hou olelei. Yudase da ado ba:su fagoyale ilia gilisisu ganodini esalu. Be e da Yesu fa:no hohonomu dawa:i.

## 7

### *Yesu Ea Eyalali*

1 Amalalu, Yesu da Ga:lili soge ganodini lalu. Yu ouligisu dunu da Yesu medole legemu logo hogoi helebeba:le, E da Yudia soge ganodini lalumu yolesiagai. 2 \*Yu dunu ilia Sogega Fasela Diasuga Lolo Nasu eso da gadenei ba:i. 3 Amaiba:le, Yesu Ea eyalali da Ema amane sia:i, “Amo soge yolesili, Yudia sogega masa! Dia fa:no bobogesu dunu Dia gasa bagade hawa: hamonanebe ba:ma:ne, Di masa! 4 Nowa dunu da ea hou huluane eno dunuma olelemusa: dawa:sea, e da ea hou hame wamolegesa. Di da amo hou hamobeba:le, osobo bagade dunu huluane ba:ma:ne olelema.” 5 Yesu Ea eyalali da Ea hou dafawaneyale hame dawa:beba:le, Ema amane sia:i.

6 Yesu da ilima amane sia:i, “Na ilegei eso da wali hame. Be dilima eso huluane da defele agoane diala. 7 Osobo bagade fi dunu da dilima higale hamomu hamedei. Be Na da osobo bagade fi dunu ilima ilia wadela:i hou olelebeba:le, ilia da Na higasa.

8 Dilia amo Lolo Nasu amoga heda:ma. Na ilegei eso da hame doaga:beba:le, Na da hame misunu.” 9 Amo sia:nanu, Yesu da Ga:lili sogega ouesalu.

### *Yesu da Sogega Fasela Diasuga Lolo Nasu amoga Asi*

10 Yesu Ea eyalali da Lolo Nasu amoga asi dagoiba:le, Yesu da fa:no asi. Be E da wamowane doaga:musa: asi. 11 Yu ouligisu dunu da Lolo Nasu amoga, Yesu hogolalu. “E da habila:?” ilia amane adole ba:i.

12 Dunu bagohame da amo gilisisu ganodini bagadewane sadoga sia:daluu. Mogili, “E da dunu ida:iwane gala!” ilia da sia:su. Mogili, “E da dunu huluanema ogogosa!” ilia

† 6:68: Ma:diu 16:16; Maga 8:29; Luge 9:20 \* 7:2: Gobeles Salasu 23:34; Mousesee ea Malasu 16:13

da sia:su. <sup>13</sup> Be ilia da Yu ouligisu dunu ilima beda:iba:le, ha:giwane hame, be udigili sadoga sia:su.

<sup>14</sup> Lolo Nasu eso da dogoa mogili hamoi dagoi, mogili dialu, amo esoha Yesu da Debolo Diasuga doaga:le, Ea olelesu muni hamoi. <sup>15</sup> Ea sia: nababeba:le, Yu ouligisu dunu huluane da fofogadigi. Iliamane sia:i, “Amo dunu da sugulu hame hamoiba:le, E da habodane asigi dawa:su bagadedafa ganabela:?”

<sup>16</sup> Yesu E bu adole i, “Na olelei da Na olelesu hame. Gode da Na asunasiba:le, olelesu liligi da Gode Ea:.” <sup>17</sup> Nowa dunu da Gode Ea hanai liligi hamomusa: dawa:sea, Na adosu da Na hanai liligi hame be Gode Ea hanai liligi fawane, amo dunu da dawa:mu. <sup>18</sup> Nowa dunu da hi sia: fawane olelesea, e da hi logo fawane hahamomusa: dawa:. Be Na da Gode Ea hadigi hou olelemusa: hanaiba:le, Na hou da moloidafa, ogogosu hame dawa:. <sup>19</sup> Mousesese da dilima Sema huluane i dagoi. Dafawanela:? Be dilia da amo Sema nabawane hame hamosa. Dilia abuliba:le Na medomu logo hogoi helebela:?”

<sup>20</sup> Dunu bagohame Ema amane sia:i, “Fio liligi da Dia baligiga aligisa. Nowa da Di medomu logo hogosala:?”

<sup>21</sup> Yesu E bu adole i, “Na da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu afadafa hamoiba:le, dilia huluane da fofogadigi. <sup>22</sup> †Dilia dunu mano gadofu damuni fasima:ne, Mousesese sia:i (be Mousesese hame, dilia aowalali fi dunu da amo hamoma:ne sia:i.). Amaiba:le, dilia Sa:bade esoga, goi ea gadofu damuni fasisa. <sup>23</sup> ‡Dilia da Mousesese ea sema fisa:besa:le, Sa:bade esoga goi ea gadofu damuni fasisa. Amaiba:le, Na da Sa:bade esoga dunu dafawane uhibiba:le, dilia abuliba:le Nama ougibela:?”

<sup>24</sup> Osobo bagade dunu ilia da:i dabuagado ba:su amoga fofada:su yolele, houdafa amoga fofada:mu da defea.”

### *Yesu da Mesaiala:?*

<sup>25</sup> Amoha Yelusaleme dunu mogili da amane sia:i, “Yu ouligisu dunu ilia da amo dunu medole legemusa: dawa:lala. <sup>26</sup> Be E da hadigi ganodini dunu huluane nabima:ne sia:nana. Ea logo ilia hame hedofasa. Ebeda! E da Mesaia dafa ilia da dafawaneyale dawa:bela:? <sup>27</sup> Be hame! Mesaia da doaga:sea, E da amoganini misi soge ninia da hame dawa:mu. Be amo dunu Ea misi soge ninia huluane dawa:.”

<sup>28</sup> Yesu da Debolo Diasu ganodini olelelaloba, E da ha:giwane wele sia:i, “Na hou amola Na amoganini misi soge, dilia dafawane dawa:bela:? Na da Na hanaiba:le hame misi. Na Asunasisu Dunu Gode da dafawanedafa. Be dilia

da Gode hame dawa! <sup>29</sup> Be Na da Gode dawa:. Na da Ema misi. Amola E da Na asunasi, amo Na dawa:!”

<sup>30</sup> Amalalu, Yesu ilia afugili gagumusa: dawa:i galu, be hamedei. Bai Ea ilegei eso da hame doaga:iba:le, gagulaligimu da hamedei. <sup>31</sup> Be dunu bagohame amo gilisisu ganodini, ilia da Ea hou dafawaneyale dawa:i galu. Iliamane sia:i, “Mesaia da doaga:sea, E da amo dunu Ea musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamoi amo baligima:bela:?”

*Iliamane Debolo Sosodo Aligisu Dunu Yesu Gagulaligima:ne, Asuna Asi*

<sup>32</sup> Fa:lisi dunu da dunu huluane ilia Yesu Ea hou sadoga sia:dabe nabi dagoi. Amaiba:le, iliamane amola gobelesalasu ouligisu dunu, da Debolo sosodo aligisu dunu, Yesu gagulaligima:ne, asunasi. <sup>33</sup> Yesu E amane sia:i, “Na da dili gilisili fonobahadi fawane bu ouesalu, amalulaligisu Na Asunasisu Dunu Ema buhagimu. <sup>34</sup> Dilia da Na hogoi helele be hame ba:mu. Na masunu sogega dilia masunu da hamedei.”

<sup>35</sup> Yu ouligisu dunu ilia gilisili sia: dasu, “Ninia hogole hame ba:mu E da sia:beba:le, E da habodili masa:bela:? E da Galigi moilai bai bagade, amo ganodini ninia fi dunu esala, amoga Galigi dunu olelela masa:bela:? <sup>36</sup> Ninia da hogole ba:loba hamedei E da sia:sa. Ea masunu sogega ninia masunu da hamedei E sia:sa. Amo sia: da adi baila?”

*Esalalalusu Hano Nawa:li*

<sup>37</sup> ŠLolo Nasu dagomusa:, mimogo eso amoga, Yesu da wa:legadole, ha:giwane wele sia:i, “Nowa da hano hanai galea, Nama hano manusa: misa! <sup>38</sup> \*\*Gode Sia: Dedei da amane defele ba:mu, ‘Nowa da Na hou dafawaneyale dawa:sea, ea dogoga esalalalusu hano da nawa:li agoane a:imasunu!’ ” <sup>39</sup> Yesu da amo sia:, dunu da Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea A:silibu lamu, amo hou olelemusa: sia:i. Be amo esoha, Yesu da Ea hadigi bu lama:ne hame wa:legadolisiba:le, Gode da Ea A:silibu amo osobo bagade dunu iliamane hame i.

*Dunu da Mogi*

<sup>40</sup> Dunu gilisi amo ganodini, mogili Ea sia: nababeba:le amane sia:i, “Amo dunu da Balofededafa.” <sup>41</sup> Eno mogili amane sia:i, “E da Mesaia.”

Be eno iliamane amane sia:i, “Mesaia da Ga:lili sogega amoganini hame misunu.



42 ††Gode Sia: da agoane dedei diala. Mesaia da Da:ibidi ea fi amoga misini, Da:ibidi ea moilai Bedeleheme amo ganodini lalelegemu.” 43 Amaiba:le, Yesu Ea houba:le, dunu gilisisu da mogi dagoi. 44 Mogili Yesu ilia afugili gagulaligimu dawa:i galu. Be ilia loboga hamedafa gagui.

*Yu Fi Ouligisu Dunu Ilia Dafawaneyale Hame Dawa:i*

45 Debolo sosodo aligisu dunu, Yesu mae gaguiwane, buhagiba:le, gobelesalasu ouligisu dunu amola Fa:lisi dunu, ilima amane adole ba:i, “Dilia da abuliba:le amo dunu hameoule misibala:?” 46 Sosodo aligisu dunu da bu adole i, “Eno dunu da amo dunu Ea sia:i agoane hamedafa sia:su.”

47 Fa:lisi dunu da ougili amane sia:i. “E da dilima amola ogogobela:? 48 Adoma! Yu ouligisu dunu afadafa fawane ma Fa:lisi dunu afadafa fawane da Ea hou dafawaneyale dawa:bela:? Hame mabu! 49 Be Ea sia: nabasu dunu huluane ilia da Mousesee ea Sema hame dawa:beba:le, Gode da ilima gagabusu aligima:ne ilegei dagoi!”

50 ††Fa:lisi dunu afae ea dio amo Nigoudimase da goegami esalu. E da musa: Yesuma asi dunu. E da eno Fa:lisi dunuma amane sia:i, 51 “Ninia da dunu ema se iasu ima:ne fofada:musa: dawa:sea, ninia hidadea ea sia: nabalu, ea wadela:i hou hamoi hidadea ba:mu, amo ninia Sema da agoane sia:sa. Udigili se iasu imunu da hamedei.”

52-53 Ilia ougili bu adole i, “Di amola da Ga:lili dunula:? Di da Gode Sia: Dedei hogoi helele, balofede dunu da Ga:lili soge amoga da misunu hamedafa ba:mu.”

## 8

*Wadela:le Hamosu Uda*

1 Amalalu, dunu huluane da ilia diasuga asi. Be Yesu da Olife Goumiga asi.

2 Hahabedafa, E da bu Debolo Diasuga misi. Dunu huluane Ema gilisila misini, E da fili, ilima sia: olelelalu.

3 Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu, da uda amo da inia dunuma fi, ema fofada:musa: hiouginana misi. Ilia da amo uda, dunu ilia gilisisu midadi leloma:ne logei. 4 Ilia da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Ninia da amo uda wadela:i hou hamonanebe ba:i dagoi. 5 \*Ninia Sema amo ganodini Mousesee da amane sia:i, ‘Dilia agoai wadela:i hamosu uda igiga medole legema!’ Dia da adi dawa:bela:?”

6 Ilia da amo sia: Yesu dafama:ne olelema:ne sia:i. Be E da beguduli, Ea lobo sogo amoga osoboa dedei.

†† 7:42: 2 Sa:mieuele 7:12; Maiga 5:2 †† 7:50: Yone 3:1-2 \* 8:5: Gobelesalasu 20:10; Mousesee ea Malasu 22:22-24

<sup>7</sup> Iliā Ema adole boba:sa lelebe ba:loba, Yesu da molole ilima amane sia:i, “Defea! Nowa dunu da wadela:i hou hamedafa hamoi galea, amo dunu da bisili amo uda bogoma:ne igiga gala:ma.” <sup>8</sup> Amalalu, E bu beguduli, osoboa bu dedei. <sup>9</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia huluane afae afae, asigilai hidadea, eno fa:no, amo sogebi yolesili asi. Amalalu, Yesu Hisu amola wadela:i hamosu uda, ela fawane esalebe ba:i. <sup>10</sup> Yesu da molole, ema amane sia:i, “Ili da habila:?” Dima se imunusa: fofada:su dunu esalabela:?”

<sup>11</sup> Uda da bu adole i, “Hina! Dunu da hamedafa.”

Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, Na, dima se imunusa: hame fofada:sa. Hahawane masa! Be wadela:i hou bu mae hamoma!”

### *Yesu da Osobo Bagadega Hadigi Diala*

<sup>12</sup> †Yesu da bu Fa:lisi dunu ilima sia:i, “Na da osobo bagade Hadigi diala. Nowa da Nama fa:no bobogesea, e da gasi ganodini mae asili, Fifi Ahoanusu Hadigi ba:mu.”

<sup>13</sup> ‡Fa:lisi dunu da Ema amane sia:i, “Dia hou Disu olelebeba:le, dia sia: da dafawane hame.”

<sup>14</sup> Yesu E bu adole i, “Nisu da Na hou olelesa. Be Na amoga misi soge amola Na masunu soge, Na dawa:beba:le, Na adosu da dafawane. Be dilia da Na misi soge amola Na masunu soge hamedafa dawa:. <sup>15</sup> Dilia da osobo bagade dunu defele dunu eno ilia hou abodele fofada:sa. Be Na da dunu ilia hou hamedafa abodele fofada:sa. <sup>16</sup> Be Na da abodele fofada:sea, Na abodele fofada:su da dafawane ba:mu. Bai Nisu da hame fofada:mu be Na Ada, E da Na asunasiba:le, Ani abodele fofada:mu. <sup>17</sup> §Dilia Sema da agoane dedei diala, ‘Ba:su dunu aduna da gilisili sia: afadafa fawane olelesea, elea sia: da dafawane dawa:ma.’ <sup>18</sup> Na Nisu da Na sia: da dafawane sia:sa! Amola Na Ada (E da Na asunasi) E da Na sia: da dafawane ilegele sia:sa.”

<sup>19</sup> Iliā da Ema amane adole ba:i, “Dia Ada da habila:?”

Yesu E bu adole i, “Dilia da Na amola Na Ada, hamedafa dawa:. Dilia da Na dawa:i ganiaba, dilia da Na Ada amola dawa:la:loba.” <sup>20</sup> Yesu da Debolo Diasuga, muni salasu gagili ligisisu sesei amo ganodini esalu, amo sia: huluane olelelalu. Be Ea ilegei eso da hame doaga:beba:le:, ilia da E hame afugili gagulaligi.

### *Dilia da Na Masunu Soge amoga Masunu Hamedei*

<sup>21</sup> Yesu da ilima bu sia:i, “Na da ga masunu. Dilia da Na hogoi helele, be dilia da wadela:i hou hame goglema:ne olofoiwane bogomu. Dilia da Na masunu sogega masunu hamedei!”

† 8:12: Ma:diu 5:14; Yone 9:5    ‡ 8:13: Yone 5:31    § 8:17: Mousesese ea Malasu 19:15

<sup>22</sup> Amalalu, Yu ouligisu dunu ilia amane sia:i, “Ea masunu sogega ninia masunu gogolei, E da sia:sa. Amo bai da E da Hi loboga Hi gobeles medole legema:bela:?”

<sup>23</sup> Yesu E bu adole i, “Dilia da osobo bagade guiguda: dunu. Be Na da muagado misi. Dilia da osobo bagade dunu, be Na da osobo bagade dunu hame. <sup>24</sup> Amaiba:le, dilia wadela:i hou mae gogolema:ne olofolewane bogomu, amo Na da sia:i dagoi. ‘Na da Nisu’ adoi defele, dilia dafawaneyale hame dawa:sea, dilia wadela:i hou mae gogolema:ne olofolewane bogomu!”

<sup>25</sup> “Di da nowala:?” ilia da Ema adole ba:i. Yesu E bu adole i, “Na da dilima musa: adoi defele ‘Na da Nisu!’ ” <sup>26</sup> Na da dilima diliwaneya udidimusa:, sia: bagade gala. Be Na Asunasisu Dunu Ea hou da dafawanedafa, amola Na da Ea Nama olelesu fawane, osobo bagade dunuma bu olelesa.

<sup>27</sup> Be Yesu da Adadafa Ea hou ilima olelei, amo ilia da hame dawa:i. <sup>28</sup> Amaiba:le, E da ilima amane sia:i, “Dilia Dunu Egefe gagua gadosea, ‘Na da Nisu’ amo Na adoi defele, amo dilia da dafawaneyale dawa:mu. Na da Na hou hame be Adadafa Ea olelei fawane Na olelesa, amo dilia da dawa:mu. <sup>29</sup> Na Asunasisu Dunu da mae yolele Na fidilala. E da Na hamedafa yolemu. Bai Na da eso huluane E hahawane ba:ma:ne, hamonana.”

<sup>30</sup> Dunu bagohame amo Yesu Ea sia: nababeba:le, ilia da Ea hou lalegai dagoi.

*Udigili Hawa: Hamosu Dunu, amola Halegale Ahoanusu Dunu*

<sup>31</sup> Yesu da Ea hou dafawaneyale dawa:su dunu ilima amane sia:i, “Dilia da Na olelesu nabawane hamosea, dilia da Na fa:no bobogesun dunudafa esalumu. <sup>32</sup> Amasea dilia da dafawane hou dawa:mu., amola dafawane hou da dilia halegale ahoanoma:ne, dili se iasu diasu logo doasimu.”

<sup>33</sup> \*\*Ilia bu adole i, “Ninia da A:ibalaha:me ea manoga fifi mana. Ninia se iasu udigili hawa: hamomu hame dawa:. Ninia se iasu diasu logo doasili, udigili hahawane ahoanumu, amo sia: bai da adi baila:?”

<sup>34</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa! Wadela:i hamosu dunu da wadela:i hou amoma ea udigili hawa: hamosu dunu agoane. <sup>35</sup> Udigili hawa: hamosu dunu da sosogo fi ganodini eso huluane esalumu hamedei. Be amo sosogo fi dunu mano lalelegei, amo da ea fidafa amo ganodini mae fisili, esalumu. <sup>36</sup> Gofedafa da dili halegale masa:ne hamosea, dilia da dafawanedafa halegale ahoanumu. <sup>37</sup> Dilia da A:ibalaha:me ea fi dunu amo Na dawa:. Be dilia da Na olelesu higabeba:le, Na medole

\*\* 8:33: Ma:diu 3:9; Luge 3:8

legemu logo hogoi helesa. <sup>38</sup> Na da Na Ada Ea olelei dilima olelesa. Be dilia da dilia ada ea olelei hamosa.” <sup>39</sup> Iliia da Ema bu adole i, “Ninia ada da A:ibalaha:me!” Be Yesu E amane sia:i, “Dilia da A:ibalaha:me ea mano dafawane esala ganiaba, dilia da A:ibalaha:me ea hou defele hamola:loba. <sup>40</sup> Na da Godema nabi dafawane sia: fawane dilima olelesu. Be dilia da Na medole legemusa: dawa:lala. A:ibalaha:me da agoane hou hamedafa hamosu. <sup>41</sup> Dilia da dilia ada ea hou defele hamosa.” Iliia bu adole i, “Gode Hisu fawane da ninia Ada - eno hame. Ninia da dafawane Gode Ea mano esala!”

<sup>42</sup> Be Yesu E bu adole i, “Gode da dilia Eda dafawane esala ganiaba, Na da Godema guiguda: misiba:le, dilia da Nama asigila:loba. Na da Ni hanaiba:le hame, be E da asunasiba:le Na da misi dagoi. <sup>43</sup> Dilia abuliba:le Na adosu hame dawa:bela:? Dilia da Na sia: nabimu higabeba:le, hame dawa:. <sup>44</sup> Dili da dilia eda Sa:ida:ne amo ea mano esala. Dilia ada ea hanai asigi dawa:su liligi, amo dilia da hanai gala. E da musa: degabo medole legesu hou dawa:lalu. Ea dogo ganodini, dafawane hou hamedafa dialebeba:le, e da moloidafa hou hamomu gogolesa. E da ogogole sia:sea, e da ea houdafa fawane hamosa. Bai e da ogogosu dunu, amola fedege agoane, ogogosu hou huluane da ea manolali gala.

<sup>45</sup> Be Na da dafawane sia: fawane olelebeba:le, dilia da Na sia: dafawaneyale hame dawa:sa. <sup>46</sup> Dilia da Na hou huluane abodesea, wadela:i hou hamedafa ba:mu. Na da dafawane sia: olelebeba:le, dilia abuliba:le dafawaneyale hame dawa:bela:? <sup>47</sup> Nowa da Gode Ea fi ganodini esalea, e da Gode Ea sia: naba. Be dilia da Godema hame madelagiba:le, dilia da Ea sia: hamedafa naba.”

### *Yesu amola A:ibalaha:me*

<sup>48</sup> Iliia da Yesuma amane adole ba:i, “Di da Samelia dunu, amola Fio liligi da Dia dogo ganodini aligila sa:i dagoi. Amo sia: ninia sia:beba:le, ninia dafawane sia:i! Dafawanela:?”

<sup>49</sup> Yesu E bu adole i, “Na da Fio liligi hame. Na da Na Adama nodosa. Be dilia da Nama hame nodosa. <sup>50</sup> Na hadigi hou hidale gagua gdomusa:, amo Na hame dawa:. Be eno Dunu da Na hadigi hou gagua gdomusa: logo hogosa. Amo da Gode. E da Na fidima:ne fofoda:sa. <sup>51</sup> Na dilima dafawane sia:sa. Nowa da Na olelesu nabawane hamosea, e da bogosu hamedafa ba:mu.”

<sup>52</sup> Iliia da Ema amane sia:i, “Defea! Wali ninia hananewane dawa:. Di da Fio liligi gala. A:ibalaha:me da bogoi dagoi, amola balofede dunu huluane, ilia bogoi. Be Di da nowa dunu da Dia olelesu nabasea hame bogomu amo ogogolewane olelesa. <sup>53</sup> Ninia ada A:ibalaha:me da

bogoi. Dia hou da A:ibalaha:me ea hou baligila:? Balofede dunu amola ilia bogoi. Di da nowa dunula:? Di da adi dawa:bela:?”

<sup>54</sup> Yesu E bu adole i, “Na da Na hou Ni fawane nodosa ganiaba, amo da bai hamedei ba:la:loba. Be Na Ada (amo da dilia Gode, dilia sia:sa) Hi fawane da Na hou nodone gaguia gadosa. <sup>55</sup> Dilia da Gode hamedafa dawa:su. Be Na da E dawa:. Na da Gode hame dawa: sia:noba, Na da dili defele, ogogosu dunu esalala:loba. Be Na E dawa:, amola Ea sia: nabawane hamosa. <sup>56</sup> Dilia eda A:ibalaha:me, e da Na misunu eso ba:mu amo dawa:beba:le, nodone dawa:i galu. Na misi eso, e da ba:lalu, hahawane bagade ba:i.”

<sup>57</sup> Iliã da Yesuma amane sia:i, “Dia lalelegele, ode50esalu, amoga hame doaga:i. Di da A:ibalaha:me ba:bela:?”

<sup>58</sup> Yesu E bu adole i, “Na da dilima dafawane sia:sa:. A:ibalaha:me da hame lalelegeloba, amo esoga, ‘Na da Nisu’ amo Na adoi defele Na da esalu.’ <sup>59</sup> Amalalu, ilia da Yesu medomusa:, igi gaguia gadoi. Be Yesu da wamoaligili, Debole Diasu yolesili asi.

## 9

### *Yesu da Dunu Si Dofoiwane Lalelegei, Amo Uhinisi*

<sup>1</sup> Yesu da logoga ahoanoba, dunu da musa: si dofoiwane lalelegei lelebe ba:i.

<sup>2</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane adole ba:i, “Olesu! Nowa ea wadela:i hou hamoiba:le, amo dunu da si dofoiwane lalelegebela:? Ea wadela:i houba:le o eda amola eme, ela wadela:i houba:le agoane ba:sala:?”

<sup>3</sup> Yesu E bu adole i, “Amo si dofoi bai da ea, o eda amola ame ilia wadela:i hou hamoiba:le hame. Be bai da dunu eno ilia Gode Ea hadigi bagade hou ba:ma:ne, e da si dofoi.

<sup>4</sup> Eso da diga:beba:le, Na Asunasisu Dunu Ea hawa: hamosu amo ninia hamomu da defea. Gasi da doaga:muba:le, hobeã hawa: hamomu da hamedei ba:mu.

<sup>5</sup> \*Na da osobo bagadega esaleã, Na da osobo bagade ea hadigi dialebe!”

<sup>6</sup> Amo sia:nanu, Yesu da osoboga defo aduga:le, amo defo hano amola osobo bibiagone, fafu hamoi. E da amo fafu si dofoi dunu ea siga legei. <sup>7</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Dia odagi dodofemusa:, Siloua:me wayaboga masa.” (Siloua:me dawa:loma:ne da Asuna Asi). Amalalu, amo dunu da asili, hanoga dodofelalu, ea si fadegaiwane buhagi.

<sup>8</sup> Amalalu, ea na:iyado dunu, amola dunu amo da e musa: edegemusa: lelebe ba:i, ilia amane adole ba:i, “Dunu da

\* 9:5: Ma:diu 5:14; Yone 8:12

musa: logo bega: muni edegemusa: fibi, amo dunu da waha misi dunula:?”

<sup>9</sup> Mogili ilia amane sia:i, “E da amo dunu!” Be eno ilia amane sia:i, “Amo dunu hame. Be ea ba:su da amo dunu ea ba:su defele.” Be musa: si dofoi dunu hisu amane sia:i, “Na da amo dunu.”

<sup>10</sup> Ilia da ema amane sia:i, “Amaiba:le, di da habodane wali siga ba:sala:?”

<sup>11</sup> E bu adole i, “Dunu Ea dio amo Yesu, E da fafuhamone, na siga legele, na da Siloua:me wayabo na odagi dodofemusa: masa:ne sia:i. Na da asili, odagi dodofelalu, na da bu hahawane ba:i.”

<sup>12</sup> Ilia amane adole ba:i, “Amo dunu da habila:?” E bu adole i, “Na hame dawa:!”

*Fa:lisi Dunu da Uhinisu Hou Bai Hogoi*

<sup>13</sup> Amalalu, ilia da musa: si dofoi dunu amo Fa:lisi dunu ilima oule asi. <sup>14</sup> Yesu da fafuhamone, si dofoi dunu ea si fadegai, amo eso da Sa:bade eso galu. <sup>15</sup> Amo dunu ea bu ba:su hou habodane lai, Fa:lisi dunu da ema bu adole ba:i. E da ilima amane sia:i, “E da na siga fafuhagei. Na odagi na dodofelalu, waha hahawane ba:sa.”

<sup>16</sup> Fa:lisi dunu mogili da amane sia:i, “Amo hamosu dunu da Godema hame misi. E da Sa:bade eso sema hame hamosu.” Be eno da amane sia:i, “Wadela:i hamosu dunu da musa: hame ba:su ilegei hou ninia waha ba:i, habodane hamoma:bela:?” Amaiba:le ilia asigi dawa:su hisu hisu hamoiba:le, mogi. <sup>17</sup> Amalalu, Fa:lisi dunu da amo dunuma bu adole ba:i, “Amo dunu dia si fadegai di da sia:sa. Amaiba:le, amo dunu da nowa dunula:?” E bu adole i, “E da balofede dunu.”

<sup>18</sup> Be Yu ouligisu dunu, ilia da amo dunu da musa: si dofoi galu dafawaneyale hame dawa:i. Amaiba:le ilia da ea eda, amola ame, ilima misa:ne sia:i. <sup>19</sup> Ilia da elama amane sia:i. “Amo dunu da alia manola:? E da si dofoiwane lalelegei alia da sia:beba:le, e da wali abuliba:le bu ba:sala:?”

<sup>20</sup> Ea ada amola ame bu adole i, “E da ania mano ania dawa:. E da si dofoiwane lalelegei, ania dawa:. <sup>21</sup> Be e da habodane uhibala:? Nowa dunu da e uhibela:? amo ania hame dawa:. Ema adole ba:ma! E da asigilaiba:le bu adole imunusa: dawa:.”

<sup>22</sup> Ela da Yu ouligisu dunu ilima beda:iba:le amane sia:i. Bai Yu ouligisu dunu ilia musa: amane sia:i dagoi, “Nowa dunu da Yesu da Mesaia dafawaneyale dawa:be sia:sea, amo ninia da sinagoge diasuga fadegale sefasimu.” <sup>23</sup> Amaiba:le ea ada amola ame, amane sia:i, “E da asigilaiba:le, ema adole ba:ma.”

<sup>24</sup> Fa:lisi dunu da musa: si dofoi dunu bu eno ilima misa:ne sia:i. Ilia da ema amane sia:i, “Di da Gode Ea

Dioba:le, dafawane sia: fawane sia:ma. Dia uhinisu dunu da wadela:i hamosu dunu, amo ninia dawa:!”

<sup>25</sup> E bu adole i, “E da wadela:i hamosu dunu o dunu ida:iwane gala amo na hame dawa:. Liligi afadafa fawane na dawa:. Na da musa: hame ba:su be waha ba:lala.”

<sup>26</sup> Ilia amane sia:i, “E da dima adi hamobela:? Dia si dofoi E da habodane hahamobela:?”

<sup>27</sup> E bu adole i, “Na da dilima olelei dagoi be dilia hamedafa nabi. Abuliba:le bu adoma:bela:? Dilia, Ema fa:no bobogemusa: dawa:bela:?”

<sup>28</sup> Ilia da ema lasogole amane sia:i, “Di da amo dunu Ea ado ba:su dunu esala. Be ninia da Mousesese ea ado ba:su dunu. <sup>29</sup> Gode da Mousesema sia:i, amo ninia dawa:. Be amo dunu da habodili misi, ninia da hamedafa dawa:.”

<sup>30</sup> E bu adole i, “Goe da fofogadigisu liligi! Na si dofoi E hahamoi, be E da habodili misi amo dilia hame dawa:.”

<sup>31</sup> Gode da wadela:i hamosu dunu hame naba, ninia dawa:. Be Ea sia: nabawane hamosu dunu, amo ea sia:ne gadosu E da naba. <sup>32</sup> Osobo bagade degabo hahamosu esoha amola fa:no, si dofoi dunu ea si bu hahamoi amo hou da hamedafa ba:su. <sup>33</sup> Amo dunu da Godema hame maha ganiaba, E da amo hou hamomu hamedela:loba:.”

<sup>34</sup> Ilia bu adole i, “Di da wadela:i hou amo ganodini lalelegele, asigilai dagoi. Di da abuliba:le ninima olele-bela:?” Amalalu, ilia da amo musa: si dofoi dunu, sinagoge diasuga fadegale fasi.

### *A:silibu Si Dofoi Fedege*

<sup>35</sup> Amo hou nababeba:le, Yesu da amo dunu hogole ba:loba, ema amane adole ba:i, “Di da Dunu Egefe ea hou dafawaneyale dawa:sala:?”

<sup>36</sup> Musa: si dofoi dunu da bu adole i, “Hina! Na dafawaneyale dawa:ma:ne, E da nowayale nama olelema!”

<sup>37</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Amo di da ba:i dagoi. E da wali dima sia: daha.”

<sup>38</sup> Amo dunu da Yesuma muguni bugili, amane sia:i, “Hina Gode! Na da dafawaneyale dawa:be!”

<sup>39</sup> Yesu E amane sia:i, “Na da osobo bagadega fofada:musa: misi. Si dofoi dunu da bu ba:ma:ne, amola si noga:i dunu da mae ba:ma:ne, Na da misi dagoi.”

<sup>40</sup> Mogili Fa:lisi dunu esalu, amo sia: nababeba:le, Ema amane adole ba: i, “Dia da nini si dofoi dunuyale dawa:bela:?”

<sup>41</sup> Yesu da bu adole i, “Dilia da si dofoi ganiaba, dilia da hame ba:beba:le, wadela:i hou hame hamoi ba:la:loba. Be dilia da noga:le ba:sa amo dilia da sia:beba:le, dilia wadela:i hou da hame dedebei, diala.”

# 10

## *Sibi Ouligisu Dunu Fedege Sia:*

<sup>1</sup> Yesu E amane sia:i, “Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu da sibi gagoi amoga heda:musa:, logo holeidafa mae golili be udigili eno logoga heda:sa, amo dunu da ougi wamolasu dunu agoane.

<sup>2</sup> Be sibi gagoi logo holeidafa amoga golili masunu dunu da sibi Ouligisudafa Dunu. <sup>3</sup> Logo holei ouligisu dunu da Ouligisudafa golili misa:ne, logo ga:su doasisa. E da sibi ilia dio afae afae webeba:le, ilia da Ea sia: naba. E da Ea sibi gadili oule ahoa. <sup>4</sup> Sibi huluane da gadili ahoasea, E da ilima bisili ahoa. Ilia da Ea sia: dawa:beba:le, ilia da Ema fa:no bobogesa. <sup>5</sup> Ilia da eno dunuma hamedafa fa:no bobogemu. Amo dunu ea sia: ilia da hame dawa:beba:le, ilia eba:le hobeale masunu.”

<sup>6</sup> Yesu da amo fedege sia: ilima olelei, be ilia da amo ea bai hamedafa dawa:i.

## *Yesu da Sibi Ouligisu Ida:iwane Gala*

<sup>7</sup> Amaiba:le, Yesu E bu sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa. Na da sibi ilima Logo Holei gala. <sup>8</sup> Musa: misi dunu huluane da wamolasu dunu esalu, be sibi da ilia sia: hame nabi.

<sup>9</sup> Na da Logo Holeidafa. Nowa da Nama golili dasea, e da gaga:su hou ba:mu. E da ganodini misini, gadili asili, gisi ha:i manu ida:iwane ba:mu.

<sup>10</sup> Wamolasu dunu da wamolamusa:, medole legemusa:, amola gugunufinisimusa: maha. Na da esalusu nabaiwane gala, dilima imunusa: misi.

<sup>11</sup> Na da Sibi Ouligisu ida:iwane gala. Na sibi fidimusa:, Na da bogomu hame hihi.

<sup>12</sup> Bidi lama:ne hawa: hamosu dunu da sibi ouligisu hame amola sibi da ea sibi hame. E da wufi (gasonasu sigua wa:me) manebe ba:sea, sibi yolesili hobeale ahoa. Amasea, wufi da sibi ilia da:i gadelale, ilia gilisisu afafasa. <sup>13</sup> Bidi lama:ne hawa: hamosu dunu da bidi lama:ne fawane hawa: hamonanebeba:le, amola e da sibima hame asigiba:le, hobeale ahoa.

<sup>14</sup> - <sup>15</sup> \*Na da Sibi Ouligisu ida:iwane gala. Na Ada da Na dawa: amola Na da Na Ada dawa:. Amo defele Na da Na sibi dawa: amola ilia Na dawa:. Na da ili gaga:musa: bogomu momagele esala.

<sup>16</sup> Na sibi eno, ilia da amo gagoi ganodini hame gagili sali. Na da ili oule misunu galebe. Ilia da Na sia: nabimu, amola ilia da sibi gilisisu afadafa hamone, Sibi Ouligisu afadafa Ema fa:no bobogemu.

\* **10:15:** Ma:diu 11:27; Luge 10:22



17 Adadafa da Nama dogolegesa. Bai Na esalusu bu lama:ne, fisimu hame hihi.

18 Dunu eno da Na esalusu hedofamu da hamedei. Be Na hanaiba:le, Nisu da Na esalusu fisimu. Na esalusu fisimu, Na defele esala, amola Na esalusu bu samogema:ne Na da defele esala. Amo hou hamoma:ne, Na Ada da Nama sia:i dagoi.”

19 Amo sia: nababeba:le, dunu gilisi da bu mogi. 20 Mogili bagohame amane sia:i, “E da Fio liligi ea baligiga aligisa. E da doula ahoa. Dilia abuliba:le Ea sia: nabala:?”

21 Be eno ilia amane sia:i, “Dunu da Fio liligi aligibiba:le, agoane sia:mu da hamedei. Fio liligi da habodane si dofoi dunu ilia si fadegama:bela:?”

### *Ilia da Yesu Higa:i*

22 Amo esoha, Yelusaleme moilai bai bagadega, ilia Debolo Diasu Modale Ligiagasu Lolo Nasu (Feast of Dedication) hamonanu. Eso da anegagi esoha. 23 Yesu da Debolo Diasu ganodini, Soloumane ea fila ahoasu amoga lalu. 24 Amalalu, dunu bagohame Ema guba:le aligili, Ema amane adole ba:i, “Di da habogala ninima moloiwane olelema:bela:? Di da Mesaiala:? Moloiwane ninima olelema.”

25 Yesu da bu adole i, “Na da dilima adoi dagoi, be dilia Na adoi dafawaneyale hame dawa:i. Na Ada Nama adoi liligi Na da hamonanebeba:le, amo hamobe da Na hou olelesa. 26 Be dilia da dafawaneyale dawa:mu higasa. Bai dilia da Na sibi hame.

27 Na sibi da Na sia: naba. Na da Na sibi dawa:, amola ilia da Nama fa:no bobogesa.

28 Na da ilima eso huluane Fifi Ahoanusu iabeba:le, ilia da mae bogole fifi ahoanumu. Ilia da Na lobo ganodini gaguiba:le, enoga bu samogemu da hamedei galebe. 29 Na Ada da amo sibi Nama i dagoi. Na Ada Ea gasa da eno gasa huluane baligi dagoi. Na Ada da wali Na sibi ouligibiba:le, Ea ouligisu hou amoga eno dunu ili fadegamu da hamedei galebe.

30 Na Ada amola Na da afae fawane!” 31 Amalalu, Yu dunu da bu Yesu medomusa:, igi gaguia gadoi. 32 Yesu da ilima amane sia:i, “Na da Na Ada Ea musa: hame ba:su hawa: hamosu, dilia ba:ma:ne, bagohame hamosu. Na da adi ida:iwane liligi hamoiba:le, dilia Na igiga medoma:bela:?”

33 †Ilia bu adole i, “Dia hawa: ida:iwane hamoiba:le hame, be Dia lasogole sia:beba:le fawane ninia igiga medomusa: dawa:. Di da osobo bagade dunu fawane, be Di da Gode defele esala, Di da sia:sa.”

<sup>34</sup> †Yesu E bu adole i, “Dilia Sema amo ganodini dedei diala, Gode amane sia:i, ‘Dilia da ‘gode’ dunu agoane esala.’  
<sup>35</sup> Gode Sia: Dedei da dafawane mae afadenene dialumu, ninia dawa:. Gode da dunu amoma E da Ea sia: iasi, ilima ‘gode’ dunu agoane dio asuli. <sup>36</sup> Be Adadafa da Nama ilegele, osobo bagadega asunasi. Amaiba:le, Na da Gode Egefe amo Na da sia:beba:le, Na da lasogole sia:i dilia abuliba:le sia:bela:? <sup>37</sup> Be Na Ada Ea adoi liligi Na hame hamonanebe galea, defea, Na hou dafawaneyale mae dawa:ma! <sup>38</sup> Be dilia da Na sia: dafawaneyale hame dawa:sea, defea, Na gasa bagade hawa: hamosu amo dafawaneyale dawa:ma! Amasea Ada da Na ganodini esala, amola Na da Ada ganodini esala, amo dilia da dawa:mu.”

<sup>39</sup> Bu eno ilia Yesu gagulaligimusa: dawa:i galu, be E da hobeale asi.

<sup>40</sup> §Amasea, Yesu da Yodane Hano degele, Yone ea musa: hanoga fane salasu sogebi amoga buhagili esalu. <sup>41</sup> Dunu bagohame Ema misini, amane sia:i, “Yone da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hame hamosu. Be e da amo dunu Ea hou huluane olelei. Amola Yone ea adosu, amo huluane da dafawane.” <sup>42</sup> Amalalu, amo sogebiga dunu bagohame da Ea hou dafawaneyale dawa:i dagoi.

## 11

### *La:salase Bogoi*

<sup>1</sup> \*Bedani moilai dunu afae ea dio amo La:salase, da oloi dialu. Bedani moilaiga Meli amola ea aba Mada da esalu. <sup>2</sup> †(Meli da gabusiga: manoma Yesu Ea emo amoga sogadigili, ea dialuma hinaboga dogai. Ea ola La:salase da oloi dialu.) <sup>3</sup> Amo a:fini aduna da Yesuma sia:si, “Hina! Dia dogolegei na:iyado da oloi diala.”

<sup>4</sup> Amo sia: nababeba:le, Yesu E amane sia:i, “Amo oloi da La:salase dafawane bogoma:ne hame misi. Be dunu huluane Gode Ea hadigi ida:iwane ba:ma:ne, amola Gode Egefe hadigi lama:ne, amo oloi da mui dagoi.”

<sup>5</sup> Yesu da Mada, Meli amola La:salase, ilima bagadewane asigisu. <sup>6</sup> Be La:salase da oloi dialu nababeba:le, E da hedolo mae asili, eso aduna eno ouesalu <sup>7</sup> Amalalu, E da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Ninia Yudia sogega ahoa:di!”

<sup>8</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu ilia da bu adole i, “Olelesu! Eso enoga, gasidawane, Yudia soge dunu da Di igiga medole legemusa: dawa:i galu. Di da abuliba:le buhagimusa: dawa:bela:?”

† 10:34: Gesami Hea:su 82:6 § 10:40: Yone 1:28 \* 11:1: Luge 10:38-39

† 11:2: Yone 12:3

<sup>9</sup> Yesu E amane sia:i, “Esoga da hawa: hamomusa:gini hadigi diala. Nowa da esomogoa ahoasea, e da oso bo bagade hadigi amo ganodini ahoabebe:le, hame sadenane dafasa.

<sup>10</sup> Be e da gasimogoa ahoasea, hadigi hamebe:le, hedolwane sadenane dafasa.”

<sup>11</sup> Amo sia: dagoloba, Yesu E bu sia:i “Ninia na:iyado La:salase, e da golai dialebe ba:i. Be Na da e didilismusa: masunu.”

<sup>12</sup> Yesu Ea ado ba:su dunu da bu adole i, “E da midi fawane dialebebe:le hedolo uhimu.” <sup>13</sup> La:salase da bogoidafa, Yesu da sia:musa: dawa:i. Be ilia dawa:loba, Yesu da La:salase golai fawane sia:i. <sup>14</sup> Amaiba:le, Yesu da moloiwane olelei, “La:salase da bogoidafa. <sup>15</sup> Be dilia da Na hou dafawaneyale dawa:ma:ne, Na da La:salase ea bogoi sogebi amoga e fidima:ne hame esalebebe:le, Na da hahawane gala. Ninia da e ba:la ahoa:di!”

<sup>16</sup> Domase (amo dawa:loma:ne da mano aduna ame afae, eso afae amoga lalelegei) e da eno ado ba:su dunuma amane sia:i, “Defea! Ninia huluane gilisili bogoma:ne, Olelesu sigi masunu da defea.”

*Yesu da Uhini Wa:legadosudafa amola Fifi Ahoanusudafa*

<sup>17</sup> Yesu da Bedani moilaiga doaga:bebe:le, La:salase da eso biyadu agoane bogoi uli dagoi ganodini dialebe, amo E da nabi dagoi. <sup>18</sup> Bedani da Yelusaleme moilai bai bagade amoga sedade defei da1 gilomida dialu. <sup>19</sup> Yudia dunu bagohame, Mada amola Meli ela ola bogoiba:le, ela fidimusa: misi esalu.

<sup>20</sup> Yesu Ea misi nababebe:le, Mada da logoga E yosia:musa: asi. Be Meli da diasuga esalu. <sup>21</sup> Mada da Yesuma amane sia:i, “Hina! Di guiguda: esala ganiaba, naola da hame bogola:loba. <sup>22</sup> Be na dawa:! Di da Godema adole ba:sea, E da Dia hanai liligi Dima imunu.”

<sup>23</sup> Yesu bu adole i, “Diola da uhini bu wa:legadomu.”

<sup>24</sup> Mada amane sia:i, “Na dawa:! Soge wadela:mu esoha, dunu huluane da wa:legadomu.”

<sup>25</sup> Yesu E amane sia:i, “Na da Wa:legadosudafa. Na da Fifi Ahoanusudafa. Nowa da bogoiwane dialebe be Na sia: dafawaneyale dawa:sea, e da bu esalumu. <sup>26</sup> Nowa esala dunu da Na sia: dafawaneyale dawa:sea, e da mae bogole esalalalumu. Amo sia: di dafawaneyale dawa:bela:?”

<sup>27</sup> Mada da bu adole i, “Ma! Hina! Di da Mesaia, Gode Egefedafa amo da oso bo bagadega misunu galu.”

*Yesu da Di*

<sup>28</sup> Amo sia:nanu, Mada buhagili, ea eya Melima wamowane sia:i, “Olelesu da doaga:i dagoi. E da Di Ema

misa:ne sia:sa!” <sup>29</sup> Amo sia: nababeba:le, Meli da hedolowane wa:legadole, asili, Yesu yosia:musa: asi. <sup>30</sup> (Yesu da moilaidafa amoga hame doaga:i. E da Mada ea Ema yosia:i sogebi amogai esalu.) <sup>31</sup> Meli da hedolowane wa:legadole, asili ba:loba, ea fidisu na:iyado da e da bogoi uli dogoi amoga dimusa: masunu dawa:i galu. Amaiba:le, ilia da ema fa:no bobogei.

<sup>32</sup> Yesu E esalu sogebi doaga:loba, Meli da Ea emo gadenene diasa:ili, amane sia:i, “Hina! Di da guiguda: esala ganiaba, naola da hame bogola:loba.”

<sup>33</sup> Meli da dinanebe, amola ea fidisu dunu huluane ilia dinanebe, amo ba:loba, Yesu Ea dogo ganodini dimusa: dawa:i galu. <sup>34</sup> E da ilima amane sia: i, “Dilia ea da:i hodo habi uli dogone salila:?” Ili bu adole i, “Hina! Ba:la misa.”

<sup>35</sup> Yesu da di. <sup>36</sup> Dunu huluane da amane sia:i, “Ba:ma! E da ema bagade asigisa!”

<sup>37</sup> Be eno dunu da amane sia: i, “E da si dofoi dunu bu ba:ma:ne, ea si hahamoi. Ebeda! E da gui esala ganiaba, E da La:salase ea bogomu logo hedofala:lobala:?”

#### *Yesu da La:salase Uhini Wa:lesi*

<sup>38</sup> Yesu da ea dogo ganodini se nabawane, La:salase ea uli dogoi amoga doaga:i. Amo da gele gelabo, ea logo holei igi bagadega bebesole ga:si. <sup>39</sup> Yesu E amane sia:i, “Gele ga:i bebesole fasima!” Be bogoi ea aba Mada da Yesuma amane sia:i, “Hina! E da eso biyaduyale gala uli dogoi ganodini salabeba:le, dasai dagoi. Gaha bagade ganumu.” <sup>40</sup> Yesu da bu adole i, “Na musa: dima sia:i dagoi! Di dafawaneyale dawa:sea, Gode Ea hadigidafa ba:mu.” <sup>41</sup> Amalalu, ilia da gele logo ga:su besole fasi. Yesu da ba:le gadole, Godema nodone sia:i, “Ada! Di da Na sia: nababeba:le, Na Dima nodone sia:sa. <sup>42</sup> Di da eso huluane Na sia: naba! Amo Na dawa:. Be dunu gui esala ilia da Dia Na asunasi dagoi amo dafawaneyale dawa:ma:ne, Na da amo sia:sa!” <sup>43</sup> Amo sia:nanu, E da ha:giwane wele sia:i, “La:salase! Di wa:legadole, misa!” <sup>44</sup> La:salase da wa:legadole, gadili misi. Ea da:i hodo amola ea odagi da bogoi abula amoga sosoi ba:i. Yesu E amane sia:i, “E hahawane masa:ne, ea bogoi abula fadegale fasima.”

#### *Ili da Yesu Medomusa: Dawa:i (Ma:diu 26:1-5; Maga 14:1-2; Luge 22:1-2)*

<sup>45</sup> Dunu bagohame Melima fidimusa: misi, amo Yesu Ea hou ba:beba:le, ilia Yesu Ea hou lalegagumusa: dafawaneyale dawa:i dagoi. <sup>46</sup> Be mogili da Fa:lisi dunu ilima buhagili, Yesu Ea hou ilima adole i. <sup>47</sup> Amalalu, Fa:lisi dunu, gobe le salasu ouligisu dunu, amola asigilai

Gasolo dunu, ilia da gilisili fofada:lalu, amane sia:i, “Ninia adi hamoma:bela:? Amo dunu da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu bagohame hamonana. <sup>48</sup> Ninia da Ea logo hame hedofasea, dunu huluanedafa da ea hou dafawaneyale dawa:mu. Amasea, Louma dadi gagui dunu da wa:legadole, ninia Debolo Diasu amola ninia fi dunu gugunufinisimu.”

<sup>49</sup> Amo ode, dunu ea dio amo Ga:iafa:se da Gobelesalasu Ouligisu dunu esalu. E da ilima amane sia:i, “Dilia da gagaoui dunu. <sup>50</sup> Ninia fi dunu huluane bogosa:besa:le, dunu afadafa fawane da dunu huluane mae bogoma:ne hi fawane bogomu da defea. Dilia da amo hame dawa:bela:?”

<sup>51</sup> E da amo sia: hisu fawane hame sia:i. Be e da Gobelesalasu Ouligisu dunu hawa: hamobeba:le, Yesu da Yu fi dunu ili wadela:i hou hamoiba:le dabe ima:ne bogomu, amo e da mae dawa:iwane ba:la:lusu. <sup>52</sup> Be Yu fi dunu fidima:ne amo fawane hame. Be Gode Ea fidafa dunu huluane osobo bagadega afafai, amo huluane gilisisu afadafa fawane bu hamoma:ne, e da Yesu da bogomu sia:i.

<sup>53</sup> Amogalu, Yu ouligisu dunu mae helefilu, Yesu medole legemu logo hogoi helei.

<sup>54</sup> Amaiba:le, dunu huluane da ba:sa:besa:le, Yesu da Yudia soge ganodini hame ahoasu. Be E da wamowane diasu ea dio amo Ifala:ime, wadela:i hafoga:i soge amo ganodini dialu, amoga asili, E amola Ea ado ba:su dunu esalu.

<sup>55</sup> Baligisu Lolo Nasu da gadeneiba:le, dunu bagohame da ilia soge yolesili, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: asi. Iliamusa: hou hahamomusa:, amola sema dodofesu hou hamomusa:, asi. <sup>56</sup> Iliada Yesu hogosu. Be Debolodiasu ganodini ilia gilisisia, ilia amane sia: dasu, “Diliaadi dawa:bela:? E da Lolo Nasu amoma misa:bela:? Ma hame misa:bela:?” <sup>57</sup> Gobelesalasu ouligisu dunu amola Fa:lisi dunu, ilia da dunu huluane ilima ilia da Yesu ba:sea, ilima adoma:ne gasa bagadewane sia:i dagoi. Iliada Yesu afugili gagulaligimusa: dawa:i galu.

## 12

*Uda da Gabusiga: Manoma Yesuma Sogadigi  
(Ma:diu 26:6-13; Maga 14:3-9)*

<sup>1</sup> Eso gafeyale gala aligili, Baligisu Lolo Nasu da ba:mu galu. Amo esoha Yesu da Bedani sogebi, La:salase ea diasuga doaga:i. (La:salase da musa: bogole, Yesu da uhinisi.) <sup>2</sup> Amoga ilia da Yesuma nodomusa: lolo Nasu hamoi. Mada da ha:i manu gobelesalasu. La:salase amola

eno dunu amola Yesu, ha:i naha esalu. <sup>3</sup> \*Meli da gabusiga: manoma, muni bagade liligi ea dio amo “nade”, amo lale, Yesu Ea emo amoga sogadigi. Amalalu, e da Yesu Ea emo amo ea dialuma hinaboga dogai. Amo manoma ea gabusiga: ida:iwane heda:le, diasu da amoga nabai galu. <sup>4</sup> Be Yesu Ea ado ba:su dunu afadafa, ea dio amo Yudase Isaga:liode, (e da fa:no Yesu hohonoi, amo dunu), e amane sia:i, <sup>5</sup> “Amo gabusiga: manoma bidi lale, muni lai hame gagui dunuma imunu da defea galu. Amo da muni bagade liligi, dunu da ode afae hawa: hamone, amo ea bidi lamu defele ba:sa!” <sup>6</sup> Amo sia: e da hame gagui dunuma asigiba:le hame sia:i, be e da wamolasu dunu esalebeba:le sia:i. E da muni salasu gagui galu. Hi liligi lamusa:, e da amoga muni wamolalusu.

<sup>7</sup> Be Yesu da bu adole i, “Yolema! E da Na uli dogone salimu dawa:beba:le, amo hou waha hamomu da defea. <sup>8</sup> †Dilia da eso huluane hame gagui dunu ba:mu. Be eso enoga dilia da Na hame ba:mu.”

*Ilia da La:salase Medomusa: Dawa:i*

<sup>9</sup> Dunu bagohame da Yesu da Bedani moilaiga misi dagoi nabi. Amaiba:le, ilia Yesu ba:la misi. Be Yesu fawane hame. Yesu da La:salase ea bogoi bu walesiba:le, ilia da La:salase amolawane ba:la misi

<sup>10-11</sup> Amaiba:le, La:salase ea hou ba:beba:le, dunu bagohame ilia bu gobebe salasu dunu ilia hou yolesili, Yesu Ea hou lalegaguiba:le, gobebe salasu ouligisu dunu da La:salase amolawane medole legemusa: logo hogoi helei.

*Yesu E Hahawane, Hinawane, Yelusaleme Moilai bai bagadega Doaga:i*

*(Ma:diu 21:1-11; Maga 11:1-11; Luge 19:28-40)*

<sup>12</sup> Golale hahabe, dunu bagohame da Baligisu Lolo manusa: misi esalebe ba:i. Iliia Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega manebe nabi. <sup>13</sup> †Amalalu, ilia fasela agoane amoda lale, Ema yosia:musa: gadili asi. Iliia bagade wele sia:i, “Godema nodone sia:ma! Gode Ea Dioba:le misi Dunu Ema ninia nodomu da defea. Isala:ili fi Hina Bagade Ema nodoma!”

<sup>14</sup> Yesu da dougi lale, amoga fila heda:le ahoasu. Gode Sia: Dedei defele da amane ba:i, <sup>15</sup> §“Saione fi dunu! Mae beda:ma!

Dilia Hina Bagade da manebe goea!

E da dougi mano amoga fila heda:le manebe.”

\* 12:3: Luge 7:37-38 † 12:8: Mousese ea Malasu 15:11 ‡ 12:13: Gesami

Hea:su 118:25-26 § 12:15: Segalaia 9:9

16 Amogalu, Yesu Ea ado ba:su dunu da amo hou noga:le hame dawa:i galu. Be fa:no Yesu da Ea hadigi bu lai dagoloba, ilia da Gode Ea Sia: dedei da Yesu Ea hou olelema:ne dedei dagoi, amo bu dawa:i.

17 Yesu da musa: wele sia:beba:le, La:salase uhini wa:legadoi. Amo hou ba:su dunu da amo hou sia:ne iasu dunu enoma olelei. 18 Yesu da amo musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamoi, amo nababeba:le, dunu bagohame da Yesu yosia:musa: misi. 19 Amalalu, Fa:lisi dunu ilisu gilisili sia: dasu, “Ninia Ea logo hedofamu gogolesa! Ba:ma! Osobo bagade fi dunu huluane da ema fa:no bobogelala.”

### *Galigi Dunu Iliā da Yesu Hogoi*

20 Galigi sogē fi dunu mogili da Baligisu Lolo Nasu esoga, Godema nodomusa:, Yelusalemega heda:le esalu. 21 Iliā da Filibe (ea moilai da Bedesa:ida, Ga:lili sogē amo ganodini) ema misini, amane sia:i, “Hina! Ninia Yesu ba:mu hanai gala.”

22 Filibe da asili, A:daluma adoi. Amalalu, ela da Yesuma adola asi. 23 Yesu E elama amane adole i, “Ilegei eso da doaga:i dagoi. Wali, Dunu Egefe da hadigi bagadedafa lamu galebe. 24 Na da dilima dafawane sia:sa. Widi hawa: afadafa, da osoboga hame dasea, hame biosea, e da widi hawa: afadafa fawane dialumu. Be e da biosea, widi hawa: bagohame bu hamosa. 25 \*\*Nowa dunu da ea esalusu gagumusa: hanai galea, e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu ea osobo bagade esalusu amoma hame asigisia, e da ea esalusu bu lale, Fifi Ahoanusu ba:mu. 26 Di da Na hawa: hamomusa: dawa:sea, Nama fa:no bobogema! Amasea, di da Na hawa: hamosu dunu hamoiba:le, Na esalebe amoga esalumu. Nowa dunu da Na hawa: hamosea, Na Ada da ema nodone, gaguia gadomu.”

### *Yesu da Ea Bogomu Olelei*

27 “Wali Na dogo ganodini se naba. Na da adi sia:ma:bela:? Na da agoane ‘Ada! Amoha hou da Nama mae doaga:ma:ne, Di logo hedofama, amo Na da sia:ma:bela:? Hame mabu! Na da amo se nabimusa:, osobo bagadega misi dagoi. 28 Ada! Dia dio Di hadigiwane hahamoma!” Amalalu, sia: bagade muagado misi, “Na Dio Na da hadigiwane hahamoi dagoi, amola Na da bu agoane hahamomu!”

29 Dunu bagohame amogawi lelefulu, muagadonini misi sia: nababeba:le, mogili amo da gu gelebe ilia sia:i. Mogili amane sia:i, “A:igele dunu da Ema sia:i!”

\*\* 12:25: Ma:diu 10:39, 16:25; Maga 8:35; Luge 9:24, 17:33

<sup>30</sup> Be Yesu da ilima amane sia:; “Amo sia: da Na fidima:ne hame, be dili fidima:ne misi dagoi. <sup>31</sup> Gode da wali osobo bagade fifi asi gala ilima fofada:mu! Wali Na da osobo bagade ouligisu dunu (Sa:ida:ne) hasalimu. <sup>32</sup> Osobo bagade dunu da Na gagua gadosea, Na da dunu huluane Nama hiougimu.” <sup>33</sup> (Amo sia: E da Ea bogomu logo olelemusa: sia:i.)

<sup>34</sup> ††Dunu huluane bu adole i, “Ninia sema ganodini, Mesaia da mae bogole, eso huluane esalalalumu, amo dedei diala. Amaiba:le, osobo bagade dunu ilia Dunu Egefe gagua gadomu, Di abuliba:le sia: dalula? Dunu Egefe da nowa dunula:?”

<sup>35</sup> Yesu E bu adole i, “Wali, hadigi da fonobahadi dialumu. Be gasi da hedolowane doaga:sa:besa:le, hadigi wali dialebeba:le, dawa:iwane masa. Gasi ganodini ahoasu dunu da logo hamedafa ba:sa. <sup>36</sup> Hadigi da dialebeba:le, dilia amo hadigi dafawaneyale dawa:ma! Amalalu, dilia da hadigi ea dunu fi agoane esalumu.” Amo sia:nanu, Yesu da asili, wamoaligi.

*Dunu Ili Dafawaneyale Hame Dawa:su Hou*

<sup>37</sup> E da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu bago-hame, ili ba:ma:ne hamosu. Be ilia da Ea hou dafawaneyale hame dawa:su. <sup>38</sup> ††Amaiba:le, musa: balofede dunu Aisaia ea sia: dafawane didili hamoi ba:i. E musa: amane sia:i,

“Hina Gode! Ninia da Dia sia:ne iasu olelei dagoi.

Be nowa da dafawaneyale dawa:bela:?

Hina Gode da nowama Ea gasa bagade hou olelebela:?”

<sup>39</sup> Amaiba:le, ilia dafawaneyale dawa:mu da hamedei ba:i. Bai Aisaia da musa: eno sia: amane sia:i,

<sup>40</sup> §§“Gode da ilia si dofoi dagoi.

E da ilia asigi dawa:su logo hedofai dagoi.

Amaiba:le, ilia siga ba:mu da hamedei galu,

amola ilia asigi dawa:su amoga hame dawa:i galu.

Ilia oloi uhima:ne, ilia Nama sinidigimusa: hame dawa:;

Gode amane sia:sa.”

<sup>41</sup> Aisaia da Yesu Ea hadigi ba:la:lebeba:le, Yesu Ea hou olelemusa:; musa: amane sia:i.

<sup>42</sup> Be amomane, Yu ouligisu dunu bagohame da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa: i. Be Fa:lisi dunu da ili sinagoge diasu amoga fadegale fasisa:besa:le, ilia wamowane sia:da.

<sup>43</sup> Ili da osobo bagade dunu da ilima nodone sia:mu amo hanaiba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou wamolegei. Ili da Gode Ea ilima nodomu, amo hame dawa:i.

†† **12:34:** Gesami Hea:su 110:4; Aisaia 9:7; Isigiele 37:25; Da:niele 7:14

†† **12:38:** Aisaia 53:1 §§ **12:40:** Aisaia 6:10



*Yesu Ea Lafidili Sia:i da Fofada:su Liligi Ba:mu*

<sup>44</sup> Yesu da ha:giwane sia:i, “Nowa da Na hou dafawaneyale dawa:sea, e da Na Asunasisu Dunu Ea hou amola dafawaneyale dawa:be. <sup>45</sup> Nowa da Na ba:sea, e da Na Asunasisu Dunu ba:sa. <sup>46</sup> Na hou dafawaneyale dawa:su dunu huluane da gasi ganodini mae esaloma:ne, Na da hadigi agoane osobo bagadega misi dagoi. <sup>47</sup> Nowa da Na sia: nabasea, be hame hamosea, amo dunuma Na da hame fofada:mu. Na da osobo bagade fi dunu ilima fofada:musa: hame misi, be gaga:musa: misi dagoi. <sup>48</sup> Be nowa dunu da Na higasea, Na sia:, hame lalegagusia, amo dunuma fofada:su liligi da gala. Amo fofada:su liligi da Na Sia:. Soge wadela:mu eso amoga, Na Sia: da fofada:su liligi ba:mu. <sup>49</sup> Na da Na hanaiba:le hame sia:i. Be Na Ada da Na amo sia: sia:ma:ne asunasi dagoi. <sup>50</sup> Na Ada Ea sia: da eso huluane Fifi Ahoanusu iaha, amo Na dawa:. Amaiba:le, Na Ada da musa: Nama adoi liligi, amo fawane Na da olelesa!”

## 13

*Yesu da Ea Ado Ba:su Dunu Ilia Emo Dodofei*

<sup>1</sup> Aya da Baligisu Lolo Manu galu. E da osobo bagade yolesili, Godema bu heda:mu amo da gadenene, Yesu E dawa:i galu. E da osobo bagadega esaloba, E da Ea hou lalegagui dunu ilima bagadewane asigilalu. E da amo bagade dogolegei hou ilima hamoi, amo hame fisi.

<sup>2</sup> Yesu amola Ea ado ba:su dunu, ilia da gilisili ha:i naha esalu. Sa:ida:ne da Yudase (Saimone Isaga:liode ea mano) amo ea asigi dawa:su oleleiba:le, e da Yesu hohonomu dawa:lalu. <sup>3</sup> Yesu da Ea Ada da Ema gasadafa hou ia dagoi, amo dawa:i galu. E da Godema misi, amola Godema bu masunu, dawa:i galu. <sup>4</sup> Amalalu, ha:i nanu, E wa:legadole, abula fadegale, doga:su abula lale, amo idiniginisili, <sup>5</sup> hano dili, gaga ganodini salawane, E da Ea ado ba:su dunu ilia emo muni dodofelalu amola Ea doga:su abula idiniginisi amoga doga:i. <sup>6</sup> E da Bidama doaga:le, Bida da Ema amane sia:i, “Hina! Dia da na emo abulimusa: dodofema:bela:?”

<sup>7</sup> Yesu da ema bu adole i, “Na hou di wahadafa hame dawa:. Be di da hobe dawa:mu.”

<sup>8</sup> Bida e bu sia:i, “Na emo Di da hamedafa dodofemu.”

Be Yesu E bu adole i, “Dia emo Na hame dodofesea, di da Na fi ganodini esalumu hamedei.”

<sup>9</sup> Saimone Bida da bu adole i, “Hina! Na emo fawane hame, be na lobo amola na dialuma, huluane dodofema!”

<sup>10</sup> Yesu E amane sia:i, “Nowa da hanoga ulabeba:le, e da fofoloidafa gala. Ea da:i hodo da bu hame dodofele, ea emo fawane bu dodofemu da defea. Dilia huluane da

fofoloi dagoi. Be dunu afae fawane da fofoloi hame.” <sup>11</sup> (Ea hohonomu dunu amo dawa:beba:le, Yesu da amane sia:i, “Huluane da fofoloi dagoi. Be afadafa fawane da hame fofoloi.”)

<sup>12</sup> \*Ilia emo dodofelalu, E da Ea abula bu idiniginisili, E da Hi fia sogebi amogai bu fili, amane sia:i, “Na waha hou hamoi dilia dawa:bela:? <sup>13</sup> Dilia da Nama Olelesu amola Hina dio asula. Amo da defea. Na da dilia Hina esala. <sup>14</sup> Amaiba:le, Na, dilia Olelesu amola dilia Hina, dilia emo Na dodofeiba:le, dilia eno dunu eno dunu ilia emo dodofemu da defea. <sup>15</sup> Dilia da Na hou defele hamoma:ne, Na da amo hou dilima olelei. <sup>16</sup> †Na dilima dafawane sia:sa. Hawa: hamosu dunu da ea hina ea hou hame baligisa., amola adola ahoasu dunu da asunasisu dunu ea hou hame baligisa. <sup>17</sup> Amo hou dilia dawa:. Amaiba:le, dawa:beba:le hamosea, dilia hahawane bagade ba:mu.

<sup>18</sup> ‡Na da dunu huluane ilia hou hame olelesa. Na da Na ilegei dunu ili dawa:. Be Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Na gilisili ha:i nasu na:iyado dunu da bu sinidigili, e da Na higa:i,’ amo sia: da dafawane ba:mu. <sup>19</sup> Amo hou da hame doaga:i. Be amo hou doaga:sea, dilia da ‘Na da Nisu’ amo adoi defele dafawaneyale dawa:ma:ne, Na da hidadea dilima adoi dagoi. <sup>20</sup> §Na dilima dafawane sia:sa. Nowa dunu da na hawa: hamomusa: adola ahoasu dunu hahawane yosia:sea, e da Na hahawane yosia:sa., amola nowa da Na hahawane yosia:sea, e da Na Asunasisu Gode hahawane yosia:sa.

*Yesu E da Enoga Hohonomu Sia:i*

*(Ma:diu 26:20-25; Maga 14:17-21; Luge 22:21-23)*

<sup>21</sup> Amo sia:nanu, Yesu da se bagade nabi. E mae wamolegele, amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa! Dilia fi dunu afadafa da Na hohonomu.”

<sup>22</sup> Ea ado ba:su dunu ilia enoma, enoma ba:lalu, Ea sia: bai hame dawa:beba:le, bagadewane fofogadigi. <sup>23</sup> Ado ba:su dunu afadafa, amo da Yesu Ea dogolegei, e da Yesuma dafulili esalu. <sup>24</sup> Saimone Bida da ema loboga wele, amane sia:i, “Ema adole ba:ma! E da nowa dunu ea hou sia:sa!” <sup>25</sup> Amalalu, amo ado ba:su dunu da bu gadenenewane Yesuma asili, Ema adole ba:i, “Amo dunu Dia sia:i da nowala:?”

<sup>26</sup> Yesu da bu adole i, “Na da agi hanoga gele, dunu afae ema imunu. Amo dunu!” Amalalu, E agi lale, hano gele, Yudase (Saimone Isaga:liode ea mano) ema i dagoi.

\* **13:12:** Luge 22:27 † **13:16:** Ma:diu 10:24; Luge 6:40; Yone 15:20 ‡ **13:18:** Gesami Hea:su 41:9 § **13:20:** Ma:diu 10:40; Maga 9:37; Luge 9:48, 10:16

<sup>27</sup> Yudase da agi lalu, Sa:ida:ne da ea dogo ganodini aligila sa:i. Yesu da Yudasema amane sia:i “Dia hanai hawa: hamosu hedolo hamoma!” <sup>28</sup> Be gilisili ha:i nanebe dunu ilia da Yesu Ea Yudasema sia:i amo ea bai hame dawa:i. <sup>29</sup> Yudase da muni salasu gaguiba:le, Yesu da ha:i manu eno bidi lama:ne o hame gagui dunuma ima:ne Yesu da sia:i, eno ado ba:su dunu ilia amane dawa:i galu. <sup>30</sup> Yudase da agi lalu, hedolowane gadili asi. Logo doasili, gadili gasi bagade ba:i.

### *Sema Gaheabolo*

<sup>31</sup> Yudase da yolesili asi dagoloba, Yesu E amane sia:i, “Wali Dunu Egefe da Ea hadigi lamu galebe. Dunu Egefe da Gode Ea hadigi olelesa. <sup>32</sup> Amaiba:le, Dunu Egefe da Gode Ea Hadigi olelemuba:le, Gode da Dunu Egefe ea Hadigi wahawane olelemu.

<sup>33</sup> \*\*Na manolali! Wali Na da dilima fa:bihadi fawane bu gilisili esalumu. Dilia da Na hogoi helemu. Be Na Yu ouligisu dunu ilima sia:i defele, amo dilima bu sia:sa, ‘Na masunu soge amogai dili masunu da hamedei galebe! <sup>34</sup> ††Wali, Na da sema gaheabolo dilima olelesa. Dilia dunu eno amo dunu eno ilima asigima. Na dogolegei hou dilima amo defele, dilia enoma enoma asigima. <sup>35</sup> Dunu eno da dunu enoma asigidafa hou hamosea, dunu huluane ilia da dili da Na fa:no bobogesu dunudafa, amo noga:le dawa:mu.”

### *Bida da ‘Yesu Na Hame Dawa:’ Sia:mu, Yesu E Sia:i (Ma:diu 26:31-35; Maga 14:27-31; Luge 22:31-34)*

<sup>36</sup> Saimone Bida da Ema adole ba:i, “Hina! Di da habidili masa:bela:?”

Yesu E bu adole i, “Na masunu soge amoga di waha fa:no bobogele doaga:mu gogolesa. Be fa:no amo sogega doaga:musa:, di da Nama fa:no bobogemu.”

<sup>37</sup> Bida e bu adole ba:i, “Hina! Abuliba:le na da wali Dima fa:no bobogemu da hamedebela:? Na da Di fidima:ne, na da bogoma:ne momagele esala.”

<sup>38</sup> Yesu E bu adole i, “Di da dafawane Na fidima:ne bogoma:ne momagebela:? Na dima dafawane sia:sa. Wali gasia, di da hidadea, ‘Na da Yesu hame dawa:,’ udiana agoane sia:nanu, fa:no gagala gawali ga:be nabimu.”

## 14

### *Yesu da Godema Heda:su Logodafa*

<sup>1</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia mae fofogadigima, mae da:i dioma! Dilia Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Na hou amola dafawaneyale dawa:ma. <sup>2</sup> Na Ada Ea diasu

\*\* 13:33: Yone 7:34 †† 13:34: Yone 15:12, 15:17; 1 Yone 3:23; 2 Yone 1:5

ganodini da sesei bagohame diala. Na da dilia sogebi hahamomusa: masunu. Amo da dafawane hame ganiaba, Na da dilima adola:loba. <sup>3</sup> Amola Na da asili, dilia sogebi hahamoi dagosea, dili da Na esalebe amoga esaloma:ne, Na da dili lidimusa: bu misunu. <sup>4</sup> Na masunusa: esalebe amoga doaga:musa: ahoasu logo, dilia dawa:.”

<sup>5</sup> Domase da Ema amane sia:i, “Hina! Dia masunu soge ninia hame dawa:. Amaiba:le, amoga doaga:musa: ahoasu ninia da habodane dawa:ma:bela:?” <sup>6</sup> Yesu E bu adole i, “Na da Logodafa. Na da Dafawane Sia:dafa. Na da Esalusudafa. Eno Godema heda:su logo da hamedafa gala, Ni fawane. <sup>7</sup> Dilia da Na dawa:i dagoiba:le, dilia da Na Ada dawa:mu. Dafawane! Dilia da Na Ada dawa:, amola dilia da Na Ada ba:i dagoi. <sup>8</sup> Filibe da Ema amane sia:i, “Hina! Dia Adadafa ninima olelema. Ninia hanai liligi afadafa da amo fawane.”

<sup>9</sup> Yesu E bu adole i, “Na da eso bagohame nini gilisili esalu. Filibe! Dia da Na hame dawa:bela:? Nowa dunu da Na ba:i dagoiba:le, e da Ada ba:i dagoi. Amaiba:le, abuliba:le Ada ninima olelema:ne sia:sala:? <sup>10</sup> Filibe! Na da Ada ganodini esala, amola Ada da Na ganodini esala, amo di da dafawaneyale hame dawa:bela:?” Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu huluane ilima amane sia:i, “Na sia: da Nama hame maha. Na Ada da Na ganodini esalebeba:le, Hi da Hi hawa: hamonana. <sup>11</sup> Na da Na Ada ganodini esala, amola Ada da Na ganodini esala, amo dilia dafawaneyale dawa:ma! Be amo dafawaneyale hame dawa:sea, defea, Na hawa: hamoi dilia ba:i dagoiba:le, dafawaneyale dawa:ma! <sup>12</sup> Na da dilima dafawane sia:sa. Nama dafawaneyale dawa:su dunu da Na hawa: hamoi defele hamomu! Ma! Na da Na Ada Ema buhagimuba:le, amo dunu da Na hawa: hamoi amo baligimu. <sup>13</sup> Dilia da Na Dioba:le adole ba:sea, Na da Adadafa Ea hadigi olelema:ne, dilia adole ba:i liligi huludafa hamomu. <sup>14</sup> Adi liligi Na Dioba:le dilia adole ba:sea, amo Na da hamomu.

### *Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Imunu Ilegei*

<sup>15</sup> “Dilia da Nama asigi galea, dilia da Na sema huluane nabawane hamomu.

<sup>16</sup> Na da Edama adole ba:muba:le, E da Fidisu eno Na defele, dilima imunuyo. E da eso huluane mae yolesili, dili fidilalumu. <sup>17</sup> Amo Fidisu da A:silibudafa. E da Gode Ea houdafa molole olelesa. Osobo bagade dunu, amo Fidisu ilia hame ba:beba:le, amola hame dawa:beba:le, ilia amo Fidisu lamu hamedei. Be E da dili esalebeba:le amola E da dilia dogo ganodini esalumuba:le, dilia da E dawa:.

<sup>18</sup> Na da ahoasea, Na da dili guluba: mano agoane hame yolesimu. Na da dilima bu misunu. <sup>19</sup> Na da fonobahadi

esalumu, amalu osobo bagade dunu da Na bu hame ba:mu. Be dilia da Na bu ba:mu. Na da esalebeba:le, dilia da esalalalumu. <sup>20</sup> Amo eso doaga:sea, Na da Na Ada ganodini esala, amola Na da dili ganodini esala, amo defele dilia da Na ganodini esala, - dilia da amo huluane dawa:mu.

<sup>21</sup> Nowa da Na sema dafawaneyale dawa:beba:le, nabawane hamosea, amo dunu da Nama asigi dunu. Nowa da Nama asigi galea, amo dunuma Gode da asigimu. Amola Na da amo dunuma asigimu, amola Na da Na hou ema olelemu.”

<sup>22</sup> Yudase (Yudase Isaga:liode hame, eno) amane sia:i, “Hina! Di da habodane nini ba:ma:ne misa:bela:? Be osobo bagade fi dunu ilia hame ba:mu. Abolebela:?”

<sup>23</sup> Yesu E bu adole i, “Nowa dunu da Nama asigiba:le, e da Na olelesu nabimu. Amasea, Na Ada da ema asigiba:le, Na Ada, amola Na da amo dunuma doaga:le, nini gilisili esalumu. <sup>24</sup> Nama hame asigi dunu da Na olelesu hame naba. Amo olelesu dilia nabi da Na olelesu hame, be Ada (Na Asunasisu) Ea olelesu.

<sup>25</sup> Na nini wali gilisili esalebeba:le, Na da amo sia: olelesu. <sup>26</sup> Ada Gode da Fidisudafa, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo Na Dioba:le asuna ahoasea, E da liligi huluane dilima olelemu. Na olelei huluane dilia bu dawa:ma:ne, E da olelemu.

<sup>27</sup> Na da olofosu dilima iaha! Na da Na olofosudafa dilima iaha. Amo olofosu da osobo bagade dunu fi ilia olofosu defele hame - amo da hisu. Dilia mae fofogadigima, mae da:i dioma, amola m mae beda:ma. <sup>28</sup> Na sia:i, ‘Wali Na da dili yolemu, be Na da dilima bu misunu,’ amo dilia nabi dagoi. Dilia da Nama asigi ganiaba, Ada Ea hou da Na hou baligi dagoiba:le, Na da Ema masunuba:le dilia da hahawane ba:la:loba.

<sup>29</sup> Amo hou mae doaga:le, Na da hidadea dilima olelei. Bai amo hou doaga:i ba:sea, dilia da dafawaneyale dawa:mu. <sup>30</sup> Osobo bagade fi dunu ilia ouligisu dunu da mabeba:le, Na da bu bagade sia:mu hamedei gala. E da Nama hina hamedafa esala.

<sup>31</sup> Be Na da Ada Ema asigisa, amo osobo bagade dunu ilia dawa:ma:ne, Na da Ea ado i huluane nabawane hamonana. Hadiga! Amo sogebi ninia yolesimu.”

## 15

### *Yesu da Waini Efedafa*

<sup>1</sup> “Na da waini efedafa. Na Ada Gode da ifabi ouligisu dunu. <sup>2</sup> Na amoda da fage hame legei ba:loba, E da fadegale fasisa. Amoda da ha:i manu legebe ba:loba, ha:i manu eno ida:iwane amola ledi hamedei amo baligili legema:ne,

E da banuguma amo gobiheiga noga:le dadamusa:.<sup>3</sup> Na da Gode Ea sia: dilima olelebeba:le, dilia da wali ledo hamedei.<sup>4</sup> Dilia da Nama madelagi agoane esalea, Na da dilima madelagi agoane esalumu. Amoda da hisu ha:i manu legemu da hamedei. Amoda da efega bugila ahoabebe:le fawane, ha:i manu legesa. Dilia, Nama hame bugila ahoasea, ha:i manu legemu da hamedei ba:mu.

<sup>5</sup> Na da waini efedafa. Dilia da amoda. Nowa dunu da Na ganodini esalea, Na da ea dogo ganodini aligibiba:le, e da fage bagohame legemu. Na hame fidisa galea, dilia fage legemu hamedei ba:mu.

<sup>6</sup> Nowa dunu da Na ganodini hame aligisia, Ada da e amoda agoane fadegale fasisa. E da biole, laluga galadigili, nei dagoi ba:mu.<sup>7</sup> Dilia da Na ganodini aligisia, amola Na sia: dilia dogo ganodini galea, dilia adi liligi adole ba:sea, amo Gode da dilima imunu.

<sup>8</sup> Dilia ha:i manu bagadewane legesea, osobo bagade dunu da Na Ada Ea Dio amoma nodone sia:mu., amola dilia da Na ado ba:su dunudafa agoane esalumu.<sup>9</sup> Na Ada da Nama bagadewane asigisa. Amo defele, Na da dilima asigisa. Dilia Na asigi hou ganodini esaloma!<sup>10</sup> Na da Na Ada Ea sema nabawane hamonanebeba:le, Na da Ea asigi hou ganodini esala. Amo defele, dilia da Na sema nabawane hamosea, dilia da Na asigi hou amo ganodini esalumu.

<sup>11</sup> Na hahawane hou dili ganodini dialoma:ne, amola dilia hahawane hou da nabaiwane ba:ma:ne, Na da amo sia: dilima adosu.<sup>12</sup> \*Na sema da amo, 'Na dilima asigi hou defele, dilia dunu enoma enoma asigima!' <sup>13</sup> Baligili asigidafa hou da agoane. Dunu da ea na:iyado dunu ea esalusu gaga:ma:ne, e da hi esalusu fisimu.

<sup>14</sup> Dilia da Na sema nabawane hamosea, dilia da Na na:iyado esalumu.<sup>15</sup> Hawa: hamosu dunu da ea hina ea hou hame dawa:beba:le, Na da dilima hawa: hamosu dunu dio bu hame asulimu. Be Na Ada Ea ado huluane Na da dilima olelebeba:le, wali dilia da Na dogolegei na:iyado Na da sia:sa.<sup>16</sup> Dilia da Na hame ilegei. Be Na da dili ilegei dagoi. Dilia da hame dasamu ha:i manu ida:iwane legema:ne, Na da dili ilegei dagoi. Amaiba:le, dilia da Na Ada Ema Na Dioba:le adole ba:sea, E da dilia hanai liligi dilima imunu.

<sup>17</sup> Amaiba:le, Na da dilima amane hamoma:ne sia:sa. Dilia dunu enoma enoma asigima!

### *Osobo Bagade Higasus Hou*

\* **15:12:** Yone 13:34, 15:17; 1 Yone 3:23; 2 Yone 1:5

<sup>18</sup> Osobo bagade fi dunu, ilia Nama hidadea higabeba:le, ilia dilima higasu hou hamosea, mae fofogadigima. <sup>19</sup> Dilia da osobo bagade dunu ilia hou ganodini defele esala ganiaba, osobo bagade dunu da dilima asigi hou olelela:loba. Be dilia da osobo bagade dunu hame. Dilia da osobo bagade yolesima:ne, Na da dilima ilegei dagoi. Amaiba:le, osobo bagade dunu da dili higasa. <sup>20</sup> †Na musa: sia:i bu dawa:ma. ‘Hawa: hamosu dunu da ea hina ea hou hame baligisa.’ Ili da Nama se iabeba:le, ilia da dilima se imunu. Ili da Na olelesu nabawane hamoi galea, ilia da dilia olelesu amola nabawane hamomu. <sup>21</sup> Be dilia da Na Fi ganodini esalebaba:le, ilia da amo wadela:i hou dilima hamomu. Bai ilia Na Asunasisu Dunu hame dawa:. <sup>22</sup> Na da ilima sia:musa: hame misi ganiaba, ilia wadela:i hou ilia da hame dawa:la:loba. Be wali Na misi dagoiba:le, ilia wadela:i hou abalomu logo da hame gala. <sup>23</sup> Nowa da Nama higasea, e da Na Adama higasa. <sup>24</sup> Na da ilia ba:ma:ne, musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu amo hame hamosu ganiaba, ilia giadofasu ilia da hame dawa:la:loba. Be wali hou diala, Na hamoi ilia ba:lalu, ilia da Na amola Na Ada higasa.

<sup>25</sup> ‡Be amo hou ilia Sema ganodini dedei sia: dafawane ba:ma:ne misi. Amo sia: dedei amane, ‘Bai hame gala, ilia da Nama udigili higasu.’

<sup>26</sup> Fidisudafa (A:silibudafa) amo da Gode Ea Houdafa Olelesu Dunu. E da Adadafa amoga misunu. Amo Na da dilima asunasimu. E da Na hou dilima olelemu. <sup>27</sup> Amola dilia da Na hou eno dunuma olelemu. Bai Na amola dilia, ninia da mui eso amogainini wali gilisili esalu.

## 16

<sup>1</sup> Dilia dafawaneyale dawa:su hou fisisa:besa:le, Na da amo sia: dilima olelei dagoi. <sup>2</sup> Osobo bagade dunu da dili sinagoge diasuga gadili sefasimu. Eso da misunu, amoga ilia da dili fane legesea, ilia da Gode Ea hawa: hamonanebe hahawane dawa:mu.

<sup>3</sup> Ili da Na Ada amola Na hame dawa:iba:le, amo hou hamomu. <sup>4</sup> Be amo eso doaga:sea, dilia da Na adoi bu dawa:mu. Bai Na da dilima olelei dagoi.

### *Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea Hawa: Hamosu*

Na da mui esoga, amo liligi dilima hame olelei. Bai Na da nini gilisili esalu. <sup>5</sup> Be wali Na da Na Asunasisu Dunu Ema buhagimuba:le, dilia da Na habi masa:bela:le hame adole ba:sa. <sup>6</sup> Be Na wali adobeba:le, dilia dogo da se bagade amoga nabai gala.

† 15:20: Ma:diu 10:24; Luge 6:40; Yone 13:16 ‡ 15:25: Gesami Hea:su 35:19, 69:4

<sup>7</sup> Be Na dilima dafawane sia:sa. Na da dilia fidima:ne, dili yolesimu. Bai Na da hame yolesili ahoasea, Fidisudafa da dilima hame doaga:mu. Be Na da yolesili ahoabeba:le, Na da Fidisudafa dilima asunasimu. <sup>8</sup> Amola E da doaga:sea, E da osobo bagade dunu ilia giadofai ilima olelemu. E da ilima wadela:i hou amola afadenei moloidafa hamoi hou, amola Gode Ea fofada:su hou, amo E da osobo bagade dunuma olelemu. <sup>9</sup> Osobo bagade dunu ilia giadofai hou da ilia da Na hou dafawaneyale hame dawa:. <sup>10</sup> Iliia giadofai hou eno da ilia moloidafa hou hame dawa:. Na da Na Ada Ema buhagimuba:le, Fidisudafa (Gode Ea A:silibu Hadigidafa) da osobo bagade dunuma ilia da moloidafa hou hame hamoiba:le, giadofai dagoi, amo E da ilima olelemu.

<sup>11</sup> Amola ilia fofada:sudafa hou giadofale dawa:, amo E da ilima olelemu. Bai osobo bagade hina dunu (Sa:ida:ne) ema se imunusa: fofada:su hou da hamoi dagoi. <sup>12</sup> Na da liligi bagohame dilima olelemu galebe. Be dilia amo sia: huluane waha dawa:mu hamedei galebe. <sup>13</sup> Be Sia:dafa A:silibu da doaga:sea, dilia sia:dafa dawa:ma:ne, E da dilia asigi dawa:su ouligimu. E da Hi hanai hamoma:ne sia: hame sia:mu. Be Ea nabi liligi, amola hobe misunu hou, E da dilima olelemu. <sup>14</sup> E da Na sia:i liligi lale, dilima bu olelemu. Amola E da Na hadigi hou gaguia gadomu. <sup>15</sup> Na Ada Ea liligi huluane da gilisili Na liligi. Amaiba:le, A:silibudafa da Na sia: adole iasu lale, E da dilima bu adomu, amo Na da sia:i dagoi.

*Da:i Dione bu Hahawane Ba:mu*

<sup>16</sup> Fonobahadi aligili, dilia da Na bu hame ba:mu. Be fonobahadi bu aligili, dilia da Na bu ba:mu. <sup>17</sup> Ea ado ba:su dunu mogili, amane sia: dasu, “Bai da adila:? Fonobahadi aligili, ninia da E hame ba:mu, be fonobahadi bu aligili, ninia da E bu ba:mu, amo E da sia:sa. E da eno sia:sa, ‘Bai Na da Na Adama masunu.’

<sup>18</sup> Fonobahadi aligili amo bai da adila:? Ea sia:be bai ninia hamedafa dawa:.”

<sup>19</sup> Yesu da ilia Ema adole ba:musa: hanai gala, amo dawa:i galu. Amaiba:le, E da ilima amane sia:i, “Fonobahadi aligili, dilia da Na hame ba:mu. Be fonobahadi bu aligili, dilia da Na bu ba:mu,’ amo Na sia:i. Amo bai hogomusa: dilia sia: dalula:?”

<sup>20</sup> Na da dilima dafawane sia:sa. Dilia da se nabawane dinanumu. Be osobo bagade dunu ilia hahawane ba:mu. Dilia da:i dioi nabimu, be amo hou sinidigili dilia bu hahawane ba:mu. <sup>21</sup> Uda da mano lalelegemu gadenene doaga:sea, e da se nababeba:le da:i dioi naba. Be mano da lalelegei dagoiba:le, mano gaheabolo da osobo bagadega lalelegei



dagoiba:le, e da hahawaneba:le, se nabasu gogolesa. <sup>22</sup> Dilia da amo hou agoai ba:sa. Wali dilia da:i dioi naba. Be dilia da Na bu ba:sea, dilia dogo ganodini hahawane bagade nabimu. Amo hahawane hou enoga samogemu da hamedei galebe. <sup>23</sup> Amo esoha, dilia da Nama liligi lama:ne hame adole ba:mu. Na dilima dafawane sia:sa. Dilia da Na Dioba:le, Na Ada Ema adole ba:sea, E da dilia adole ba:su defele dilima imunu. <sup>24</sup> Musa: amogainini wali, dilia da Na Dioba:le liligi lamusa: hame adole ba:su. Be wali, dilia hahawane hou nabaiwane ba:ma:ne, dilia hanai liligi lama:ne adole ba:ma.”

### *Osobo Bagadega Hasalasisu Hou*

<sup>25</sup> Na da amo hou olelemusa:, fedege sia: olelei. Be eso da misunu amoga Na da fedege sia: mae olelele, Ada Ea hou moloiwane dilima olelemu. <sup>26</sup> Amo esoha, dilia da Na Dioba:le Ema adole ba:mu. Na da dili fidima:ne, Ema alofele hame adole ba:mu.

<sup>27</sup> Bai Na Ada Hisu da dilima asigisa. Dilia da Nama asigiba:le amola Na da Godema misi dilia dafawaneyale dawa:beba:le, E da dilima asigisa. <sup>28</sup> Na da Na Ada yolesili, osobo bagadega misi dagoi. Wali na da osobo bagade yolesili, Na Adama buhagimu.”

<sup>29</sup> Amalalu, Ea ado ba:su dunu da Ema amane sia:i, “Defea! Wali Di da fedege sia: amoga hame olelesa, be moloiwane ninima sia:sa. <sup>30</sup> Amola Di da liligi huluane dawa:, ninia wali dawa:. Dunu da ea lafidili Dima hame adole ba:lalu, ea adole ba:mu liligi huluane Di dawa:. Amaiba:le, Di da Gode amoga misi, ninia dafawaneyale dawa:be.”

<sup>31</sup> Yesu E bu adole i, “Dilia da wali dafawaneyale dawa:bela:? <sup>32</sup> Eso da misunu - misunu hame be doaga:i dagoi. Amoha dilia huluane da afagogole, dilia diasuga asili, Nisu fawane da esalumu. Be Na da Nisu fawane hame. Bai Na Ada da Na Ani lela.

<sup>33</sup> Dilia da Nama madelagiba:le, olofosu dawa:mu. Dilia da amo dawa:ma:ne Na da amo sia: dilima olelei dagoi. Osobo bagade dunu da dilima se imunu. Be mae beda:ma. Na da osobo bagade hou osa:le heda:i dagoi.”

## 17

### *Yesu da Ea Ado ba:su Dunu Fidima:ne, Sia:ne Gadoi*

<sup>1</sup> Amo sia: dagoloba, Yesu Ea si muagado ba:le gadole, amane sia:ne gadoi, “Ada! Ilegesu da doaga:i dagoi. Waha Diagofe da Dima hadigi ima:ne, Diagofema hadigi ima. <sup>2</sup> Bai E da fifi asi gala dunu huluane ilima Hinadafa esaloma:ne, Di da Ema gasa i dagoi. E da dunu huluane amo Di da Ema i,

ilima Fifi Ahoanusu ima:ne, amo gasa Ema i. <sup>3</sup> Fifi Ahoanusu ea bai da Disu da Godedafa esala amo dawa:mu, amola Di da Yesu Gelesu asunasi dagoi. <sup>4</sup> Na da osobo bagadega, Dia hadigi olelei dagoi. Na da hawa: hamosu amo Dia Nama olelei liligi, amo huluane hamoi dagoi. <sup>5</sup> Ada! Musa: osobo bagade hame hahamoi galu Ania da hadigidafa gagui galu. Amo hadigi Ania bu gaguma:ne, Dia hahamoma.

<sup>6</sup> Na da osobo bagade dunu amo Di da Nama i, Dia hou ilima olelei. Ili da Dia dunu galu, amola Di da ili Nama i dagoi. Ili da Dia sia: nabawane hamoi. <sup>7</sup> Amola liligi Di da Nama iasu, amo huluane da Dia loboga maha ilia wali dawa:. <sup>8</sup> Na da Dia sia: Di Nama adoi, amo huluane Na ilima adobeba:le, ilia da lalegagui dagoi. Na da Dimadili misi dagoi, amola Dia da Na asuna asi dagoi, amo ilia dafawaneyale dawa:be.

<sup>9</sup> Na da ili fidima:ne sia:ne gadosa. Osobo bagade fi dunu fidima:ne hame, be Dia Nama iabe dunu, ilia da Dia fi ganodini esalebeba:le, amo fidima:ne Na sia:ne gadosa.

<sup>10</sup> Na fa:no bobogesu dunu huluane da Dia:. Amola Dia dunu huluane da Na:. Ili hou amo ganodini, ilia da Na hadigi olelesa. <sup>11</sup> Wali Na da Dima maha. Na da osobo bagadega bu hame esalumu, be ilia da osobo bagadega esalumu. Hadigi Ada! Dia Dio ea gasa amoga ilia mae dafama:ne, Di ili gaguma. Ili da gilisili fi afadafa fawane esaloma:ne, Ani da afadafa amo defele, Di da Dia Dio Nama asuli dagoi. <sup>12</sup> \*Dia dio amo Di da Nama i, amo Dio ea gasaba:le, Na da ili gilisili esalea, ili mae dafama:ne, fidisu. Na da ili gaga:i dagoi. Huluane da hame fisi - be afadafa fawane fisi. Amo da Gode Ea Sia: dedei dafawaneyale ba:musa: fisi dagoi. <sup>13</sup> Na da wahadafa Dima maha. Be Na hahawanedafa hou ilia dogo ganodini nabaiwane dialoma:ne, Na da amo sia: osobo bagadega sia:sa. <sup>14</sup> Na da Dia sia:ne iasu ilima olelei dagoi. Be Na hou da osobo bagade dunu ilia hou hame. Amo defele, ilia da osobo bagade dunu hame. Amaiba:le osobo bagade dunu da ili higasu. <sup>15</sup> Ili osobo bagade fisili masa:ne, Na da Dima hame adole ba:sa. Be Sa:ida:ne da ilia hou wadela:sa:besa:le, Dia ili fidima:ne, Na da Dima adole ba:sa. <sup>16</sup> Na da osobo bagade dunu hame, amo defele ilia, da osobo bagade dunu hame. <sup>17</sup> Di moloidafa sia: amoga ili Dima madelagima:ne momogili gagama! Dia sia: da sia: dafawanedafa. <sup>18</sup> Dia da Na osobo bagadega asunasi. Amo defele Na da ili osobo bagadega asunasi. <sup>19</sup> Amola ili fidima:ne, Na Nisu

\* 17:12: Gesami Hea:su 41:9; Yone 13:18

da Dima madelagima:ne mogili gagasa! Ilia amola da Dima madelagili momogili gagama:ne Na da agoane hamosa.

<sup>20</sup> Na da ili fawane fidima:ne, hame sia:ne gadosa. Be fa:no mabe dunu, ilia sia: nabimuba:le Nama fa:no bobogesea, amo dunu fidima:ne Na da sia:ne gadosa. <sup>21</sup> Ili fi afadafa fawane hamoma:ne, Na da sia:ne gadosa. Ada! Di da Na ganodini esala, amola Na da Di ganodini esala. Na fa:no bobogesu dunu da fi afadafa hamoma:ne, Na sia:ne gadosa. Bai ilia fi afadafa fawane hamosea, osobo bagade dunu da Dia Na asunasi dagoi, amo dafawaneyale dawa:mu. <sup>22</sup> Ili da afadafa fawane Ani defele gilisima:ne, Na da hadigi Dia Nama iasu defele Na da ilima i dagoi. <sup>23</sup> Ili afadafa fawane hamoma:ne, Na da ili ganodini, Di da Na ganodini, agoane esalumu da defea. Amo hamonanu, Dia da Na asunasi, amola Dia Nama asigi hou defele Di da ilima asigisa, amo osobo bagade fi dunu da dawa:mu.

<sup>24</sup> Ada! Amo dunu Di da Nama i dagoi. Ili da hadigi Di da Nama iasu liligi amo ba:ma:ne, ilia da Na esalebe amoga esaloma:ne, Na da hanai galebe. Bai osobo bagade hame hahamoi esoha, Na da Dia dogolegei esalu. <sup>25</sup> Moloidafa Hamosu Ada! Osobo bagade dunu ilia da Di hame dawa:. Be Na da Di dawa:. Amola Na fi dunu da Dia Na asunasi, amo dawa:. <sup>26</sup> Dia Nama asigidafa hou da ilia dogo ganodini dialoma:ne, amola Na da ilia dogo ganodini esaloma:ne, Na da Dia hou ilima olelei amola mae yolesili, ilima olelelalumu.”

## 18

*Ilia da Yesu Afugimusa: Gagui*

*(Ma:diu 26:47-56; Maga 14:43-50; Luge 22:47-53)*

<sup>1</sup> Yesu da amo sia:ne gadoi dagoloba, E amola Ea ado ba:su dunu, amo sogebi yolesili, Gidalone Hano degei dagoi. Amo sogebi da ifabi dialu. Amo ganodini, Yesu amola Ea ado ba:su dunu asi. <sup>2</sup> Yudase (hohonosu dunu) da amo sogebi dawa:i galu. Bai Yesu amola Ea ado ba:su dunu da eso bagohame amogawi gilisilalu. <sup>3</sup> Amaiba:le Yudase da amo ifabia doaga:i. Louma dadi gagui dunu amola Debolo sosodo aligisu dunu (gobelesalasu dunu amola Fa:lisi dunu da amo asunasi), Yudase ea baligiga aligi. Ili dadi, gigi, gobihei, gamali amola hanu amo gagaguli misi. <sup>4</sup> Ema misunu hou huluane dawa:beba:le, Yesu da gusuba:iwane aliagusuli, ilima amane adole ba:i, “Dilia da nowa hogosala:?”

<sup>5</sup> Ili bu adole i, “Ninia Yesu, Na:salede dunu, hogosa!” E amane sia:i, “Na wea!” Yudase, hohonosu dunu, da ili gilisili

lelu. <sup>6</sup> Yesu da, “Na wea!” amo sia:beba:le, ilia fofogadigili baligiduli ahoanu, osoba diasai. <sup>7</sup> Yesu da ilima bu adole bai, “Dilia da nowa hogosala:?” Ili bu amane sia:i, “Yesu, Na:salede dunu!”

<sup>8</sup> Yesu E amane sia:i “Na da wea!, amo Na da sia:i dagoi! Na fawane dilia hogole ba:beba:le, amo eno dunu gui esala ilima hahawane masa:ne sia:ma.”

<sup>9</sup> (Ea musa: sia:i amane, “Ada! Dia Nama iasu dunu huluane, Na da afadafa hame fisi,” amo sia: dafawaneyale ba:musa:, E sia:i.)

<sup>10</sup> Saimone Bida da gegesu gobihei bagade gaguiba:le, ea gobihei duga:le gadole, gobe le salasu Ouligisu dunu ea hawa: hamosu dunu amo ea gedafa, damuni fasi. (Amo hawa: hamosu dunu ea dio amo Ma:lagase.) <sup>11</sup> \*Yesu da Bidama amane sia:i, “Dia gegesu gobihei bu salima! Na da se nabasu faigele amo Na Ada Nama i, amo Na da hame manu di dawa:bela:? Na da manu!”

*Yesu da A:nase ema Fofada:i*

<sup>12</sup> Amalalu, Louma dadi gagui dunu amola ilia ouligisu dunu, amola Yu ouligisu dunu, ilia da Yesu afugili, efega la:gi. <sup>13</sup> Ili da E A:nasema bisili hiouginana asi. A:nase da gobe le salasu Ouligisu dunu Ga:iafa:se ea esoa: esalu. <sup>14</sup> †Ga:iafa:se da musa: Yu ouligisu dunuma amane sia:i dagoi, “Dunu huluane gaga:ma:ne, dunu afadafa fawane bogomu da defea.”

*Bida da Yesu Na Hame Dawa: Sia:i*

(Ma:diu 26:69-70; Maga 14:66-68; Luge 22:55-57)

<sup>15</sup> Saimone Bida, eno ado ba:su dunu afadafa, da Yesuma fa:no bobogelalu. Eno ado ba:su dunu, e da gobe le salasu Ouligisu dunu dawa:beba:le, e da Yesu sigi ahoanu, gobe le salasu Ouligisu dunu ea diasu gagoi amo ganodini golili sa:i. <sup>16</sup> Be Bida da gadili ouesalu. Be eno ado ba:su dunu da a:fini logo holeiga ouesalu, ema sia:beba:le, e da Bida ganodini oule misi. <sup>17</sup> Logo holei ouligisu a:fini da Bidama amane sia:i, “Di da amo dunu Ea ado ba:su dunula:?” Be Bida bu adole i, “Nnn! Na da hame!”

<sup>18</sup> Anegagiba:le, hawa: hamosu dunu amola sosodo aligisu dunu, ilia da nasuba gilisili, lalu didi. Amalalu, ilia lalu amoga sisiga:le housa lelu. Amaiba:le, Bida da amoga asili, ilia gilisili housa lelu.

*Gobe le salasu Ouligisu dunu da Yesuma Fofada:i*

(Ma:diu 26:59-66; Maga 14:55-64; Luge 22:66-71)

\* **18:11:** Ma:diu 26:39; Maga 14:36; Luge 22:42 † **18:14:** Yone 11:49-50

19 Gobele salasu Ouligisu dunu da Yesu Ea ado ba:su dunu ilia hou, amola Yesu Ea olelesu, amo dawa:ma:ne, Yesuma adole ba:su. 20 Yesu da bu adole, i, “Na da wamowane hame, be dunu huluane ilima moloiwane sia:su. Na da Debolo, sinagoge, amola dunu ilia gilisisu sogebi, amoga fawane sia: olelesu. Na da sadoga sia: hamedafa sia:su. 21 Amaiba:le, di da abuliba:le Nama adole ba:sa? Na sia: nabi dunu ilima adole ba:ma! Na ilima adoi, amo ilima adole ba:ma. Iliia Na adoi dawa:!”

22 Yesu da amo sia:beba:le, Debolo Diasu sosodo aligisu dunu afadafa da Yesu Ea odagia fai. E amane sia:i, “Di da abuliba:le gobele salasu Ouligisu dunu ema agoane sia:bela:?”

23 Yesu E bu adole i, “Na da wadela:i hou hamoi galea, defea, amo hou dunu huluane ilima adoma. Be Na da dafawane sia:i galea, dia da abuliba:le Na fabela:?”

24 Amalalu, A:nase da Yesu E Ga:iafa:se (gobele salasu Ouligisu dunudafa) ema afugili la:gili hiouginana asi.

*Bida da Yesu Na Hame Dawa: Bu Sia:i  
(Ma:diu 26:71-75; Maga 14:69-72; Luge 22:58-62)*

25 Bida da lalu gadenei housa lelu. Amalalu, eno dunu ilia da ema adole ba:i, “Di, da amo dunu Ea ado ba:su dunula:?” Be Bida amane sia:i, “Nnn! Hame mabu!”

26 Gobele salasu Ouligisu dunu ea udigili hawa: hamosu dunu afadafa (amo da dunu Bida ea ge damuni fasi, amo ea fi dunu) e Bidama adole ba:i, “Na da Di amola Yesu, alia gilisili ifabi ganodini esalebe ba:bela:?”

27 Be Bida e bu sia:i, “Hame mabu!” Sia:noba, gagala gawali ga:be nabi.

*Yesu da Bailadema Fofada:i  
(Ma:diu 27:1-2,11-14; Maga 15:1-5; Luge 23:1-5)*

28 Hahabedafa, ilia da Ga:iafa:se diasu yolesili, Yesu Gamane hina dunu ea diasuga hiouginana asi. Yu dunu ilia sema da eno dunuma gilisisia, ledo hamobeba:le, Baligisu Lolo manu da hamedei. Yu ouligisu dunu da amo sema dawa:beba:le, Gamane hina diasu ganodini hame golili sa:i. 29 Amaiba:le, Bailade da gadili misini, ilima amane adole ba:i, “E da adi wadela:i hou hamoiba:le, dilia amo dunuma diwaneya udidisala:?”

30 Iliia bu adole i, “E da wadela:i hame hamoi ganiaba, ninia dima hame oule ma:noba.”

31 Bailade da ilima amane sia:i, “Defea! Amaiba:le, dilia sema defele, dilisu amo dunuma fofada:ma!” Be ilia bu adole i, “Ninia da dunu fuga:ma:ne fofada:mu, amo Gamane sema bagade gala.”

32 †(Amo hou da Yesu Ea bogomu hou sia:i, amo sia: dafawaneyale ba:ma:ne misi. Bai Louma dunu ilia bogoma:ne se iasu da bulufalegeiga medosu hou.)

33 Bailade da bu ea diasu ganodini sa:ili, Yesu ema misa:ne sia:ne, Ema amane adole ba:i, “Di da Yu fi dunu ilia Hina Bagadela:?”

34 Yesu da bu adole i, “Amo adole ba:su da di adobela:? Ma eno dunu ilia adoiba:le di adole ba:sala:?”

35 Bailade bu adole i, “Na da Yu dunu di dawa:bela:? Dia fidafa dunu amola gobelesalasu ouligisu dunu, ilia da Di nama oule misi. Dia adi hamobela:?”

36 Yesu E amane sia:, “Na Hinadafa Hou da osobo bagade liligi hame. Na Hinadafa Hou da osobo bagade liligi ganiaba, Yu ouligisu dunu ilia da Na mae lama:ne, Na fa:no bobogesu dunu da gegena:noba. Be hame! Na Hinadafa Hou da guiguda: liligi hame!”

37 Amalalu, Bailade da Ema amane adole ba:i, “Amaiba:le, Di da Hina Bagade esalabela:?” Yesu da bu adole i, “Na da Hina Bagade di da sia:sa! Di dafawane sia:sa! Bai Na da dafawanedafa hou olelema:ne, amo fawane Na da lalelegei, amola osobo bagadega misi. Nowa da dafawanedafa hou dafawaneyale dawa:sea, e da Na sia: naba.”

38 Bailade da adole ba:i, “Dafawanedafa hou da adi houla:?”

*Fofada:iba:le, Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Ilegei  
(Ma:diu 27:15-31; Maga 15:6-20; Luge 23:13-25)*

Amalalu, Bailade da bu gadili asili, dunu huluane ilima amane sia:i, “Na da Ema se imunusa: fofada:su hamedafa ba:sa. 39 Be dilia hou defele, Baligisu Lolo Nasu amoha ode huluane se iasu diasu hamosu dunu afadafa ea se iasu diasu logo na doasisa. Na da Yu dunu ilia Hina Bagade Ea se iasu diasu logo doasimu da defeala:?”

40 Be ilia ha:giwane halasu, “Hame mabu! E hame! Ninia da Bala:ba:se hanai!” (Bala:base da fasu amola wamolasu dunu.)

## 19

1 Amalalu, Bailade da Yesu lale, amola ea sia:beba:le dadi gagui dunu da Yesu fegasuga fananu. 2 Dadi gagui dunu ilia da aya: gaga:nomei nodomene, habuga hamone, Yesu Ea dialuma da:iya figisi. Ilia da yoi abula ida:iwane gala Ema idiniginisi. 3 Yesu leloba amogawi misini, ilia amane sia:i, “Yu Hina Bagade! Mae bogole, esaloma!” Amalalu, ilia da Ea odagi loboga fai.

† 18:32: Yone 3:14, 12:32

<sup>4</sup> Bailade da bu gadili asili, dunu huluane ilima amane sia:i, “Dilia! Amo dunu dili huluane ba:ma:ne, na da guiguda: oule misunu. E bogoma:ne wadela:i hou hamoi amo na da hamedafa ba:i, amo dilia ba:mu.” <sup>5</sup> Amasea, Yesu da aya: gaga:nomei habuga Ea dialuma da:iya ligisi, yoi abula idiniginisi, gadili misi. Bailade da ilima amane sia:i, “Ba:ma:! Dunu da amo!”

<sup>6</sup> Be gobelesalasu ouligisu dunu amola Debolo Diasu sosodo aligisu dunu, ilia da Yesu ba:beba:le, amane halale sia:i, “Bulufalegeiga fuga:ma! Bulufalegeiga fuga:ma!” Bailade da ilima amane sia:i, “Defea! Dilisu lale, bulufalegeiga fuga:ma! E medomu bai na da hamedafa ba:sa.”

<sup>7</sup> Dunu huluane bu adole i, “E da Gode Egefe amo Ea sia:beba:le, ninia sema dedei defele E da bogomu da defea.”

<sup>8</sup> Amo sia: nababeba:le, Bailade da bu baligiliwane beda:i. <sup>9</sup> E da bu ea diasu ganodini golili sa:ili, Yesuma adole ba:i, “Di da habidili misila:?” Be Yesu da bu hame adole i. <sup>10</sup> Bailade da Ema amane sia:i, “Abuli nama hame sia:sa? Dia se iasu diasu logo doasima:ne o di bulufalegeiga fuga:ma:ne amo hamoma:ne na da gasa gala. Amo Di da hame dawa:bela:?”

<sup>11</sup> Yesu E bu adole i, “Gode da amo ouligisu hou dima iabeba:le fawane, di da amo gasa gagusa. Amaiba:le, eno dunu amo da Na medomusa: dawa i, amo ea wadela:i hou da dia wadela:i hou baligi dagoi.”

<sup>12</sup> Amo sia: nababeba:le, Bailade da Yesu Ea se iasu diasu logo doasima:ne, logo hogoi helei. Be dunu huluane bu bagadewane halale sia:i, “E masa:ne di da sia:sea, di da Sisa ea na:iyado hame ganumu. Nowa da e da Hina Bagade sia:sa, e da Sisa ema ha lai.”

<sup>13</sup> Amo sia: nababeba:le, Bailade da Yesu gadili oule asili, ea fofada:su fisuga fi. Amo sogebi dio amo “Igi Fa:i.” (Hibulu sia: da Ga:bada.) <sup>14</sup> Amoha da esomogoa, Baligisu Lolo Nasu esoga. Bailade da dunu huluane ilima amane sia:i, “Dilia Hina Bagade da goea.”

<sup>15</sup> Iliabubu halale sia:i, “E medoma! E medoma! Bulufalegeiga fuga:ma!” Bailade da ilima adole ba:i,

“Na da dilia Hina Bagade bulufalegeiga fuga:mu da defeala:?”

Gobelesalasu ouligisu dunu ilia da bu adole i,

“Ninia hina bagade da afae fawane - Sisa!”

<sup>16</sup> Amalalu, Bailade da Yesu bulufalegeiga fuga:musa:, ilima i dagoi.

*Iliada Yesu Bulufalegeiga Fuga:i*

*(Ma:diu 27:32-44; Maga 15:21-32; Luge 23:26-43)*

17 Amaiba:le, ilia da Yesu lale oule asi. E da bulufalegei gisawane asili sogebi ea dio amo “Dialuma Gasa Sogebi,” amoga doaga:i. (Hibulu sia: amo sogebi ea dio da Gologoudia). 18 Amoga ilia da Yesu bulufalegeiga fuga:i. Dunu aduna eno, afae da ea lobodafadili, eno da ea lobo fofadidili, ili bulufalegeiga fuga:i.

19 Bailade da meloa dedene, ea dadi gagui dunu ilia da bulufalegeiga gosagisi. E amane dedei “Yesu Na:salede dunu. Yu dunu ilia Hina Bagade!” 20 Yesu Ea bulufalegei sogebi da Yelusaleme gadeneiba:le, dunu bagohame da amo dedei idi. Dedei da Hibulu sia:, Louma sia: amola Galigi sia:, amoga dedene legei.

21 Gobelesalasu ouligisu dunu ilia Bailadema amane sia:i, “Yu dunu ilia Hina Bagade mae dedema! Be ‘Amo dunu da ‘Na da Yu dunu ilia Hina Bagade E sia:i,’ amo fawane dedema!”

22 Be Bailade da bu adole i, “Amo na dedei, na da dedei dagoi!”

23 Ili da Yesu bulufalegeiga dabagala:i dagoiba:le, dadi gagui dunu da Ea abula liligi huluane lale, biyaduyale agoane momogili, lai dagoi. Ea abuladafa, amo da disimusa: hame nodomei, afae fawane amuli. 24 \*Dadi gagui dunu ilia gilisili sia: dasu, “Amo gadelale sagomu da defea hame. Dunu afae da amo lama:ne, ninia amoga ululuale hedemu.”

Gode Sia: da amane dedei dialu,

“Na idiniginisi liligi huluane ilia afafale sagoi. Na abula lama:ne ilia da amoga ululuale hedei,” amo sia: da dafawane doaga:i dagoi ba:i.

25 Yesu Ea ame, Ea ame eya Meli (Galiouba:se idua) amola Meli Ma:gadala, ilia da Yesu Ea bulufalegei bai amo gadenene lelu.

26 Yesu da Ea ame amola Ea dogolegei na:iyado ado ba:su dunu, ela lelebe ba:loba, Ea amema amane sia:i, “Ame! Diagofe goea!”

27 Amalalu, Ea ado ba:su dunuma E amane sia:i, “Dia ame goea!” Amalalu, amoganini amo ado ba:su dunu da Yesu Ea ame, amo ea diasuga ouligisu.

*Yesu Ea Bogosu*

*(Ma:diu 27:45-56; Maga 15:33-41; Luge 23:44-49)*

28 †Ea hawa hamosu huluane da dagoi, amo Yesu E dawa:i galu. Gode Sia: Dedei dafawaneyale hamoma:ne, E amane sia:i, “Na hano hanai galebe!”

\* 19:24: Gesami Hea:su 22:18 † 19:28: Gesami Hea:su 69:21, 22:15



<sup>29</sup> Ofodo amogawi dialu. Amo da waini hano amoga nabai galu. Amalalu, ilia da waini nasu amo ganodini abula gele, “hisobe” daguluga gosagili, Yesu moma:ne, Ea lafiga olelei. <sup>30</sup> Waini hano nanu, Yesu amane sia:i, “Defea! Amo da dagoi!”

Amalalu, E da Ea dialuma fili sa:ili, bogoi dagoi.

### *Ilia da Yesu Ea Afo Soi*

<sup>31</sup> Amo eso da Falaida:i eso, aya da Sa:bade eso (Baligisu Lolo Nasu Sa:bade eso) galu. Amaiba:le bogoi da:i hodo da bulufalegeiga udigili dialumu, Yu ouligisu dunu ilia da higa:i galu. Sema ilia da sia:su. Amaiba:le, bulufalegeiga fuga:i dunu ilia emo gasa fili, bulufalegei amoga fadegale fasima:ne, amo ilia da Bailadema amane sia:i.

<sup>32</sup> Amalalu, dadi gagui dunu da asili, musa: dunu ea emo gasa fili, asili eno dunu, ea emo gasa fi. Amo dunu ela da Yesu, gilisili bulufalegeiga fuga:i dagoi ba:i. <sup>33</sup> Be Yesuma doaga:le, E da bogoi dagoi ba:loba, ilia da Ea emo gasa hame fi. <sup>34</sup> Be dadi gagui dunu afae da Yesu ea afo goge agei amoga sone, maga:me amola hano ahoanebe ba:i. <sup>35</sup> (Na, amo hou ba:su dunu, dilia huluane dafawaneyale dawa:ma:ne, amo hou olelesa. Na olelei da dafawane na dawa:.) <sup>36</sup> †Amo hou da Gode Sia: Dedei dafawaneyale dawa:ma:ne misi. Sia: dedei diala, amane, “Ilia da Ea gasa hamedafa fimu!” <sup>37</sup> §Gode Ea Sia: eno dedei diala, “Dunu amo da E soi dagoi, ilia E ba:lalumu.”

### *Ilia da Yesu Dogoiga Sali*

(Ma:diu 27:57-61; Maga 15:42-47; Luge 23:50-56)

<sup>38</sup> Amalalu, Yousefe, A:limadia dunu, e da Yesu Ea da:i hodo lamusa:, Bailadema adole ba:i. (Yousefe da Yesu ea fa:no bobogesu dunu esalu. Be e da Yu ouligisu dunu ilima beda:iba:le, wamowane fa:no bobogelalu.) Bailade da Yousefe e da Yesu Ea da:i hodo lamu da defea sia:i. Amaiba:le, Yousefe da Yesu Ea da:i hodo lale, gaguli asi.

<sup>39</sup> \*\*Nigoudimase (e da musa: gasia Yesuma masu dunu), e da<sup>30</sup> gilougala:me agoane gabusiga: manoma legesu liligi aguni, Yousefe sigi asi. <sup>40</sup> Amo dunu aduna, Yesu Ea da:i hodo lale, abulaga sosone, Yu dunu ilia bogoi ouligisu hou defele, gabusiga: manoma legei. <sup>41</sup> Yesu Ea bogoi sogebi amogai da ifabi galu. Amo ganodini gaheabolo bogoi gele gelabo dogoi dialu (amo ganodini bogoi hodo da hamedafa sali).

† 19:36: Gadili Asi 12:46; Idisu 9:12; Gesami Hea:su 34:20 § 19:37: Segalaila 12:10; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7 \*\* 19:39: Yone 3:1-2

<sup>42</sup> Amo gele gelabo da gadeneiba:le, amola aya da Sa:bade eso amo ilia dawa:beba:le, ela da amo ganodini Yesu Ea da:i hodo sali.

## 20

*Bogoi Gele Gelabo da Gelabai Ba:i*  
(*Ma:diu 28:1-8; Maga 16:1-8; Luge 24:1-12*)

<sup>1</sup> Sada:i hahabedafa, hadigibi galu, Meli Ma:gadala da gele gelaboga doaga:le, igi logo ga:su da bebesole fasili, doasi ba:i. <sup>2</sup> E da hehenane, Saimone Bida amola Yesu Ea dogolegei ado ba:su dunu, elama doaga:le, amane sia:i. “Yesu Ea da:i hodo ilia gele gelaboga fadegale gaguli asili, ilia habidili ligisi ninia hame dawa:!”

<sup>3</sup> Amalalu Bida amola amo eno ado ba:su dunu, ela da gele gelaboga asi. <sup>4</sup> Ela da hehenane asili, be eno ado ba:su dunu da Bida baligili, e da hidadea gele gelaboga doaga:i. <sup>5</sup> E da beguduli, sosoi abula ba:i dagoi. Be e da ganodini hame golili sa:i.

<sup>6</sup> Fa:no, Saimone Bida doaga:le, mae aligili e da gele gelabo ganodini golili sa:i. E da bogoi sosoi abula ba:i. <sup>7</sup> Eno abula, musa: Yesu Ea dialuma amoga sosoi, amo amola e da ba:i. Be amo abula da eno abula amoga mae gilisili, eno sogebi lala:giwane dialebe ba:i. <sup>8</sup> Amalalu, eno ado ba:su dunu (e da hidadea doaga:i amo), e amola golili sa:i. Ba:beba:le, e da dafawaneyale dawa:i dagoi. <sup>9</sup> (Be Gode Sia: amane dedei diala, - Yesu da bogole bu uhini wa:legadomu, amo ilia noga:le hame dawa:i.) <sup>10</sup> Amalalu, ado ba:su dunu ela da diasuga buhagi.

*Meli Ma:gadala da Yesu Ea Esalebe Da:i Hodo Ba:i*  
(*Ma:diu 28:9-10; Maga 16:9-11*)

<sup>11</sup> Meli da gele gelaboga gadili disa lelu. E da dinanawane beguduli, gelabo ganodini ba:i. <sup>12</sup> Ba:loba, e da a:igele dunu aduna, ahea:ya:i abula amoga idiniginisi lelebe ba:i. Ela da Yesu Ea da:i hodo musa: ligisisu amogawi esalu. Afadafa da dialuma eno da emo amo Ea musa: ligisisu amogawi esalu. <sup>13</sup> Ela da Melima amane adole ba:i “Uda! Di abuliba:le disala:?”

E bu adole i, “Ilia da na Hina gaguli asili, ilia habidili ligisi na hame dawa:.”

<sup>14</sup> Amalalu, e da sinidigili, Yesu lelebe ba:i. Be e da amo lelu dunu da Yesuyale hame dawa:i. <sup>15</sup> Yesu da ema amane adole ba:i, “Uda! Di abuliba:le disa? Di da nowa hogosala:?”

Meli da Yesu da ifabi ouligisu dunu e dawa:beba:le, Ema amane sia:i. “Di da Ea da:i hodo gaguli asi galea, defea, na bu lala masa:ne, Ea ligisi sogebi nama adoma!”

16 Yesu da ema sia: afae sia:i, “Meli!”

Meli da Ema delegili, Hibulu sia:ga amane sia:i, “La:bounai!” (La:bounai ea dawaloma:ne da Olelesu).

17 Yesu da Ema amane sia:i, “Dia Na mae gaguma! Bai Na da wali Na Adama bu hame heda:i! Be naeya ilima asili, Na da Na Ada amola ilia Ada, - Na Gode amola ilia Gode, Ema Na da buhagimusa: ilima olelema!”

18 Amaiba:le Meli Ma:gadala da ado ba:su dunu, ilima asili, Yesu e da ba:i dagoi amola Ea ema adosu amo huluane ilima olelei.

*Ea Ado ba:su Dunu da Yesu Ea Wa:legadoi Da:i Hodo Ba:i (Ma:diu 28:16-20; Maga 16:14-18; Luge 24:36-49)*

19 Amo Sada:i daeyadafa, Yesu Ea ado ba:su dunu da Yu ouligisu dunu ilima beda:iba:le, ilia logo ga:sili, gagili salawene diasu ganodini esalu. Amalalu, logo mae doasili, Yesu misini, ilia gilisisu dogoa amoga lelu, amane sia:i, “Olofosu dilima dialoma!”<sup>20</sup> Sia:nanu, Ea lobo amola Ea afo ilima olelei. Ili Hina ba:beba:le, hahawane bagade ba:i. 21 Yesu da ilima sia:i, “Olofosu dilima dialoma! Na Ada da Na asunasi amo defele, Na da dili asula ahoa!”

22 E da ilima mi fo fulabole, amane sia:i, “Dilia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala lama! 23 \*Dilia da dunu ilia wadela:i hou gogolema:ne olofosea, ilia hou da gogolema:ne olofoi dagoi ba:mu. Be dilia ilia wadela:i hou hame gogolema:ne olofosea, ilia wadela:i hou da hame gogolema:ne olofoi dialebe ba:mu.”

*Yesu amola Domase*

24 Domase, ado ba:su dunu fagoyale gala amo afae, (ea dio dawa:loma:ne da uda afaega mano aduna eso afaega lalelegei) Yesu Ea mabe amoha, e da ilia gilisi amoga hame esalu. 25 Fa:no, eno ado ba:su dunu ilia ema amane sia:i, “Ninia da ninia Hina ba:i dagoi!” Domase da ilima bu adole i, “Na da gafesiga fa:gini baho! Ea loboga hamoi hame ba:sea, amola amo baho! na lobo sogoga hame digili ba:sea, amola na lobo ea afo soi amo ganodini hame salasea, na da dafawaneyale hame dawa:mu.”

26 Hi afae aligili, ado ba:su dunu huluane da bu gilisili diasu ganodini esalu. Domase amola ili gilisili esalebe ba:i. Logo da ga:si dagoi, be Yesu da bu misini, ilia gilisisu amo ganodini lelu, amane sia:i, “Olofosu dilima dialoma!”

27 Amalalu, E da Domasema amane sia:i, “Dia lobo sogo amoga, Na lobo baho digili ba:ma. Dia lobo molole, Na afo soi amo ganodini salima. Dia dafama:ne beda:su hou yolele, Na hou dafawaneyale dawa:ma!”

\* 20:23: Ma:diu 16:19, 18:18

<sup>28</sup> Domase da Ema amane sia:i, “Na Hina amola Na Gode!”

<sup>29</sup> Yesu da ema amane sia:i, “Di da Na ba:beba:le, dafawaneyale dawa:bela:? Be Na da:i hodo hame ba:su dunu, ilia dafawaneyale dawa:beba:le hahawane bagade ba:mu!”

*Yone Buga Dedei da Bai Olelema:ne Dedei*

<sup>30</sup> Yesu da Ea ado ba:su dunu ilia midadi, musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu bagohame hamoi. Amola mogili bagohame da amo buga ganodini hame dedei diala.

<sup>31</sup> Be dilia da Yesu da Mesaia, Gode Egefe, amola dilia Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le Fifi Ahoanusu lamu, amo sia: da dedei diala.

## 21

*Yesu da Ea Ado Ba:su Dunu Fesuale Gala Ilima Misi*

<sup>1</sup> Amoha fa:no, Daibiliase Hano Wayabo amoga, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima Ea da:i olelei. Hou da agoane ba:i. <sup>2</sup> Saimone Bida, Domase (eno dio da Didimase), Nada:na:iele (Ga:ina moilai, Ga:lili soge dunu), Sebedi ea mano aduna amola eno ado ba:su dunu aduna, ilia gilisili esalu. <sup>3</sup> \*Saimone Bida da eno dunuma amane sia:i, “Na da menabo hiougimusa: masunu!”

Ilia bu adole i, “Ninia amola da misunu.” Amalalu ilia da dusagai amoga fila heda:le, asili, gasia menabo gasa:lalu, menabo hamedafa lai. <sup>4</sup> Eso heda:lebe ba:loba, ilia da Yesu hano bega: lelebe ba:i. Be E da eno dunuyale ilia dawa:i galu. <sup>5</sup> E da ilima amane adole ba:i, “Na gofelaili! Dilia menabo hiougibala:?”

Ilia bu adole i, “Hame lai!”

<sup>6</sup> †E da ilima bu adole i, “Dilia menabo gasa:su esa fadegale, dusagai lobodafa la:idili amoga bu digili, menabo ba:mu.” Ea sia: nabawane, ilia menabo gasa:su bu digibiba:le, menabo bagohame ganodini sa:ili ba:loba, bu hiougimu da hamedeiwane ba:i.

<sup>7</sup> Ado ba:su dunu afadafa, amo Yesu Ea dogolegei dunu, e da Bidama amane sia:i, “Goe da Hina!” Bida da amo dunu da Hina Gode Yesu nababeba:le, ea abula bu idiniginisili, (e da da:i nabadowane hawa: hamosu) Yesuma doaga:musa: hanoga soagala:i. <sup>8</sup> Eno ado ba:su dunu ilia dusagai fonobahadi amo ganodini, menabo gasa:su amo menaboga nabai amo hiougilala, hano bega: doaga:musa: misi. Hano be da sedaga hame, 100 mida defei agoane ba:i. <sup>9</sup> Hano bega: doaga:le, osoboga aligila sa:ili, ilia lalu su da:iya menabo gobelalebe amola agi gobei dialebe ba:i. <sup>10</sup> Amalalu,

\* 21:3: Luge 5:5 † 21:6: Luge 5:6

Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia waha lai menabo mogili gaguli misa.”

<sup>11</sup> Saimone Bida da bu dusagaiga fila heda:le, menabo gasa:su menabo amoga nabai gala e da bega: hiougi. Menabo<sup>153</sup> agoane ganodini salabe ba:i. Menabo bago-hame sali, be gasa:su da hame gadelai. <sup>12</sup> Yesu da ilima amane sia:i, “Ha:i manusa: misa!” Be ado ba:su dunu ilia Ema “Di da nowala:?” adole ba:mu amo da defea hame ba:i. Bai E da Hina Gode ilia dawa:i dagoi. <sup>13</sup> Amalalu, Yesu misini, agi lale, ilima i. Amo defele, E da menabo ilima i. <sup>14</sup> Amo da osodayale galu, Yesu da Ea bogole wa:legadosu, amo fa:no Ea ado ba:su dunuma Ea da:i olelei.

*Yesu amola Bida*

<sup>15</sup> Hai: nanu, Yesu da Saimone Bidama amane sia:i, “Saimone, Yone egefe! Dia Nama dogolegei hou amo da eno goe dunu ilia Nama asigi hou baligisala:?”

Bida da bu adole i, “Ma! Hina, na da Dima asigisa. Di dawa:!”

Yesu ema amane sia:i, “Dia Na sibi mano ouligima!” <sup>16</sup> Yesu da bu adole ba:i, “Saimone, Yone egefe! Dia da Nama dogolegesala:?”

Bida e bu adole i, “Ma! Di dawa:! Na da dima asigisa.”

Yesu ema amane sia:i, “Dia Na sibi ouligima!” <sup>17</sup> Osodayale gala, Yesu da bu adole ba:i, “Saimone, Yone egefe! Dia Nama asigila:?”

Yesu da udianawane “Di da Nama asigila:?” amo adole ba:beba:le, Bida da se nabi. E bu adole i, “Hina! Di da liligi huluane dawa:. Na da Dima asigisa. Di dawa:!”

Yesu ema amane sia:i, “Na sibi ilima ha:i manu ima! <sup>18</sup> Na da dima dafawane sia:sa. Di da ayeligi esaloba, di fawane dia abula idiniginisili, dia hanai sogega amoga ahoasu. Be di da da:i hamosea, dia lobo molole, eno dunu ilia da di la:gili, di amoga masunu higabe soge amoga hiouginana masunu.” <sup>19</sup> (Amo sia: sia:beba:le, Yesu da Bida e Godema hadigi ima:ne bogomu hou olelei.) Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!”

*Yesu amola Ea Eno Ado Ba:su Dunu*

<sup>20</sup> †Bida da sinidigili, eno ado ba:su dunu, Yesu ea dogolegei ado ba:su dunu, ea baligiga fa:no bobogelalebe ba:i. (Amo dunu da musa: Baligisu Lolo Nasu amoga Yesuma gadenene misini, Ema adole ba:i, “Hina! Nowa dunu da Di hohonoma:bela:?”) <sup>21</sup> Amo dunu ba:beba:le, Bida da Yesuma amane adole ba:i, “Hina! Goe dunu! E da adi hamoma:bela:?”

† 21:20: Yone 13:25

<sup>22</sup> Yesu da bu adole i, “Defea! E da mae bogole, asili, Na bu misunu eso amoga guiguda: esalebe ba:sea, - amo hou Na da hanai galea, amo da dia liligi hame. Dia Nama fa:no bobogema!”

<sup>23</sup> Amaiba:le, fa:no, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia giadofale fada:i sia: dasu. Amo ado ba:su dunu da mae bogole, eso huluane osobo bagadega esalalalumu ilia dawa:i. Be e da hame bogomu, amo Yesu da hame sia:i. Ea sia:i liligi da “E mae bogole, Na bu misunu eso amoga e guiguda: esalebe ba:sea, Na hanai galea, defea, amo da dia liligi hame!” amo fawane sia:i.

<sup>24</sup> Amo ado ba:su dunu, e da amo liligi huluane olelei, amola e da dedei dagoi. Ea adoi da dafawane ninia dawa:.

### *Dagosu Sia:*

<sup>25</sup> Yesu da eno hou bagohame hamosu. Huluane ilia afae afae dedei ganiaba, na agoane dawa:, osobo bagade huluane amo ganodini buga dedei salimu da hamedei ba:la:loba.

Sia: Ama Dagoi

## Asunasi Dunu Iliia Hou

(*Da:i Sia: - Acts; Modu – Aposetolo Edia Kara; Bisini – Aposel*)

*Hidadea Sia:*

“Asunasi Dunu Iliia Hou” Buga da Luge Buga amoga dedei liliigi, fa:no mabe hou olelesa. Amo buga da Yesu Ea fa:no bobogesu dunu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga oule asiba:le, ilia Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo “Yelusaleme moilai bai bagade, Yudia sogge, Samelia sogge amola osobo bagade bega: bega:, amo sogge fifi asi gala dunu huluane ilima olelei,” amo buga da olelesa. Galisadiane (da:i sia: - Christian, Bisini Sia: - Kristen) hou da Yu fi amo ganodini lalelegele, fa:no osobo bagade fifi asi gala amoga asi, amo buga da olelesa. Gode Ea fa:no bobogesu fi ilia Louma gamane ilima ha lai hame amola Gode Ea fa:no bobogesu fi ea bai amola difi da Yu fi ilia Godema nodone sia:ne gadosu hou amo ganodini dialu, amo buga ea dedesu dunu da olelemu hanai galu. Asunasi Dunu Iliia Hou buga ea dedei mogili, bai udianawane ba:sa:-

- 1 Yesu da Hebene diasuga heda:le, Ea fa:no bobogesu fi da degabo Yelusaleme moilai bai bagade amoga sese fi hemoi.
- 2 Asili, ilia Isala:ili sogge eno amoga muni hawa: hamosu.
- 3 Bu asili ilia Medidela:inia Waiyabo Bagade bega: sogge amoga asili, Louma sogega doaga:le, Gode Ea fa:no bobogesu fi muni hamoi. Amo buga ganodini dedei, bai bagade da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea hawa: hamosu. E da gasa bagadewane, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu Yelusaleme moilai bai bagade amoga gilisi, Bedigosidi esoga ilima misi. Fa:no E da sese ouligisu dunu fidilalu amola ilima gasa sagosu. Amo buga ganodini, Yesu Ea fa:no bobogesu musa: ouligisu dunu ilia gasawane Gode Ea sia: olelei, ninia ba:sa.

*Sia: Dedei Diala:-*

- 1 Yesu Ea Adosu amola Hahawane Udigili Imunu Sia:...Sia:alalo 1:1-14
- 2 Yudase ea Sogebi lai Dunu...Sia:alalo 1:15-26
- 3 Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Olelesu...Sia:alalo 2:1-8:3
- 4 Yudia amola Samelia Sogega Olelesu...Sia:alalo 8:4-12:25
- 5 Bolo ea Olelesu...Sia:alalo 13:1-28:31
  - (a) No 1 (Age) Misini Fadalaga...Sia:alalo 13:1-14:28

(b) Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Fofada:su...Sia:alalo 15:1-35

(c) No 2 (Ageyadu) Misini Fadalaga...Sia:alalo 15:36-18:22

(d) No 3 (Osoda) Misini Fadalaga...Sia:alalo 18:23-21:16

(e) Bolo da Yelusaleme, Sesalia,  
amola Louma amo moilai bai bagadega  
se iasu diasu ganodini sali ba:i...Sia:alalo 21:17-28:31

### *Asunasi Dunu Ilia Hou*

<sup>1</sup> \*Diofilase, na na:iyado! Na musa: dedei amo ganodini na Yesu Ea degabo hou amola olelesu dedei. Amo hou hamone, asili, <sup>2</sup> E da Hebene sogega heda:i. Be hidadea, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea gasaga, E da Ea ilegei asunasi dunu ilima ilia fa:no hawa: hamomu ilima olelei. <sup>3</sup> Eso 40 amoga E da ilima bagohame mabeba:le, E da dafawane esala amo ilia mae beda:iwane dafawaneyale dawa:i. Iliya da Yesu ba:i amola E amola ilia, Gode Ea Hina Gode Ea Hou gilisili sia: dasu. <sup>4</sup> †Amalalu, ilia gilisibiba:le, E da ilima amane adoi, “Yelusaleme moilai bai bagade mae yolema. Be ouesalu, Na Ada ea hahawane dogolegele iasu, Na musa: dilima olelei liligi, amo dilia ba:mu. <sup>5</sup> ‡Yone da hanoga fane salawane ba:bodaise hamoi. Be eso bagahame aligili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga Na da dili fane salawane ba:bodaise hamomu!”

### *Gode da Yesu Hebenega Lale Gadoi*

<sup>6</sup> Asunasi dunu ilia Yesuma gilisisia, Ema adole ba:i, “Hina! Di da wali Gode Ea Hinadafa Hou ouligibi amo Isala:ili dunu fi ilima bu ima:bela:?”

<sup>7</sup> Be Yesu da bu adole i, “Eso amola ode huluane, Gode Hi fawane da ilegesa. Iliya mabe da dilia liligi hame. <sup>8</sup> §Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da gasa bagade dilia dogo ganodini aligila dasea, dilia da gasa bagade hou labeba:le, Yelusaleme sogge, Yudia sogge, Samelia sogge amola osobo bagade sogge bega: asili bega: doaga:mu, amo ganodini dilia da Na hou olelemu!” <sup>9</sup> \*\*Amo sia:i dagoloba, ilia da ba:laloba, E da muagado heda:le, mu mobi amoga uligiba:le, Ea da:i hodo ilia bu hame ba:i.

<sup>10</sup> E asi dagoloba, ilia muagado ba:laloba, dunu aduna ahea:ya:i abula amoga idiniginisi, ela da misini, gadenene lelu.

<sup>11</sup> Ela amane sia:i, “Ga:lili dunu! Dilia da abuliba:le udigili mu ba:lalabala? Amo Yesu, wali Gode da dilima fadegale,

\* 1:1: Luge 1:1-4 † 1:4: Luge 24:49 ‡ 1:5: Ma:diu 3:11; Maga 1:8; Luge 3:16; Yone 1:33 § 1:8: Ma:diu 28:19; Maga 16:15; Luge 24:47-48 \*\* 1:9: Maga 16:19; Luge 24:50-51



Hebene diasu amoga lale gadoi. Be E da Hi heda:be hou defele bu oso bo bagadega misunu!”

*Yudase Ea Sogebi Lasu Dunu*

<sup>12</sup> Amalalu, Olifede Goumi yolesili, 1gilomida agoane asili, ado ba:su dunu da Yelusaleme moilai bai bagade amoga buhagi. <sup>13</sup> ††Moilai ganodini asili, ilia esalebe diasudafa golili sa:i. Dunu gilisi da Bida, Yone, Ya:mese, A: dalu, Filibe, Domase, Badolemiu, Ma:dui, Ya:mese (A:lafiase egefe), Saimone (Selode - E da Isala:ili sogé “idibedese” lamu hanai dunu) amola Yudase (Ya:mese egefe),. <sup>14</sup> Amo dunu amola uda mogili, ili amola Yesu Ea ame amola Yesu Ea eyalali, eso bagohame sia:ne gadomusa: gilisisu.

<sup>15</sup> Eso afaega Yesu Ea fa:no bobogesu dunu 120 agoane, sia: sa:imusa: gilisi. Bida da sia:musa: wa:legadoi. <sup>16</sup> E amane sia:i, “Na fi dunu! Gode Sia: musa: dedei da didili hamoi dagoi. Gode Ea A:silibu da Da:ibidi ea lafidili amo Yudase ea hou ba:la:lusu. Yudase da amo ba:la:lusu defele, dunu amo da Yesu gagulaligimusa: dawa:i amo Ema oule misi. <sup>17</sup> Yudase ema da hawa: hamomusa: ilegeiba:le, e da ninia gilisisu amo ganodini esalu. <sup>18</sup> ††(Yudase ea hohonosu hamobeba:le muni lai. Amoga e da sogé lale, amo sogé ganodini e bogole dafai. Ea hagomo fudagala:le, iga huluane gadili asi.

<sup>19</sup> Yelusaleme diabe dunu huluane amo hou nabi dagoi. Amaiba:le, ilia sia:ga amo sogega ilia Aseledama dio asuli. Aseledama dawa:loma:ne da Maga:me Sogé.)

<sup>20</sup> ††Bai Gesami Hea:su Buga ganodini da agoane dedei diala,

‘Dunu da ea diasu fisili,  
bu amo ganodini hamedafa esalebe ba:mu.’

Eno dedei diala, ‘Eno dunu da ea hawa: hamosu sogebi lamu.’

<sup>21</sup> - <sup>22</sup> \*\*\* Amaiba:le ninia Hina Gode Yesu E uhini wa:legadoi, amo hou ba:su dunu eno ninia gilisisu amoga madelamu da defea. Amo dunu e da ninia amola Hina Gode Yesu gilisili esalebeba:le hou huluane ba:i, agoai dunu ilegemu da defea. Amo Yesu amola ninia gilisili ahoasu, degabo da Yone ea hanoga fane salasus hou olelei, asili, Yesu da nini yolesili, muagado bu heda:i, amo hou huluane ba:su dunu da defea.”

<sup>23</sup> Amalalu, ilia da dunu aduna lai. Ela dio, afae da Basaba:se (ea dio eno Yasadase), eno da Ma:diase.

†† **1:13:** Ma:diu 10:2-4; Maga 3:16-19; Luge 6:14-16 †† **1:18:** Ma:diu 27:3-8

‡‡ **1:20:** Gesami Hea:su 69:25, 109:8 \*\*\* **1:22:** Ma:diu 3:16; Maga 1:9, 16:19; Luge 3:21, 24:51

<sup>24</sup> Amalalu, ilia agoane sia:ne gadoi, “Hina Gode! Di da dunu huluane ilia asigi dawa:su dawa:! Amaiba:le, amo dunu aduna ba:beba:le, Dia ilegei dunu ninima olelema. <sup>25</sup> Yudase da yolesili, hi sogedafa amoga asiba:le, Dia ilegei dunu da ea hawa: hamosu lamu!” <sup>26</sup> Amalalu, ilia ululuale dunu afae ea dio lai. Ili Ma:daia:se ea dio ba:i. Amaiba:le, Ma:daia:se da eno asunasi dunu gidayale gala amoga gilisi.

## 2

### *Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea Mabe*

<sup>1</sup> \*Bedigosidi eso (Ha:i Manu Gamibi Lolo Nasu) da doaga:loba, Yesu Ea hou lalegagui dunu huluane da diasu afadafa amo ganodini gilisili esalebe ba:i.

<sup>2</sup> Hedolowane, muagado fo bagade ea sia: agoane gulibagei, isu bagadewane diasu ganodini gulibagesu.

<sup>3</sup> Amalalu, dunu huluane ilia da lalu gona:su ea ba:su agoane dunu eno dunu eno amo da:iya wilalebe agoane ba:i.

<sup>4</sup> Amalalu, ilia huluane da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga nabai ba:i. A:silibu da ilima gasa iabeba:le, ilia sia: hisu hisu amoga sia:nanebe ba:i.

<sup>5</sup> Amo esoha, eno Godema dawa:su Yu dunu, ilia eno osono bagade soge huluane amoga Yelusaleme moilai bai bagade amoga misi esalu. <sup>6</sup> Amo gulibagesu amola sia: hisu hisu ilia nababeba:le, dunu bagohame gilisi. Ili huluane ilia sia:dafa amoga Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da sia: dalebe ba:loba, bagadewane fofogadigi.

<sup>7</sup> Fofogadigili, ilia amane sia:i, “Amo dunu waha sia: hisu hisu sia: dalebe, ilia da Ga:lili dunu fawane.

<sup>8</sup> Amaiba:le, ilia ninia sia:dafa amoga habodane sia: dalula:?”

<sup>9</sup> Ninia soge da hisu hisu bagohame. Amo da Badia, Midia, Ilame, Mesoubouda:imia, Yudia, Ga:badousia, Bonadase amola A:isia.

<sup>10</sup> Falidia, Ba:mafilia, Idibidi, Libia soge (Sailini gadenene soge), amo soge huluane amoga ninia misi. Mogili ninia da Louma sogega esala dunu. <sup>11</sup> Ninia mogili da Yu dunu, mogili da Dienadaile dunu (Gode hame dawa:su dunu) amo sinidigili bu Yu dafawaneyale dawa:su fi amoma gilisi. Mogili ninia da Galidi amola Ala:ibia, amo sogega misi. Be ninia huluane da ninia sia:dafa amoga amo dunu ilia Gode Ea gasa bagade hawa: hamosu amo sia: dalebe naba.”

<sup>12</sup> Fofogadigili amola gogolewane, ilia gilisili sia: dasu, “Amo mabe hou ea bai da adila:?”

\* 2:1: Gobeles Salasu 23:15-21; Mousese ea Malasu 16:9-11

13 Be mogili ilia Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia hou ba:beba:le, oufesega:ne amane sia:i, “Amo dunu da adini ba:iba:le, feloale hamosa.”

*Bida Ea Adosu*

14 Amalalu, Bida amola eno asunasi dunu gidayale, ilia wa:legadole, amola Bida da ha:giwane amo dunu hulu-anema amane sia:i, “Yu dunu amola Yelusalemega esala dunu huluane, nabima! Amo hou dilia waha ba:sa, amo ea bai na dilima olelemu.

15 Goe dunu, ilia da adini ba:i dilia dawa:sa. Hame mabu! Wali da hahabe fawane, 9ougologo fawane. 16 Be amo hou dilia waha ba:sa da musa: balofede dunu Youele da agoane olelei, amane, 17 †Gode da amane sia:sa,

‘Soge wadela:mu eso gadenesea,

Na da Na A:silibu Hadigidafa Gala osobo bagade fi dunu huluane

ilima hano agoane sogadigimu.

Dilia egefe amola didiwi,

ilia da eno dunuma Na Sia: olelemu.

Dilia ayeligi dunu da esala ba:la:lumu,

amola dilia da:i dunu da simasia ba:mu.

18 Dafawane! Na hawa: hamosu dunu amola uda,

ilima Na A:silibu Na da imunuba:le,

ilia da Na sia: olelemu.

19 Na da muagado amo ganodini musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamomu.

Amola osobo bagadega gasa bagade hawa: hamomu.

Dilia da maga:me, lalu bagade amola lalu mobi ba:mu.

20 Eso da hadigi fisili

amola oubi da haliga:iwane ba:mu,.

Amasea, Hina Gode amo Ea Eso bagadedafa amola hadigidafa

da doaga:i dagoi ba:mu.

21 Amo esoga, nowa da Hina Ea Dioba:le,

E ili gaga:ma:ne wele sia:sea,

ilia da Gode Ea Gaga:su ba:mu!”

22 Dilia Isala:ili dunu huluane, nabima! Yesu, Na:salede dunu, E da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu liligi bagohame Gode Ea gasaga hamobeba:le, E da Hina Gode Ea Hou dilima moloiwane olelei. Dilia amo hou huluane dawa:.. Bai E da guiguda: hamoiba:le, dilia huluane ba:i dagoi.

23 ‡Amo hou, Gode da hanaiba:le, E da musa: dawa:lalu amola ilegei dagoi. Udigili hame, be hanaiba:le, Gode da Yesu dilima i. Amalalu, dilia da Yesu eno wadela:i hamosu dunu ilima i. Dilia sia:beba:le, ilia Yesu bulufalegeiga

† 2:17: Youele 2:28-32 ‡ 2:23: Ma:diu 27:35; Maga 15:24; Luge 23:33; Yone 19:18

medole legei. <sup>24</sup> §Be Gode da Yesu uhini, wa:legadolesi dagoi. E da bogosu ea gasa bagade hou fisili, E da bogosu ganodini dialumu hamedei galu.

<sup>25</sup> \*\*Da:ibidi da musa:, Yesu Ea hou olelema:ne, amane sia:i,

‘Na da Hina Gode mae yolele, na midadi esalu ba:i.  
E da mae yolesili, gadenene esalebeba:le,  
na da hame beda:mu.

<sup>26</sup> Amaiba:le na da hahawane bagade,  
amola na da nodone sia:nana.  
Na da osobo bagade dunu fawane,  
be na da dafawane hamoma:beyale dawa:beba:le, hame  
beda:mu.

<sup>27</sup> Dia da na a:silibu bogoi sogebi amoga hame yolesimu.  
Na da Di mae yolesili hawa: hamosu dunu esala.  
Amaiba:le, Di da na da:i hodo dasama:ne, bogoi uli  
dogoiga hame yolesimu

<sup>28</sup> Dia da esalusu logo ahoasu huluane nama olelei dogoi.  
Na amola Di, ani gilisili esalumuba:le,  
na da hahawane bagade ba:mu.”

<sup>29</sup> Na fi dunu! Na da ninia aowalali ada, hina bagade Da:ibidi, amo ea hou dilima moloiwane olelemu. E da musa: bogole, uli dogone sali dagoi. Ea uli dogoi da guiguda: diala. <sup>30</sup> ††E da balofede dunu galu. Amola e da Gode Ea fa:no hahawane dogolegele imunu hou dawa:i galu. Gode Ea ilegele sia:i da E da Da:ibidi egaga dunu, Da:ibidi defele, hina bagade dunu hamomu. <sup>31</sup> Da:ibidi da Gode Ea fa:no hamomu hou ba:beba:le, e da Mesaia Ea bu uhini wa:legadomu olelei amane,

“Gode da bogosu sogebi amo ganodini amo dunu hame yolesi.

Ea da:i hodo da bogoi uli dogoi ganodini dasai hame ba:i.”

<sup>32</sup> Defea! Amo Yesu Hi da bogole, Gode da E uhini bu wa:legadolesi dagoi. Amo hou huluane ninia ba:su. <sup>33</sup> E da wa:legadole, wali Ea ada Gode Ea lobo dafadili fisa. Gode Ea musa: olelei agoane, E da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala lai dagoi. Amo hahawane dogolegele iasu E da ninima i dagoi, amo hou dilia waha ba:sa. <sup>34</sup> ††Da:ibidi da Yesu defele, Hebene diasuga hame heda:i. Be Da:ibidi da amane sia:i,

‘Hina (Gode) da na Hina Gode Ema amane sia:i,

‘Na lobodafadili fili,

§ 2:24: Ma:diu 28:5-6; Maga 16:6; Luge 24:5    \*\* 2:25: Gesami Hea:su 16:8-11

†† 2:30: Gesami Hea:su 132:11; 2 Sa:miuele 7:12-13    ††† 2:34: Gesami Hea:su 110:1

<sup>35</sup> ouesalu, amoganini Dia ha lai dunu amo Dia emo ligisisu hamoma:ne na da hasalimu,' amane sia:i.

<sup>36</sup> Amaiba:le, Isala:ili dunu huluane, dawa:ma! Yesu, (dilia da bulufalegeiga fuga:i amo dunu), Gode da E Hina Gode amola Mesaia, hamoi dagoi!"

<sup>37</sup> Dunu huluane, amo sia: nababeba:le, ilia dogo dadiga gala:i agoane se bagade nabi. Ilia da Bida amola eno asunasi dunu ilima amane adole ba:i. "Nola! Ninia adi hamoma:bela:?"

<sup>38</sup> Bida da ilima bu adole i, "Dilia afae afae dilia wadela:i hou yolesili, sinidigili, Godema buhagima. Amasea, Yesu Gelesu Ea Dioba:le, ba:bodaise hamoma. E da dilia wadela:i hou goglema:ne olofole, Gode Ea hahawane dogolegele iasu liligi (Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala) dilima imunu.

<sup>39</sup> Amo hahawane iasu, Gode da dilima, dilia mano, amola sedaga esala dunu, ilima imunusa: E da ilegele sia:i galu. Ninia Hina Gode da nowa dunuma E da misa:ne sia:sa, E da amo dunuma imunu."

<sup>40</sup> Bida da Godema misa:ne sia: bagade ilima olelei. E amane sia:i, "Se dabe iasu bagade da dilia wadela:i fi dunu ilima doaga:mu. Amo mae lama:ne, dilia hou afadenema!"

<sup>41</sup> Dunu bagohame da ea sia: dafawaneyale dawa:beba:le, hanoga fane salasu hou hamoi. Amo esoha dunu 3000 agoane, ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu dunu gilisisu ilima madelai dagoi. <sup>42</sup> Ilia da eso huluane asunasi dunu ilia olelesu nabasu. Ilia gilisili, Yesu Ea fa:no bobogesu fi hamone, Yesu Ea lolo nawane Godema sia:ne gadolalu.

### *Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Ilia Hou*

<sup>43</sup> Asunasi dunu da musa: hame ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu bagohame hamobeba:le, dunu huluane da bagadewane fofogadigi. <sup>44</sup> §§Dafawaneyale dawa:su dunu huluane gilisili fi afadafa hamone, ilia liligi huluane gilisili gagui. <sup>45</sup> Ilia da soqe, diasu amola eno liligi bidi lale, amo muni lai da ilia fi ganodini hame gagui dunu ilima iasu. <sup>46</sup> Eso huluane ilia Debolu Diasu ganodini gilisisu. Amola ilia diasudafa amo ganodini ilia ha:i nanu, ilia hou fonobole, hahawane nasu. <sup>47</sup> Eso huluane ilia Godema nodone sia:su. Dunu huluane da ilima hahawane galu. Amola eso huluane Hina Gode Yesu da ilia gilisisuma madelagima:ne, eno gaga:i dunu hiougi.

## 3

### *Bida amola Yone da Gasuga:igi Dunu Uhinisi*

<sup>1</sup> Eso afadafa, baloga, Bida amola Yone da Debolo Diasuga asi. Baloga (3ougologo agoane), dunu ilia da Godema sia:ne gadomusa: Debolo Diasuga gilisisu.

<sup>2</sup> Ela da logo holei (ea dio Logo Holei Ida:iwane Ba:su) amoga, dunu afae e da emo gasuga:igiwane lalelegele asigilai, esalebe ba:i. Eso huluane, eno dunu da amo dunu gisa asili, ligisili, e da eno dunu Debolo diasuga doaga:musa: logoga ahoanebe, ilima muni edegesu. <sup>3</sup> E da Bida amola Yone, Debolo diasuga golili ahoanebe ba:loba, ela da ema ima:ne edegei. <sup>4</sup> Ela da ema ha:giwane hodole, Bida e amane sia:i, “Anima di ba:ma!” <sup>5</sup> E da liligi elama lamusa: dawa:beba:le, elama ba:i. <sup>6</sup> Be Bida da ema amane sia:i, “Na da muni hamedafa gagusa. Be na gagui na dima imunu. Yesu Gelesu, Na:salede dunu, amo Ea Dioba:le wa:legadole laloma!” <sup>7</sup> Amalalu, Bida da ea lobodafa amo lobolele, e fidili wa:legadolesu. Hedolowane, amo dunu ea emo amola ea emo muguni, bu gasa lale, moloji. <sup>8</sup> E da wa:legadole, soagala:le lalalu. Amalalu, hahawane soagala:lewane, Godema nodonana, e Yone amola Bida gilisili Debolo Diasu ganodini golili sa:i.

<sup>9</sup> Dunu huluane da ea hahawane Godema nodosu hou amola lalebe hou ba:i.

<sup>10</sup> Ba:beba:le, amo dunu da musa: gasuga:igi dunu udigili Logo Holei Ida:iwane Ba:su amoga dunuma edegemusa: fi dialu ilia dawa:i. Amaiba:le, ea gaheabolo hou ba:beba:le, ilia bagadewane fofogadigi.

### *Bida da Debolo Ganodini Sia: Olelei*

<sup>11</sup> Soloumane ea Fila Ahoasu ganodini, dunu huluane da amo dunu, Bida amola Yone nonogonanebe ba:beba:le, fofogadigili hehenane, ilima doaga:i. <sup>12</sup> Amo hou ba:beba:le, Bida e amane sia:i, “Na fi dunu! Dilia abuliba:le fofogadigisala:? Abuliba:le anima ba:sala:? Ania gasa bagade hou amola ania hou ida:iwane, amoga ania goe dunu hahamoi dilia dawa:bela:? Hame mabu! <sup>13</sup> \*A:ibalaha:me, Aisage, Ya:igobe amola ninia aowalali dunu huluane, ilia Gode da Ea hawa: hamosu dunu Yesu Gelesuma hadigidafa hou i dagoi. Be dilia amo dunu afugili Gamane ouligisu dunu ilima i. Bailade da ea se dabe iasu diasu logo doasimusa: dawa:i galu. Be dilia higa:i.

<sup>14</sup> †E da Dunu ida:iwane hadigidafa galu. Be dilia E higale, dilia sia:beba:le, Bailade da medole legesu dunu ea se dabe iasu diasu logo doasi dagoi. <sup>15</sup> Dilia da Fifi Ahoanusu iabe Dunu medole legei dagoi. Be Gode da E

\* **3:13:** Gadili Asi 3:15 † **3:14:** Ma:diu 27:15-23; Maga 15:6-14; Luge 23:13-23; Yone 19:12-15

bu uhini, wa:legadolesi dagoi. Amo hou huluane ninia ba:i. <sup>16</sup> Yesu Gelesu Ea gasa bagade Dio amoga amo emo gasuga:igi esalu dunu da wali gasawane lala. Ania da Yesu Ea dio dafawaneyale dawa:beba:le, amo hou dilia waha ba:i liligi hamoi

<sup>17</sup> Be, defea, na fi dunu! Na dawa:! Dilia amola dilia ouligisu dunu da bai hame dawa:beba:le, Yesu medole legei. <sup>18</sup> Musa: hemonega, Gode olelebeba:le, balofede dunu da Mesaia da se nabimu olelei. Amaiba:le, Gode da Ea sia:i defele agoane hamoi dagoi. <sup>19</sup> Amaiba:le, dilia gogosiane Godema sinidigima. Amasea, Gode da dilia wadela:i hou goglema:ne olofomu. <sup>20</sup> Dilia da agoane hamosea, Gode da a:silibu gasa hou dilima imunu. E da Yesu Gelesu, Ea ilegei Mesaia dunu, dilima bu asunasimu.

<sup>21</sup> Bai E da wali Hebene soge amo ganodini esala! Be balofede dunu da hemonega amo Gode da liligi huluane gaheabolo hamomu sia:i. Amo eso doaga:sea, Yesu Gelesu da bu misunu. <sup>22</sup> †Bai Mousese da amane olelei, ‘Dilia Hina Gode, E da na asunasi amo defele, Balofede Dunu eno asunasimu. E da dilia fi dunu esalumu. Ea sia: huluane nabawane hamoma! <sup>23</sup> §Nowa dunu da amo Balofede Ea sia: nabawane hame hamosea, Gode da Ea fi ilima fadegale gugunufinisimu!’ <sup>24</sup> Balofede dunu huluane, Sa:miuele amola fa:no mabe balofede dunu huluane, ilia da waha mabe hou huluane musa: hemonega olelei. <sup>25</sup> \*\*Gode Ea hahawane ilegele imunu sia:i, amo E da musa: balofede dunu ilima sia:i, amo da dilima maha. Gode da dilia aowalali dunuma Ea fi afadafa gilisimusa: gousa:su hamobeba:le, amo hou dilia amola da lai dagoi. E da A:ibalaha:mema amane sia:i, ‘Digaga fi dunu ilia hawa: hamobeba:le, Na da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane hahawane dogolegele fidimu!’ <sup>26</sup> Amaiba:le, Gode da Ea Hawa: Hamosu Dunu Ida:iwane gala, E ilegele hidadea dilima asunasi. Dilia da wadela:i hou yolesili Ema sinidigima:ne, amola hahawane ba:ma:ne, E da Yesu asunasi dagoi!”

## 4

### *Bida amola Yone, ela da Gasolo dunu ilima Fofada:i*

<sup>1</sup> Bida amola Yone, ela da dunu huluanema sia:nanoba, gobebe salasu dunu, Debole Diasu sosodo aligisu dunu amola eno Sa:diusi dunu doaga:i. <sup>2</sup> Bida amola Yone, da Yesu da bogole bu uhini wa:legadoi, amo hou olelebeba:le,

† 3:22: Mousese ea Malasu 18:15,18    § 3:23: Mousese ea Malasu 18:19

\*\* 3:25: Mui 22:18

ilia ougi ba:i. Amo hou da bogoi dunu ilia da hobeia bu wa:legadomu olelebeba:le, ilia ougi.

<sup>3</sup> Amaiba:le, ilia da Bida amola Yone gagulaligili, se dabe iasu diasu ganodini sali. Eso da dabeba:le, aya esoga fofada:musa:, ilia se dabe iasu diasu ganodini sali. <sup>4</sup> Be dunu bagohame, Bida amola Yone ela sia: nabi dagoiba:le, dafawaneyale dawa:i galu. Lalegagui dunu ilia idi da heda:le, 5000 agoane ba:i.

<sup>5</sup> Golale hahabe, Yu ouligisu dunu, asigilai dunu amola Sema olelesu dunu, ilia Yelusaleme moilai bai bagade amoga gagadoi. <sup>6</sup> Iliia da gobele salasu hina dunu (A:nase), Gaiabase, Yone, A:legesa:nede, amola gobele salasu hina dunu ea sosogo fi dunu eno, Bida amola Yone elama fofada:musa: gilisi. <sup>7</sup> Iliia da asunasi dunu elama amane sia:i, “Ninima fofada:musa:, misini leloma.” Iliia da elama amane adole ba:i, “Alia da habodane amo hou hamobela:? Adi gasaga hamobela:? Nowa ea Dioba:le alia amo hou hamobela:?”

<sup>8</sup> Amalalu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea gasa da Bida ea dogo nabaiba:le, e bu adole i, “Dilia! Isala:ili dunu ilia ouligisu amola asigilai dunu! <sup>9</sup> Dilia da anima waha amo gasuga:igi dunu ea uhinisisu hou amola ema hahawane hou hamoi ea bai anima adole ba:sa.

<sup>10</sup> Amaiba:le, dilia huluane amola Isala:ili fi dunu huluane, noga:le dawa:mu da defea. Yesu Gelesu, Na:salede dunu, amo Ea gasa bagade Dioba:le amo musa: gasuga:igi dunu da wali uhini dagoiwane, hahawane dilia huluane ba:ma:ne lela. Dilia da Yesu Gelesu bulufalegeiga medole legei, be Gode da E bu uhini wa:lesi dagoi.

<sup>11</sup> \*Yesu Gelesu Ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane dedei diala,

‘Diasu gagusu dunu da igi afae higa:i.

Be amo igi da mimogo hamone, igi eno huluane baligi dagoi.’

<sup>12</sup> Yesu Gelesu Hi fawane da Gaga:su dunu. Osobo bagade ganodini eno hame, Hi fawane Gode da ninia Gaga:su dunu ilegei dagoi!”

<sup>13</sup> Gasolo dunu da Bida amola Yone, ela gasa bagade mae beda:iwane hou ba:beba:le, fofogadigi. Ela da sugulu hame hamoi amo dawa:beba:le, ilia baligiliwane fofogadigi. Iliia da ela hou ba:beba:le, ela da Yesu amola gilisili lalu dawa:i. <sup>14</sup> Be elama gagabole sia:musa: logo hame ba:i. Bai musa: emo gasuga:igi dunu da bu uhini hahawane e amola Bida amola Yone, gilisili lelebe ba:beba:le, ilia bu sia:mu gogolei.

\* 4:11: Gesami Hea:su 118:22



15 Amasea elama Gasolo diasu gadili masa:ne sia:nu, Gasolo dunu ilisu da gilisili amane sia:dasu,

16 “Amo dunu ilia hawa: hamobeba:le, ninia adi hamoma:bela:? Ela da musa: hame ba:i gasa bagade hawa: hamoi, amo Yelusaleme fi dunu huluane da dawa:. Ela da hame hamoi amo ninia sia:mu da hamedei. 17 Be dunu huluane ilia amo hou baligiliwane nabasa:besa:le, amo dunu ilia eno dunuma bu Yesu Ea Dioba:le bu mae sia:ma:ne, amo ninia gagabole sia:mu da defea.”

18 Amasea, ilia Yone amola Bida, elama bu misa:ne sia:noba, amane sia:i, “Defea! Alia Yesu Ea Dioba:le, maedafa bu sia:ma amola Ea hou maedafa olelema!” 19 Be Bida amola Yone da bu adole i, “Defea! Dilia fawane dawa:ma? Dilia sia: ani nabawane hamoma:bela:? O Gode Ea adosu ninia nabawane hamoma:bela:? 20 Ania da hou huluane ania siga ba:beba:le amola ania gega nababeba:le, ouiya:le esalumu da hamedei galebe!” 21 Amaiba:le, Gasolo dunu da elama bu baligiliwane gagabole sia:nanu, elama udigili masa:ne sia:i. Dunu huluane da Gode musa: hame ba:i hou hamoi, amoma Godema nodone dawa:lalebeba:le, ilia da elama se dabe iasu imunu beda:i. 22 Musa: gasuga:igi bu uhi dagoi dunu da lalelegeloba ode 40 baligili esalu.

*Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Gode da ilima gasa Bagade Hou Ima:ne Sia:ne Gadoi*

23 Bida amola Yone, ela se dabe iasu diasu logo doasi-biba:le, ela gilisisu ilima bu asili, doaga:le, gobelesalasu ouligisu dunu amola asigilai dunu ilia hou elama, amo elea fi ilima olelei. 24 †Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane elea sia: nababeba:le, ilia gilisili Godema amane sia:ne gadoi, “Hina Gode! Hebene, moi bagade, hano bagade amola liligi huluane Hahamosu Dunu Di! 25 ‡Dia A:silibu Hadigidafa da olelebeba:le, Dia hawa: hamosu dunu Da:ibidi da amane sia:i,

‘Gode Ea fi hame dunu da abuliba:le ougibala:?’

Hamedeiba:le, ilia abuliba:le hamedei ilegesu hamos-ala:’

26 Osobo bagade hina bagade dunu ilia Godema gegemusa: dawa:beba:le gegesu liligi momagei.

Ilia gilisili, Godema amola Ea Mesaia Ema gegemusa: gilisi dagoi!’

27 †Dafawane! Helode, Bodiase Bailade, Gode Ea fi hame dunu amola Isala:ili dunu, ilia da Yelusaleme moilai bai bagade ganodini, Dia hawa: hamosu Dunu Ida:iwane Dima

† 4:24: Gadili Asi 20:11; Nihemaia 9:6; Gesami Hea:su 146:6 ‡ 4:25: Gesami Hea:su 2:1-2 § 4:27: Ma:diu 27:1-2; Maga 15:1; Luge 23:1,7-11; Yone 18:28-29

Mesaia ilegei, amo medomusa: dawa:i galu. <sup>28</sup> Ilia ilisu amo hou hamomusa: dawa:i galu. Be Di da amo hou ilia loboga hamomusa: musa: hemonega ilegei galu.

<sup>29</sup> Be wali Hina Gode! Ilia badugui hou Di ba:ma. Ninia da Dia hawa: hamosu dunu. Amaiba:le, ninia Dia sia: ida:iwane gasawane olelema:ne, Di fidima. <sup>30</sup> Dia oloi dunu uhima:ne, Dia lobo moloma. Ninia gasa bagade musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu Yesu Dia hawa: hamosu Dunu ida:iwane gala Ea Dioba:le hamoma:ne, nini logo Dia fodoma!” <sup>31</sup> Sia:ne gadoi dagoloba, diasu amo ganodini ilia gilisi, amo da bebeda:nima hamobe agoane ugugui. Amalalu, ilia huluane Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala ea gasaga nabaiba:le, Gode Ea sia: mae beda:iwane gasawane olelesu.

*Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Ilia Liligi Huluane Gilisili Gagui*

<sup>32</sup> \*\*Yesu Ea fa:no bobogesu fi da gilisili na:iyado amola asigi dawa:su afadafa fawane hamoi. Dunu afae ea liligi, “Goe da na:,” hamedafa sia:i. Be ilia liligi huluane yolesili, amo liligi huluane ilia gilisili gagui galu. <sup>33</sup> Asunasi dunu da Hina Yesu Gelesu Ea bu wa:legadosu hou, amo gasawane olelesu. Amalalu, Gode da hahawane bagade hou ilima iasu. <sup>34</sup> Ilia gilisisu ganodini, hame gagui agoane dunu da hame ba:i. Osobo gagui dunu amola diasu gagui dunu, ilia amo liligi bidi lale, muni amo gaguli misini, <sup>35</sup> asunasi dunuma iasu. Amalalu, ilia da amo muni mogili, hame gagui dunuma ilia esalusu liligi lama:ne sagosu. <sup>36</sup> Lifai fi dunu Saibalase sogega lalelegei ea dio amo Yousefe, e da agoane hamoi. Amo dunuma, asunasi dunu da eno dio asuli amo Banaba:se (dawa:loma:ne da “asigi fidisu dunu.”) <sup>37</sup> Banaba:se da soge ea gagui amo bidi lale, muni gaguli misini, eno hame gagui dunu fidimusa: amo asunasi dunuma i.

## 5

*A:nanaia:se amola Sa:faila*

<sup>1</sup> Be dunu eno ea dio amo A:nanaia:se amola ea uda Sa:faila, ela soge gagui bidi lai dagoi. <sup>2</sup> Be A:nanaia:se da amo muni mogili, la:idi asunasi dunuma i, la:idi hi wamolegei. Ea uda da amo hou dawa:i galu. <sup>3</sup> Bida da ema amane adole ba:i, “A:nanaia:se! Sa:ida:ne da dia asigi dawa:su amoma hinawane esaloma:ne, dia abuli logo fodobela:? Dia soge bidi lai muni disu mogili la:idi wamolegeiba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ema

\*\* 4:32: Asunasi Dunu Ilia Hou 2:44-45

ogogoi. <sup>4</sup> Dia soge hame bidi lai amo esoga amo soge da dia soge fawane galu. Bidi lai dagoiba:le, muni da dia muni fawane galu. Soge da bidi lai dagoiba:le, muni di fawane gaguiba:le, ea lamu logo di fawane olelemu galu. Amaiba:le, di da ogogosu hou hamomusa:, dia dogo ganodini abuliba:le dawa:bela:? Di da osobo bagade dunuma hame ogogoi. Di da Godema fawane ogogoi!” <sup>5</sup> Amo sia: nababeba:le, A:nanaia:se osoba gala:lasa:ili bogoi. Amo hou ba:beba:le, dunu huluanedafa da bagadewane beda:i galu. <sup>6</sup> Amalalu, goi dunu ganodini misini, ea da:i hodo bogoi abulaga sosone, gaguli asili uli dogone sali.

<sup>7</sup> Fonobahadi asili, A:nanaia:se idua, egoa bogoi mae dawa:le Bida ea esalebe diasu ganodini misi. <sup>8</sup> Bida da ema adole ba:i, “Amo muni gagui gala, di amola digua, ali soge bidi lai muni. Amo muni da alia lai huluanedafala:?” Uda da bu adole i, “Ma! Huluanedafa!”

<sup>9</sup> Amalalu Bida da ema bu adole ba:i, “Di amola digua, abuliba:le Gode Ea A:silibuma ado ba:su hou hamobela:? Wali dunu ilia digua uli dogone sali, ilia da logoga bu doaga:i. Ili da dia da:i hodo amola gadili gaguli masunu!”

<sup>10</sup> Amogaluwane, amo uda da Bida ea emo gadenene diasa:ili, bogoi dagoi. Goi dunu da bu ganodini misini, e bogoi dagoi ba:loba, ea da:i hodo gadili gaguli asili, egoa amola dafulili uli dogone sali.

<sup>11</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane amola eno dunu bagohame da amo hou nababeba:le, bagadewane beda:i.

*Musa: Hame Ba:i Gasa Bagade Dawa:digima:ne Olelesu*

<sup>12</sup> Asunasi dunu da dunu ilia gilisisu ganodini, musa: hame ba:i gasa bagade dawa:digima:ne olelesu bagohame hamosu. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Soloumane ea Ahoasu amo ganodini gilisisu. <sup>13</sup> Ili hou ba:beba:le, dunu huluane da nodone sia:su. Be beda:iba:le, ilia da ilima hame gilisi.

<sup>14</sup> Be mogili, dunu amola uda, ilia Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, lalegagusia, ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilima gilisibiba:le, ilia idi da heda:su.

<sup>15</sup> Asunasi dunu ilia hou nababeba:le, eno dunu da oloi dunu logoga oule asili, dia heda:su amola debea, amo da:iya ligisi. Bida da logoga baligili ahoanebe, ea baba da oloi uhima:ne ilima ea babaga dedeboma:ne ilia agoane hamosu. <sup>16</sup> Yelusaleme gadenene fi dunu bagohame ilia diasu yolesili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:i. Ili da oloi dunu amola dunu ilia dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i, amo asunasi dunuma oule misini, huluane da uhi dagoi ba:i.

*Asunasi Dunu da Se Nabi*

<sup>17</sup> Amalalu, gobele salasu Hina dunu amola ea Sa:diusi na:iyado huluane, asunasi dunu ilia hou ba:beba:le, mudale, ilia logo hedofamusa: dawa:i galu. <sup>18</sup> Ilia da asunasi dunu gagulaligi, se dabe iasu diasu ganodini sali. <sup>19</sup> Be gasia, Gode Ea a:igele dunu misini, se dabe iasu diasu logo doasili, asunasi dunu gadili oule asili, ilima amane sia:i,

<sup>20</sup> “Dilia Debolo Diasuga gaheabolo esalusu sia: eno dunuma olelela masa!” <sup>21</sup> Ilia da a:igele ea sia: nabawane hamosu. Ilia hahabedafa Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, sia: olelesu. Amalalu, gobele salasu Ouligisu dunu amola ea na:iyado dunu, webeba:le, Yu asigilai dunu huluane ilia da Gasolo sia: sa:imusa: gilisi. Ilia asunasi dunuma fofada:musa: dawa:beba:le, amo ilima oule misa:ne ilia se dabe iasu diasu ouligisu dunuma sia:musa:, adole iasu dunu asunasi. <sup>22</sup> Be ilia sia: adole iasu dunu da se dabe iasu diasuga doaga:loba, ilia asunasi dunu hamedafa ba:i. Amaiba:le, ilia amo sia: adomusa:, Gasolo gilisisu dunu ilima bu doaga:i. <sup>23</sup> Ilia amane sia:i, “Ninia se dabe iasu diasuga doaga:le, logo da noga:le ga:sibi ba:i. Sosodo aligisu dunu da logo gadili noga:le oulelu. Be ninia logo doasili, dunu ganodini esalu hamedafa ba:i.”

<sup>24</sup> Gobele salasu hina dunu amola Debolo Diasu sosodo aligisu dunu ilia ouligisu, da amo sia: nababeba:le, fofogadigili, asunasi dunuma adi hou da doaga:bela:le dawa:lalu.

<sup>25</sup> Amalalu, dunu afae misini, ilima amane sia:i, “Wahadafa amo dunu dilia se dabe iasu diasu ganodini sali dunu, da Debolo Diasu ganodini dunu enoma Gode Ea sia: olelelala!” <sup>26</sup> Amalalu, Debolo Diasu sosodo aligisu hina dunu amola ea fa:no bobogesu dunu da asili, asunasi dunu bu Gasolo gilisisu ilima oule misi. Be eno dunu huluane da ili igiga medosa:besa:le, ilia asaboiwane oule misi.

<sup>27</sup> Diasu ganodini oule misini, ilia Gasolo dunuma fofada:musa: leloma:ne sia:i. Amalalu gobele salasu Ouligisu dunu da ilima fofada:i. <sup>28</sup> \*E amane sia:i, “Ninia da dili Yesu Ea Dioba:le mae olelema:ne, amo moloiwane sia:i dagoi. Be dilia da hame nabi. Dilia da Yelusaleme fi dunu huluane nabima:ne, bu olelei. Amola dilia dunu huluane ninima ougima:ne, ninisu Yesu Gelesu medole legei sia:sa.”

<sup>29</sup> Amalalu, Bida amola eno asunasi dunu da bu adole i, “Ninia osobo bagade dunu hame be Gode Ea sia: hidadea nabawane hamomu da defea. <sup>30</sup> Dilia da Yesu Gelesu bulufalegeiga gafesiga dabagala:lewane medole legei dagoi. Be ninia aowalalia Gode da Yesu Gelesu uhini wa:lesi dagoi. <sup>31</sup> Gode da E wa:lesili, gagua gadole, ea lobodafa

\* 5:28: Ma:diu 27:25

amo dafulili fima:ne sia:beba:le, Yesu E Hina Gode amola Gaga:sudafa hamoi dagoi. Bai dilia Isala:ili fi dunu huluane, dilia hou dawa:ma:ne, gogosiane sinidigima:ne, amola dilia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Gode da amo hou hamoi dagoi.

<sup>32</sup> Ninia amo hou huluane ba:i dagoi. Ninia amola da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo Ea ba:su dunu esala. Gode da Ema nabasu dunu, ilima Ea A:silibu hahawane dogolegele iaha!”

<sup>33</sup> Amo sia: nababeba:le, Gasolo dunu ougi bagade ba:i. Ilia asunasi dunu Gamanema medole legemusa: imunu dawa:i galu. <sup>34</sup> Be Gasolo dunu afadafa, Fa:lisi dunu ea dio amo Gama:iliele, e da Sema olelesu dunu. Dunu huluane da ema asigisu. Amo dunu da wa:legadole, asunasi dunu gadili oule masa:ne sia:i. <sup>35</sup> Ilia asili, ea da Gasolo dunuma amane sia:i, “Na fi dunu! Isala:ili dunu! Dawa:ma! Amo dunuma hou dawa:iwane hamoma! <sup>36</sup> Dilia dawa:! Musa: dunu ea dio amo Diudase da wa:legadole, ouligisudafa hou hamomusa: dawa:i galu. Dunu 400 da ema gilisi. Be amo dunu enoga medole legele, ea fa:no bobogesu dunu da afafane, ea hou da wali hamedafa ba:sa. <sup>37</sup> Fa:no, Gamane ilia dunu huluane dio dedei. Amo esoga Ga:lili dunu ea dio amo Yudase da wa:legadoi. Dunu bagohame ema fa:no bobogei, be e amola enoga medole legele, ea fa:no bobogesu dunu afafane hamedafa ba:i.

<sup>38</sup> Amaiba:le, na dilima sia: adole iaha. Waha esalebe dunu ilima mae dawa:ma, yolema! Ilia hamoi liligi da osobo bagade dunu ilima hamoi liligi galea, defea, amo da hedolowane hamedafa liligi agoane ba:mu. <sup>39</sup> Be amo da Gode Ea hamoi liligi galea, ilima hasalimu da hamedei gala. Dilia Godema gegesa:besa:le, yolema!” Amalalu, Gasolo dunu da Gama:iliele ea sia: nabi. <sup>40</sup> Ilia sia:beba:le, asunasi dunu bu ganodini misini, Gasolo dunu ilia fidisu dunu da asunasi dunu fegasuga fai. Ilia ouiya:le, Yesu Ea Dioba:le bu maedafa sia:ma, asunasi dunuma sia:i. Amalalu, ilia udigili halegale masa:ne logo doasi. <sup>41</sup> Asunasi dunu da Yesu Ea Dio gaguia gadoiba:le se amola gogosiasu bagade nabi. Be Gode da amo hou ilima iasu, amo dawa:beba:le, ilia hahawane Gasolo diasu yolesili asi. <sup>42</sup> Amalalu, eso huluane Debolo Diasu amola eno dunu ilia diasu amo ganodini mae yolesili, ilia da Yesu Gelesu, Gode Ea ilegei Dunu amo Ea Sia: Ida:iwane Gala ilia gasa bagade sia:nanu, amola olelelalu.

## 6

<sup>1</sup> Fa:no, asili, Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilia idi da heda:beba:le, Galigi sia: dawa:su Yu dunu amola Yu sia: dawa:su dunu, sia:ga gegei. Galigi sia: dawa:su Yu dunu ilia didalo uda da labe muni eso huluane hame ba:su, ilia da sia:su. <sup>2</sup> Amaiba:le, asunasi dunu fagoyale da Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane gilisima:ne sia:beba:le, ilia gilisi. Ili da ilima amane sia:i, “Ninia da eso huluane muni hou ouligima:ne, Gode Ea Sia: olelesu hou yolesimu da defea hame galebe. <sup>3</sup> Amaiba:le, ninia fi dunu! Dilia dunu fesuale gala, - bagade dawa:su dunu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga ilia dogo nabai dunu, amo dunu ilegema. Ili muni amola eno osobo bagade hou ouligima:ne sia:ma! <sup>4</sup> Amasea, ninia da amo hou yolesili, Godema sia:ne gadosu amola Gode Ea sia: olelesu hou, amo fawane hamomu.”

<sup>5</sup> Amo sia: nababeba:le, dunu huluane da hahawane ba:i. Amaiba:le, ilia dunu fesuale gala ilegei. Amo da Sidibene - (e da dafawaneyale dawa:su hou bagade lalegagui amola ema Gode Ea A:silibu Hadigidafa da hinawane esalu), Filibe, Balogoulase, Naiga:ino, Daimone, Bamina:se, Nigoula:iase, Nigoula:iase da Dienadaile dunu musa: A:dioge moilai bai bagadega esalu. E da sinidigili, Yu fi ganodini misi. <sup>6</sup> Amo dunu da gilisili, asunasi dunu ilima doaga:i. Asunasi dunu da ilia lobo ilia dialuma da:iya ligisili, ilia hou fidima:ne Godema sia:ne gadoi.

<sup>7</sup> Amalalu Gode Ea Sia: da hehenai. Yesu Ea fa:no bobogesu fi Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini bagade heda:lalu. Amola gobelesu salasu dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegagui.

### *Ilia da Sidibene Gagulaligi*

<sup>8</sup> Gode da Sidibenema hahawane bagade. Sidibene da gasa bagade ba:i amola gasa bagade musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu dunu huluane ba:ma:ne hamoi. <sup>9</sup> Be ema ha lai dunu wa:legadoi. Amo dunu da Yu fi ganodini esalu, ilia fi da Halegai (musa: udigili hawa: hamosu dunu esalu wali halegai). Ili musa: moilai bai bagade da Sailini amola A:legasa:dalia. Eno Yu dunu, Silisia amola A:isia fi dunu da ilima gilisili, ilia Sidibenema sia:ga gegei. <sup>10</sup> Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Sidibenema bagade dawa:su hou baligili iabeba:le, ilia Sidibene ea sia: hedofamu gogolei galu.

<sup>11</sup> Amaiba:le, ilia da ogogosu dunuma muni i dagoi. Amo dunu ilia ogogole amane sia:i, “Ninia nabi da Sidibene da Mousese ea hou wadela:musa: amola Gode Ea hou wadela:musa:, lasogole sia:nana.” <sup>12</sup> Dunu huluane, asigilai amola Sema olelesu dunu, amo sia: nababeba:le, ougi

bagade ba:i. Ilia Sidibene afugili hiougili, Gasolo dunu ilima fofada:musa: hiouginana asi. <sup>13</sup> Amalalu, ilia da ogogosu dunu, Sidibenema ogogole fofada:ma:ne, oule misi. Ilia amane sia:i, “Eso huluane amo dunu da ninia hadigi Debolo Diasu amola Mousesee ea Sema, amo wadela:musa: lasogole sia:sa. <sup>14</sup> Na:saleda dunu Yesu da Debolo Diasu mugululi amola hou huluane Mousesee da ninima olelei liligi e da huluane afadenemu, amane sia:be ninia nabi.”

<sup>15</sup> Gasolo dunu huluane ilia Sidibene ea odagi ha:giwane ba:i. Ba:beba:le, ea odagi da hadigi a:igele dunu ea odagi defele ba:i.

## 7

### *Sidibene Ea Sia:*

<sup>1</sup> Gobelesalasu hina dunu da Sidibenema adole ba:i, “Amo da dafawanela:?”

<sup>2</sup> \*Sidibene da bu adole i, “Na fi dunu amola ada huluane nabima! Ninia aowalalia aowa A:ibalaha:me da Ha:ila:ne sogega fila asi. Be hidadea, Hadigidafa Gode da Mesoubouda:imia sogega ema misi. <sup>3</sup> Gode da ema amane sia:i, ‘Dia fidafa amola dia soge yolesili, na olelemu sogega masa. <sup>4</sup> †Amalalu, ea soge yolesili, e da Ha:ila:ne sogega fimusa: asi. A:ibalaha:me ea eda bogoloba, Gode da sia:beba:le, e da mugululi, dilia waha fibi soge amoga misi. <sup>5</sup> ‡Amo esoga, Gode da amo soge A:ibalaha:mema hame i, E hamedafa i. Be amo soge E da hobeia imunusa: sia:i. A:ibalaha:me egaga fi dunu da amo soge lama:ne E sia:i. Amo esoga, Gode da fa:no imunusa: sia:i amo eso, A:ibalaha:me da mano hamedei esalu. <sup>6</sup> §Gode da A:ibalaha:mema amane sia:i, ‘Digaga fi dunu da soge eno amo ganodini esalumu. Ilia da se dabe iasu udigili hawa: hamosu dunu agoane esalumu. Ilia ouligisu dunu da ilima se bagade imunusa: sia:i. Ilia se nabawane amo soge ode 400 agoanega esalumu.

<sup>7</sup> \*\*Be Na da ilima se imunusa: sia:i dunu fi, amoma se dabe iasu imunusa: sia:i. Fa:no amo soge ilia fisili asili, dia waha lelebe soge amo ganodini Nama nodone sia:ne gadomu.’

<sup>8</sup> ††Amalalu, amo gousa:su hou hamoi dagoiba:le, dunu huluane dawa:ma:ne, Gode da A:ibalaha:mema ilegele olelei. Amo ilegei da A:ibalaha:me ea fi dunu huluane ilia gadofodamuma:ne, Gode Ea sia:i. Amaiba:le, fa:no A:ibalaha:me ea mano Aisage lalelele, hi afae aligili, A:ibalaha:me da

\* 7:2: Mui 12:1 † 7:4: Mui 11:31, 12:4 ‡ 7:5: Mui 12:7, 13:15, 15:18, 17:8

§ 7:6: Mui 15:13-14 \*\* 7:7: Gadili Asi 3:12 †† 7:8: Mui 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18

Aisage ea gadofu damui. Aisage ea mano Ya:igobe lalelegele, hi afae aligili, Aisage da ea gadofu damui. Amalalu, Ya:igobe ea mano lalelegele, hi afadafa aligili, afae afae ili gadofu damui. Ya:igobe ea mano fagoyale gala da ninia aowalali dunu esalu.

<sup>9</sup> ††Be Ya:igobe ea mano ilia eya Yousefe mudale ba:beba:le, e Idibidi sogge ganodini se dabe iasu hawa: hamoma:ne, bidi lai dagoi. <sup>10</sup> §§Be Gode da Yousefe mae yolesili, ea se nabasu hou amo ganodini fidisu. Yousefe da Idibidi hina bagade dunu ema doaga:beba:le, ea ba:su amola bagade dawa:su hou Gode fidibiba:le, Idibidi hina bagade da Yousefe hahawane ba:i. Amaiba:le, e da Yousefe da Idibidi sogge, amola hina bagade ea diasu amo ouligima:ne sia:i. <sup>11</sup> \*\*\*Amalalu, Idibidi sogge amola Ga:ina:ne sogge, ha:i bagade doaga:beba:le, dunu huluane se bagade nabi. Ninia aowalali dunu da ha:i manu hamedafa ba:su. <sup>12</sup> Ya:igobe da ha:i manu Idibidi sogge amo ganodini dialebe nababeba:le, e da ea mano ilia ha:i manu bidiga lala masa:ne asunasi. <sup>13</sup> †††Bu Ga:ina:ne sogge amoga misini, amalalu ilia bu Idibidi soggega asi. Amo esoga, Yousefe da Ya:igobe ea mano ilia eya esala, amo e da ilima olelei. Amalalu, Idibidi ouligisu dunu da Yousefe ea sosogo fi dawa:i dagoi. <sup>14</sup> †††Amalalu, Yousefe da Ya:igobe amola ea fi dunu huluane (dunu huluane da 75), ilia Idibidi soggega fimusa: misa:ne sia:i. <sup>15</sup> §§§Ya:igobe amola ea mano huluane, da Idibidi soggega doaga:i. Amo sogge ganodini ilia bogoi. <sup>16</sup> \*Ilia da:i hodo huluane ilia Siegeme soggega gaguli asili, uli dogoi musa: A:ibalaha:me da Ha:imo fi ilima muniga bidilai, amo ganodini sali dagoi.

<sup>17</sup> †Asili, Gode Ea musa: A:ibalaha:mema ilegei eso da gadenenewane doaga:loba, ninia aowalalia Idibidi sogge ganodini ilia idi da bagade heda:i dagoi ba:i.

<sup>18</sup> Hina bagade eno, e Yousefe ea hou hame dawa:su dunu da Idibidi ouligisu hawa: hamosu lai dagoi. <sup>19</sup> †E da ninia aowalalima ogogole amola nimi bagadewane hamoi. E da ninia aowalali ilia mano dudubusa bogoma:ne, gadili hadigima:ne sia:i. <sup>20</sup> §Amo esoga, Mousese da lalelegei. E da mano dudubusa ida:iwane ba:i. Oubi udiana amoga, ea ame da amo mano diasu ganodini ouligisu. <sup>21</sup> \*\*Be amo

†† 7:9: Mui 37:11,28, 39:2,21 §§ 7:10: Mui 41:39-41 \*\*\* 7:11: Mui 42:1-2

††† 7:13: Mui 45:1,16 ††† 7:14: Mui 45:9-10, 45:17-18, 46:27 §§§ 7:15:

Mui 46:1-7, 49:33 \* 7:16: Mui 23:3-16, 33:19, 50:7-13; Yosiua 24:32 † 7:17:

Gadili Asi 1:7-8 † 7:19: Gadili Asi 1:10-11, 1:22 § 7:20: Gadili Asi 2:2

\*\* 7:21: Gadili Asi 2:3-10



mano ilia da diasu gadili ligisili, Idibidi hina bagade ea uda mano a:fini, Mousese ba:beba:le, ea fofoi. E da Mousese ea manodafa agoane esaloma:ne fofoi. <sup>22</sup> Olelesu dunu da olelebeba:le, Mousese da Idibidi dunu ilia bagade dawa:su hou huluane lalegagui dagoi. E da bagade dawa:su amola gasa bagade hawa: hamosu dunu agoane asigilai.

<sup>23</sup> ††Mousese da lalelegele, ode 40 esalu, e da ea Isala:ili fidafa dunu ilia hou ba:musa: asi. <sup>24</sup> E da Idibidi dunu afae Isala:ili dunu afae bagadewane fananebe ba:i. Mousese da dabe imunusa: dawa:beba:le, Idibidi dunu medole legei. <sup>25</sup> (Gode da Mousese ea loboga Isala:ili dunu ilia se dabe iasu diasu logo doasimu amo Mousese da dawa:i galu. Amola Isala:ili dunu da amo hou asigiwane dawa:mu, e da dawa:i galu. Be ilia da hame dawa:i.) <sup>26</sup> Golale, eso enoga, e da Isala:ili dunu aduna ela gegenanebe ba:i. E da ela olofoma:ne, elama amane sia:i, ‘Alia nabima! Alia da Isala:ili fi dunu. Amaiba:le, abuliba:le gegesala:?’ <sup>27</sup> Be Isala:ili dunu afadafa, e da eno dunuma osa:le heda:musa: dawa:beba:le, ougiliwane Mousese fulifasi. ‘E amane adole ba:i, “Di da ninima ouligisu esalabala? Di da ninima fofada:su dunula:?’ <sup>28</sup> Di da aya Idibidi dunu medole legei, amo defele dia na medole legema:bela:?’ <sup>29</sup> ††Amo sia: nababeba:le, Mousese da hobeale, Idibidi soge fisili, Midia:ne sogega fimusa: asi. Amo soge ganodini, ea dunu mano aduna lalelegei. <sup>30</sup> §§Ode 40 gidigili, dunu hame esalebe hafoga:i soge Sainai Goumi gadenene, Mousese da a:igele dunu, ifa dunumunihadi laluga nenanebe ba:i be hame sui, amo ganodini ba:i.

<sup>31</sup> Fofogadigili, noga:le ba:musa:gini gadenene misini, Mousese da Gode Ea sia: nabi, amane, <sup>32</sup> “Na da dia aowalalia Gode Esala. Na da A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe, ilima Gode Esala.” Mousese da beda:iba:le, yagugui. E da beda:iba:le, ba:mu higa:i galu. <sup>33</sup> Hina Gode da ema amane sia:i, “Dia emo salasu fadegama! Dia waha lela sogebi da hadigi sogel!

<sup>34</sup> Na da Na fidafa ilia se nabasu Idibidi soge ganodini ba:lala. Na da ilia se nabasu dawa:beba:le, ilia se dabe iasu diasu logo doasima:ne doaga:i dagoi. Misa! Na da di Idibidi sogega asunasimu!”

<sup>35</sup> \*\*\*Isala:ili dunu fi da musa: Mousese higa:i galu. Iliamane sia:i, ‘Nowa da di ninima ouligisu amola fofada:su dunu hamobela:?’ Be Isala:ili fi ilia se dabe iasu diasu logo doasima:ne amola ilima ouligisu hamoma:ne, Gode da

Mousese asunasi dagoi. A:igele amo da ifa dunumuni laluga nenanebe amo ganodini ba:i, e da Mousese fidisu.

<sup>36</sup> ††† Mousese da ea fi ilima bisili asili, Idibidi soge yolesili, musa: hame ba:su gasa bagade hou Idibidi ganodini amola Maga:me Hano Wayabo ganodini, hamosu. Ode 40 amoga ilia da dunu hame esalebe wadela:i soge ganodini ahoanu, amo hou ba:su.

<sup>37</sup> ††† Mousese da Isala:ili fi ilima amane sia:i, “Gode da na dilima asunasi amo defele E da Balofede dunu eno, dilia fi dunu, amo dilima asunasimu.” <sup>38</sup> §§§ Mousese da Isala:ili dunu ilia gilisisu wadela:i soge amo ganodini esalebe ba:i. E amola ninia aowalali, amola a:igele da Sainai Goumia ema sia:i, ilima gilisi. E da Gode Ea esalalalusu sia: ninima bu olelema:ne, lai dagoi.

<sup>39</sup> Be ninia aowalali dunu da Mousese ea sia: hamedafa nabi. Ilia da ema hihini, bu Idibidi sogega sinidigimusa: dawa:i galu. <sup>40</sup> \* Amaiba:le, ilia da Elanema amane sia:i, ‘Dia ‘gode’ liligi ninima bisili masa:ne hahamoma! Mousese da Idibidi yolesili ninima bisili asi, be e da habila:? Ninia hame dawa:!’ <sup>41</sup> † Amalalu, ilia ogogosu ‘gode’ loboga hamoi liligi bulamagau gawali agoaila hamone, ilima gobebe salasu hou hamoi. Ilia loboga hamoi liligi ilima nodone sia:ma:ne, lolo nabe bagade hamosu. <sup>42</sup> † Amaiba:le, Gode da Ea dunu fi fisili asili, ilia gasumuni ilima sia:ne gadoma:ne, Gode da fisi dagoi. Amo hou da balofede buga amo ganodini dedei diala, amane,

‘Isala:ili fi dunu! Dilia ode 40 amoga wadela:i sogega ahoanu,

ohe fi bagohame medole, gobebe salasu hou hamosu.

Be dilia da Nama nodone dawa:ma:ne hame hamoi.

<sup>43</sup> Be dilia ogogosu ‘gode’ Moulege ea abula diasu amola ogogosu ‘gode’ loboga hamoi liligi ea dio amo Lefa:ne – gasumuni hina dunu - amo aguni asi.

Amo ogogosu ‘gode’ liligi dilia loboga hamone, ilima nodone sia:ne gadoi.

Amaiba:le, dilia soge fisimusa:, Na da dili Ba: bilone moilai bai bagade baligima:ne, soge enoga masa:a:ne, mugululi sefasimu.’

<sup>44</sup> § Ninia aowalali da wadela:i hafoga:i sogega ahoanoba, Gode Ea Abula Diasu (Da:bena:gele-amo ganodini Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amola Gode Ea Sema igi da:iya dedei

††† 7:36: Gadili Asi 7:5, 14:21; Idisu 14:33 ††† 7:37: Mousese ea Malasu 18:15, 18:18 §§§ 7:38: Gadili Asi 19:1 - 20:17; Mousese ea Malasu 5:1-33

\* 7:40: Gadili Asi 32:1 † 7:41: Gadili Asi 32:2-6 † 7:42: A:imose 5:25-27

§ 7:44: Gadili Asi 25:9, 25:40

dialebe ba:i) aguni asi. Amo abula diasu, Gode Ea Mous-  
esema adoi, amo defele ilia hamoi dagoi. <sup>45</sup> \*\*Fa:nowane,  
ninia aowalali da Yosiuama fa:no bobogele, ilia Ga:ina:ne  
soge huluane lalegagui. Gode da hidadea amo sogē fi  
huluane sefasi. Amo esoga, ilia da Da:bena:gele Abula Diasu  
aguni asi. Da:bena:gele Diasu da Isala:ili sogē amo ganodini  
dialu, Da:ibidi ea eso doaga:i. <sup>46</sup> ††Gode da Da:ibidima  
hahawane galu. Da:ibidi da Ya:igobe ea Godedafa amo da  
diasu ganodini esaloma:ne, diasu gagumusa: Godema adole  
ba:i. <sup>47</sup> ††Be Soloumane hifawane da Gode Ea diasu gagui  
dagoi.

<sup>48</sup> Be Gode Gadodafa da diasu amo dunu ea loboga hamoi  
liligi, amo ganodini hame esala. Balofede dunu ea sia:  
agoane dedei diala:, <sup>49</sup> §§Hina Gode da amane sia:sa,

Na fisu da Hebene,

Na emo ligisisu da osobo bagade.

Na ganodini esaloma:ne adi diasu gaguma:bela:?

Na da adi sogēbi amoga esaloma:bela:?

<sup>50</sup> Amo liligi huluane Nisu Na hamoi, amo dilia hame  
dawa:bela:?"

<sup>51</sup> \*\*\*Sidibene bu amane sia:i, 'Dilia dogo da igi agoane  
hamoi. Dilia dogo da Gode Ea hou hamedafa dawa:. Gode  
Ea sia: hamedafa naba. Dilia da dilia aowalalia hou  
defele lalegagui dagoi. Eso huluane dilia Gode Ea A:silibu  
Hadigidafa Gala Ema gegenana.

<sup>52</sup> Dilia aowalali da balofede dunu huluanedafa ilima se  
bagade iasu. Amo dunu da musa: Gode Ea Ida:iwane Hawa:  
Hamosu Dunu da misunu sia:i, be dilia amo huluane medole  
legei dagoi. Amola wali, amo misi Dunu Yesu Gelesu dilia  
hohonone, medole legei dagoi. <sup>53</sup> Gode Ea Sema huluane,  
a:igele ilia da ninima i liligi, dilia huluane gega naba, be  
hamedafa hamosa!"

### *Sidibene Igiga Medole Legei*

<sup>54</sup> Gasolo dunu da Sidibene ea sia: nababeba:le, ougi  
bagade ba:i. Ougiba:le, ilia lafi gagamui. <sup>55</sup> Be Sidibene, ea  
dogo Gode Ea A:silibu amoga nabaiba:le, ea si ba:le gadole,  
Gode Ea hadigi amola Yesu da Gode Ea afodafa amo dafulili  
lelebe ba:i.

<sup>56</sup> "Ba:ma!" e sia:i. "Na da Hebene doasili, Dunu Egefe,  
Gode Ea lobodafadi dafulili lelebe ba:sa!" <sup>57</sup> Gasolo dunu  
da ha:giwane halasu. Ilia ge ilia da loboga ga:si. Amalalu  
ilia Sidibenema hehenane, gagulaligili, <sup>58</sup> moilai bai bagade

\*\* 7:45: Yosiuua 3:14-17 †† 7:46: Sa:mieuele 7:1-16; 1 Hou Olelesu 17:1-14

†† 7:47: 1 Hina bagade 6:1-38; 2 Hou Olelesu 3:1-17 §§ 7:49: Aisaia 66:1-2

\*\*\* 7:51: Aisaia 63:10

gagoi gadili galadigili, igiga medoi. Ba:su dunu ilia abula fadegale, ayeligi dunu ea dio amo Solo, amo ouligima:ne ema i. <sup>59</sup> Ilia da mae yolesili, Sidibene igiga medolaloba, Sidibene da Hina Yesuma amane wele sia:i, “Hina Yesu Gelesu! Dia na a:silibu lama!” <sup>60</sup> E da muguni bugili, ha:giwane wei, “Hina Gode! Amo ilia wadela:i hou wali hamoi, Dia gogolema:ne olofoma!” Amo sia:nu, e da bogoi.

## 8

<sup>1</sup> Solo da Sidibene ea medole legesu hou hahawane ba:i.

### *Solo da Sese fi amoma Se Iasu*

Amo esoga, Yelusaleme sese fi dunu huluane da eno dunu ilia loboga se bagade nabalu. Asunasi dunu hame, be eno lalegagui dunu huluane da beda:iba:le, Yelusaleme yolesili, afafale Yudia amola Samelia, amo sogega fila asi. <sup>2</sup> Gasa bagade lalegagui dunu da Sidibene ea da:i hodo lale, ha:giwane dinanuwane uli dogone sali. <sup>3</sup> \*Be Solo da Yesu Ea fa:no bobogesu fi gugunufinisimusa: dawa:i galu. E da moilai eno amola moilai eno, amoga doaga:le, Yesu Ea hou lalegagui dunu amola uda, gasawane hiouginana se dabe iasu diasu ganodini sali.

### *Samelia Dunu da Sia: Ida:iwane Nabi*

<sup>4</sup> Dafawaneyale dawa:su dunu huluane da afagogobeba:le, ilia da sogebi huluane amoma Gode Ea sia: olelela asi. <sup>5</sup> Filibe da Samelia sogega asili, amo soge bisili moilai bai bagade amo ganodini, Gode Ea ilegei dunu (Mesaia) da misi dagoi, amo sia: olelei. <sup>6</sup> E da musa: hame ba:su gasa bagade hou hamobeba:le amola sia: moloiwane olelebeba:le, dunu bagohame da noga:le nabi. <sup>7</sup> Fio liligi bagohame dunu ilia dogo ganodini esalu da bagadewane welalu fadegai dagoi. Dunu gadoi hamoi amola emo gasuga:igi dunu bagohame, e da Gode Ea gasaga uhinisi. <sup>8</sup> Amaiba:le, amo diasu ganodini dunu huluane da hahawane bagade ba:i.

<sup>9</sup> Amo diasu ganodini dunu afadafa esalu ea dio amo Saimone. E da sema nabi dunu galu. Ea gasa hou hamobeba:le, Samelia dunu da fofogadigisu. E da bagade dawa:su dunu, hisu da sia:i galu. <sup>10</sup> Diasu ganodini, dunu huludafa beda:iba:le, ea hou dawa:lalu. Ilia amane sia:i, “Amo dunu da Gode Ea gasa gagui dunu, Baligili Gasa Gagui!” <sup>11</sup> E da eso bagohame gasa bagade nabi hou hamobeba:le, ilia da ema fa:no bobogelalu. <sup>12</sup> Be Filibe da Gode Ea Hinadafa Hou amola Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane

\* 8:3: Asunasi Dunu Ilia Hou 22:4-5, 26:9-11

Gala, amo ilima olelei galu, ilia dafawaneyale dawa:beba:le, dunu amola uda, huluane hanoga fane sali dagoi. <sup>13</sup> Amola Saimone hi da dafawaneyale dawa:i galu. E da hanoga fane sali dagoloba, Filibe ea baligiga aligili, musa: hame ba:su gasa bagade hou ba:beba:le, bagadewane fofogadigi.

<sup>14</sup> Asunasi dunu Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini esalu, ilia da Samelia dunu da Gode Ea hou lalegagui amo nababeba:le, amo dunu fidima:ne, Bida amola Yone asunasi.

<sup>15</sup> Bida amola Yone da Samelia moilai afadafa amoga doaga:le, ilia da Samelia dunu amo da Gode Ea hou lalegagui, ilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da aligila sa:ima:ne sia:ne gadoi. <sup>16</sup> Amo esoga, Samelia dunu ilia Hina Yesu Gelesu Ea Dioba:le amo fawane ba:bodaise hamoi dagoiba:le, ilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa da hame aligila sa:i. <sup>17</sup> Amalalu, Bida amola Yone, ela lobo ilima ligisili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala ilia dogo ganodini aligila sa:i.

<sup>18</sup> Ela da amo lalegagui dunu ilima lobo ligisiba:le, Gode da ilima Ea A:silibu i dagoi, amo hou Saimone ba:i. Amaiba:le, e da Bida amola Yone, elama muni imunusa: sia:i.

<sup>19</sup> E amane sia:i, “Na da dunu ilima na lobo ligisili, ilia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala lama:ne, amo gasa hou alia nama bidi lama.”

<sup>20</sup> Be Bida bu adole i, “Di da giadofale Gode Ea hahawane dogolegele iasu muniga bidi lamu dawa:beba:le, di amola dia muni, gilisili Helo sogega sa:imu da defea. <sup>21</sup> Dia dogo da Gode ba:ma:ne noga:i hameba:le, di da ninia hawa: hamosu amoga gilisimu da hamedeidafa. <sup>22</sup> Di gogosiane, dia wadela:i hamomu dawa:su yolesili, di da amo wadela:le dawa:beba:le Gode da gogolema:ne olofoma:ne, Godema sia:ne gadoma.

<sup>23</sup> Dia dogo ganodini da gamogai mudasu hou amola wadela:i hou da di gasa bagadewane gagulaligisa.”

<sup>24</sup> Amalalu, Saimone da Bida amola Yone, elama sia:i, “Amo hou di waha sia:i liligi nama mae doaga:ma:ne, ali da Godema sia:ne gadoma:ne na da ha:giwane edegesal!”

<sup>25</sup> Bida amola Yone, da Gode Ea hou elama hamoi amo olelelalu, amola Gode Ea Sia: olelelalu, Yelusaleme moilai bai bagade amoga buhagi. Logoga ahoanoba, ela da Gode Sia: Ida:iwane Gala Samelia moilai gagai bagohame amo ganodini olelei.

*Filibe amola Idioubia Gamane Fidisu Dunu*

<sup>26</sup> Gode Ea a:igele dunu da Filibema amane sia:i, “Dia liligi gilisili, di ga (south) asili, logo da Yelusaleme yolesili Gasa

moilai bai bagadega doaga:sa, amo logoga masa. (Dunu da wali eso amo logoga hame ahoa.) <sup>27</sup> - <sup>28</sup> Amalalu, Filibe ea liligi momagele, asi. Amo logoga, Idioubia Gamane eagene dunu (gulusu danai dunu) amo ahoanebe ba:i. Amo dunu da Idioubia ouligisu uda ea muni ouligisu dunu. E da Godema sia:ne gadomusa:, Yelusaleme moilai bai bagade amoga asili dagole, bu ea sa:liode amo ganodini hi diasuga doaga:musa: ahoanu. E da sa:liode fila heda:le ahoanu, e da Aisaia Gode Sia: Dedei Buga idilalu.

<sup>29</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Filibe ea dogo amoma amane olelei, “Di da amo sa:liode gadenenewane aligila masa!”

<sup>30</sup> Filibe da hehenane, sa:liode gadenenewane aligila asili, Idioubia dunu da Aisaia Gode Sia: Dedei idilalebe nabi. E da ema amane adole ba:i, “Dia waha idilala bai di noga:le dawa:bela:?”

<sup>31</sup> Amalalu, Idioubia dunu da Filibema amane sia:i, “Dunu eno da nama hame olelebeba:le na da habodane dawa:ma:bela:?” E da Filibe amo ema dafulili sa:liode ganodini fila heda:ma:ne sia:i.

<sup>32</sup> †Ilia da sibi mano medole legesea o sibi ea hinabo dadamusia,

sibi da hame sia:sa.

Amo defele, ilia Gode Ea Hawa: Hamosu Dunu famusa:

oule ahoanoba,

E da ouiya:le esalu.

<sup>33</sup> Ilia da E afugili Ema fofada:nanu, E medole legemusa: oule asi.

Amola Ea esalebe eso amoga,

esalebe dunu huluane da Ea bogobe asigiwane hame dawa:i galu.

E da ninia fi dunu ilia wadela:i hou hamoiba:le, medole legei dagoi ba:i.

<sup>34</sup> Idioubia eagene dunu da Filibema adole ba:i, “Nama adoma! Nowa dunu ea hou amo balofede sia: dedei olelesa? Amo da hisu hi hou dedei, o eno dunu ea hou olelemusa: dedebela:?” <sup>35</sup> Amalalu, Filibe da amo sia: dedei ea bai huluane ema olelei. E da Yesu Gelesu Ea sia: Ida:iwane Gala huluane ema olelei. <sup>36</sup> Logoga bu ahoanu, ilia hano sogebi amoga doaga:i. Amalalu Idioubia dunu da amane sia:i, “Defea! Hano dialebeba:le, na da ba:bodaise hamomu da defeala:?” <sup>37</sup> Filibe da amane sia:i, “Di da dia dogoga noga:le dafawaneyale dawa: galea, ba:bodaise hamomu da defea.” Idioubia dunu da amane bu adole i, “Na da dafawaneyale dawa:be! Yesu Gelesu da Gode Ea Manodafa amo na da dafawaneyale dawa:be.”

<sup>38</sup> E da sa:liode genonesisu dunuma ouligima:ne sia:noba, e amola Filibe, da hanoga gudu sa:ili, Filibe da Idioubia dunu hanoga fane sanasi dagoi. <sup>39</sup> Ela bu bega: heda:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa da Filibe oule asi. Idioubia Gamane dunu da Filibe bu hame ba:i. Be ea dogo ganodini hahawane bagade ba:laluwane logoga bu asi. <sup>40</sup> Filibe da A:silibuga oule asili, A:sadode moilai bai bagadega doaga:i dagoi ba:i. Amalalu, amo moilai yolesili, Sesalia moilaiga doaga:musa: asili, logoga ahoanu, moilai huluane amo ganodini, e da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelelalu.

## 9

### *Solo da Yesu Ea Hou Lalegagui*

*(Asunasi Dunu Ilia Hou 22:6-16; 26:12-18)*

<sup>1</sup> Amogalu, Solo da mae yolesili, Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu dunu medole legemusa:, nimiwane sia:nanu. E da gobelesalasu hina dunuma doaga:le, <sup>2</sup> amo da emameloade dedene imunusa: sia:i. Amomeloada Yu fi dunu Dama:sagase moilai bai bagade ganodini ilima Solo ea hou olelema:ne, e sia:i. E da amoga asili, Yesu Ea Logoga ahoasu dunu amola uda ba:loba, ili huluane gagulaligili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga bu hiouginana misusa: dawa:igalu.

<sup>3</sup> Solo da Dama:sagase moilai bai bagade gadenenewane doaga:loba:, hadigi bagade muagado emamisini, sogebi huluane ea da:i hodo sisiga:le, bagadewane hadigisu.

<sup>4</sup> Solo da ooba dafane, emasia:be nabi, “Solo! Solo! Di da abuliba:le nama se iahabela:?”

<sup>5</sup> Solo da amane sia:i, “Hina! Di da nowala:?” Sia: eno e da nabi, “Na da Yesu! Di da nama se bagade iaha.

<sup>6</sup> Be di wa:legadole, Dama:sagase moilai bai bagadega doaga:ma. Amoganodini, dunu eno da dima dia hawa: hamomu olelemu!”

<sup>7</sup> Solo ea sigi ahoasu dunu da ouiya:le ouligi. Iliada sia: nabi, be dunu ea da:i hodo hamedafa ba:su. <sup>8</sup> Solo da wa:legadole, si fadegale, be e da siga ba:mu gogolei galu. Amalalu, ea fidisu dunu, ea loboile, Dama:sagase moilaiga oule asi. <sup>9</sup> E da eso udiana liligi mae ba:le, ha:i nasu amolahano mae nawane esalu.

<sup>10</sup> Dama:sagase moilai ganodini, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu afae esalu ea dio amo A:nanaia:se. E da esalawane ba:su, amoganodini, Hina Yesu Gelesu da ea dio “A:nanaia:se!” sia:i e nabi.

E bu adole i, “Hina! Na da wea.”

<sup>11</sup> Hina Gode da emamane sia:i, “Wa:legadole, di da logo ea dio amo Moloi amoga asili, Yudase ea diasuga

doaga:le, Dasase moilai bai bagade dunu ea dio amo Solo amo gousa:ma:ne, di adole ba:ma. E da sia:ne gadolala. <sup>12</sup> E da esalebe ba:i. Amo ganodini, dunu ea dio amo A:nanaia:se e da ba:i dagoi. Amo dunu da ea esalebe diasu amo golili misini, ea si da bu ba:ma:ne ema ea lobo ligisi, e da amo hou ba:i,” Hina Gode da amane sia:i.

<sup>13</sup> A:nanaia:se da bu adole i, “Hina Gode! Dunu bagohame da amo dunu ea hou nama olelei. E da Dia fi dunu Yelusaleme moilai bai bagade amoga esalebe, ilima se bagadedafa iasu, ilia sia:i. <sup>14</sup> Gobelesalasu fi dunu da ema gasa iabeba:le, e da Dima nodone sia:ne gadosu dunu huluane se dabe iasu diasu hawa: hamomusa: gaguma:ne, Dama:sagase moilaiga misi.”

<sup>15</sup> Hina Yesu Gelesu da ema amane sia:i, “Di masa! Na da Na Dio Dienadaile hame nabasu dunu, hina bagade dunu amola Isala:ili dunu, amo ilima olelema:ne, amo dunuma ilegei dagoi. <sup>16</sup> E da Na hawa: hamomuba:le, se nabimu. Amo Na Nisu ema olelemu!”

<sup>17</sup> Amaiba:le, A:nanaia:se asili, Solo ea esalebe diasu amo ganodini golili sa:ili, ea lobo ema ligisili, amane sia:i, “Naeya! Solo! Hina Gode da na dima asunasi. Di da logoga ahoanebe Yesu Hisu ba:i. E da na asunasi. Di da bu ba:ma:ne, amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dia dogo nabama:ne, E da na asunasi.” <sup>18</sup> Amalalu, mae aligili, menabo ea aiya agoane liligi da Solo ea si amoga fadegale, Solo da bu ba:i. E wa:legadole, ba:bodaise hou hamoi. <sup>19</sup> Ha:i nanu, e da bu gasa hamone uhi.

### *Solo da Dama:sagase Moilaiga Gode Ea Sia: Olelei*

Solo da eso afae afae Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu amola gilisili Dama:sagase moilai ganodini esalu. <sup>20</sup> E da sinagoge diasuga hedolowane asili, “Yesu da Gode Ea Manodafa,” e da olelei.

<sup>21</sup> Dunu huluane ea sia: nababeba:le, bagadewane fofogadigi. Ilia amane sia:i, “Amo dunu da Yelusaleme moilai bai bagade amoga Yesuma sia:ne gadosu dunu amo bagadewane medole legesu. Dafawane! E da agoaiwane dunu la:gili, gobelesalasu ouligisu dunuma hiouginana masa:ne, guiguda: misi dagoi!”

<sup>22</sup> Be Solo ea olelesu da gasa bagade hedai. E da Yesu da Gode Ea ilegei Mesaia gasa bagade amola moloiwane olelebeba:le, Yu dunu Dama:sagase moilai bai bagade ganodini da ea logo hedofamusa:, bu adole imunu gogolei.

<sup>23</sup> \*Eso bagohame asili, Yu dunu da gilisili fofada:ne, ilia da Solo medole legemusa: ilegei galu. <sup>24</sup> Be eno dunu da ilia



hou Soloma olelei. Eso amola gasi, amoga, Yu dunu da Solo medole legemusa:, moilai logo holei huluane sosodolalu.  
<sup>25</sup> Be gasi afadafa amoga, Solo ea fidisu dunu da Solo daba bagade amo ganodini salawane, efega la:gili, moilai dobea fo misa:ne agenesi doawane amoga gadili osoboga sanasi.

*Solo da Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Esalu*

<sup>26</sup> Solo da Yelusaleme moilai bai bagade amoga asili, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunuma gilisimusa: dawa:i galu. Be ilia da ema beda:iba:le, e da Yesu Ea hou lalegagui dagoi dafawaneyale hame dawa:i. <sup>27</sup> Amalalu, Banaba:se misini, fidili, e da Solo asunasi dunuma oule asi. Solo da logoga ahoanoba Hina Yesu Gelesu ba:i amola Hina da ema sia:i, amo hou Banaba:se da asunasi dunuma olelei. Eno da Solo da Yesu Ea Dioba:le, Dama:sagase moilaiga Gode Ea sia: gasawane olelesu, amo hou amola olelei dagoi.

<sup>28</sup> Amaiba:le, Solo da ilia gilisisu amo ganodini ouesalu. E da Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini lalu, amola Gode Ea Sia: ida:iwane Yesu Ea Dioba:le mae beda:iwane olelesu. <sup>29</sup> E da Galigi sia: dawa:su Yu dunu ilima sia: olelei amola fofada:nanu. Be ilia Solo medole legemusa: dawa:i galu. <sup>30</sup> Amo hou nababeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia Solo Sesalia moilai bai bagadega oule asili, bu Dasase moilai bai bagadega asunasi.

<sup>31</sup> Amalalu, Yesu Ea fa:no bobogesu fi Yudia soge, Ga:lili soge amola Samelia soge, amo ganodini olofosu ba:i dagoi. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da noga:le fidibiba:le, ilia Yesuma nodone beda:iwane esalebeba:le, sese da gasa bagade heda:le, dunu eno bagohame ilima gilisi.

*Bida da Lida amola Yoba, amo Moilaiga Asi*

<sup>32</sup> Bida da soge huluane amoma fadalaga ahoasu. Eso afadafa e da Gode Ea fi dunu Lida moilai amoga esalu, amo ba:musa: asi. <sup>33</sup> Amo moilaiga e da gadoi dunu ea dio amo Inia:se ba:i. E da ea diaheda:su ode godoyane amoga mae yolesili dialu. <sup>34</sup> Bida da ema amane sia:i, “Inia:se! Yesu Gelesu da di uhinisimusa: dawa:.. Di wa:legadole, dia diaheda:su hahamoma!” Amogaluwane, e da wa:legadoi. <sup>35</sup> Dunu huluane Lida moilai amo ganodini amola Sia:la:ne umi soge amo ganodini, da amo hou dawa:beba:le, Yesu Gelesu Ea hou lalegagui dagoi.

<sup>36</sup> Yoba moilaiga, Yesu Ea hou lalegagui uda afadafa ea dio amo Da:bidia esalu. Ea dio Galigi sia: amo ganodini da Doga:se, (dawa:loma:ne da ohe fi “dia”). E da eso huluane hou ida:iwane hamonanu amola hame gagui dunu fidilalu. <sup>37</sup> Amo esoha e da olole bogoi dagoi. Ilia da ea da:i hodo hanoga dodofele, diasu gadodili sesei amo ganodini ligisi.

<sup>38</sup> Yoba da Lida moilaiga gadenene galu. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu Yoba moilai ganodini ilia Bida da Lida moilaiga esalebe nababeba:le, ema sia: adole imunusa:, dunu aduna asunasi. “Hedolo! Ninima misa!” ilia sia:i.

<sup>39</sup> Amaiba:le, Bida da wa:legadole, ela sigi asi. Doaga:beba:le, ilia diasu gadodili amoga Bida oule asi. Didalo huluane da dinanuwane ema gilisili, Doga:se ea musa: esala nodomei liligi, da:i salasu amola abula, ema olelei. <sup>40</sup> Bida da amo didalo huluane gadili asunasili, muguni bugili, Godema sia:ne gadoi. Amalalu, Doga:se ea da:i hodo amoma sinidigili, “Da:bidia! Wa:legadoma!” e sia:i. Doga:se da ea si fadegale Bida ba:beba:le, wa:legadole fi. <sup>41</sup> Bida da lobolele, e wa:legadoma:ne fidi. Amalalu, Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane, dunu, uda amola didalo, ilima misa:ne webeba:le, Doga:se da uhini dagoi ilima olelei. <sup>42</sup> Yoba dunu huluane da amo hou nababeba:le, dunu bagohame da Hina Gode Ea hou lalegagui dagoi. <sup>43</sup> Eso bagohame, Bida da Yoba moilai ganodini esalu. E da bulamagau gadofu hahamosu dunu, ea dio amo Saimone amo ea diasuga esalu.

## 10

### *Bida amola Gonilia:se*

<sup>1</sup> Sesalia soge amo ganodini, dunu afadafa ea dio amo Gonilia:se esalu. E da Louma dadi gagui wa:i gilisisu afae (amo dio da Idali Gilisisu) ilima Ouligisu dunu esalu. <sup>2</sup> E da Godema dawa:su dunu. E amola ea sosogo fi huluane, da Godema sia:ne gadosu. E da Yu hame gagui dunu bagadewane fidisu, amola eso huluane Godema sia:ne gadosu.

<sup>3</sup> Eso afadafa, baloga, e da mae golale esalawane ba:i. Gode Ea a:igele dunu ea diasu amoga golili misini ema “Gonilia:se!” sia:i, e da ba:i dagoi.

<sup>4</sup> E da beda:iwane a:igele dunu ha:giwane ba:i. E amane sia:i, “Hina! Di da adi laha?” A:igele dunu da bu adole i, “Gode da dia sia:ne gadosu hou amola eno dunuma fidisu hou, hahawane ba:sa. E da dima hahawane imunusa: dawa:lala. <sup>5</sup> Dunu ea dio amo Saimone Bida, e da Yoba moilaiga esala. Di da amo dunu dima misa:ne sia:musa:, dia fidisu dunu ili asunasima. <sup>6</sup> Amo dunu da bulamagau gadofu hahamosu dunu ea dio amo Saimone, amo ea diasu waiyabo bagade bega: gadenene, amo ganodini esala.”

<sup>7</sup> Amalalu, a:igele dunu asili, Gonilia:se da ea hawa: hamosu dunu aduna amola dadi gagui dunu afadafa (amo da ea fidisudafa amola e da Godema dawa:su) amo ema

misa:ne sia:i. <sup>8</sup> E da hou ema doaga:i amo ilima olelei. E da ili Yoba moilaiga asunasi.

<sup>9</sup> Golale hahabe asili, esomogoa, ilia da Yoba moilaiga doaga:musa: logoga ahoanoba, Bida da diasu da:iya Godema sia:ne gadomusa: heda:i. <sup>10</sup> E da ha:iba:le, ha:i manusa: dawa:i galu. Ili da ha:i manu hamonanebe, e da mae golale esalawane ba:i. <sup>11</sup> Hebene ea logo da doasili, dia heda:su abula agoane liligi la:idi bega: eno gagui, la:idi bega: eno gagui, biyaduyale agoane gagui amo da osobo bagade doaga:musa: dalebe ba:i. <sup>12</sup> Amo abula ganodini da ohe fi huluane, sania huluane liligi amola sio fi huluane, esalebe ba:i.

<sup>13</sup> E da sia: nabi amo, “Bida, di wa:legadole amo liligi medole legele moma!”

<sup>14</sup> Be Bida da bu adole i, “Hina Gode! Hame mabu! Na da ledosema ha:i manu liligi hamedafa nasu!”

<sup>15</sup> Be e Gode Ea sia: bu nabi amo, “Gode da liligi amo ea ledosema fadegaiba:le, amo ledosema bu legema:ne mae sia:ma!” <sup>16</sup> Amo hou da udiana agoane hamoi. Amalalu, abula amola ganodini liligi huluane bu Hebene ganodini hiougili dagole, hame ba:i.

<sup>17</sup> Bida da amo esalawane ba:su ea bai hogosa esalea, Gonilia:se ea asunasi dunu da Saimone ea diasu sogebi hogolalu, ea diasu logo holei amoga doaga:beba:le lelu.

<sup>18</sup> Ili amane wele sia:i, “Misi dunu ea dio amo Saimone Bida da guiguda: esalabala?”

<sup>19</sup> Bida da esalawane ba:su ea bai hogolaloba, Gode Ea A:silibu da ea dogoga amane sia:i, “Nabima! Dunu udiana da di ba:musa: doaga:i dagoi. <sup>20</sup> Di wa:legadole gudu sa:ima. Mae beda:iwane, ili sigi masa. Na da ili dima asunasi dagoi!” <sup>21</sup> Amaiba:le, Bida da gudu sa:ili, amo dunuma amane sia:i, “Defea! Dilia hogoi dunu da na. Dilia da abuliba:le misibala:?”

<sup>22</sup> Ili bu adole i, “Dadi gagui Ouligisu ea dio amo Gonilia:se da nini asunasi. E da dunu ida:iwane gala. E da Godema nodone sia:ne gadosa amola Yu dunu huluane da ema hahawane gala. Gode Ea a:igele dunu da ema amane sia:i, ‘Di da Bida ea sia: nabimusa:, amo dunu dia diasuga misa:ne sia:ma!’ ” <sup>23</sup> Bida da Saimone ea diasu ganodini golamusa: misa:ne sia:beba:le, ilia ganodini golili sa:i. Golale hahabe, Bida da wa:legadole, e amola ilia logoga asi. Mogili Yoba moilai esalu Yesu Ea fa:no bobogesu dunu amola sigi asi. <sup>24</sup> Eso afadafa asili, eso enoga Bida da Sesalia moilaiga doaga:i. Amo diasuga, Gonilia:se amola ea fi dunu amola eno na:iyado dunu, Bida doaga:ma:ne ouesalebe ba:i.

<sup>25</sup> Bida da ganodini golili sa:imusa: dawa:loba, Gonilia:se

da ema beguduli, ea emoga diasa:i. <sup>26</sup> Be Bida da ema wa:legadoma:ne sia:i. “Na da dunu fawane!” <sup>27</sup> Diasu ganodini golili daloba, Bida da Gonilia:sema sia:nanu. Ganodini doaga:le, dunu bagohame gilisibi ba:i. <sup>28</sup> E da ilima amane sia:i, “Yu dunu da sia:ne gadosu hou lalegaguiba:le, e da Dienadaile (Gode Ea hou hame lalegagui dunu) ilima gilisimu da sema bagade galebe. Amo dilia dawa:. Be Gode da nama hou hisu olelei. Dunu huluanedafa da ledohameba:le, na da ilima gilisimu da defea, E da nama olelei dagoi. <sup>29</sup> Amaiba:le, dilia da nama misa:ne sia:musa: dunu nama asunasiba:le, na da mae hihini misi dagoi. Amaiba:le, dilia abuliba:le nama misa:ne sia:bela:?”

<sup>30</sup> Gonilia:se da bu adole i, “Waha amogaluwane defele, gasida, na da na diasu ganodini baloga, 3ougologo agoane sia:ne gadosa esalu. Hedolowane, dunu da hadigi abula amo ganodini sali na midadi lelebe ba:i. <sup>31</sup> E amane sia:i, “Gonilia:se! Gode da dia sia:ne gadosu nabi dagoi. E da dia asigi hou amola fidisu hou ba:lalu. <sup>32</sup> Di da dunu ea dio amo Saimone Bida amo dima misa:ne sia:musa:, adola ahoasu dunu Yoba moilaiga asunasima. E da bulamagau gadofu hahamosu dunu ea dio amo Saimone amo ea diasu ganodini esala. Saimone ea diasu da waiyabo bagade bega:diala. <sup>33</sup> Amo sia: nababeba:le na da mae aligili, dima misa:ne sia:musa:, na dunu ili asunasi. Amola di da hame hihini misi dagoi. Ninia huluane Gode ba:ma:ne guiguda: esala. Hina Gode da ninima olelemusa: dima olelei liligi, amo nabimusa:, ninia da ouesala.”

### *Bida Ea Sia:*

<sup>34</sup> \*Amalalu Bida e amane sia:i, “Dafawane! Na da wali dawa:. Gode da dunu huluanedafa defele ba:sa. <sup>35</sup> Nowa dunu, fifi asi gala amo ganodini esala, e da Godema beda:i galea, amola hou ida:iwane Godema ba:ma:ne hamonana, Gode da amo dunu da hahawane ba:sa. <sup>36</sup> E da sia: ida:iwane amo Yesu Gelesu da Olofosudafa hamoi dagole, Hina Gode esala, Isala:ili dunuma asunasi, amo dilia dawa:. <sup>37</sup> Hou bagadedafa. Yone da ea hanoga fane salasu sia: Ga:lili soge amo ganodini degabo olelei dagoi. Fa:no asili, dunu huluane Isala:ili soge amo ganodini da nabi dagoi. Amo dilia huluane dawa:. <sup>38</sup> Yesu, Na:saledu Dunu, amo Ea hou dilia dawa:. Gode da Ea A:silibu Hadigidafa Gala amola gasa bagade hou, Ema i dagoi. E da soge huluane amoga asili, hawa: ida:iwane hamosu. Nowa dunu da Sa:ida:ne amo ea gasaga gagulaligi galea, e da uhinisi dagoi. Gode da fidibiba:le e da agoane hamosu. <sup>39</sup> Ninia da Ea hou huluane Isala:ili soge amola Yelusaleme moilai bai

\* **10:34:** Mousesu ea Malasu 10:17

bagade, amo ganodini hamoi, amo ba:i dagoi. Ninia da amoga ba:su dunu esala. Amalalu, wadela:i dunu da Yesu bulufalegeiga gafesiga dabagala:le, medole legei. <sup>40</sup> Be eso udiana amoga, Gode da Yesu wa:lesili, Ea gasaga dunu bu ba:ma:ne wa:legadoles. <sup>41</sup> Dunu huluanedafa da amo wa:legadoi hame ba:i. Be ba:su dunu ilima Gode da ilegei dagoi amo ilia fawane ba:i. Amo ilegei ba:su dunu ninia amola Yesu, E wa:legadole lalusu, amo esoga gilisili ha:i mai amola hano mai. <sup>42</sup> E da ninima Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala dunu huluanema olelema:ne sia:i. Amola Gode da esala dunu amola bogoi dunu ilima fofada:ma:ne, Yesu Gelesu ilegei dagoi. E da amo sia: olelema:ne ninima sia:i.

<sup>43</sup> Musa: balofede dunu huluane da Ea fa:no misunu hou olelesu. Nowa dunu da Yesu Ea hou lalegagusia, e da Yesu Ea Dio amo Ea gasaba:le, ea wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi ba:mu, ilia da sia:su!”

*Gode Ea A:silibu Hadigidafa da Dienadaile Dunuma Misi*

<sup>44</sup> Bida da sia: daloba, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ea sia: nabi dunu amo ilia dogo ganodini aligila sa:i. <sup>45</sup> Yu Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia Yoba fisili, Bida amola sigi misi, ilia fofogadigili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, Dienadaile dunu ilima i dagoi ba:i. <sup>46</sup> Dienadaile dunu da sia: hisu hisu amoga Gode Ea gasa bagade hou amoma nodoi, amo ilia ba:beba:le, fofogadigi. <sup>47</sup> Bida e amane sia:i, “Dafawane! Amo dunu, nini defele, da Gode Ea A:silibu Hadigidafa lai dagoi. Amaiba:le, ilia da hanoga fane salawane ba:bodaise hamomu da defea.” <sup>48</sup> Amaiba:le, Bida da amo dunu Yesu Ea Dioba:le, hanoga fane sanasima:ne sia:i. Amalalu, ilia da e ilia diasuga eso didia ouesaloma:ne sia:i.

## 11

*Bida da Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Yelusalemega Esalu ilima Sia:ne Iasu*

<sup>1</sup> Asunasi dunu amola eno Yesu Ea fa:no bobogesu dunu Yudia soqe ganodini, da Dienadaile dunu da Gode Ea sia: lalegagui dagoi, ilia nabi. <sup>2</sup> Amalalu, Bida da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:loba, Yu dunu amo da Dienadaile dunu ilia gadofu damumusa: dawa:i, ilia Bidama gagaboi. <sup>3</sup> Ilia amane sia:i, “Di abuliba:le di da gadofu hame damui Dienadaile dunu amo ea diasuga asili, gilisili ha:i nasula?”

<sup>4</sup> Amaiba:le, Bida da hou huluane degabo hamoi amola fa:no mabe huluane ilima olelei.

<sup>5</sup> Amane, “Na da Yoba moilaiga sia:ne gadoloba, esalawane agoane ba:i. Liligi gudu sa:ili amo da abula la:idi bega: eno gagui la:idi bega: eno gagui biyaduyale agoane

gagui amo, muagado yolesili osoboga doaga:musa: dalebe ba:i. Amo liligi da na gadenene doaga:i. <sup>6</sup> Na da abula ganodini ba:beba:le, ohe fi, sio fi, sema hamoi amola sema hame liligi, gilisili esalebe ba:i. <sup>7</sup> Amanoba, sia: bagade na nabi agoane, 'Bida! Di wa:legadole, amo liligi medole legele moma!' <sup>8</sup> Be na bu adole i, 'Hina Gode! Hame mabu! Na da sema hamoi ha:i manu hamedafa nasu!' <sup>9</sup> Amanoba, na da sia: eno muagado misi amane nabi, 'Gode da liligi amo ea ledole sema fadegale ilegei, amo da ledole gala mae sia:ma!' <sup>10</sup> Amo hou da udianawane ba:i. Amalalu, amo liligi Gode da bu muagado amoga hiougili, bu hame ba:i. <sup>11</sup> Amogaluwane, dunu udiana, ilia da Sesalia moilaiga asunasili, na esalu diasu amoga doaga:i. <sup>12</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da nama mae aligili, ilima sigi masa:ne sia:i. Na na:iyado guiguda: esala gafeyale gala, Yoba Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu, ilia amola sigi asili, Sesalia moilaiga doaga:le, ninia Gonilia:se ea diasua golili sa:i. <sup>13</sup> E da a:igele dunu ea diasu ganodini lelebe ba:i, amo ninima olelei. A:igele ea sia: ema amane olelei, 'Di dunu asunasima. Yoba moilaiga dunu ea diodafa da Saimone Bida, amo lala, adola ahoasu dunu asunasima!' <sup>14</sup> E da di amola dia sosogo fi huluane, dilima gaga:su logo olelemu!

<sup>15</sup> Amalalu, na da ilima muni sia:nanoba, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninia dogo ganodini musa: aligila sa:i, amo defele, ilia dogo ganodini aligila sa:i.

<sup>16</sup> \*Amalalu, na da Hina Yesu Gelesu Ea sia: bu dawa:i. E musa: amane sia:i, 'Yone da dunu hanoga fane sanasi. Be Na da fa:no Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga dili ba:bodaise hamomu. <sup>17</sup> Amaiba:le, Gode da hahawane dogolegele iasu liligi musa: ninia Hina Yesu Gelesu Ea hou lalagaguiba:le ninima i liligi defele, E da Dienadaile dunuma i dagoi, ninia noga:le ba:sa. Amaiba:le, na da Gode Ea logo hedofamu hamedei ba:i!"

<sup>18</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia logo hedofamusa: sia: yolesili, Godema nodoi. Ilia amane sia:i, "Dafawane! Gode da Dienadaile dunu Ema sinidigima:ne amola eso huluane Fifi Ahoanusu lama:ne, logo fodoi dagoi!"

*Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi A:dioge Moilai bai bagadega Esalu*

<sup>19</sup> †Yesu Ea fa:no bobogesu dunu mogili, Sidibene medole legei hou amo fa:no mabe se nabasu hou beda:iba:le, afafale, mogili da Finisia, Saibalase amola A:dioge, amoga asili, Gode Ea Sia: olelelalu. Be ilia da Yu dunu ilima fawane olelei. <sup>20</sup> Be eno Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Saibalase

\* 11:16: Asunasi Dunu Ilia Hou 1:5 † 11:19: Asunasi Dunu Ilia Hou 8:1-4

amola Sailini yolesili, ilia A:dioge moilai bai bagadega asi. Be ilia Hina Yesu Gelesu Ea sia: Ida:iwane gala, amo Dienadaile dunu amola dunu huluane ilima olelei. <sup>21</sup> Hina Gode Ea gasa da fidibiba:le, ilia sia: nababeba:le, dunu bagohame da dafawaneyale dawa:beba:le, Hina Godema sinidigili, Ea hou lalegagui.

<sup>22</sup> Yelusalemege Yesu Ea fi dunu da amo sia: nababeba:le, ilia da Banaba:se amo A:dioge moilai bai bagadega asunasi. <sup>23</sup> Banaba:se da A:dioge moilaiga doaga:i. Gode da A:dioge fi ilima hahawane dogolegele iasu hou i dagoi ba:beba:le, e da hahawane ba:i. E da ilima ilia asigi dawa:su huluane amola dafawaneyale dawa:su hou huluane, hahawane Godema ima:ne sia:i. <sup>24</sup> Banaba:se da dunu ida:iwane esalu. Ea dogo da Gode Ea A:silibu Ea hou amola dafawaneyale dawa:su hou, amoga nabaiwane dialu. Amaiba:le, dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegagui.

<sup>25</sup> Amalalu Banaba:se da Solo hogomusa:, Dasase moilaiga asi. <sup>26</sup> Hogole ba:lalu, e da Solo A:dioge moilaiga oule asi. Ode afae ganodini mae yolesili, Banaba:se amola Solo da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilima gilisili, ela dunu bagohame ilima Yesu Ea hou olelei. A:dioge moilaiga, degabo agoane eno dunu ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima Galisadiane (Christian) dio asuli.

<sup>27</sup> Amo ode ganodini, balofede dunu ilia Yelusaleme moilai bai bagade yolesili, A:dioge moilaiga doaga:i. <sup>28</sup> †Balofede afadafa, ea dio amo A:gabase da Gode Ea A:silibu amo Ea gasaga, ha: bagade da osobo bagade soge huluanedafa amoga doaga:mu sia:i. (Amo ha:i bagade da Galodiase e da Louma fi ilima hina bagade esalebe, amo esoga doaga:i.) <sup>29</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia ilegele, ilia afae afae ilia labe defele, ilia Yesu fi na:iyado dunu Yudia soge ganodini esalu, amo fidima:ne, muni iasimusa: dawa:i. <sup>30</sup> Ilia muni gagadole, Banaba:se amola Solo, elama ianu, ela da bu Yudia sese asigilai dunu ilima ima:ne sia:i.

## 12

### *Eno Se Nabasu Doaga:i*

<sup>1</sup> Amo esoha, Louma gamane hina bagade amo da Isala:ili soge ouligisu, ea dio amo Helode, e da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu mogili ilima bai muni se dabe iasu.

<sup>2</sup> Ea sia:beba:le, ea dadi gagui dunu da Ya:mese (Yone ea ola) gobihei bagadega medole legei. <sup>3</sup> Yu dunu da amo hou hahawane ba:i. Ilia da ema hahawane ba:loba, Helode da Bida afugili se dabe iasu diasu ganodini salima:ne sia:i.

† 11:28: Asunasi Dunu Ilia Hou 21:10

(Amo eso da Yu dunu ilia Yisidi Hame Agi Nasu eso amoga hamoi.) <sup>4</sup> \*Ilia Bida se dabe iasu diasu ganodini sali. Ea se dabe iasu diasu sosodo aligisu dunu da gilisisu biyaduyale gala amola amo gilisisu afae afae biyaduyale gala amo ganodini da dadi gagui biyaduyale gala. Baligisu Lolo Nasu na dagoloba, Helode da dunu huluane ba:ma:ne Bidama fofada:musa:, dawa:i galu. <sup>5</sup> Amaiba:le, ilia Bida se dabe iasu diasu ganodini ouligi. Be Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia Godema ha:giwane sia:ne gadolalu.

*Bida ea Se dabe iasu diasu Logo Doasibi Ba:i*

<sup>6</sup> Bida da aya fofada:mu, amo gasi ganodini, Bida da sosodo aligisu dunu aduna, Bida dogoa, sosodo aligisu dunu la:didili esalu. Bida da golai. E da ea ouligisu dunu ilima sa:inega la:gi. Se dabe iasu diasu logoga eno sosodo aligisu dunu esalebe ba:i.

<sup>7</sup> Hedolowane, Gode Ea A:igele dunu misini lelebe ba:i. Se dabe iasu diasu ganodini hadigi bagade ba:i. A:igele da Bida ea gidaia gaguli, uguguli, didilisili, amane sia:i, “Hedolo! Wa:legadoma!” Amalalu, sia:ine Bida ea loboga la:gi da udigili fadegale fasili, osoboga sa:i. <sup>8</sup> Amalalu, a:igele dunu da amane sia:i, “Dia bulu fegoma! Dia emo salasu salima!” Bida da amo hamonoba, a:igele da amane sia:i, “Dia abula idiniginisili, nama fa:no bobogema!” <sup>9</sup> Bida da se dabe iasu diasuga fisimusa:, ema fa:no bobogei. Be amo hou da a:igele da dafawane hamobebayale e da hame dawa:i galu. Amabela:? e da simasia ba:bela:? e agoane dawa:i galu. <sup>10</sup> Ela da se dabe iasu diasu sosodo aligisu dunu afadafa baligilalu, eno amola baligili, ela da gasa bagade ouli se dabe iasu diasu logo ga:su, amoga doaga:i. Ela masa:ne, logo ga:su hisu udigili doasili, ela gadili asi. Ela da logoga ahoanoba, a:igele da Bida hedolo yolesili, alalolesi.

<sup>11</sup> Amalalu, Bida da ema doaga:i hou dawa:i galu. E amane sia:i, “Dafawane! Amo hou da dafawane. Helode da ea gasaga na wadela:musa: dawa:i galu amola Yu dunu amo hou ba:musa: dawa:i galu. Be Hina Gode da Ea a:igele dunu na gaga:ma:ne asunasi dagoi.”

<sup>12</sup> E da ea hou noga:le dawa:beba:le, asili, Meli (Yone Maga amo ea ame) amo ea diasuga doaga:i. Amo diasuga dunu bagohame gilisili Godema sia:ne gadolalebe ba:i.

<sup>13</sup> Bida da logoga lulufigibiba:le, hawa: hamosu a:fini ea dio amo Louda da logo doasimusa: misi. <sup>14</sup> Be e da Bida ea sia: nababeba:le, hahawane bagade hamone, logo duimu gogolei. E da bu ganodini hehenane, ‘Bida da gadili lela’ eno dunuma sia:i.

\* 12:4: Gadili Asi 12:1-27



<sup>15</sup> Fofogadigili, ilia ema amane sia:i, “Di da dadousa!” Be e da mae yolesili amo da dafawaneyale sia:beba:le, ilia bu amane sia:i, “Amabela:? Ea a:igele da misibala:?”

<sup>16</sup> Be Bida da mae yolesili, logoga lulufigisa lelu. Oualig-ilalu, ilia logo doasili, Bida ba:beba:le, bagadewane fofogadigi. <sup>17</sup> Ilia ouiya:ma:ne, Bida da ea lobo gagua gadole, amo hou Hina Yesu Gelesu da e gadili masa:ne se dabe iasu diasu logo doasi, amo hou olelei. E amane sia:i, “Dilia amo hou Ya:mese amola eno fa:no bobogesu dunuma, olelema.” Amalalu, yolesili, e eno sogega asi.

<sup>18</sup> Hahabe doaga:le, se dabe iasu diasu sosodo aligisu dunu da fofogadigiba:le, udigili hehenane lalu. Bida da habi asiyale bagadewane dawa:i galu. <sup>19</sup> Helode ea sia:beba:le, ilia bagadewane hogole ba:loba: hamedei galu. Amaiba:le, Helode ea sia:beba:le, eno dadi gagui dunu da Bida ea sosodo aligisu dunuma bagadewane fofada:nanu, fane legei dagoi. Fa:no, Helode da Yudia soge yolesili, Sesalia sogega fonobahadi fimusa: asi.

### *Helode Bogoi*

<sup>20</sup> Helode da Daia amola Saidone, amo dunu fi ilima ougi galu. Amaiba:le, ilia gilisili ema fofada:musa: asi. Ilia hidadea, Helode ea diasu ouligisu dunu ea dio amo Bala:sadase amoma ilima fidima:ne sia:i. Amalalu, Helodema doaga:le, e da ilima olofosu olelema:ne, ilia ha:giwane edegei. Ilia ha:i manu ilia eso huluane Helode ea sogega fawane lasu, amaiba:le olofomusa: dawa:i.

<sup>21</sup> Eso afadafa ilegei amoga, Helode da ea hina bagade abula salawane, ea Fisu amoga fila heda:le, dunu huluanema sia:ne iasu i. <sup>22</sup> Ilia da ea sia: nababeba:le, amane wele sia:i, “Amo sia: da dunu ea sia: hame. Amo da ‘gode’ ea sia: agoane!”

<sup>23</sup> Amogaluwane, Gode Ea a:igele dunu da Helode fane legei. Bai Helode da dunuma Godema nodoma:ne hame sia:beba:le, hi gasa fi hou fawane hidale dawa:beba:le, a:igele dunu da e fane legei. Helode da ifidiga na dagoiba:le, bogoi.

<sup>24</sup> Be dunu eno bagohame da Gode Ea sia: nababeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilia idi da bu heda:su.

<sup>25</sup> Banaba:se amola Solo, ela hawa: hamoi dagoiba:le, Yelusaleme moilai bai bagade yolesili bu A:dioge moilaiga misi. Ela Yone Maga oule asi.

## **13**

*Ilia da Banaba:se amola Solo Ilegele, Asunasi*

<sup>1</sup> A:dioge Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini, balofede amola olelesu dunu esalebe ba:i. Iliia dio amo da Banaba:se, Simione (eno dio da Bunumai), Liusiase (Sailini dunu), Ma:naene (Helode ea fofoi mano) amola Solo,. <sup>2</sup> Amo dunu ilia Hina Yesu Gelesu Ea hawa: hamonoba amola ha:i mae nawane sia:ne gadoloba, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ilima amane sia:i, “Dilia Banaba:se amola Solo Nama ilegema! Bai Na da ela Na hawa: hamomusa:gini, ilegei dagoi!”

<sup>3</sup> Amalalu, ilia ha:i mae nawane sia:ne gadolalu, elama lobo ligisili, asunasi.

### *Saibalase Soge Ganodini*

<sup>4</sup> Gode Ea A:silibu da asunasiba:le, Banaba:se amola Solo, da Siliusia moilaiga asi. Amo moilaiga ilia dusagai foga ahoasu liligi amo ganodini fila heda:le, Saibalase sogega asi. <sup>5</sup> Sa:lamisi moilaiga doaga:le, ela Yu dunu ilia sinagoge diasu ganodini Gode Ea sia: olelei. Yone Maga da misiba:le, e da ela fidisu.

<sup>6</sup> Asili, ilia Saibalase oga na:iyadodili bega: doaga:le, Ba:ifose moilaiga doaga:i. Amo moilaiga ilia nabi dunu ea dio amo BaYesu ba:i. E da Yu dunu esalu, amola e da balofede dunu hamoi hisu da sia:i. Be e da ogogoi. <sup>7</sup> E da amo oga ouligisu dunu (e da Gamane dunu ea dio amo Sediase Bolase), bagade dawa:su dunu, ema na:iyado esalu. Sediase Bolase da Gode Ea sia: nabimu hanaiba:le, Banaba:se amola Solo, ema misa:ne sia:i. <sup>8</sup> Be nabi dunu ea dio amo Ilima:se (amo da Ba-Yesu ea dio Galigi sia: amo ganodini) e da Sediase Bolase ea dafawaneyale dawa:su hou hedofamusa: dawa:beba:le, Banaba:se amola Solo elama sia:ga gegei. <sup>9</sup> Amalalu Solo (ea dio eno da Bolo) ea dogo da Gode Ea A:silibu amo ea gasaga nabaiwane hamoiba:le, e da moloiwane amo nabi dunuma ba:le, <sup>10</sup> amane sia:i, “Di da Sa:ida:ne ea mano esala. Di da ida:iwane liligi huluane amoma ha lai. Di da eso huluane wadela:i ogogosu hou hamonana. Eso huluane di da Gode Ea dafawane hou sinidigili bu ogogosu hamomusa: dawa:lala. <sup>11</sup> Wali, di da Gode Ea gasa hou ba:mu! Dia si da wadela:mu! Di da eso ea hadigi mae ba:le, Gode Hi fawane hobeia uhisia bu ba:mu.” Amalalu, hedolowane Ilima:se ea si da dofoi ba:i. E da udigili lalu, dunu eno e loboema:ne hogola ahoasu.

<sup>12</sup> Gamane ouligisu dunu da amo hou ba:beba:le, Gode Ea hou lalagagui dagoi. Bai e da Hina Gode Ea olelesu amoma bagadewane fofogadigi.

### *A:dioge Moilai bai bagade Ganodini*

<sup>13</sup> Bolo amola ea fidisu dunu, da Ba:ifose moilai fisili, asili, Bega moilai bai bagade Ba:mafilia soge ganodini amoga

doaga:i. Amo moilaiga, Yone Maga da yolesili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga buhagi. <sup>14</sup> Amalalu, Bega moilai fisili asili, ilia A:dioge moilai bai bagade Bisidia soge amo ganodini, amoga doaga:i. Sa:bade esoga ilia sinagoge diasu ganodini golili sa:ili, fi. <sup>15</sup> Sinagoge ouligisu dunu da Mousese ea Sema amola Balofede dunu ilia dedei amo idilalu, ilima sia:ma:ne dunu asunasi. Ilia amane sia:i, “Na:iyado! Dilia da ninima fidimusa: sia: galea, dilia da ninima sia:mu ninia hanai gala.” <sup>16</sup> Bolo da wa:legadole, ea lobo gagua gadole, amane sia:i, “Na fi Isala:ili dunu amola eno Dienadaile dunu dilia guiguda: Godema nodosu dunu! Na sia: nabima! <sup>17</sup> \*Isala:ili fi ilia Gode da ninia aowalali ilegele, ili fi bagade hamoi. Ilia ga misi dunu agoane Idibidi soge ganodini esalu. Be Gode da Ea gasa bagade amoga, Isala:ili dunu fi gadili masa:ne, Idibidi soge amoga fadegale fasi.

<sup>18</sup> †Ode 40 amoga, Gode da ilia hihi hou wadela:i hafogari soge amo ganodini ba:i. Be E da mae yolesili, fidilalu. <sup>19</sup> ‡E da Ga:ina:ne soge ganodini fi bagade fesuale gala wadela:lesili, amola ilia soge Isala:ili dunu fi ilima i. <sup>20</sup> §Amo hou da ode 450 amoga hamoi. Fa:no, E da fofada:su dunu ilima i. Asili, fofada:su dunu da fidilalu, amogainini balofede dunu ea dio amo Sa:miuele da ouligisu. <sup>21</sup> \*\*Ilia da Godema hina bagade dunu ilima ima:ne adole ba:beba:le, Gode da Solo (Gisia ea mano e da Bediamini ea fi ganodini esalu) amo ilima i. E da ode 40 amoga ilia hina bagade esalu.

<sup>22</sup> ††Amo dunu Gode da fadegale, bu Da:ibidi Isala:ili hina bagade hamoi. Da:ibidi ea hou olelema:ne, Gode amane sia:i, ‘Yesi ea mano Da:ibidi amo ea hou Na da hahawane ba:sa. E da Na hanai liligi hamomusa: dawa:.’ <sup>23</sup> Be Gode da Ea musa: ilegele sia:i defele, Yesu Gelesu, Da:ibidi egaga fi dunu, amo Isala:ili dunuma Gaga:su dunu hamoi dagoi. <sup>24</sup> ††Yesu da Ea hawa: hamosu hame muni hamone, Yone da Isala:ili dunu huluane ilima ilia wadela:i hou yolesili, ba:bodaise hou hamoma:ne, olelei dagoi.

<sup>25</sup> §§Yone da ea hawa: hamosu gadenei dagoi galu, e da dunu huluanema amane sia:i, ‘Na da nowayale dilia dawa:bela:? Dilia da misunu dunu misa:ne ouesala. Na da amo dunu hame. Be nabima! E da na mabe amo fa:no

\* **13:17:** Gadili Asi 1:7, 12:51 † **13:18:** Idisu 14:34; Mousese ea Malasu 1:31 ‡ **13:19:** Mousese ea Malasu 7:1; Yosiuu 14:1 § **13:20:** Bisisu 2:16; 1 Sa:miuele 3:20 \*\* **13:21:** 1 Sa:miuele 8:5, 10:21 †† **13:22:** 1 Sa:miuele 13:14, 16:12; Gesami Hea:su 89:20 †† **13:24:** Maga 1:4; Luge 3:3 §§ **13:25:** Ma:diu 3:11; Maga 1:7; Luge 3:16; Yone 1:20, 1:27

misunu. Ea hou da ida:iwanedafa. Amaiba:le, na da Ea emo salasu fadegamu defele hame ba:sa!’

<sup>26</sup> Na fi Isala:ili dunu, A:ibalaha:me egaga fi dunu! Amola Dienadaile dunu dilia guiguda: Godema nodone sia:ne gadosu dunu! Gode da amo gaga:su sia: ida:iwane gala ninima iasi dagoi. <sup>27</sup> Bai Yelusalemega esalebe dunu fi amola ilia ouligisu dunu da Yesu da Gaga:sudafa hame dawa:i galu. Ilia da balofede sia: dedei amo Sa:bade eso huluane idisa. Be bai noga:le hame dawa:i. Be ilia Yesuma medoma:ne fofada:i dagoiba:le, balofede ilia olelei da dafawane ba:sa. <sup>28</sup> \*\*\* Ilia Yesuma medoma:ne fofada:su bai hamedafa ba:i. Be ilia udigili Bailadema Yesu medole legemusa: sia:i.

<sup>29</sup> ††† Amalalu, Gode Sia: Dedei olelei defele huluane hamoi dagoiba:le, Ea da:i hodo ilia bulufalegeiga fadegale, gele gelabo amo ganodini sali. <sup>30</sup> Be Gode da Ea bogosu fisimusa:, Ea da:i hodo wa:lesili, uhinisi. <sup>31</sup> ††† Amalalu, E da eso bagohame lalebeba:le, Ea hou lalegagui dunu ilia musa: gilisili Ga:lili fisili Yelusalemega doaga:musa: logoga ahoasu, ilia da Yesu Ea da:i hodo ba:i. Amo dunu ilia da wali Isala:ili dunuma olelemusa:, ba:su dunu esala. <sup>32</sup> - <sup>33</sup> SSS Ninia da Sia: Ida:iwane Gala dilima olelemusa: misi dagoi. Gode da musa: ninia aowalali dunu ilima hahawane dogolegele imunusa: sia:i liligi, E da ilia fa:no mabe mano (nini) ninima olelei dagoi. E da Yesu Gelesu wa:lesibiba:le, amo hou ninima i. Gode Sia: Dedei Gesami Hea:su ageyadu amo ganodini dedei diala didili hamoi amane,

‘Di da Na Gofedafa.

Na da wali eso dia Ada hamoi.’

<sup>34</sup> \* Gode da eno sia: olelei. Amo da Yesu da uli dogoi amo ganodini mae dasama:ne bogosu fisimusa:, Gode da wa:lesi amo amane olelei,

‘Na da sema hahawane dogolegesu hou

Na musa: Da:ibidima imunu ilegele sia:i liligi, amo Dima imunu.’

<sup>35</sup> † Gode Sia: eno da amane dedei,

‘Dia hawa: hamosu dunu Dima dogolegei dawa:su dunu,

amo da udigili uli dogoi amo ganodini dasama:ne,

Di da hame yolesimu.’

<sup>36</sup> Bai Da:ibidi da osobo bagadega esalea, e da Gode Ea hawa: hamonanu, amalu bogole, ea aowalali ilia uli dogoi

\*\*\* **13:28:** Ma:diu 27:22-23; Maga 15:13-14; Luge 23:21-23; Yone 19:15

††† **13:29:** Ma:diu 27:57-61; Maga 15:42-47; Luge 23:50-56; Yone 19:38-42

††† **13:31:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:3    SSS **13:33:** Gesami Hea:su 2:7

\* **13:34:** Aisaia 55:3    † **13:35:** Gesami Hea:su 16:10

amo ganodini salawane dasai. <sup>37</sup> Be Gode da Yesu bogosu yolesima:ne wa:lesibiba:le, Yesu Ea da:i hodo da amo dasasu hame ba:i.

<sup>38</sup> Dilia huluane! Na fi Isala:ili dunu noga:le dawa:ma! Yesu Ea hou hamoiba:le, ninia wali wadela:i hou gogolema:ne olofosu hou dilima olelesa. <sup>39</sup> Nowa dunu da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, ea wadela:i hou da musa: se dabe iasu diasu agoane dialebe be wali se dabe iasu diasu da doasibi ba:sa. Mousese ea Sema huluane nabawane hamomu da hamedeiba:le, amo se dabe iasu diasu doasimu da hamedei ba:i. Be wali Yesuma dafawaneyale dawa:beba:le, dunu da halegale hahawane masunu dawa:.

<sup>40</sup> Dawa:ma:i! Balofede ilia musa: olelei dilima doaga:sa:besa:le dawa:ma:i! <sup>41</sup> †Ilia amane sia:i,

‘Hidale gasa fi dunu, nabima!

Bogomuwane fofogadigima!

Na waha hamomu liligi dilia da hamedafa dafawaneyale dawa:mu.

Dunu da amo dilima moloiwane olelemu.

Be dilia dafawaneyale dawa:musa: hamedeiwane ba:mu!’ ”

<sup>42</sup> Bolo amola Banaba:se, da sinagoge diasu fisili ahoanoba, dunu huluane ela amo liligi bu noga:le olelema:ne, Sa:bade eso enoga bu misa:ne sia:i. <sup>43</sup> Dunu huluane da gilisisu yolesi dagoloba, Yu dunu bagohame amola Dienadaile dunu (ilia da sinidigili, Yu fi ilia hou lalagagui dunu), amo bagohame Bolo amola Banaba:se, elama fa:no bobogei. Bolo amola Banaba:se, ilima asigi sia: sia:i. Ela da ilima Gode Ea hahawane dogolegele fidisu hou mae yolesili, amo ganodini esaloma:ne sia:i.

<sup>44</sup> Sa:bade eso enoga, amo moilai dunu mogili, gadenene huluanedafa da Yesu Ea sia: naba misi. <sup>45</sup> Be Yu dunu da dunu bagohame gilisibi ba:beba:le, mudasu bagade ba:i. Ili Boloma gadele sia:ga gegei. <sup>46</sup> Be Bolo amola Banaba:se, ela mae beda:ne gasa bagadewane sia:i, “Dilia Yu dunu da hidadea Gode Ea sia: nabi dagoi. Bai Gode da amo ilegei dagoi. Be dilia amo sia: hihiba:le, dilia eso huluane Fifi Ahoanusu lamu dilia defele hame dawa:beba:le, defea, ninia dili fisili asili, Dienadaile dunuma olelemu. <sup>47</sup> †Hina Gode da amo hamoma:ne sia:i ninima olelei amane,

‘Dilia da Dienadaile dunuma hadigi olelema:ne

amola osobo bagade dunu ilia mae bogole Fifi

Ahoanusu lama:ne,

Na da dili Na gamali agoane hamoi dagoi!’ ”

<sup>48</sup> Amo sia: nababeba:le, Dienadaile dunu da hahawane bagade ba:beba:le, Gode Ea Sia: amoma nodoi. Amola nowa dunu da eso huluane Fifi Ahoanusu lama:ne Gode da ilegei dagoi, amo dunu da Yesu Ea hou lalegagui.

<sup>49</sup> Amo soge ganodini, dunu huluane ilia Hina Gode Ea Sia: nabi dagoi. <sup>50</sup> Be Yu dunu da ougili sia:beba:le, amo moilai bai bagade asigilai dunu amola Dienadaile Godema nodone sia:ne gadosu uda da Bolo amola Banaba:se elama se bagade iasu. Ili da ela fisili masa:ne sefasi. <sup>51</sup> \*\* Amaiba:le, ili fisimusa: olelema:ne, Bolo amola Banaba:se, da osobo ilia emo gafega diala amo doga:sili, yolesili asili, Aigouniame moilai bai bagadega asi. <sup>52</sup> Be Yesu Ea hou lalegagui dunu A:dioge moilai ganodini esala da hahawane bagade ba:i. Ili dogo da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga nabaiwane ba:i.

## 14

### *Aigouniame Moilai bai bagade Hou*

<sup>1</sup> Aigouniame moilaiga Bolo amola Banaba:se, da ela musa: hou defele, sinagoge diasu ganodini Gode Ea Sia olelei. Ela da gasawane olelebeba:le, Yu dunu amola Dienadaile dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegagui. <sup>2</sup> Be mogili Yu dunu ilia lalegagumu higa:iba:le, ilia Dienadaile dunu ilima Yesu Ea fa:no bobogesu dunuma ougima:ne sia:i. <sup>3</sup> Be eso bagohame asunasi dunu da amo moilaiga Hina Gode Yesu Gelesu Ea Sia: gasawane olelesa ouesalu. Ela sia: amo Gode Ea hahawane dogolegele iasu olelesu sia: amo eno dunu da dafawaneyale dawa:ma:ne, ela da musa: hame ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamomusa:gini, Gode da gasa elama i.

<sup>4</sup> Amalalu amo moilai fi dunu da mogi. Mogili ilia Yu dunu ilia la:idi esalu. Mogili ilia asunasi dunu fidimusa: dawa:i.

<sup>5</sup> Amalalu, mogili Dienadaile dunu amola Yu dunu ilia ouligisu dunu, ilia da asunasi dunuma se imunusa: dawa:i galu. Ili da igiga medomusa: dawa:i. <sup>6</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia yolesili, hobeale, Lisadala moilai bai bagade amola Debe moilai bai bagade, amo da Liga:iounia soge amo ganodini, amola eno soge amo sisiga:le dialu soge amoga asi. <sup>7</sup> Ela da amo soge ganodini, Gode Ea Sia: Ida:iwane olelei.

### *Lisadala amola Debe amo Ganodini Olelei*

<sup>8</sup> Lisadala moilai amo ganodini, dunu afae e da gasuga:igiwane lalelegele, hamedafa wa:le ahoasu esalu.

<sup>9</sup> Amo dunu da fili, Bolo ea sia: nabalalu. Bolo da amo ea

\*\* 13:51: Ma:diu 10:14; Maga 6:11; Luge 9:5, 10:11

dafawaneyale dawa:su hou da e da uhimu defele ba:beba:le, ema moloiwane ba:lalu,

<sup>10</sup> ha:giwane sia:i, “Di wa:legadoma!” Amalalu, amo dunu da hedolowane wa:legadole, lalu. <sup>11</sup> Dunu bagohame gilisibi ba:i. Ilia da Bolo ea hamoi ba:beba:le, ilia sia:dafa (Liga:iounia sia:) amoga bagadewane wele sia:nanu, “‘gode’ ilia da dunu agoane bu afadenene, gudu sa:ili ninima doaga:i!” <sup>12</sup> Amo dunu da amane dawa:i : Siuase e da ‘gode’ ilia ouligisu dunu amola Hemisi da ‘gode’ ilia sia: adole iasu dunu. Amaiba:le, ilia Banaba:sema Siuase dio asuli. Amola Bolo da sia: bagade olelebeba:le, ema Hemisi dio asuli.

<sup>13</sup> Siuasema gobelesalasu dunu, amo ea debolo diasu da moilai bai bagade gadili dialu. E da gawali bulamagau amola ifa sogea liligi, moilai logo holeiga gaguli misi. E amola dunu bagohame gilisi, ilia da asunasi dunuma gobelesalasu hou hamomu hanaiba:le, gaguli misi.

<sup>14</sup> Be ilia hamomu hanai liligi nababeba:le, Banaba:se amola Bolo, ela da abula gadelale, dunu ilia gilisisu amo ganodini hehenane, bagadewane wele sia:nanu,

<sup>15</sup> \*<sup>14</sup>“Dilia abuliba:le agoane hamosala:? Ania da dili defele, osobo bagade dunu fawane. Ania Gode Ea Sia: ida:iwane dilima olelela misi. Ania da amo dili waha sia:i hamedei liligi yolesili, Godedafa (E da mu, osobo bagade, hano wayabo bagade amola amo ganodini liligi huluane, hamoi dagoi) Ema sinidigima:ne dilima olelela misi.

<sup>16</sup> Musa:, dunu huluane da ilia hanai asigi dawa:su amoma fa:no bobogebeba:le, E da ilia logo hame hedofai. <sup>17</sup> Be osobo bagade dunu ilia Ea hou dawa:ma:ne, E da eso huluane hou ida:iwane olelesu. E da dilima muagado gibu iaha. Dilia ha:i moma:ne defele, E da dilia bugi fage legema:ne iaha. E da ha:i manu dilima iaha, amola hahawane hou bagade iaha!” <sup>18</sup> Asunasi dunu ela da ilima amo gasa bagade sia: sia:i. Be ilia da elama gobelesalasu hamomu bagadewane hanaiba:le, ela da amo logo damumusa: gadenene hamedeiwane ba:i.

<sup>19</sup> Be Yu dunu eno da A:dioge moilai amola Aigouniame moilai yolesili, Lisadala moilaiga misi. Ilia sia:beba:le, dunu bagohame da Bolo amola Banaba:se yolesili, ilia la:ididili lelu. Ilia Bolo igiga medole legele, e bogoi dagoi ilia dawa:beba:le, ea da:i hodo hiougili moilai gadili ha:digi. <sup>20</sup> Be Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Bolo ea da:i hodo amoga gadenene gilisibiba:le, Bolo da wa:legadole moilaiga buhagi. Golale, hahabe, e amola Banaba:se da Debe moilaiga asi.

\* **14:15:** Gadili Asi 20:11; Gesami Hea:su 146:6

*Ela da A:dioge Moilaiga Bu Asi*

<sup>21</sup> Bolo amola Banaba:se da Debe moilai amo ganodini Gode Ea sia: Ida:iwane olelebeba:le, dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegaguli, Ema fa:no bobogei. Amalalu, ela asili Lisadala moilaiga doaga:le, fisili asili, Aigouniame moilaiga doaga:le, fisili asili, A:dioge moilai Bisidia soge ganodini amoga doaga:i. <sup>22</sup> Ela Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia dogo denesima:ne, ilima asigi sia:su. Ilima dafawaneyale dawa:su hou mae fisima:ne, ela da ilima fidisu olelesu. Ela amane olelei, “Ninia da se nabasu bagohame nabaluu, hahawane Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini golili sa:imu!”

<sup>23</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi afae afae hamobeba:le, Bolo amola Banaba:se, da sese asigilai Gode Ea hawa: hamomusa:gini ilegei dagoi. Ela da amo asigilai ilia hou defele ba:loba, ela da ha:i mae nawane, Hina Gode da ilegei dunu amo fidima:ne, Ema sia:ne gadosu.

<sup>24</sup> Ela da Bisidia soge golili baligili, Ba:mafilia sogega doaga:i. <sup>25</sup> Amo soge ganodini ela da Gode Sia: amo Bega moilai ganodini olelelalu, asili, A:dalaia moilaiga doaga:i. <sup>26</sup> Amo yolesili, ela foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le bu A:dioge moilaiga doaga:i. Amo moilaiga, musa: Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da ela hawa: hamomu amo Gode da Ea hahawane dogolegele iasu hou amoga fidima:ne, ilia da musa: sia:ne gadoi. Amo hawa: hamosu da wali dagoiwane ba:i.

<sup>27</sup> Ela da A:dioge moilaiga doaga:loba, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane da ela sia: nababeba:le, gilisi. Ela da Gode da elama hou hamoi amola Dienadaile dunu da dafawaneyale dawa:ma:ne, Gode da logo doasi dagoi, amo sia:ne iasu olelei.

<sup>28</sup> Amalalu ela da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima eso bagohame sigi esalu.

## 15

*Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Fofada:su*

<sup>1</sup> \*Be eno dunu ilia da Yudia soge yolesili, A:dioge moilaiga misini, Yesuma fa:no bobogesu dunuma amane olelei, “Dilia da Mousesee ea Sema defele, gadofu damusu hou hame hamosea, Gode Ea gaga:su hou hamedafa ba:mu!” <sup>2</sup> Amo olelebeba:le, Bolo amola Banaba:se da ilima sia:ga gegei. Amalalu, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da fofada:nanu, Bolo, Banaba:se, amola A:dioge dunu mogili ili asunasi.

\* 15:1: Gobelee Salasu 12:3



Ilia da Yelusaleme moilai bai bagade amoga asunasi dunu amola asigilai dunu, ilima bai adole ba:musa:gini asunasi.

<sup>3</sup> Sese dunu da amo dunu asunasi. Ahoanoba, ilia Finisia amola Samelia, amo soge baligilaloba, dunu fi ilima Dienadaile dunu da sinidigili Godema buhagi amo olelebeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da hahawane bagade ba:i. <sup>4</sup> Ilia Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane, asunasi dunu amola asigilai dunu huluane, ilima hahawane bagade yosia:i. Ilia hou hamoiba:le, Gode da gasa bagade hamoi, amo huluane ilia Yelusaleme fi ilima olelei.

<sup>5</sup> Be mogili Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu, ilia da Fa:lisi gilisisu amo ganodini esalu dunu, amo da wa:legadole amane sia:i, “Musa: hame lalegagui Dienadaile dunu ilia Yesu Ea hou lalegagusia, ilia gadofu damuma:mu amola Mousesu ea Sema huluane nabawane hamoma:mu!”

<sup>6</sup> Amaiba:le, asunasi dunu amola sese asigilai dunu, amo hou fofada:musa: gilisi. <sup>7</sup> †Sedagawane fofada:nanu, Bida da wa:legadole amane sia:i, “Na fi dunu! Dilia dawa:! Musa: ninia fi amo ganodini, Gode da na da Dienadaile dunuma Ea Sia: Ida:iwane Gala olelemusa:, ilegei dagoi. <sup>8</sup> ‡Gode da dunu huluanedafa ilia asigi dawa:su liligi dawa:. E da Dienadaile dunuma hahawane bagade amo olelema:ne, Ea musa: Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninima iasu amo defele, E da Dienadaile dunuma i dagoi. <sup>9</sup> E da ilima amola ninima hou hisu hisu hame hamoi. E da defele hamoi dagoi. Ilia da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Ea da ilia wadela:i hou gogolema:ne olofoi. <sup>10</sup> Amaiba:le, dilia da abuliba:le Godema ougima:ne ado ba:ma:bela:? Ninia amola ninia aowalali dunu da amo musa: sema bagade liligi dioi bagade ba:beba:le, hamomu da hamedeiwane ba:i. Amaiba:le, abuliba:le amo dioi bagade liligi Yesu Ea fa:no bobogesu dunuma olelesala:? <sup>11</sup> Hame mabu! Hina Yesu Gelesu da ninima hahawane dogolegele iabeba:le, ninia Ea hou dafawaneyale dawa:be amola nini Helo logoga ahoasu ga:i dagoi ba:sa. Musa: hame dawa:su dunu da amo hou defele, Yesu Ea gaga:su hou ba:sa!”

<sup>12</sup> Banaba:se amola Solo da Gode Ea gasa bagade musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hou ela da Dienadaile dunu fi amo ganodini hamoi, amo ilima olelelaloba, dunu gilisisu da ouiya:le esalu. <sup>13</sup> Ela sia: dagobeba:le, Ya:mese amane sia:i, “Na fi dunu! Nabima! <sup>14</sup> Gode da Dienadaile dunu fi ilima Ea asigi hou olelema:ne, Ema fa:no bobogema:ne dunu fi ilegei dagoi. Saimone da amo hou ninima

olelei dagoi. <sup>15</sup> Musa: balofede dunu ilia sia: Gode Sia: Dedei Buga ganodini dedei diala da amo hou defele olelesa, amane, <sup>16</sup> §Hina Gode da amane sia:sa;

Hobea, Na da bu misini,

Da:ibidi ea hina bagade hou bu wa:lesimu.

Amo da wadela:lesiba:le dafai, be Na da bu hahamomu.

<sup>17</sup> Amasea, eno osobo bagade fifi asi gala dunu da Nama doaga:mu.

Na da Na fi ganodini esaloma:ne,

Dienadaile dunu ilegei dagoi.

Amo dunu huluane da nama misunu.

<sup>18</sup> Hina Gode da amo sia:sa. E da musa: hemonega olelei dagoi.’ ”

<sup>19</sup> Ya:mese da eno amane sia:i, “Na agoane dawa:! Dienadaile dunu ilia waha Godema sinidigilala, ilima ninia se imunu da defea hame galebe. <sup>20</sup> \*\*Be amo hou fisili, ninia ilima meloa dedene imunu da defea. Amane, ‘Ha:i manu da loboga hamoi ogogosu ‘gode’ o wadela:i a:silibu ilima imunusa: lai dagoiba:le sema hamoi, amo mae moma. Amola wadela:i uda lasu hou amola sama da ea sama adole lasu hou, amo agoai hou huluane mae hamoma. Amola maga:me mae moma amola ohe fi amo da galogoa ga:iba:le medoi amo mae moma!’ <sup>21</sup> Bai Mousesese ea Sema da musa: amola wali, ilia Sa:bade eso huluane sinagoge diasu ganodini idilala. Amola ilia da moilai huluane amo ganodini, ea sia: olelelala.”

### *Iliia da Dienadaile Dunuma Meloa Dedene I*

<sup>22</sup> Amalalu, asunasi dunu, sese asigilai dunu amola Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane, fofada:nanu, ilia gilisisu amoga dunu enoma ilegemusa: dawa:i galu. Amo dunu ilia amola Bolo amola Banaba:se, A:dioge moilaiga asunasimusa: dawa:i. Iliia da dunu aduna, amo Yudase (eno dio da Basaba:se,) amola Sailase, ela hou hahawane ba:i. Amaiba:le, ilia da amo dunu asunasi. <sup>23</sup> Iliia meloa dedene, ili gaguli masa:ne i, amane,

“Ninia asunasi dunu amola sese asigilai dunu - dilia olalali - ninia da dili Dienadaile dunu A:dioge moilai, Silia soge amola Silisia soge amo ganodini esala, dilima asigi sia:sa. <sup>24</sup> Ninia gilisisu dunu mogili da asili, ilia sia:beba:le dilima se bagade iasu, amo ninia nabi dagoi. Be amo hou hamomusa:, ninia da ilima hamedafa sia:i. <sup>25</sup> Amaiba:le, ninia gilisili, fofada:nanu, dilima ilegei adole iasu

dunu asunasimusa: dawa:i galu. Ela da ninia dogolegei na:iyado Banaba:se amola Bolo sigi masunu. <sup>26</sup> Banaba:se amola Bolo da Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, eno dunu ilia ela medole legemusa: dawa:i galu. <sup>27</sup> Defea! Ninia Yudase amola Sailase, dilima asuna ahoa. Ela da lafidili, nini meloa dedei liligi defele dilima adole imunu. <sup>28</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amola nini, da asigi dawa:su afadafa hamoi dagoi amane. Dilia dioi bagade liligi amoma mae dawa:ma. Be hagudu dedei liligi fawane nabawane hamoma. <sup>29</sup> 'Ha:i manu da loboga hamoi ogogosu 'gode' ma wadela:i a:silibu ilima imunusa: lai dagoiba:le sema hamoi, amo mae moma. Maga:me mae moma. Ohe fi amo da galogoa ga:iba:le medoi amo mae moma. Amola wadela:i uda lasu hou huluane mae hamoma. Amo liligi huluane fisili, dilia hou ida:iwane hamosu dunu agoane ba:mu. Dilima asigisa!'

<sup>30</sup> Iliia da sia: adole iasu dunu asunasi. Iliia da A:dioge moilaiga doaga:le, ilia sia:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane da gilisi dagoi. Amalalu, ilia da ilima meloa dedei i. <sup>31</sup> Iliia da amo sia: idibiba:le, amola asigi sia: amo ganodini dedei ba:beba:le, hahawane bagade ba:i. <sup>32</sup> Yudase amola Sailase, (ela amola da balofede hou dawa:i) ela da ilima mae beda:iwane, ilia dogo denesima:ne amola gasa ima:ne, sia: sedagawane olelei. <sup>33</sup> Ela da amo moilaiga esalu, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da ela olofoiwane ela asunasi dunuma buhagima:ne asunasi. <sup>34</sup> Be Sailase da amogawi bu esalumusa: dawa:i. <sup>35</sup> Bolo amola Banaba:se ela amola da A:dioge moilaiga esalu. Ela amola eno dunu bagohame da gilisili Hina Gode Ea sia: Ida:iwane olelelalu.

### *Bolo amola Banaba:se da Afafai*

<sup>36</sup> Fa:no, Bolo da Banaba:sema amane sia:i, "Defea! Ninia buhagili, ninia musa: moilaiga nini Hina Gode Sia: olelei, ninia fi dunu ilia waha esalebe hou ba:musa: masunu da defea!" <sup>37</sup> Banaba:se da Yone Maga sigi masunu dawa:i galu. <sup>38</sup> ††Be Bolo da amo dunu sigi masunu higa:i galu. Bai Yone Maga da musa: ea hawa: hamosu mae dagole, Ba:mabilia sogge udigili yolesili, sinidigili buhagi. <sup>39</sup> Bolo amola Banaba:se, da sia:ga gegei. Sia:ga bagade gegeiba:le, ela da afafai. Banaba:se da Yone Maga oule asili, foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, Saibalase ogaga doaga:musa: asi.

<sup>40</sup> Be Bolo da fidisu dunu eno amo ea dio Sailase amo ilegele, yolesili asi. Ahoabeba:le, Gode da ela hahawane dogolegele fidima:ne, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da Godema sia:ne gadoi. <sup>41</sup> Ela da Silia amola Silisia, amo soge ganodini Gode Ea fa:no bobogesu fi huluane ilima gasa ima:ne lalu.

## 16

### *Dimodi da Bolo amola Sailase elama Gilisi*

<sup>1</sup> Bolo da asili, Debe moilaiga doaga:le, yolesili asili, Lisadala moilaiga doaga:i. Amo moilai ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ea dio amo Dimodi esalu. Ea ame da Gode Ea hou lalegagui Yu uda esalu, be ea ada da Galigi dunu. <sup>2</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu Lisadala amola Aigouniame moilai amo ganodini esalu, ilia huluane da Dimodi ea hou hahawane ba:i. <sup>3</sup> Bolo da Dimodi sigi masunu dawa:beba:le, ea gadofu damui. Yu dunu huluane amo soge ganodini ilia Dimodi eda da Galigi dunu dawa:i. Amo dawa:beba:le, e da Dimodi ea gadofu damui. <sup>4</sup> Iliia moilai enoma enoma asili, ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunuma, Yelusaleme moilai bai bagade fi, asunasi dunu amola sese asigilai dunu ilia fofada:su liligi olelei. Amola amo sema nabawane hamoma:ne sia:i. <sup>5</sup> Amaiba:le, sese fi dunu ilia dafawaneyale dawa:su hou da asigilalu. Eno dunu da ilima gilisiba:le, ilia idi da bagade heda:su.

### *Bolo da Daloua:se Moilai Ganodini Esalawane Ba:i*

<sup>6</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ilima amo A:isia soge ganodini Gode Sia: olelemu da logo hame gala, olelei. Amaiba:le, ilia Falidia amola Gala:isia, amo soge ganodini lalu. <sup>7</sup> Iliia Misia soge alalo amoga doaga:le, ilia Bidinia soge ganodini masunu dawa:i galu. Be Yesu Gelesu Ea A:silibu Hadigidafa Gala da logo hame gala olelebeba:le, yolesi. <sup>8</sup> Amaiba:le, ilia Misia soge baligili, Daloua:se moilai bai bagadega doaga:i.

<sup>9</sup> Amo gasiga, Bolo da ea asigi dawa:su ganodini esalawane ba:i. E da Ma:sidounia dunu lelu ema ha:giwane agoane adole ba:lalebe ba:i, “Nini fidimusa:, Ma:sidounia sogega misa!” agoane ba:i. <sup>10</sup> Bolo da amo esalu ba:su ba:beba:le, ninia da Ma:sidounia sogega masa:ne momagei. Bai Gode da nini amo dunuma Ea Sia: Ida:iwane olelema:ne ninima wei dagoi, ninia dawa:i.

### *Filibai Moilai Bai Bagadega, Lidia da Gode Ea Hou Lalegagui*

<sup>11</sup> Daloua:se moilai bai bagade yolesili, ninia foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, moloiwane asili,

Sa:moudala:isi oga amoga doaga:le, golale, asili, Nia:boulisi moilai bai bagadega doaga:i. <sup>12</sup> Dusagai fisili, ninia soge amo golili, Filibai moilaiga doaga:i. Filibai da Ma:sidounia soge amo ganodini bisili moilai dialu. Louma gamane da amo moilai ouligisu. Amo ganodini ninia eso bagahame agoane esalu. <sup>13</sup> Sa:bade esoga ninia moilai yolesili gadili asili, Yu dunu ilia hano bega: Godema sia:ne gadomusa: gilisisu amo ninia dawa:beba:le, amo sogebi hogolalu. Uda da gilisibi ba:loba, ninia amola fili, ilima sia: dasu. <sup>14</sup> Amo uda gilisisu da ninia sia: nabi. Uda afae ea dio amo Lidia. E da Daiadaila esalu uda, amola ea hawa: hamosu da abula ogaiyei bidi lasu. E da Godema nodosu hou hanai galu. Amalalu, Bolo da sia:beba:le, Hina Gode da Lidia ea dogo ganodini olelebeba:le, e Bolo ea sia: hanaiwane nababeba:le, lalegagui. <sup>15</sup> E amola dunu amola uda, huluane ea diasu ganodini esalu, da hanoga fane sanasinanu, e ninima amane sia:i, “Na da Yesu Gelesu Ea hou moliwane lalegagui dagoi amo dilia dafawaneyale dawa:i galea, na diasuga ouesalumusa: misa.” E da ninima ha:giwane adole ba:beba:le, ninia da ea diasuga ouesalumusa: asi.

*Filibai Moilaiga Ilia Bolo amola Sailase, Se Dabe Iasu Diasu Ganodini Sali*

<sup>16</sup> Eso afaega, ninia sia:ne gadosu sogebi doaga:musa: ahoanoba, muniga bidi lai udigili hawa: hamosu a:fini da ninima doaga:i. Ea dogo ganodini Fio mano aligila sa:iba:le, amo ea gasaga e da ba:la:lusu hou hamosu. E da fa:no misunu hou eno dunuma olelebeba:le, ilia da muni bagade amo a:fini ea ouligisu dunuma iasu. <sup>17</sup> E da Bolo amola ninima fa:no bobogele, bagadewane amane wele sia:nanu, “Amo dunu da ‘gode’ huluanema baligisu Gode, amo Ea hawa: hamosu dunu. Ilia da dilima gaga:su logo olelemu!” <sup>18</sup> Amo hou e da eso bagohame amoga hamobeba:le, Bolo da da:i dioi bagade ba:i. E da sinidigili, wadela:i a:silibu amo a:fini ea dogo ganodini esalu amoma amane sia:i, “Yesu Gelesu Ea Dioba:le, di amo a:fini ea dogoga fadegale fasima!” Amogaluwane, Fio liligi da mugului dagoi.

<sup>19</sup> Be amo a:fini ea ouligisu dunu da ilia muni lamu logo damui dagoi ba:beba:le, ilia Bolo amola Sailase gagulaligili, fofada:su dunu amo fofada:su soge bidi lama:ne diasu soge amo ganodini dialu, amoga hiouginana asi. <sup>20</sup> Ilia da Louma fofada:su dunuma doaga:loba, amane sia:i, “Amo dunu da Yu dunu. Ilia sia:ga gegesu ninia moilai ganodini wili gala:sa. <sup>21</sup> Ilia hou ninia sema wadela:musa: olelesa. Ninia da Louma fi dunu esala. Amaiba:le ninia da ili hou hamomu amo da hamedei!” <sup>22</sup> Dunu huluane gilisi da amo dunu

fidimusa:, Bolo amola Sailase, elama sia:ga gegei. Amalalu, Louma fofada:su dunu da Bolo amola Sailase, ela abula gadelale fadegale fasili, dadi gagui dunu da ela fegasuga fama:ne sia:i. <sup>23</sup> Ha:giwane fananu, ilia da ela se dabe iasu diasu ganodini ha:digi. Se dabe iasu diasu ouligisu dunuma logo noga:le ga:sima:ne sia:i.

<sup>24</sup> Amo sia: nababeba:le, se dabe iasu diasu ouligisu dunu e da Bolo amola Sailase, se dabe iasu diasu ganodinidafa, amo ganodini sali. Ela mae masa:ne, ela emo e da dioi bagade ifa amo ganodini la:gi.

<sup>25</sup> Gasimogoa, Bolo amola Sailase, Godema sia:ne gadosa amola Gode Ea gesami hea:lalebe ba:i. Eno se dabe iasu diasu ganodini sali dunu huluane da nabalalu.

<sup>26</sup> Amalaloba, bebeda:nima bagade misi. Gasa bagadeba:le, se dabe iasu diasu amola se dabe iasu diasu lelu soje, da bagadewane ugugui. Hedolowane, se dabe iasu diasu logo huluane doasili, se dabe iasu diasu dunu huluane ili sia:ine la:gi udigili fadegai dagoi ba:i. <sup>27</sup> Se dabe iasu diasu ouligisu dunu e da nedigili, wa:legadole, logo doasi dagoi ba:beba:le, se dabe iasu diasu sali dunu huluane da hobeai dagoi, e agoane dawa:i galu. Amaiba:le, ea gobihei bagade duga:le gadole, hi da:i hi gobehe medomusa: dawa:i galu.

<sup>28</sup> Be Bolo da ema halagala:le amane sia:i, “Dia da:i mae medoma! Ninia huluane guiguda: esala!”

<sup>29</sup> Se dabe iasu diasu ouligisu dunu da ea hawa: hamosu dunu amo ema gamali gaguli misa:ne sia:i. E da se dabe iasu diasu ganodini hehenane, beda:iba:le e da Bolo amola Sailase, amo ela emo gadenenewane yaguguli diasa:i. <sup>30</sup> Amalalu, e da ela lobohele gadili oule asili, elama adole ba:i, “Ada! Na gaga:ma:ne adi hamoma:bela:?”

<sup>31</sup> Ela bu adole i, “Di da Hina Gode Yesu Gelesu dafawaneyale dawa:sea, lalegagusia, di amola dia sosogo fi da gaga:su ba:mu.” <sup>32</sup> Amalalu ela Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala ema amola dunu huluane amo diasu ganodini esalu, ilima olelei.

<sup>33</sup> Amalalu, se dabe iasu diasu ouligisu dunu da ela la:ididili oule asili, ela fa:gi amola fofai dodofei. E amola ea sosogo fi, huluane gilisili hanoga fane sanasi.

<sup>34</sup> Amalalu, e da Bolo amola Sailase, bu ea diasuga oule heda:le, elama ha:i manu i. E amola ea sosogo fi, da Gode Ea hou waha dafawaneyale dawa:beba:le, hahawane bagade ba:i.

<sup>35</sup> Golale hahabe, Louma Gamane fofada:su dunu da dadi gagui dunu se dabe iasu diasu ouligisu dunuma, Bolo amola

Sailase, gadili masa:ne se dabe iasu diasu logo doasima:ne sia:musa: asunasi.

<sup>36</sup> Amaiba:le, se dabe iasu diasu ouligisu dunu da Boloma amane sia:i, “Fofada:su dunu da di amola Sailase masa:ne, se dabe iasu diasu logo doasima, amo adomusa:, dunu asunasi dagoi. Amaiba:le, alia wali olofoiwane masunu da defea.”

<sup>37</sup> Be Bolo da dadi gagui dunuma amane adole i, “Ilia da ania da wadela:i hou hamoi hamedafa ba:i. Be ilia dunu huluane ba:ma:ne, ani bagade fasu. Ania amola da Louma fi dunu esala. Amalalu, ilia ani se dabe iasu diasu ganodini ha:digi. Be wali ilia ani wamowane gadili asunasimusa: dawa:sa. Hame mabu! Louma fofada:su dunu ilisu misini, asigiwane ani se dabe iasu diasu logo ilisu doasimu da defea!”

<sup>38</sup> Dadi gagui dunu da buhagili, Louma fofada:su dunuma amo sia: olelei. Bolo amola Sailase da Louma fi dunu, amo sia: nababeba:le, ilia bagadewane beda:i galu.

<sup>39</sup> Amaiba:le, ilia elama asili, elama asigi sia: sia:i. Amalalu, ela ilia lobolele, se dabe iasu diasu fisili, asigiwane eno diasuga masa:ne sia:i. <sup>40</sup> Be Bolo amola Sailase, da se dabe iasu diasu fisili, Lidia ea diasuga asi. Amoga ela Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu yosia:le, ilima fidisu asigi sia: sia:nanu, fisili asi.

## 17

*Bolo amola ea na:iyado da Desalouniga Moilai bai bagadega Se Nabi*

<sup>1</sup> Bolo amola Sailase, da A:mafiboulisi moilai bai bagade amola A:bolounia moilai baligili, Desalouniga moilai bai bagadega doaga:i. Amo moilai ganodini da sinagoge diasu galu. <sup>2</sup> Ea musa: hamonanu hou defele, Bolo da sinagoge diasuga golili sa:i. Sa:bade eso udianaga, e da dunuma gilisili sia: dasu. <sup>3</sup> E da Gode Sia: Dedei olelei. Musa: dedei da Mesaia (Gode Ea ilegei dunu) da fa:no se nabimu amola bogole, wa:legadomu, e da amo dedei noga:le olelei. Bolo da amane sia:i, “Amo dunu Yesu Gelesu na da dilima olelesa, amo da Mesaia.” <sup>4</sup> Mogili da dafawaneyale dawa:beba:le, Bolo amola Sailase elama madelagi. Mogili ouligisu dunu ilia uda amola Galigi fi Godema nodone sia:ne gadosu dunu, ilia Bolo amola Sailase elama madelagi.

<sup>5</sup> Be Yu dunu da mudabeba:le, ilia da wadela:i hamosu udigili esalebe dunu bagohame gilisi. Amo dunu da sia:ga gegebeba:le, dunu huluane Desalouniga moilai ganodini da wili gala:su. Wadela:i hamosu dunu da Bolo amola Sailase ela da Ya:isane ea diasuga esala, amo dawa:i galu. Ilia

da ela dunu gilisisu amoga hiouginana masusa: dawa:i. Amaiba:le ilia Ya:isane ea diasuga gegemusa: doaga:la:i. <sup>6</sup> Be Bolo amola Sailase hame ba:beba:le, ilia da Ya:isane amola eno Yesu Ea hou lalegagui dunu, hiougili, moilai fofada:su dunuma doaga:le, ilima amane halasu, “Amo dunu da soge huluane ganodini wili gala:su. Wali ilia da ninia moilaiga doaga:i dagoi. <sup>7</sup> Ya:isane da amo dunu ea diasu ganodini aowasu. Ili huluane da ninia Louma Hina ea sema wadela:sa. Hina bagade eno Ea dio amo Yesu da esalebe, ilia da ogogole sia: daha!”

<sup>8</sup> Amo sia:beba:le, dunu huluane gilisi amola moilai fofada:su dunu, da gilisili ougili sia:ga gegenana halasu. <sup>9</sup> Amalalu, fofada:su dunu da Ya:isane amola eno fa:no bobogesu dunu ilima ilia se dabe iasu diasu logo doasima:ne dabe lai dagole, ilima fisili masa:ne sia:i.

*Bolo amola Sailase da Belia Moilai Bai Bagadega Doaga:i*

<sup>10</sup> Gasi doaga:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Bolo amola Sailase amo Belia moilaiga asunasi. Amoga doaga:loba, ela da sinagoge diasu ganodini golili sa:i.

<sup>11</sup> Amo moilai dunu ilia nabasu hou da Desalouniga dunu ilia hou baligi dagoi. Ili hanaiwane Yesu Ea sia: nabasu. Eso huluane, Bolo ea sia:i liligi ado ba:ma:ne, ilia Gode Sia: Dedei Buga idili, bai hogolalu. <sup>12</sup> Bagohame da lalegagui dagoi. Bagade gagui Galigi uda bagohame amola Galigi dunu bagohameda lalegagui dagoi. <sup>13</sup> Be Yu dunu Desalouniga moilaiga esalu, amo da Bolo da Belia moilai bai bagadega esalebe amola Gode Ea sia: olelei dagoi, amo nabi. Ili da misini, Belia dunu Boloma ougima:ne wili gala:su. <sup>14</sup> Amaiba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Bolo hano wayabo bagade bega: doaga:ma:ne asunasi. Be Sailase amola Dimodi da Belia moilaiga esalu.

<sup>15</sup> Be Bolo ea ouligisu dunu da Bolo oule asili, A:denese moilai bai bagadega doaga:le, Belia moilai bai bagadega buhagi. Bu doaga:le, ilia Sailase amola Dimodi, elama Bolo ea olelei sia:i amo, Boloma hedolowane bu gilisima:ne sia:i.

*Bolo da A:denese Dunuma Sia:i*

<sup>16</sup> Bolo da A:denese moilai bai bagadega Sailase amola Dimodi, ema bu gilisimusa: ouesalea, e da amo moilai ganodini ogogosu ‘gode’ loboga hamoi liligi bagohame ba:beba:le, se bagade nabi. <sup>17</sup> Amaiba:le, e da sinagoge diasu ganodini, Yu dunu amola Dienadaile Godema nodone sia:ne gadosu dunu, ilima bagade sia: dasu. Amola e da dunu bidi lama:ne diasu sogebi amo ganodini amola dunu amo da udigili manebaba:le, ilima sia: olelei. <sup>18</sup> Eno olelesu dunu fi ilia dio amo Ebigiulia:ne amola Sidouigi, ili amola Bolo,



da gilisili fofada:su. Mogili ilia amane sia:i, “Amo gasa fi dadousa dunu da adi sia: dasula:?” Be eno dunu da bu adole i, “Amabela:? E da ‘gode’ liligi hisu amo ilia hou olelesala:?” Bolo da Yesu Gelesu Ea hou amola Ea wa:legadosu hou, amo olelebeba:le, ilia agoane sia: dasu. <sup>19</sup> Amaiba:le, ilia da Bolo Gasolo dunu gilisisu ilima oule asi. Gasolo gilisisu ea dio amo Eliobagase. Ilia ema amane adole ba:i, “Ninia da dia gaheabolo olelesu liligi amo bai nabimu hanai gala. <sup>20</sup> Dia olelesu liligi mogili ninia fofogadigili naba. Ninia da amo bai dawa:mu hanai gala!”

<sup>21</sup> (A:denese fi dunu amola ga misi dunu amo moilai ganodini esalu, da eso huluane gaheabolo hou sia: sa:imusa: dawa:lalu. Hou eno hame hamosu - amo fawane.)

<sup>22</sup> Bolo da wa:legadole, Gasolo dunu huluane nabima:ne amane sia:i, “Dilia A:denese dunu huluane da a:silibu liligi ilima bagadewane dawa:lala, amo na da ba:sa.

<sup>23</sup> Na da dilia moilai ganodini dilia sia:ne gadosu sogebi ba:musa: ahoabebeba:le, na da oloda ba:i. Amo da:iya dedei dila amane, “‘gode’ amo ninia hame dawa:” amo na ba:beba:le, dili da a:silibu liligi ilima bagadewane dawa:lala, na dawa:i. Amaiba:le, dilia hame dawa:su liligi, dilia ilima udigili sia:ne gadosu liligi, amo na da dilima olelemu.

<sup>24</sup> \*Godedafa, E da osobo bagade amola amo ganodini liligi huluane, hahamoi dagoi. E da mu amola osobo bagade, amoma Hina Gode esala. E da dunu ili loboga gagui debolo diasu amo ganodini hame esala. <sup>25</sup> Hisu da defele esala. Ninia da hawa: hamobeba:le, Ea hou fidimu da hamedei. Hisu da esalusu, mifo, liligi huluanedafa amola dunu huluanedafa ilima iahabebeba:le, ninia da Ea hou afadenemusa: hame dawa:. <sup>26</sup> Gode da dunu afadafa hamoi galu. Amo ea mano da osobo bagade fifi asi gala wali osobo bagade ganodini esala. Gode Hisu da ilia soge ilegei alalo amola ilia esalusu ode, amo ilegei dagoi. <sup>27</sup> Bai E da osobo bagade dunu Gode hogoi helele ba:musa:, amo hanai galu. Be Gode da sogebi sedaga amo ganodini hame esala. E da nini huluanema gadenenewane esala. <sup>28</sup> Musa: dunu da amane sia:i,

‘Ninia da Godema madelagiba:le, esalebe amola lalebe, hou hamosu dawa:.’ Dilia gesami hea:su dedesu dunu enoda amane dedei,

‘Ninia amola da Ea mano esala.’

<sup>29</sup> Ninia da Gode Ea mano esalebebeba:le, ninia da E da hame esala ogogosu ‘gode’ gouliga ma silifaga ma igiga amo osobo bagade dunu ea gasaga hamoi, E da amo liligi

\* 17:24: 1 Hina bagade 8:27; Aisaia 42:5; Asunasi Dunu Ilia Hou 7:48

defele ninia dawa:mu da defea hame galebe. <sup>30</sup> Musa:, dunu da Gode Ea hou hame dawa:beba:le, amo liligi ilia loboga hamonoba, amo hou Gode da gogolema:ne olofoi dagoi. Be wali, E da gasa bagadewane, dunu da ilia wadela:i hou yolesili, Ema sinidigima:ne sia:sa. <sup>31</sup> Bai E da fofada:su eso ilegei dagoi. Amo ganodini E da moloiwane oso bo bagade dunu huluanema fofada:mu. Amola E da Fofada:su Dunu ilegei dagoi. E da dunu huluane amo hou noga:le dawa:ma:ne, amo Fofada:su Dunu Ea bogoi wa:lesi dagoi!”

<sup>32</sup> Ilia da Bolo ea sia: amo da bogoi dunu Godema wa:lesi amo sia: nababeba:le, mogili da Boloma oufesega:su. Be mogili amane sia:i, “Amo sia: ea bai ninia hobea bu nabimu hanai gala!” <sup>33</sup> Amalalu, Bolo da amo gilisisu yolesili, asi. <sup>34</sup> Dunu mogili ilia Boloma madelagili, Yesu Ea hou lalegagui dagoi. Afae da Gasolo dunu ea dio amo Daionisiase. Eno da uda ea dio amo Da:malisi. Eno dunu amolawane da lalegagui.

## 18

### *Bolo da Golidia Moilai Bai Bagadega Doaga:i*

<sup>1</sup> Bolo da A:denese moilai yolesili asili, Golidia moilai bai bagadega doaga:i.

<sup>2</sup> Amoga e da Yu dunu ea dio amo A:gowila gousa:i. A:gowila da Bonadase sogega lalelegei. Louma Hina ea dio amo Galodiase da Yu dunu huluane Louma soge fisili gadili masa:ne sia:beba:le, A:gowila amola ea uda e dio amo Balisila, da ayawane Golidia moilaiga misi esalu. Bolo da elama gousa:musa: asili, <sup>3</sup> ela diasuga esalu. E da ela defele, abula diasu amunasu hawa: hamosu hamonanebeba:le, elama gilisili hawa: hamonanu. <sup>4</sup> Bolo da Yu dunu amola Galigi dunu, ili Gode Ea Sia: dafawaneyale dawa:ma:ne, Sa:bade eso huluane sinagoge diasu ganodini fofada:nanu.

<sup>5</sup> Sailase amola Dimodi da Ma:sidounia yolesili, ema doaga:beba:le, Bolo da eno hawa: hamosu yolesili, Gode Sia: fawane olelelalu. E da Yu dunuma Yesu da Mesaiadafa, amo sia: olelei. <sup>6</sup> Be ilia ema sia:ga gegeiba:le, amola ogogole e da wadela:i dunu ilia udigili sia:beba:le, e da ilia hou higa:i olelema:ne, ea abula oso bo dogama:ne duduli, amane sia:i, “Dilia eso huluane Fifi Ahoanusu da fisi dagoiba:le, dilisu wadela:le hamoiba:le fisi. Ni hame! Wali na da dili yolesili, Dienadaile dunu ilima fawane Gode Ea sia: olelemu.”

<sup>7</sup> Amaiba:le, e da Yu dunu yolesili, Godema nodone sia:ne gadosu Dienadaile dunu ea dio amo Daidiase Yasadase, amo ea diasu ganodini esalumusa: asi. Ea diasu da sinagoge diasu dafulili dialu. <sup>8</sup> Sinagoge ouligisu dunu

ea dio amo Galisibase, e amola ea sosogo fi huluane da Hina Yesu Gelesu Ea hou lalegagui dagoi. Amola Golidia moilai ganodini esalu dunu eno bagohame, Gode Ea sia: nababeba:le, lalegaguli, hanoga fane sanasi dagoi ba:i.

<sup>9</sup> Gasi afaega, Bolo da mae golale esalawane ba:i. Amo ganodini, Hina Gode da ema amane sia:i, “Mae beda:ma! Mae yolesili, Gode Ea sia: olelelaloma!” <sup>10</sup> Bai Na da dia Fidisu esala. Amo moilai bai bagade ganodini Na hou lalegagumu dunu da bagohame esalebeba:le, ha lai dunu da di wadela:mu hamedei ba:mu!” <sup>11</sup> Amaiba:le, mae yolesili, Bolo da oubi 18 amoga, Gode Ea sia: olelesa esalu.

<sup>12</sup> Louma gamane da Aga:ia soge ouligima:ne, Louma dunu ea dio amo Galiou ilegei. Amalalu, Yu dunu da gilisili, Bolo gagulaligili, fofada:su diasuga hiouginana asi.

<sup>13</sup> Ilia Galiouma amane sia:i, “Amo dunu da eno dunuma ili gamane sema wadela:ma:ne, Godema sia:ne gadosu hou giadofale olelesa.”

<sup>14</sup> Bolo da bu adole imunusa: dawa:i galu. Be Galiou da Yu dunuma bu adole i, “E da wadela:idafa hou hamoi ganiaba, na da dilima asigiwane nabimu da defea gala:loba.

<sup>15</sup> Be amo sia:ga gegesu da sia: amola dunu ea dio amola dilia Yu sema, amo hou fawane fofada:sa. Amaiba:le, dilisu amo hou hahamomu da defea galu. Na da amo udigili hou hame fofada:mu!” <sup>16</sup> Amalalu, e da Yu dunu gadili sefasi. <sup>17</sup> Amalalu, Yu dunu da sinagoge ouligisu dunu ea dio amo Sosodini, amo gagulaligili, fofada:su diasu midadi bagadewane fananu. Be amo hou ba:beba:le, Galiou da hame sia:i.

*Bolo da Golidia Yolesili, A:dioge Moilaiga Doaga:musa: Asi*

<sup>18</sup> \*Bolo da eso bagohame Golidia moilai ganodini, e amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu gilisili esalu. Amalalu, e amola Balisila amola A:gowila ilia yolesili asili, foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, Silia sogega doaga:musa: asi. Senegalia moilaiga fisimusa: dawa:loba, Bolo da hidadea ea dialuma hinabo enoga waga:i dagoi. E da musa: amo hou hamomusa:, Godema ilegele sia:beba:le, hamoi.

<sup>19</sup> Ilia Efesase moilaiga doaga:i. Bolo da Efesase moilaiga A:gowila amola Balisila, yolei. Hisu da sinagoge diasu amo ganodini golili sa:ili, gilisili Yu dunu ilima fofada:su sia: dalu. <sup>20</sup> Ilia da Boloma e da eso eno Efesase moilaiga ousesaloma:ne sia:i, be Bolo da ‘hame mabu’ sia:i. <sup>21</sup> Be yolesili asili, ilima amane sia:i, “Gode da hanai galea, na da

\* 18:18: Idisu 6:18

dili bu ba:la misunu.” Amalalu, e da Efesase moilai yolesili, foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, asi.

<sup>22</sup> E da Sesalia moilaiga doaga:le, bu Yelusaleme moilai bai bagade amoga Yesu Ea fa:no bobogesu dunu gousa:musa: asi. Amalalu, yolesili, A:dioge moilaiga asi.

<sup>23</sup> A:dioge moilaiga ouesalu, e da yolesili, Gala:isia amola Falidia, amo soge ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia dogo denesima:ne amola ilima gasa ima:ne lalu.

*Abolose da Efesase amola Golidia, amo ganodini Gode Sia: Olelei*

<sup>24</sup> Amo esoga, Yu dunu ea dio amo Abolose, e da A:legesa:nedelia moilaiga lalelegei, amo da Efesase moilaiga misi. E da Gode Sia: Dedei bagadewane dawa:i galu. E da lafidili olelesu hou bagade dawa:iou. <sup>25</sup> Dunu eno da ema Gode Ea Logo olelebeba:le, e da hahawane mae giadofale, Yesu Ea hou olelesu. Be e da Yone Ba:bodaise amo ea hanoga fane sanasi hou fawane dawa:i galu.

<sup>26</sup> E da mae beda:iwane, sinagoge diasu ganodini olelesu hamoi. Be Balisila amola A:gowila da ea sia: nababeba:le, ela da amo dunu ela diasuga oule asi. Ela da Gode Ea Logodafa ema bu noga:le dawa:ma:ne olelei. <sup>27</sup> Amalalu, Abolose da Aga:ia sogega masusa: dawa:i galu. Amaiba:le, Efesase Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Aga:ia fa:no bobogesu dunuma meloa dedene iasi. Ilia da Aga:ia dunuma ilia Abolose hahawane yosia:ma:ne sia:i. Abolose da amo sogega doaga:loba, e da dunu amo ilia da Gode Ea hahawane dogolegele iasu ba:beba:le, Yesu Ea hou lalegagui dagoi, e da amo bagade fidisu. <sup>28</sup> E da Yu dunuma dunu huluane ba:ma:ne gasa bagadewane fofada:nanu. E da ilia sia: ea sia:ga osa:le heda:i dagoi. Gode Sia: Dedei da Yesu Gelesu da Mesaidafa olelesa, amo e da noga:le olelei.

## 19

*Bolo da Efesase Moilai Ganodini Esalu*

<sup>1</sup> Abolose da Golidia moilai ganodini esalea, Bolo da Gala:isia amola Falidia, amo soge ganodini lalu. E da Efesase moilaiga doaga:loba, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu mogili ba:i. <sup>2</sup> E da ilima amane adole ba:i, “Dilia Gode Ea hou lalegaguiba:le, dilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da aligila sa:ibela:?” Be ilia da bu adole i, “Ninia da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da esalebe hamedafa nabi!”

<sup>3</sup> Bolo da bu adole ba:i, “Dilia ba:bodaise hamoi amo ea bai da adi baila:?” Ilia da bu adole i, “Ninia Yone Ba:bodaise

ea olelei, amo hanoga fane salasu hou bai hamomusa:gini hamoi!”

<sup>4</sup> \*Bolo da bu adole i, “Yone da dunu ilia wadela:i hou dawa:beba:le, sinidigima:ne, fane salasu hou hamoi. Be e da Isala:ili dunuma amane olelei, ‘Nama fa:no misunu Dunu ea hou dafawaneyale dawa:ma. Yesu Gelesu Ea hou lalagaguma!’” <sup>5</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia da Hina Gode Yesu Ea Dioba:le hanoga fane sanasi dagoi.

<sup>6</sup> Bolo da ea lobo ili da:iya ligisili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ilia dogo ganodini aligila sa:i. Amalalu, ilia sia: hisu hisu amoga sia:nanu, amola Gode Ea Sia: olelesu.

<sup>7</sup> Dunu fagoyale gala agoane hamoi.

<sup>8</sup> Amalalu, oubi udiana amoga, Bolo da sinagoge diasu ganodini, dunu huluane Gode Hinadafa Hou noga:le dafawaneyale dawa:ma:ne, e da ilima gilisili sia: dasu. <sup>9</sup> Be mogili ilia odagi igiwane hamoiba:le, dafawaneyale hame dawa:i. Dunu huluane ilia midadi, ilia Hina Gode Ea Logo Ahoasu amoma lasogole sia:i. Amaiba:le, Bolo da ili fisili asili, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu oule asili, eso huluane e amola ili da Daila:nase olelesu diasu amo ganodini sia: dasu. <sup>10</sup> Amo hou da ode aduna amoga hamosu. Amaiba:le, dunu huluane, Yu dunu amola Dienadaile dunu A:isia soge amo ganodini esalu, ilia da Hina Gode Ea Sia: nabi dagoi.

### *Sifa ea Mano da Fio Liligi Fadegamusa: Dawa:i Galu*

<sup>11</sup> Gode da Bolo ea loboga musa: hame ba:su gasa bagade hou hamonanu. <sup>12</sup> Eno dunu da Bolo ea finimu dogas:u amola hawa: hamosu abula, amo ema lale, gaguli asili, oloi dunu digili ba:ma:ne gaguli asi. Oloi da digili ba:beba:le, ilia oloi da uhi amola eno Fio liligi ilia dogo ganodini sa:i galea da fadegale fasi. <sup>13</sup> Eno Yu dunu ilia da Fio liligi fadegale fasisu dawa: dunu, ilia amola Hina Gode Yesu Ea Dioba:le amo hou hamomusa: dawa:i galu. Ilia Fio a:silibu amoma amane sia:i, “Dilia! Yesu, amo Ea hou Bolo da olelesa, amo Ea Dioba:le fadegale fasima!” <sup>14</sup> Yu gobeles salasu Hina dunu ea dio amo Sifa, amo ea dunu mano fesuale gala da agoane hamonanebe ba:i.

<sup>15</sup> Be wadela:i a:silibu da ilima bu adole i, “Na da Yesu dawa:!” Amola na da Bolo dawa:!” Be Dilia! Dilia da nowala:?”

<sup>16</sup> Amalalu doulasi dunu (amo ea dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i) e da gasa bagade ilima doagala:le, ili huluane fananu, sefasi. Ea da ili da:i fa:gili, ili abula gadelale fadegale, sefasili, ilia diasu fisili, da:i nabadowane hobeai.

\* 19:4: Ma:diu 3:11; Maga 1:4, 1:7-8; Luge 3:4, 3:16; Yone 1:26-27

17 Yu dunu amola Dienadaile dunu, Efesase moilai ganodini esalu, amo sia: nababeba:le beda:i bagade ba:i. Iliia Hina Yesu Gelesu amo Ea Dio nodone dawa:i.

18 Yesu Ea hou lalegagui dunu bagohame da misini, dunu huluane ba:ma:ne, ilia wadela:i hou hamoi olelelalu, fofada:i dagoi. 19 Mogili da sema nabi hou amola wamuli dawa:su hou hamobeba:le, ilia amo hou olelesu buga gaguli misini, dunu huluane ba:ma:ne, laluga gobesi dagoi. Amo buga ea bidi lasu ilegei idili, amo da50,000 gina agoane ba:i.

20 Amaiba:le, Gode Ea hou da gasa bagadewane hedai: amola dunu bagohame soge huluane amo ganodini da Gode Ea sia: nabi.

### *Efesase Dunu da Wili Gala:i*

21 Amo hou dagoloba, Bolo da Ma:sidounia soge amola Aga:ia soge, baligili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga masusa: dawa:i galu. E amane sia:i, “Yelusaleme moilai bai bagade ba:lalu, na da Louma moilai bai bagade ba:la masunu.”

22 Amaiba:le, Bolo da ea fidisu dunu aduna amo Dimodi amola Ila:sadase, Ma:sidounia sogega asunasi. E da bu A:isia soge ganodini eno hawa: hamomusa: dawa:i galu.

23 Amo esoga, Efesase moilai ganodini dunu ilia Hina Yesu Gelesu amo ea Logoga ahoabeba:le, gegesu da doaga:i.

24 Dunu afae ea dio amo Demidaliase da silifa amoga liligi hamosu. Efesase moilai ganodini, debolo diasu amo ganodini dunu ilia uda ogogosu ‘gode’ liligi ea dio amo Adema:se, ema nodone sia:ne gadosu. Amo debolo diasu defele, Demidaliase da debolo diasu fonobahadi silifaga hamone, dunuma bidi labeba:le, ea hawa: hamosu dunu da muni bagade lasu.

25 Amaiba:le ea hawa: hamosu dunu amola eno agoaiwane hawa: hamosu dunu, e sia:beba:le fofada:musa: gilisili, e da ilima amane sia:i, “Defea! Dilia huluane dawa:. Ninia amo hawa: hamobeba:le muni bagade laha. 26 Be dilisu da amo dunu Bolo ea wali hawa: hamonanebe ba:sa. Ninia loboga hamoi liligi da ogogosu ‘gode’ e da sia: daha. Dunu bagohame Efesase moilaiga amola A:isia soge amo ganodini, amo Bolo ea sia: nababeba:le, dafawaneyale dawa:sa.

27 Amaiba:le, ninia hawa: hamosu amoma dunu ilia da lasogole sia:sa:besa:le, na beda:i. Be amo fawane hame. Be ninia uda ‘gode’ Adema:se (A:isia dunu huluane amola osobo bagade fi dunu huluane, da ema nodone sia:ne gadosa) amo amola ea debolo diasu amola amoga dunu ilia lasogole sia:beba:le, amo da hamedei dafai liligi agoane ba:mu!” 28 Dunu bagohame gilisi amo sia: nababeba:le,

ougi bagade ba:i. Ilia ha:giwane ha lale amane wele sia:i, “Efesase ‘gode’ Adema:se da bagadedafa!”

<sup>29</sup> Dunu huluane Efesase moilai ganodini amo sia: nababeba:le, halalalu. Ha lai gilisi dunu ilia Ma:sidounia dunu amo ela dio amo Ga:iase amola A:lisadagase, (ela da Bolo amola gilisili ahoasu) amo ilia gasawane gagulaligili, hehenane, moilai dunu ilia gilisisu diasu amoga hiouginana asi. <sup>30</sup> Bolo da amo dunu gilisisu ilia midadi fofada:musa: dawa:i galu. Be Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da ea masunu logo hedofai. <sup>31</sup> Mogili gamane fofada:su dunu, Boloma asigi dunu, ilia amola Bolo da gilisisu amoga mae masa:ne ema ha:giwane adole ima:ne, sia: adole iasi. <sup>32</sup> Be dunu gilisisu amo ganodini wili gala:su agoane ba:i. Mogili da liligi afadafa halasu, eno da liligi eno bagade wesu. Dunu bagohame da ilia gilisi da abuliba:le gilisibayale, hame dawa:beba:le, udigili halasu. <sup>33</sup> Yu dunu da gilisisu midadi, dunu ea dio amo A:legesa:nede amo asunasiba:le, e da amo gegesu bai hamoyale, mogili ilia dawa:i galu. A:legesa:nede da dunu huluane ouiya:ma:ne ea loboga welalu, e da hi hou gaga:musa:, sia: sa:imusa: dawa:i galu. <sup>34</sup> Be A:legesa:nede da Yu dunu amo ilia da ba:beba:le, ilia huluane gilisili bagadewane welalu amane, “Efesase ‘gode’ Adema:se da bagadedafa!”

<sup>35</sup> Halalalu, amalalu moilai sia: dedesu dunu da sia:beba:le, olofosu da doaga:i. E amane sia:i, “Na fi Efesase dunu! Ninia Efesase dunu fi da Adema:se Bagadedafa amo ea debolo amola sema igi da muagado misini, ninima doaga:i amola amo da ninia ouligisa, dunu huluanedafa dawa:.. <sup>36</sup> Amo sia: da moloidafa. Dunu da ‘Amo sia: da ogogosa’ amo sia:mu da hamedei. Amaiba:le, ougi yolesili, olofoma. Udigili wili gala:su mae hamoma. <sup>37</sup> Amo dunu dilia waha hiouginana misi da debolo diasu liligi hame wamolasu. Ilia Adema:sema hame lasogole sia:su. Be dilia amo udigili gagulaligili hiouginana misi. <sup>38</sup> Demidaliase amola ea hawa: hamosu dunu, da nowa dunuma fofada:musa: dawa:sea, defea, ninia da fofada:su dunu gala amola fofada:su eso ilegei dagoi. Ilia da fofada:su diasuga ilima fofada:mu da defea galu. <sup>39</sup> Be dilia eno liligi fofada:musa: dawa:sea, dilia gamane ea sema defele, moilai fofada:su dunu gilisili hahamoma. <sup>40</sup> Be wali udigili wili gala:beba:le, gamane da ninima sia:sa:besa:le, yolema! Amo gegesu da bai hamedafa gala. Gamane da ninima adole ba:sea, ninia da bai olelemusa: logo hogoi helele, hame ba:mu.” <sup>41</sup> Amo sia:nanu, e da dunu gilisi huluane amo muguluma:ne sia:i.

## 20

### *Bolo da Ma:sidounia amola Aga:ia, amoga bu Asi*

<sup>1</sup> Amo wili gala:su da bu gumilalu, Bolo da sia:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da gilisi. E da ilima dogo denesisu sia: sia:nanu, ilima asigibio sia:i. Amalalu, yolesili, asili, Ma:sidounia sogega doaga:i. <sup>2</sup> Amo soge ganodini lalu, e da dunu amo soge ganodini esalu ilima sia: bagohame olelei. Amalalu, e da Aga:ia sogega doaga:i.

<sup>3</sup> E da Aga:ia soge ganodini oubi udiana esalu. E da Silia sogega masa:ne momagelaloba, e da Yu dunu ilia e medomusa: dawa:lalu amo sia: nabi. Amaiba:le, e da bu Ma:sidounia sogega masusa: dawa:i. <sup>4</sup> Dunu eno gilisili, ema sigi asi. Amo dunu da Soubada (amo da Bilase, Belia dunu ea mano). Eno da Desalouniga dunu aduna amo A:lisadagase amola Siganadase. Eno da Ga:iase, Debe moilai dunu. Eno da A:isia soge dunu aduna amo Digigase amola Dalofimase,. Dimodi amola da sigi asi. <sup>5</sup> Ilia bisili asili, Daloua:se moilaiga doaga:le, nini da fa:no doaga:ma:ne ouesalu. <sup>6</sup> Ninia Filibai moilaiga Agi Yisidi Hame Sali Lolo Nabe ba:lu, foga ahoasu dusagai amoga fila heda:le, Filibai moilai yolesili, asili, eso biyale gala ahoanu, Daloua:se moilaiga doaga:le, ili gousa:i. Amo moilai ganodini ninia da hi afae ouesalu.

### *Bolo da Daloua:se Moilaiga, Yudigase Bogoi amo Wa:legadolisi*

<sup>7</sup> Sada:i daeya ninia da hai: manusa: gilisi. Bolo da dunu gilisi ilima sia: olelei. E da aya yolesili masunu dawa:beba:le, e da mae helefilu sia:nanu amo gasimogoa doaga:i. <sup>8</sup> Ninia da diasu gadodili sesei amo ganodini gilisiba:i, amola gamali bagohame amo ganodini nenanebe ba:i. <sup>9</sup> Goi dunu ea dio amo Yudigase da fo misa:ne agenesi dou da:iya amoga esalu. Bolo da mae helefilu, sia:nanebeba:le, Yudigase da helele, golaidafa. Fo misa:ne agenesi amoga gadili dafane, osoboga sa:i. Ilia hedolowane gadili asili, ea da:i gagua gadole, bogoidafa ba:i. <sup>10</sup> Be Bolo da gududili sa:ili, ea da:i amoga dia heda:le, ouga:ne, amane sia:i, “Defea! Mae beda:ma! E da hame bogoi, esala!” Amalalu goi da uhi. <sup>11</sup> Amalalu, Bolo da bu gadodili heda:le, agi filu sagole, hai: mai. E da ilima bu sia:nanu, eso mabebeba:le, yolesili asi. <sup>12</sup> Goi dunu ea na:iyado, e da esalebeba:le, ilia amo goi ea diasuga oule asili, ilia dogo denesi dagoi ba:i.

### *Bolo da Daloua:se Moilai Yolesili, Mailidase Moilai Bai Bagadega Doaga:i*



<sup>13</sup> Ninia da bisili asili, foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, A:sose moilaiga doaga:musa: asi. Amo moilaiga, ninia da Bolo dusagaiga fila heda:le yosia:musa: dawa:i galu. Bai e da musa: osono logo amoga masusa: dawa:beba:le, amo hou ninima olelelalu, emo logoga asi. <sup>14</sup> A:sose moilaiga, ninia Bolo gousa:i. E dusagaiga fila heda:i. Amalalu, ninia da asili, Midilini moilai bai bagadega doaga:i.

<sup>15</sup> Amo moilai yolesili, asili, gasi afae golale, Gaiose ogaga doaga:i. Asili, eno golale, Sa:imose ogaga doaga:le, afae eno golale, Mailidase moilai bai bagadega doaga:i. <sup>16</sup> Bolo da A:isia soge amo ganodini bagadewane esalumu higa:iba:le, e da Efesase baligimusa:, amo logoga dusagai ganodini masusa: dawa:i galu. E da hedolowane Benedigosidi Eso (Ha:i Manu Gamibi Dagosu Lolo Nasu) amo ba:musa:, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: dawa:i galu.

*Bolo da Efesase Sese Asigilai Dunu ilima Asigibio Sia:i*

<sup>17</sup> Bolo da Mailidase moilaiga esalebaba:le, e da Efesase sese asigilai dunu ema misa:ne sia:si. <sup>18</sup> Ilia da ema doaga:loba, e da ilima amane sia:i, “Na da degabo A:isia sogega doaga:i amogainini wali, na da dili amola esalebaba:le, dilia da na hou dawa:!

<sup>19</sup> Na da hou fonoboiwane, dinanuwane, Yesu Gelesu Ea hawa: hamonanu. Yu dunu ilia gilisili na medomusa: ilegeiba:le:, na da se bagade nabi, be hame yolesi. <sup>20</sup> Na da dunu huluane nabima:ne amola dilia diasu ganodini, dilima fidsu sia: mae wamolegele, moloiwane olelesu.

<sup>21</sup> Na da mae afafane, Yu dunu amola Dienadaile dunu, ilima sisasu sia: olelesu. Na da dili huluane wadela:i hou yolesili, Godema sinidigili, Hina Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:ma:ne, olelei dagoi. <sup>22</sup> Be wali, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Ea adoi nababeba:le, na da Yelusaleme moilai bai bagade amoga masunu. Amo moilaiga, na da nama doaga:mu hou hame dawa:.. <sup>23</sup> Liligi afadafa na dawa:.. Moilai huluane ganodini, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da nama se dabe iasu diasu hawa: hamosu amola se nabasu, na da ba:mu, amo E da nama olelei. <sup>24</sup> \*Be na osono bagade esalusu hou da nama liligi hamedei agoane gala. Na da hawa: hamosu Hina Gode Yesu da nama ia dagoiba:le, amo dagomusa: dawa:lala. Amo hawa: hamosu da Sia: Ida:iwane Gala, Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou, eno dunuma olelesu.

<sup>25</sup> Na da dili huluane nabima:ne, Gode Ea Hinadafa Hou olelesa lala. Be dilia huluane da na odagi bu hame ba:mu,

\* 20:24: 2 Dimodi 4:7

na dawa:. <sup>26</sup> Amaiba:le, na da gasa bagadewane dilima olelesa. Dilia fi dunu afae da fisi dagoi ba:sea, Bolo da hame oleleiba:le fisi, amo sia:mu da hamedei. <sup>27</sup> Na da Gode Ea hou huluanedafa dilima olelemu hame hihi galu.

<sup>28</sup> Amaiba:le, dilia hou dilisu noga:le ouligima. Sibi gilisisu Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dili ouligima:ne dilima i, amo amola noga:le ouligima. Gode Ea Manodafa da bogoiba:le, E da Ea sese hamoi dagoi. Amola dilia da sese, sibi ouligisu ea ouligibi defele ouligima. <sup>29</sup> Na da dili yolesili, asili, ogogole olelesu dunu gasonasu wa:me agoane da mae asigili, dili gilisisu ganodini gugunufinisimusa: misunu, amo na dawa:. <sup>30</sup> Dilia gilisisu amo ganodini, mogili ilia da eno dunu ilima fa:no bobogema:ne, ogogomu. Amo hou da ba:mu. <sup>31</sup> Amaiba:le, mae goglema! Ode udianaga, eso amola gasi, mae golale na da bagadewane dinanawane, se nabawane dilima olelesu.

<sup>32</sup> Defea! Na da dili Gode ouligima:ne, Godema iaha. Gode Ea hahawane dogolegele iasu sia: da ida:iwane gala. Amo da dilia dogo denesimusa: dawa:. Amo sia: lalegagubiba:le, dilia Gode Ea hahawane iasu E da Ea fi dunu huluane ilima imunusa: dawa: liligi, amo e da dilima imunu.

<sup>33</sup> Na da eno dunu ilia abula o muni o silifa o gouli, amo lamusa: hamedafa dawa:i.

<sup>34</sup> Dilia huluane dawa:. Na na:iyado amola na, ninia ha:i manu amola abula lama:ne, ninia loboga hawa: hamonanu. <sup>35</sup> Ninia gasa hame dunu amola hame gagui dunu fidimu da defea. Na da amo hou hamonanebeba:le, dilima olelei. Hina Yesu Gelesu Ea musa: sia: dawa:ma, amane, 'Di da dunuma liligi lasea, hahawane ba:mu. Be di da eno dunuma iasea, hahawane baligili ba:mu!' " <sup>36</sup> Bolo da sia:i dagoiba:le, e amola ilia, gilisili muguni bugili, Godema sia:ne gadoi. <sup>37</sup> Iliia da huluane dinanu. Iliia Bolo nonogone, asigibio sia:musa: nonogoi.

<sup>38</sup> E da ilima ea odagi ilia da bu hame ba:mu, amo e da ilima sia:i dagoiba:le, ilia baligiliwane se nabi. Amalalu, dusagaiga doaga:musa:, ilia Bolo sigi asi.

## 21

*Bolo da Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Doaga:musa: Asi*

<sup>1</sup> Ninia da ilima dinanuwane asigibio sia:nanu, yolesili asi. Foga ahoasu dusagai ganodini asili, hano degele, ninia Gose ogaga doaga:i. Golale, eso enoga Loudisi ogaga doaga:i. Yolesili asili ninia Ba:dala moilai bai bagadega doaga:i. <sup>2</sup> Ba:dala moilaiga, ninia foga ahoasu dusagai Finisia sogega masunusa: dialebe ba:i. Amoga fila heda:le, ninia Ba:dala yolesili asi. <sup>3</sup> Ahoanu, ninia Saibalase oga ba:i. Be amoga

mae doaga:le, ga (south) bu asili, Silia sogega asi. Daia moilai bai bagadega amoga aligila sa:ili, ilia da liligi ligisisu dusagai ganodini liligi sali, amo fadegai. <sup>4</sup> Daia moilai bai bagadega, ninia Yesu Ea fa:no bobogesu dunu mogili ba:i. Ninia da ilima hi afadafa sigi esalu. Gode Ea A:silibu da ilima Bolo da se nabimu oleleiba:le, ilia gasawane Bolo da Yelusaleme moilai bai bagade amoga mae masa:ne sia:i. <sup>5</sup> Amalalu, ninia ilima sigi ouesalu, dagole, yolesili asi. Ila huluane, ilia uda amola mano, da sigi asili, moilai gadili asili, hano bagade bega: doaga:le, ninia gilisili muguni bugili, Godema sia:ne gadoi. <sup>6</sup> Amalalu, asigibio sia:nanu, ninia dusagai amoga fila heda:i. Be ilia da moilaiga buhagi.

<sup>7</sup> Ninia Daia moilai yolesili asili, Dolema:iese moilaiga doaga:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu gousa:le, eso afadafa ili amola sigi esalu. <sup>8</sup> \*Golale hahabe, fisili asili, ninia Sesalia moilaiga doaga:i. Ninia Filibe ea diasuga golai. Filibe da ifa:gelisidi dunu. (Yesuma fa:no bobogemusa: hiougisu dunu). Asunasi Dunu ilia da musa: Yelusaleme moilai bai bagadega, e amola dunu gafeyale eno, fidisu hawa: hamomusa: ilegei. <sup>9</sup> Filibe da uda mano biyaduyale galu. Ili da a:fini dunuga hame lai. Ila Gode Ea Sia: gasa bagadewane olelesu. <sup>10</sup> †Ninia da amogawi eso bagahame ouesalu, balofede dunu ea dio amo A:gabase da Yudia sogefisili, ninima doaga:i. <sup>11</sup> E da ninima doaga:le, Bolo ea beleda lale, A:gabase hi da hina: emo amola lobo amoga la:gili, amane sia:i, “Yu dunu Yelusaleme moilai bai bagadega esala, ilia amo beleda gagui dunu agoane la:gili, Dienadaile dunu ilima imunu!”

<sup>12</sup> Amo sia: nababeba:le, ninia amola eno dunu goega:i esalu, da Boloma e da Yelusaleme moilai bai bagade amoga mae masa:ne ha:giwane sia:i. <sup>13</sup> Be e da bu adole i, “Dilia da abuliba:le na bagadewane se nabima:ne disala:? Na da Yelusaleme moilai bai bagadega enoga la:gimu amola Hina Yesu Gelesu Ea hou fidima:ne enoga bogoma:ne medole legemu, amo hamomu na da momagele esala!”

<sup>14</sup> Ninia da ea masa:ne logo hedofamu hamedei ba:i. Amaiba:le, ninia sia: yolesili, amane sia:i, “Defea! Gode Ea hanai liligi fawane hamomu da defea.”

<sup>15</sup> Amo moilaiga ouesalu, ninia liligi momagele, yolesili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:musa: asi. <sup>16</sup> Sesalia sogefisili Yesu Ea Hou ado ba:su dunu da nini sigi asili, Saibalase sogefisili dunu ea dio amo Na:isone (e da hemonega Gode Ea hou lalagagui) amo ea diasuga oule asi.

\* **21:8:** Asunasi Dunu Ilia Hou 6:5, 8:5    † **21:10:** Asunasi Dunu Ilia Hou 11:28

*Bolo da Ya:mese Gousa:musa: Asi*

<sup>17</sup> Ninia Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da nini hahawane yosia:i. <sup>18</sup> Golale hahabe, Bolo amola nini da Ya:mese gousa:musa: asi. Sese asigilai dunu huluane gilisibi ba:i. <sup>19</sup> Bolo da ilima asigi sia:sa:i. Amalalu, ea hawa: hamobeba:le, Gode da Dienadaile dunu ilia fifi asi gala amo ganodini hawa: hamosu, amo sia:ne iasu ilima olelei. <sup>20</sup> Amo sia: nababeba:le, ilia Godema nodoi. Amalalu, ilia Boloma amane sia:i, “Ninia fi dunu, Bolo! Yu dunu bagohamedafa da Yesu Gelesu Ea hou lalegagui dagoi, amo di da ba:sa. Ili da Mousesee ea Sema amoma bagadewane asigisa. <sup>21</sup> Eno dunu da guiguda: Yu fi dunu ilima olelei amane, ‘Bolo da Yu fi dunu Dienadaile soge ganodini esala, ilima ilia Mousesee ea Sema yolesili, ilia mano gadofu mae damuni, Yu dunu ilia hou huluane yolesima:ne olelesa,’ ilia da olelei. <sup>22</sup> Di da guiguda: doaga:i dagoi ilia da nabimu. Ninia da adi hamoma:bela:? <sup>23</sup> †Agoane hamomu da defea. Guiguda: da dunu biyaduyale esala. Ili gasa bagadewane Godema ilegele sia:su hamoi dagoi. <sup>24</sup> Dia ili sigi asili, di amola ili gilisili Gode da dili da hadigi hamoi ba:ma:ne, dodofesu sema hou hamoma. Amo hamoma:ne, ilia dabe imunu dia ima. Amalalu, ilia dialuma waga:mu ilia defele ba:mu. Agoane hamosea, dunu huluane da di da Mousesee ea Sema wadela:sa, amo sia: da ogogosa ilia ba:mu. Amola di da Mousesee ea Sema mae giadofale hahawane hamosa, ilia ba:mu. <sup>25</sup> §Be Dienadaile dunu amo da Gode Ea hou lalegagui, ninia da ilima meloa amane dedei, ‘Nini fofada:nanu dilima agoane sia:musa: dawa:i. Ha:i manu ogogosu ‘gode’ loboga hamoi liligi ilima imunusa: lai, amo mae moma. Maga:me mae moma, amola ohe fi amo ganodini maga:me bagade diala amo mae moma. Wadela:i uda lasu agoaiwane hou mae hamoma!’ ”

<sup>26</sup> Amaiba:le, Bolo da amo dunu biyaduyale gala oule asili, Gode noga:iwane ba:ma:ne dodofesu hou gilisili hamoi. Amalalu, e da Debolu Diasu amo ganodini golili sa:ili, gobele salasu dunu ilima eso fesuale aligili, amo dunu ilia dodofesu hou hamoi amo da afae afae da gobele salasu imunu, amo e da olelei.

*Ili da Debolu Diasu Ganodini Bolo Gagulaligi*

<sup>27</sup> Be amo eso fesuale gala da gadenei dagoloba, eno A:isia sogega esalu Yu dunu, ilia Bolo Debolu Diasu ganodini esalebe ba:i. Ili dunu huluane gilisi amo ougima:ne wili gala:le, Bolo gagulaligi. <sup>28</sup> Ili ha:giwane halasu, “Isala:ili

dunu! Dilia! Fidima! Amo dunu e da soqe huluane lala. E da dunu huluane ilima Isala:ili dunu fi da wadela:i amola Mousese ea Sema, gui Debolo Diasu amola da wadela:i sia:sa. Amola wali e da ninia hadigi Debolo Diasu wadela:musa:, e da Dienadaile dunu amo ganodini oule misi dagoi!”<sup>29</sup> \*\* (Dalofimase, Efesase dunu, amo amola Bolo, da Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini gilisili lelebe ilia ba:i dagoiba:le, amola ilia giadofale Bolo da amo dunu Debolo Diasu ganodini oule asi dawa:beba:le, amane sia:i.)

<sup>30</sup> Amo halabe nababeba:le, dunu huluane Yelusaleme moilai bai bagade ganodini da fofogadigili, gegemusa: dawa:i galu. Dunu huluane da hehenane, gilisili, Bolo gagulaligili, Debolo Diasu amo gadili hiougili, Debolo Diasu logo ga:su da hedolowane ga:sibi ba:i. <sup>31</sup> Dunu huluane gilisi da Bolo medole legemusa: fananu, eno dunu da Louma dadi gagui ouligisu dunu ilima Yelusaleme dunu huluane da gilisili wili gala:beiya adole iasu. <sup>32</sup> Mae aligili, amo ouligisu da dadi gagui ouligisu dunu eno ili amola dadi gagui dunu mogili oule asili, dunu gilisisu amoga doaga:i. Yu dunu da ouligisu dunu amola dadi gagui dunu ba:beba:le, Boloma fananu yolei.

<sup>33</sup> Dadi gagui ouligisu da Boloma doaga:le, sa:ine aduna amoga la:gima:ne sia:i. Amalalu, e amane adole ba:i, “Amo dunu da nowala:? E da adi hou hamobela:?”

<sup>34</sup> Dunu gilisisu amo ganodini, dunu eno da sia: afae olelei. Eno da sia: eno olelei. Ilia udigili mae dawa:iwane, sia: bagade dalebeba:le, dadi gagui ouligisu da amo gegesu ea bai dawa:mu hamedeiwane ba:i. Amaiba:le, e da dadi gagui dunu ilia da Bolo gagili sali diasuga oule masa:ne sia:i. <sup>35</sup> Gagili sali diasu fa:gua doaga:loba, dunu gilisi da nimi bagadedafa hamobeba:le, dadi gagui dunu ilia Bolo gagua gadole gisa asi.

<sup>36</sup> Dunu huluane nimi bagade fili, Bolo medoma:ne doagala:musa: dawa:beba:le ema fa:no bobogei. “Medoma! Medoma!” ilia bagadewane halasu.

### *Bolo da Hi Hou Gaga:musa: Dawa:i*

<sup>37</sup> Dadi gagui dunu da Bolo gagili sali diasu amo ganodini oule masusa: dawa:lalebeba:le, Bolo da dadi gagui ouligisu dunuma amane sia:i., “Na dima sia:mu da defeala:?” Hina dunu da bu adole i, “Di da Galigi sia: dawa: na ba:sa. <sup>38</sup> Amaiba:le, amo Idibidi dunu e da musa: gegei amola 4,000 nimi bagade dunu, dunu hame esalebe sogega bisili asi, di da amo dunula:?”

\*\* 21:29: Asunasi Dunu Ilia Hou 20:4

<sup>39</sup> Bolo da bu adole i, “Na da Yu fi dunu. Na da mimogo moilai bai bagade amo Dasase, Silisia soge ganodini amoga lalelegei. Na da dunu gilisi ilima sia:mu da defeala:?”

<sup>40</sup> Dadi gagui ouligisu da ‘defea’ ea sia:beba:le, Bolo da fa:gu da:iya lelu. Dunu huluane ouiya:ma:ne, Bolo da ea loboga wei. Ouiya:iba:le, Bolo da Hibulu sia:ga ilima sia:i, amane,

## 22

<sup>1</sup> “Na fi dunu amola ada huluane, na da ni hou gaga:musa: dilia nabima!” <sup>2</sup> E da Hibulu sia:ga ilima sia:be amo nababeba:le, ilia da baligiliwane ouiya:i. Bolo da eno amane sia:i;

<sup>3</sup> \* “Na da Yu fi dunu. Na da Dasase moilai bai bagade Silisia sogega lalelegele, Yelusaleme moilai bai bagade amoga misini, na da Gama:iliele ea sugulu ganodini sugulu hamosu. E da gasa bagadewane, nini aowalalia sema nama olelei. Na da dili huluane wali eso gilisi amo defele, Gode Ea hou gasawane gagui galu. <sup>4</sup> † Na musa: da Yesu Gelesu Ea Logoga ahoasu dunu se nabima:ne fananu amola bogoma:ne fasu. Na da ilia gagulaligili, se dabe iasu diasu ganodini ha:digi. <sup>5</sup> Gobelesalasu Ouligisu dunu amola Gasolo dunu huluane, ilia da na sia: da dafawane dawa:. Iliana iyado Yu dunu Dama:sagase moilaiga esalu ilima meloa dedene nama i. Amaiba:le, na da Yesu Ea hou lalegagui dunu amo gagulaligili, sia:inega la:gili, se dabe iasu ima:ne Yelusaleme moilai bai bagade amoga bu hiouginana asi dagoi.

*Bolo da Yesu Ea Hou Lalegagui amo Hou Olelei  
(Asunasi Dunu Ilia Hou 9:1-19; 26:12-18)*

<sup>6</sup> Na da logoga ahoanoba, Dama:sagase moilai gadene-newane doaga:loba, esomogoa hadigi bagade muagado misini nama sisiga:i ba:i. <sup>7</sup> Na da osoboga diasa:ili, sia: amane nabi, ‘Solo! Solo! Di da abuliba:le nama se iabela:?’ <sup>8</sup> Na da amane adole ba:i, ‘Hina! Di da nowala:?’ E da nama bu adole i, ‘Na da Yesu, Na:saledu dunu! Di da nama se iaha!’ <sup>9</sup> Dunu eno sigi ahoasu dunu da hadigi ba:i, be sia: ea bai hame dawa:i galu. <sup>10</sup> Na amane adole ba:i, ‘Hina! Na da adi hamoma:bela:?’ Hina Gode da bu adole i, ‘Di wa:legadole, Dama:sagase moilaiga masa! Amo moilaiga, dunu eno da dia hawa: hamosu amo Gode da dima ilegei, amo dima olelemu.’ <sup>11</sup> Hadigi bagade da na si wadela:lesiba:le, na da hamedafa ba:i. Amaiba:le, na fidisu dunu da na lobo:le, Dama:sagase moilaiga oule asi.

\* **22:3:** Asunasi Dunu Ilia Hou 5:34-39 † **22:4:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3, 26:9-11

<sup>12</sup> Amo moilai ganodini, dunu afae ea dio amo A:nanaia:se esalu. E da Godema bagade dawa:su dunu. E da ninia Sema nabawane hamosu amola Yu dunu huluane da ema nodone dawa:i. <sup>13</sup> E da nama misini, na dafulili lela, amane sia:i, ‘Na fi dunu, Solo. Di bu ba:ma.’ Amalalu, mae aligili na si bu ba:i. Na A:nanaia:se ba:i. <sup>14</sup> E nama amane sia:i, ‘Ninia aowalali dunu ilia Gode da di Ea ida:iwane hawa: hamosu dunu Yesu Gelesu amo ba:ma:ne amola Ea sia: E lafidili sia:i nabima:ne, dima ilegei dagoi.

<sup>15</sup> Di da Yesu Ea ba:su dunu amo hawa: hamosu hamomuyo. Di da dunu huluanema dia ba:i liligi amola dia nabi liligi, olelemu. <sup>16</sup> Be wali, udigili mae esaloma! Wa:legadole, hanoga fane salasu hou hamoma! Di Godema sia:ne gadosea, dia wadela:i hou huluane dodofei dagoi ba:mu!’

*Gode da Boloma e da Dienadaile Dunuma Sia: Olelemusa: Sia:i*

<sup>17</sup> Na da Yelusaleme moilai bai bagade amoga buhagi. Na da Debolo Diasu ganodini Godema sia:ne gadosa, esalawane ba:i.

<sup>18</sup> Amo ganodini, na Hina Yesu Gelesu ba:i. E da nama amane sia:i, ‘Hadi mabu! Yelusaleme moilai bai bagade hedolo yolesima. Di da guiguda: esalebe dunuma dia ba:su liligi amola Na hou olelesea, ilia da hame nabimu.’

<sup>19</sup> Na Ema bu adole i, ‘Hina! Na da musa: sinagoge diasuga asili, na da Dia hou lalegagui dunu gagulaligili fasu. <sup>20</sup> †Ilia da Dia ba:su dunu Sidibene amo medole legeloba, na amola da amoga esalu. Na da ea medosu hahawane ba:i, amola na da ea medosu dunu ilia abula ouligimusa: gagui.’ <sup>21</sup> Be Hina Yesu Gelesu da nama sia:i, ‘Masa! Na da di sedaga esalebe Dienadaile dunu amo olelema:ne, asunasimu galebe!’

<sup>22</sup> Dunu huluane da Bolo ea sia: noga:le nabi. Be e da Dienadaile dunuma masunu sia:beba:le, ilia bu ha:giwane halasu, amane, “Amo dunu bogoma:ne medoma! E da bu esalumu da defea hame galebe!”

<sup>23</sup> Ilia da ‘a:i’ ea gusa:ne, amola ilia abula fadegale fefeloasu, osobo gasa:le gadosu.

<sup>24</sup> Louma dadi gagui ouligisu dunu da ea dadi gagui dunuma, ilia Bolo gagili sali diasu amo ganodini oule masa:ne sia:i. E da Yu dunu da Bolo medoma:ne bagadewane halasu amo ea bai nabima:ne, ilia Bolo bagadewane fama:ne, e sia:i.

<sup>25</sup> Be ilia Bolo fama:ne ifaga la:gi dagoiba:le, Bolo da dadi gagui ouligisu dunu afae gadenene lela ema amane sia:i, “Di

da Louma dunudafa amo ea wadela:i hou hogoma:ne mae fofada:ne, udigili famu da Louma sema defele ganabela:?"

<sup>26</sup> Amo dadi gagui ouligisu da amo sia: nababeba:le, e da ouligisudafa ema asili, ema amane adole ba:i, "Di da adi hamosala:? Amo dunu da Louma dunudafa!"

<sup>27</sup> Amalalu, dadi gagui ouligisu da Boloma asili, ema amane adole ba:i, "Adoma! Di da Louma dunudafala:?" Bolo da bu adole i, "Ma!" <sup>28</sup> Dadi gagui ouligisu da bu adole i, "Na da muni bagade Gamanema ia dagoiba:le, Louma dunudafa hamoi galu." Bolo da bu adole i, "Be na ada da Louma dunuba:le, na da Louma dunudafa esala!"

<sup>29</sup> Hedolowane, dadi gagui dunu ilia Boloma adole ba:musa: dawa:i dunu, amo sia: nababeba:le beda:iwane mugului. Dadi gagui ouligisu dunu amola da bagadewane beda:i. Bolo da Louma dunudafa, amola e da amo sa:inega la:gi dagoi, amo dawa:beba:le, e bagadewane beda:i.

### *Bolo da Gasolo dunu ilima Fofada:i*

<sup>30</sup> Dadi gagui ouligisu da moloiwane Yu dunu ilia Boloma halasu ea bai dawa:ma:ne dawa:i galu. Amaiba:le, golale hahabe, e da ea dunuma Bolo sia:ine fadegama:ne sia:i. E da Gobelesalasu Hina dunu amola Gasolo dunu huluane gilisima:ne sia:i. Amalalu, e da Bolo oule misini, Bolo da huluane ba:ma:ne leloma sia:i.

## 23

<sup>1</sup> Bolo da moloiwane Gasolo dunu ba:i. E amane sia:i, "Na fi dunu! Isala:ili dunu! Na dogo ganodini ni fofada:beba:le, amo na eso huluane esalebe Gode da hahawane ba:ma:ne na hamonanu na dawa:." <sup>2</sup> Gobelesalasu Ouligisu dunu ea dio amo A:nanaia:se da dunu ilia da Bolo gadenene lela, ilima Bolo ea lafi loboga fama:ne sia:i.

<sup>3</sup> \*Bolo da ema amane sia:, "Gode da di famu! Di da dobea amo dabuagado ahea:ya:i amoga legei agoane. Di da Sema amo defele nama fofada:musa: fisa. Be dia amo dunuma na fama:ne sia:beba:le, dia da Sema wadela:sa!"

<sup>4</sup> Dunu amo da Bolo gadenenewane lelu da ema amane sia:i, "Di da Gode Ea gobelesalasu Ouligisu dunuma lasogole sia:sa!"

<sup>5</sup> †Bolo da bu adole i, "Na fi Isala:ili dunu! E da Gobelesalasu Ouligisu dunu amo na da hame dawa:i. Gode Sia: da amane dedei diala, 'Dilia fi ouligisu dunuma mae lasogole sia:ma!' " <sup>6</sup> ‡Bolo da amo dunu gilisi, mogili da Sa:diusi amola mogili da Fa:lisi, amo ba:beba:le, e gilisisu amo ganodini amane wei, "Na fi Isala:ili dunu!"

\* 23:3: Ma:diu 23:27-28 † 23:5: Gadili Asi 22:28 ‡ 23:6: Asunasi Dunu Ilia Hou 26:5; Filibai 3:5



Na da Fa:lisi dunu. Na ada amola na ame, da Fa:lisi. Bogoi dunu ilia wa:legadole, Fifi Ahoanusu lamu, amo na dafawaneyale dawa:beba:le, eno dunu da nama guiguda: fofada:nana.” <sup>7</sup> Amo sia:beba:le, Fa:lisi dunu amola Sa:diusi dunu, amo gilisisu ganodini esalu da mogili, sia:ga gegei. <sup>8</sup> §(Sa:diusi da bogoi dunu da hame wa:legadomu amo dafawaneyale dawa:sa. A:igele amola a:silibu da hamedafa ilia dafawaneyale dawa:sa. Be Fa:lisi da bogoi wa:legadosu amola a:igele amola a:silibu da esala amo dafawaneyale dawa:sa. Amaiba:le, ela mogili, sia:ga gegei.) <sup>9</sup> Sia:ga halasu da bagadewane heda:i. Amalalu, Fa:lisi Sema olelesu dunu eno da wa:legadole, gasa bagadewane sia:i, “Amo dunu ea wadela:i hamoi ninia hamedafa ba:sa. Amabela:? A:igele o a:silibu da ema dafawane sia:bela:?” <sup>10</sup> Sia:ga gegesu da gasa bagadewane heda:beba:le, dadi gagui ouligisu da beda:i galu. Yu dunu ilia Bolo ea da:i gadelasa:besa:le, e beda:i. Amaiba:le, ea dadi gagui dunu ilia gilisisu amo ganodini asili, Bolo lale, gagili sali diasu amo ganodini oule masa:ne sia:i.

<sup>11</sup> Amo gasia, Hina Gode da Boloma dafulili lelu. E da Boloma amane sia:i, “Mae beda:ma! Di da Yelusaleme moilai bai bagade amoga Na hou di ba:su, amo di olelei dagoi. Di da Louma moilai amo ganodini amola amo hou defele hamomu!”

### *Ilia da Bolo Medole Legemusa: Ilegei*

<sup>12</sup> Golale hahabe, eno Yu dunu da gilisili, Bolo medomusa: ilegei. Ili gasa bagade ilia da ha:i amola hano hame manu, ilia Bolo medole legei dagoiba:le fawane bu ha:i manusa: ilegei dagoi. <sup>13</sup> Dunu 40 baligi amo idi da amo hou gilisili hamomusa: dawa:i galu. <sup>14</sup> Ili gobelesalasu Hina dunu amola asigilai dunu, ilima asili, ilima amane sia:i, “Ninia Gode ba:ma:ne gasa bagade ilegele sia:i dagoi. Ninia ha:i hame manu. Ninia Bolo medole legei dagoiba:le fawane, ha:i bu manu. <sup>15</sup> Amaiba:le, wali dilia amola Gasolo dunu, Louma dadi gagui ouligisu dunuma sia: adosima. E da Bolo dilima oule misa:ne sia:ma. Dilia da ema bu adole ba:ma:ne, e oule misa:ne sia:ma. Be ninia wamoaligili, logoga medole legemusa: ouesalumu.”

<sup>16</sup> Be Bolo ea aba egefe da amo sia: nababebeba:le, e da gagili sali diasuga asili, Boloma olelei. <sup>17</sup> Amalalu, Bolo da dadi gagui dunu ouligisu afae ema misa:ne sia:beba:le, ema amane sia:i, “Di amo goi, dadi gagui ouligisudafa dunuma oule masa. E da ema sia:mu galebe.” <sup>18</sup> Amalalu, amo ouligisu dunu da goi ouligisudafa dunuma oule asili, ema

amane sia:i, “Se dabe iasu diasu sali dunu Bolo da nama misa:ne sia:i. Amo goi da dima sia:mu gala. Amaiba:le, na da amo goi dima oule misi.”

<sup>19</sup> Dadi gagui ouligisu dunu da goi loboale, la:didili oule asili, ema adole ba:i, “Di da nama adi sia:ma:bela:?”

<sup>20</sup> Goi da bu adole i, “Yu ouligisu dunu da gilisili fofada:nanu, ilia aya dima di Bolo amo ilia Gasolo dunu fofada:ma:ne oule masa:ne sia:mu. Iliia da Boloma moloi hou adole ba:ma:ne, ogogole agoane sia:mu galebe. <sup>21</sup> Be ilia sia: dia mae nabima. Dunu 40 amo idi baligi, ilia da logoga wamoaligili, Bolo medole legemusa: ouesalumu. Iliia gasa bagadewane ha:i amola hano, mae nawane, Bolo bogoma:ne medoi dagosea fawane bu manusa: ilegei dagoi. Iliia wali amo hou hamoma:ne, dia sia: nabimusa:, ouesala.”

<sup>22</sup> Dadi gagui ouligisu dunu da amane sia:i, “Di da amo sia: nama olelei, amo eno dunuma mae adoma!” Amalalu, e da goi dunu ea diasuga asunasi.

*Iliia da Bolo gamane Ouligisu Dunu ea dio amo Filigisi, ema Asunasi*

<sup>23</sup> Amalalu, dadi gagui ouligisu dunu da ea fidisu dunu aduna elama misa:ne sia:i. E da elama amane sia:i, “Alia dadi gagui dunu 200 agoane amola hosiga fila heda:su dunu 70 agoane, amo huluane gilisili, Sesalia moilaiga masusa:, wali gasia 9ougologowane masa:ne momagema!. <sup>24</sup> Bolo da hosi amoga fila heda:ma:ne, hosi lama. E da enoga mae fane, hahawane ouligisu Filigisima doaga:ma:ne, alia ouligima!” <sup>25-30</sup> Amalalu, dadi gagui ouligisu da Filigisima meloa amane dedei,

“Na da Galodiase Lisia:se. Na da di, ada Hina Filigisi, dima meloa dedesa. Dima asigisa. Yu dunu da amo dunu gasawane gaguli medole legemusa: dawa:i galu. Na da amo dunu da Louma dunudafa nababeba:le, na da na dadi gagui dunu oule asili, amo dunu gaga:i. Na da Yu dunu ilia ema halasu bai dawa:ma:ne, ilia Gasolo ilima fofada:musa: e oule asi. Be ema se imunusa: fofada:su amola se dabe iasu diasu hawa: hamoma:ne fofada:su bai na da hamedafa ba:i. Iliia ema fofada:su da ilisu ili sema amo ganodini giadofasu gala. Be ili da logoga wamoaligili, Bolo medole legemusa: dawa:i, amo na nababeba:le, na da hedolowane dima asunasimusa: dawa:i. Na da ema ha lasu dunu ilima, ilia dima ea wadela:i hou olelema:ne sia:i.”

<sup>31</sup> Dadi gagui dunu da ilima adoi liligi huluane hamoi. Iliia Bolo lale, gasia oule asili, A:nadibadalisi moilaiga doaga:i.

<sup>32</sup> Golale hahabe, emoga asi dadi gagui dunu da yolesili asili,

gagili sali diasuga buhagi. Hosiga fila heda:i dunu ilisu da Bolo oule asi.

<sup>33</sup> Ilia Bolo oule asili, Sesalia moilaiga doaga:le, meloa dedei gamane ouligisu dunuma sagole, amola gamane ouligisu ouligima:ne, ilia Bolo ema i. <sup>34</sup> Gamane ouligisu dunu da meloa dedei idili, Boloma amane adole ba:i, “Di da adi soge dunula:?” Bolo da bu adole i, “Na da Silisia soge dunu!” <sup>35</sup> Amalalu, Gamane ouligisu da amane sia:i, “Dima fofada:su dunu da doaga:sea, na da dia sia: nabimu.” Amalalu, ea dadi gagui dunuma ilia da Bolo, Helode ea hina bagade diasu amo ganodini ouligima:ne sia:i.

## 24

### *Yu Dunu da Bolo Medomusa: Fofada:i*

<sup>1</sup> Eso biyale gala aligili, gobeles salasou Ouligisu dunu ea dio amo A:nanaia:se, eno asigilai dunu amola fofada:su dunu ea dio amo Dedalase, amo da Sesalia moilaiga doaga:i. Ilia gamane ouligisu Filigisima fofada:su olelei. <sup>2</sup> Amalalu, gamane ouligisu da Boloma misa:ne sia:beba:le, e da diasu ganodini golili sa:i. Dedalase da Boloma muni fofada:su hamoi. E Filigisima amane sia:i, “Ada! Di da dawa:iwane ninima ouligisu hawa: hamobeba:le, ninia ode bagohame olofoiwane esalu. Di da gaheabolo hou ninia soge fidimusa: hamosa. <sup>3</sup> Eso huluane amola sogebi huluane amo ganodini, amo hou ninia hahawane ba:sa. Ninia dima nodone dawa:sa. <sup>4</sup> Na da dima udigili sia:mu higasa. Amaiba:le, dia ninima asigima:ne, na ha:giwane adole ba:sa. Dia ninia sia: fonobahadi nabima! <sup>5</sup> Amo dunu Bolo da nimi bagade ougima:ne wili gala:su dunu ninia ba:i. Soge bagade amo ganodini, e da sogehuluane amoga Yu fi ganodini wili gala:su bagade muni hamosa. E da Na:salini fi amo ganodini ouligisu dunu esala.

<sup>6</sup> E da Debolou Diasu wadela:musa: dawa:beba:le, ninia e gagulaligili, ninia sema defele fofada:musa: dawa:i galu. <sup>7</sup> Be dadi gagui ouligisu Lisaia:se da misini, gasa fi agoane, amo dunu ninia loboga fadegale, <sup>8</sup> amane sia:i, ‘Dilia amoma fofada:musa: dawa:sea, Filigisima fofada:ma!’ Di da Ema adole ba:sea, dia da Ea lafidili ninia waha olelei liligi huluane nabimu!” <sup>9</sup> Yu dunu esala, ilia da amo diwaneya udidisu sia:ga madelale, Dedalase ea sia: da dafawaneyale sia:i.

### *Bolo da Filigisi Nabima:ne, Ea Hou Hisu Gaga:i*

<sup>10</sup> Gamane ouligisu dunu da Boloma sia: sia:musa: loboga wei. Bolo da amane sia:i, “Di da amo dunu fi ilima ode bagohame fofada:su dunu ida:iwane esalebeba:le, amo na

dawa:. Amaiba:le na dima fofada:mu hahawane gala. <sup>11</sup> Di da amo liligi hogosea, noga:le ba:mu. Na Yelusaleme moilai bai bagade Godema nodone sia:ne gadomusa: doaga:i. Amogainini wali da eso fagoyale fawane. <sup>12</sup> Na da Debolo Diasu ganodini sia:ga hame gegei. Na da sinagoge diasu amola diasu sogebi, amo ganodini na da dunu ougima:ne hamedafa wili gala:su. Amo hou huluane, Yu dunu ilia ba:i. <sup>13</sup> Ilia nama fofada:su liligi dafawaneyale olelemusa:, ba:su dunu da oule misunu, hamedeidafa ba:sa. <sup>14</sup> Be amo fawane da dafawane na da dima olelemu, amane, Na da ninia aowalali amo ilia Godema nodomusa:, na da Logodafa (amo da ogogosa ili sia:sa) amoga ahoa. Be na da liligi huluane Mousese ea Sema buga amola balofede ea buga, amo ganodini dedei liligi huluane na dafawaneyale dawa:sa. <sup>15</sup> Na da Gode Ea hou, amo Yu fi dunu ilia dafawaneyale dawa:su defele, na da dafawaneyale dawa:sa. Amo dafawaneyale dawa:su da dunu huluane, hou ida:iwane dunu amola wadela:i hamosu dunu, da bogoi yolesili bu wa:legadomu. <sup>16</sup> Amo dawa:beba:le, na da Gode ba:ma:ne amola dunu huluane ba:ma:ne, eso huluane hou noga:i hamomusa:, logo hogoi helesa.

<sup>17</sup> \*Na da na moilai Yelusaleme amo ode mogili hame ba:beba:le, na da na fi dunu Yelusaleme moilai bai bagade ganodini fidimusa:, muni ilima ima:ne amola gobelesalasu hamoma:ne, buhagi. <sup>18</sup> Amo hou na da hamonanoba, na da sema dodofesu hou hamoi dagoloba, amo dunu ilia da na Debolo Diasu ganodini ba:i. Dunu eno da nama hame gilisi, wili gala:su amola da hamedafa ba:i. <sup>19</sup> Be Yu dunu eno A:isia sogega misini esalebe ba:i. Ilia da nama diwaneya udidimusa: dawa:sea, ili da dima adole imunu da defea. <sup>20</sup> Amola guiguda: esala dunu da na wadela:i hou na da Gasolo dunu ilima fofada:i, amo olelemu da defea. <sup>21</sup> †Na da wadela:i hou afadafa hamoi, amo na da ilima fofada:loba, amane sia:i, ‘Na da bogoi dunu da bu wa:legadomu amo dafawaneyale dawa:beba:le, dilia nama fofada:sa!’

<sup>22</sup> Amalalu, Filigisi da fofada:su ga:si dagoi. E da Yesu Gelesu Ea Logo amo bai dawa:i galu. E da ilima amane sia:i, “Dadi gagui ouligisu Lisaia:se da doaga:sea, Bolo da wadela:le hamoi o hame hamoi na da sia:mu.” <sup>23</sup> E da dadi gagui ouligisu dunu amo da Bolo ouligi, ema Bolo da mae masa:ne noga:le sosodo ouligima:ne sia:i. Be ea se dabe iasu diasu logo mae ga:sili, ea na:iyado ema fidima:ne, logo fodoma:ne sia:i.

*Bolo da Filigisi amola Dalusila Elama Yesu Ea Sia: Olelei*

\* **24:17:** Asunasi Dunu Ilia Hou 21:17-28 † **24:21:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:6

<sup>24</sup> Eso eno aligili, Filigisi amola ea uda Dalusila (amo da Yu uda), da misi. Filigisi da Boloma misa:ne sia:i. Bolo da Yesu Gelesuma dafawaneyale dawa:su hou olelebeba:le, Filigisi da noga:le nabi. <sup>25</sup> Be Bolo da dafawaneyale dawa:su hou baligili, bu hou ida:iwane gala amola dunu hi hanai hou fane legesu hou amola Godema Fofada:su Misunu Hou, amo olelebeba:le, Filigisi da bagadewane beda:i. E da amane sia:i, “Defea! Di wali masunu da defea. Eso enoga na da bu nabimu logo ba:sea, na dima misa:ne sia:mu.” <sup>26</sup> E da muni hanaiba:le, Bolo da ema hano suligi muni imunu dawa:i galu. Amaiba:le e da eso bagohame, Bolo da ema gilisili sia: sa:imusa:, misa:ne sia:su.

<sup>27</sup> Ode aduna aligili, Filigisi da ea gamane ouligisu hou yolesi. Bogiase Fesadase da ea ouligisu sogebi lai dagoi. Filigisi da Yu dunu ilia nodosu lama:ne, Bolo ea se dabe iasu diasu logo hame doasi.

## 25

### *Bolo da Louma Gamane Hinama Fofada:musa: Adole Ba:i*

<sup>1</sup> Fesadase da Sesaliaga doaga:le, eso udiana aligili, yolesili asili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:i.

<sup>2</sup> Yelusalemega, gobebe salasu ouligisu dunu amola Yu ouligisu dunu da Boloma fofada:su liligi ema olelei. <sup>3</sup> Ilia Fesadasema e da Bolo Yelusaleme moilai bai bagade amoga fofada:musa: oule misa:ne, ha:giwane sia:i. Bai ilia da logoga Bolo medole legemusa: ilegeiba:le, amane sia:i. <sup>4</sup> Be Fesadase da bu adole i, “Bolo da Sesalia se dabe iasu diasu ganodini sali esala. Na da fonobahadi aligili, Sesalia moilaiga buhagimu. <sup>5</sup> Dilia ouligisu dunu da Sesalia moilaiga na sigi asili, Bolo da wadela:i hou hamoi galea, ema fofada:mu da defea.”

<sup>6</sup> Fesadase da eso nabuane Yelusaleme moilai bai bagadega ouesalu, Sesalia moilai amoga asi. Golale hahabe, e da fofada:su diasuga golili sa:ili, fili, Bolo ema oule misa:ne sia:i. <sup>7</sup> Bolo da doaga:loba, Yu dunu amo da Yelusalemega misi ilia da Boloma bagadewane diwaneya udidili sia:nanu. Be ba:su dunu hameba:le, Bolo dafamu da hamedei ba:i. <sup>8</sup> Bolo da ea hou gaga:i, amane, “Na da ninia Sema, Yu dunu, Debolo Diasu amola Louma gamane ouligisudafa, amo huluanema wadela:le hamedafa hamoi.”

<sup>9</sup> Be Fesadase da Yu dunu na:iyado hamomusa: dawa:beba:le, e da Boloma amane adole ba:i, “Di da Yelusaleme moilai bai bagade amoga amo fofada:su hou nama bu fofada:ma:ne masunu da defeala:?”

<sup>10</sup> Bolo da bu adole i, “Na da Louma gamane ouligisudafa amo ea fofada:su diasudafa amo ganodini lela. Amo da

defea. Na da Yu dunu wadela:ma:ne, wadela:i hamedafa hamoi. Amo di noga:le dawa:. <sup>11</sup> Na da Sema wadela:lesi ganiaba, o se imunusa: fofada:su amo defele wadela:i hamoi ganiaba, na da se imunusa: fofada:mu da defea gala:loba. Be nama fofada:su da ogogoi ganiaba, na da se imunusa: fofada:mu da defea hame gala:loba. Na da Louma gamane ouligisudafa ema fofada:ma:mu.”

<sup>12</sup> Amalalu, Fesadase, ea fada:i adole iasu dunuma gilisili sia:dalu, Boloma bu adole i, “Di da Louma Gamane ouligisudafa ema fofada:musa: adole ba:beba:le, defea, di da ema fofada:musa: masunu!”

*Bolo da Agaliba amola Idua Benisi, elama Fofada:i*

<sup>13</sup> Fa:no, hina bagade Agaliba amola idua Benisi, da Fesadase gousa:musa:, Sesalia moilaiga misi. <sup>14</sup> Eso udi-anawane esalu, Fesadase da Agalibama Bolo ea hou olelei, amane, “Dunu da guiguda: esala, Filigisi da asiba:le, amo e da se dabe iasu diasu ganodini sali amomane fisi. <sup>15</sup> Na da Yelusaleme moilai bai bagade amoga asili, Yu gobebe salasu ouligisu dunu amola asigilai dunu, ilia da e da wadela:le hamoi amo sia:i. Ili da na ema medoma:ne fofada:musa: sia:i. <sup>16</sup> Be na ilima bu adole i, ‘Ninia Louma dunu hou da agoane gala. Dunu ilia eno dunu da wadela:le hamoi sia:beba:le, ninia da amo dunuma udigili hame fofada:sa. E da ea hou gaga:ma:ne, ema fofada:su dunu hidadea ilia odagi ba:beba:le fawane fofada:mu!’ na amane sia:i. <sup>17</sup> Amaiba:le, ilia guiguda: manoba, golale hahabe na da hedolowane fofada:su diasu amo ganodini fili, na dadi gagui ilima Bolo ganodini oule misa:ne sia:i. <sup>18</sup> Ema ha lai dunu da wa:legadole, ema diwaneya udidi. Na da agoane dawa:i galu. Ili da e da wadela:idafa hou hamoi sia:mu na dawa:i galu. Be hame. <sup>19</sup> Be ilia ema amane fofada:i. E da ilia Gode Ea sema wadela:lesi, ilia sia:i. Amola e da ogogosu dunu ea dio amo Yesu da bogoi be bu wa:legadole esala, amo ogogole sia:i, ilia diwaneya udidi. <sup>20</sup> Na da amo hou bai dawa:mu gogolei galu. Amaiba:le, Boloma na amane adole ba:i, ‘Di da Yelusaleme moilai bai bagade amoga amo fofada:su hou bu fofada:ma:ne masunu da defeala:?’

<sup>21</sup> Be Bolo da Louma gamane ouligisudafa ema fofada:musa: sia:i. E da se dabe iasu diasu sosodo aligisu dunu amoga ouligilalu, Louma gamane ouligisudafa fofada:musa: masunu sia:i. Amaiba:le, na dadi gagui dunuma, na amo hou hamomusa: sia:i. Na da Louma gamane ouligisudafa ema asunasimusa: dawa:i!”

<sup>22</sup> Agaliba da Fesadasema amane sia:i, “Amo dunu ea sia: nisu nabimu hanai gala.” Fesadase da bu adole i, “Defea!

Aya hahabe di da nabimu!” <sup>23</sup> Golale hahabe, Agaliba amola Benisi da misini, dunu bagohame elama nodone hamonanebe ba:i. Dunu gilisisu diasu bagade amo ganodini golili sa:ili, dadi gagui ouligisu dunu huluane amola moilai ouligisu dunu, gilisila misi. Fesadase sia:beba:le, sosodo aligisu dunu da Bolo diasu ganodini oule misi. <sup>24</sup> Fesadase amane sia:i, “Hina Agaliba amola dunu huluane guiguda: gilisi. Amo dunu ba:ma. Ema Yu fi dunu huluane guiguda: esala amola Yelusaleme moilai bai bagade ganodini esala, amo da ema halale fofada:sa. Ilia ha:giwane, e bogoma:ne medomusa: halasa. <sup>25</sup> Be e da se imunusa: fofada:su amo defele wadela:le hamoi na da hamedafa ba:i. E da hisu Louma ouligisudafa ema fofada:musa: sia:i dagoiba:le, na da Louma gamane ouligisudafa ema asunasimusa: sia:i dagoi. <sup>26</sup> Be na da bai moloidafa Louma gamane ouligisudafa ema meloa dedene imunu gogoleiba:le, na da di ba:ma:ne amo dunu oule misi. Hina bagade Agaliba! Disu noga:le dawa:ma. Bai na da ema fofada:nanu, bai noga:i amo Louma gamane ouligisudafa ema dedemu hanai gala. <sup>27</sup> E wadela:i hou mae ba:le, ema fofada:su noga:le hame dawa:le, udigili asunasimu da defea hame galebe.”

## 26

### *Bolo da Agaliba Nabima:ne, Ea Hou Hisu Gaga:i*

<sup>1</sup> Agaliba da Boloma amane sia:i, “Defea! Dia hou gaga:ma:ne sia:mu da defea.” Bolo da ea lobo molole, ea hou amane gaga:i, <sup>2</sup> “Hina Agaliba! Na da dia midadi, na hou Yu dunu ilia nama fofada:su liligi amo hou gaga:muba:le, na da hahawane gala.

<sup>3</sup> Di da Yu dunu ilia sema amola ilia sia:ga gegesu liligi, amo noga:le dawa:beba:le, na da hahawane gala. Amaiba:le, dia mae hihiniwane na sia: nabima.

<sup>4</sup> Na goihadini eso amogainini asili, wali esalebe, amo hou huluane, Yu fi dunu huluane dawa:. Na eso huluane hamobe, hidadea na sogedafa amola fa:no Yelusaleme moilai bai bagade amoga esalebe, amo ilia hulu dawa:.

<sup>5</sup> \*Ninia Godema nodosu fi amo ganodini, na da gasa bagade fi amo Fa:lisi fi amo ganodini heda:le, mae fisili esala, amo ilia dawa:.

<sup>6</sup> Be wali, na da hahawane dogolegele iasu amo Gode da ninia aowalalima olelei liligi, amo na dafawaneyale dawa:beba:le, ilia da na medoma:ne fofada:musa: dawa:lala. <sup>7</sup> Ninia Isala:ili fi fagoyale gala, ilia da amo hahawane dogolegele iasu liligi lamu hanai gala. Ilia gasi amola eso, amo ganodini Godema nodone sia:ne

\* 26:5: Asunasi Dunu Ilia Hou 23:6; Filibai 3:5

gadosa. Be hina bagade! Amo hahawane dogolegele iasu na dafawaneyale dawa:beba:le, Yu dunu ilia na medomusa: fofada:nana. <sup>8</sup> Dilia guiguda: esala dunu! Gode da bogoi dunu wa:lesimusa: defele esala, amo dilia abuliba:le hamedei agoane dawa:sala:? <sup>9</sup> †Na da musa: Yesu Gelesu, Na:salede dunu amo ea logo wadela:musa:, logo hogoi helesu.

<sup>10</sup> Amo hou na Yelusaleme moilai bai bagade amoga hamoi. Gobelesalasu ouligisu dunu da sia:beba:le, na Gode Ea fi dunu bagohame se dabe iasu diasu ganodini sali. Gobelesalasu dunu da ilima se imunusa: fofada:iba:le, na amola amo fofada:su fidisu.

<sup>11</sup> Eso bagohame sinagoge diasu ganodini, na sia:beba:le, eno dunu ilia Yesu Ea hou lalegagui dunu ilima se dabe iasu i. Ninia da ilima amane sia:i, ‘Yesuma dafawaneyale dawa:su hou yolesima!’ Na da ilima bagadewane ougiba:le, amo dunuma se ima:ne, ga moilai bagohame amoga ahoasu.

*Bolo da Yesu Ea Hou Lalegagui, Amo Hou Olelei*  
(Asunasi Dunu Ilia Hou 9:1-19; 22:6-16)

<sup>12</sup> Na da amo hou hamoma:ne, Dama:sagase moilaiga asi. Gobelesalasu ouligisu dunu da ilia amo hou nama ilegei dagoi olelemusa:, ilia na:iyado dunuma meloa dedene nama i. <sup>13</sup> Hina bagade! Na da esomogoa logoga ahoanoba, hadigi bagade amo da eso ea hadigi baligi, amo da muagado misini, na amola na sigi ahoasu dunu, ninima sisiga:i agoane ba:i. <sup>14</sup> Ninia huluane osoboga diasa:ili, na da dunu ea sia: nabi. E da Hibulu sia:ga nama amane sia:i, ‘Solo! Solo! Di da abuliba:le Nama se iahabela:? Di da bulamagau ea ouligisu fasu dagulu amoga emo dugabeba:le se naba, amo defele di da Na hou amoga gegebeba:le se naba!’ <sup>15</sup> Na amane adole ba:i, ‘Hina! Di da nowala:?’ Hina Yesu Gelesu da bu adole i, ‘Na da Yesu. Di da Nama se iaha. <sup>16</sup> Be wa:legadoma. Na da dima Na hawa: hamomusa:gini ilegema:ne misi. Dima hobea wali ba:i liligi amola Na hobea dima olelemu liligi, amo eno dunuma olelemu. <sup>17</sup> Na da di Isala:ili dunu amola Dienadaile dunu, ilima asunasimuba:le, ilia dima gegesea Na da gaga:mu.

<sup>18</sup> Dia sia:beba:le, ilia si da fadegamu. Ila gasi fisili, hadigi amoga doaga:mu. Ila Sa:ida:ne ea gasa fisili, sinidigili, Godema bu doaga:mu. Na hou dafawaneyale dawa:beba:le, ilia wadela:i hou da goglema:ne olofoi dagoi ba:mu. Amola ilia Gode Ea ilegei fi amo ganodini, hahawane esalebe ba:mu.’

*Bolo da ea Hawa: Hamosu Olelei*

† 26:9: Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3, 22:4-5



19 “Amaiba:le, hina bagade Agaliba, amo Hebene esala ba:su ea bai na da nabawane hamomusa: dawa:i.  
 20 †Degabo Dama:sagase moilai ganodini, amalu Yelusaleme moilai bai bagadega, fa:no Isala:ili soge huluane amo ganodini amola Dienadaile soge amo ganodini, na da Gode Ea sia: olelei. Amo fi dunu ilia wadela:i hou amoma gogosiane, Godema sinidigili, ilia Godema sinidigi dagoi amo olelema:ne, hou ida:iwane hamoma:ne, na olelei.  
 21 Amo hou na hamobeba:le, na da Debolo Diasu ganodini esaloba, Yu dunu da na gagulaligili, medole legemusa: dawa:i galu. 22 Gode da mae yolesili, na fidibiba:le, na da wali eso, dunu huluane defele bagade amola fonobahadi, ilima na ba:su liligi olelesa lela. Na olelesu da musa: balofede dunu amola Mousese, ilia musa: amo hou da misunu sia:i, amo defele na olelesa. 23 §Sia: da agoane diala, ‘Mesaia da hidadea se nabawane bogole, E da Gode Ea hadigi gaga:su hou Yu dunu amola Dienadaile dunu, ilima olelema:ne, E da bogoi dunu huluane bisili, hidadea wa:legadomu!’

24 Bolo da ea hou agoane gaga:loba, Fesadase da ema ha:giwane wele sia:i, “Bolo! Di da doula asi dagoi. Idisu amola dedesu bagade hamobeba:le, di da doula ahoa.”

25 Bolo da bu adole i, “Hina bagade! Na da hame doula asi. Na da dafawane sia:sa.

26 Hina bagade Agaliba! Di da amo hou bagade dawa:! Amaiba:le, na da mae beda:iwane dima sia:sa. Amo hou da wamowane hame hamoiba:le, di da amo liligi huluane ba:i dagoi na dawa:. 27 Hina bagade Agaliba! Di da balofede dunu ilia sia: dafawaneyale dawa:bela:? Na agoane dawa: Di dawa:dafa!”

28 Agaliba da Boloma amane sia:i, “Di da hedolowane na hou afadenene, bu na Yesu Ea hou lalegagui dunu hamoma:bela:?”

29 Bolo da bu adole i, “Hedolowane o gebewane na hame dawa:. Be na da Godema agoane sia:ne gadosa. Di amola eno dunu huluane ilia wali eso na sia: naba dunu, dilia huluane afadenene, na hou agoane ba:mu na hanai gala. Be amo sia:ine, na la:gi liligi, amo fawane dilia lamu na higasa.”

30 Amalalu, ouligisu Agaliba, Fesadase, Benisi amola dunu huluane, wa:legadoi.

31 Diasu yolesili, ilia gilisili sia: dasu, amane, “Amo dunu da wadela:le hame hamoiba:le, e medoma:ne fofada:mu o se dabe iasu diasu ganodini salimu da defea hame galebe.”

† 26:20: Asunasi Dunu Iliia Hou 9:20, 9:28-29 § 26:23: 1 Golidia 15:20; Aisaia 42:6, 49:6

<sup>32</sup> Hina bagade Agaliba da Fesadasema amane sia:i, “Amo dunu da Louma gamane ouligisudafa ema fofada:mu hame sia:noba, ea se dabe iasu diasu logo doasimu da defea gala:loba.”

## 27

### *Bolo da Louma Moilai Bai Bagadega Asi*

<sup>1</sup> Fesadase da nini huluane Idali sogega foga ahoasu dusagai amo ganodini asunasimusa: dawa:beba:le, ilia da Bolo amola se dabe iasu diasu esalebe dunu eno, ili amo Yuliase (Louma dadi gagui gilisisu amo ea dio amo “Louma ouligisudafa amoea Dadi Gagui Gilisisu,” amo ganodini ouligisu esala), amo ili ouligima:ne, ema i.

<sup>2</sup> Ninia da foga ahoasu dusagai (amo da A:dalamidiame moilai bai bagadega misi) amo fila heda:le, amo dusagai da A:isia sogega beba: moilaiga masunuba:le, ninia Sesalia moilai yolesili asi. A:lisadagase (Ma:sidounia fi dunu musa: Desalounia moilai bai bagade esalu) da nini sigi asi. <sup>3</sup> Golale hahabe, ninia Saidone moilaiga doaga:i. Yuliase da Boloma asigi galu. Amaiba:le e da Bolo ea na:iyado gousa:musa: masa:ne amola liligi lamusa:, logo doasi dagoi. <sup>4</sup> Saidone yolesili asili, ninima fo bagade mabeba:le, ninia Saibalase oga ea la:ididili, amo da fo hame mabe la:idi, amoga asi.

<sup>5</sup> Oga be yolesili, hano degele, ninia hano amo ea beba: Silisia amola Ba:mafilia dialu, amo hanoga asili, Maila moilai Lisia sogega ganodini amoga doaga:i.

<sup>6</sup> Amo moilaiga, Yuliase da dusagai eno A:legesa:nadalia moilai bai bagadega misi, Idali sogega masunu, amo ba:beba:le, e da nini amoga fila heda:ma:ne oule asi.

<sup>7</sup> Ninia gebewane foga ahoanu, logo gasawane ba:i. Amalalu ninia Naidase moilai bai bagade gadenenewane doaga:i. Be fo bagade da ninia logo damubiba:le, ninia Galidi oga amo fo hame mabe la:ididili asili, Sa:lamouni goa baligi. <sup>8</sup> Be gadenene, logo gasa bagade ba:lu, ninia sogega ea dio amo Dusagai Gaga:i Sogebi, Lasia moilai (dusagai aligisu sogebi) gadenene, amo sogega fi galu.

<sup>9</sup> Eso bagohame ouesalu, Gousa:su Eso da baligi dagoi ba:i. Fo bagade eso da doaga:beba:le, bu masunu da hamedei agoane ba:i. Bolo da Yuliase amola dusagai genonesisu dunu, ilima fada:i sia: amane olelei, <sup>10</sup> “Dilia! Ninia wali bu masunu logo da ga:nasidafa ba:mu, na dawa:! Ninia bu ahoasea, liligi bagohame fisili, amola dunu bagohame bogoi dagoi ba:mu!”

<sup>11</sup> Be Yuliase da Bolo ea sia: mae nabawane, dusagai gagui dunu amola dusagai ouligisu dunu, ela sia: fawane

nabi. <sup>12</sup> Dusagai Gaga:i Sogebi da dusagai fisu noga:i hame galu. Amogawi, anegagi oubiga dialumu da defea hame ba:i. Amaiba:le, dunu huluane mogili, bagohame ilia amo sogebi fisili, Finigisi sogebi doaga:musa: asili, anegagi oubi amoga Finigisi amoga fimusa: dawa:i galu. Finigisi da dusagai aligisu sogebi Galidi oga ganodini diala. Amo ea midadi da ga (north) amola ga (south) ba:sa.

*Fo Bagade Mabeba:le, Hano da Gafului.*

<sup>13</sup> Fo asaboi gala da ga (south) muni mabeba:le, dusagai ouligisu dunu da ilia hanai amo hamomusa: dawa:i galu. Ilia 'a:go' (dloi liligi efega la:gi, dusagai mae masa:ne hanoga salasu liligi) duga:le, dusagai da foga ahoanu, Galidi oga bega: gadenenewane ahoasu. <sup>14</sup> Be fo bagade heda:le (amo fo da "Fo da Ga (north) Misi" ilia da sia:su) oga amo la:ididili amoga misi. <sup>15</sup> Amo fo da dusagai amoga doaga:le, dusagai da yaguguli, masunu gogolei. Amaiba:le, ninia hanaiga fisili, dusagai da sinidigili, foga udigili ahoasu. <sup>16</sup> Oga ea dio amo Gouda amoga doaga:le, ninia amoea fo hame mabe la:ididili ahoanu, dusagai bagade ea mano (dusagai fonobahadi) amo wadela:sa:besa:le, ninia gasawane hawa: hamobeba:le, la:gi dagoi. <sup>17</sup> Amalalu, hiougili, gaguia gadole, amo dusagai fonobahadi ninia dusagai bagade amo da:iya ligisili, dusagai bagade da hanoga fabeba:le, fudagala:sa:besa:le, ninia efe haguduga ligisili, la:gi dagoi. Dusagai genonesisu dunu dusagai da sa:ibaso bi Libia be gadenene amoga fasa:besa:le, foga ahoasu abula fadegai dagoi. Amalalu, dusagai da hisu foga fabeba:le asi. <sup>18</sup> Isu gibula bobodoi bagade da hame yolei. Amaiba:le, golale hahabe, dusagai da magufasa:besa:le, ilia liligi ganodini sali amo mogili gadili ha:digi.

<sup>19</sup> Golale hahabe, ilia da dusagai genonesisu liligi amo mogili gadili ha:digi. Bai amo liligi da dloi bagade ba:i. <sup>20</sup> Eso bagohame amoga ninia eso amola gasumuni hamedafa ba:su. Fo da mae fisili manu. Ninia da dafawane hamoma:beyale dawa:lusu fisili, bogoma:beale dawa:i galu.

<sup>21</sup> Dunu huluane da eso bagohame ha:i mae nawane hawa: hamonanu, Bolo da ilia gilisisu amo ganodini lelu, amane sia:i, "Dilia da na sia: nabawane, Galidi soge hame yolesimu da defea galu. Agoane hamoi ganiaba, ninia dusagai wadela:lesi amola liligi huluane fisi dagoi hame ba:la:loba. <sup>22</sup> Be wali na dilima ha:giwane sia:sa. Dilia dogo denesima! Dunu afae da hamedafa bogomu. Be dusagai fawane fisi dagoi ba:mu.

<sup>23</sup> Gasi ganodini, Gode (na da Ea mano amola Ema nodone sia:ne gadosa), amo Ea a:igele dunu da nama misini, amane

sia:i, <sup>24</sup> ‘Bolo! Di mae beda:ma! Di da Louma gamane ouligisudafa dunu ba:mu. Gode Ea hou da ida:iwane. E da dunu huluane di amola gilisili dusagai ganodini ahoasu dunu huluane ilia bogomu logo ga:i dagoi.’

<sup>25</sup> Amaiba:le, dilia dogo denesima! Na da Gode Ea sia: dafawaneyale dawa:be! Ninia Ea nama adoi defele ba:mu, na dawa:!<sup>26</sup> Be fo da gasa bagade mabeba:le, ninia dusagai da oga bega: somu.”

<sup>27</sup> Fo da degabo heda:le, hi aduna aligili, ninia dusagai da Medidela:inia Hano Waiyabo Bagade amo ganodini foga fabeba:le lalu. Gasimogoa, dusagai genonesisu dunu da ninia da bega: doaga:mu gadeneidafa dawa:i galu. <sup>28</sup> Amaiba:le, hano ea lugudu defei dawa:ma:ne, ilia dioi liligi efe bidiga la:gili, hanoga galadigili, igi fa:iga doaga:i. Defei da 40 mida agoane ba:i. Fonobahadi ouesalu, bu hamone, lugudu defei 30 mida ba:i. <sup>29</sup> Dusagai da igiga fasa:besa:le, genonesisu dunu da ‘a:go’ biyaduyale gala, dusagai ea baligiga hanoga sali. Hadigi da hedolo misa:ne, ilia sia:ne gadoi.

<sup>30</sup> Amalalu, genonesisu dunu ilia da dusagai fisimusa: dawa:i galu. Ila dusagai mano hanoga gududili sanasili, ilia ogoale ‘a:go’ eno dusagai ea hagomodini amoga ligisimusa: sia:i. <sup>31</sup> Be Bolo da dadi gagui ouligisu amola dadi gagui dunu, ilima amane sia:i, “Dusagai genonesisu dunu da dusagai fisisia, dunu huluane da bogogia:mu!” <sup>32</sup> Amaiba:le, dadi gagui dunu da efe amoga dusagai fonobahadi da dusagaidafaga la:gi, amo hedofabeba:le, dusagai fonobahadi da udigili fisi.

<sup>33</sup> Eso misunu gadenene ba:loba, Bolo da ilima ha:i moma:ne ha:giwane sia:i, amane, “Dilia da hi aduna ha:i mae nawane ouesalu. <sup>34</sup> Amaiba:le, dilia mae bogoma:ne, ha:i moma:ne, na da dilima ha:giwane sia:sa. Dilia da se hamedafa nabimu.” <sup>35</sup> Amo sia:nanu, Bolo da agi lale, Godema nodone sia:ne gadole, fifili, ilima i. <sup>36</sup> Amalalu, ilia dogo denesini, dunu huluane da ha:i mai. <sup>37</sup> Dunu huluane da 276 amo dusagai ganodini sali. <sup>38</sup> Ila sadini mai dagoloba, ilia dusagai hagima:ne, widi ha:i manu huluane ganodini sali, amo hanoga galadigi.

### *Dusagai da Mugului*

<sup>39</sup> Hahabe doaga:loba, dusagai da soge be gadenene dialebe ba:i. Be dusagai genonesisu dunu da amo soge dio hame dawa:i. Be ilia da soge bega: bosada:i umiwane dialebe ba:beba:le, dusagai genonesili amo bega: somusa: ilegei galu. <sup>40</sup> Amaiba:le, ‘a:go’ liligi hanoga fisimusa:, efe

damui dagole, eno efe logo olelesu sua:su amoga bagelesi fadegai. Amalalu, dusagai da hagogomodini masa:ne, ilia dusagai abula dusagai hagogomodini gala gaguia gadole, dusagai da bega: doaga:musa: ahoanu. <sup>41</sup> Be dusagai da sa:i boso bi fai dagoi. Dusagai hagogomodini da bai bagadeba:le, masunu gogolei. Be dusagai ea baligi da hano gafului amoga fananebeba:le, mugulumu agoai ba:i.

<sup>42</sup> Dadi gagui dunu ilia da se dabe iasu hamosu dunu huluane dasisa:ili, bega: doaga:le udigili hobeas:sa:besa:le, amo logo damumusa: huluane medole legemusa: ilegei galu.

<sup>43</sup> Be dadi gagui ouligisu dunu, e da Bolo gaga:musa: dawa:beba:le, ili logo hedofai. E sia:beba:le, dasi dasu dawa:su dunu da hidadea dusagai fisili hanoga soagala:le, bega: dasi sa:i. <sup>44</sup> Eno da fa:no bobogele, ifa da:fe amola dusagai mugului liligi, amo gaguiwane bega: doaga:musa: asi. Amaiba:le, ninia huluane hahawane bega: doaga:i.

## 28

### *Moloda Oga Amo Ganodini Esalu*

<sup>1</sup> Ninia bega: hahawane doaga:i. Amalalu, ninia da amo oga ea dio da Moloda nabi.

<sup>2</sup> Amo soge fi dunudafa da ninima asigi hamoi. Gibu da muni dabeba:le, ninia anegagi nabi. Be ilia lalu didilalu, nini huluane bagadewane fidisu. <sup>3</sup> Bolo da lalu ifa gilisili, laluga ligisilaloba, medosu sania da gia:i nababeba:le, amo lalu ifaga gadili misini, Bolo ea lobo gasonaloba besega gagui.

<sup>4</sup> Dunudafa ilia da sania amo Bolo ea loboga gagulalebe ba:beba:le, gilisili amane sia: dasu, “Amabela:? Amo dunu da fasu dunu. Be e da fo amola hano gafului, amoga hame bogoi. Be wali Osobo Bagade Ouligisu Hou da e medole legemusa: dawa:lala!” <sup>5</sup> Be Bolo da ea lobo fofoga:beba:le, sania da laluma sa:i. Amola Bolo da hame oloi.

<sup>6</sup> Ilia da e da hedolowane fofale, dafane, bogomu, amo ba:musa: ouesalu. Be sedagawane ouesalu, hou hisu da hame doaga:beba:le, ilia asigi dawa:su afadenene, amane sia:i, “E da ‘gode’ agoane!”

<sup>7</sup> Amo sogebi gadenene, oga ouligisu dunu, ea dio amo Babaliase, e da ifabi gagui galu. E da nini hahawane yosia:le, ninima eso udiana agoane aowai. <sup>8</sup> Babaliase eda da asugi amola hagogomodini se oloiba:le, diaheda:su da:iya esalu. Bolo da ea diasu ganodini golili sa:ili, Godema sia:ne gadole, ea lobo ema ligisili, e uhinisi dagoi. <sup>9</sup> Amo sia: nababeba:le, oloi dunu huluane amo oga ganodini esalu

da Boloma misini, uhi dagoi ba:i. <sup>10</sup> Ilia da ninima liligi bagohame i. Ninia amo soge fisimusa: dawa:beba:le, ninia dusagai ganodini ilia ha:i manu amola liligi huluane, ninia ahoabe ouligima:ne defele ligisi.

*Ninia Moloda Yolesili, Louma Moilai Bai Bagadega Doaga:i*

<sup>11</sup> Oubi udiana aligili, ninia da dusagai (amo da A:legesa:nadalia moilaiga misini, anegagi oubi ganodini Moloda oga amoga ouesalu. Dusagai ea dio amo da “‘gode’ Aduna Eso Afadafa Lalelegei.”) amo ganodini fila heda:le, yolesili asi. <sup>12</sup> Asili, ninia da Silagiusi moilai bai bagadega doaga:le, eso udiana ouesalu. <sup>13</sup> Yolesili asili, ninia Lidiname moilai bai bagadega doaga:i. Golale hahabe, fo da ga (south) mabe ba:beba:le, eso adunaga asili, Biudioli moilaiga doaga:i. <sup>14</sup> Amo moilaiga, ninia da eno Yesu Ea hou lalegagui dunu ba:i. Ilia da ninima sia:beba:le, nini da ili amola hi afadafa sigi esalu. Yolesili asili, ninia Louma moilai bai bagadega doaga:i. <sup>15</sup> Louma moilai bai bagadega, Yesu Ea hou lalegagui dunu da ninia doaga:be nababeba:le, Louma yolesili, mogili da A:biase Bidi Lama:ne diasu amola Ga Misi Dunu Diasu Udiana moilaiga nini yosia:la misi. Bolo da amo dunu ba:beba:le, Godema nodoi. Ea dogo da bagadewane denesi dagoi.

*Bolo da Louma Moilai Bai Bagadega Gode Ea Sia: Olelesu*

<sup>16</sup> Ninia Louma moilaiga doaga:loba, Louma gamane dunu da sia:beba:le, Bolo da hisu diasu ganodini esalu. Dadi gagui dunu afadafa fawane da e sosodo aligisu.

<sup>17</sup> Eso udiana aligili, Bolo da Yu ouligisu dunu amo soge ganodini esalu, amo fofada:musa: misa:ne sia:i. Ilia da gilisibiba:le, e da ilima amane sia:i, “Na fi Isala:ili dunu! Na da ninia sema amo ninia aowalali olelei liligi, amo na da hamedafa wadela:lesi. Be Yelusaleme Yu fi dunu ilia hanaiba:le, Louma gamane dunu da na se dabe iasu diasu ganodini sali. <sup>18</sup> Louma gamane dunu ilia da nama fofada:nanu, na hou ganodini se imunusa: fofada:mu liligi hame ba:beba:le, na se dabe iasu diasu logo doasimusa: dawa:i galu. <sup>19</sup> \*Be Yu dunu da na se dabe iasu diasu logo doasimu higa:iba:le, ougiwane bu fofada:i. Amaiba:le, na da Louma gamane ouligisudafa fofada:mu, amo logo fawane ba:i. Be na da na fi dunu ilima diwaneya udidimu hamedei galebe. <sup>20</sup> Amaiba:le, na da dili ba:mu amola dilima sia: sa:imusa:, dawa:i galu. Na da Dunu amo E hobe misunu Isala:ili dunu ilia da dafawane hamoma:beyale

\* 28:19: Asunasi Dunu Ilia Hou 25:11

dawa:lusu, amo Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, na da amo sia:inega la:gi dagoi!”

<sup>21</sup> Yu ouligisu dunu ilia da Boloma bu adole i, “Yudia soge fi dunu ilia da dia hou olelema:ne, ninima meloa hamedafa dedei. Amola ninia fi dunu da amo sogega misini, di da wadela:le hamoi, amo da hame sia:i. <sup>22</sup> Be dunu huluane da dia gilisisu (Yesu Ea fa:no bobogesu fi) ilima halalewane sia:beba:le, ninia dia hou nabimu hanai gala!”

<sup>23</sup> Amaiba:le ilia amola Bolo da fofada:mu eso ilegele, amo esoga dunu bagohame da Bolo ea esalebe diasuga misi. Hahabe muni olelesa asili, amoganini gasi, e da Gode Ea Hinadafa Hou ilima olelei. Ili da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:ma:ne, e da Mousese ea Sema amola balofede dunu ilia dedei, amo ilima olelei. <sup>24</sup> Mogili da ea sia: nababeba:le, dafawaneyale dawa:i galu. Be eno da higabeba:le, dafawaneyale hame dawa:i. <sup>25</sup> Amaiba:le, ilia fisili asili, mogisu sia: gilisili sia: dasu. Be Bolo da hidadea sia: afadafa fawane sia:i galu, amane, “Dafawane! Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ninia aowalalima Aisaia ea lafidili dafawane sia:i. <sup>26</sup> †E amane sia:i, ‘Masa! Amo dunuma agoane sia:ma.

Dilia da gega nabalumu be hamedafa dawa:mu.

Dilia da siga hogoi helelalumu be hame ba:mu.

<sup>27</sup> Bai amo dunu ilia asigi dawa:su da igi agoai gala.

Ili ge ilisu ga:i dagoi.

Ili si ilisu da dofoi dagoi.

Agoane hame hamoi ganiaba,

ilia si da ba:la:loba,

ilia ge da nabana:noba,

ilia asigi dawa:su da dawa:la:loba,

amola ilia da Nama sinidigili,

Na da ili uhinisila:loba, Gode da sia:sa.’

<sup>28</sup> Bolo da sia: dagomusa: amane sia:i, “Dilia noga:le dawa:ma! Gode da Ea Sia: Ida:iwane gala amo osobo bagade dunuma gaga:su sia:, Dienadaile dunuma iasi dagoi. Dienadaile dunu da nabimu!” <sup>29</sup> Bolo da amo sia: sia:beba:le, Yu dunu da gilisili sia:ga gegenanu, yolesili asi.

<sup>30</sup> Amalalu, ode aduna amoga Bolo da amo diasu ganodini esalu. Amogawi esaloma:ne, e da bidi i. Amola dunu huluane amo da ema gousa:musa: mabeba:le, e da hahawane yosia:su. <sup>31</sup> E da mae beda:iwane, Gode Ea Hinadafa Hou amola Hina Gode Yesu Gelesu Ea hou gasawane amola halegalewane olelelalu.

Sia: Ama Dagoi

## Louma

(*Da:i Sia: - Romans; Modu – Roma; Bisini – Rom*)

### *Hidadea Sia:*

Bolo da Louma Meloa Dedei. Bolo da fa:no Louma Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ba:la masunu dawa:beba:le, Louma meloa dedene iasi. E da amo fi ganodini hawa: hamonanu, Siba:ini sogega masunu dawa:i galu. Yesu Ea dafawaneyale dawa:su hou amola Gelesu fi dunu ilia hawa: hamosa amo olema:ne, Bolo da amo meloa dedei. Bolo da hidadea Louma fi dunuma asigi sia: adosisa. Amalu, e da eso huluane ili fidima:ne, Godema sia:ne gadosa olelesa. E da amo meloa ea bai olelesa, “Gode Sia: Ida:iwane da Gode da osono bagade dunu ili bu moloidafa hamoi dagoi ba:ma:ne, ilia hou afadenesa, amo hou olelesa. Logo afadafa fawane diala. Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, lalegagubiba:le fawane. Logo eno hame, amo fawane.”

Bolo da amo hou olelesa. Dunu huluanedafa, Yu dunu amola Gode Ea hou hame dawa:su dunu (Dienadaile dunu) da wadela:i hou amo ea gasaga gaguiba:le, ilia huluane Gode da afadenene, E bu moloidafa hamoi dagoi ba:ma:ne afadenemu da defea. Logo afadafa fawane diala, - amo Yesu Gelesu dafawaneyale dawa:mu. Asili, Bolo da gaheabolo esalusu, ninia Yesuma madelagiba:le laha, amo olelesa. Ninia Gode Ea gaheabolo mano agoane hamoi dagoiba:le, amo hou dawa:. Yesu Ea hou lalegagui dunu da olofosu dawa:le, wadela:i hou amola bogosu da musa: se iasu diasu agoane, wali Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga se iasu diasu logo doasibi ba:sa: amola Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia hahawane halegale lala. Sia:alalo 5 asili Sia:alalo 8, Bolo da Gode Ea Sema amo bai olelesa amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da lalegagui dunu ea dogo ganodini gasa bagade hawa: hamonanebe, amo olelesa. Amalalu, Bolo da Gode Ea asigi dawa:su Yu dunu amola Dienadaile dunu ilima olelesa. Dienadaile dunu da Gode Ea hou musa: hame dawa:su dunu. Yu dunu da Yesu Gelesu higabeba:le, amo hou Bolo da beda:iwane hame ba:sa. Be ilia higabeba:le, Gode da ili yolesili, Dienadaile dunuma olelesu. E da amo hou hamomusa: dawa:i galu. Be Yu dunu ilia hobeas Yesu Ea hou lalegaguma:ne, Bolo da dawa:lalu. Sia: dagomusa:, Bolo da esalusu hou amola asigi hou Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini amo olelesa. Ninia Godema hawa: hamosu, gamane sia: nabasu hou, amola eno dunuma hamosu, amo huluane olelesa. Sia: dagosu



amo ganodini, e da asigi sia: amola Godema nodosu sia:, dedene legei.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia: amola Dedei ea Bai...Sia:alalo 1:1-17

2 Wadela:i Hou Hamoiba:le, Osobo Bagade

Dunu da Gaga:su Logo Ba:mu Defea...Sia:alalo 1:18-3:20

3 Gode Ea Gaga:su Hou...Sia:alalo 3:21-4:25

4 Gaheabolo Esalusu Hou Yesu Gelesu Ganodini. Sia:alalo 5:1-8:39

5 Gode da Isala:ili Dunu Fi

amo ganodini Hawa: Hamonana...Sia:alalo 9:1-11:36

6 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi ilia Hou...Sia:alalo 12:1-15:13

7 Sia: Dagosu amola Asigi Sia:...Sia:alalo 15:14-16:27

*Louma*

1 Na da Bolo, Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunu! Amola Gode da ilegei dagoiba:le, na da Ea Sia: Ida:iwane Gala olelema:ne asunasi dunu hamoi. Na da dili Louma dunuma meloa dedesa.

2 Musa: hemonega, Gode da Ea balofede (Gode Sia: alofesu dunu) amo dunu ilia dogo ganodini olelebeba:le, amo Sia: Ida:iwane gala E da osobo bagade dunuma imunu ilegele sia:i. Balofede (Gode Sia: alofesu dunu) dunu ilia amo sia: Gode Sia: Dedei Meloa amo ganodini dedene legei.

3 Amo sia: da Gode Ea Manodafa Yesu Gelesu, amo ea hou olelesa. E da osobo bagade dunu agoai lalelegeiba:le, Da:ibidi ea fi ganodini lalelegei. 4 E da Godedafa hadigi gala, amola Gode Ea Manodafa esalu. Amo olelema:ne, Yesu Gelesu da bogolalu, Gode da gasa bagadewane E wa:legadolesi.

5 Yesu Gelesu da hamobeba:le, Gode da nama hahawane asunasi dunu hawa: hamosu imunusa: sia:i. Na da Yesu Gelesu Ea hawa: hamomusa:gini, osobo bagade fifi asi gala ilima Yesuma dafawaneyale dawa:sea lalegaguma:ne, Gode da na asunasi dunu ilegei dagoi. 6 Dilia Louma fi dunu, Yesu Ea hou lalegaguma:ne, Gode da dilima misa:ne wele sia:i dagoi. Amaiba:le, na da dilima amo hou olelemusa: dawa:lala.

7 Amaiba:le, na da dili huluane Louma soge ganodini esala dunu, Gode da dilima Ea dogolegei fidafa hamoma:ne wele sia:i dagoi, amo na dilima dedene iaha.

Ninia Ada Gode amola Hina Yesu Gelesu, da dilima ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu imunusa:, na da Ema adole ba:sa.

*Bolo da Godema Nodone Sia:ne Gadosa*

8 Dunu huluane da dilia dafawaneyale dawa:su hou nabi dagoi. Amaiba:le, na da hidadea Yesu Ea Dioba:le, Godema

nodone sia:ne gadosa. <sup>9</sup> Na sia: da dafawane amo Gode da dawa:! Amo Gode na da maedafa hihini, eso huluane Ea hawa: hamonana. Amo hawa: hamosu da ea Manodafa Ea Sia: Ida:iwane olelesa. <sup>10</sup> Na da eso huluane sia:ne gadosea, dili hou fidima:ne sia:ne gadosa. Amola na da dili bu ba:mu hanaiba:le, Gode da na logo fodoma:ne, na da Godema adole ba:sa. <sup>11</sup> Na da dilia a:silibu hou gasawane asigilama:ne, amo olelema:ne, dilima misunu bagade hanai gala. <sup>12</sup> Be nisu da udigili hame olelemu. Ninia gilisili, dilia dafawaneyale dawa:su hou na ba:sea amola na hou dilia ba:sea, ninia da gilisili asigilamu.

<sup>13</sup> \*Na fi dunu! Dilia dawa:ma! Na da eso bagohame dilima misunu dawa:i galu. Be logo ga:i dagoi ba:i. Na da Dienadaile dunu enoma Gode Sia: olelebeba:le, ilia Godema sinidigi. Amo defele, na da dilia gilisisu amo ganodini, eno dunu Godema hiougimusa: dawa:lala. <sup>14</sup> Na da dunu huluane ilima dabe agoane imunusa: dawa:lala. Bagade gagui dunu, dunudafa, sugulu hamoi dunu amola hame dawa:su dunu, amo huluanema na da dabe imunu agoai galebe. <sup>15</sup> Amaiba:le, na da Sia: Ida:iwane Gala dili Louma ganodini esala dunuma olelemu, bagade hanai gala.

*Gode Sia: Ida:iwane Gala da Gasa Bagade*

<sup>16</sup> †Gode Ea Sia: Ida:iwane da defele na dawa:. Dunu huluane, Yu dunu hidadea amola Dienadaile dunu fa:no, amo huluane gaga:ma:ne, Gode Ea sia: gasa da defele diala.

<sup>17</sup> ‡Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da Gode Ea hou, amoga e da dunu moloidafa ba:ma:ne afadenesa, amo olelesa. Eno hou hame, dafawaneyale dawa:beba:le fawane afadenesa. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa dunu da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:sea, Gode da moloidafa ba:ma:ne afadenesea, amo dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.

*Dunu Huluanedafa da Wadela:le Hamoi Dagoi*

<sup>18</sup> Gode da wadela:i hou amola dogo ganodini ledi, amoma E da ougiwane medoma:ne fofada:mu, amo E da olelei dagoi. Eno wadela:i hamosu dunu da moloidafa hou olelemu logo hedofasa. Gode da amo dunuma ougi bagade, amo E da olelei dagoi. <sup>19</sup> Gode Ea hou dawa:mu logo da diala. Gode da amo logo moloiwane olelebeba:le, dunu huluane da amo dawa:mu gala. Be ilia amo logo higabeba:le, Gode da ilima se dabe iasu imunu.

<sup>20</sup> Degabo, Gode da osobo bagade hahamoi amola fa:no eso huluane, amo esoga dunu huluane da Gode Ea hou,

\* 1:13: Asunasi Dunu Iliia Hou 19:21 † 1:16: Maga 8:38 ‡ 1:17: Haba:gage 2:4

dunu ilia siga hame ba:su hou, amo huluane dawa:su. Gode Ea hahamoi liligi ba:beba:le, Gode da hadigidafa amola E da eso huluane esalalala, amo ilia dawa:i galu. Amaiba:le, amo dunu ilia hame nabasu hou abalomu da hamedei. <sup>21</sup> §Gode da esala, amo ilia dawa:. Be ilia da Ema hame nodone sia:sa. Be ilia asigi dawa:su da gagaoui agoane hamoi. Ili dogo ganodini a:silibudafa hou hamedafa dialebeba:le, gasi da ilia dogo ganodini nabaiwane ba:sa. <sup>22</sup> Ili da bagade dawa:su dunu, ilisu da sia:sa. Be ilia da gagaoui fawane. <sup>23</sup> \*\*Ili Godema nodone sia:ne gadosu hou yolesili, udigili ogogosu 'gode' loboga hamoi liligi, sio, ohe fi amola sania, agoai hamoi liligi, amoma nodone sia:ne gadosa.

<sup>24</sup> Amaiba:le, ilia Gode yolesiba:le, Gode da ili yolesi dagoi. Ili ledi bagade hou hanaiba:le, amo hamoma:ne amola wadela:i hou dunu eno ea da:i hodo amoma hamoma:ne, Gode da ili yolesi dagoi. <sup>25</sup> Gode Ea moloidafa hou yolesili, ilia ogogosu hou lalegagusa. Osobo Bagade Hahamoi Dunu Ema nodone sia:ne gadosu hou amola hawa: hamosu hou yolesili, ilia bu Gode Ea hahamoi liligi amoma sia:ne gadosa amola hawa: hamosa,. Be Osobo Bagade Hahamoi Gode Ema mae yolesili eso huluane nodone sia:ne gadolalumu da defea.

Ama.

### *Osobo Bagade Dunu Ili Ledo Hou*

<sup>26</sup> Amo hou ilia hamobeba:le, Gode da amo dunu wadela:idafa hou hamomusa:gini, yolesi dagoi. Uda ea houdafa yolesili, uda eno da ea sama wadela:le hamosa. <sup>27</sup> Amaiwane, dunu da uda lasu houdafa yolesili, lalu agoane ilia eno dunuma hanai bagade. Dunu eno da ea sama adole lasu hou hamobeba:le, ilisu hawa: hamobeba:le ilia wadela:i hou defele se dabe iasu ba:sa.

<sup>28</sup> Amo dunu da ilia asigi dawa:su ganodini, Gode Ea houdafa ilia musa: dawa:i, amo lalegagumu ilia higasa. Amaiba:le, amo dunu ilia dogo ganodini ledi fawane dialoma:ne, amola wadela:i hou hamoma:ne, Gode da ili yolesi dagoi. <sup>29</sup> Ili wadela:i bagade hamosa. Liligi amola muni hanaiba:le, ilia uasu agoane hamosa. Mudasu, dunu fuga:su hou, gegesu, ogogosu amola eno dunuma higasu, ilia bagadewane hamosa.

<sup>30</sup> Ili udigili ogogosu sia: da fo agoane ahoa. Ili da eno dunu ilia hou wadela:musa: hedolowane baligidu sia:sa. Ili Godema ha lai. Ili hedolowane gadele sia:sa. Gasa fi hou ilia bagade dawa:. Ili da wadela:i hou hamomusa:, logo hogoi helesa. Ili da eda amola ame ilia sia: hame

naba. <sup>31</sup> Wadela:i hou hamobeba:le, ilia da hame gogosiasa. Hawa: hamoma:ne sia:beba:le, ilia da hame hamosa. Iliā da dunu enoma hame asigisa.

<sup>32</sup> Gode da amo hou hamosu dunuma fofada:ne, ilima bogosu imunu. Amo E da sia:i dagoi ilia dawa:. Be ilia da amo wadela:i hou mae yolesili hamonana. Amola amo baligili, ilia da eno dunu amo hou hamonanebe ba:sea, hahawane ba:sa.

## 2

### *Gode da Dunu Huluanedafa ilima Fofada:mu*

<sup>1</sup> \*Na na:iyado! Di da eno dunu amo ea wadela:i hou dawa:lalu ema fofada:musa: dawa:bala? Di da amo dunu ilia wadela:i hou defele hamobeba:le, ilima fofada:sea, di gobele dima se dabe lama:ne fofada:nana. <sup>2</sup> Gode da wadela:i hamosu dunuma fofada:sea, Ea hou da moloidafa. Amo ninia noga:le dawa:. <sup>3</sup> Di da eno dunuma ilia wadela:i hou hamoiba:le fofada:sa. Be di da ili hou defele hamobeba:le, Godema fofada:su amo yolesima:ne, hobeamu logo hamedafa ba:mu. <sup>4</sup> Di da Gode Ea asigidafa hou, hahawane hou amola hedolo hame se dabe iasu hou amo higabela:? Gode da di Ema sinidigima:ne logo olelesa. Di da amo dawa:bela:? <sup>5</sup> Be dia ge da ga:i dagoi amola dia dogo da ga:nasi hamoi dagoi. Amaiba:le, Gode Ea ougiwane moloidafa fofada:su Esoha, disu gobele dia se dabe iasu baligiliwane hahamoi dagoi ba:mu. <sup>6</sup> †Gode da dunu huluane afae afae ea hawa: hamosu amo defele bidi imunu.

<sup>7</sup> Dunu mogili ilia da eso huluane hawa: moloidafa hamonana. Iliā hadigi hou, Godema nodosu hou amola eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hogoi helesa. Gode da ilima eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu imunu. <sup>8</sup> Be eno dunu da ilisu hanai hou hamonana. Iliā hou moloidafa higale, wadela:i hou fawane fa:no bobogesa. Fedege agoane, Gode da Ea ougi se dabe iasu ilima sogadigimu. <sup>9</sup> Wadela:i hamosu dunu, Yu dunu hidadea amola Dienadaile dunu huluane da se bagade nabimu. <sup>10</sup> Be hou moloidafa hamosu dunu, Yu dunu hidadea amola Dienadaile dunu, ilima Gode da Ea hadigi, nodosu amola olofosu imunu. <sup>11</sup> ‡Gode da dunu huluanedafa defele ilima fofada:sa.

<sup>12</sup> Dienadaile dunu da Mousesē ea Sema hame dawa:. Iliā da Sema giadofaiba:le hame, be wadela:i hou hamobeba:le Godema afafane, yolesi dagoi ba:sa. Be Yu dunu ilia Mousesē ea Sema dawa:. Amaiba:le, amo Sema ilegei defele, Gode

\* **2:1:** Ma:diu 7:1; Luge 6:37 † **2:6:** Gesami Hea:su 62:12; Malasu 24:12

‡ **2:11:** Mousesē ea Malasu 10:17

da ilima fofada:mu. <sup>13</sup> Gode Ea Sema gega nababeba:le, dunu da bu afadenene moloidafa hamoi hame ba:sa. Be dunu da Sema nababeba:le, noga:le defele hamosea, amo dunu Gode da hahawane ba:mu. <sup>14</sup> Dienadaile dunu da Sema hame dawa:. Be ilia asigi dawa:su ganodini hanaiba:le, Sema sia: defele hamosea, ilia hou moloidafa amola hou wadela:iwane, amo da hisu hisu ilia dawa:, amo olelesa. Be Mousesee ea Sema dedei ilia hame dawa:. <sup>15</sup> Iliia hou hamobeba:le, Sema da fedege agoane ilia dogo ganodini dedene legei dagoi olelesa. Iliia asigi dawa:su amo ganodini dawa:beba:le, amo hou da dafawane ilia da olelesa. Hou afae hamobeba:le, ilia asigi dawa:su da ilima diwaneya udidisa. Hou eno hamobeba:le, ilia asigi dawa:su da ilima abalomu. <sup>16</sup> Fofada:su Esoga, Gode da Ea Sia: Ida:iwane defele, Yesu Gelesu Ea lafidili dunu huluane ilia asigi dawa:su ilia dogo ganodini wamo sali, amoma fofada:sea, amo hou defele da ba:mu. Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala agoane olelesa.

*Sema Sia: da Yu Dunu ilia Hou Olelesa*

<sup>17</sup> Di amola! Di da Yu dunu! Di da amane sia:sa, “Na da Yu dunu!” Di da Sema dafawaneyale dawa:sa. Di hidale Gode noga:le dawa: sia:sa. <sup>18</sup> Di da Gode Ea hanai hamoma:ne liligi dawa:. Di da Gode Ea Sema dawa:beba:le, hou moloidafa ilegemusa: dawa:. <sup>19</sup> Di da si dofoi dunuma logo olelemusa: defele esala, amo dawa:lala. Dia da dunu gasi ganodini esala, ilima hadigi olelemusa: defele esala, amo di dawa:lala.

<sup>20</sup> Dia da gagaoui dunu amola hame dawa:su dunu, ilima houdafa olelemusa: defele esala, amo dawa:lala. Dia da Sema amo ganodini da dawa:su hou huluanedafa amola dafawane hou huluanedafa dialebe, amo dawa:lala. <sup>21</sup> Dia da eno dunuma olelebeba:le, abuliba:le dima di gobebe hame olelesala:? Dia eno dunuma, “Mae wamolama!” sia:sa. Be dia da wamolasu dawa:bela:? <sup>22</sup> Dia eno dunuma, “Inia uda mae adole lama!” sia:sa. Be dia da inia uda adole lasu hou dawa:bela:?. Dia loboga hamoi ogogosu ‘gode’ higasa. Be dia Debolo Diasu liligi wamolasala:? <sup>23</sup> Dia da hidale Gode Ea Sema lalegagui dagoi sia:sa. Be dia da Gode Ea Sema wadela:beba:le, dia Gode Ea Dio wadela:sa. <sup>24</sup> S Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dilia Yu dunu da wadela:i hou hamonanebeba:le, Dienadaile dunu da Godema lasogole sia:sa!” <sup>25</sup> Dia da Sema mae giadofale hamonana ganiaba, dia gadofa damui da bai galebe ba:la:loba. Be dia Sema hame naba ganiaba, dia gadofa hame damumu da defea galula:loba.

<sup>26</sup> Adi dawa:bela:? Dienadaile gadofu hame damui dunu da Sema huluane mae giadofale hamosea, Gode da amo dunu gadofu damui dunu defele ba:ma:bela:?

<sup>27</sup> Dilia Yu dunu da Sema dedei gala amola dilia gadofu damui gala. Be dilia da Sema giadofabeba:le, Gode da amo mae dawa:le., dilima Sema defele medoma:ne fofada:mu. Be Dienadaile dunu, ilia Sema hame dawa: amola gadofu hame damui. Be ilia hou da dilia hou baligiwane ba:mu. Bai mogili ilia Sema udigili nabawane hamosa.

<sup>28</sup> Dunu da ea gadofu damui dagoiba:le, Yudafa dunu hame hamosa. E da gadofu damui dagoiba:le, dabuagado fawane Yu dunu hamoi. <sup>29</sup> \*\*Be Yu dunudafa da ea dogo ganodini Yu dunu hamoi. Fedege agoane, ea dogo gadofu damui dagoiba:le, Yu dunudafa hamosa. Amo da Sema dedei amoga hame hamosa, be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga hamosa. Agoaiwane dunu da dunuma nodosu mae lale, Gode Ea nodosu fawane ba:sa.

### 3

<sup>1</sup> Amaiba:le, Yu fi dunu ilia hou da Dienadaile fi dunu ilia hou baligisala:? Gadofu damusu hou da Yu dunu ilia hou fidisala:? <sup>2</sup> Dafawane! Amo da Yu dunu ilia hou bagade fidisa. Gode da hidadea ea Sia: Ida:iwane Gala eno dunuma olelemusa:, Yu dunu fi ilima hidadea i. <sup>3</sup> Be Yu fi dunu mogili ilia Gode Ea Sia: noga:le hame ouligibiba:le, Gode amola da Ea hou noga:le hame ouligi mae dawa:ma! <sup>4</sup> \*Hame mabu! Dunu huluanedafa da ogogole sia:sea, Gode da hamedafa ogogomu. Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Dia lafidili sia:sea, moloidafa hou fawane ba:mu!

Ilia Dima fofada:sea, Di fawane da hasalimu!”

<sup>5</sup> Be ninia da wadela:le hamobeba:le, Gode da hadigi fawane hamosa, amo da bu baligiliwane ba:mu. Amaiba:le, Gode da ninima se dabe iasu iahabeba:le, e da wadela:le hamosa ninia sia:ma:bela:? (Amo da osobo bagade dunu ea hou defele, na udigili adole ba:sa.) <sup>6</sup> Hame mabu! Gode Ea hou da hadigi amola moloidafa. Amola E da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilima fofada:musa: defele esala.

<sup>7</sup> Be na wadela:i hou amola Gode Ea hadigi hou, dunu ilia amo gilisili ba:sea, Gode Ea hou da baligili moloidafa ba:mu. Amaiba:le, na da Gode Ea hou eno dunuga ba:ma:ne fidibiba:le, na da abuliba:le wadela:i hamosu dunu ea dabe lama:bela:?

<sup>8</sup> Dunu eno mogili da nama lasogole, Bolo da amane sia:i, ilia da sia:sa, amane, “Hou moloidafa da doaga:ma:ne,

\*\* 2:29: Mousesee ea Malasu 30:6

\* 3:4: Gesami Hea:su 51:4

wadela:i hou hamomu da defea!" ilia sia:sa. Be amo sia: da ogogosa. Amo adole iasu dunu ilia da se dabe iasu lama:ne, fofada:mu.

*Hou Ida:idafa Dunu Afae da Hame Esala*

<sup>9</sup> Amaiba:le! Dilia adi dawa:bala:? Nini Yu dunu ninia hou, da Dienadaile dunu ilia hou baligibala:? Hame mabu! Na musa: olelei dagoi amane, Yu dunu amola Dienadaile dunu, huluane defele ilia da wadela:i se iasu gasa bagade hou amoga banenesi dagoi. <sup>10</sup> †Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Dunu afae da hou moloidafa hame dawa:.

<sup>11</sup> Dunu huluane da bagade dawa:su hou hame dawa:.

Ilia da Godema nodone sia:ne gadosu hou hame dawa:.

<sup>12</sup> Ilia huluane da Gode Ea hou yolesi dagoi.

Ilia huluane da wadela:i hou hamosu.

Dunu afae da hou moloidafa hamedafa hamosa.

<sup>13</sup> ‡Ilia da dunu eno bogoma:ne, ogogole sia:nana.

Ilia lafidili ogogosu sia: bagade sia: daha.

Ougiwane, medoma:ne sia:beba:le,

ilia lafi da medosu sania defo hano agoane nabai gala.

<sup>14</sup> §Ilia da lasogole bagade sia:sa.

<sup>15</sup> \*\*Ilia da hedolowane se ima:ne gegene, dunu eno medole legesa.

<sup>16</sup> Ilia habidili ahoasea, gugunufinisisu fawane ba:sa.

<sup>17</sup> Ilia da olofosu hou hamedafa dawa:.

<sup>18</sup> ††Ilia da Godema nodone beda:su hou hamedafa dawa:.”

<sup>19</sup> Dunu huluane ilia Sema nabawane hamomusa: sia:i, amo dunuma Sema da hou huluane olelesa, amo ninia dawa:. Be Sema da osobo bagade dunu huluane dafawane wadela:i hou hamoi amo olelema:ne, Sema da dedei dagoi.

<sup>20</sup> ††Osobo bagade dunu da Sema huluane nabawane hamoi dagoiba:le, Gode Ea siga ba:ma:ne afadenene moloidafa hamoi, da hamedeidafa. Be dunu huluanedafa ilia da wadela:i hou hamoi dagoi dawa:ma:ne, Sema da dedei diala.

*Gode da Habodane Dunu Ilia Hou Moloidafa Ba:ma:ne Afadenesala:?*

<sup>21</sup> Be wali ninia Gode Ea hou amoga E da dunu E bu noga:i ba:ma:ne afadenesa, amo hou ba:sa. Amo hou da Sema amoga hame hamosa. Be musa: Mousesee ea Sema sia: dedei amola balofede (Gode Sia: alofesu dunu) dunu ilia sia: dedei, da amo hobea misunu liligi

† 3:10: Gesami Hea:su 14:1-3, 53:1-3 † 3:13: Gesami Hea:su 5:9, 140:3

§ 3:14: Gesami Hea:su 10:7 \*\* 3:15: Aisaia 59:7-8 †† 3:18: Gesami

Hea:su 36:1 †† 3:20: Gesami Hea:su 143:2; Gala:isia 2:16

olelesu. <sup>22</sup> §§Osobo bagade dunu da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, lalegagubiba:le fawane, Gode da ilia hou bu moloidafa ba:sa. Gode da Yesu Gelesu dafawaneyale dawa:su dunu, ilima amo hou hamosa. <sup>23</sup> Bai hou hisu hisu da hame gala. Dunu huluanedafa defele ilia da wadela:i hamosu dunu. Ili da huluane defele Gode Ea Hou giadofale hamoi dagoi. <sup>24</sup> Be Gode da ninima hahawane dogolegele iabeba:le, Yesu Gelesu Ea hou hamoiba:le, dunu huluane Godema moloidafa ba:ma:ne da defele esala. Yesu Gelesu da ili halegale masa:ne, ili se iasu diasu logo doasi dagoi. <sup>25</sup> - <sup>26</sup> Gode da Yesu Gelesu gobelesu salasagoane ninima i. E da bogoiba:le, nowa da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea da ilia wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi ba:sa. Gode da ea moloidafa hou olelema:ne, amo hou hamoi. Gode da amo hou hamobeba:le, amo e da moloidafa fofada:su dunu amola e da dunu huluane ilia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le amo E da ili moloidafa hamoi ba:sa, amo olelesa. <sup>27</sup> Amaiba:le, ninia abuliba:le gasa fili hidale hamoma:bela:? Gasa fi hou hamomusa: bai da hamedafa gala. Bai ninia Sema nabawane hamobeba:le hame, be ninia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane, Gode da nini moloidafa hamoi ba:sa. <sup>28</sup> Ninia dafawaneyale dawa:beba:le fawane, Gode da nini moloidafa hamoi ba:sa. Sema nabawane hamoiba:le hame. <sup>29</sup> Dilia adi dawa:bela:? Gode da Yu dunuma fawane Gode esalabala? Hame mabu!. E da Dienadaile dunu amola ilima Gode esala! <sup>30</sup> \*\*\* Gode da afadafa fawane. Yu dunu ilia dafawaneyale dawa:beba:le amola Dienadaile dunu ilia amo defele dafawaneyale dawa:beba:le, amo huluane E da afadenene, moloidafa ba:ma:ne hamosa.

<sup>31</sup> Amaiba:le, Yesuma dafawaneyale dawa:su hou da doaga:beba:le, ninia Sema bu yolesimu da defeala:? Hame mabu! Ninia Sema bu baligiliwane dawa:mu da defea.

## 4

### *A:ibalaha:me Ea Hou da Ninima Olelesu Liligi*

<sup>1</sup> Ninia fi aowa A:ibalaha:me ea hou amola ea hawa: hamosu, amo ninia ba:mu da defea. <sup>2</sup> E da hi hou moloidafa hamoiba:le, Gode da e moloidafa hamoi ganiaba, e da gasa fi hou hamomu da defea gala:loba. Be dunu da gasa fi hamomu, amo Gode da higa:i hodosa. <sup>3</sup> \*Gode Sia: da agoane dedei diala, "A:ibalaha:me da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i. Amaiba:le, Gode da A:ibalaha:me afadenene moloidafa hamoi bai:i." <sup>4</sup> Hawa: hamosu dunu da hawa: hamobeba:le, bidi laha. Be ea bidi lai da

§§ 3:22: Gala:isia 2:16 \*\*\* 3:30: Mousesee ea Malasu 6:4; Gala:isia 3:20

\* 4:3: Mui 15:6; Gala:isia 3:6



hahawane dogolegele iasu hame. E da hawa: hamobeba:le fawane lasa. <sup>5</sup> Gode da wadela:i hamosu dunu lale, afadenene, dunu moloidafa hamomusa: dawa:. Osobo bagade dunu da hi hawa: hamobe amo mae dawa:le, amo dafawaneyale dawa:sea, Gode da amo dunu ea hou afadenene, bu moloidafa hamoi ba:sa. <sup>6</sup> Amo hou Da:ibidi da amane olelei, nowa dunu da mae hawa: hamone, udigili Gode Ea hanaiba:le afadenei moloidafa ba:sa, amo dunu da hahawane bagade. <sup>7</sup> †“Dunu da ea wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi ba:sa, amo dunu da hahawane bagade.

<sup>8</sup> Gode da amo dunu ea wadela:i hou hobeia hamedafa bu dawa:mu. Amaiba:le, e da hahawane bagade!”

<sup>9</sup> Amo hahawane hou, gadofu damui dunu fawane da hame dawa:, be gadofu hame damui dunu amola amo hou dawa:lala. Ninia musa: Gode Sia: dedei, amane olelei, “A:ibalaha:me da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i. Amaiba:le, Gode da A:ibalaha:me afadenene, moloidafa hamoi ba:i.” <sup>10</sup> Amo hou da habogala hamobela:? Amo hou da A:ibalaha:me ea gadofu hame damui esoga degabo ba:i. <sup>11</sup> ‡Gode da A:ibalaha:me moloidafa ba:i. Fa:no e da gadofu damusu hou hamoi. Ea gadofu damui da dawa:digima:ne olelesu fawane. Amo dawa:digima:ne olelesu da e da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da A:ibalaha:me moloidafa hamoi ba:i. Gadofu damui da fa:no ba:i. Amaiba:le dunu huluane Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le gadofu damui amola gadofu hame damui, amo Gode da moloidafa hamoi ba:sa. Amola amo huluane da A:ibalaha:me ea mano agoane. <sup>12</sup> Gadofu damui dunu amola ilia A:ibalaha:me ea dafawaneyale dawa:su hou e da ea gadofu hame damui amo esoga hamosu, amo defele ilia hamobeba:le, ilia amola da A:ibalaha:me ea mano agoane.

*Ninia Dafawaneyale Dawa:beba:le, Gode Ea Hahawane Dogolegele Iasu Ba:mu*

<sup>13</sup> §Gode da A:ibalaha:mema, e amola egaga fi da hobeia osobo bagade huluane lalegagumu sia:i. A:ibalaha:me da sema huluane mae giadofale hamoiba:le, Gode da amo hame sia:i. Be A:ibalaha:me da Gode dafawaneyale dawa:le, moloidafa hamoiba:le, Gode da ema amane sia:i. <sup>14</sup> \*\*Gode Ea hahawane dogolegele iasu da Sema nabasu dunu ilima fawane iaha ganiaba, osobo bagade dunu ilia dafawaneyale dawa:su hou da hamedei liligi agoai ba:la:loba, amola

† 4:7: Gesami Hea:su 32:1-2 ‡ 4:11: Mui 17:10 § 4:13: Mui 17:4-6, 22:17-18; Gala:isia 3:29 \*\* 4:14: Gala:isia 3:18

Gode Ea hahawane dogolegele iasu da hamedei liligi agoai ba:la:loba. <sup>15</sup> Gode Ea Sema da dialebeba:le, amo wadela:beba:le, dunu ilia Gode Ea ougi se dabe iasu ba:mu. Be Sema da hame galea, Sema amoma hame nabasu hou amola da hame gala.

<sup>16</sup> ††Amaiba:le, hahawane dogolegele iasu hou bai, amo Gode da Ema dafawaneyale dawa:su hou amoga hamoi. Gode da A:ibalaha:me egaga fi huluane ilima hahawane dogolegele imunu sia:i. Sema nabasu dunu ilima fawane hame. Be nowa dunu e da A:ibalaha:me ea hou defele dafawaneyale dawa:sa, ilima amola. A:ibalaha:me da nini huluanema a:silibu ada agoane esala. <sup>17</sup> ††Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na da di fifi asi gala bagohame ilima ada hamoi dagoi.” Gode da bogoi uhinisimusa: dawa:. Ea sia:beba:le, musa: hamedafa gala liligi da hamosa. A:ibalaha:me da amo Gode dafawaneyale dawa:i. Amola Gode da amo musa: ilegele sia:i hahawane dogolegele iasu liligi hamoi dagoi. <sup>18</sup> §§Osobo bagade dunu ilia hou ganodini, Gode Ea hahawane dogolegele iasu amo misa:ne hamoma:beyale da bai hame gala. Be A:ibalaha:me da gasawane dafawaneyale dawa:beba:le, dunu fi bagohame da ea mano agoane hamosu. Gode Sia: dedei amo, “Dia fi dunu lalelegemu da gasumuni idi defele agoane ba:mu.” - amo da dafawane ba:sa. <sup>19</sup> \*\*\*A:ibalaha:me da lalelegele, ea esalebe ode idi da gadenene 100 gidigi. Be ea da:i hodo da bogomu gadenei, amola ea uda Sela da mano lamu hamedei, amo mae dawa:le, e da ea dafawaneyale dawa:su hou hame yolesi.

<sup>20</sup> A:ibalaha:me da Gode Ea hahawane dogolegele imunu sia:i dafawaneyale dawa:i galu. Dafawaneyale dawa:beba:le, e da gasawane hamone, Godema nodoi.

<sup>21</sup> A:ibalaha:me da Gode da Ea musa: ilegele sia:i dafawane hamomu, amo dafawaneyale dawa:i. <sup>22</sup> Amaiba:le, A:ibalaha:me da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, “afadenei bu moloidafa hamoi,” Gode da e ba:i dagoi. <sup>23</sup> Amo sia:, “afadenei bu moloidafa hamoi,” da A:ibalaha:me fawane ea hou olelema:ne hame dedei. <sup>24</sup> Be ninia amola ninia hou olelema:ne dedei. Gode da Hina Yesu Gelesu bogoi amo wa:legadolesiba:le, amo ninia dafawaneyale dawa:sea, Gode da nini amola “afadenei bu moloidafa hamoi” ba:mu. <sup>25</sup> †††Ninia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Gode da Yesu Gelesu osobo bagade dunu medole legemusa:, ilima i. Amola Gode

†† 4:16: Gala:isia 3:7 †† 4:17: Mui 17:5 §§ 4:18: Mui 15:5 \*\*\* 4:19: Mui 17:17 ††† 4:25: Aisaia 53:4-5

da ninia huluane afadenene bu moloidafa hamoi ba:musa;  
E da Yesu Gelesu uhini wa:legadolesi.

## 5

### *Gode da Nini Afadenei Moloidafa Hamoi Dagoi Ba:sa*

<sup>1</sup> Ninia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da nini afadenei bu moloidafa hamoi ba:sa. Amaiba:le, musa: Godema ha lai yolesili, Hina Yesu Gelesu Ea hamobeba:le, ninia Godema olofosu dawa:. <sup>2</sup> Ninia dafawaneyale dawa:su hou da fedege agoane logo holei gala. Amoga golili sa:ili, ninia Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou diasu agoane amo ganodini esala. Amaiba:le, ninia fedege agoane gasa fi hou hamosa. Ninia fa:no Gode Ea hadigidafa hou gilisili lamu, amo ninia dafawaneyale dawa:beba:le, hidale agoane sia:sa. <sup>3</sup> Se nabasu hou da ninima doaga:sea, amo da ninima mae fisili esalusu hou olelesa ninia dawa:beba:le, ninia hahawane ba:sa.

<sup>4</sup> Ninia da mae yolesili Ema fa:no bobogesea, Gode da ninima hahawane ba:sa. E da ninima hahawane gala amo dawa:beba:le, ninia da bu dafawane hamoma:beyale dawa:sa. <sup>5</sup> Amo dafawane hamoma:beyale dawa:lusu dawa:beba:le, ninia da hamedafa da:i diomu. Bai Gode da Ea hahawane dogolegele iasu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo ninia dogo ganodini sogadigi dagoi. E da amoga Ea dogolegei houdafa ninima baligili i dagoi.

<sup>6</sup> Ninia da gasa hameba:le, ninisu nini fidimu da hamedei galu. Amo esoga, Gode Ea ilegei eso, Gelesu da wadela:i dunu gaga:musa: bogoi dagoi. <sup>7</sup> Osobo bagade dunu da moloidafa dunu gaga:musa:, bogomu gasa bagade ba:sa. Amabela:? Dunu afae da noga:idafe dunu gaga:ma:ne bogoma:bela:? <sup>8</sup> Be Gode Ea hou da hisu. E da Ea hahawane dogolegeidafe hou ninima olelei. Bai ninia huluane wadela:i hou hamonanebe esoga, Gelesu da nini gaga:ma:ne bogoi. <sup>9</sup> E bogoiba:le, Gode da nini bu afadenei moloidafa hamoi ba:sa. Amaiba:le, Gelesu E hawa:hamoiba:le, ninia da Gode Ea ougi bagade se dabe imunu, amo hamedafa ba:mu. <sup>10</sup> Ninia da musa: Godema ha laiwane esalu. Be Gode da Ea Mano ninima iabeba:le, E bogoiba:le nini Godema na:iyado hamoi dagoi. Ninia wali da Gode Ea na:iyado esalebeba:le, Yesu Gelesu da bu wa:legadole esalebeba:le, ninia Ea gaga:su hou baligiliwane ba:mu.

<sup>11</sup> Be amo fawane hame. Wahadafa, Gode da Hina Gode Yesu Gelesu ninima iba:le, nini gaga:su hou ba:i dagoiba:le, ninia nodosa. Ninia da Yesu Ea hamoiba:le, wali hame ha lai be Gode Ea na:iyado dunu esafalubi.

*A:da:me ea Hou amola Yesu Gelesu Ea Hou*

<sup>12</sup> \*Dunu afadafa da hamobeba:le, wadela:i hou da osobo bagadega doaga:i. Amo wadela:i hou da doaga:beba:le, bogosu amolawane doaga:i dagoi ba:i. Amaiba:le, dunu fifi asi gala dunu huluane ilia da wadela:i hou hamobeba:le, huluane da bogosu dawa:. <sup>13</sup> Musa: hemonega, Gode Ea Sema hame olelei amo esoga, wadela:i hou da osobo bagade ganodini dialebe ba:i. Be Sema dedei hame galea, Gode da wadela:i hou hame dedesa.

<sup>14</sup> Be A:da:me ea eso amogainini Mousese ea esoga, dunu huluane da wadela:i hou hamobeba:le, bogosu dawa:i. Ilia A:da:me ea hou defele hame hamoi be huluane bogosu dawa:i. A:da:me da hobe misunu dunu amo ilia fedege agoane esalu. <sup>15</sup> Be e amola hobe misu Dunu, da defele hame ba:sa. Bai Gode Ea hahawane dogolegele iasu da A:da:me ea wadela:i hou amoma defele hame. Dunu afadafa da wadela:i hou hamobeba:le, dunu bagohame da bogoi dagoi, amo dafawane. Be Gode Ea hahawane hou da amo hou bagadewane baligisa. Amola Ea udigili iasu E da dunu huluane ilima i, amo Yesu Gelesu. E asigili hahawane hamobeba:le ninima misi, amo da A:da:me ea hou bagadewane baligisa. <sup>16</sup> Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou amola dunu afadafa ea wadela:i hou, da hisu hisu. A:da:me da wadela:i hou hamobeba:le, Gode da fofada:nanu amane sia:i, “Dunu huluane da bogoma:ne wadela:i hou hamoi dagoi.” Be wali, dunu da wadela:i hou osia:idafa hamonanebeba:le, ninima se imunusa: fofada:mu da defea galu. Be Gode da amane sia:sa, “Na da dunu medoma:ne hame fofada:mu.”

<sup>17</sup> Dunu afadafa da wadela:i hou hamobeba:le, bogosu da dunu huluane ilima ouligisuwane degabo agoane hamosu. Be dunu afadafa Yesu Gelesu, amo Ea hamobeba:le, hou eno da baligiliwane doaga:i. Dunu huluane ilia Gode Ea hahawane hou lalegagusia, ilia dabe mae iawane, Gode Ea moloidafa hamoi dunu ba:mu. Amola Yesu Gelesuma madelagiba:le, ilia da E gilisili Fifi Ahoanusu ouligimu.

<sup>18</sup> Amaiba:le, dunu afadafa da wadela:i hou afadafa hamobeba:le, dunu huluanedafa da se imunusa: fofada:su agoai ba:su. Amo hou defele, Dunu afadafa da hou moloidafa afadafa hamobeba:le, E da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilia se iasu diasu logo doasili, ilima Fifi Ahoanusu iaha. <sup>19</sup> Amola dunu afadafa da Gode Ea sia: hame nababeba:le, dunu huluane da wadela:i hamosu dunu fi ba:su. Amo hou defele, Dunu afadafa, Yesu Gelesu, da Gode Ea sia: nabawane hamobeba:le, dunu huluane

---

\* 5:12: Mui 3:6

da Gode Ea siga ba:ma:ne, afadenene bu moloidafa hamoi dagoi.

<sup>20</sup> Osobo bagade dunu ilia wadela:i hou da bagadedafa dawa:ma:ne, Gode da Sema ilima i. Be wadela:i hou da bagadedafa, amo ilia bu bagade dawa:beba:le, ilia da Gode Ea hahawane asigi hou da baligili bagadedafa dawa:sa.

<sup>21</sup> Amaiba:le, musa: bogosu da doaga:beba:le, wadela:i hou da osobo bagade dunuma ouligisuwane dialu. Amo defele wali hou moloidafa da doaga:beba:le, Gode Ea hahawane moloidafa asigi hou da ilima ouligisuwane diala. Ninia amo hou lalegagusia, Hina Gode Yesu Gelesu da fidibiba:le, ninia da Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ba:mu.

## 6

*Yesu Gelesu Ea Hamoiba:le, Ninia da Esalusudafa Dawa:*

<sup>1</sup> Amaiba:le, dilia adi dawa:bela:? Gode Ea hahawane asigi hou da bu baligiliwane heda:ma:ne, ninia wadela:i hou mae yolesili, hamonanumu da defeala:? <sup>2</sup> Hamedafa mabu! Ninia wadela:i hou hamomusa:gini, fedege agoane bogoi dagoi. Amaiba:le, ninia wadela:i hou bu hamonanumu da defea hamedafa. <sup>3</sup> Dilia huluane dawa:. Ninia Yesu Gelesu amoma madelagimusa: hanoga fane salasuhou hamonoba, ninia da fedege agoane ea bogosu amoma madelagimusa: ba:bodaise hamoi dagoi. <sup>4</sup> \*Ninia hanoga fane salabeba:le, ninia Yesuma madelagiba:le, fedege agoane, E amola ninia, gilisili uli dogoi ganodini salawane, Ea bogosu amoma gilisi. Bai Gode da ea hadigi gasa bagade hou amoga Yesu Gelesu bogosu yolesima:ne wa:legadolesi, amo defele ninia amola da gaheabolowane esaloma:ne, E da nini wa:legadolesimu.

<sup>5</sup> Ninia da fedege agoane Yesu Gelesu Ea bogoi defele bogoi dagoiba:le, Ema madelagiba:le da:i hodo afadafa hamoi. Amaiba:le, Gode da Yesu bu esaloma:ne wa:legadolesi, amo defele, E da nini Yesu Gelesuma madelagili bu gaheabolo esaloma:ne wa:legadolesimu.

<sup>6</sup> Ninia musa: wadela:i hou da fedege agoane, Yesu Gelesu amoma gilisili bulufalegeiga gafesiga dabagala:le medole legei dagoi, amo ninia dawa:. Ninia wadela:i hu ea hou amo gasa bagade hou da ninima bu ouligisuwane hame dialoma:ne, amo hou fane legema:ne, Gode agoane hamosu. <sup>7</sup> Dunu da bogosea, e da wadela:i hou ea gasa bagade ouligisu fisili, halegasa.

<sup>8</sup> Amaiba:le, ninia Gelesuma madelagili bogoi dagoiba:le, ninia da Ea esalebe defele E amola gilisili esalumu, amo dafawaneyale dawa:be. <sup>9</sup> Gode da Yesu Gelesu bu mae bogoma:ne, uhini wa:legadolesi, amo ninia dawa:. Bogosu

\* 6:4: Golosia 2:12

da Ema bu hamedafa ouligisuwane dialumu. <sup>10</sup> E da bogoiba:le, wadela:i hou da Ema ouligisuwane dialumu hamedei. E da wali Gode amola hahawane gilisili esala. <sup>11</sup> Amo defele, dilia da wadela:i hou dilima ouligisuwane mae dialoma:ne dilia da bogoidafa, amo dafawaneyale dawa:ma. Be dilia da Yesu Gelesu amoma madelagiba:le, Gode Ea na:iyado hamoi amola Ema gilisili esala, amo hou amola dafawaneyale dawa:ma.

<sup>12</sup> Dilia da da:i hodo ea hanai hou nabawane hamomusa:gini, wadela:i hou da dilima ouligisuwane esalumu da defea hame galebe. <sup>13</sup> Dilia da:i hodo liligi afae wadela:i hou hamomusa:gini, Sa:ida:nema imunu da defea hame galebe. Be amo hou yolesili, dilia da bogosu fisili, bu esalusu dawa:beba:le, dilia da:i hodo liligi, hou moloidafa hamomusa:gini, Godema imunu da defea. <sup>14</sup> Dilia da wali Gode Ea hahawane dogolegele iasu lai dagoiba:le, dilia da Sema ganodini hame esala. Amaiba:le, wadela:i hou da dilima ouligisuwane esalumu da hamedeidafa.

*Ninia da Wali Hou Ida:iwane amola Moloidafa Hou amoma Udigili Hawa: Hamosu Dunu*

<sup>15</sup> Amaiba:le, ninia da adi hamoma:bela:? Ninia da Sema hamosu dunu hame be Gode Ea hahawane asigi hou dawa:. Amaiba:le, ninia wadela:i hou hamomu da defeala:? Hame mabu! <sup>16</sup> Dilia ouligisu dunu ea hawa: hamomusa:gini, ema dilia da:i hodo liligi iasea, dilia da ea sia: nabawane hamobeba:le, ea hawa: hamosu dunu esala. Amaiba:le, wadela:i hou hamosea, dilia da wadela:i hou ea se iasu udigili hawa: hamosu dunu esalebeba:le, bogosudafa ba:mu. Be nabasu hou hamosea, dilia nabasu hou ea udigili hawa: hamosu dunu esalebeba:le, Gode da dili afadenei bu moloidafa hamoi ba:mu. <sup>17</sup> Be ninia Godema nodomu da defea! Dilia da musa: wadela:i hou amo ea se iasu udigili hawa: hamosu dunu esalu. Be dilima dafawane olelei liligi huluane, dilia hahawane nabawane hamoi dagoi. <sup>18</sup> Dilia wadela:i hou se iasu diasu logo da doasibiba:le, dilia da wali fedege agoane hou moloidafa gala amo ea udigili hawa: hamosu dunu esala. <sup>19</sup> (Dilia da osobo bagade hou fawane dawa:beba:le, na da osobo bagade fedege sia: fawane olelesa). Musa: dilia da:i hodo liligi huluane wadela:i hou amola ledou hou, amo hamomusa:gini Sa:ida:nema i dagoi. Amo defele, dilia wali sinidigili, hadigi hou hamoma:ne, dilia da:i hodo liligi huluane Godema ima. <sup>20</sup> Dilia musa: wadela:i hou amo ganodini se iasu udigili hawa: hamobeba:le, hou moloidafa da hamedafa dawa:i. <sup>21</sup> Amo musa: hou hamobe dawa:beba:le, dilia da

wali gogosiasa. Musa: wadela:i hou hamobeba:le, dilia da bogosudafa bidi lamu galu.

<sup>22</sup> Be wali dilia wadela:i hou se iasu diasu logo da doasibiba:le, dilia da Gode Ea udigili hawa: hamosu dunu esala. Dilia bidi waha labe da eso huluane dilia hou afadenene bu asigilasa, amola hobeas Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ba:mu.

<sup>23</sup> Bai wadela:i hou hamosu ea bidi da bogosu fawane! Be Gode Ea hahawane dogolegele iasu da Hina Gode Yesu Gelesu amoma madelagiba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.

## 7

### *Uda Lasu Fedege Sia:*

<sup>1</sup> Na fi dunu! Dilia huluane da sema hou dawa:beba:le, na waha sia:mu liligi huluane dilia da noga:le dawa:mu. Dunu ilia esalebeba:le fawane, sema da ilia hou ouligisa. Be ilia bogosea, sema da ilia hou ouligimu da hamedei. <sup>2</sup> Agoane gala. Uda da dunuga laiba:le, egoa esalebeba:le, sema gala. E da egoama madelagi agoane gala. Be egoa da bogosea, amo sema da fisiba:le, amo uda da halegale, udigili lalumu.

<sup>3</sup> Amaiba:le, egoa esaleawane, amo uda da eno dunuma fisia, e da wadela:i uda, eno dunu ilia da sia:mu. Be egoa bogobeba:le, amo uda da udigili didalo agoane lalebeba:le, e da eno dunuma fisia, e da wadela:le hame hamosa. <sup>4</sup> Na fi dunu! Dilia da sema amoma agoaiwane esala. Dilia da Gelesuma madelagiba:le, Ea da:i hodo liligi hamoi dagoiba:le, dilia da fedege agoane dilia musa: ouligisu (Sema) amoma bogoi dagoi. Be dili huluane Gode Ea hawa: noga:le hamoma:ne, Yesu Gelesu da bogosu fisili, wa:legadoi. Amola wali dilia da Yesu Gelesu Ea fi dunu esala. <sup>5</sup> Ninia musa: wadela:i hu ea hou fawane hamonanuba:le, Sema sia: nababeba:le, amo da ninia wadela:i hanai asigi dawa:su ganodini wili gala:su. Amo wadela:i hanai asigi dawa:su da bagade heda:beba:le, ninia da fedege bogosu ea udigili hawa: hamosu dunu agoane ba:i. <sup>6</sup> Be wali ninia sema se iasu diasu logo da doasi dagoiba:le, ninia da halegai dagoi. Bai ninia da sema amoma bogoidafa. Sema dedei huluane ba:beba:le, ninia da wali Gode Ea hawa: hame hamosa. Be gaheabolo hou da misi dagoi. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ninia dogo ganodini esalebeba:le, ninia Gode Ea sia: nabawane hawa: hamonana.

*Gode Ea Sema amola Dunu Iliia Wadela:i Hou*

<sup>7</sup> \*Amaiba:le, ninia da Sema huluane da wadela:i fawane sia:ma:bela:? Hame mabu! Sema dedei dawa:beba:le, na da wadela:i hou ea bai dawa:. Sema da, “Eno dunu ea liligi hanaiwane lamusa: mae dawa:ma!” Amo sema na da hame dawa:loba, na da amo wadela:i hou hamoi dagoi na da hame dawa:la:loba. <sup>8</sup> Be amo sema na dawa:beba:le, wadela:i hou na dogo ganodini logo fodole, wadela:i hanai hou bagohame na dogo ganodini wili gala:su. Sema hame dedei ganiaba, wadela:i hou da gasa hame ba:laloba. <sup>9</sup> Na da musa: sema hame dawa:loba, wadela:i hou ea bai hame dawa:beba:le, fonobahadi hahawane esalu. Be na da sema huluane dawa:loba, na da na wadela:i hanai hou bagadewane dawa:i galu. <sup>10</sup> Amalalu, na da fedege agoane bogoi. Gode da nama esalusu ima:ne, Sema hamoi dagoi. Be nama sema da se imunusa: fofada:su liligi fawane ba:i. <sup>11</sup> †Amaiba:le, fedege agoane, wadela:i hou da logo fodole, sema medosu liligi gaguli, nama hohonone, na fane legei dagoi.

<sup>12</sup> Amaiba:le, Sema da hadigi amola hamoma:ne sia:i da hadigi, moloidafa amola noga:i. <sup>13</sup> Be amo ea bai da liligi noga:idafa da na fane legebela:? Hame mabu! Wadela:i hou da na fane legei dagoi. Wadela:i hou da liligi moloidafa (Sema) amo lale amola amoga na da:i hodo fane legei. Na da wadela:i hou ea houdafa noga:le dawa:ma:ne agoane hamosu. Amaiba:le, sema da wadela:i hou amo da baligili wadela:idafa amo olelesa.

### *Dunu Ili Dogo Ganodini Gegesu Hou*

<sup>14</sup> Gode Ea Sema da a:silibu hou agoane, amo ninia dawa:. Be na da osobo bagade dunu fawane. Na da wadela:i hou amo ea se iasu udigili hawa: hamosu dunu agoane.

<sup>15</sup> ‡Na hawa: hamonana bai na da noga:le hame dawa:. Na wali hou moloidafa hamomu hanai be na hanai liligi mae hamone, na higa:i liligi fawane hamosa. <sup>16</sup> Na higa:i liligi na da hamonanebeba:le, na da amane sia:sa, “Ma! Sema da moloidafa,” amo olelesa. <sup>17</sup> Amaiba:le, na higa:i liligi na hamonanebeba:le, amo da nisu na hame hamosa. Be wadela:i hou na dogo ganodini diala, amo fawane da na higa:i hou hamosa.

<sup>18</sup> Na osobo bagade hou amo ganodini, hou moloidafa afadafa da hamewane diala, amo na dawa:. Na hou ganodini na da hou moloidafa hamomu hanai be hamomu hamedeiwane ba:sa. <sup>19</sup> Na hou moloidafa hamomu hanai - be hamedei. Na da wadela:i hou hamomu higa:i, be amo

\* 7:7: Gadili Asi 20:17; Mousesese ea Malasu 5:21 † 7:11: Mui 3:13 ‡ 7:15: Gala:isia 5:17



fawane hamomusa: logo ba:sa. <sup>20</sup> Na da na higa:i liligi hamonanebeba:le, bai da amo hamosu, na nisu da hame hamosa. Wadela:i hou na dogo ganodini diala, amo fawane da amo hawa: hamosa. <sup>21</sup> Amaiba:le, na hou ganodini na da hou eno hamonanebe ba:sa. Na da hou moloidafa hamomu hanai, be hamedeiba:le, wadela:i hou hamomu logo fawane ba:sa.

<sup>22</sup> Na a:silibu amo ganodini, na da Gode Ea Sema amoma nodosa. <sup>23</sup> Be na da sema hisu na da:i hodo ganodini ba:sa. Amo sema da na asigi dawa:su ganodini, Gode Ea Sema (amo na hamomu hanai) amoma gegenana. Amaiba:le, wadela:i hou sema na da:i hodo ganodini hamonanebe da nama se iasu diasu ouligisu dunu agoane gala.

<sup>24</sup> Na da bagadewane da:i dioi gala. Na da:i dioi da bogoi ea da:i hodo agoane nama lala:gibiba:le, na da bu hahawane dogolegele laloma:ne, amo la:gi da nowa fadegama:bela:? <sup>25</sup> Na da Godema nodosa! Bai E da Hina Gode Yesu Gelesu Ea hamobeba:le, na se iasu la:gi fadegamu. Amaiba:le, na hou da agoane diala. Nisu da hawa: hamosea, na da Gode Ea hou na asigi dawa:su amo ganodini fawane hamosa. Be na hu ea hou amo ganodini wadela:i hou sema amoma fawane fa:no bobogesa.

## 8

### *Gaheabolo Esalusu Gode Ea A:silibu Ganodini*

<sup>1</sup> Nowa dunu da Yesu Gelesu amoma madelagi dagoiba:le, e da se imunusa: fofada:su hamedafa ba:mu. <sup>2</sup> Na da musa: wadela:i hou amola bogosu, amo sema ea se iasu diasu agoane amo ganodini esalu. Be A:silibu sema gaheabolo da nowa Yesu Gelesuma madelagisia, e da Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lai dagoi. Amaiba:le, na sema se iasu diasu logo da doasibi ba:sa. <sup>3</sup> Osobo bagade dunu ilia hu ea hou da gasa hameba:le, Sema sia: da defele hame agoane ba:i. Be Gode da gasa bagade. Wadela:i hou osobo bagade dunu ilia hu ea hou amo ganodini diala, amo fane legema:ne fofada:musa:, Gode Ea Manodafa asunasi. E da osobo bagade dunu hu ea hou amo defele lale, misini, wadela:i hou huluane fadegamusa: misi. <sup>4</sup> Ninia hu ea wadela:i olelesu mae nabawane, A:silibu ea hou fawane hamoma:ne, amola ninia da Sema ninima moloidafa olelesu liligi huluane defele hamoma:ne, Gode da agoane hamosu. <sup>5</sup> Nowa dunu da ilia hu ea hou hanai liligi amo fawane hamosea, hu ea hou da ilia asigi dawa:su amoma ouligisuwane esala. Be nowa dunu ilia A:silibu Ea sia: nabawane hamosea, A:silibu da ilia asigi dawa:su amoma ouligisuwane esala. <sup>6</sup> Nowa dunu ilia hu ea hou fawane nabasea, ilia da bogosu ba:mu.

Be nowa dunu ilima A:silibu da ouligisuwane esalea, amo dunuma Gode da olofosu amola Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu imunu. <sup>7</sup> Amaiba:le, dunu da hu ea hou amoma fa:no bobogesea, e da Godema ha laiwane hamosa. E da Gode Ea sema nabawane hame hamosa. E nabawane hamomu da ema hamedei. <sup>8</sup> Nowa dunu da hu ea hou amoma fa:no bobogesea, Gode da amo dunu hahawane ba:mu da hamedei.

<sup>9</sup> Be dilia da hisu. Dilia hu ea hou nabawane hame hamosa. Dilia dogo ganodini, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da aligila sa:ili esalebeba:le, dilia da A:silibu ea sia: nabawane hamosa. Be Yesu Gelesu Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dilia dogo ganodini hame esalea, dilia da Gelesu dunu hame gala. <sup>10</sup> Be Gelesu da dilia dogo ganodini esalebeba:le, dilia da Gode hahawane ba:ma:ne bu afadenene moloidafa hamoi dagoiba:le, Yesu Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dilima Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu iaha. Be dilia da:i hodo fawane, wadela:i hou hamobeba:le, da bogomu.

<sup>11</sup> \*Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Yesu bogoi amo wa:legadolesi dagoi, amo da dilia dogo ganodini esala. Gode da amo defele, Ea A:silibu dilia dogo ganodini esala amo ea gasaga dilia bogoi da:i hodo bu esaloma:ne wa:legadolesimu. <sup>12</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Ninima da logo eno hame ilegei. Ninia da hu ea hou hanai liligi amo logoga masunu da hamedei. <sup>13</sup> Dilia da hu ea hou fawane hamosea, bogosu fawane ba:mu. Be dilia A:silibu ea gasa lai dagoiba:le, wadela:i hou fane legesea, dilia da esalusu ba:mu.

<sup>14</sup> Nowa dunu da Gode Ea A:silibu amoma fa:no bobogesea, ilia da Gode Ea manolali esafula. <sup>15</sup> †Gode Ea A:silibu E da dilima i, amo da dili bu se iasu udigili hawa: hamosu dunu amola beda:su dunu, hame hamosa. Be A:silibu da dili Gode Ea mano hamosa. Amola A:silibu Ea gasaga ninia Godema wele sia:sa amane, "Ada! Na Ada!" <sup>16</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ninia a:silibu amoma madelagili, ela da gilisili ninia da Gode Ea mano sia:sa. <sup>17</sup> Ninia da Ea mano hamoiba:le, Gode Ea hahawane imunu liligi E da Ea fi dunuma imunu liligi, amo ninia da lamu. Gode da Gelesuma imunu liligi amo ninia amola Gelesu da gilisili lamu. Ninia gilisili Gelesu Ea se nabasu defele nabasea, ninia amola E gilisili Ea hobea misunu hadigi hou lamu.

### *Hobea Misunu Hadigi Hou*

\* **8:11:** 1 Golidia 3:16 † **8:15:** Maga 14:36; Gala:isia 4:6; Gala:isia 4:5-7

<sup>18</sup> Na agoane dawa:. Ninia da hobeas Gelesu Ea hadigi bagade hou ba:mu. Amola amo hou da nini wali se nabasu hou amo bagadewane baligimu. <sup>19</sup> Gode Ea hahamoi liligi huluane da Gode Ea mano huluane hadigi hamoi ba:ma:ne, hanaiwane ouesala.

<sup>20</sup> †Be Gode Ea hahamoi liligi huluane, ilia hanaiba:le hame, be Gode Ea hanaiba:le fawane, E da hobeas bai hamedei liligi agoane hamomusa: dawa:i galu. Be hobeas misunu dafawane hamoma:beyaledawa:su dialebe ba:i.

<sup>21</sup> Amo da eso enoga, Ea hahamoi liligi ilia se iasu diasu hamosu amola dasasu hou, amo huluane E da fadegale, se iasu diasu logo doasili, amo liligi da gilisili ilia amola Gode Ea mano hamoi, hadigi hou amo ganodini esalumu. <sup>22</sup> Be musa: amola wali, Gode Ea osobo bagade hahamoi liligi da uda da mano lamu gadeneiba:le se nabasea, gaiyasa amo agoaiwane, amo ninia dawa:. <sup>23</sup> §Be Gode Ea osobo bagade hahamoi liligi amo fawane hame. Be ninia da Gode Ea A:silibu, Gode Ea degabo iasu liligi amo lai dunu, ninia amola Gode da nini Ea mano dafawane hamoma:ne amola ninia hou hulanedafa hahawane dogolegele laloma:ne ninia se iasu diasu logo doasimu, amo ninia ouesalebeba:le, gogonomasa.

<sup>24</sup> Bai Gode Ea Sia: defele, E da dafawane hamomu ninia dawa:beba:le, ninia Gode Ea gaga:su hou ba:i. Be ninia hanaiwane dawa:i liligi ninia siga ba:sea, amo hou da dafawaneyale dawa:su houdafa hame. Hou da siga ba:i dagoi ganiaba, ninia da hobeas hame hanala:loba. <sup>25</sup> Be ninia siga hame ba:su liligi amoga hanaiwane ouesalebeba:le, ninia da gebewane ouesala.

<sup>26</sup> Amo defele, ninia da gasa hameba:le, Gode Ea A:silibu da ninia a:silibu hou fidila maha. Ninia Godema sia:ne gadosu hou noga:le hame dawa:beba:le, ninia dunu ea lafidili sia:mu hamedei liligi, amo liligi A:silibu Hi da Godema osoga sia:ne gadosa.

<sup>27</sup> Gode da ninia asigi dawa:su eso huluane ba:lala. E da A:silibu ea asigi dawa:su dawa:be. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Gode Ea fi dunu fidima:ne, Gode Ea hanai defele Godema adole ba:lala.

<sup>28</sup> Nowa dunu da Godema asigi galea, Gode da Ea hanai defele ilima ilegei, amo dunu, - Gode da ilima mabe hou huluane amo ganodini ili fidima:ne hawa: hamonana.

<sup>29</sup> Amo fi dunuma E da musa: hemonega ilegele, ilia hou afadenene Ea Manodafa amo ea hou defele, ili hamoma:ne dawa:i galu. Amaiba:le, E da Ea Manodafa (Ea Magobo Mano) amola eno osobo bagade dunu Ea Magobo Manodafa

bagia, ea mano eno hamomusa: dawa:i galu. <sup>30</sup> Amola Ea ilegei fi dunu ilima E da Ema misa:ne wele sia:i. E da ilima wele sia:beba:le, ilia hou bu afadenene moloidafa hamoi dagoi. Amola ilima Ea hadigidafa ganodini gilisili esaloma:ne hamoi.

*Ninia Yesu Gelesuma Madelagiba:le Gode Ea Dogolegei Hou Dawa:digisa*

<sup>31</sup> Amaiba:le, amo hou huluane dawa:beba:le, ninia da adi sia:ma:bela:? Gode da ninimagaiba:le, nowa da ninima ha lale hasalasiswa:bela:? <sup>32</sup> Gode da Ea Manodafa mae gaga:le, ninia huluane fidima:ne E gobelesalasu hamomusa:, ninima i dagoi. Amaiba:le, E da mae higale, liligi huluane ninima imunugalebe. <sup>33</sup> Gode Hi fawane da Ea fi dunu afadenei bu moloidafa hamoi dagoi sia:beba:le, dunu eno da Gode Ea fi dunuma diwaneya udidimu da hamedei galebe. <sup>34</sup> Yesu Gelesu da Ea fi dunu gaga:ma:ne, bogole, Godema bu wa:legadolesi. Wali E da Gode Ea lobodafadili nini fidima:ne sia:ne gadosa lela. Amaiba:le, eno dunu da Gode Ea fi dunuma medoma:ne diwaneya udidimu da hamedei <sup>35</sup> Amaiba:le, liligi huluanedafa da Yesu Gelesu Ea asigi hou amoga nini afafamu da hamedeidafa. Ninia se nabasea, logo gasa bagade ba:sea, ha:i nabasea, muni hame gagui galea, ninima bogomu gadeneiba:le beda:su amola bogosu doaga:sea, amo da Gelesu Ea asigi hou amoga nini afafamu hamedei.

<sup>36</sup> \*\* Gode Sia: da agoane dedei diala,  
 “Ninia da Dia hou lalegaguiba:le,  
 eso huluane dunu da nini medole legemusa: sia:nana.  
 Dunu ilia sibi medole legemusa: oule ahoa,  
 amo hou defele ilia ninima hamosa!”

<sup>37</sup> Be ninia Yesu Gelesu, ninima asigi bagade Dunu, Ema madelagiba:le, baligili osa:le heda:su hou dawa:.  
<sup>38</sup> Dafawane! Na dawa:! Liligi huluanedafa da Yesu Gelesu Ea ninima asigi hou amoma afafamu da hamedei. Ninia bogosea o ninia esalea, ea asigi hou amoga afafamu da hamedei. A:igele dunu amola Hebene ouligisu dunu, hisi ganodini gasa bagade a:silibu, wali hamobe hou, hobe misunu hou, <sup>39</sup> gadodili liligi, gududili liligi amola Gode Ea hahamoi liligi huluanedafa amo ganodini afaedafa da Gode Ea dogolegei hou amo Hina Gode Yesu Gelesu Ea hamobeba:le ninia dawa: liligi, amoga afafamu da hamedeidafa.

\*\* 8:36: Gesami Hea:su 44:22

## 9

*Gode amola Ea Musa: Ilegei Fi (Isala:ili Fi)*

<sup>1</sup> Na da dafawane sia:sa! Na da Gelesu dunu. Amaiba:le, na da ogogosu hame dawa:. Gode Ea A:silibu Hadigidafa da na asigi dawa:su amoma na da hame ogogosa sia:sa. <sup>2</sup> Na da da:i dioi bagade. Na dogo ganodini mae yolesili se naba. <sup>3</sup> Bai na da na osobo bagade fi dunu amo dawa:beba:le, se naba. Amo hou da na fi fidimu ganiaba, na da Godema gagabusu aligi amola Gelesu amoma afafae hame higala:loba. <sup>4</sup> \*Ilia da Gode Ea fi dunu esala. E da ili amo Ea mano hamone, Ea hadigi ili ba:ma:ne ilima olelei. E da ilima Ea gousa:su hou olelei amola ilima Sema i dagoi,. Ilia da sia:ne gadosu houdafa dawa:. Gode Ea hahawane dogolegele iasu ilegele sia:i liligi huluane da ilima doaga:i dagoi. <sup>5</sup> Ilia da musa: Hibulu siba fi dunu bagade amo ilia mano esala. Yesu Gelesu da osobo bagade dunu ea da:i hodo lale, ilia fi amo ganodini lalelegei. Gode da liligi huluane amoma ouligisuwane esalebeba:le, Ema eso huluane nodonanumu da defea. Ama.

<sup>6</sup> Gode Ea fi dunuma hahawane dogolegele imunu ilegele sia:i, - amo da yolesi dagoi na da hame sia:sa. Isala:ili dunu mogili da Gode Ea fi dunu, mogili da Gode Ea fi dunu hame. <sup>7</sup> †Amola A:ibalaha:me ea fi dunu mogili ilia da Gode Ea mano hame. Gode da A:ibalaha:mema amane sia:i, “Aisage ea mano lalelegesea, amo fawane da digaga manodafa fi Na da dima ilegele sia:i defele, esalumu.” <sup>8</sup> Bai agoane diala. Mano da osobo bagade dunu ilia hou defele lalelegesea da Gode Ea mano hame. Be Gode Ea hahawane dogolegele ilegele sia:beba:le lalelegei mano, ilia fawane da Gode Egaga fidafa. <sup>9</sup> ‡Gode da hahawane dogolegele iasu imunusa: amane ilegele sia:i, “Na eso ilegei amoga Na da bu masea, Sela da dunu mano lalelegemu.”

<sup>10</sup> Be amo fawane hame. Lebege ea dunu mano aduna da eda afadafa fawane esalu. Elea eda da ninia aowa Aisage esalu. <sup>11</sup> - <sup>12</sup> §Be Gode da Hi fawane Ea mano ilegesa amo olelema:ne, E da Lebegama amane olelei, “Magobo mano da fa:no lalelegei mano amoma hawa: hamosu dunu agoane ba:mu.” Ela da mae lalelegele, wadela:i mae hamone, hou ida:i mae hamone, Gode da hidadea amo olelebeba:le, dunu ilia hawa: hamobeba:le hame, be Ea hanaiba:le fawane ilegesa, amo olelei. <sup>13</sup> \*\*Amo defele Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na Ya:igobema asigiba:le ilegei. Be Na da Iso hame hanaiba:le yolesi dagoi.

\* 9:4: Gadili Asi 9:4 † 9:7: Mui 21:12 ‡ 9:9: Mui 18:10 § 9:12: Mui 25:23  
\*\* 9:13: Ma:lagai 1:2-3

14 Amaiba:le Gode Ea hou da defele hame, moloi hame, amo ninia da sia:ma:bela:? Hame mabu! 15 ††Gode da Mousesema amane sia:i, “Nowa dunuma Na da gogolema:ne olofomusa: dawa:sea, Na da ea hou gogolema:ne olofomu. Nowa dunuma Na asigimu dawa:sea, Na da ema asigimu.” 16 Amaiba:le, hou huluane bai da dunu ilia hanaiba:le o hawa: hamobeba:le hame, be bai da Gode Ea hanaiba:le gogolema:ne olofosu hou fawane ba:sa. 17 ††Gode Sia: da agoane dedei diala, “Gode da Idibidi Ouligisu dunuma amane sia:i, ‘Na gasa olelema:ne amola osobo bagade fifi asi gala dunu huluane Na hou dawa:ma:ne, Na da di Idibidi ouligisu ilegei dagoi!’ ” 18 Amaiba:le, Gode da nowa dunuma olofosu imunusa: dawa:sea, E da amo dunuma olofosu iaha. Amola nowa dunu ea dogo E da igiwane hamomusa: dawa:sea, E da amo dunu ea dogo igiwane hamosa.

*Gode Ea Ougi Hou amola Ea Olofosu Hou*

19 Be dunu afae da nama agoane adole ba:mu, “Gode da agoane hamoi dagoiba:le, e da abuliba:le osobo bagade dunuma fofada:sala:? Gode Ea hanai hou afadenemu da ninima hamedei galebe.” 20 §§Be agoane sia:mu galea, na da bu adole imunu, “Na:iyado! Di da Godema bu gagabole sia:mu da hamedei. Ofodo amo da laga osoboga hamoi, da amo ofodo hahamosu dunuma bu gagabole amane sia:mu, “Dia da abuliba:le na agoane hamobela:? amo sia:mu da hamedei!” na amane adole imunu. 21 Ofodo hahamosu dunu, hi fawane da ea hanai defele osobo hamone, ofodo hisu hisu hamomu da defea. E da ofodo afadafa eso bagade lolo nabe eso agoane ganodini ha:i manu ligisimusa: hisu hamosa, eno da eso fonobahadi ganodini ha:i manu ligisimusa: hisu hamomu da defea.

22 Gode Ea hou hamoi da amo defele diala. E da wadela:i hou amoga Ea ougi hou amola Ea gasa bagade hou, amo olelemusa: dawa:i. Be E da dunu hobea Ea wadela:ma:ne fofada:su ba:mu dunu, ilima E da hedolo hame se dabe iasu i. 23 Eno amola E da Ea baligiliwane hadigi hou olelemusa: dawa:i. Amo hou E da nini (Ea gogolema:ne olofosu lai dagoi dunu, Ea hadigi lama:ne E da hahamoi) ninima Ea hadigi hou E da baligiliwane i dagoi. 24 Gode da Yu dunuma fawane hame wele sia:su, be Dienadaile dunu amola ilima wele sia:i dagoi. Ninia da amo fi diala.

25 \*\*\*Gode da Hosia meloa ganodini agoane sia:sa,  
 “Musa: fi dunu amo da Na fi dunu hame Na sia:i.  
 Be Na da hobea amo fi dunu da Na fi dunu sia:mu.  
 Fi dunu da musa: Na da ilima hame asigi,

amo fi dunuma Na da amane sia:mu,  
'Dilia da Na dogolegei fi!'

26 ††† Amola sogebi amo ganodini Na da musa: ilima sia:i,  
'Dilia da Na fi dunu hame!'  
amo sogebi ganodini Na da ilima amane sia:mu,  
'Dilia da Esalebe Gode Ea mano!'

27 ††† Gode Sia: eno da agoane dedei diala. Aisaia da Isala:ili dunu ilia hou olelemusa: amane sia:sa, "Isala:ili dunu ilia idi da sa:i amo hano bagade bega: diala, amo ea idi defele gala ba:sa ganiaba, bagahame fawane da Gode Ea gaga:su hou ba:mu. 28 Bai Gode Ea wadela:ma:ne fofada:su da osobo bagadega hedolowane doaga:mu!"

29 §§§ Amola Aisaia da Isala:ili fi ilia hou dawa:beba:le, amane sia:i, "Hina Gode Bagadedafa da ninigaga fi ganodini afae afae hame fane legei ganiaba, ninia da Sodame moilai fi amola Goumola moilai fi, agoaiwane ba:la:loba."

*Isala:ili Fi Dunu Ilia Dafawaneyale Hame Dawa:su Hou*

30 Amaiba:le, ninia agoane dawa:. Dienadaile dunu da Gode ba:ma:ne, ilia hou afadenei moloidafa hamoi, amo ba:ma:ne logo hame hogoi. Be ilia Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, ilia afadenene bu moloidafa hamoi ba:i dagoi 31 Be Gode Ea fidafa dunu da sema hamobeba:le, ilia da Gode da ili hahawane moloidafa hamoi dagoi dawa:i galu. Be amo logo hogoi helele, hame ba:i. 32 Ilia dafawaneyale dawa:su hou mae dawa:le, be ilisu hawa: hamobe amo dawa:beba:le, logo hame ba:i. Amaiba:le fedege agoane, ilia igi amoga emo udagagu-biba:le, dafai. 33 \*Amo igi ea hou olelema:ne, Gode Sia: da amane dedei diala,

"Ba:ma! Na da dunu ilia emo udagaguli dafama:ne,  
Saione moilai amo ganodini igi ligisimu.

Dunu da amo igiga dafamu.

Be nowa dunu da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:sea,  
amo da hamedafa gogosiamu."

## 10

1 Na fi dunu! Na asigi dawa:su huluane na dogo ganodini amoga, na hanai da na fi dunu ilia gaga:su ba:mu. Amo hou ilia dawa:ma:ne, Na da Godema sia:ne gadolala.

2 Na dilima dafawane sia:sa! Ilia da Godema hanaiwane hawa: hamomusa: dawa:lala. Be ilia hanai hou bai da bagade dawa:su hame. 3 Gode Ea hou amoga e da dunu gogolema:ne olofole, bu moloidafa hamoi ba:sa, amo hou ilia hame dawa:. Be ilia amo mae dawa:le, ilisu ilia logo eno

††† 9:26: Hosia 1:10 ††† 9:27: Aisaia 10:22-23 §§§ 9:29: Aisaia 1:9

\* 9:33: Aisaia 28:16

fodomusa: dawa:lala. Amaiba:le, Gode Ea houdafa amoga e da dunu afadenene bu moloidafa hamoi ba:sa, amo hou ilia nabawane hame hamoi. <sup>4</sup> Yesu Gelesu da hamoiba:le, wali Sema da dagoiwane ba:sa. Amaiba:le, nowa dunu da dafawaneyale dawa:sea, lalegagusia, Gode da amo dunu afadenene moloidafa hamoi ba:sa.

*Dunu Huluanedafa da Lalegaguma:ne Defele Esala*

<sup>5</sup> \*Mousese da Sema hou amo huluane hamobeba:le, Gode da dunu moloidafa ba:sa, amo hou dawa:beba:le, amane dedei, “Nowa da Sema sia: huluane nabawane hamosea, e da esalumu.” <sup>6</sup> †Be dunu da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da amo dunu afadenei moloidafa ba:sa, amo olelemusa:, Ea Sia: da amane dedei diala, “Dia dogo ganodini, ‘nowa da Hebene sogega heda:bela:?’ amane mae adole ba:ma.” (Bai ninia Hebene sogega heda:le, Yesu Gelesu ninima bu gudu sa:imusa: misa:ne sia:mu da hamedei.)

<sup>7</sup> Eno da amane adole ba:mu da defea hame, “Nowa da bogoi soge amoga gudu sa:ima:bela:?” (Bai Gelesu Ea bu bogole, wa:legadolesimu da hamedei.) <sup>8</sup> Be Gode Sia: da agoane dedei diala, “Gode Ea sia: ida:iwane gala da di gadenene diala. Amo sia: da dia lafi da:iya diala amola dia dogo ganodini diala!” Amola ninia da amo dafawaneyale dawa:su sia: olelesa. <sup>9</sup> Di da dia lafidili, “Yesu da Hina Godedafa!” amo sia:sea, amola dia dogo ganodini Yesu Ea bogoi da:i hodo Gode da wa:legadolesi amo dafawaneyale dawa:sea, di da Gode Ea gaga:su hou ba:mu. <sup>10</sup> Bai ninia dogo ganodini dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da nini afadenei bu moloidafa hamoi ba:sa. Amola amo dafawaneyale dawa:su hou ninia lafidili sia:sea, ninia da Gode Ea gaga:su hou ba:mu. <sup>11</sup> ‡Gode Sia: da amane dedei diala, “Nowa dunu da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, amo da hame da:i diomu amola hame gogosi-amu.” <sup>12</sup> Amo sia: da dunu huluane ilia hou olelesa. Bai Gode da Yu dunu amola Dienadaile dunu, hisu hisu hame ba:sa. Huluane da Ea gaga:su hou defele ba:sa. Gode da dunu huluanedafa ilima Hina Godedafa esala. Nowa dunu da Gode e fidima:ne Ema wele sia:sea, E da huluane defele hahawane dogolegele fidisa. <sup>13</sup> §Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa da Hina Godedafa Ea fidisu lama:ne wele sia:sea, e da Ea gaga:su ba:mu.”

<sup>14</sup> Be ilia Gode Ea hou dafawaneyale hame dawa:sea, ilia da Ema wele sia:mu hamedeiwane ba:mu. Amola sia: hame nabi galea, ilia dafawaneyale dawa:mu hamedeiwane

\* **10:5:** Gobeles Salasu 18:5 † **10:6:** Mousese ea Malasu 30:12-14 ‡ **10:11:**

Aisaia 28:16 § **10:13:** Youele 2:32



ba:mu. Amola dunu eno da ilia lafidili sia: hame olelese, ilia nabimu da hamedeidafa. <sup>15</sup> \*\* Amola Gode da sia: olelesu dunu hame asuna ahoasea, eno dunuma sia: olelemu da hamedeiwane ba:mu. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Olelesu dunu ilia sia: moloidafa gaguli maha, amo ili mabe ninia da hahawane ba:sa.” <sup>16</sup> †† Be dunu huluanedafa da amo Sia: Ida:iwane Gala nababeba:le, mogili ilia da hame lalegagui. Musa: balofede dunu Aisaia da amane sia: i, “Hina Gode! Nowa da ninia sia:ne iasu dafawaneyale dawa:bela:?” <sup>17</sup> Amaiba:le, dunu ilia Gode Ea sia: nababeba:le, dafawaneyale dawa:sa. Amola dunu eno ilia lafidili Yesu Gelesu Ea hou olelese, dunu eno da Gode Ea sia: ida:iwane naba.

<sup>18</sup> †† Be na da agoane adole ba:sa. Yu dunu ilia dafawanedafa Gode Ea Sia: nabibala:? Dafawane! Ili da nabi dagoi! Bai Gode Sia: da agoane dedei diala,  
 “Ili lafidili sia: da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane  
 ilima asi dagoi.  
 Ili sia: da osobo bagade be huluane amoga doaga:i dagoi.”

<sup>19</sup> §§ Na da bu adole ba:sa. Isala:ili dunu da Gode Ea Sia: gega nabi be noga:le hame dawa:digibela:? Mousese hisu da Gode sia: dedei amane,  
 “Na da dunu fi hamedei agoane amo ganodini hawa: hamomuba:le,  
 Na fi dunu mudama:ne hamomu.  
 Gagaoui fi amo ganodini Na hawa: hamosea,  
 Na fi da ougiwane ba:mu.”

<sup>20</sup> \*\*\* Be Aisaia, e da baligili gasawane Gode sia: amane olelei,  
 “Dunu fi amo da Na hame hogoi,  
 ilia da Na ba:i dagoi.  
 Ili da Nama misa:ne Nama hame adole ba:i.  
 Be Na da ilima doaga:i.”

<sup>21</sup> ††† Be Gode da Isala:ili fi ilia hou olelema:ne, amane sia:i,  
 “Eso huluane mae yolesili,  
 Na da hame nabasu dunu amola hihisu dunu,  
 amo dunu fi yosia:musa:,  
 Na lobo ilua:su. Be hamedei.”

\*\* 10:15: Aisaia 52:7 †† 10:16: Aisaia 53:1 ††† 10:18: Gesami Hea:su 19:4  
 §§ 10:19: Mousese ea Malasu 32:21 \*\*\* 10:20: Aisaia 65:1 ††† 10:21: Aisaia 65:2

## 11

*Gode da Isala:ili Fi Dunu ilima Asigili Gogolema:ne Olofosu Olelei*

<sup>1</sup>\* Amaiba:le, na da dilima adole ba:sa, “Gode da Ea fidafa dunu Isala:ili amo yolesila:?” Hame mabu! Na amola na da Isala:ili dunu. Na da A:ibalaha:me egaga fi dunu amola Bediamini fi amo ganodini esala. <sup>2</sup> Gode Ea musa: dunu fi amo E hemonega degabo ilegeiba:le, amo E da hame yolesi. Dilia dawa: - Gode Sia: Dedei amo ganodini, Elaidia da Godema Isala:ili dunu ilia hou olelema:ne amane fofada:i,

<sup>3</sup> † “Hina Gode! Amo fi dunu ilia da dia balofede dunu huluane medole legei dagoi. Ili da Dia oloda huluane ougili mugului dagoi. Nisu fawane da Dia hou hame yolesi. Ili da na medole legemusa:, logo hogolala.” <sup>4</sup> ‡ Be Gode da Elaidiama bu adole i, “Nama hawa: hamomusa:gini, Na da dunu 7000 agoane ilegei dagoi. Disu hame, be ilia huluane da ogogosu ‘gode’ liligi ea dio amo Ba:ile, ema hame sia:ne gadosu.” <sup>5</sup> Wali, amola agoaiwane hou diala. Isala:ili dunu fi ganodini, wali dunu bagahame ilima Gode da udigili asigiba:le, E da amo dunu Ea hou lalegagumusa:, ili ilegei dagoi. <sup>6</sup> Ili hou moloidafa hamoiba:le hame, be Gode da ilima udigili hahawane asigiba:le fawane, E da ili ilegei. Be Gode da dunu ilia hou moloidafa hamoiba:le ilima ilegei ganiaba, Ea hahawane dogolegele asigi hou da ogogosu udigili asigi hou agoane ba:la:loba.

<sup>7</sup> Isala:ili dunu da ilia hogoi helebeba:le, ilia hanai liligidafa hamedafa ba:i. Be Gode da Isala:ili dunu bagahame fawane, amo ilegei dagoiba:le, E da ili fawane afadenei bu moloidafa hamoi ba:i. Be eno huluane, ilia ge da ga:si agoane hamoiba:le, Gode Ea wele sia:su hame nabi. <sup>8</sup> § Gode Sia: da agoane dedei diala, “Gode da ilia asigi dawa:su amola ilia dogo dioiwane hamoi. Musa: amola wali, ilia hame ba:sa amola hame naba.” <sup>9</sup> \*\* Gode Sia: Dedei ganodini, Da:ibidi da amane sia:sa,

“Ili lolo nabe amoma masea,  
ilia sani amo ganodini sa:imu da defea.

Ili dafane, se dabe iasu bagade lamu da defea.

<sup>10</sup> Ili siga mae ba:ma:ne, Dia ilia si wadela:mu da defea.

Ili eso huluane se nababeba:le,  
dioiwane masunu da defea.”

<sup>11</sup> Amaiba:le, na dilima adole ba:sa! Yu dunu ilia sadenane dafabeba:le, ilia dafawane bu mae wa:legadoma:ne

\* 11:1: Filibai 3:5 † 11:3: 1 Hina bagade 19:10, 19:14 ‡ 11:4: 1 Hina bagade 19:18 § 11:8: Mousesee ea Malasu 29:4; Aisaia 29:10 \*\* 11:9: Gesami Hea:su 69:22-23

dafabela:? Hame mabu! Iliya wadela:i hou hamoiba:le, Dienadaile dunu da Gode Ea gaga:su hou ba:i dagoi. Amaiba:le Yu dunu da wali mudasu hou ba:sa. <sup>12</sup> Yu dunu da wadela:i hou hamobeba:le, Gode Ea hahawane dogolegele iasu da eno osobo bagade fifi asi gala dunuma doaga:i dagoi. Yu dunu da a:silibu hou hame gagui agoane esalebeba:le, Dienadaile dunu da Gode Ea hahawane hou ba:i. Amaiba:le, Yu dunu huluane ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini masea, ninia huluane da Gode Ea hahawane dogolegesu hou baligiliwane ba:mu.

*Dienadaile Dunu da Gode Ea Gaga:su Hou Ba:i*

<sup>13</sup> Na da wali dili Dienadaile dunuma sia:sa. Gode da na dili Dienadaile dunuma asunasiba:le, na da na hawa: hamosu asigiwane hidale ba:sa. <sup>14</sup> Na sia:beba:le, amabela:? Na fi Isala:ili dunu ilia mudale, mogili ilia Gode Ea hou lalegaguma:bela:?

<sup>15</sup> Bai Gode da Isala:ili fi yolesiba:le, eno fi dunu huluane musa: Ema ha lai esalu e da bu yosia:le, Ea na:iyado dunu fi hamoi dagoi. Amaiba:le, Gode da Isala:ili dunu fi bu yosia:sea, hou da bogoi bu wa:legadosu agoane ba:mu.

<sup>16</sup> Dunu da agi fifili, degabo fonobahadi liligi Godema iasea, agi huluane da Gode Ea agi dawa:ma. Ifa gagui galea, di da amo ea difi Godema iasea, amo ifa ea amoda amola da Gode Ea:. <sup>17</sup> Gode da fedege agoane, ea ifabi ganodini bugi olife ifa amo ea amoda mogili dadamuni, eno olife udigili iwilaga lelu liligi amo bugi ifaga madelagimusa: sali. Dilia Dienadaile dunu da amo iwilaga dialu olife ifa agoane. Dilia da wali Yu dunu ilia gasa bagade a:silibu esalusu gilisili gagusa. <sup>18</sup> Amaiba:le, musa: olife ifadafa ea amoda, Gode da dadamuni fasi, amo dilia higale mae ba:ma. Dilia gasa fi hamomu da hamedei. Dilia da amoda fawane. Dilia da difi amoma ha:i manu hame iaha. Difi da dili alema:ne, dilima ha:i manu iaha.

<sup>19</sup> Be dilia da amane sia:mu, "Dafawane! Be Gode da ninima ilia sogebi ima:ne, musa: amoda dadamuni fasi dagoi." <sup>20</sup> Amo da dafawane! Iliya da dafawaneyale hame dawa:beba:le, Gode da ili dadamuni fasi. Dilia da dafawaneyale dawa:beba:le, wali ifadafa ganodini esala. Be amo dawa:beba:le, hidale gasa fi hou mae hamoma. Dilia beda:mu da defea. <sup>21</sup> Yu dunu da fedege agoane amodadafa galu. Be amo da dafaiba:le, Gode da fadegale fasi. Amaiba:le dawa:ma! Dilia amola e da fadegasa:besa:le, dawa:ma! <sup>22</sup> Ninia da amo hou ganodini, Gode Ea asigi hou amola Gode Ea ougi fofada:su hou gilisili ba:sa. E da wadela:i hou hamosu dafai dunuma ougi fofada:su olelesa. Be dilia Ea asigi goglema:ne olofosu hou dawa:le, mae

yolesili Ema fa:no bobogolalea, e da dilima asigilalumu. Be dilia da amo hou yolesisia, E da dili amola dadamuni fasimu. <sup>23</sup> Amola Yu dunu ilia bu dafawaneyale dawa:sea, Gode da ilia musa: sogebi amo ganodini bu madelagima:ne salimu. Bai Gode da amo hou hamomusa: defele esala. <sup>24</sup> Dilia Dienadaile dunu da fedege agoane udigili iwilaga dialu olife ifa ea amoda. Gode da dili dadamuni, ifabi bugi olife ifa amoga madelagi dagoi. Be Yu dunu da ifabi amoga bugi olife ifa ea fedege agoane gala. Amaiba:le, amo amoda liligi Godema dadamuni fasi liligi, e da bu ifadafa amoga madelagimusa: dawa:sea, asaboiwane ba:mu. Ilia da hedolowane bu madelagimu.

### *Gode da Dunu Huluanema Asigisa*

<sup>25</sup> Na fi dunu! Na da dafawane wamolegei sia: dilima olelemu hanai gala. Amo nabasea, dili bu dilia dawa:su hou da bagadeyale hame dawa:mu. Isala:ili fi dunu ilia dogo da igiwane hamoi, be amo hou da eso huluane hame dialumu. Be Dienadaile dunu ilia gilisisu ilegei idi Gode da ilegei, amo defele ilia Gode Ea hou lalegagui dagoi ba:sea, Isala:ili dunu ilia hihi hou da yolesiwane ba:mu. <sup>26</sup> ††Amalalu, Isala:ili fi dunu huluane ilia Gode Ea gaga:su hou ba:mu. Gode Sia: da amane dedei diala,

“Gaga:su Dunu da Saione amoga misini,  
E da Ya:igobe ea mano huluane  
ilia wadela:i hou huluane fadegale fasimu.

<sup>27</sup> ††Na da ilia wadela:i hou goglema:ne olofosea,  
amo gousa:su ilima hamomu.”

<sup>28</sup> Yu dunu da Gode Sia: Ida:iwane Gala higabeba:le, ilia Godema ha laiwane hamoi, be dilia Dienadaile dunu fidima:ne amo hou da doaga:i. Be Gode da ilia siba fi ilima Ea ilegei dagoiba:le, ilia da Ea fi dunu esala. <sup>29</sup> Gode da Ea hanaiga dunu fi ilegesa amola ilima hahawane iaha. Amola E da Ea asigi dawa:su hame afadenesa. <sup>30</sup> Be dilia Dienadaile dunu! Dilia da musa: Gode Ea Sia: hame nabasu. Be Yu dunu ilia hame nabasu hou hamobeba:le, dilia wali Gode Ea goglema:ne olofosu dawa:. <sup>31</sup> Amo hou defele, dilia da wali goglema:ne olofosu dawa:beba:le, Yu fi dunu da wali hame nabasu hou hamonana. Bai ilia da hobea Gode Ea goglema:ne olofosu ba:ma:ne, agoane hamosa. <sup>32</sup> Gode da dunu huluanedafa ilima Ea udigili goglema:ne olofosu hou olelema:ne, E da dunu huluane hame nabasu se iasu udigili hawa: hamosu dunu agoane hamoi dagoi.

### *Godema Nodomu da Defea*

33 §§Gode Ea gagui hou da bagadedafa. Ea asigi dawa:su amola Ea hamonanebe dawa:su hou da baligiliwane bagade. Ea hou hamoi nowa da dawa:ma:bela? Ea logoga ahoanebe hou da dawa:mu hamedei. 34 \*\*\*Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Nowa da Hina Gode Ea asigi dawa:su dawa:sala:?”

Nowa da Ema fada:i sia: olelema:bela:?”

35 †††Nowa da Godema dabe bu lama:ne liligi iabela:?”

36 †††Bai E da liligi huluanedafa hahamoi dagoi.

E hahawane ba:ma:ne, liligi huluanedafa diala.

Ninia Godema mae yolesili nodonnumu da defea.

Ama.

## 12

*Gode Ea Hawa: Hamomusa:gini, Ninia Habodane Esaloma:bela:?*

<sup>1</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Gode da dilima udigili gogolema:ne olofosu baligiliwane olelebeba:le, na da dilima ha:giwane sia:sa. Dilia da:i hodo amo Godema gobelesalawane esaloma! Dilia da:i hodo amo Gode Hi fawane Ea hawa: hamomusa:gini amola E hahawane ba:ma:ne, Ema ima. Amo da Godema nodone sia:ne gadosu houdafa. <sup>2</sup> Dilia osobo bagade dunu ilia hou defele mae hamoma! Be Gode da dilia asigi dawa:su bu afadenene moloidafa hamomusa: hanaiba:le, amo E hamoma:ne, dilia logo fodoma. Amasea, dilia da Gode Ea hanai asigi dawa:su dawa:mu. Dilia da hou moloidafa amola hou amo Gode da hahawane ba:sa, amo noga:le dawa:mu.

<sup>3</sup> Gode da nama hahawane dogolegele iasu ia dagoiba:le, na da dili huluanema amane sia:sa; Dilia dogo ganodini, dilia da gasa hameba:le, dilisu “Na da gasa fi dunu,” amo hidale sia:mu da defea hame galebe. Be dilia asigi dawa:su ganodini, dilia hou fonobone, dilia dafawaneyale dawa:su hou Gode da dilima i amo defele, dilisu dilia hou fofada:ma. <sup>4</sup> \*Ninia da:i hodo amo ganodini da liligi bagohame diala. Ili huluane hawa: hamosu hisu hisu hamosa. <sup>5</sup> Amo hou defele, ninia Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu dunu da bagohame esala. Be ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, fedege agoane da:i hodo afadafa hamoi, amola ninia da dunu eno dunu eno ilima da:i hodo ea liligi agoane madelagi. <sup>6</sup> †Amaiba:le, Gode da ninima hawa: hamomusa: a:silibu iasu afae afae ia dagoiba:le, ninia da Ea iasu hisu hisu, Ea ninima asigi hou defele, amoga hawa:

§§ 11:33: Aisaia 55:8    \*\*\* 11:34: Aisaia 40:13    ††† 11:35: Yoube 41:11

††† 11:36: 1 Golidia 8:6    \* 12:4: 1 Golidia 12:12    † 12:6: 1 Golidia 12:4-11

hamomu da defea. E da ninima Gode Ea Sia: olelema:ne iasu ia dagoi galea, ninia da dafawaneyale dawa:su hou (amo Hi fawane da ninima i) amo defele olelemu da defea. <sup>7</sup> Gode da ninima dunu eno fidima:ne iasu hou ia dagoi galea, ninia dunu eno fidimu da defea. Dunu enoma olelesu hou iasu lai dagoi galea, ninia eno dunuma olelemu da defea. <sup>8</sup> Ninia dunu enoma ilia dogo denesisu hou iasu lai dagoi galea, amo hou hamomu da defea. Nowa dunu e da eno dunuma ha:i manu o muni imunusa: dawa:sea, e da mae hihini bagadewane imunu da defea. Nowa dunu da eno dunuma ouligisu hawa: hamosea, e amola da gasa bagade ouligisu hawa: hamomu da defea. Eno dunuma asigili fidisu hou olelesea, hahawane mae da:i dioiwane hamoma:mu.

<sup>9</sup> Dabua asigi hou yolesili, eno dunuma moloidafa asigi hou fawane asigima. Wadela:i hou dilia higama. Be hou noga:idafa gagulaligima. <sup>10</sup> Dilia da Yesu Gelesu Ea fi afadafa hamoiba:le, dogolegeiwane dunu eno dunu enoma asigimu da defea. Dilia dunu eno mimogo ilima asigi defele eno dunuma asigima. <sup>11</sup> Dilia mae hihini, gasa bagadewane hawa: hamoma. Dilia Hina Godema asigi bagadeba:le, Ema hahawane hawa: hamoma. <sup>12</sup> Dilia da hobeia dafawane hamoma:beyale dawa:lusu lai dagoiba:le, eso huluane hahawane esaloma! Se nabasea, mae da:i dione, gebewane esaloma!. Eso huluane Godema sia:ne gadolaloma! <sup>13</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da hame gagui agoane galea, defea, dilia liligi mogili ilima ima. Degabo ga misi dunu, amo dilia diasu ganodini aowama.

<sup>14</sup> †Dilima se iasu dunu, amo Gode da ilima hahawane ima:ne, Ema sia:ne gadoma. Dafawane! E da ilima gagabusu mae aligima:ne sia:ne, ilima hahawane ima:ne Ema adole ba:ma! <sup>15</sup> Dunu eno da hahawane ba:sea, dilia amola gilisili hahawane ba:ma. Dunu eno da se nababeba:le disia, dilia amola gilisili dima. <sup>16</sup> §Dunu huluanedafa defele, ilima asigi hou hamoma! Gasa fi hou mae hamone, fonoboi dunu ilima na:iyado hamoma. Amola fonoboi hawa: hamosu hahawane hamoma! Dilia da hidale dawa:su bagade lai dagoi, mae dawa:ma. <sup>17</sup> Dunu da dima wadela:i hou hamoi galea, ema wadela:i hou eno mae dabema. Dunu huluane ilia da hou amo da noga:i dawa:sa, amo hou hamomusa:gini, logo hogoi helema. <sup>18</sup> Dilia amola eno dunu da gilisili olofoiwane esaloma:ne, dilia amo logo hogoi helema. <sup>19</sup> \*\*Na na:iyado! Dunu da dilima wadela:le hamosea, maedafa dabema. Be amo hou yolesili, Gode da

† 12:14: Ma:diu 5:44; Luge 6:28 § 12:16: Malasu 3:7 \*\* 12:19: Mousese ea Malasu 32:35

dabe ilima ima:ne, ouesaloma! Bai Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na fawane da dabemu. Na da dabe imunu, Hina Gode da amane sia:sa.” <sup>20</sup> †† Be dabe hou yolesili, Gode Sia: Dedei defele hamoma. Sia: da amane dedei diala, “Dia ha lai dunu da ha:i galea, ema ha:i manu ima. E da hano hanai galea, ema hano dili moma:ne ima. Di agoane hamosea, ea gogosiasu da laluga diabe agoai ba:mu.”

<sup>21</sup> Wadela:i hou da dili hasalasa:besa:le, noga:le leloma! Be dilia hou noga:idafa amoga wadela:i hou hasalasiswa!

## 13

### *Gamane Ouligisu Dunu Iliia Sia: Nabima*

<sup>1</sup> Gode da gamane ouligisu dunu ilia logo hame ga:iba:le, ilia da gamane hawa: hamosa. Gode da logo fodoiba:le ilia ouligisu hawa: hamosa. Amaiba:le, dunu huluane da gamane ilia sia: nabimu da defea. <sup>2</sup> Nowa da gamane ouligisu dunu ilia sia: mae nabawane ilima gegesea, e da Gode Ea ilegei liligi amoma gegesa. Agoane hamosea, e da se dabe iasu lama:ne, fofada:su ba:mu. <sup>3</sup> Bai hou moloidafa hamosu dunu da ouligisu dunuma hame beda:sa. Be wadela:i hamosu dunu fawane da ouligisuba:le beda:sa. Dilia da ouligisu dunu ilima mae beda:iwane esalumusa: dawa:sea, hou moloidafa fawane hamoma. Amalu, ouligisu dunu da dilima nodomu. <sup>4</sup> Bai e da Gode Ea hawa: hamosu dunu. E da di fidimusa: hawa: hamonana. Be di da wadela:i hou hamosea, beda:mu da defea. E da dima se dabe iasu imunu gasa gala. E da Gode Ea hawa: hamosu dunuba:le, e da Gode Ea se dabe iasu wadela:i hamosu dunuma iaha.

<sup>5</sup> Amaiba:le, dilia ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma. Gode Ea se dabe iasu ba:sa:besa:le fawane hame. Be dilia dogo ganodini, amo nabasu hou da houdafa dawa:beba:le, nabawane hamoma.

<sup>6</sup> \* Amo bai dawa:beba:le, dilia hahawane gamanema su lidisu muni ima. Bai ouligisu dunu da su lidisu muni lamusa: ahoasea, ilia Gode Ea hawa: hamosu agoane hamosa.

<sup>7</sup> Amaiba:le, ilia dima lamu ilegei liligi defele, ilima ima. Soge su lidisu muni amola dunu afae afae iasu su lidisu, ilima ima, amola ilima “ada!” sia:ma.

### *Dunu da Eno Dunuma Asigimu da Defea*

<sup>8</sup> Dunu da dilima dabe lama:ne ouesalumu da defea hame. Hedolo ima! Be dilia da dabe imunu bagade gala. Amo dabe da asigidafa hou. Nowa dunu da asigidafa hou hamosea,

e da Sema ea bai huluane hamosa. <sup>9</sup> †Gode Ea Sema agoane dedei diala, amane, “Inia uda mae adole lama! Dunu bogoma:ne mae fama! Mae wamolama! Inia liligi amoma hanaiwane lamusa: mae dawa:ma!” amo sema amola eno sema huluane ilia bai da sema afadafa amo ganodini diala. Amo sema da amane, “Di da dia da:i hodo amoma asigi hou defele, eno dunu ilima asigima!” <sup>10</sup> Di da eno dunuma asigi galea, di da ema wadela:i hou hamedafa hamomu. Amaiba:le, asigidafa hou hamosea, di da Sema huluane nabawane hamosa. <sup>11</sup> Ilegei eso amoga dilia da nedigili wa:legadomu, amo eso da doaga:beba:le, amo sia:i asigi hou hamomu da defea. Ninia musa: dafawaneyale dawa:beba:le, gaga:mu houdafa da hobea misunu ba:i. Be asili amo gaga:mu eso da wali gadenenedafa.

<sup>12</sup> Gasi da gadenene dagoi. Eso doaga:mu da gadenesa. Amaiba:le, ninia gasi ganodini hamosu hou yolesili, hadigi ganodini gegemusa:, gegesu liligi momagele gagumu da defea. <sup>13</sup> Ninia da eso hadigi ganodini esalebeba:le, amoga esalebe dunu defele, hou moloidafa hamomu da defea. Wadela:i hedesu, adini bagade ba:su, wadela:i uda lasu hou, gegesu amola mudasu, huluane yolesimu da defea. <sup>14</sup> Be dilia hu ea hou amola dilia hanai liligi, amo yolesili, Hina Gode Yesu Gelesu Ea gegesu liligi gagua gadomu da defea.

## 14

*Yesu Ea Hou Lalegagui Dunu ilia mogili da Gasa Bagade, mogili Gasa Hame*

<sup>1</sup> \*Dunu da gasa hamewane Gode Ea hou lalegagui gala, amo dunu hahawane yosia:ma. Be ea asigi dawa:su da fonobahadi hisu ba:sea, mae sia:ga gegema. <sup>2</sup> Dunu afae da ea dafawaneyale dawa:su dawa:le, ha:i manu huluane hahawane naha. Be eno ea dafawaneyale dawa:su hou da gasa hameba:le, e da dadami liligi fawane naha. <sup>3</sup> Be dunu da liligi huluane nasu dawa:, ilia da dunu amo da dadami fawane naha, ili higale ba:mu da defea hame. Amola dunu amo da dadami fawane naha, ilia da dunu amo da ha:i manu huluane hahawane naha, ilima higale fofada:mu da defea hame. Bai Gode da amo dunu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini hahawane misa:ne, logo doasi dagoi.

<sup>4</sup> Di da eno ouligisu dunu ea hawa: hamosu dunu ema higale fofada:mu da defea hame. Amo ea Hina, Hi fawane da amo hawa: hamosu dunu da didili hamomu o dafamu, Hi fawane da sia:mu. Amola Hina Gode Hi fawane da dunu ilia didili hamosu logo fodosa.

† **13:9:** Gadili Asi 20:13-15, 20:17; Mousesese ea Malasu 5:17-19, 5:21; Gobebe Salasu 19:18 \* **14:1:** Golosia 2:16



<sup>5</sup> Dunu afadafa da eso afadafa da mimogo ba:sa. Dunu eno da eso huluane defele ba:sa. Dunu huluane afae afae ilia asigi dawa:su ganodini, Gode Ea hou dawa:le, ea asigi dawa:su defele hamomu da defea. <sup>6</sup> Be nowa da eso afadafa da baligili bagade dawa:sea, e da Hina Gode nodoma:ne dawa:sa. Nowa da mae dawa:iwane ha:i manu huluane nasea, e da Hina Gode nodoma:ne naha. Bai e da ha:i manusa: hidadea Godema nodone sia:ne gadosa. Nowa da ha:i manu mogili hame nasea, e da Gode nodoma:ne hame naha. Amola e da ha:i manusa:, Godema nodone sia:sa. <sup>7</sup> Ninia huluane da ninia hou fawane dawa:ma:ne hame esala. Amola ninia huluane da ninia hou fawane dawa:ma:ne hame bogosa. <sup>8</sup> Be ninia esalebaba:le, eno dunu ilia Hina Godema nodoma:ne, ninia esala. Amola ninia bogosea, eno dunu ilia Hina Godema nodoma:ne, ninia bogomu da defea. Amaiba:le, ninia da esalea o bogosea, ninia da Hina Gode Ea:. <sup>9</sup> Bai Gelesu da esala dunu amola bogoi dunu ilima Hinawane esaloma:ne bogoi dagoi. <sup>10</sup> †Amaiba:le, dilia dadami fawane naha dunu! Dilia abuliba:le, dilia fi dunuma higale fofada:sala:? Amola dilia ha:i manu huluane udigili naha dunu! Dilia abuli dilia fi dunu higale ba:sala:? Ninia huluanedafa da Gode Ea midadi fofada:musa: lelumu. <sup>11</sup> ‡Gode Sia: da agoane dedei dila,

“Hina Godedafa da amane sia:sa,

‘Na da Esalebe Godedafa!

Dunu huluanedafa da Na midadi muguni bugili,

ilia lafidili Na da Godedafa sia:mu.’ ”

<sup>12</sup> Ninia huluane da afae afae, ninia hou hamoi defele, Godema fofada:mu.

### *Dia Fi Dunuma Dafama:ne Mae Olelema*

<sup>13</sup> Amaiba:le, dunu eno da dunu eno higale fofada:su yolesimu da defea. Be dia hawa: hamobe, amo da dia fi dunu amo ilia sadenane dafama:ne amola wadela:i hou hamoma:ne olelesu agoai ilia ba:sea, amo yolesima.

<sup>14</sup> Na da Hina Yesu Gelesu Ema madelagiba:le, ha:i manu huluanedafa da sema hame na dawa:. Be dunu eno da ha:i manu afae da ledo gala amo dafawaneyale dawa:sea, defea, amo ha:i manu da ema ledo gala. <sup>15</sup> Di da gasawane amola hidale ha:i manu nabeba:le, dia fi dunu da se nabasea, di da ema asigi hou yolesi dagoi olelesa. Amo dunu gaga:ma:ne, Gelesu da bogoi dagoi. Be di da hidale ha:i nabeba:le, di da amo dunu ea hou wadela:sa. Amo da defea hame galebe. <sup>16</sup> Dunu eno da hou moloidafa disu dawa:sa, amo da wadela:i sia:sa:besa:le, dawa:ma! <sup>17</sup> Gode Ea Hinadafa Hou da ha:i nasu hou amola hano nasu hou hame. Be Gode Ea Hinadafa Hou da hou moloidafa hamosu, olofosu hou amola

hahawane hou. (amo huluane Gode A:silibu Hadigidafa Gala da ninima iaha.) <sup>18</sup> Nowa dunu da amaiwane Yesu Gelesu Ea hawa: hamosea, Gode da amo dunu hahawane ba:mu amola osono bagade dunu ilia da ema nodomu. <sup>19</sup> Amaiba:le, olofosu da dialoma:ne amola ninia fi ganodini ninia gilisili gasawane asigilama:ne, ninia amo hou fawane fidima:ne hawa: hamomu da defea. <sup>20</sup> Dilia Gode Ea hawa: hamoi wadela:sa:besa:le, ha:i manu baligili mae dawa:ma! Ha:i manu huluane manu da defea. Be dilia ha:i manu liligi afae manu galea, amola amo nasu hou da dunu enoma dafama:ne olelesu di ba:sea, defea - amo mae moma! <sup>21</sup> Hou moloidafa da agoane diala. Adi hou - hu nasu o waini nasu - adi hou da dia fi dunuma dafama:ne olelese, amo yolesima. <sup>22</sup> Amaiba:le, amo hou dafawaneyale dawa:be liligi da di amola Gode, ali fawane wamowane gilisili fofada:mu da defea. Nowa dunu, e da ea dawa:i asigi dawa:su amoga hou moloidafa hamobeba:le, hame gogosiasea, e da hahawane bagade. <sup>23</sup> Be ea dogo ganodini amo hou da noga:idafo dafawaneyale hame dawa:sea, e da amo ha:i nasea, Gode da ema se nabima:ne fofada:sa. Bai e da mae dafawaneyale dawa:le udigili nabeba:le. Amola adi hou ea bai da dafawaneyale dawa:su hou hame, amo da wadela:i hou.

## 15

### *Ninisu Hou Mae Dawa:le, Eno Dunu Fidimu da Defea*

<sup>1</sup> Ninia gasawane lalegagui dunu da ninia hanai amo yolesili, gasa hame lalegagui dunu ilia dioi liligi gisawane fidimu da defea. <sup>2</sup> Ninia hou amo mae dawa:le, ninia fi dunu ilia dafawaneyale dawa:su hou asigilama:ne, amola ilia dogo denesiwane esaloma:ne, ili fidimu da defea. <sup>3</sup> \*Bai Yesu Gelesu da hisu Ea hou hahawane fidima:ne hame hamosu. Be Ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane dedei diala, "Dunu da dilima gadesu, amo gadesu da bu Nama doaga:i." <sup>4</sup> Gode Sia: Dedei huluane da ninima olelemusa: dedei. Ninia amo sia: dedei ba:beba:le, mae da:i dioma:ne hou amola fidima:ne hou dawa:beba:le, dafawane hamoma:beyale dawa:lusu hahawane ba:mu. <sup>5</sup> Amola dilia da Yesu Gelesu Ea hou amoma fa:no bobogebeba:le, Gode (ninima oubenasu hou, amola dogo denesisu hou amo Bai gala), E da dilima gilisili asigi dawa:su afadafa fawane imunu da defea. <sup>6</sup> Amasea, dilia huluane da gilisili ninia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea Ada amola Gode, Ema nodonanumu!

### *Dienadaile Dunu da Gode Ea Sia: Ida:iwane Naba*

\* 15:3: Gesami Hea:su 69:9

<sup>7</sup> Amaiba:le, Gode Ea hadigi dawa:beba:le, Yesu Gelesu da dili mae hihini lalegaguiba:le, dilia dunu eno dunu enoma mae hihini hahawane yosia:ma. <sup>8</sup> Na da dilima sia:sa! Yesu Gelesu da Yu dunu fidima:ne, eso huluane E da osobo bagadega esaloba, hawa: hamosu. Amo hou da Gode Ea hou da dafawane amo olelesa. Amola Gode E da Yu siba fi ilima hahawane dogolegele imunu ilegele sia:i, amo liligi Yesu da hawa: hamomusa: misi dagoi. <sup>9</sup> †Amola Dienadaile dunu da Gode Ea gogolema:ne olofosu ba:beba:le, Ema nodoma:ne, Gelesu da misi dagoi. Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Na da Dienadaile fi amo ganodini Dima nodomu!  
Na da Dima nodone gesami hea:mu!”

<sup>10</sup> ‡Sia: eno dedei, amane,  
“Dienadaile dunu! Dilia amola Gode Ea fi dunu,  
gilisili hahawane nodoma!”

<sup>11</sup> §Eno dedei amane, “Dienadaile dunu huluane!  
Hina Godema hahawane nodoma! Fifi asi gala dunu  
huluanedafa Ema nodoma!”

<sup>12</sup> \*\*Amola Aisaia da amane sia:sa,  
“Yesi egaga fi mano da  
Dienadaile dunuma Ouligisuwane esaloma:ne, misunu.  
E misunuba:le, Dienadaile dunu da dafawane  
hamoma:beyale dawa:lumu.”

<sup>13</sup> Gode da hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu hou amo ea bai esala. Dilia da Ea Hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da dilima baligiliwane hahawane hou amola olofosu hou imunu da defea. Amasea, dilia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo ea gasa lai dagoiba:le, dilia hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu hou doaga:ma:ne hahawane ouesalusu hou da asigilalumu.

*Bolo da Dienadaile Dunu ilima Olelesu Dunu*

<sup>14</sup> Na fi dunu! Na da dilia hou dawa:! Dilia hou da noga:idafa amola dilia dawa:su hou da bagade amola dilia dunu eno dunu enoma olelesu dawa:, amo huluane na dawa:.

<sup>15</sup> Be amo meloa dedei amo ganodini, na da liligi eno dilia bu dawa:ma:ne, mae beda:iwane olelei. Bai Gode da nama hahawane hawa: hamosu ia dagoiba:le, na da mae beda:iwane olelei. <sup>16</sup> Gode da na Dienadaile dunuma Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu amo olelemusa: ilegei dagoi. Dienadaile dunu da afadenene, Godema gobelesalasu liligi fedege agoane hamoi, amo hamoma:ne na da gobelesalasu dunu ea hou agoane ilima Gode Sia: Ida:iwane olelesa. Be

† 15:9: 2 Sa:miuele 22:50; Gesami Hea:su 18:49 ‡ 15:10: Mousesese ea Malasu 32:43 § 15:11: Gesami Hea:su 117:1 \*\* 15:12: Aisaia 11:10

Ema gobele salasu Dunudafa da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala. <sup>17</sup> Na da Yesu Gelesu Ema madelagiba:le, na Godema hawa: hamosu na da hidale agoane ba:sa.

<sup>18</sup> Yesu Gelesu da na dogo ganodini hamobeba:le, na da mae beda:iwane Dienadaile fi dunu amo Godema nabasu hou hamoma:ne Ema hiougi, amo fawane na da sia:mu. E da na loboga sia:, hawa: hamosu amola <sup>19</sup> musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu amo E da Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea gasaga hamoi dagoi. Amaiba:le, na da Yelusaleme moilai bai bagade yolesili, asili, Ililigame sogega doaga:i. Logoga ahoasea, na da soge huluane amo ganodini, Yesu Gelesu Ea hou, Sia: Ida:iwane gala, amo olelesu. <sup>20</sup> Na hanai asigi dawa:su da agoane diala. Soge amo ganodini ilia Yesu Gelesu Ea Dio hame nabi, agoai soge amo ganodini na da Gode Ea Sia: Ida:iwane olelemusa: hanai. Bai fedege na da eno dunu ea bai da:iya diasu gagumu higa:i gala mabu.!

<sup>21</sup> ††Gode Sia: da agoane dedei diala.

“Dunu fi amo da sia: adole iasuga hame adoi, ilia da ba:mu.

Dunu fi amo da musa: hame nabi, ilia da dawa:mu.”

### *Bolo da Louma Sogega Misunu Dawa:i*

<sup>22</sup> ††Be na da dilima misunu logo eso bagohame ga:iwane ba:i. <sup>23</sup> Be wali amo soge ganodini na hawa: hamosu da dagoiba:le, amola na da ode bagohame dilima misunu hanaiba:le, <sup>24</sup> na da wali dili ba:la misunu dawa:lala. Na da Siba:ini sogega doaga:ma:ne, logoga ahoabeba:le, dili ba:mu. Na da dilia soge ganodini hahawane ouesalu, dilia da na fidilalu, na da bu ahoanu Siba:ini sogega ahoana doaga:mu. <sup>25</sup> §§Be wahadafa na da Yelusaleme moilai bai bagadega, Gode Ea fi dunu fidimusa: masunu.

<sup>26</sup> Bai Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu Ma:sidounia soge amola Aga:ia soge amo ganodini ilia udigili hahawane Gode Ea fi dunu Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini fidimusa:, muni imunusa: dawa:i. <sup>27</sup> \*\*\*Ilisu hanaiba:le fidimusa: dawa:i galu. Be ilia da amo dunu fidimu da ilima dabe imunu agoai gala. Yu dunu da ilia a:silibu hou mae hihini Dienadaile dunuma iabeba:le, Dienadaile dunu da dabe agoane ilia osobo bagade labe liligi Yu dunuma bu imunu da defea. <sup>28</sup> Amo hawa: hamomu dagosea, muni imunu liligi huluane ia dagoiba:le, na da Siba:ini sogega doaga:musa: logoga ahoasea, dili yosia:mu. <sup>29</sup> Na da dilima doaga:sea, na da Yesu Gelesu Ea hahawane hou amoga nabaiwane doaga:mu. Amo na dawa:!

†† 15:21: Aisaia 52:15 †† 15:22: Louma 1:13 §§ 15:25: 1 Golidia 16:1-4  
\*\*\* 15:27: 1 Golidia 9:11

<sup>30</sup> Na fi dunu! Na da Hina Gode Yesu Gelesu amola asigi hou Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da nama i, amoga dilima ha:giwane adole ba:sa. Na hou fidima:ne, dilia Godema sia:ne gadoma:ne, nama gilisima! <sup>31</sup> Gode Ea hou hame lalegagui dunu Yudia soge ganodini, ilia na medosa:besa:le, Godema sia:ne gadoma. Amola na hawa: hamosu Yelusaleme moilai bai bagade ganodini, amo Gode Ea fi dunu ilia hahawane ba:ma:ne, Godema sia:ne gadoma. <sup>32</sup> Amasea, Gode da hanai galea, na da hahawane bagade dilima misini, dili amola gilisili hele esalumuba:le, hahawane bagade ba:mu.

<sup>33</sup> Gode, ninia olofosu ea bai esala, dili gilisili esalumu da defea. Ama.

## 16

*Bolo da Fa:no Bobogesu Dunu Afae Afae ilima Asigi Sia: Sia:sa*

<sup>1</sup> Ninia fi uda ea dio amo Fibi, e da Senegalia sese fidisu uda, amo ea hou da moloiwane na dilima sia:sa. <sup>2</sup> Gode Ea fi dunu ilia hou defele, dilia Yesu Ea Dioba:le amo uda hahawane yosia:le, ea hanai defele noga:le fidima. Bai e da na amola eno dunu bagohame noga:le fidi.

<sup>3</sup> \*Balisila amola A:gowila, ela da na gilisili Yesu Gelesu Ea hawa: hamonana. Dilia na asigi sia: elama olelema. <sup>4</sup> Ela da na fidima:ne, bogomu hame hihi galu. Amaiba:le, na da elama nodosa. Na fawane hame, be Dienadaile Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane da elama nodosa. <sup>5</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia ela diasuga sia:ne gadomusa: gilisisa. Elama amola na asigi sia: adosima. Na na:iyadodafa ea dio amo Ibinidase ema na asigi sia: olelema. E da A:isia soge amo ganodini, bisili Yesu Ea hou lalegagui. <sup>6</sup> Meli amola, e da dili fidima:ne gasa bagade hawa: hamosu. Na asigi sia: ema adosima. <sup>7</sup> A:dalounaigase amola Yunia:se, na Yu fi dunu ela gilisili na amola se iasu diasu hawa: hamosu. Ela da na bisili hidadea Yesu Ea hou lalegagui. Asunasi dunu ilia ela noga:le dawa:. Elama na asigi sia: adosima.

<sup>8</sup> Na na:iyado Hina Gode Ea fi ganodini ea dio amo A:balia:idase, ema na asigi sia: sia:ma. <sup>9</sup> Eba:inase, e amola ninia, Gelesu Ea hawa: hamonana, amola na na:iyadodafa Sada:igisi, elama na asigi sia: adosima. <sup>10</sup> Abelisi da dafawanedafa dogelegele Yesuma fa:no bobogelala. Ema na asigi sia: adosima. Alisidoubiulase ea sosogo fi ilima na asigi sia: sia:ma. <sup>11</sup> Na fi Yu dunu ea dio amo Heloudionema

\* 16:3: Asunasi Dunu Iliia Hou 18:2

na asigi sia: adosima. Nasisase ea sosogo fi amo ganodini Yesu Ea hou lalegagui dunu ilima na asigi sia: olelema.

<sup>12</sup> Dalaifina amola Dalaifousa, amo uda ela Hina Gode Ea hawa: hamonana, elama na asigi sia: adosima. Na na:iyadodafa Besis da Hina Yesu Gelesu amoma bagade hawa: hamosu. Na asigi sia: ema sia:ma. <sup>13</sup> †Lufase amola da Hina Yesu Gelesu Ea hawa: baligiliwane hamosu. Ea ame da nama asigiba:le, na da ea gofe defele esala. Elama na asigi sia: adosima. <sup>14</sup> Asinigalidase, Felegone, Hemese, Ba:daloubase amola Hema:se, amola Yesu Ea hou lalegagui dunu huluane ilima gilisi, amo huluanema na asigi sia: adosima. <sup>15</sup> Failolougase, Yulia, Niliuase, ea aba Ouliba:se amola Gode Ea fi dunu huluane ilima gilisi, amo huluanema na asigi sia: adosima.

<sup>16</sup> Dilia fi amo ganodini dunu eno da dunu enoma ola eya agoane nonogoma. Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane da dilima asigi sia: adosisa.

*Bolo da Sia: Dagomusa;, Hamoma:ne Sia:i*

<sup>17</sup> Na fi dunu! Na dilima ha:giwane sia:sa. Dunu ilia dilia fi amo ganodini afafasu hou olelesa amola eno dunu ilia dafawaneyale dawa:su hou wadela:sa amola dilima musa: olelei liligi amoma halale sia:sa, amo dunu dawa:ma! Ilima mae gilisima!

<sup>18</sup> Bai agoai hamosu dunu da ninia Hina Gode Yesu Gelesu fidima:ne hame hamosa. Be ilisu, ilia da:i hodo hanai hou fidima:ne hawa: hamosa. Iliu dabuagado sia: ida:iwane sia:beba:le, amola dabua fawane eno dunuma ogogole nodobeba:le, moloidafa dunuma ogogosa. <sup>19</sup> Dunu huluane da dilia Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo dilia mae yolesili eso huluane gasawane lalegagui, amo hou nabi dagoi. Amaiba:le, na da dilima nodosa. Na da agoane hanai gala. Dilia da hou moloidafa hamoma:ne, bagade dawa:su dunu agoane ba:mu da defea. Be dilia wadela:i hou mae hamoma:ne, hamedafa dawa:su dunu agoane ba:mu na hanai. <sup>20</sup> Amasea, Gode (ninia olofosu Bai) E da ayawane dilia emoga goudama:ne, Sa:ida:ne dilia emo hagududili ligisimu.

Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu hou da dili fidima:ne, na Godema sia:ne gadosa.

<sup>21</sup> ‡Na fdisu dunu Dimodi da dilima ea asigi sia: adosisa. Amola ninia Yu fi dunu, Liusiase, Ya:isane amola Soubada, ilia da asigi sia: dilima adosisa.

<sup>22</sup> (Na, Desiase, na da Bolo ea sia: amo meloaga dedei. Na, dilima Yesu Ea Dioba:le asigi sia: adosisa.) <sup>23</sup> §Na aowasu dunu Ga:iase, amo ea diasu ganodini na da esala amola Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da gilisisa, amo da dilima asigi sia: adosisa. Ila:sadase, (Louma moilai bai bagade muni ouligisu dunu) amola ninia fi dunu Gawodase da dilima asigi sia: adosisa.

<sup>24</sup> Hina Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu dilima dialoma:ne, na Godema sia:ne gadosa. Ama.

*Sia: Dagomusa: Bolo da Nodone Sia:ne Gadosa*

<sup>25-26</sup> Gode da Hadigidafa! Ninia Ema nodomu da defea! Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala, na da agoane olelesa. Amo da Yesu Gelesu Ea hou dafawanedafa hou musa: ode bagohame wamolegei agoane, be wali ninia ba:sa. Wali, balofede dunu ilia da amo dafawane hou dedeiba:le, sia: da hadigiga misi dagoi. Amola Gode da hamoma:ne sia:beba:le, dunu huluane ilia dafawaneyale dawa:beba:le nabasu hou hamoma:ne, dunu eno da osono bagade fifi asi gala huluane olelesa. Amo hou defele, dilia huluane dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini gasawane leloma:ne, Gode da defele esala.

<sup>27</sup> Gode Hi fawane da Gode Esala. Hi fawane da dawa:su huluane gagusa. Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, ninia eso huluane mae yolesili Godema hadigi ima:ne, nodonanumu da defea. Ama.

Sia: Ama Dagoi

# 1 Golidia

(Da:i Sia: - 1 Corinthians; Modu - 1 Korinto; Bisini - 1 Korin)

## *Hidadea Sia:*

Bolo da Golidia dunuma meloa dedene iasi. Bolo da musa: Golidia moilai bai bagadega Gode Ea Hou olelebeba:le, lalegagui dunu da gilisili Yesu Ea fa:no bobogesu fi hamoi. Be Bolo da yolesili, asili, ogogosu hou amola giadofale olelesu hou da ilima doaga:i. Bolo ea meloa dedei, amo esoga Golidia da moilai bai bagade A:isia soge bagade amo ganodini dialu. Louma gamane da ili ouligisu. Golidia amo ganodini ilia bidi lasu hou bagohame hamosu. Ilia hou dawa:beba:le, ilia hahawane galu. Be wadela:i hou bagade galu amola ilia da a:silibu liligi bagohame ilima udigili nodone sia:ne gadosu. Bolo da Golidia sese amo ganodini afafasu hou, wadela:i uda lasu hou, uda lasu hou, Godema sia:ne gadomusa: gilisisu hou, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Ea hahawane dogolegele iasu liligi amola da:i hodo wa:legadosu hou, amo huluane mogili ilia giadofale dawa:i ba:beba:le, hahamomusa: dawa:i galu. Sia:alalo 13 da asigidafa hou ninima noga:le olelesa.

## *Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-9

2 Golidia Yesu Fa:no Bobogesu Fi ilia Afafasu Hou. Sia:alalo 1:10-4:21

3 Uda Lasu Hou amola sosogo Fi ilia Hou...Sia:alalo 5:1-7:40

4 Yesu Gelesu Ea Fi Dunu da Eno Hame Lalegagui Dunu Ba:ma:ne adi hamosala:? ...Sia:alalo 8:1-11:1

5 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Hou amola Nodone Sia:ne Gadosu Hou...Sia:alalo 11:2-14:40

6 Yesu Gelesu Ea Wa:legadoi Hou. Ea Fa:no Bobogesu Dunu ilia Fa:no Wa:legadomu Hou...Sia:alalo 15:1-58

7 Iliia Yesu Ea Fi Dunu Yudia Soge Ganodini amo Fidima:ne Muni Imunusa: Dawa:i...Sia:alalo 16:1-4

8 Asigi Sia: amola Sia: Dagosu...Sia:alalo 16:5-24

## *1 Golidia*

<sup>1</sup> Na da Bolo. Gode da hanaiba:le, E da na Yesu Gelesu Ea asunasi dunu hawa: hamomusa:gini ilegei dagoi. Na amola ninia fi dunu ea dio amo Sosodenese, ani amo meloa dedesa.



<sup>2</sup> \*Dilia da Gode Ea fi dunu Golidia moilai bai bagade ganodini esala. Dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Gode Ea fi dunu esalebaba:le, Gode da dili Ea hadigi fi dunu hahamoma:ne, dilima wei dagoi. Dili amola dunu huluane soge huluane amo ganodini da Hina Gode Yesu Gelesu (ninia Hina Gode amola ilia:) amo Ea hou lalegaguiba:le, Ema nodone sia:ne gadosu dunu esala. Dili huluane dilima ania meloa dedene iasimusa: dawa:.

<sup>3</sup> Nini Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, dilima hahawane dogolegele hou amola olofosu hou ima:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

*Gode da Golidia Dunu Fidibiba:le, Bolo da Nodosa*

<sup>4</sup> Gode da dilima udigili hahawane dogolegele hou, Yesu Gelesu Ea hamoi liligi, amo dilima ia dagoiba:le, na da eso huluane Godema nodosa. <sup>5</sup> Dilia da Gelesuma madelagiba:le, bagade gagui dunu agoane ba:sa. Dilia da sia: adole iasu hou amola bagade dawa:su hou bagade gagusa. <sup>6</sup> Dilia dogo ganodini, Gelesu Ea sia: ida:iwane gala da ifa difi agoane sa:i dagoiba:le, <sup>7</sup> dilia da Yesu Gelesu Ea dunu huluane ba:ma:ne bu misunu eso ouesalebaba:le, Ea hahawane dogolegele olelei liligi hulanedafa lai dagoi. <sup>8</sup> Dilia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea bu misunu eso amoga wadela:i hou amola ledo hamedei ba:ma:ne, Yesu da dili gasawane leloma:ne fidilaluma:mu. <sup>9</sup> Dilia Gode Eagofe Yesu Gelesu, ninia Hina Gode, Ema gousa:ma:ne, Gode da dilima misa:ne sia:i. Gode Ea hou da moloidafa.

*Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi (Sese) da Afafasa*

<sup>10</sup> Na fi dunu! Na da ninia Hina Gode Yesu Gelesu Ea Dioba:le dili huluanema agoane sia:sa. Mae afafama:ne, sia: hisu hame be afadafa fawane sia:ma amola asigi dawa:su afadafa hamoma. <sup>11</sup> Be na fi dunu! Galoui ea sosogo fi dunu da nama moloiwane olelei amane. Dilia fi amo ganodini sia:ga gegesu da gala ilia sia:i. <sup>12</sup> †Bai agoane na sia:sa. Dunu afae da hisu, eno da hisu sia: hisu hisu sia:sa. Afae da amane sia:sa, “Na da Boloma fa:no bobogesa!” Eno da amane sia:sa, “Na da Abolosema fa:no bobogesa!” Eno da amane sia:sa, “Na da Bidama fa:no bobogesa!” Eno da amane sia:sa,” Na da Gelesuma fa:no bobogesa:!” <sup>13</sup> Dilia adi dawa:bela:? Gelesu da fifili afafabela:? Bolo da dili gaga:ma:ne, bulufalegeiga bogobala:? Dilia da Boloma fa:no bobogema:ne, hanoga fane salibala:? Hame mabu!

<sup>14</sup> ‡Na da Galisibase amola Ga:iase, ela fawane hanoga fane sanasi. Be na da eno ba:bodaise hame hamoiba:le,

\* 1:2: Asunasi Dunu Iliia Hou 18:1 † 1:12: Asunasi Dunu Iliia Hou 18:24

‡ 1:14: Asunasi Dunu Iliia Hou 18:8, 19:29; Louma 16:23

na da Godema nodosa. <sup>15</sup> Amaiba:le, dilia da nama fa:no bobogema:ne ba:bodaise hamoi, amo dunu ilia sia:mu da hamedei gala. <sup>16</sup> §(Dafawane! Na gogolei! Na da Sidifena:se amola ea sosogo fi hanoga fane sanasi. Be na da eno ba:bodaise hamobela:? Na gogolei.) <sup>17</sup> Gelesu da na ba:bodaise hawa: hamomusa:, hame asunasi. E da Gode Sia: Ida:iwane olelema:ne, na asunasi dagoi. Osobo bagade dunu ilia bagade dawa:su sia: mae dawa:le, be Gelesu Ea bulufalegeiga bogoi amo hou da gasa bagade, amo olelema:ne E da na asunasi dagoi.

*Yesu Gelesu Ea Hou da Gode Ea Bagade Dawa:su amola Gode Ea Gasa Olelesa*

<sup>18</sup> Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogoi, amo sia: Helo soge doaga:musa: logoga ahoabe dunu da gagaoui sia: agoane naba. Be ninia da dunu amo da Yesu Ea gaga:lala dunu, amo sia: da Gode Ea gasa ninima olelesa. <sup>19</sup> \*\*Gode Sia: da agoane dedei dila,

“Na da bagade dawa:su dunu ilia dawa:su gugunufin-  
isimu.

Na da sugulu hamoi dunu ilia dawa:digisu la:didili  
ligisimu.”

<sup>20</sup> ††Amaiba:le, bagade dawa:su dunu, sugulu hamoi dunu amola sia: fofada:su bagade dawa:su dunu da wali hamedei agoane ba:sa. Gode Ea hamobeba:le, osobo bagade dunu bagade dawa:su hou da gagaoui hou agoai ba:sa.

<sup>21</sup> Gode da dawa:sudafa gaguiba:le logo hamoi amane. Dunu ilisu asigi dawa:su amoga Gode Ea hou dawa:mu da hamedei. Ninia sia: da ‘gagaoui sia:’ dunu ilia dawa:lala. Be amo sia:ga, Gode da dafawaneyale dawa:su dunu gaga:ma:ne ilegei.

<sup>22</sup> Yu dunu dafawaneyale dawa:ma:ne, ilia musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu liligi hogosa. Galigi dunu dafawaneyale dawa:ma:ne, bagade dawa:su hou hogosa. <sup>23</sup> Be ninia da hisu. Ninia da Yesu Gelesu osobo bagade dunu gaga:ma:ne bulufalegeiga bogoi, amo fawane olelesa. Yu dunu da amo sia: higale naba. Dienadaile dunu da amo sia: da gagaoui dawa:. <sup>24</sup> Be eno dunu, Yu dunu amola Dienadaile dunu ilima Gode da misa:ne wele sia:i, ilia da amo sia: da Gelesu Ea hou olelesa dawa:. Bai E da Gode Ea gasa amola Gode Ea bagade dawa:su esala. <sup>25</sup> Bai Gode Ea gagaoui agoane ba:su hou da bagade dawa:su hou. Amo da osobo bagade dunu ilia dawa:su baligisa. Amola Gode

§ 1:16: 1 Golidia 16:15  
Aisaia 19:12, 33:18, 44:25

\*\* 1:19: Aisaia 29:14

†† 1:20: Yoube 12:17;

Ea gasa hame agoane ba:su hou da gasa bagade. Amo da osobo bagade dunu ilia gasa hou bagade baligisa.

<sup>26</sup> Na fi dunu! Gode da dilima misa:ne sia:i, dilia amo esoga hou dialu bu dawa:ma. Dilia da osobo bagade dunu ba:ma:ne, bagahame da bagade dawa:su amola gasa bagade ouligisu dunu ba:i. <sup>27</sup> Be Gode da hanaiba:le, E da bagade dawa:su dunu gogosiamane, gagaoui agoane dunu Ema misa:ne sia:i. Amola E da gasa bagade dunu gogosiamane, gasa hame dunu Ema misa:ne sia:i. <sup>28</sup> Gode da dunu amo osobo bagade dunu ilia da hamedeiwane ba:sa amola higale ba:sa, amo dunu Ema misa:ne sia:i. Osobo bagade dunu eno amo ilia da dunu ea hou da mimogo dawa:be, amo wadela:musa:, Gode da agoane hamosu. <sup>29</sup> Amaiba:le, Gode ba:ma:ne, dunu afae da hidale gasa fi hamomu da hamedei. <sup>30</sup> Be Gode da dili lale, Yesu Gelesuma madelagi dagoi. Ninia da Yesu Gelesu Ea hou dawa:beba:le, amo da ninia bagade dawa:su hou. Ea hawa: hamobeba:le, ninia hou afadenei ida:iwane hamoi dagoi, Gode da ba:sa. Ninia se iasu diasu logo da doasi dagoiba:le, ninia Gode Ea hadigi fi dunu hamoi dagoi.

<sup>31</sup> †† Amaiba:le, Gode Sia: Dedei defele dawa:mu da defea. “Nowa da hidale gasa fi sia:musa: dawa: galea, e da Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamoiba:le fawane hidale sia:mu da defea.”

## 2

### *Yesu Gelesu Bulufalegeiga Bogoi Olelesu Sia:*

<sup>1</sup> Na fi dunu! Na da musa: Gode Ea wamolegei dafawane sia: dilima olelemusa: doaga:loba, na da sia: sedaga amola bagade dawa:su hou amoga hame olelei.

<sup>2</sup> Be na da dilima ouesaloba, na dogo ganodini liligi eno mae dawa:le, Yesu Gelesu Ea hou amola Ea bulufalegeiga bogoi, amo fawane olelemusa: dawa:i galu. <sup>3</sup> \* Amaiba:le, na da dilima manaba, na da gasa hame amola beda:iba:le yaguguiwane ba:i. <sup>4</sup> Na olelesu amola na sia: da osobo bagade dunu ilia bagade dawa:su hou agoane hame ba:su. Be Gode Ea A:silibu amo ea gasa bagade hou da na sia: ganodini ba:su. <sup>5</sup> Amaiba:le, dilia dafawaneyale dawa:su hou ea bai da osobo bagade dunu ilia dawa:su hame. Dilia dafawaneyale dawa:su hou ea bai da Gode Ea gasa bagade hou.

### *Gode Ea Bagade Dawa:su*

<sup>6</sup> Be dunu ilia a:silibu hou da asigilai, ilima na da bagade dawa:su sia: olelesa. Be amo dawa:su sia: da osobo bagade dunu amola osobo bagade hina dunu amo ilia dawa:su hou defele hame. Amo osobo bagade dawa:su hou da mugululi hame ba:mu.

<sup>7</sup> Na olelesu liligi da Gode Ea wamolegei dawa:su liligi. Amo da osobo bagade dunu mae ba:ma:ne wamolegei. Be osobo bagade hame hamoi esoga, Gode da amo dawa:su hou amoga hobeia ninia hadigima:ne dawa:i galu. <sup>8</sup> Osobo bagade hina dunu huluane ilia amo dawa:su hou hame dawa:i. Amo dawa:su hou ilia dawa:i ganiaba ilia da hadigi Hina Gode Yesu Gelesu bulufalegeiga hame medole legela:loba. <sup>9</sup> †Be Gode Sia: da agoane dedei diala,  
 “Dunu afae da hame ba:i liligi, hame nabi liligi  
 amola dunu afae da amo liligi da ba:mu hamedafa  
 dawa:i galu,  
 amo liligidafa Gode da Ema asigi dunu  
 ilima ima:ne hahamoi dagoi.”

<sup>10</sup> Be Gode da Ea A:silibu amoga Ea wamolegei liligi ninima olelei. Gode Ea A:silibu da liligi huluane hogosa. E da Gode Ea hanai wamolegei asigi dawa:su bagade hou hogosa. <sup>11</sup> Osobo bagade dunu ea a:silibu hi fawane da amo dunu hi hou dawa:sa. Amo defele, Gode Ea A:silibu, Hi fawane da Gode Ea hou dawa:sa.

<sup>12</sup> Osobo bagade a:silibu da ninia dogo ganodini hame aligila sa:i. Be Gode da asunasiba:le, Ea A:silibu da ninia Gode Ea iasu liligi huluane dawa:ma:ne, ninia dogo ganodini aligila sa:i dagoi.

<sup>13</sup> Amaiba:le, ninia osobo bagade dunu ilia asigi dawa:su olelebeba:le hame sia:sa. Be Gode Ea A:silibu da ninima olelebeba:le, ninia da sia:sa. Ninia da dunu amo ilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu da aligila sa:i, ilima a:silibu hou olelesa. <sup>14</sup> Be nowa da Gode Ea A:silibu hame lai, amo da Gode Ea A:silibu iasu liligi lamu hamedei. E da amo hou hame dawa: amola a:silibu hou da gagaoui hou dawa:sa. Bai Gode Ea A:silibu olelesu liligi da a:silibuga dawa:su liligi fawane. <sup>15</sup> Be nowa da Gode Ea A:silibu ea dogo ganodini esala, amo da liligi huluane eno da defea, eno da wadela:i, e da dawa:lala. Be eno dunu da Gelesu dunu ea hou dawa:mu amola ema fofada:mu da hamedei.

<sup>16</sup> ‡Gode Sia: da amane dedei diala,  
 “Nowa da Gode Ea asigi dawa:su dawa:bela:?  
 Nowa da Ea hou fidima:ne, Ema sia:mu dawa:bela:?”  
 Be ninia da Gelesu Ea asigi dawa:su lai dogoi.

## 3

<sup>1</sup> Be na fi dunu! Na da dunu ilia Gode Ea A:silibu lai dagoi ilima sia:mu, amo defele na da dilima sia:mu gogolei. Na da osobo bagade dunu, mano dudubusa Gelesu Ea hou lalegagui dunu ilima sia:sa defele dilima sia:i. <sup>2</sup> \*Na da dilima gasa ha:i manu mae iawane, dodo hano fawane iasu. Bai dilia da gasa ha:i manu, manu hamedei. Amola wali, dilia amo manu hamedei. <sup>3</sup> Bai dilia da osobo bagade dunu ilia hou defele hamonana. Dilia da mudasu amola sia:ga gegesu hamonanebeba:le, dilia da osobo bagade dunu defele esala amo olelesa.

<sup>4</sup> †Afadafa da amane sia:sa, “Na da Boloma fa:no bobogesa!” Eno da amane sia:sa, “Na da Abolesema fa:no bobogesa!” Agoane hamobeba:le, dilia da osobo bagade hame lalegagui dunu defele hamosa. <sup>5</sup> Abolose da nowala:? Bolo da nowala:? Ania da Gode Ea hawa: hamosu dunu fawane. Ania da hawa: hamobeba:le, Gode da dilima dafawaneyale dawa:su hou olelei. Ninia da Hina Gode Ea ilegei hawa: hamosu fawane hamonana. <sup>6</sup> ‡Na da hawa: bugi. Abolose da amoma hano sogas:su. Be Gode Hi fawane da amo bugi sono heda:ma:ne hamosu.

<sup>7</sup> Hawa: bugisu dunu amola hano sogas:su dunu da dunu hamedei agoane. Be Gode Hi fawane da bugi heda:ma:ne hamobeba:le, Hi hou da bagadedafa. <sup>8</sup> Hawa: bugisu dunu amola hano sogas:su dunu da hisu hisu hame. Gode da dunu huluane ilia hawa: hamoi hisu hisu, amo defele ilima bidi imunu. <sup>9</sup> Ania da gilisili Gode Ea hawa: hamonana. Dilia da fedege agoane Gode Ea sagai gala. Dilia da Gode Ea diasu. <sup>10</sup> Gode da nama dawa:su hou iabeba:le, na da diasu gagusu dunu ida:iwane gala ea hou defele, diasu ifa bugi dagoi. Dunu eno da amo diasu ifa bai da:iya diasu gagusa. Be dunu huluane da dawa:iwane diasu gagumu da defea. <sup>11</sup> Gode da diasu gaguma:ne, diasu ifa baidafa afadafa fawane amo Yesu Gelesu, Gode da bugi dagoi. Gode Ea diasu gaguma:ne, diasu ifa bai eno bugimu hame gala, Yesu Gelesu Hi fawane. <sup>12</sup> Dunu mogili, diasu gaguma:ne, ilia amo diasu bai da:iya gouli, silifa, igi ida:iwane gala amola ouli amo bai da:iya gagusa. Be eno ilia wadela:i ifa, gisi amola me, amoga diasu gagusa. <sup>13</sup> Be Yesu Gelesu Ea bu misunu eso amoga, E da dunu huluane ilia gagusu hou adoba:mu. Bai amo esoga, lalu da dunu huluane ilia hawa: hamoi hou huluane adoba:mu. <sup>14</sup> Nowa dunu da diasu bai da:iya diasu gasa bagade gagui ba:sea, gagusu dunu da bidi ida:iwane lamu. <sup>15</sup> Be nowa da diasu gasa hame gagui ba:sea, ea diasu da

\* 3:2: Hibulu 5:12-13 † 3:4: 1 Golidia 1:12 ‡ 3:6: Asunasi Dunu Iliia Hou 18:4-11, 18:24-28

laluga nei dagole, hawa: hamoi fisimu. Be Gode da amo dunu gaga:mu. Be e da fedege agoane, abula nene dagole, da:i nabadowane Gode Ea sogega heda:mu.

<sup>16</sup> §Dilia da Gode Ea Debolo Diasu gala, amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dilia da:i hodo ganodini esala. Amo dilia dawa:bela:? <sup>17</sup> Amaiba:le, nowa da Gode Ea Debolo Diasu wadela:sea, Gode da amo dunu wadela:mu. Gode Ea Debolo Diasu da hadigi gala amola dili da Gode Ea Debolo Diasu. <sup>18</sup> Dilia hou dilisu mae ogogoma! Nowa dunu da osobo bagade hou dawa:beba:le, hi da na bagade dawa:su hisu da dawa:sea, defea, amo dunu da ea hou fonobone, gagaoui agoane hamomu da defea. Amasea, e da bagade dawa:sudafa bu ba:mu. <sup>19</sup> \*\*Bai osobo bagade dunu ilia bagade dawa:su ba:su liligi, amo Gode da gagaoui liligi agoane ba:sa. Gode Sia: Dedei defele, “Gode da bagade dawa:su dunu ilia bagade dawa:su hou afadenene bu ilima sani agoane hamosa!” <sup>20</sup> ††Gode Sia: eno da agoane dedei dila, “Hina Gode da bagade dawa:su dunu ilia asigi dawa:su da hamedei liligi dawa:.” <sup>21</sup> Amaiba:le, ninia da osobo bagade dunu ilia hawa: hamobeba:le hidale sia:mu da defea hame. Liligi huluane da dilia liligi gala. <sup>22</sup> Bolo, Abolose, Bida, osobo bagade, esalusu, bogosu, wali eso amola fa:no misunu eso, - liligi huluane da dilia liligi. <sup>23</sup> Amola dili da Yesu Gelesu Ea:. Amola Yesu Gelesu da Gode Ea:.

## 4

### *Gelesu Ea Asunasi Dunu*

<sup>1</sup> Ninia da Gode Ea wamolegei dafawane sia: ouligima:ne, Gode Ea hawa: hamosu dunu esala. Amo dilia dawa:mu da defea. <sup>2</sup> Agoai hawa: hamosu dunu da hou afadafa fawane ema ilegei. E da ea hina dunu mae yolesili eso huluane fidimu. <sup>3</sup> Dilia da osobo bagade hou dawa:le, na houba:le fofada:musa: dawa:sea, na da hame da:i diomu. Amola na hou nisu da hame fofada:sa. <sup>4</sup> Na asigi dawa:su ganodini na fofada:beba:le, na da giadofale hamobe hame ba:sa. Be nisu fofada:beba:le, na hou da hadigidafa hame olelesa. Hina Gode Hi fawane da nama fofada:su houdafa dawa:.. <sup>5</sup> Amaiba:le, dilia hedolowane Yesu Ea bu misunu eso misa:ne ouesalea, dunu enoma fofada:sudafa hamomu da defea hame galebe. Hina Gode Yesu Gelesu bu masea, Hisu da amo fofada:sudafa hamomu. E da dunu huluane hadigi ganodini ba:ma:ne, wamolegei asigi dawa:su amola hamosu liligi huluane olelemu. Amasea, dunu huluane

ilia hawa: hamoi defele, Gode Ea nodosu ba:mu. <sup>6</sup> Na fi dunu! Na da dili fidima:ne, amo hou huluane fedege agoane na amola Abolose, ania hou olelema:ne, dilima olelei. Musa: sia:i liligi amane, “Sema defele hamoma!” amo dilia dawa:ma:ne, na olelei. Dilia dunu afadafa ema nodomu amola enoma higamu, amo da defea hame. <sup>7</sup> Dilia hou da eno dunu ilia hou hame baligisa. Gode da dilia gagui liligi huluane dilima i. Amaiba:le, dilia da dilisu liligi lai dagoi amo dawa:beba:le, gasa fi hamomu da defea hame.

<sup>8</sup> Dilia liligi huluane lai dagoiba:le sadi ganabela:? Dilia da bagade gaguila:? Dilia da nini defele hame, hina dunu hamobela:? Defea! Dilia da hina hamoi dagoi na hanai gala. Amai ganiaba, nini amola dili, gilisili hina dunu hamona:noba. <sup>9</sup> Be na da agoane ba:sa. Gode da nini asunasi dunuma fa:nodafa sogebi i dagoi. Ninia da ninima se imunusa: fofada:i dagoi dunu agoane lela. Ninia da dunu ilia bogomu ba:ma:ne, osobo bagade dunu huluane amola a:igele dunu huluane lela, amo dunu defele esala. <sup>10</sup> Ninia Gelesu Ea hou fidimusa:, gagaoui dunu agoane ba:sa. Be dilia da Yesu Gelesu Ema madelagiba:le, bagade dawa:su dunu agoai ba:sa. Ninia da gasa hame be dilia da gasa bagade. Dunu eno da ninima higasa. Be ilia dilima nodosa. <sup>11</sup> Musa: amola wali, ninia ha:i amola hano hanai,. Ninia abula da gadelai, wadela:i. Dunu eno da nini fasu. Ninia udigili soge afae yolesili, soge enoga ahoa. <sup>12</sup> \*Bagade hawa: hamobeba:le, ninia da:i hodo ninisu gufia:ne gala:sa. Dunu eno ninima gagabusu aligima:ne sia:sea, ninia dabe ilima nodone sia:sa. Iliia ninima se dabe iasu iasea, ninia mae ougiwane ouesala.

<sup>13</sup> Dunu eno ninima sisa:nosea, ninia bu dabe asigi sia: sia:sa. Ninia da osobo bagade isu agoane diala. Ninia musa: amola wali, osobo bagade isu fi dunu agoane esala.

<sup>14</sup> Na da amo sia: dilia gogosiamane hame dedesa. Be dilia da na dogolegei mano hamoiba:le, dilima olelemusa: dedesa. <sup>15</sup> Amabela:? Dilia da Yesu Gelesu Ea hou bu dawa:ma:ne ouligisu dunu 10,000 agoane esala ganiaba, dilia da ada afadafa fawane ba:la:loba. Amo da na. Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala dilima olelebeba:le, dilia Yesu Gelesuma madelagi dagoi. Amaiba:le, na da dilia ada hamoi dagoi.

<sup>16</sup> †Amaiba:le, na dilima ha:giwane edegesa. Dilia na hou defele hamoma! <sup>17</sup> Amo hou fidima:ne, na da Dimodi, na dogolegei yolesisu hame dawa: mano Yesu Gelesuma madelagi, dilima asunasimu. E da na hou huluane na

\* **4:12:** Asunasi Dunu Iliia Hou 18:3 † **4:16:** 1 Golidia 11:1; Filibai 3:17

Yesuma madelagiba:le hamosa liligi, amo na da Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi dunu sogebi huluane ganodini ilima olelesa, dili bu dawa:ma:ne dilima olelemu.

<sup>18</sup> Dilia mogili, na da dili ba:musa: bu hame misunu dawa:beba:le, gasa fi hou hamonana. <sup>19</sup> Be Gode da hanaiba:le ilegesea, na da hedolowane dilima misunu. Na da doaga:sea, amo gasa fi dunu, ilia sia:i liligi mae dawa:le, na da nisu ilia gasadafa hou ba:mu. <sup>20</sup> Bai Gode Ea Hinadafa Hou da lafidili sia:i liligi hame, be gasa bagadedafa gala. <sup>21</sup> Amaiba:le, dilia da adi hanabela:? Na da ougiwane fegasu gaguiwane dilima misa:bela:? O na da asigiwane amola gebewane dilima doaga:mu da defeala:?

## 5

*Bolo da Yesu Ea Fi Ganodini, Wadela:i Uda Lasu Hou Ba:i*

<sup>1</sup> \*Be wali wadela:i uda lasu hou, amo da hame lalegagui dunu fi ilia hou baligi agoane, amo hou da dilia fi ganodini dila, eno dunu ilia sia: daha. Dunu afae e da ea ada idua adole labe na naba. <sup>2</sup> Amaiba:le, dilia abuli gasa fi hou dawa:sala:? Amo hou yolesili, dilia da gogosiamu da defea galu. Dunu e da agoane wadela:i hou hamobeba:le, dilia fadegamu da defea. <sup>3</sup> - <sup>4</sup> Na da soge sedagaga esala. Be na a:silibu da dilima gilisisa. Amola na da dilima gilisi amo defele na da Hina Gode Yesu Gelesu Ea Dioba:le amo dunu e da wadela:i bagade hamoi amoma se dabe iasu lama:ne fofada:i dagoi. Dilia da gilisisia amola na da na a:silibuga dilima gilisisia, Hina Gode Yesu Gelesu da Ea gasaga ninima gilisibiba:le, <sup>5</sup> dilia amo dunu ea da:i hodo wadela:ma:ne be ea a:silibu da Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu Misunu Eso amoga gaga:i ba:ma:ne, amo dunu Sa:ida:nema ima.

<sup>6</sup> †Dilia gasa fi hamomu da defea hame galebe. Musa: sia: dilia dawa:, amane, “Yisidi fonobahadi fawane da agi huluane heda:ma:ne hamosa.” <sup>7</sup> ‡Amaiba:le, dilia huluane hadigidafa ba:ma:ne, hea yisidi huluane fadegamu da defea. Amasea dilia da agi gaheabolodafa, yisidi hame gala agoane ba:mu. Amo da dilia houdafa na dawa:. Yesu Gelesu ninia Baligisu sibi mano da gobelesali dagoiba:le, ninia Baligisu Lolo Nasu da hahamoi dagoi. <sup>8</sup> §Amaiba:le fedege agoane, ninia Baligisu Lolo Nasu nasea, ninia agi musa: wadela:i hou yisidi gilisi amo yolesili, ninia gaheabolo agi, yisidi hame sali liligi, agi da ledohamedei amola dafawanedafa hou, amo agi fawane manu da defea. <sup>9</sup> Na musa: meloa dedei amo ganodini, dilia wadela:i uda lasu hou, uasu

\* 5:1: Mousesee ea Malasu 22:30 † 5:6: Gala:isia 5:9 ‡ 5:7: Gadili Asi 12:5 § 5:8: Gadili Asi 13:7; Mousesee ea Malasu 16:3



hou, wamolasu hou, eno loboga hamoi 'gode' liligi amola a:silibu ilima sia:ne gadosu hou, amo hou hamosu dunu ilima mae gilisima:ne sia:i. <sup>10</sup> Be dilia da amo hou ilia hamobeba:le, hame lalegagui dunuma mae gilisima:ne na da hame dawa:i. Amo dunuma hame gilisimu ganiaba, dilia osobo bagade ganodini esalumu hamedei ba:la:loba. <sup>11</sup> Be na dawa:i liligi da agoane galu. Nowa dunu e da Yesu Ea fi dunu hi sia:sa, be wadela:i uda lasu hou ma, uasu hou ma, eno loboga hamoi 'gode' liligi, eno a:silibu ilima sia:ne gadosu hou ma, eno dunu ea hou wadela:ma:ne baligidu sia: hou ma, adini feloasu hou ma, wamolasu hou ma, amo hamosea, dilia amo dunuma mae gilisima. Ha:i manusa:, amo dunuma gilisili mae fima. <sup>12 - 13</sup> \*\*Na da ga fi dunuma fofada:mu hamedeiwane ba:sa. Gode Hi fawane da amo dunuma fofada:mu. Be dilia fi amo ganodini, dilia fi dunu ilima fofada:mu da defea. Gode Sia: Dedei defele amane, "Dilia fi amoga wadela:i hamosu dunu fadegama!"

## 6

*Yesu Ea Fa:no bobogesu Fi Dunu da Eno Lalegagui Dunu Gamanema Fofada:musa: Oule Masunu Defea Hame Gala*

<sup>1</sup> Dilia fi dunu afae da eno Yesu Ea hou lalegagui dunuma fofada:mu galea, e da Gode Ea fi dunu mae dawa:le, amo dunuma fofada:musa:, Gode Ea hou hame lalegagui fofada:su dunuma hiouginana masunu da defea hame galebe. <sup>2</sup> Gode Ea fi dunu da hobea osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilima fofada:mu, amo dilia hame dawa:bela:? Amaiba:le, dilia da osobo bagade dunu huluane ilima fofada:muba:le, dilia abuliba:le liligi fonobahadi fofada:mu defele hame ganabela:? <sup>3</sup> Ninia da a:igele dunu ilima fofada:mu, dilia hame dawa:bela:? Amaiba:le, ninia wali esalebe liligi amoma baligiliwane fofada:su dawa:mu da defea. <sup>4</sup> Amo fofada:su hou da doaga:sea, dilia da Yesu Ea hou hame lalegagui dunu, sese fi ganodini hame esala dunu, ilima fofada:mu da defea hame gala. <sup>5</sup> Dilia gogosiamu da defea! Dilia gilisisu ganodini, dawa:su dunu afae amo da fofada:su hou dilia fi ganodini hamosu dawa: agoai dunu afae hame esalabala? <sup>6</sup> Be dilia dawa:su dunu mae dawa:le, Yesu Ea hou lalegagui dunu afae da afae eno fofada:su diasuga Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilima fofada:ma:ne hiouginana ahoa.

<sup>7</sup> Dilia fi ganodini fofada:su hou bagade galebeba:le, dilia dafai hou olelesa. Eno dunu ilia dilima wadela:le hamonoba, dilia dabe hame lamu da defea galu. Eno dunu

\*\* 5:13: Mousesee ea Malasu 13:5, 17:7

da dilia liligi wamolai galea, dilia da hame dawa:mu da defea galu. <sup>8</sup> Be dilia gilisisu amo ganodini, dunu afae da ea na:iyadoma wadela:le hamosa, amola dunu eno da ea na:iyado ea liligi wamolasa. <sup>9</sup> Wadela:i hamosu dunu da Gode Ea Hinadafa Hou hame lamu, amo dilia dawa:bela:? Dilisu dilima gagaoui agoane mae dawa:ma. Nowa da wadela:i uda lasu hou o loboga hamoi 'gode' liligi o eno a:silibu ilima sia:ne gadosu hamosu o inia uda adole lasu hou o dunu eno ea sama adole lasu o <sup>10</sup> wamolasu hou o dunu eno ea dio wadela:musa: baligidu sia: dasu hou o feloasu uasu hou, nowa dunu da amo hou afae hamosea, e da Gode Ea Hinadafa Hou hame lamu. <sup>11</sup> Musa: mogili dilia amo hou defele hamosu. Be dilia wadela:i hou bu mae ba:ma:ne, Yesu Ea maga:mega dodofei dagoi. Gode Ea hou ganodini esaloma:ne, Gode da dili lai dagoi. Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le amola ninia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da hawa: hamobeba:le, dilia da Gode Ea siga ba:ma:ne afadenene bu ida:iwane hamoi dagoi.

*Gode Ea Hadigi Olelema:ne, Dilia Da:i Hodo amoga Hawa: Hamoma*

<sup>12</sup> \*Be dunu afadafa da agoane sia:mu gala, amane, "Na da liligi huluane hamomu da defea. Sema hame!" Dafawane! Be liligi huluane da dia hou hame fidisa. Na da hou huluane hamomu da defea na da sia:sa, be hou afae na da hamobeba:le, amo hou da nama hinawane dialumu da defea hame. <sup>13</sup> Dunu eno da amane sia:mu gala, "Ha:i manu da hagomo fidima:ne diala amola hagomo da ha:i manu manusa: diala." Dafawane! Be hobea Gode da ha:i manu amola hagomo gilisili wadela:mu. Dunu ilia da:i hodo amoga wadela:i uda lasu hou hamomu da defea hame. Be Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea hawa: hamomusa:gini, dunu ilia da:i hodo amoga hamomu da defea. Hina Gode Yesu Gelesu da ninia da:i hodo fidisa. <sup>14</sup> Gode da Yesu Gelesu bogoi fisima:ne wa:legadolesi. Amola E da Ea gasaga, nini wa:legadolesimu.

<sup>15</sup> Dilia da:i hodo da Yesu Gelesu Ea da:i hodo liligi defele gala. Amaiba:le, na da Yesu Gelesu Ea da:i hodo liligi lale amola aie heda:i udama madelagima:bela:? Hamedei mabu! <sup>16</sup> †Nowa dunu e da ea da:i hodo aie heda:i udama madelagisia, ea da:i hodo amola aie heda:i uda ea da:i hodo da hu afadafa hamosa. Amo dilia dawa:bela:? Gode Sia: Dedei da moloiwane olelesa, amane, "Aduna da da:i hodo afadafa hamomuyo." <sup>17</sup> Be nowa da Hina Gode Ea hou lalagaguiba:le, Ema madelagisia, ea a:silibu amola Yesu Ea A:silibu da gilisili afadafa hamosa.

\* 6:12: 1 Golidia 10:23 † 6:16: Mui 2:24

18 Wadela:i uda lasu hou higama. Eno wadela:i hou da dunu ea da:i hodo hame wadela:sa. Be nowa da wadela:i uda lasu hou hamosea, e da hi gobehe hina: da:i hodo wadela:musa: wadela:le hamosa. 19 †Dilia da:i hodo da Gode Ea A:silibu Ea Debolu Diasu gala - amo dilia hame dawa:bela:? Gode da Ea A:silibu dilima iabeba:le, E da dilia da:i hodo amo ganodini esala. Dilia da:i hodo da dilia liligi hame. Amo da Gode Ea:. 20 E da dili bidiga lai dagoi. Amaiba:le, Gode Ea hadigi hou olelema:ne, dilia da:i hodo amoga hamoma.

## 7

### *Uda Lasu Hou*

1 Wali, dilia nama meloa dedei adole ba:i liligi amo na da adole imunu. Dunu e da uda mae lale goiwane esalumu da defea. 2 Be wadela:i uda lasu hou da bagadewane dialebeba:le, dunu huluane da hina: udadafa amo lamu da defea amola uda huluane da hina: dunudafa ema fimu da defea. 3 Dunu huluane da dunu ea hou ea udama hamomu da defea amola uda da uda ea hou egoa ema hamomu da defea. Ela gilisili hahawane dogolegele fima:ne, enoma enoma mae hihini gilisimu da defea. 4 Uda da hi da:i hodoma hina hame esala. Ea egoa da uda ea da:i hodo amoma hina esala. Amo defele, egoa da hi da:i hodoma hina hame esala. Ea uda da egoa ea da:i hodo amoma hina esala.

5 Dunu o ea uda gilisimusa: dawa:sea, defea, mae hihini gilisimu da defea. Be alia afafane sia:ne gadomusa: fonobahadi mae gilisili esalumusa: dawa:sea fawane, fonobahadi yolemu da defea. Be hedolowane bu gilisimu da defea. Alia da:i hodo amoma hina hou fisili amola Sa:ida:ne ea dafama:ne olelesu nabimu, amo hamosa:besa:le hedolowane dunu da ea udama bu gilisimu da defea.

6 Amo hou da gasa bagade hamoma:ne sia:i na da hame olelesa. Be dilia hahawane dogolegele esaloma:ne, na da olelesa. 7 Dilia huluane na defele esalumu da defea, na da agoane dawa:sa. Be Gode da ninima gasa iasu liligi hisu hisu iaha

8 Be goi amola a:fini amola didalo ilima na da agoane sia:sa. Dilia da na defele dilisu udigili esalumu da defea. 9 Be dilia hanai da bagadewane heda:sea, defea, dunu da uda lamu defea amola uda da dunuma fimu da defea. Dilia udigili dunu o uda hanaiba:le, lalu agoane nemu da defea hameba:le, uda lamu da defea.

† 6:19: 1 Golidia 3:16; 2 Golidia 6:16

<sup>10</sup> \*Udalai dunu amola dunuma fi uda, ilima na da na sia: hame be Hina Gode Yesu Gelesu Ea hamoma:ne sia:i olelesa. Uda da egoa yolemu da sema bagade. <sup>11</sup> Be e da egoa yolesili, e da dunu enoma hamedafa fimu. Be fimusa: dawa:sea, e da egoadafa ema bu gousa:le fimu. Dunu amola da ea uda hame yolesimu.

<sup>12</sup> Eno dunuma na da na sia: olelesa (amo da Yesu Gelesu Ea hamoma:ne sia:i hame). Yesu Ea hou lalegagui dunu da uda Yesu Ea hou hame lalegagui lai galea amola amo uda da ema hahawane dogolegele gebewane fimusa: dawa:sea, defea, amo uda mae yolesima.

<sup>13</sup> Amola Yesu Ea hou lalegagui uda amo egoa da hame lalegagui be egoa da ema hahawane dogolegele gilisili gebewane esalumusa: dawa:sea, defea, e da amo dunu hame yolema:mu.

<sup>14</sup> Gode Ea hou hame lalegagui dunu da ea udama madelagiba:le, Gode da amo dunu hahawane dogolegele ba:sa. Amola Gode Ea hou hame lalegagui uda da egoa ema madelagiba:le, Gode da amo uda hahawane dogolegele ba:sa. Agoai hame ganiaba, ilia mano da Gode Ea hou hame dawa:su mano agoane ba:la:loba. Be wali, amo mano Gode da hahawane dogolegele ba:sa. <sup>15</sup> Be hame lalegagui egoa o uda da lalegagui amo yolemusa: dawa:sea, logo mae damuma. Agoane hamosea, lalegagui dunu o uda da hame la:gi agoane, sema hame. Dilia huluane olofoiwane esaloma:ne, Gode da dilima misa:ne sia:i. <sup>16</sup> Di! Yesu Ea hou lalegagui uda! Dia fidibiba:le, digua gaga:i dagoi ba:ma:bela:? O di! Yesu Ea hou lalegagui udalai dunu! Dia fidibiba:le, dia uda gaga:i dagoi ba:ma:bela:?

### *Gode da Dima Misa:ne Sia:i Eso amoga, amo Hou Defele Esaloma*

<sup>17</sup> Dunu huluane ilia hou, Gode da ilima misa:ne sia:i amo esoga ilia hou defele, ilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu dawa:beba:le, bu hamomu da defea. Amo hamoma:ne sia:i na Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane ilima olelesa. <sup>18</sup> Gadofu damui dunu da Gode Ea misa:ne sia:i nababeba:le, lalegagui dagoi galea, e da gadofu damusu ilegei fisimu da defea hame. Be gadofu hame damui dunu da lalegaguiba:le, ea gadofu damumu da defea hame. <sup>19</sup> Dunu ilia gadofu damui o hame damui da hamedei liligi agoane ba:sa. Gode Ea hamoma:ne sia:i nabawane hamosu hou, amo fawane da liligi bagadedafa. <sup>20</sup> Dunu huluane ilia Gode Ea misa:ne sia:i nabasea, amo esoga ilia hou defele dialumu da defea. <sup>21</sup> Di da Gode Ea misa:ne sia:i nabasea, udigili muni mae

\* 7:10: Ma:diu 5:32, 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18

lalewane se iasu diasu hawa: hamosu dunu esalabala? Defea! Mae dawa:ma. Be amo hou fisimusa:, logo doasi dagoi ba:sea, gadili masa. <sup>22</sup> Hina Gode Yesu Gelesu da se iasu diasu hawa: hamosu dunuma misa:ne sia:beba:le, amo dunu e da Yesu Ea udigili lalebe dunu agoane hamosa. Amo defele, Hina da halegale lalebe dunuma misa:ne sia:beba:le, amo dunu e da Yesu Ea se iasu diasu hawa: hamosu dunu defele ba:mu.

<sup>23</sup> Gode da dili bidiga lai dagoi. Amaiba:le, dilia eno osobo bagade dunu ilia udigili hawa: hamosu dunu defele ba:mu da hamedei. <sup>24</sup> Na fi dunu! Dilia huluane afae afae Godema madelagili, dilia musa: hou Gode da dilima misa:ne sia:i, amo esoga defele dilia esaloma.

*Goi, A:fini amola Didalo ilia Hou*

<sup>25</sup> Wali na da dilia goi, a:fini amola didalo ilia hou dawa:ma:ne dilia meloa amo ganodini dedei, ilima na da adole imunu. Hina Gode da amo hamoma:ne sia: nama hame olelei. Be na da Hina Gode ea gogolema:ne olofosu dawa:beba:le amola dafawane sia: fawane dawa:beba:le, na da na asigi dawa:su dilima olelemu

<sup>26</sup> Wali eso da gegesu eso agoane. Amaiba:le, dunu da ea waha lai hou amo ganodini mae afadenene esalumu da defea. <sup>27</sup> Di da udalai galea, defea, dia uda mae fadegama. Di da uda hame lai galea, defea, uda lamusa: mae hogoma. <sup>28</sup> Be di da uda lasea, di da wadela:i hou hame hamosa. Amola uda da dunuma fisia, e da wadela:i hame hamosa. Be na da dilima asigiba:le, dilia da udalai dunu amola dunuma fi uda ilia se nabasu hame ba:mu na da dawa:lala.

<sup>29</sup> Na fi dunu! Na sia: bai da agoane diala. Yesu Ea bu misunu eso da gadenei. Wali amola fa:no, udalai dunu da uda hame lai dunu amo defele esalumu da defea. <sup>30</sup> Dibi dunu da da:i dioi hame dunu amo defele esalumu da defea. Hahawane oufesega:su dunu da hahawane hame dunu amo defele esalumu da defea. Nowa dunu da liligi bidi lasea, ilia amo liligi da ilia liligi hame agoane dawa:iwane esalumu da defea. <sup>31</sup> Nowa da osobo bagade liligi labe hou hamosea, ilia amo liligi da hamedei liligi dawa:iwane esalumu da defea. Osobo bagade waha ba:su hou da hedolowane bu hame ba:mu.

<sup>32</sup> Dilia da:i dioi hame ba:mu, amo na da hanai gala. Uda hame lai dunu da Hina Gode hahawane dogolegele ba:ma:ne, Ea hawa: fawane hamomusa: dawa:sa. <sup>33</sup> Be udalai dunu da ea uda hahawane dogolegele fidimusa: dawa:beba:le, osobo bagade hawa: hamosu dawa:lala. <sup>34</sup> Amaiba:le, hou eno la:didili amola hou eno la:didili da amo dunu hiouginana. Dunuma hame fi uda o dunuga hame dawa:digi a:fini da ea da:i hodo amola ea a:silibu

Hina Godema imunusa: dawa:beba:le, Gode Ea hawa: fawane hamosa. Be dunuga lai uda, da ea egoa hahawane dogolegele ba:ma:ne, osobo bagade hawa: hamosa.

<sup>35</sup> Amo sia: na da dili fidima:ne sia:sa. Na dilia hou hedofama:ne, sema bagade legemu higasa. Be dilia hou noga:i hamone amola dilia da:i hodo amola a:silibu, huluanedafa Hina Gode Ea hawa: hamomusa:gini Ema ima:ne, na da amane sia:sa.

<sup>36</sup> Dunu amola a:fini da sia:si esala be lamusa: hame dawa:sea, dunu e da amo a:fini ema fonobahadi wadela:le dawa:sea amola e da ema bagade hanai galea, defea, ela da gilisili fimusa:, e da amo uda dafawane lamu da defea. Amo hou da wadela:i hame.

<sup>37</sup> Be dunu da eno dunu ilia gasa bagade sia: mae dawa:le, ea asigi dawa:su ganodini (amola ea asigi dawa:su amoma e da hina esala e dawa:be), e da uda hame lamu dawa:sea, defea, e da uda hame lai dunu agoane esalumumu da defea.

<sup>38</sup> Amaiba:le dunu da uda lasea, e da noga:iwane hamosa. Be dunu da uda hame lasea, e da baligiliwane noga:idafa hamosa.

<sup>39</sup> Dunuga lai uda da ea egoa esalea, enoma fimu da sema bagade. Be egoa bogosea, ea logo da doasibiba:le, e da enoma fimu da defea, be Yesu Ea hou lalegagui dunu ema fawane fima. <sup>40</sup> Be na da agoane dawa:. Agoaiwane uda da didalo agoane esalea, e da baligiliwane hahawane ba:mu. Amo da na asigi dawa:suga dawa:i liligi. Amola Gode Ea A:silibu da na dogo ganodini esalebeba:le, amo da Ea asigi dawa:su na fonobahadi dawa:lala.

## 8

### *Ha:i Manu Loboga Hamoi 'gode' Liligi Ilima Imunusa:*

<sup>1</sup> Wali, dilia ha:i manu loboga hamoi 'gode' liligi ilima imunusa:, dilia meloa dedei adole ba:su liligi, amoma na da adole imunu. Dunu da amane sia:sa, "Ninia huluane da dawa:su gala." Dafawane! Be amo dawa:su da gasa fi hou olelesa. Be asigidafa hou da eno dunu ilia hou asigilama:ne fidisa. <sup>2</sup> Nowa dunu da hidale hi hou da bagade dawa:sa, amo da houdafa dawa:su hamedafa dawa:. <sup>3</sup> Be nowa da Godema asigi galea, Gode da amo dunu dawa:.

<sup>4</sup> Amaiba:le, ha:i manu loboga hamoi 'gode' ilima i liligi, ninia da moma:bela:? Loboga hamoi 'gode' liligi da hamedafa esala liligi ea agoaila agoane, amo ninia dawa:. Gode afadafa fawane esala, amo ninia dawa:. <sup>5</sup> Be dunu ilia lafidili 'gode' liligi amola 'hina' liligi eno, Hebene ganodini amola osobo bagade ganodini esala ilia da sia:sa.

<sup>6</sup> Be ninima Gode afadafa fawane da esala. E da Edadafa, liligi huluane hahamoi dagoi. Ea hou olelemusa:, ninia da

esala. Amola Hina Gode afadafa fawane, amo Yesu Gelesu esala. Ea hawa: hamobeba:le, liligi huluane hahamoi dagoi ba:i, amola Ea hamobeba:le, ninia da esala.

<sup>7</sup> Be mogili ilia amo dafawane sia: hame dawa:. Lalegagui dunu mogili da eso huluane musa: loboga hamoi 'gode' liligi amola eno a:silibu ea hou ilima bagadewane dawa:beba:le, amola ilia wali amo ha:i manu nasea, amo ha:i manu da loboga hamoi 'gode' amo ea liligi dawa:lala. Ili asigi dawa:su da gasa hameba:le, ilia amo ha:i manu nasea, ilia hou wadela:mu ilia dawa:sa. <sup>8</sup> Be ha:i manu da ninia Godema a:silibu dawa:su hou hame fidisa. Ninia ha:i manu hame nasea, ninia a:silibu hou hame fisimu. Amo ha:i manuba:le, ninia a:silibu hou da hame asigilamu.

<sup>9</sup> Dilia da amo hou ganodini sema hame gala. Be dawa:ma! Dilia sema hame gala hou da gasa hame lalegagui dunu ilima dafasu hou olelesa:besa:le, dawa:ma! <sup>10</sup> Di da 'dawa:su' dunu, eno ilia da sia:sa. Be di da loboga hamoi 'gode' liligi amo ea debolo diasu ganodini ha:i manu nasea, asigi dawa:su gasa hame dunu da amo hou ba:sea, e da amo ha:i manu beda:i, be dia hou ba:beba:le e da mae dafawaneyale dawa:le manu.

<sup>11</sup> Amo gasa hame dunu da dia fi dunu. Amola e gaga:ma:ne Yesu Gelesu da bogoi dagoi. Be amo dunu da dia 'dawa:su' hou ba:beba:le, gugunufinisi dagoi ba:mu.

<sup>12</sup> Amaiba:le, agoane hamosea, di da dia Yesu Ea hou lalegagui fi dunu, ea asigi dawa:su wadela:lesiba:le, ema wadela:le hamoi dagoi ba:mu. Amola Gelesuma wadela:le hamoi dagoi ba:mu. <sup>13</sup> Amaiba:le ha:i manu da na fi dunu ea wadela:i hou hamosu logo fodosa galea, na fi dunu da wadela:le hamosa:besa:le, na da fedege agoane bu ha:i manu huluane hamedafa manu.

## 9

### *Bolo da hina: Asunasi Hou Olelesa*

<sup>1</sup> Na da hahawane halegale lalebe dunu! Na da asunasi dunu! Na da Hina Gode Yesu Gelesu ba:i dagoi! Na da Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamoiba:le, dilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi esala. <sup>2</sup> Be eno dunu da na da asunasi dunu hame amo sia:sea, dilia da na da asunasi dunu amo dafawaneyale dawa:mu da defea. Dilia da Hina Gode Yesu Gelesu Ema madelagiba:le esala, amo hou da na da asunasi dunudafa amo olelesa.

<sup>3</sup> Dunu da nama lasogole sia:sea, na da na hou agoane gaga:sa. <sup>4</sup> Na hawa: hamobeba:le, na hano amola ha:i manu lamu da defeala:? <sup>5</sup> Na da asunasi dunu eno Hina Gode Yesu Gelesu Ea eyalali amola Bida ili defele, Yesu Ea hou lalegagui uda lale amola sigi masunu, amo na hamomu da

defeala:? <sup>6</sup> O defea hame galea, na amola Banabase ani fawane da ania wali esaloma:ne lamu liligi lamusa:, loboga hawa: hamomu da defeala:?

<sup>7</sup> Dadi gagui dunu da gegesea, eno dunu da ema bidi iaha. Ifabi ouligisu dunu da ea waini sagai fage naha. Sibi ouligisu da ea sibi dodo maga:me naha.

<sup>8</sup> Be amo osobo bagade fedege sia: fawane na da hame olelesa. Gode Sia: Dedei Hamoma:ne Sia:i da amo hou defele olelesa. <sup>9</sup> \*Mousese ea Sema amo ganodini ninia amane idisa, “Dilia gagoma ha:i manu lama:ne, bulamagau amo gagoma osagima:ne asunasisia, bulamagau ea lafi mae la:gima.” <sup>10</sup> Be amo sia: da ninima olelema:ne dedei diala. Nowa dunu da osobo gidinasea, amola nowa dunu da ha:i manu faisia, ela da ha:i manu bidi lamusa: dawa:beba:le, hawa: hamosa.

<sup>11</sup> †Ania fedege agoane a:silibu liligi hawa: agoane dilia gilisisu amo ganodini bugi dagoi. Amaiba:le, ania dilima osobo bagade liligi faimu da defea. <sup>12</sup> Dunu eno da dilima amo liligi bidi agoane labeba:le, amo da defea ganiaba, anima amo liligi imunu da baligiliwane defea gala:loba. Be amo mae dawa:le, ania da dilima liligi hame lai. Be dilia Sia: Ida:iwane, Yesu Gelesu Ea hou olelesu liligi, amo noga:le hame nabasa:besa:le, ania da se nabimu hame hihi galu.

<sup>13</sup> ‡Dilia dawa:! Dunu ilia Debolo Diasu amo ganodini hawa: hamobeba:le, ilia ha:i manu Debolo ouligisu dunuma i liligi naha. Amola dunu ilia gobebe salasu hou oloda da:iya hawa: hamosa, ilia da gobebe salimusa:, ha:i manu ligisi amo mogili la:idi naha.

<sup>14</sup> §Amo hou defele, Hina Gode Yesu Gelesu da logo fodoi amane. Nowa da Ea Sia: olelesea, ilia hawa: hamosudafa hamobeba:le, bidi lamu. <sup>15</sup> Be na da amo hou mae dawa:le, na labe amo lamu hame dawa:i galu. Amola amo labe lama:ne, na da wali meloa hame dedesa. Agoai hou na higabeba:le, na da mae edegele, hidadea bogomu da defea. Na moloidafa gasa fi hou da udigili liligi amo ba:sa:besa:le, na da na bidi gasawane adole ba:mu higasa. <sup>16</sup> Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane olelebeba:le, gasa fi agoane sia:mu da defea hame. Na da Yesu Gelesu nama sia:beba:le fawane olelesa. Na da amo sia: hame olelesea, se bagade nabimu. <sup>17</sup> Na da na hanaiba:le amo hawa: hamosa ganiaba, na da bidi lamu na da dawa:la:loba. Be Gode da amo hawa: hamosu nama ilegeiba:le, na da bidi mae dawa:iwane hamonana. <sup>18</sup> Amaiba:le, na da adi bidi lama:bela:? Na da

\* 9:9: Mousese ea Malasu 25:4; 1 Dimodi 5:18 † 9:11: Louma 15:27 ‡ 9:13:

Mousese ea Malasu 18:1 § 9:14: Ma:diu 10:10; Luge 10:7



Gode Ea Sia: Ida:iwane udigili bidi mae lalewane hahawane olelesa. Amo hahawane hou da nagili bidi gala.

<sup>19</sup> Na da halegale lalabe. Na da dunu eno ilia udigili hawa: hamosu dunu hame. Be na hou afadenene, na da dunu bagohame Yesu Ea logoga hiougima:ne, bu na da dunu huluane ilia udigili hawa: hamosu dunu agoane nisu hamosa. <sup>20</sup> Na da Yu dunu Yesuma hiougima:ne, na da Yu dunuma gilisili hawa: hamosea, Yu dunu ilia hou defele hamosa. Na da Mousesese ea Sema amoga hame la:gi. Be na da amo Semaga la:gi dunuma gilisia, amo dunu Yesuma hiougima:ne, na da Mousesese ea Sema defele hawa: hamosa. <sup>21</sup> Amo hou defele, na da Dienadaile dunu ilima gilisili hawa: hamosea, na da Yu sema mae dawa:le, Dienadaile dunu Yesuma hiougima:ne, ilia hou defele hamosa. Amo bai da na Gode Ea Sema hame naba, mae dawa:ma. Na da Yesu Gelesu Ea sema nabawane hamonana.

<sup>22</sup> Be gasa hame dafawaneyale dawa:su dunu ilima na gilisili hawa: hamosea, amo dunu Yesuma hiougima:ne, na da gasa hame dunu agoane ba:sa. Amaiba:le, na da dunu huluane ilia hou defele, na da logo huluane amoga na da ili Yesuma hiougima:ne, ilia hou defele hamosa.

<sup>23</sup> Amo hou huluane, na da Gode Sia: Ida:iwane fidima:ne amola na hou amo ganodini hahawane ba:ma:ne, hamosa.

### *Hehenasu Hou*

<sup>24</sup> Dilia huluane dawa:! Hehenasu hedesu amo ganodini, dunu bagohame hehenasa. Be dunu afadafa fawane da baligili hehenabeba:le, bidi lasa. Dilia bidi lamusa: dawa:beba:le, baligiliwane hehenama.

<sup>25</sup> Hehenasu dunu huluane da habuga bidi lamu hanaiba:le, hi da:i hodo ea hou fane legesa. Amo habuga bidi lasu liligi da dasasu liligi. Be ninia da hame dasamu bidi lama:ne hehenasa.

<sup>26</sup> Amaiba:le, na da hehenasu la:di bidiga doaga:musa:, moloiwane hehenasa. Na da loboga gegesu dunu agoane. Na da loboga hisi udigili hame fasa. <sup>27</sup> Na da amo hehenasu hamoma:ne eno dunuma misa:ne sia:sa. Be Gode da na udigili esaloma:ne, na hehenasu logo hedofasa:besa:le, nisu da Na da:i hodo ga:nasima:ne amola na da:i hodo amoma na da ouligisuwane esaloma:ne, na da:i hodo fasa.

## 10

### *Loboga Hamoi 'gode' Liligi Dawa:ma:ne Sisasu*

<sup>1</sup> \*Na fi dunu! Ninia aowalali dunu ilia Mousesema fa:no bobogei, amo ilia hou bu dawa:ma. Ili huluane mu mobi

\* 10:1: Gadili Asi 13:21-22, 14:22-29

ganumu amoga ouligili, hahawane Maga:me Hano Wayabo degei dagoi. <sup>2</sup> Mu mobi ganumu amola hano wayabo bagade amo ganodini ilia huluane da fedege agoane Mousesema fa:no bobogema:ne, ba:bodaise hamoi dagoi. <sup>3</sup> † Ilia huluane defele a:silibu agi mai dagoi. <sup>4</sup> † Ilia huluane defele a:silibu hano mai dagoi. Ilia a:silibu igi amo da ili sigi asi, amoga hano mai. Amo igi da Yesu Gelesu Hisu.

<sup>5</sup> § Be Gode da ilia hou hahawane hame ba:i. Ilia bogoi da:i hodo dunu hame esalebe hafoga:i sogega afagogoi dagoi ba:i.

<sup>6</sup> \*\*\* - <sup>7</sup> †† Amo hou da ninima sisasu olelemusa: doaga:i. Ninia da ilia hou defele wadela:i hou amoma hanai hou amola loboga hamoi ‘gode’ liligi amoma sia:ne gadosu hou, amo ninia mae dawa:ma:ne, ilia hou da ninima sisasu olelesu liligi. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dunu huluane da lolo manusa: fi galu. Be asili, ilia adini bagade mai amola wadela:i uda lasu hou bagade hamoi.”

<sup>8</sup> †† Ninia da ilia hou defele, wadela:i uda lasu hou hamomu da defea hame. Eso afadafa ganodini, amo dunu 23,000 agoane dafane bogoi. <sup>9</sup> §§ Ninia ili mogili defele, Hina Godema adoba:su hou hamomu da defea hame. Agoane hamobeba:le, ilia sania amoga gasomaiba:le, bagohame bogoi.

<sup>10</sup> \*\*\* Ninia ili mogili defele egane sia:mu da defea hame. Ilia da agoane hamobeba:le, Bogosu A:igele amoga fabeba:le, bogogia:i.

<sup>11</sup> Amo liligi huluane da eno dunu dawa:ma:ne, ilima doaga:i dagoi. Nini wali esalebe dunuma sisasu olelema:ne, amo sia: da dedei diala. Bai soge wadela:mu eso da gadenene, ninia dawa:.

<sup>12</sup> Nowa dunu da gasawane lela hi dawa:sea, e da dafasa:besa:le bagade dawa:mu da defea. <sup>13</sup> Dafama:ne: su hou da dilima doaga:sea, mae beda:ma. Amo hou da dunu huluane ilima defele doaga:sa. Be Gode Ea hou da dafawane. Dilima adoba:su hou da dilia gasa defele amo baligimusa:, Gode da logo hame fodomu. Amasea, amo hou dilima mae osa:la heda:ma:ne, Gode da hobeale ahoasu logo dilima olelemu.

<sup>14</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Loboga hamoi ‘gode’ ilima nodone sia:ne gadosu hou maedafa hamoma! <sup>15</sup> Dilia da dawa:su dunu. Amaiba:le, na dilima sia:sa. Dilisu na sia: nabal, dilia dogo ganodini fofada:nanu, noga:le

† 10:3: Gadili Asi 16:35 † 10:4: Gadili Asi 17:6; Idisu 20:11 § 10:5: Idisu 14:29-30 \*\* 10:6: Idisu 11:4 †† 10:7: Gadili Asi 32:6 †† 10:8: Idisu 25:1-18 §§ 10:9: Idisu 21:5-6 \*\*\* 10:10: Idisu 16:41-49

dawa:digima. <sup>16</sup> †††Ninia da Hina Gode Ea lolo nasea, faigelei amoga waini nasea ninia Godema nodone sia:sa. Amo waini nasea, ninia fedege agoane Yesu Gelesuma gilisili Ea maga:me sa:i dawa:sa. Agi ninia fifili nasea, ninia gilisili Yesu Gelesu Ea da:i hodo ninima fifi dawa:le naha.

<sup>17</sup> Agi ga:gi da liligi afadafa fawane. Amaiba:le, ninia da hisu hisu bagohame, be agi ga:gi afadafa amoga nabeba:le, da:i hodo afadafa hamosa.

<sup>18</sup> †††Isala:ili dunu ilia hou dawa:ma. Ilia gobelesalasu liligi nabeba:le, gilisili Godema gobelesalasu hou oloda da:iya hamosa. <sup>19</sup> Amaiba:le, loboga hamoi 'gode' liligi amola ha:i manu liligi ilima i, amo da liligi bagade na da sia:sala:? <sup>20</sup> \$\$\$Hame mabu! Be na da amane sia:sa, "Adi liligi hame lalgagui dunu ilia oloda da:iya gobelesala, amo liligi da Godema mae iawane, Fio liligi ilima gobelesala. Amola dilia da Fio liligi ilima gilisili hawa:hamomu na higa:i. <sup>21</sup> Dilia da Gode Ea faigelei amola Fio a:silibu ea faigelei amo elega gilisili manu da hamedei. Dilia gilisili Gode Ea lolo nasu amola wadela:i a:silibu ilia lolo nasu manu da hamedei. <sup>22</sup> \*Dilia da Gode mudama:ne hamomusa: dawa:sala:? Ninia gasa da Gode Ea gasa baligi dagoi, ninia dawa:sala:?

<sup>23</sup> †Dunu da amane sia:sa, 'Ninia liligi huluane hamomu da defea! Sema hame!' Dafawane! Be liligi eno da noga:i amola eno da noga:i hame. Hou huluane hamomu da defea. Sema hame! Be hou mogili da ninia hou hame fidisa. <sup>24</sup> Dunu huluane ilia da ilisu hou fidima:ne mae dawa:le, eno dunu ilia hou fidimu da defea.

<sup>25</sup> Ha:i manu huluane bidi lama:ne diasuga bidi lai liligi, amo huluane dilia asigi dawa:su ganodini mae adole ba:le, manu da defea. <sup>26</sup> †Bai Gode Sia: amane dedei diala, 'Osobo bagadega, liligi huluane amo ganodini diala da Gode Ea:.' Amaiba:le, mae dawa:le moma!

<sup>27</sup> Gode Ea hou hame lalgagui dunu da dilima lolo manusa: misa:ne sia:sea, defea, asili, ha:i manu e dilima iabe liligi huluane, dilia asigi dawa:su dawa:beba:le, ema ha:i manu ea hou mae adole ba:ma. <sup>28</sup> Be dunu eno da amane sia:sea, "Amo ha:i manu da loboga hamoi 'gode' liligi ilima i dagoi!" defea, dilima adosu dunu amo ea hou dawa:beba:le amola dilisu asigi dawa:su dawa:beba:le, amo ha:i manu mae moma.

††† **10:16:** Ma:diu 26:26-28; Maga 14:22-24; Luge 22:19-20 ††† **10:18:**

Gobelesalasu 7:6,9 \$\$\$ **10:20:** Mousesee ea Malasu 32:17 \* **10:22:**

Mousesee ea Malasu 32:21 † **10:23:** 1 Golidia 6:12 † **10:26:** Gesami Hea:su 24:1

<sup>29</sup> Amo da dilia asigi dawa:su ganodini beda:iba:le hame, be eno dunu ea asigi dawa:su dawa:beba:le. Be eno dunu da amane sia:mu, “Abuliba:le eno dunu ea asigi dawa:su da na halegale lalalebe logo hedofama:bela:?” <sup>30</sup> Na da ha:i manuba:le Godema nodone sia:ne gadosa. Amaiba:le abuliba:le na amo ha:i manuba:le, eno dunu da nama lasogole sia:sala:?”

<sup>31</sup> Defea! Dilia adi hou hamosea, ha:i manu o hano manu, hou huluane Gode Ea hahawane dogolegele ba:ma:ne hamoma. <sup>32</sup> Dilia hou hamoiba:le, Yu dunu, Dienadaile dunu amola Gode Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane ilia da se hame nabimu da defea. Amaiba:le, agoane esaloma! <sup>33</sup> Dilia na hou defele hamoma! Na da hou huluane dunu huluane hahawane dogolegele ba:ma:ne hamosa. Na da na hou fidima:ne mae dawa:le, be dunu huluane ilia gaga:su hou ba:ma:ne amola ilia hou fidima:ne, na da hawa: hamosa.

## 11

<sup>1</sup> \*Na da Yesu Gelesu Ea hou defele hamosa, amo defele dilia na hou defele hamoma.

*Uda da Godema Nodone Sia:ne Gadosea, Dialuma Dede-bomu da Defea*

<sup>2</sup> Dilia eso huluane na hou dawa:le, olelesu liligi na dilima i amo eso huluane hamobeba:le, na dilima nodosa. <sup>3</sup> Be amo liligi dilia dawa:mu na hanai gala. Yesu Gelesu da dunuma dialuma esala. Dunu da idua ema dialuma esala. Amola Gode da Yesu Gelesu Ema dialuma esala. <sup>4</sup> Amaiba:le, Godema nodone sia:ne gadosu gilisisu amo ganodini, dunu da ea dialuma dedeboiwane Godema sia:ne gadosa o Gode sia: olelesa, amo dunu da ea Dialuma Ea Dio wadela:sa. <sup>5</sup> Amola uda da Godema nodone sia:ne gadosu gilisisu amo ganodini, ea dialuma mae dedeboiwane Godema sia:ne gadosea o Gode sia: olelesea, amo uda da ea dialuma ea dio wadela:sa. Agoane hamoi ganiaba uda da ea dialuma waga:i dagoi da defea ba:la:loba. <sup>6</sup> Uda da ea dialuma hame dedebosea, e da ea dialuma hinabo damumu da defea. Uda da ea dialuma hinabo damumu o ea dialuma waga:mu amo da gogosiasu bagade. Amaiba:le, ea dialuma dedebomu da defea. <sup>7</sup> †Dunu da Gode Ea hadigi amo fedege agoane da:iya ba:su ganodini agoane olelebeba:le, ea dialuma dedebomu da defea hame. Be uda da dunu ea hadigi olelesa. <sup>8</sup> ‡Gode da uda didifi guli, dunu hame hamoi. Be E da dunu degabo hamone, ea didifi guli, fa:no uda hamoi. <sup>9</sup> Amola E da uda

\* **11:1:** 1 Golidia 4:16; Filibai 3:17 † **11:7:** Mui 1:26-27 ‡ **11:8:** Mui 2:18-23

fidima:ne dunu hame hamoi. Be E da dunu fidima:ne, uda hamoi. <sup>10</sup> Amaiba:le, a:igele dunu da osobo bagade hou ouligibiba:le, uda da egoa ea sia: nabawane hamosa amo olelema:ne ea dialuma dedebomu da defea. <sup>11</sup> Be uda amola dunu da Yesu Gelesuma madelagiba:le, uda da hisu esalumu hamedei, amola dunu da hisu esalumu hamedei. Ela da gilisili fidisa esalumu da defea. <sup>12</sup> Gode da liligi huluane hahamosu dunu. E da dunu ea da:i hodo amoga uda musa: hahamoi. Amola wali dunu da uda ea da:i hodo amoga lalelegesa.

<sup>13</sup> Uda da udigili ea dialuma mae dedeboiwane sia:ne gadosu diasu ganodini Godema sia:ne gadomu da defeala:? Dilia dawa:ma! <sup>14</sup> Osobo bagade hou ba:ma. Amo da dunu ea dialuma hinabo sedaga hamomu da defea hame, gogosiasu liligi. <sup>15</sup> Be Gode da uda ea dialuma dedeboma:ne hinabo sedagawane ema i dagoi. Amola ea dialuma hinabo sedade da ema nina: hamosu liligi. <sup>16</sup> Be eno dunu da amo hou ninia olelebeba:le sia:ga gegemusa: dawa:sea, defea, ninia eno sema hame gala. Ninia amola Gode Ea fa:no bobogesu fi huluane, ninia nodone sia:ne gadosu gilisisu ganodini, amo hou fawane hamosa.

### *Hina Gode Ea Lolo Nasu*

*(Ma:diu 26:26-29; Maga 14:22-25; Luge 22:14-20)*

<sup>17</sup> Be wali na da dilima gagabole sia:mu. Na dilima hame nodosa. Dilia Godema sia:ne gadomusa: gilisisia, noga:le hame gilisibiba:le, amo da dilia hou hame fidisa.

<sup>18</sup> Bisili sia: na da nabi da agoane. Dilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da gilisisia, afafasu hou hamosa. Na da amo sia: nababeba:le, amo da fonobahadi dafawane dawa:lala. <sup>19</sup> (Be defea, mogili da noga:le hamosa, mogili da noga:le hame hamosa. Amaiba:le, Gode da noga:i gilisisu hahawane dogolegele ba:ma:ne, afafasu hou ba:mu da fonobahadi defea.) <sup>20</sup> Be dilia huluane gilisisia, dilia da Hina Gode Ea Lolo Nasu manusa: hame gilisisa. <sup>21</sup> Dilia ha:i nasea, dunu afae afae da hanaiba:le, eno dunuma mae dawa:le, hedolo uasuli naha. Amaiba:le, mogili da ha:i gala amola mogili da feloasu hamosa. <sup>22</sup> Dilia ha:i moma:ne amola waini hano moma:ne, dilisu diasu da hame ganabela:? Dilia Gode Ea fa:no bobogesu fi ilima higasu hou amola ha:i dunu ilima wadela:le hamomu hanabela:? Na da amo houba:le adi sia:ma:bela:? Na da dilima nodoma:bela:? Hame mabu! Na da dilima hame nodosa!

### *Hina Gode Ea Lolo Nasu Hou*

<sup>23</sup> Be Hina Gode E da nama olelei liligi, na da bu dilima olelei dagoi. Hina Gode Yesu, Yudase da hohonoiba:le, amo gasi ganodini hidadea Yesu da agi lale,

<sup>24</sup> Godema nodone sia:ne gadole, agi fifili, amane sia:i, “Amo da na da:i hodo agoane, dili fidima:ne dilima i. Na hou dawa:ma:ne, lale moma!”

<sup>25</sup> §Amo hou defele, E da waini hano faigelei ganodini sali lale, amane sia:i, “Amo waini hano faigelei ganodini sali da Na maga:me agoane. Amoga da gousa:su gaheabolo hamoi dagoi. Dilia da hobeia eso huluane amoga amo nasea, Na fofagini dawa:ma!”

<sup>26</sup> Bai agoane dila. Dilia da Yesu Ea lolo nasea, agi amola waini hano nasea, dilia Hina Gode Ea bogoi olelesa amogainini E da bu misunu. <sup>27</sup> Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Nowa dunu e da mae dawa:iwane giadofale Hina Gode Ea agi o waini hano Yesu Ea Dio wadela:ma:ne nasea, amo dunu da Hina Gode Ea da:i hodo amola Ea maga:me amoma wadela:le hamosa. <sup>28</sup> Amaiba:le, dunu huluane ilisu ilia dogo ganodini hogoi helele, fofada:nanu, agi amola waini hano manu da defea. <sup>29</sup> Be dunu da Hina Gode Ea da:i hodo amo ea bai mae dawa:iwane agi amola waini hano nasea, e da se imunusa: fofada:su hi gobeles hamosa. <sup>30</sup> Amaiba:le, wali dilia gilisisu ganodini, dunu bagohame da gasa hame amola oloi gala. Mogili ilia da bogoi dagoi. <sup>31</sup> Be ninia hidadea ninisu dogo ganodini hou fofada:su hamosea, ninia Gode Ea se imunusa: fofada:su hame ba:mu. <sup>32</sup> Be ninia osobo bagade dunu eno amo ili defele Helo masa:ne fofada:su mae ba:ma:ne, Hina Gode da wali ninima fofada:nanu se dabe iaha.

<sup>33</sup> Amaiba:le na fi dunu! Dilia da Hina Gode Ea Lolo manusa: gilisisia, hahawane fi afadafa hamoiba:le, dunu eno dunu eno fidima:ne ouesaloma! <sup>34</sup> Dilia gilisisia Gode Ea ougi fofada:su ba:sa:besa:le, dunu da ha:i galea, hi da hidadea hi diasuga ha:i manu da defea. Be eno Hina Gode Ea Lolo Nasu olelesu liligi, na dilima doaga:sea olelemu.

## 12

*Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Hahawane dogolegele Fidisu Liligi Iaha*

<sup>1</sup> Na fi dunu! A:silibu hou huluane dilia noga:le dawa:mu da defea. Dilia meloa dedei amo adole ba:i liligi, amo na dilima bu adole imunu. <sup>2</sup> Dilia dawa:le! Dilia Gode Ea hou hame lalagagui esoga, Sa:ida:ne da dili hame esala loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadoma:ne oule ahoasu. <sup>3</sup> Dunu da Gode Ea A:silibu amo Ea hou fa:no bobogesea, e da ‘Yesuma gagabusu aligima:ne’ sia:mu gogolesa, amo dilia dawa:mu na hanai gala. Amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa

Gala da ema olelebeba:le fawane, dunu da “Yesu Gelesu da Hina Godedafa!” amo sia:su dawa:

<sup>4</sup> \*A:silibu fidisu iasu liligi da hisu hisu diala, be A:silibu afadafa fawane da amo fidisu liligi dunuma iaha. <sup>5</sup> Gode Ea hawa: hamosu hou da hisu hisu diala, be amo hawa: hamosu da Hina Godema fawane hamonana. <sup>6</sup> Hawa: defele hamomusa: dunu hisu hisu da gasa hisu hisu gala. Be amo gasa hou hisu hisu, Gode afadafa fawane da iaha.

<sup>7</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidimusa:, Gode Ea A:silibu dunu huluane ganodini esala da hisu hisu agoane hamonanebe. <sup>8</sup> Gode Ea A:silibu da dunu afae ema bagade dawa:iwane olelesu hou iaha. E da dunu enoma Yesu Ea hou lalegagui fi amo fa:no hawa: hamomusa: moloidafa olelesu amo gasa iaha. <sup>9</sup> Gode Ea A:silibu da afadafa amola E da dunu afae ema gasa bagade dafawaneyale dawa:su hou iaha. Enoma E da oloi uhinisu hou iaha. <sup>10</sup> Gode Ea A:silibu da dunu afae ema musa: hame ba:i gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hou hamomusa:gini gasa defele iaha. Enoma E da Gode Ea sia: olelemusa: gasa defele iaha. Enoma E da dawa:su hou iaha. Amo dunu da eno dunu a:silibu hou hamosea, e da Gode Ea A:silibu amo ea gasaga hamosa o Fio amo ea gasaga hamosa, amo afafane dawa:su hou e da hamosa. Enoma e da sia: hisu hisu amoga Gode Ea sia: olelesa hou gasa defele iaha. Enoma E da amo sia: nababeba:le, sia: afadnesu dawa:su hou gasa amo iaha. <sup>11</sup> Be A:silibudafa afadafa fawane da amo fidisu liligi huluane iaha. E da fidisu iasu liligi hisu hisu amo dunu hisu hisu ilima imunu hanaiba:le agoane ilegesa.

### *Da:i Hodo Afadafa da Liligi Bagohame Gala*

<sup>12</sup> †Da:i hodo da liligi afadafa fawane agoane, be liligi hisu hisu bagohame amo ganodini diala. Liligi da bagohame gala be huluane da da:i hodo afadafa hamosa. Yesu Gelesu da agoaiwane gala. <sup>13</sup> Amowane, ninia huluane, Isala:ili dunu, Dienadaile dunu, udigili hawa: hamosu dunu amola halegale lalebe dunu, ninia fedege agoane hanoga fane sanasili, da:i hodo afadafa hamoi dagoi. Amo da:i hodo ganodini, ninia da Gode Ea A:silibu afadafa amoga sali dagoi. Ninia fedege Gode Ea A:silibu hano ida:iwane agoane, mai dagoi.

<sup>14</sup> Dunu ea da:i hodo da liligi afadafa fawane hame be liligi bagohame gilisibiba:le, da:i hodo hamosa. <sup>15</sup> Be emo da udigili, “Na da lobo hameba:le, na da da:i hodo ea liligi hame,” amo da sia:beba:le, emo da da:i hodo amoga afafamu da hamedei.

\* 12:4: Louma 12:6-8 † 12:12: Louma 12:4-5

<sup>16</sup> Amola ge da udigili, “Na da si hameba:le, na da da:i hodo liligi hame, “amo ge da sia:beba:le, ge da da:i hodo amoga hame afafasa. <sup>17</sup> Da:i hodo huluane da si fawane galea, da:i hodo da habodane nabima:bela:? Amola da:i hodo da ge fawane galea, da:i hodo da habodane gaha amola gabusiga: nabima:bela:? <sup>18</sup> Be wali Gode da Ea hanai defele, da:i hodo liligi huluane hisu hisu hahawane gilisili dialoma:ne ilegele hahamoi.

<sup>19</sup> Da:i hodo da liligi afadafa fawane galea, da:i hodo da hamewane agoai ba:mu.?

<sup>20</sup> Be wali da da:i hodo liligi bagohame diala, be da:i hodo afadafa fawane hamoi dagoi. <sup>21</sup> Amaiba:le, si da lobo amoma, “Di na higa:i! Masa!” amo sia:mu da hamedei. Amola dialuma da emo amoma, “Di na higa:i, masa!” amo sia:mu da hamedei. <sup>22</sup> Be dawa:ma! Ninia gasa hame agoai ba:su da:i hodo liligi fadegasea, ninia defele hame esalumu. <sup>23</sup> Amola da:i hodo liligi amo da fonobahadi hamedei agoane liligi ninia dawa:sa, amo liligi ninia baligiliwane ouligisa. Amola da:i hodo noga:i hame ba:su liligi ninia da noga:le ouligili, mae ba:ma:ne dedebosa. <sup>24</sup> Be noga:i ba:su liligi ninia hame dedebosa. Gode Hisu da ninia gasa hame da:i hodo liligi fidima:ne, ninia da:i hodo liligi gilisi dagoi. <sup>25</sup> Amaiba:le, da:i hodo liligi hisu hisu da afafasu hame dawa:. Liligi hisu hisu da gilisili hisu hisu enoma asigiliwane esala. <sup>26</sup> Da:i hodo liligi afadafa da se nabasea, da:i hodo liligi huluane da gilisili se naba. Be da:i hodo liligi afadafa amo da nodone sia:be nabasea, da:i hodo liligi huluanedafa da gilisili hahawane ba:sa.

<sup>27</sup> Dilia huluane da da:i hodo liligi afae afae hamoiba:le, Yesu Gelesu Ea da:i hodo amo ganodini esala. <sup>28</sup> †Gode da Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini dunu huluane afae afae ilia sogebiga asunasi. E da age sogebigaasunasi dunuili ilegei. E da ageyadu sogebiga, balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunu ili asunasi. Amola E da amo bagia, musa: hame ba:i gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamosu dunu, oloi uhinisibi dawa: dunu, hahawane eno dunuma fidisu dawa: dunu, sese ouligisu dawa: dunu amola sia: hisu hisu dawa: dunu, amo huluane ilegei dagoi. <sup>29</sup> Yesu Ea fi dunu huluane da asunasi dunula:? Huluane da balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunula:? Huluane da olelesu dunula:? Huluane da musa: hame ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamosu dunula:? Hame mabu! <sup>30</sup> Huluane da oloi uhisu dawa: dunula:? Huluane da sia: hisu hisu amoga sia:su dunula:? Huluane da amo sia: hisu hisu sia: afadenesu dawa: dunula:? Hame mabu! <sup>31</sup> Amaiba:le, dilia



noga:i A:silibuga iabe liligi hogoi helema. Be wali na da baligili bagade hou ida:iwane dilima olelemu.

## 13

### *Asigidafa Hou*

<sup>1</sup> Na da osobo bagade dunu ilia sia: amola a:igele dunu ilia sia:, amoga sia:musa: dawa:sea, be na da asigidafa hou hame galea, na sia: da faigelei o 'belo' ga: agoane udigili hamedei sia: agoane nabimu. <sup>2</sup> \*Na da Gode Ea sia: gasa bagade olelemusa: dawa:i galea, na da bagade dawa:su hou lai dagoi galea, na da wamolegei liligi huluane dawa:i galea, na dafawaneyale dawa:su hou da goumi bagade fadegale fasimusa: defele galea, na da amo hou huluane dawa:be be asigidafa hou hame galea, na da hamedei dunu agoane ba:sa. <sup>3</sup> Na da eno dunuma na liligi huluane iasea, na da:i hodo enoga lalu didili gala:ma:ne iasea, be asigidafa hou hame galea, amo gasa hou da na hou hame fidisa.

<sup>4</sup> Dunu da asigidafa hou hamosea agoane hamosa. E da hedolo hame ougisa. E da eno dunuma asigiba:le ili fidisa. E da enoma mudasu hou hamedafa hamosa. Hi hou da ida:idafa e da hame dawa:sa. E da gasa fi hou hame hamosa amola hidale hame sia:sa.

<sup>5</sup> Dunu da asigidafa hou galea, e da dunu eno se nabima:ne hame hamosa. E da hedolo ougi hou hame hamosa. Dunu eno da wadela:i hou hamosea, e da amo hou hedolo gogolesa. <sup>6</sup> Dunu da asigidafa hou galea, e da wadela:i hou hahawane dogolegele hame ba:sa. Be e da dafawane moloidafa hou hahawane dogolegele ba:sa.

<sup>7</sup> E da da:i dioi ba:sea, hou ida:iwane hamosu hame fisisa. Asigidafa hou amo ganodini da dafawaneyale dawa:su hou, hobe misunu liligi dawa:beba:le dafawane hamoma:beyale dawa:lusu amola gebewane mae fisili esalusu. Amo hou da hame dafamu.

<sup>8</sup> Asigidafa hou da eso huluane dialalalumu. Dunu eno da balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) hou dawa:.. Be amo hou da hobe hame ba:mu. Dunu eno da sia: hisu hisu dawa:.. Be amo hou da hobe hame ba:mu. Dunu eno da bagade dawa:su hou gala. Be amo hou da hobe hame ba:mu. <sup>9</sup> Be wali Gode da bagade dawa:su hou amola ba:la:lusu sia: olelesu hou amo la:idi fawane ninima i dagoi. Huluane hame! <sup>10</sup> Be ida:iwanedafa hou da doaga:sea, la:idi fawane dawa:su hou da mugululi, hamedafa ba:mu.

<sup>11</sup> Na da musa: mano fonobahadi esaloba, na sia:, na dawa:su amola na asigi dawa:su da mano ea hou agoane dialu. Be wali na da asigilai dagoiba:le, na da musa: manoga

\* 13:2: Ma:diu 17:20, 21:21; Maga 11:23

hou yolesi dagoi. <sup>12</sup> Be wali ninia dawa: lai liligi da dunu e da daiya ba:su amo ganodini hi odagi noga:le hame ba:sa. Be Yesu Ea bu misunu eso amoga ninia noga:ledafa odagia ba:mu. Na da wali asigi dawa:suga la:idi fawane dawa:. Be amo esoga, Gode da wali na hou huluanedafa dawa:, amo defele na da liligi huluane noga:le dawa:mu.

<sup>13</sup> Be wali hou bagadedafa udiana diala. Amo da dafawaneyale dawa:su hou, hobe misunu hou dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou amola asigidafa hou. Be baligili bagade hou da asigidafa hou.

## 14

*Gode Ea A:silibu amo Hahawane dogolegele Fidima:ne Iasu Liligi*

<sup>1</sup> Amaiba:le, dilia asigidafa hou lalegaguma:ne, hogoi helema. Gode Ea A:silibu amo fidima:ne iabe liligi, amo dawa:ma:ne hogoi helema. Be Gode Ea Sia: dawa:iwane olelesu hou, amo baligiliwane hogoi helema. <sup>2</sup> Nowa dunu da sia: hisu hisu amoga sia:sea, e da dunuma mae sia:ne Godema fawane sia:sa. Bai e da Gode A:silibu Ea gasaga, wamolegei sia: olelesa. <sup>3</sup> Be dunu da Gode Sia:, amo sia:dafa amoga moloiwane olelesea, e da dunu enoma sia:beba:le, ilima gasa ima:ne fidisu amola dogo denesisu olelesa. <sup>4</sup> Nowa da sia: hisu hisu amoga sia:sea, e da hi hou fawane fidisa. Be nowa da Gode Sia: sia:dafa amoga moloiwane olelesea, e da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane fidisa. <sup>5</sup> Defea! Dilia huluane da sia: hisu hisu amoga sia:mu na hanai gala. Be dilia da Gode Sia: sia:dafa amoga olelemu, amo na da baligiliwane hanai gala. Dunu e da Gode Ea Sia: sia:dafa amoga olelesa, amo ea hou da dunu sia: hisu hisu amoga sia:su dunu ea hou baligisa. Be sia: hisu hisu dunu sia:sea, sia: afadenesu dunu Yesu Ea fi dunu huluane fidima:ne, amo esalebeba:le fawane sia:mu da defea.

<sup>6</sup> Amaiba:le, na da dilima doaga:le, sia: hisu hisu amoga fawane sia:sea, na da dili hame fidimu. Be Gode da na asigi dawa:su fidibiba:le, na da Gode olelei liligi amola Ea dawa:su liligi dilima sia:dafaga olelesea, amo hou da dili noga:le fidimu.

<sup>7</sup> Dilia gesami liligi dalabede amola ilibu dawa:ma. Ili da hame esala. Dunu ilia da amo noga:le hame dusia, ga: amola da noga:le hame nabimu. <sup>8</sup> Dunu da gegemusa:gini dalabede noga:le hame dusia, dadi gagui dunu ilia da gegesu liligi noga:le hame momagemu. <sup>9</sup> Amo defele dilia da sia: hisu hisu amoga olelesea, eno dunu da dilia sia: noga:le

hame nabimu. Dilia sia: da fo agoane asili, alalolesimu.  
<sup>10</sup> Osobo bagade ganodini da sia: hisu hisu bagohame diala.  
 Amola amo sia: huluane afae afae da bai gala. <sup>11</sup> Be dunu  
 ilia da sia: hisu - dilia sia:dafa amoga hame sia:sea, amo  
 dunu da dilima ga fi defele esalebe ba:mu, amola dilia da  
 ilima ga fi agoane esalebe ba:mu.

<sup>12</sup> Dilia da Gode Ea A:silibu amo Ea hahawane dogolegele  
 fidima:ne iasu liligi lamu hanaiba:le, defea, Yesu Ea fa:no  
 bobogesu fi huluane fidisu liligi, amo baligiliwane hamo-  
 musa:, hogoi helema.

<sup>13</sup> Amaiba:le, nowa da sia: hisu hisu amoga sia:sea, e  
 da Gode da ema amo sia: ea dawa:loma:ne adole iasu  
 hou ima:ne, sia:ne gadomu da defea. <sup>14</sup> Be na da sia:  
 hisu hisu na hame dawa:be liligi amoga sia:ne gadosea, na  
 da na a:silibuga sia:ne gadosa be na asigi dawa:su amo  
 ganodini amo hou hame dawa:sa. <sup>15</sup> Amaiba:le, na da  
 adi hamoma:bela? Defea! Na da na a:silibu amola na  
 asigi dawa:su gilisili, amoga sia:ne gadomu da defea. Na  
 gesami hea:sea, na da na a:silibu amola na asigi dawa:su  
 gilisili, amoga gesami hea:mu da defea. <sup>16</sup> Be dilia da  
 dilia a:silibu amoga fawane Godema nodone sia:ne gadosea,  
 dunudafa da dilia gilisisu amo ganodini “ama” sia:mu da  
 ema hamedei. E da dilia sia: dawa:mu logo hame ba:mu.  
<sup>17</sup> Dilia Godema nodone sia:ne gadosu da noga:i galea, be  
 eno dunu da nabimu hamedeiba:le, amo nodone sia:ne  
 gadosu da ea hou hame fidisa.

<sup>18</sup> Na da sia: hisu hisu amoga sia:su dawa:. Na sia:  
 hisu hisu hou da dilia hou baligi dagoiba:le, na da Godema  
 nodosa. <sup>19</sup> Be sia:ne gadosu diasu ganodini, na da sia: biyale  
 gala (fonobahadi) sia:dafa amoga olelesea, amo ea fidisu da  
 sia: osea:idafa sia: hisu hisu amoga olelesu bagadewane  
 baligisa. Amaiba:le na da sia:dafa fonobahadi amoga dilima  
 olelemu hanai gala mabu.

<sup>20</sup> Na fi dunu! Dilia asigi dawa:su amo ganodini, mano  
 fonobahadi ilia hou agoane mae hamoma! Dilia wadela:i  
 hou hamomusa:gini mano fonobahadi agoane esalumu da  
 defea. Be dilia asigi dawa:su da asigilamu da defea. <sup>21</sup> \*Gode  
 Sia: da agoane dedei diala,” Hina Gode da amane sia:sa,  
 ‘Dunu ilia sia: hisu hisu sia:sa,  
 amoga Na da Na fi dunuma olelemu!  
 Ga fi dunu ilia lafidili amoga Na da Na fi dunu olelemu.  
 Be ilia da hamedafa nabimu!’

<sup>22</sup> Amaiba:le, sia: hisu hisu amoga olelesu hou da  
 Gode Ea hou lalegagui dunu ilima dawa:digima:ne olelesu  
 hame. Amo da Gode Ea hou hame lalegagui dunuma

\* 14:21: Aisaia 28:11-12

dawa:digima:ne olelesu fawane. Be Gode Ea Sia: sia:dafa amoga olelesu hou amo fidima:ne iasu hou da Gode Ea hou hame lalegagui dunuma dawa:digima:ne olelesu hame, be Gode Ea hou lalegagui dunu ilima dawa:digima:ne olelesu.

<sup>23</sup> Amaiba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane gilisili, huluane sia: hisu hisu amoga sia:sea, dunudafa o hame lalegagui dunu da ganodini golili sa:ili, Yesu Ea fi dunu huluane da doulasi dunu, ilia da sia:mu. <sup>24</sup> Be Yesu Ea fi dunu huluane da Gode Ea Sia: sia:dafa amoga olelesea, dunudafa o hame lalegagui dunu da ganodini golili sa:ili, sia:dafa amoga Gode Ea sia: nabasea, e da wadela:i hou hamoi dagoi e da dawa:mu. E da nababeba:le, Gode Ea sia: da ea dogoga fofada:nanu, dadi agoane gala:mu. <sup>25</sup> E da ea wamolegei asigi dawa:su fofada:nanu, beguduli, Godema sia:ne gadomu. E da amane sia:mu, “Dafawane! Gode da dilia fi amo ganodini esala!”

*Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi da Nodone Sia:ne Gadamusa: Gilisia, Asaboi amola Gebewane Hamoma*

<sup>26</sup> Na fi dunu! Dilia Godema nodone sia:ne gadomusa: gilisia, dunu afae da gesami hea:sa, eno da sia: olelesa, eno da Gode Ea ema olelei amo olelesa, eno da sia: hisu hisu amoga sia:sa amola eno da amo sia: hisu hisu ea dawa:loma:ne olelesa. Be huluane da Yesu Ea fi dunu ili fidima:ne hamomu da defea. <sup>27</sup> Dunu da sia: hisu hisu amoga sia:musa: dawa:sea, aduna o udiana mae baligili afae hidadea, afae fa:no, agoane sia:mu da defea. Sia: afadnesu dunu da sia: hisu olelesu dunu amo ea sia: dawa:loma:ne hedolo olelema. <sup>28</sup> Be sia: afadnesu dunu hame esalea, sia: hisu hisu dawa:su dunu da ouiya:le, hisu asigi dawa:su ganodini, hi amola Gode ela fawane nabima:ne sia:mu da defea. <sup>29</sup> Gode da balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunuma Ea sia: olelesea, balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) aduna o udiana ilia da amo sia: sia:mu da defea. Eno dunu huluane da amo sia: nabasea, amo sia: da dafawane o dafawane hame noga:le dawa:ma. <sup>30</sup> Be dunu afadafa da gilisisu ganodini fibiba:le, Gode Ea olelei ema doaga:sea, defea, sia: olelesu dunu da sia: yolesimu da defea.

<sup>31</sup> Dilia huluane - dunu afae amola fa:no eno dunu afae, fi dunu huluane dawa:ma:ne amola fidisu lama:ne, Gode sia: olelemu da defea. <sup>32</sup> Be Gode Ea balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunu amo, e da hi gobeles ea a:silibu ouligimu dawa:. <sup>33</sup> Amo bai bagade da Gode da wili gala:su bagade higasa. E da ninia asabole olofoiwane esalumu hanai gala. Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane ilia hou defele, <sup>34</sup> dilia gilisisu amo ganodini uda ilia da ouiya:le esalumu da defea. Ili da hame sia:mu. Yu sema defele, uda da ouligisu hou hame

hamomu. <sup>35</sup> Ilia da sia: bai dawa:mu hanai galea, ilia fa:no ilia diasuga egoama adole ba:mu da defea. Be uda da sia:ne gadosu diasu ganodini sia:mu da defea hame.

<sup>36</sup> Be dilia Golidia dunu! Dilia fawane da Gode Sia: degabo olelebela:? Gode sia: da dilima fawane doaga:bela:? Hame mabu! <sup>37</sup> Nowa dunu da hisu e da Gode Ea sia: adole iasu dunu o e da Gode Ea fidima:ne iasu lai dagoi dawa:sea, na waha sia: dedei da Hina Gode hamoma:ne sia:beba:le dedei, amo e da dawa:mu da defea. <sup>38</sup> Be amo dunu da na sia: nabimu higa:i galea, defea, ea sia: amola mae nabima.

<sup>39</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Dilia Gode Sia: olelemusa: hanamu da defea. Be dunu ilia da sia: hisu hisu amoga olelemu dawa:sea, ilia logo mae hedofama. <sup>40</sup> Be udigili hame, be dawa:iwane, gebewane amola olofoiwane hawa: hamosu huluane hamoma:mu.

## 15

### *Gode da Yesu Gelesu Ea Da:i Hodo Bu Wa:legadolesi*

<sup>1</sup> Na fi dunu! Dilia bu dawa:ma:ne, na da wali na musa: olelei liligi, Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala, dilima bu olelemu. Amo dilia nabalua, dilia dogo ganodini esa agoane sali, amola amo sia: da dilia dafawaneyale dawa:su hou ea bai diala. <sup>2</sup> Amo sia: da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amola na da amo dilima olelei. Dilia amo sia: mae yolesili, lalegagusia, Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da dilia gaga:su liligi ba:mu. Amai hame ganiaba, dilia da udigili lalegagula:loba.

<sup>3</sup> \*Amo olelesu liligi da bai bagadedafa. Amola na da lalegagui dagoiba:le, bu dilima olelei dagoi. Amo Gode Sia: Dedei defele, Yesu Gelesu da ninia wadela:i hou dabe hamoma:ne, bogoi dagoi. <sup>4</sup> †Amalalu, eno dunu da Ea da:i hodo uli dogoi ganodini sali. Eso udiana amoga, Gode Sia: Dedei defele, Gode da Ea da:i hodo wa:legadolesi.

<sup>5</sup> ‡Amalalu, Bida hidadea, fa:no Yesu Ea asunasi dunu fagoyale gala huluane, ilia da Ea uhi da:i hodo ba:i dagoi. <sup>6</sup> Amalalu, Ea fa:no bobogesu dunu idi 500 baligi da gilisili, Yesu Gelesu ba:i dagoi. Amo bagohame da wali esala, be mogili bagahame fawane da bogoi. <sup>7</sup> Amalalu, Ya:mese da Yesu Ea esalebe da:i hodo ba:i, amola fa:no Yesu da Ea asunasi dunu huluane ilima misi.

<sup>8</sup> §Fa:nodafa, Yesu Gelesu da na e ba:ma:ne, nama misi. Be na hou da hisu, amo mano da ea lalelegesu eso ilegei mae doaga:le hedolowane lalelegesa agoaiwane ba:sa. <sup>9</sup> \*\*Bai

\* **15:3:** Aisaia 53:5-12 † **15:4:** Gesami Hea:su 16:8-10; Ma:diu 12:40; Asunasi Dunu Iliia Hou 2:24-32 ‡ **15:5:** Luge 24:34, 24:36; Ma:diu 28:16-17; Maga 16:14; Yone 20:19 § **15:8:** Asunasi Dunu Iliia Hou 9:3-6 \*\* **15:9:** Asunasi Dunu Iliia Hou 8:3

na hou da fonobahadi. Asunasi dunu huluane ilia hou da na hou baligisa. Na da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilima se iabeba:le, nama asunasi dunu dio asulimu da defea hame galu. <sup>10</sup> Be Gode da noga:le fidibiba:le, na hou da afadenene, na hou waha ba:sa agoane diala. Na musa: hou yolesili, na da gasa hawa: hamobeba:le, eno asunasi dunu ilia hawa: hamosu baligi dagoi. Be amo hawa: hamosu na da hame hamoi. Gode Ea hahawane iabe na da:i hodo ganodini hawa: hamobeba:le, amo gasa hawa: hamosu bai.

<sup>11</sup> Amaiba:le eno sia: hame be amo sia: fawane na amola eno asunasi dunu, ninia olelesa. Amola dilia dafawaneyale dawa:su hou ea bai da goea.

### *Gode da Ninia Da:i Wa:legadolesimu*

<sup>12</sup> Defea! Ninia olelesu da amane. Gode da Yesu Gelesu Ea bogoi da:i hodo wa:legadolesi dagoi. Amaiba:le, dilia mogili abuliba:le bogoi dunu wa:legadolesimu hou da hamedei amo amane sia:sala:? <sup>13</sup> Amo sia: da dafawane ganiaba, Gode da Yesu Gelesu hame wa:legadolesi. <sup>14</sup> Amola Gode da Yesu hame wa:legadolesiaba, ninia da dilima olelemu bai da hame gala:loba amola dilia dafawaneyale dawa:su da bai hame gala:loba. <sup>15</sup> Eno amai galea, ninia Gode da Yesu Gelesu bogoi wa:legadolesi amo olelebeba:le, ninia da ogogosu dunu agoai ba:la:loba. Be bogoi wa:legadolisisu hou da dafawane hame ganiaba, Gode da Yesu Gelesu hame wa:legadolesila:loba. <sup>16</sup> Amola bogosu dunu da wa:legadomu hamedei ganiaba, Yesu Gelesu da hame wa:legadola:loba. <sup>17</sup> Amola Gode da Yesu Gelesu hame wa:legadolesi ganiaba, dilia dafawaneyale dawa:su hou da ogogosu agoai gala:loba. Dilia da hame gaga:la:loba.

<sup>18</sup> Amai ganiaba, Yesu Ea hou lalegagui dunu bogoi da hame gaga:la:loba. <sup>19</sup> Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, hobe misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu amo ea bai da osobo bagadega esalusu hou fawane ganiaba, ninima baligiliwane da:i dione asigimu da defea gala:loba. <sup>20</sup> Be sia:dafa da agoane. Gode da Yesu Gelesu golai amo wa:legadolesiba:le, E da eno dunu golaiwane dialebe amo defele wa:legadolesimu. <sup>21</sup> Bai dunu afadafa wadela:le hamobeba:le, bogosu da osobo bagadega doaga:i. Amo defele, Dunu afadafa noga:le hamobeba:le, bogoi yolesima:ne wa:legadolesisu hou da misi dagoi. <sup>22</sup> Dunu huluane da ilia musa: eda A:da:me ema madelagiba:le, bogosu dawa:. Amo defele, ilia Yesu Gelesu Ema madelagiba:le, bu esaloma:ne wa:legadolesisu hou dawa:mu. <sup>23</sup> Be Gode da Ea ilegei defele, dunu huluane afae afae wa:legadolesimu. E da hidadea Yesu Gelesu wa:legadolesili, fa:no Yesu da

osobo bagadega bu masea, E da Yesu Ea lalegagui dunu wa:legadolesimu.

<sup>24</sup> Amasea, soge wadela:mu eso da doaga:mu. Yesu Gelesu da a:silibu ouligisu dunu amola gasa bagade hou hina, amo huluane hasalasili, E da Gode Ea Hinadafa Hou Ea Adama bu imunu. <sup>25</sup> †† Bai Yesu Gelesu da Hinadafa hou hamonanu, amogainini Gode da Yesu Ea ha lai dunu ilima osa:le heda:ma:ne hasalasimu. <sup>26</sup> Fa:nodafa, eno ha lai huluane fane legei dagoiba:le, E da bogosu hasalasimu.

<sup>27</sup> †† Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Gode da Yesu Ea emoga osa:le heda:ma:ne, liligi huluane ligisisa.’ Be ‘liligi huluane’ ea bai da eno liligi huluane be Gode hame. Bai Gode Hi da liligi huluane Yesu Gelesu osa:ma:ne ligisisa. <sup>28</sup> Be Yesu Gelesu da liligi huluane amoma Hinawane esalea, Gode da Ea Hinadafa hamoiba:le, Yesu da bu Gode da Hinadafa sia:mu. Amasea, Gode da dafawane liligi huluane amoma Hinadafa esalumu.

<sup>29</sup> Be dunu eno ilia bogoi dunu fidima:ne, abuliba:le ba:bodaise hamosala:? Mogili ilia sia:i defele, Gode da bogoi dunu hame wa:legadolesisa ganiaba, ilia fidima:ne ba:bodaise hamomu da hamedei liligi gala:loba. <sup>30</sup> Ninia amola! Wa:legadosu hou da dafawane hame galea, ninia abuliba:le eso huluane bogosa:besa:le dawa:sala:?

*Bolo da Se Nabasu be Hahawane Gala*

<sup>31</sup> Na fi dunu! Eso huluane, bogosu da nama gadenene doaga:sa. Ninia da gilisili Hina Gode Yesu Gelesu Ema madelagi dagoi, na da fedege agoane hahawaneba:le dilima hidale agoane sia:sa <sup>32</sup> §§ Na da osobo bagade dunu ilia hou fawane dawa:beba:le, gasonasu nimi bagade ohe fi agoane Efesase moilaiga gegei ganiaba, na da hamedei agoane hamonana:noba. Be bogoi dunu ilima bu wa:legadolesisu da hamedei ganiaba, defea, musa: sia:, “Ninia ayawane bogomuba:le, wali eso mae dawa:le ha:i amola adini bagade manu da defea.” amo sia: da defea gala:loba.

<sup>33</sup> Be dunu eno dili giadofale oule masa:besa:le, ilima mae fa:no bobogema! Sia: agoane diala, “Dilia wadela:i dunuma gilisisa, dilia hou da wadela:lesi dagoi ba:mu.”

<sup>34</sup> Dilia! Wadela:i hou yolesili, bu hou ida:iwane hamoma:ne sinidigima. Dilia gogosiamu da defea. Mogili dilia Gode hamedafa dawa:, na da sia:sa.

*Wa:legadolesi Da:i Hodo ea Hou*

<sup>35</sup> Be dunu afae da amane adole ba:mu, “Gode da habodane bogoi dunu wa:legadolesima:bela:? Iliia wa:legadoi

da:i hodo da adi agoane ba:ma:bela:?”<sup>36</sup> Di da gagaoui dunu! Di da ha:i manu hawa: osoboga bugisia, amo da hidadea biolalu, bu sono heda:mu.<sup>37</sup> Be hawa: bugi da oso fawane. Amabela:? Widi o na:si o eno oso. Be sono da heda:sea, e da da:i hodo agoane ba:sa.<sup>38</sup> Gode Hi da Ea hanai defele hawa: amoma hodo iaha.<sup>39</sup> Esalebe fi huluane ilia da hu hisu hisu gala. Dunu fi da hu afae gala. Ohe fi ilia hu da hisu, sio fi da hu eno amola menabo fi da hu eno.

<sup>40</sup> Amola mu amo ganodini hodo eno diala. Amola osobo bagade amoga hodo eno gala. Mu amo ganodini hodo ida:iwane ba:su hou da hisu, osobo bagade amo ganodini hodo ida:iwane ba:su hou da hisu.<sup>41</sup> Eso ea ida:iwane ba:su hou da hisu, ubi ea ida:iwane ba:su hou da hisu, gasumuni ilia ida:iwane ba:su hou da hisu. Amola gasumuni fi amo ganodini gasumuni afae afae ilia ida:iwane ba:su da hisu hisu.

<sup>42</sup> Gode da bogoi dunu wa:legadolesisia, agoaiwane hou ba:mu. Dunu da bogoi da:i hodo uli dogosea, amo da bogosu liligi agoai ba:sa. Be Gode da amo wa:legadolesisia, amo da eso huluane esalalalumu liligi agoane ba:mu.<sup>43</sup> Dunu da bogoi da:i hodo uli dogone salasea, amo da noga:i hame ba:su gasa hame liligi agoane ba:sa. Be Gode da bogoi ea da:i hodo bu wa:legadolesisia, da:i hodo da bu noga:idafa amola gasa bagade ba:mu.

<sup>44</sup> Dunu da osobo bagadega osobo bagade dunu ea da:i hodo gala, amalu bogole uli dogone sali dagoi ba:mu. Be Gode da amo da:i hodo wa:legadolesisia, e da a:silibu ea da:i hodo agoane ba:mu. Osobo bagade da:i hodo da galebaba:le, a:silibu da:i hodo amola da gala.

<sup>45</sup> \*\*\*Gode Sia: Dedei Buga sia: defele, “Gode da musa: dunu A:da:me, osobo bagade dunu agoane esaloma:ne hahamoi. Be fa:nodafa misi Dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu iabe A:silibu Dunu.”<sup>46</sup> A:silibu da:i hodo da hidadea hame maha. Hidadea osobo bagade da:i hodo hamone, fa:no a:silibu hou da doaga:sa.<sup>47</sup> Gode da bisi dunu amo A:da:me, osoboga hahamoi. Be e bagia misi A:da:me da Hebene amoga misi dagoi.<sup>48</sup> Osobo bagade dunu ilia da dunu osoboga hamoi defele esala. Be Hebene amoma heda:mu dunu da Hebene amoga misi Dunu amo defele esala.<sup>49</sup> Ninia waha da dunu osoboga hahamoi amo defele ba:sa. Amo defele, fa:no ninia Dunu amo da muagado misi amo defele ba:mu.

<sup>50</sup> Na fi dunu! Bai da agoane diala! Hu amola maga:me, amoga hamoi dunu da hame afadenesea, Gode Ea Hinadafa



Hou hame ba:mu. Dasamu liligi da Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hou hame dawa:mu.

<sup>51</sup> †††. <sup>52</sup> Be wamolegei dafawane sia: nabima! Ninia da huluanedafa hame bogomu. Be soge wadela:mu dalabede fulabosu nabasea, ninia sisigigi defele hedolowane afadenei dagoi ba:mu. Dalabade dubi nabasea, Gode da bogoi dunu bu mae bogoma:ne wa:legadolesimu. E da ninia huluane afadenemu. <sup>53</sup> Bogomu liligi afadenene, E da bu eso huluane esalalalumu liligi hahamomu. Bogomu liligi bu afadenene, E da bogomu hamedei liligi bu hahamomu. <sup>54</sup> †††Amasea, bogomu liligi afadenene, bu hame bogomu liligi hahamoi dagoi ba:sea, ninia Gode Sia: dedei dila dafawane ba:mu, amane,

“Bogosu da gugunufinisi dagoi!  
Gode da huluane hasalasi dagoi!”

<sup>55</sup> \$\$\$Bogosu! Dia hasalasisu da habila:?

Bogosu! Dia ninima se imunu da hamedei galebe.”

<sup>56</sup> Wadela:i hou da dialebeba:le, bogosu da ninima se imunusa: gasa gala. Amola ninia sema dedei dawa:beba:le, wadela:i hou da ninima gasa gala. <sup>57</sup> Be ninia Hina Gode Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, Gode da ninima hasalasisu hou ia dagoi. Amaiba:le ninia Godema nodone sia:mu da defea. <sup>58</sup> Amaiba:le, na dogolegei fi dunu! Dilia gasawane leloma! Dilia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea hawa: hamonanebeba:le, mae yolesili noga:le hawa: hamoma. Dilia da Hina Gode Ea hawa: hamonanebeba:le, hawa: hamosu huluanedafa da bai gala.

## 16

### *Eno Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Ilima Muni Iasu*

<sup>1</sup> \*Dilia Gode Ea fi dunu Yudia soge amo ganodini fidima:ne muni gagadomusa:, amo sia: dilia dedei na da waha sia:mu. Na Gala:isia sese dunuma olelei, amo defele dilia hamoma. <sup>2</sup> Sada:i eso huluane, dilia muni lai liligi amo ilegei defele mogili la:ididili ligisima. Amasea, dilia amo muni gagadosea, na bu masea muni huluane gagadoi dagoi ba:mu. Amasea muni eno hame lamu.

<sup>3</sup> Dilia amo muni Yelusaleme moilai bai bagadega gaguli masa:ne, ouligisu dunu ilegema. Amasea, na doaga:sea, Yelusaleme fi dunu da ili hahawane yosia:ma:ne, na da dilima ilegei dunu, ilima meloa dedene imunu. Amasea, amo dunu asunasimu. <sup>4</sup> Na amola masusa: dawa:sea, na da ili sigi masunu.

††† 15:51: 1 Desalounia 4:15-17 ††† 15:54: Aisaia 25:8 \$\$\$ 15:55: Hosia 13:14 \* 16:1: Louma 15:25-26

*Bolo ea Fa:no Hamomu Ilegei*

<sup>5</sup> †Na da hidadea Ma:sidounia sogega asili, baligili, fa:no dilima doaga:mu. Be hidadea Ma:sidounia ba:mu. <sup>6</sup> Na da eso eno dilima gilisili esalumu. Amabela? Anegagi oubi huluane amoga dili sigi esalumu. Amasea, na masunu hanai soge amoga masa:ne, dilia na fidimu da defea. <sup>7</sup> Be na da eso afae fawane esalumu higasa. Hina Gode da na logo fodosea, na da eso bagohame dilima sigi esalumu hanai gala mabu.

<sup>8</sup> †Na da guiguda: Efesase moilai amoga ouesalu, Bedigo-sidi Lolo Nasu eso doaga:beba:le fawane fisimu. <sup>9</sup> Gode da na guiguda: bagadewane hawa: hamomusa:gini, nama logo doasi dagoi. Be ha lai dunu amola logo damusu liligi bagohame dila.

<sup>10</sup> §Dimodi da dilima doaga:sea, dilia amo dunu hahawane yosia:ma. Bai e da na hou defele, Hina Gode Ea hawa: hamonana. <sup>11</sup> Ea hou mae higama. Be e da olofoiwane asili, nama bu hahawane doaga:ma:ne, dilia fidima. E amola na fi dunu eno da nama bu doaga:mu, na da dawa:lala.

<sup>12</sup> Wali, naeya Abolose ea hou na dilima olelemu. E da dilima gousa:musa: masa:ne, na da eso bagohame ema sia:nanu. Be e da wahadafa o fa:no masa:bela:? E da fada:ne hame dawa:.. Be e da logo ba:sea dilima masunu.

*Sia: Dagosu Sia:*

<sup>13</sup> Defea, dilia mae golale, gasawane, mae beda:iwane, dilia dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini moloiwane leloma. <sup>14</sup> Dilia hawa: hamosu huluane asigiwane hamoma. <sup>15</sup> \*\*Dilia da Sidefana:se ea sosogo fi dawa:.. Iliia Aga:ia soge ganodini degabo Yesu Ea hou lalegagui. Iliia wali Gode Ea fi dunu bagadewane fidisa.

<sup>16</sup> Na fi dunu! Na dilima ha:giwane sia:sa. Dilia agoai dunu amola ilia fidisu dunu ilia hou ba:sea, ilima fa:no bobogema.

<sup>17</sup> Sidefana:se, Fodiuna:idase amola Aga:igase, ilia da misiba:le na hahawane gala.

<sup>18</sup> Dilia odagi na hame ba:beba:le, na da dilima fofagi galu. Be ilia musa: dilia dogo denesi, amo defele ilia nama misiba:le, na dogo denesi. Agoaiwane dunu ilia hou noga:le ba:ma.

<sup>19</sup> ††Yesu Ea fa:no bobogesu fi A:isia soge ganodini fi dunu da dilima asigi sia: sia:sa. A:gowila, Balisila, amola

† 16:5: Asunasi Dunu Iliia Hou 19:21 † 16:8: Gobeles Salasu 23:15-21; Mousese ea Malasu 16:9-11; Asunasi Dunu Iliia Hou 19:8-10 § 16:10: 1 Golidia 4:17 \*\* 16:15: 1 Golidia 1:16 †† 16:19: Asunasi Dunu Iliia Hou 18:2

Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo da ela diasuga gilisisa, ilia hahawane dogolegele asigi sia: dilima adosisa. <sup>20</sup> Ninia fi dunu huluane guiguda: esala da dilima asigi sia: olelesa.

Dilia da eno dunu eno dunuma hahawane eya ola agoane nonogoma.

<sup>21</sup> Na da na loboga amo sia: dedesa. Na, Bolo, da dilima asigi sia: adosisa.

<sup>22</sup> Nowa dunu da Hina Godema asigidafa hame dawa:sea, amo dunuma gagabusu aligimu da defea.

Hina Gode Yesu Gelesu da bu misunu.

Ninia Hina Gode! Di misa!

<sup>23</sup> Hina Gode Yesu Ea hahawane dogolegele iabe hou da dilima dialoma:mu.

<sup>24</sup> Ninia gilisili Yesu Gelesuma madelagiba:le, na asigidafa sia: dilima adosisa.

Sia: Ama Dagoi

## 2 Golidia

(*Da:i Sia: - 2 Corinthians; Modu - 2 Korinto; Bisini - 2 Korin*)

*Hidadea Sia:*

Bolo da Golidia Yesu Ea Fa:no: Bobogesu Fi dunu ilima eno meloa dedene i. Amo esoga, ilia da Boloma hahawane hame galu. Golidia fi dunu mogili ilia Boloma sia:ga gegesu. Be e da ilima bu gousa:musa: dawa:lalu. Bu gousa:beba:le, e da hahawane bagade galu. Meloa dedei amo ganodini, Bolo da musa: ilima gagabole sia:i amo ea bai ilima olelei. Musa: meloa ganodini e da ilima gasa bagade sia:beba:le, ilia gogosiane, ilia hou fonobone, ema bu gousa:i. Amo dawa:beba:le, Bolo da 2 Golidia meloa ganodini hahawane sia:i. Amalalu, hame gagui Yesu Ea fa:no bobogesu dunu Yudia soqe ganodini, amo Golidia dunu ilia noga:le fidima:ne muni ima:ne, e da ilima sia:i. Meloa fa:no bega: Bolo da asunasi dunudafa e da sia:sa. Eno dunu Golidia fi ganodini, ilisu da asunasi dunudafa amola Bolo da ogogosu ilia sia:beba:le, Bolo da ea hou gaga:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-11

2 Bolo da ea Hou Golidia Dunuma Olelei...Sia:alalo 1:12-7:16

3 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Yudia

Soqe Ganodini Ilima Iasu Hou...Sia:alalo 8:1-9:15

4 Bolo da ea Asunasi Dunudafa Hou Gaga:i...Sia:alalo 10:1-13:10

5 Dagosu Sia:...Sia:alalo 13:11-14

*2 Golidia*

<sup>1</sup>\*Na, Bolo, da Gode Ea ilegeiba:le, Yesu Gelesu Ea asunasi dunu hamoi dagoi. Na amola ninia fi dunu Dimodi, ania da dili, Gode Ea fa:no bobogesu fi dunu Golidia moilai bai bagade ganodini amola Gode Ea fi dunu Aga:ia soqe ganodini, dilima meloa dedesa.

<sup>2</sup>Dilia da ninia Ada Gode amola Hina Yesu Gelesu, amo Ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu dawa:ma:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

*Bolo da Godema Nodone Sia:ne Gadosu*

<sup>3</sup>Gode da ninia goglema:ne olofosu Ada esala. Ninia fidisu huluane da Ema maha. E da ninia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea Ada. Ninia Ema hahawane dogolegele

\* **1:1:** Asunasi Dunu Ilima Hou 18:1

nodone sia:ne gadomu da defea. <sup>4</sup> Ninia se nabasea, E da ninia fidisu dunu esala. Amaiba:le, E da ninima dogo denesisu hou olelebeba:le, amo dogo denesisu ninia lalagaguli, eno dunu ilia se nabasea, ilima dogo denesisu hou imunusa: dawa:.

<sup>5</sup> Ninia Yesu Gelesu Ea se nabasu bagohame, amo gilisili se naba. Amo defele, ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, Gode Ea fidisu amola ba:lala. <sup>6</sup> Ninia se nabasea, bai da dili fidima:ne amola dili gaga:ma:ne, se naba. Amasea, Gode da ninima fidisu iasea, amo da dili fidima:ne amola dilia da ninia defele se nabasea mae dafama:ne, Gode da amo fidisu ninima iaha. <sup>7</sup> Amaiba:le, dilia dafasa:besa:le ninia da hame beda:sa. Ninia se nabasu defele dilia naba, amo ninia dawa:. Be ninia fidisu defele, amo Gode da dili fidisa, amo amola ninia dawa:.

<sup>8</sup> †Be ninia fi dunu! Ninia A:isia soge ganodini se bagade nabasu, amo dilia bu dawa:ma:ne na da sia:sa. Ninia da:i dioi baligiliwane ba:beba:le, bogomusa: dawa:i galu. <sup>9</sup> Ninia da Gode da ninima ninia da:i hodo bogoma:ne fofada:i dagoi dawa:i galu. Be amo hou da ninia hou adoba:musa: ninima doaga:i. Ninia gasa mae dawa:le, be Gode amo Ea bogoi wa:legadolesisu hou dawa:su, amo Ea gasa fawane dawa:ma:ne, amo hou da ninima doaga:i. <sup>10</sup> - <sup>11</sup> Be ninia mae bogoma:ne, Gode da gaga:i amola E da bu gaga:mu. Amola dilia da nini fidima:ne Godema sia:ne gadolalea, ninia dafawane hamoma:beyale dawa:lusu bai da Gode amo ganodini dialumu. Amasea, sia:ne gadosu bagohame nabasea, Gode da bu adole imunu amola E da ninima hahawane olelemu. Amasea, E da nini fidibiba:le, dunu bagohame da Ema ha:giwane nodone sia:ne gadomu.

*Bolo da ea Fa:no Hawa: Hamomu Dawa:i Liligi amo Afadenei*

<sup>12</sup> Ninia da wali osobo bagadega esalebeba:le, hou noga:iwane hamosa. Amo da dafawane ninisu ninia asigi dawa:su da ninima olelebeba:le, ninia hahawane gala. Ninia dilima na:iyado hou hamosa amo da Gode da osobo bagade dunu ea hou mae dawa:le, be gasawane amola asigiwane olelebeba:le, ninia da dilima moloiwane amola mae ogogolewane hamosu. <sup>13</sup> - <sup>14</sup> Ninia dilia idisu amola dawa:su, amo defele dilia dawa:ma:ne ninia dilima dedesa. Be wali dilia da ninia hou la:idi fawane dawa:sa. Be ninia hou huluane dilia dawa:mu da defea. Amasea, Hina Gode Yesu Ea bu misunu eso amoga, dilia da ninia dilima hahawane hou amo defele, dilia da ninima hahawane ganumu.

15 Amo huluane na dafawaneyale dawa:beba:le, na da adunawane dilima misusa: dawa:i galu. 16 †Na da Ma:sidounia moilai bai bagade amoga doaga:musa: ahoana, dili ba:musa: dawa:i galu. Amalu, Ma:sidounia yolesili, ahoanu, na da dili bu ba:musa: dawa:i. Amalalu, ba:lalu, dilia da na Yudia sogega asunasimu na da dawa:i galu.

17 Agoane hamomusa: dawa:beba:le, na da ogogole hamoi dilia dawa:bela:? Na da gilisili “Ma” amola “Hame”, sia:sala:? Hame mabu. 18 Gode da dafawane sia:sa. Amo defele, na sia: da dafawane. Na gilisili “Ma” amola “Hame”, amo dilima hame sia:i. 19 §Be Sailase, Dimodi amola na, ninia da Yesu Gelesu, Gode Ea Manodafa amo Ea hou dilima olelei. Yesu da ogogolewane “Ma” amola “Hame”, gilisili hame sia:sa. Be E da Gode Ea gasa bagade “Ma” sia:su Dunu. 20 E da Gode Ea hahawane ilegele imunu sia:i amoma “Ma” sia:su Dunu. Amaiba:le, ninia Gode Ea hadigi ba:lalu, Yesu Gelesu Ea Dioba:le, Godema “Ama” sia:sa. 21 Gode Hi fawane da dili amola nini, gilisili Yesu Gelesuma madelagiba:le, ninia eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lai dagoi dafawaneyale dawa:sa. 22 Gode Hi da Ea na:iyado fi hamomusa:, nini eno dunuma afafane, ilegei dagoi. Ninima hobe misunu liligi, Gode Ea imunu liligi amo noga:le dawa:ma:ne, Gode da Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo ilegesu defele, ninia dogo ganodini sali dagoi.

23 Gode da na ba:su dunu. E da na dogo ganodini asigi dawa:su dawa:lala. Be na da dilima ougili gagabole sia:sa:besa:le, Golidia moilai bai bagade amoga hame misi.

24 Ninia dilima gasa bagadewane ouligisuwane sia:mu higasa. Dilia Gode Ea hou noga:le lalegagui ninia dawa:. Be dilia bu hahawane esaloma:ne, ninia da dili gilisili hawa: hamonana.

## 2

1 Amaiba:le, dilia da:i dioi nabasa:besa:le, na da dilima hame misunu dawa:i galu.

2 Bai na da dilima se nabima:ne sia:sea, nowa da na dogo denisima:bela:? Na da dilima se nabima:ne sia:i ganiaba dilia da na dogo bu denisimu hamedeiwane ba:la:loba. 3 Na da dilima doaga:le, se nabimu higa:i galu. Amaiba:le, na da dilima hame misi. Na da meloa fawane dedene i. Na da hahawane galea, dilia huluane amola da hahawane gala, amo na dawa:. 4 Na dogo ganodini se bagade nabawane, na da dinanuwane dilima meloa dedene i. Na da dili da:i dioi nabima:ne hame dedei. Be dilia huluane na dilima asigidafa hou, amo dili dawa:ma:ne, na amo meloa dedene i.

*Wadela:i Hamosu Dunu ilima Gogolema:ne Olofosu Olelema*

<sup>5</sup> Be nowa dunu da nama da:i dioma:ne hamoi, e da amo defele dilima da:i dioma:ne hamoi. (Na da amo dunuma gasa bagade hamomu higa:iba:le, amane sia:sa.)

<sup>6</sup> Be amo dunu da dilia mogili bagohame amo dilia loboga se dabe iasu lai dagoiba:le, wali se dabe iasu yolesima. <sup>7</sup> Wali, e da Gode Ea hou lalegagui hou amo huluane yolesisa:besa:le, amo dunu ea hou dilia gogolema:ne olofole, bu fidima. <sup>8</sup> Na dilima ha:giwane edegesa! Wali asigidafa hou ema olelema! <sup>9</sup> Na musa: meloa dedei, na da dilia habodane lela, amola dilia na hamoma:ne sia:i amoma nabasu hou adoba:ma:ne dedei. <sup>10</sup> Be dilia da eno dunu ea wadela:i hou gogolema:ne olofosea, na amola da dilima asigiba:le, Yesu Gelesu ba:ma:ne, amo defele gogolema:ne olofosa. <sup>11</sup> Amo da Sa:ida:ne da ninima osa:le heda:sa:besa:le, ninia hamosa. Bai ninia da ea ilegesu hou dawa:.

*Bolo da Daloua:se Moilai Bai Bagadega Beda:i*

<sup>12</sup> \*Na da Daloua:se moilai bai bagade amoga Gode Ea Sia: Ida:iwane, Gelesu Ea hou olelesu sia:, amo olelemusa: doaga:loba, na da Hina Gode da hawa: hamosu logo fodoi dagoi ba:i. <sup>13</sup> Be na da ninia fi dunu Daidase amo hogole ba:loba hamedeiba:le, bagadewane beda:i. Amaiba:le, na da amo fi dunuma asigibio sia:nanu, Ma:sidounia moilai bai bagadega asi.

*Yesu da Hasalasu Hou Olelesa*

<sup>14</sup> Be Godema nodoma! Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, fedege agoane ninia da eso huluane, dunu huluane ba:ma:ne, ninia da Yesu Ea hasalasu fi amo ganodini se iasu hamosu dunu agoane Gode ea mogodigisu ganodini ahoa. Gode da ninima gasa iabeba:le, ninia Ea hawa: hamosu hamobeba:le, Yesu Gelesu Ea hou heda:beba:le, dunu huluane amo hou gabusiga: agoane naba. <sup>15</sup> Be ninia da:i hodo da gabusiga: agoane. Yesu Gelesu da nini oloda da:iya Godema ima:ne ligisisa. Gode Ea hou lalegagui dunu amola Gode Ea hou hame lalegagui dunu, ilia gilisili amo gabusiga: naba. <sup>16</sup> Be hame gaga:i dunu da amo hou bogoma:ne gaha agoane naba. Be gaga:lalebe dunu da amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanoma:ne gabusiga: agoane naba. Amaiba:le, Gode Sia: Ida:iwane olelema:ne, nowa dunu da defele esalabala?

<sup>17</sup> Mogili ilia Gode Ea Sia: Ida:iwane da udigili osobo bagade liligi dawa:beba:le, mae dawa:iwane olelesa. Be

\* 2:12: Asunasi Dunu Iliia Hou 20:1

ninia da agoane hame hamosa. Be Gode da nini asuna-siba:le, ninia da Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunudafa hamoiba:le, E ba:ma:ne moloiwane hawa: hamosa.

### 3

#### *Gaheabolo Gousa:su Hawa: Hamosu Dunu*

<sup>1</sup> Amo sia: ninia sia:beba:le, dilia da nini gasa fi agoane ba:sala:? O dunu eno agoane, dilia da ninima gousa:musa:, ninia da eno dunuma ninia hou olelema:ne meloa dedei lama:bela:? <sup>2</sup> Be dilisu da ninia hou olelemusa:, meloa dedei agoane. Amo meloa dunu huluane ba:ma:ne da ninia dogo amo da:iya dedei diala. <sup>3</sup> \*Yesu Gelesu Hi fawane da amo meloa dedene, ninia loboga dilima iasi. Amo meloa da nusiga dedei hame, be Gode Ea A:silibu amoga dedei. Amo da igi bianoi da:iya hame dedei, be osobo bagade dunu ilia dogo da:iya dedei dagoi.

<sup>4</sup> Ninia Gode Ea gasa amo Yesu Gelesu Ea hamoi liligi, amo ninia dafawaneyale dawa:beba:le, amane sia:sa. <sup>5</sup> Ninisu da Gode Ea hawa: hamomu defele hame galebe. Gode Hi fawane da ninima gasa iabeba:le ninia da amo hawa: hamoma:ne gasa gala.

<sup>6</sup> †Gaheabolo gousa:su da sema dedei liligi hame, be A:silibuga hamoi liligi. Amo hawa: hamomusa:gini Gode Hi fawane da ninia hou bu afadenei. Be sema dedei fawane dawa:sea, dunu ilia bogosu fawane ba:mu. Be A:silibu Ea hou dawa:sea, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ba:mu.

<sup>7</sup> †Gode da Ea Sema nabuane gala, igi bianoi da:iya dedei. Isala:ili dunu ilia amo lale, Gode Ea hadigi ba:i. Mousese ea odagi da hadigi hamoi be amo hadigi da haba:domu agoane ba:i. Be Isala:ili dunu da ea odagi hadigi hamoiba:le, ba:mu gogolei galu. Gode Ea sema da bogosu fawane olelesa. Be amo da hadigi agoane ba:beba:le, <sup>8</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea hamosu liligi (Gode Ea Gousa:su Gaheabolo) da bagade baligiliwane hadigi agoane ba:sa. <sup>9</sup> Sema hou da osobo bagade dunuma se imunusa: fofada:su olelei, amo liligi da hadigi agoane ba:i. Amaiba:le, hou ninima gaga:su olelesu liligi, amo da bagade baligiliwane hadigi agoane ba:sa.

<sup>10</sup> Wali baligiliwane hadigi hou da doaga:beba:le, musa: hadigi da mugululi asi dagoi, amo ninia da sia:sa. <sup>11</sup> Musa: hadigi hou da fa:no mugulumusa:, fonobahadi fawane dialu. Be wali misi hadigi da eso huluane mae mugululi

\* 3:3: Gadili Asi 24:12; Yelegaia 31:33; Isigiele 11:19, 36:26 † 3:6: Yelegaia

31:31 † 3:7: Gadili Asi 34:29



dialalalumu. Amaiba:le, amo ea hadigi da baligiliwane ba:sa.

<sup>12</sup> Ninia da amo hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu liligi lalegaguiba:le, ninia da hame beda:iwane esala. <sup>13</sup> SIsala:ili dunu da hadigi Mousesese ea odagiga dialu amo mugulumu ba:sa:besa:le, Mousesese da ea odagi abulaga dedeboi. Be ninia agoaiwane hame hamosa.

<sup>14</sup> Iliia dogo da igi agoane hamoi galu. Amola asili wali esoga, ilia musa: sema dedei idisia, ilia asigi dawa:su da fedege agoane abula amoga dedeboi dagoi. Dunu da Yesu Gelesuma madelagi dagoiba:le, fawane, amo dedebosu abula fadegai dagoi ba:sa. <sup>15</sup> Wali eso amolawane, Isala:ili dunu da Mousesese ea Sema dedei buga idisia, ilia asigi dawa:su da abulaga dedeboi agoane ba:sa.

<sup>16</sup> \*\*Be amo dedebosu abula fadegamu logo da gala. Gode Sia: Dedei da Mousesese ea hou amane olelesa, “E da Hina Godema sinidigiba:le, ea dedebosu abula fadegai dagoi ba:i.” <sup>17</sup> Amo sia ganodini, “Hina Gode” dedei da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala. Amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da esalebaba:le, osobo bagade dunu da halegale, udigili lalebe hou dawa:sa.

<sup>18</sup> Amaiba:le, ninia huluane ninia odagi dedebosu liligi fadegaiba:le, ninia odagi da Hina Gode Ea hadigi olelesa. Amo hadigi da Hina Gode Ea A:silibu amoga mahabeba:le, amo hadigi da mae fisili heda:sa. Amola Hina Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, E da nini bu Yesu Gelesu agoane ba:ma:ne, ninia hou afadenenana.

## 4

*A:silibu Hadigidafa Hou da Osoboga Hamoi Ofodo amo Ganodini Diala*

<sup>1</sup> Gode da ninima asigiba:le, Ea hawa: hamosu ninima olelei. Amaiba:le, ninia da hame da:i dioi. <sup>2</sup> Wamolegei gogosiasu hawa: hamosu huluane ninia yolesi dagoi. Ogososu ninia hame dawa:. Ninia Gode Ea Sia: ogogole hame olelesa. Ninia dawa:iwane logo hogole, Gode ba:ma:ne hou huluane hamosa. Moloidafa dunu da ninima nodoma:ne, ninia da hamosa. <sup>3</sup> Be Gode Sia: Ida:iwane Gala amo ninia olelesu da dunu mogili ilima wamolegei gala. Be amo sia: da dunu ilia Helo sogega doaga:musa: ahoa, ilima fawane wamolegei. <sup>4</sup> Wadela:i osobo bagade ‘gode’ (Sa:ida:ne) da ilia asigi dawa:su gasi agoane hamoiba:le, ilia dafawaneyale hame dawa:be. Hadigi ilima mabe, amo hadigi da Gode Sia: Ida:iwane gala. Gode Sia: da Yesu

Gelesu E da Gode defele esala amo olelesa. Be wadela:i osobo bagade 'gode' da amo hadigi logo damusa:.

<sup>5</sup> Ninisu ninia hou hame olelesa. Ninia da Yesu Gelesu da Hina Godedafa, amola ninia Yesuma asigiba:le, dilima hawa: hamosu dunu agoane esalumu hanai, amo fawane ninia olelesa. <sup>6</sup> \*Gode da musa: sia:i, "Hadigi da gasi ganodini hadigimu!" Amo Gode da ninia dogo ganodini, Ea hadigidafa Yesu Gelesu Ea odagi amo ganodini diala amo noga:le dawa:ma:ne, E da ninia dogo ganodini hadigi hamoi.

<sup>7</sup> Ninia da amo A:silibu Hadigidafa hou lalegagui dagoi. Be ninia da fedege agoane, laga osoboga hamoi ofodo agoane diala. Bai ninia hame, be Gode Hi fawane da gasadafa gagusa, amola Ea gasa da nini osoboga hamoi ofodo (ninia da:i hodo) amo ganodini gala. <sup>8</sup> Eso bagohame ninia se naba. Be amo se nabasu da ninia hou hame banenesisa. Eso enoga ninia da beda:i, be ninia da hame hasalasi. <sup>9</sup> Ninima ha lai dunu bagohame esalebe ba:sa. Be ninia na:iyado dunu amolawane, ninia da eso huluane ba:sa. Ninia se naba, be ninia da:i hodo gugunufinisi hame ba:sa. <sup>10</sup> Ninia da:i hodo amo ganodini ninia Yesu Gelesu Ea esalusu olelema:ne, Ea bogosu dawa:digima:ne olelesu agoane gaguli ahoa. <sup>11</sup> Yesu Gelesu Ea esalusu olelema:ne, ninia da eso huluane gadenenewane bogomusa: agoane esala. <sup>12</sup> Ninia da:i hodo amo ganodini bogosu da hawa: hamonana. Be esalusu da dilia da:i hodo ganodini hawa: hamonana.

<sup>13</sup> †Gode Sia: da amane dedei diala, "Na da dafawaneyale dawa:beba:le sia:i dagoi." Amo defele, ninia dafawaneyale dawa:beba:le sia:sa. <sup>14</sup> Gode da Hina Yesu Gelesu bu esaloma:ne wa:legadolesi. Amo defele, E da nini amola dili, gilisili Yesu Gelesu Ea midadi esaloma:ne, wa:legadolesimu. <sup>15</sup> Gode da dili fidima:ne, amo hou huluane hamoi. Amola Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou da dunu eno bagohame ilima doaga:sea, ilia da Gode Ea hadigi amoma nodoma:ne, sia:ne gadolalumu.

### *Dafawaneyale Dawa:su Esalusu Hou*

<sup>16</sup> Amaiba:le, ninia da:i dioi hou hamedafa dawa:. Eso huluane ninia da:i hodo da bogoma:ne da:i hamonana. Be ninia a:silibu da eso huluane bu gaheabolo agoane asigilala. <sup>17</sup> Ninia waha se nabasu da fonobahadi amola waha fawane. Hobeas amo houba:le, ninia bidi amo waha hou bagadewane baligi, eso huluane hame dasasu liligi lamu. <sup>18</sup> Bai ninia da ba:su liligi mae dawa:le, hame ba:su liligi dawa:beba:le, bidi

\* 4:6: Mui 1:3 † 4:13: Gesami Hea:su 116:10

lamu. Siga ba:su liligi da eso bagahame ba:lalu, fisimu. Be hame ba:su liligi da eso huluane mae fisili dialalalumu.

## 5

<sup>1</sup> Fedege agoane, ninia da:i hodo da ninia osobo bagade diasu gala. Gode da amo mugulusia, e da Hebene soge amo ganodini eso huluane dialalalumu diasu, Hi fawane hamoi liligi ninima imunu, amo ninia dawa:. <sup>2</sup> Be wali, ninia Hebene diasu amo Gode da ninima abula agoane idiniginisima:ne, ninia da hanaiba:le, dadawa:la. <sup>3</sup> Ninia amo diasu lai dagosea, ninia da da:i nabado hame ba:mu. <sup>4</sup> Ninia wali osobo bagade diasu amo ganodini esalebeba:le, da:i dioba:le, eganana. Bai ninia da osobo bagade da:i hodo fadegamu hame hanai. Be ninia bogomu liligi fadegale bu esalalalusu liligi lamu hanaiba:le, ninia gogonomosa. <sup>5</sup> Gode da amo afadenesu hou ninima ima:ne hamoi dagoi. Amola ninia da Ea hobea imunu liligi huluane dafawaneyale dawa:ma:ne, E da Ea A:silibu ninima i dagoi.

<sup>6</sup> Amaiba:le, ninia da eso huluane mae beda:iwane esala. Ninia da ninia da:i hodo diasu agoane amo ganodini esalebeba:le, ninia Hina Gode Ea diasu amo ganodini hame esala, amo ninia dawa:. <sup>7</sup> Ninia esalusu hou da siga ba:su liligi hame, be asigi dawa:su ganodini dafawaneyale dawa:su hou fawane. <sup>8</sup> Ninia da beda:su hou hame dawa:. Ninia da ninia da:i hodo diasu yolesili, heda:le, Gode Ea diasu ganodini esalum baligiliwane hanai gala. <sup>9</sup> Be ninia da:i hodo ganodini esalea o Gode Ea diasu ganodini esalea, ninia baligiliwane hanai liligi da Gode hahawane ba:ma:ne hou ida:iwane hamomu galebe. <sup>10</sup> \*Bai ninia huluane da Yesu Gelesu Ea Fofada:su Fisumoma doaga:mu. Amaiba:le, ninia Gode hahawane ba:ma:ne hawa: hamomu hanai. Yesu da nini huluanema, ninia osobo bagadega hawa: hamoi ida:iwane o wadela:iwane amo defele, bidi imunu.

*Ninia Yesu Gelesuma Madelagiba:le, Godema Na:iyadodafa Hamoi*

<sup>11</sup> Ninia Godema beda:su hou dawa:. Amaiba:le, ninia eno dunuma olelemusa: dawa:lala. Ninia asigi dawa:su huluane Gode da ba:lala. Dilia dogo ganodini, dilia na hou amola dawa:mu, amo na da hanai gala. <sup>12</sup> Dilia da ninima asigima:ne, ninia da ninia hou bu hame olelesa. Be eno dunu da asigi dawa:sudafa mae dawa:le udigili dabua liligi ba:sa. Amaiba:le, dilia amo dunuma moloiwane olelema:ne, ninia houdafa da noga:i amo ninia dilima olelesa. <sup>13</sup> Ninia da dafawane dadousala:? Ninia Gode Ea hou fidima:ne

\* 5:10: Louma 14:10

dadousu agoai hamosa. Nini da dadousa hame? Ninia dili fidima:ne, agoane hamosa. <sup>14</sup> Ninia Yesu Gelesu Ea asigidafa hou lalegaguiba:le, amoga fawane hawa: hamosa. Dunu huluane gaga:ma:ne, Dunu afadafa da bogoiba:le, dunu huluane da Ea bogosu bidi agoane lai dagoi amo ninia dawa:. <sup>15</sup> E da dunu huluane gaga:ma:ne bogoi. E da hame bogoi dunu huluane ilia musa: hanai hou yolesili bu amo musa: bogoi Dunu (Gode da ili fidima:ne wa:legadolesi), Ea hanai hamoma:ne, Yesu da bogoi dagoi.

<sup>16</sup> Amaiba:le, musa: hou yolesili, ninia eno dunu ea hou amo osobo bagadedunu ea hou defele hame abodesa. Musa: ninia da Yesu Gelesu Ea hou osobo bagade dunu ea hou defei amo defele ba:i. Be wali agoane hame hamosa. <sup>17</sup> Nowa dunu da Yesu Gelesuma madelagi galea, e da afadenene gaheabolo dunu hamoi dagoi. Hea liligi huluane da mugululi, fisi dagoi. Gaheabolo da doaga:i dagoi. <sup>18</sup> Gode Hifawane amo hawa: hamoi dagoi. Ninia musa: Ema ha lai esalu. Be Yesu Gelesu da hamobeba:le, Gode da ninia hou afadenene, nini bu Ema na:iyado hamoi. Amalalu E da eno dunu Ema na:iyado hamoma:ne, amo hawa: hamosu ninima i dagoi. <sup>19</sup> Ninia olelesu da agoane diala. Gode da Yesu Gelesu Ea hamobeba:le, osobo bagade fifi asi gala dunu huluane gousa:musa: dawa:lala. E da ilia musa: wadela:i hou mae dawa:le, ilima bu gousa:le na:iyado hamomusa:, amo olelesu ninia ilima sia:ma:ne, E da ninima sia:i.

<sup>20</sup> Ninia da Yesu Gelesu Ea Sia: adole iasu dunu. Fedege agoane, Gode da ninia lafidili dilima sia:sa. Yesu Gelesu Ea dioba:le, ninia dilima ha:giwane adole ba:sa. Gode da dilia hou afadenene, dilia ha lai hou yolesili, bu Ea na:iyado hamoma:ne, dilia logo fodoma. <sup>21</sup> Yesu Gelesu da ledou hou amola wadela:i hou hamedafa galu. Be Gode da nini fidima:ne, ninia da hobeia Ema madelagiba:le Ea Hadigidafa hou gilisili gaguma:ne, E da ninia wadela:i hou lale, Yesu gisima:ne, Ea da:iga ligisi.

## 6

<sup>1</sup> Ninia da Gode amola gilisili hawa: hamonanebeba:le, ninia dilima ha:giwane adole ba:sa. Dilia da Gode Ea hahawane dogolegele iasu lai dagoiba:le, amo hou udigili mae lalegaguma. <sup>2</sup> \*Gode Ea Sia: da agoane dedei diala,

“Na da dilima hahawane hou imunusa: ilegei eso da doaga:beba:le,

Na da dilia sia: nabi dagoi.

Na dilima gaga:su imunusa: ilegei da doaga:beba:le,

\* 6:2: Aisaia 49:8

Na da dili fidi.”

Nabima! Wahadafa Gode Ea hahawane hou lalegaguma!

Wali eso, Gode Ea gaga:su lalegaguma!

<sup>3</sup> Dunu eno da ninia hawa: hamosu da wadela:i amo ba:sa:besa:le, ninia da dafama:ne olelesu hame olelesa. <sup>4</sup> Be ninia da mae hihini, se nabasu amola gasa bagade hou mae dawa:le, hahawane mae yolesili hawa: hamonanebeba:le, ninia da Gode Ea hawa: hamosu dunudafa, amo eno dunu ilia ba:sa. <sup>5</sup> †Eno dunu da nini fai. Eno dunu da nini se iasu diasu ganodini sali. Eno dunu da ninima gegeesu. Ninia gasa bagade mae helefli hawa: hamosu. Ninia mae golale amola ha:i mae nawane, se nabawane esalu.

<sup>6</sup> - <sup>7</sup> Ninia hou da ledo hamedei. Ninia dawa:su hou lai dagoi. Gode Ea A:silibu da ninima olelebeba:le, ninia da hedolo hame ougi, eso huluane asigidafa hou hamosa. Amo hou da olelesu liligi. Ninia da amo hou, asigidafa amola dafawane sia: olelesa, amola Gode Ea gasa amoga hawa: hamonanebeba:le, dunu huluane da ninia da Gode Ea hawa: hamosu dunudafa ba:sa. Ninia gegeesu liligi da moloidafa hou. Amoga ninia da doagala:sa amola amoga ninia hou gaga:sa. <sup>8</sup> Eso enoga dunu da ninima nodosa. Eso enoga ilia ninima lasogole sia:sa. Ninia da sia:dafa fawane sia:sa. Be eno dunu ilia da nini da ogogosa sia:sa. <sup>9</sup> Dunu eno da nini hamedeidafa dunu agoane ba:sa. Be dunu huluane da ninia hou dawa:. Dunu eno da ninia hou higabeba:le, ninia da bogoi dunu agoai ilia ba:sa, be ninia da esala. Ninia se iasu laha be enoga hame medole legei.

<sup>10</sup> Ninia da:i dioi naba, be eso huluane hahawane esala. Ninia da hame gagui dunu agoane ba:sa. Be ninia sia: nababeba:le, dunu bagohame da bagade gagui dunu agoane ba:sa. Ninia da hame gagui dunu agoane ba:sa, be ninia da liligi huluane lalegagusa.

<sup>11</sup> Ninia na:iyado dunu Golidia moilai bai bagade amoga esala! Ninia dilima moloiwane sia:i dagoi. Ninia asigi dawa:su ninia dogo ganodini diala huluane dilima olelei dagoi. <sup>12</sup> Ninia da dili hame higasusu. Be dilia fawane da nini higa:i. <sup>13</sup> Dilia da na manolali agoane esalebeba:le, na dilima sia:sa. Ninia asigidafa hou dilima amo defele dilia dabe agoane ninima bu asigimu da defea. Dilia ninima asigima!

*Eno Wadela:i A:silibu amoma Dawa:su Dunu Ilima Mae Gilisima*

<sup>14</sup> Dilia amola Gode Ea hou hame lalegagui dunu da defele gilisili hawa: hamomusa: mae dawa:ma! Bai amo da

† 6:5: Asunasi Dunu Iliia Hou 16:23

hamedei. Hou hadigidafa dunu amola wadela:i hamosu dunu, da habodane gilisili hawa: hamoma:bela:? Hamedei! Hadigi amola gasi, da habodane gilisili dialoma:bela:? Hamedei! <sup>15</sup> Yesu Gelesu amola Sa:ida:ne da hou afadafa defele hamomu da hamedei. Yesu Ea hou lalegagui dunu amola Yesu Ea hou hame lalegagui dunu, elea hou da defele hame. <sup>16</sup> †Gode Ea Debolo Diasu amola wadela:i loboga hamoi ‘gode’ da gilisili gousa:mu hamedei! Bai ninia da Esalebe Gode amo Ea Debolo Diasu diala. Gode Hisu da amane sia:i,

“Na da Na fi dunu ilia gilisisu ganodini esalumu.

Na da ilima Gode esalumu  
amola ilia da Nama Na fi dunu esalumu.”

<sup>17</sup> †Amaiba:le, Hina Gode da amane sia:sa,

“Wadela:i dunu yolesima!

Ilima afafama!

Dilia da ledo liligi amola ledo hou amoma maedafa  
gilisima.

Amasea, Na da dili lalegagumu.

<sup>18</sup> \*\*Na da dilima Eda esalumu!

Amola dilia da Nagofe amola Nadiwi esalumu!”

Hina Gode Bagadedafa da amane sia:sa

## 7

<sup>1</sup> Na fi dunu! Amo hahawane dogolegele iasu Gode da ninima imunu ilegele sia:i dagoi. Amaiba:le, wadela:i ledo amo da ninia da:i hodo amola ninia a:silibu wadela:sa, amo dodofele, ninia hadigiwane esaloma:ne, Godema beda:iwane hahamonanumu da defea.

### *Bolo da Hahawane Gala*

<sup>2</sup> Dilia ninima dogolegema! Ninia dunu afae amoma wadela:i hamedafa hamoi. Dunu afae enoma ea hou wadela:ma:ne, ninia hame banenesi. <sup>3</sup> Na da amane sia:beba:le, dilima mae se ima:ne fofada:sa. Be na musa:sia:i defele na da bu sia:sa. Ninia dilima bagadewane asigiba:le, ninia amola dilia da eso huluane ninia esalea, o bogosea, gilisili fi afadafa hamoi dagoi esala. <sup>4</sup> Dilia hou na dafawaneyale dawa:sa. Dilia houba:le na da nodosa. Na da se bagade naba, be na da mae beda:iwane esala. Na da baligiliwane hahawane gala. <sup>5</sup> \*Ninia da Ma:sidounia sogega doaga:loba, olofosu hame ba:i. Se nabasu, sia:ga gegesu, amola ninia dogo ganodini beda:su hou, amo fawane ba:i. <sup>6</sup> Be Gode da da:i dioi dunuma Fidisudafa esala. Daidase da ninima doaga:beba:le, Gode da ninia dogo

† 6:16: 1 Golidia 3:16, 6:19; Gobeles Salasu 26:12; Isigiele 37:27 § 6:17: Aisaia

52:11 \*\* 6:18: 2 Sa:mieue 7:14; 1 Hou Olelesu 17:13; Aisaia 43:6; Yelemaia

31:9 \* 7:5: 2 Golidia 2:13

denesi. <sup>7</sup> E da misi, be amoba:le fawane hame ninia dogo denesi. Be dilia da e fidi, amo e da ninima sia:ne iabeba:le, ninia hahawane ba:i. Dilia da na ba:musa: bagade hanai, amola dilia musa: houba:le gogosia:i, amola dilia na hou gaga:musa: dawa:i, amo e da ninima olelebeba:le, na da wali baligiliwane hahawane gala. <sup>8</sup> Na da dilima meloa dedene iabeba:le, dilia da:i dioi nabi. Na sia:beba:le dilia da:i dioi nababeba:le, na da gogosiamusa: dawa:i galu be hame gogosia:i. <sup>9</sup> Be wali na da hahawane gala. Dilia da:i dioi nababeba:le, na da hahawane hame galu. Be dilia da:i dioi nababeba:le, dilia hou da sinidigi dagoi ba:i. Amaiba:le na hahawane gala. Amo da:i dioi ganodini Gode da hawa: hamobeba:le, ninia da dilia hou hame wadela:lesi. <sup>10</sup> Gode da da:i dioi hou amo ganodini hawa: hamosea, E da dunu ilia hou sinidigili gaga:su hou ba:ma:ne hamosa. Amaiba:le, ilia eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu labeba:le, bu hame da:i diosa. Be osobo bagade dunu ilia da:i dioi hou da bogosu fawane olelesa. <sup>11</sup> Be dilia ba:ma! Gode da dilia da:i dioi amo ganodini agoane hamoi. Dilia da hou ida:iwane hamomusa: bu hanai. Dilia da wadela:i hame hamoi amo ha:giwane olelei. Dilia da beda:iwane fofogadigi. Dilia asigidafa hou olelei. Dilia wadela:i hamosu dunuma se dabe iasu imunusa: dawa:i. Dilia hou da moloidafa, amo dilia da noga:le olelei.

<sup>12</sup> Amaiba:le, na meloa dedene i, bai wadela:i hamoi dunu amo ea houba:le hame, amola dunu da ea wadela:i houba:le se nabi, amo fidimusa: hame. Be dilia da Gode ba:ma:ne ninima asigidafa gala, amo dilia noga:le dawa:ma:ne na da meloa dedene i.

<sup>13</sup> Amaiba:le, ninia dogo da denesi dagoi ba:i. Be amo fawane hame. Dilia da Daidase noga:le fidibiba:le, e da hahawane ba:i. Ninia da amo nababeba:le, hahawane bagade ba:i. <sup>14</sup> Na musa: ema amane sia:i, “Golidia dunu ilia hou da noga:iwane!” Amola dilia da noga:le hamobeba:le, amo sia: da ogogole hame olelei dagoi. Ninia da eso huluane dilima moloiwane sia:sa. Amola ninia sia: Daidase ema sia:i da hame ogogosa, ninia wali ba:sa. <sup>15</sup> Amaiba:le, ea asigi hou dilima da asigilala. Dilia da ea sia: nabawane hamobeba:le, amola dilia da ema beda:iwane yosia:i, amo dawa:beba:le e da dilima asigisa. <sup>16</sup> Be na da dilia hou da asigilai dagoi dafawaneyale dawa:beba:le, hahawane bagade gala.

## 8

*Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Godema Iasu Hou*

1 \*Ninia fi dunu! Gode da hahawane dogolegele iasu hou Ma:sidounia sese fi amo ganodini hamobeba:le, ilia da noga:le hamoi. Ninia amo hou dilima olelemu. 2 Ila se bagade nababeba:le, adoba:su hou bagade ba:i. Be ilia dogo ganodini hahawane hou bagade ba:i. Ila da hame gaguidafa dunu. Be ilia Gode Ea hawa: hamosu fidimusa:, muni bagade i. 3 Na da dilima dafawane sia:sa. Ila hanaiba:le mae hihini ilia gagui defele iasu, amola eno bu baligiliwane i. 4 Ila hanaiba:le, ilia Gode Ea fi dunu Yudia soqe amo ganodini fidimusa: dawa:beba:le, ilia ninima ha:giwane adole ba:i. Ila da amo fidisu hou da ilima hahawane bagade liligi dawa:i galu. 5 Ila da Godema imunu amo ninia hanai galu. Be ilia hahawane iasu hou da ninia hanai amo baligi dagoi. Ila hidadea ilia da:i hodo Godema i dagoi. Amanoba, ilia Gode Ea hanai dawa:beba:le, nini fidimusa:, fedege agoane ilia da:i hodo ninima i. 6 Daidase da amo iasu hou degabo olelei. Amaiba:le ninia Daidase ema, e da amo hawa: hamosu mae yolesili, dilia da amo asigidafa hou fidima:ne, dilima sia:ma:ne ema sia:i. 7 Dilia da bagade gagui dunu agoane ba:sa. Dilia da dafawaneyale dawa:su hou, bagade dawa:su hou, sia: olelesu hou, ninima fidisu hou amola ninima asigi hou, huluane dilia da bagade gaguiba:le, bagade gagui dunu agoane ba:sa. Amaiba:le, dilia Godema muni imunu hou, amo da bagadewane ninia ba:mu hanai gala.

8 Na da sema hame ilegemu. Be na da dilia asigidafa hou amo da dafawane o dafawane hame na da hogosa. Amaiba:le na da eno dunu ilia hahawane iasu hou dilima olelesa. 9 Dilia da Hina Gode Yesu Ea hahawane dogolegele iasu hou dawa:. E da bagade gagui galu. Be dilima asigiba:le, E da dili afadenene bu bagade gagui dunu hamomusa: dawa:i galu. Yesu Gelesu da ea gagui liligi yolesili, bu hame gagui dunu agoane ba:su. 10 Na agoane dawa:. Dilia aya ode amoga muni imunusa: dawa:i galu. Amo hou wahadafa dagomu da defea. Dilia da hanaiba:le, eno dunuma bisili, amo hou hamomusa: dawa:i galu. 11 Amaiba:le, mae yolesili, amo hawa: hamosu didili dagoma. Dilia da hanaiwane amo hou hamomusa: dawa:i galu. Amo defele dilia waha gagui liligi amoga muni iasu hou dagoma.

12 Dilia Godema imunu hanai galea, amola dilia gagui defele Godema iasea, Gode da hahawane ba:mu. Gode Ea hanai da bagade gagui da bagade imunu amola fonobahadi gagui da ea gagui defele imunu.

---

\* 8:1: Louma 15:26



13 - 14 Dunu eno ilia logo asaboma:ne, na da dilima dioiwane olelemu higa:i. Be dilia wahadafa bagade gaguiba:le, eno hame gagui dunu fidimu da defea. Amasea, hobea ilia bagade gagusia amola dilia da hobea hame gaguiwane ba:sea, ilia da dili fidimu. Agoane hamosea, dunu huluane ilia esaloma:ne lamu liligi da defele ba:mu. 15 †Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dunu da ‘ma:na’ bagade gilisibiba:le, baligili hame mai dialebe da hame ba:i. Be dunu da ma:na fonobahadi gilisibiba:le, e da hame ha:i.”

### *Daidase amola Ea Sigi Masunu Dunu*

16 Ninia da dili fidimusa: hanai. Daidase da amo defele dili fidimusa: hanaiba:le, ninia Godema nodosa. 17 Ninia da dilima masa:ne ema sia:noba, e da hahawane ba:i. Be amo hou baligili, e da dili fidimu hanaiba:le, dilima masusa: hanaiwane dawa:i galu.

18 Ninia fi dunu eno amola, e da Gode Ea sia: noga:le olelebeba:le, sese fi huluane da ema nodosa. Ninia da amo dunu amo Daidase sigi masa:ne, dilima asunasimu.

19 Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da amo dunu nini sigi masa:ne, ilegei dagoi. Amaiba:le, ninia gilisili Hina Gode Ea hadigi hou fidima:ne amola ninia dili fidimusa: hanai amo olelema:ne, ninia da amo asigi hou hamosa.

20 Eno dunu ilia ninia Gode Ea muni enoga hahawane i amo noga:le hame ouligisa dawa:sa:besa:le, amola egasa:besa:le, ninia da noga:le ouligisa. 21 ‡Ninia Hina Gode ba:ma:ne amo fawane hame, be dunu eno amola ba:ma:ne, hou ida:iwane hamomusa: dawa:lala.

22 Amaiba:le, ninia da ninia fi dunu eno asunasimu. Amo dunuma ninia bagadewane adoba:i. Be e da eso huluane fidimu hanai gala ninia ba:i. Amola wali e da dilia hou da moloidafa dawa:beba:le, e da dilima baligiliwane fidimusa: dawa:lala. 23 Daidase da na na:iyado amola na fidisu dunu esala. E amola na, gilisili dili fidimusa: hawa: hamonana. Be sese fi dunu ilia da ninia fi dunu eno, Daidase sigi masa:ne, ili ilegei dagoi. Ili hamonanebeba:le, Gelesu Ea hadigi hou fidisa. 24 Dilia ilima asigima. Amasea, sese fi huluane da dilia asigi hou dafawaneyale dawa:mu. Amola ninia da dili hou nodone olelei, amo da dafawane ilia da ba:mu.

## 9

### *Eno Yesu Ea Hou Lalegagui Dunu ilima Fidisu Hou*

1 Be na da eno dunu amo da Gode Ea fi dunu Yudia soge ganodini, ilima muni fidisu iasimu, dilima meloa dedemu

da hamedei liligi. <sup>2</sup> Bai dilia da fidimu hanai gala, amo na dawa:. Ma:sidounia moilai bai bagade fi dunuma na da dilia hou nodone olelei. Na da ilima amane sia:i, “Ninia fi dunu Aga:ia soge amo ganodini, ilia aya ode amoga dili fidimusa: momagele esala!” Dilia da Yelusaleme fi fidimu hanai amo nababeba:le, ilia amola da fidimu hanai. <sup>3</sup> Be ninia dilia hou nodoi, amo da udigili nodosa:besa:le, na da amo ninia fi dunu dilima asunasimu. Be na dawa:. Ili da na sia: defele, dilia fidisu muni imunusa: momagei dagoi ba:mu. <sup>4</sup> Be Ma:sidounia dunu amo da na sigi masea, ilia da dilima doaga:le, dilia sia:i muni amo hame momagei ba:sa ganiaba, ninia da gogosiala:loba, amola dilia da gogosiala:loba. Bai ninia musa: dilia moloidafa hou dafawaneyale dawa:beba:le. <sup>5</sup> Amaiba:le, amo ninia fi dunu ilia nama bisili, dilia muni iasu musa: sia:i liligi amo momagemusa: fidima:ne, na da ili asunasimusa: dawa:i. Amasea, na doaga:sea, dilia muni imunu momagei dagoi na da ba:mu. Amasea dilia da hihini hame be hanaiba:le iaha, amo hou olelemu.

<sup>6</sup> Dawa:ma! Dunu da hawa: bagahame bugisia, ha:i manu bagahame fawane faimu. Be dunu da hawa: bagade bugisia, ha:i manu bagade faimu. <sup>7</sup> Amaiba:le, dunu afae afae da ea dawa:i liligi imunu da defea. E da hihini o sema dawa:beba:le hame, be hanaiba:le imunu da defea. Gode E da hahawane iasu dunu ilima bagadewane asigisa.

<sup>8</sup> Gode da dilia esaloma:ne liligi lamu amo defele dilima baligiliwane imunusa: dawa:. Amasea, dilia gagui da dilia esaloma:ne lamu liligi amo baligili, dilia eno hame gagui dunuma fidimusa:, E da dilima eno baligili imunu. <sup>9</sup> \*Gode Sia: da amane dedei diala,

“E da hame gagui dunu ilima baligili iaha.

Ea asigidafa hou da eso huluane dialalalumu.”

<sup>10</sup> †Gode da hawa: bugimu amola agi ha:i manu, ninima iaha. E da fedege agoane, dilia wali esaloma:ne liligi lamu defele, hawa: dilima iawane, Ea hamobeba:le sono da heda:le, dilia da Ema hahawane iabeba:le, E da amoga ha:i manu bagade imunu. <sup>11</sup> E da dilima imunuba:le, dilia da bagade gagui dunu agoane ba:mu. Amasea, dilia da eno dunuma baligiliwane imunuba:le, amo iasu ilia da ninia loboga lamuba:le, ilia Godema nodomu. <sup>12</sup> Bai dilia hawa: hamosu da Gode Ea fi dunu bagadewane fidisa. Be amo fawane hame. Dilia da amo hou hamobeba:le, dunu eno ilia Godema bagadewane nodosa. <sup>13</sup> Dilia da amo muni iabeba:le, dilia da Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane

\* 9:9: Gesami Hea:su 112:9 † 9:10: Aisaia 55:10

Gala dilia lalegagui ilima dilia asigisa amola dilia eno dunu huluane ilima imunusa: dawa:lala, dunu eno ilia da amo hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea Hadigi amoma nodone sia:mu. <sup>14</sup> Amaiba:le, ilia da dilima asigiba:le amola Gode da dilima hahawane dogolegele iasu olelei amo dawa:beba:le, ilia dili fidima:ne Godema sia:ne gadomu. <sup>15</sup> Gode Ea Mano da bidi huluane baligi dagoi. Gode da amo Mano ninima iabeba:le, ninia Godema nodomu da defea.

## 10

### *Bolo da ea Hawa: Hamosu Hi Gaga:i*

<sup>1</sup> Na, Bolo, na da Yesu Gelesu Ea hou da asaboi amola asigiwane, amo dawa:beba:le na da dilima ha:giwane adole ba:sa. Mogili ilia giadofale amane sia:sa, “Bolo da ninima gilisia, ninia odagia sia:sea, e da fonoboi amola asaboi hamosa. Be eno sogega esalea, e da ninima gasa bagade amola ougiwane hamosa.” Be na da Gelesu Ea asaboi amola gebewane hou amoba:le dilima edegesa. <sup>2</sup> Na dilima doaga:sea, dilima ougiwane sia:ga gegemusa:, dili na mae logema! Bai na da dunu amo da ninima nini da osobo bagade liligi hanaiba:le hamosa, amo ilia sia:sa, na da ilima ougiwane sia:ga gegesu dawa:. <sup>3</sup> Dafawane! Ninia da osobo bagade ganodini esala. Be osobo bagade hou dawa:beba:le, ninia da hame gegesa. <sup>4</sup> Ninia gegesea, ninia gegesu liligi da osobo bagade gegesu liligi hame. Ninia gegesu liligi da Gode Ea gasa bagade gegesu liligi gala. Amoga ninia gasa bagade gagili sali diasu mugulumusa: dawa:. Dunu ilia ogogole sia:ga gegesea, ninia da ilia logo amo gegesu liligiga hedofamusa: dawa:.

<sup>5</sup> Dunu eno da hanaiba:le, Godema dawa:su hou hogoi helesa. Eno dunu da ilia logo hedofamusa: dafama:ne olelesa. Be ninia amo dafama:ne olelesu, Gode Ea gegesu liligiga hedofamusa: dawa:. Gegebeba:le, ninia fedege agoane asigi dawa:su huluane gagulaligili, Yesu Gelesuma fa:no bobogema:ne hiouginana ahoa.

<sup>6</sup> Amola dilia da mae yolesili, Yesu Gelesuma fuligala:musa: ahoabe hou olelesea, ninia fa:no hame fuligala:su hou ba:sea, se dabe iasu imunu.

<sup>7</sup> Dilia da dabua liligi fawane ba:sa. Dunu afae da Yesu Gelesuma madelagi dagoi dawa:sea, defea, ninia da amo defele Yesu Gelesuma madelagi dagoi. <sup>8</sup> Na da hame gogosiabe! Amabela:? Hina Gode Yesu Gelesu da ninima ouligisu hou iabeba:le, na da fonobahadi gasa fi agoane hamobela:? Be na da hame gogosiabe. E da amo ouligisu hou dili mae wadela:ma:ne, be fidima:ne, ninima i dagoi.

<sup>9</sup> Na meloa dedene iasi da dili beda:ma:ne dedei, amo dilia dawa:mu na higa:i gala mabu. <sup>10</sup> Dunu afae da amane sia:mu, “Bolo da gasa bagade amola ougi bagade, meloa dedene iasisa. Be e da ninima doaga:sea, e da gasa hame ba:sa amola ea sia: da hamedei agoane ba:sa.” <sup>11</sup> Ninia dilima hame gilisibiba:le, meloa ganodini dedene iasisa amola ninia da dilia odagiga sia:mu hou da hisu hisu hame be hou afadafa fawane, amo dunu da dawa:mu da defea.

<sup>12</sup> Be agoai dunu, ilisu da ilia hou da gasa bagade ilia dawa:beba:le, ninia hou da ilia hou defele ninia da hame sia:mu. Iliia da gagaoui. Iliisu ilia hou dawa:ma:ne, ilia da ilegesa. <sup>13</sup> Be ninia hidale gasa fi hou sia:musa: dawa:sea, ninia Gode Ea hawa: hamosu E da ninima ilegei, amo fawane gasawane sia:mu. Gode da dili fidimusa: amola eno dunu fidimusa:, amo hawa: hamosu ninima ilegei. <sup>14</sup> Gode da dilia Golidia dunu fidima:ne hawa: hamosu ninima olelebeba:le, ninia da sia: Ida:iwane Yesu Gelesu Ea hou olelesu liligi amo dilima olelebeba:le, ninia hawa: hamosu ilegei hame baligi.

<sup>15</sup> Amaiba:le, eno dunu ilia Gode Ea ninima ilegei hawa: hamosu mae dawa:le, baligili hawa: hamobeba:le, ninia da hidale hame sia:sa. Be dilia dafawaneyale dawa:su hou da bu asigilamu amola ninia da dilia fi amo ganodini Gode Ea olelei defele eno hawa: hamomu, amo ninia da hanai. Be Gode Ea ninima ilegei hawa: hamosu fawane.

<sup>16</sup> Amasea, dilima olelelalu, ninia baligili eno sogega, Gode Sia: Ida:iwane olelesu logo ba:mu. Amaiba:le, ninia gaheabolo soge ganodini olelebeba:le, ninia da eno dunu ea olelei soge amo ganodini hame hawa: hamobeba:le, udigili hame hidale nodomu.

<sup>17</sup> \*Be Gode Sia: da amane dedei diala, “Nowa da hidale sia:musa: dawa:sea, e da Hina Gode Hi fawane da amo hawa: hamoi sia:mu da defea.” <sup>18</sup> Dunu da hi hou da ida:iwane hisu dawa:beba:le, Hina Gode da hahawane hame ba:sa. Be Hina Gode da dunu ea hou ida:iwane dawa:sea, E da amo dunu hahawane ba:sa.

## 11

### *Bolo da Ogosu Asunasi Dunu Iliia Hou Olelesa*

<sup>1</sup> Be na da fonobahadi gagaoui agoane hamosea, dilia na hou mae dawa:ma!

<sup>2</sup> Gode da dili gaguma:ne mudasa agoane, amo defele na da mudasa. Dilia da ledi hamedei uda dunuga hame dawa:digi agoane. Na da fedege agoane, dili Dunu afadafa amo Yesu Gelesu, Ema sia:simusa: ilegei. <sup>3</sup> \*Be dilia asigi

\* 10:17: Yelemaia 9:24

\* 11:3: Mui 3:1-5,3:13

dawa:su da bu wadela:le, dilia Gelesu Ema asigidafa hou yolesisa:besa:le, na da beda:i. Amo hou defele, sania da musa: hemonega dawa:iwane ogogoiba:le, e da Ibi ea hou wadela:lesi. <sup>4</sup> Dunu eno da dilima doaga:le, hou eno dilima olelesea, dilia da amo sia: hedolowane hahawane naba amola Yesu Ea hou amo ninia dilima olelei liligi, yolesisa. Dilia Gode Ea A:silibu Hadigidafa hou amola Sia: ida:iwane, amo ninia dilima olelei, amo yolesili, eno a:silibu hou amola eno sia:, hedolowane naba.

<sup>5</sup> Dilima ogogosu 'asunasi dunu' dunu, ilia hou da na hou hamedafa baligi.

<sup>6</sup> Amabela:! Na da sia: olelesu hou fonobahadi fawane dawa:. Be na dawa:su da bagadedafa. Amo ninia da eso huluane dilima moloiwane olelei.

<sup>7</sup> Na da dilima Gode Ea Sia: Ida:iwane olelebeba:le, dilima bidi hamedafa edegesu. Dilia hou gagua gadoma:ne, na hou nisu fonoboi. Na da agoane hamobeba:le, giadofabela:?

<sup>8</sup> Na da dilia gilisisu amo ganodini hawa: hamobeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi eno da nama bidi iasu. Fedege agoane,

na da dili fidimusa:, ilia liligi wamolai. <sup>9</sup> †Na da dilia fi amo ganodini hawa: hamobeba:le, na esaloma:ne hanai defele liligi lamusa:, dilima muni lamusa: hame adole ba:i. Ninia fi dunu da Ma:sidounia yolesili, Golidia moilai bai bagade amoga doaga:i, ili fawane da na esaloma:ne lamu liligi defele gaguli misi. Na da musa: dilima hame edegei. Amola na da fa:no hame edegemu. <sup>10</sup> Na da Yesu Gelesu Ea dafawane hou lalegaguiba:le, na da dafawane sia:sa. Na waha gasa bagade esaloma:ne defele lamu liligi hamedafa edegemu sia: Aga:ia soge ganodini, na da hame yolesimu.

<sup>11</sup> Dilia adi dawa:bela:? Na da dilima hame asigiba:le agoane sia:sala:? Hame mabu! Na da dilima bagadewane asigisa, amo Gode dawa:.

<sup>12</sup> Be amo ogogosu 'asunasi dunu' dunu ilia gasa fi hou amola ilia ogogole ninia hawa: hamosu defele hamosa sia:sa, amo hedofamusa: na da waha hawa: hamosa defele bu hamonandumu. <sup>13</sup> Amo dunu ilia da asunasi dunudafa hame. Ili da ogogosu 'asunasi dunu'. Ili hou ilia ogogole afadenene, bu Yesu Gelesu Ea asunasi dunudafa agoai ba:ma:ne, ogogole hamosa. <sup>14</sup> Amo hou ba:beba:le, mae fofogadigima! Bai Sa:ida:ne hi da ea hou afadenene, bu hadigi a:igele dunu agoane ba:musa: dawa:.

<sup>15</sup> Amaiba:le, Sa:ida:ne ea hawa: hamosu dunu da ilia hou afadenene, bu moloidafa hawa: hamosu dunu agoai ba:sea, mae fofogadigima. Fa:no ilia hawa: hamoi defele, se dabe iasu bidi lamu.

† 11:9: Filibai 4:15-18

*Bolo da Asunasi Dunu Hawa: Hamobeba:le, Se Nabi*

<sup>16</sup> Na da bu sia:sa. Na da gagaoui dunuyale mae dawa:ma. Be na da gagaoui dilia dawa:sea, defea, na da gagaoui gasa fi sia: fonobahadi dilima sia:mu. <sup>17</sup> Na da wali Hina Gode Ea hanai defele hame sia:mu. Na da wali osobo bagade gasa fi sia: defele sia:muba:le, gagaoui agoane hamomu. <sup>18</sup> Be dunu bagohame da osobo bagade dunu ilia gasa fi hou defele sia:nanebeba:le, na da amo defele sia:mu. <sup>19</sup> Dilia da bagade dawa:su dunu! Amaiba:le, dilia gagaoui dunu hame hihisa. <sup>20</sup> Nowa dunu da dilima gasa fi ouligisu hou hamosea o dilima ogogosea o dilima dafama:ne olelesea o dilia da fonobahadi, e da bagade amo dawa:sea, o dilia odagi e fasea, amo dunu dilia da hahawane ba:sa. <sup>21</sup> Ninia da amo hou dilima hamomu beda:iba:le, hame hamoiba:le na da gogosiasa. Be na da wali gagaoui agoane sia:sa. Eno dunu ilia gasa fili, hidale sia:musa: dawa:sea, mae beda:ne sia:sa. Amaiba:le, na amola da mae beda:ne sia:mu.

<sup>22</sup> Eno gasa fi dunu da Hibulu fi dunula:? Defea! Na amola da Hibulu fi dunu. Ili da Isala:ili sogé fi dunula:? Defea! Na amola da Isala:ili fi dunu. Ili da A:ibalaha:me egaga fila:? Defea! Na amola da A:ibalaha:me egaga fi dunu. <sup>23</sup> †Ili da Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunula:? Na da gagaoui agoane sia:sa! Be na da ilia hawa: hamosu baligi dagoi. Na hawa: hamosu amola se iasu diasu ganodini sali, eno dunuga fasu amola na da gadenei bogosu, amo na se nabasu hou huluane da ilia se nabasu baligi dagoi. <sup>24</sup> §Yu dunu da eso biyale amoga ilia na fegasuga 39 agoane fai.

<sup>25</sup> \*\*Louma dunu ilia da eso udiana agoane na fegasuga fasu. Eso afaiga eno dunu ilia na igiga medoi. Dusagai ganodini na da ahoabeba:le, eso udiana amoga dusagai da mugululi hano hagudu magufale sa:i. Eso afae na da eso amola gasi, hano wayabo bagade ganodini dasi lalu.

<sup>26</sup> ††Na da eso bagohame fadalagaga ahoabeba:le, bogomu gadenei agoane ba:i. Hano bagade nedeiba:le, wamolasu dunu da na liligi wamolaiba:le, na fi Isala:ili dunu amola Dienadaile dunu, nama ha laiba:le, na da se bagade nabi. Na da diasu ganodini, dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i sogé ganodini amola dusagai ganodini hano wayabo da:iya ahoanoba, bogomuwane se nabi. Dunu eno da nama ogogole na:iyado hamone, hohonobeba:le, na da se bagade nabi.

<sup>27</sup> Na da mae helefilí, hawa: hamosu bagade ba:i. Na da gasi bagohame amoga hame midi. Na da ha:i amola

† 11:23: Asunasi Dunu Iliá Hou 16:23 § 11:24: Mousesé ea Malasu 25:3

\*\* 11:25: Asunasi Dunu Iliá Hou 16:22, 14:19 †† 11:26: Asunasi Dunu Iliá Hou 9:23, 14:5

hano bagade hanai galu. Eso bagohame na da ha:i manu, golamu diasu amola abula hame ba:i. <sup>28</sup> Na da eno se nabasu bagohame nabi. Eno da eso huluane, Yesu Ea fa:no bobogesu fi da dafasa:besa:le, amo dawa:beba:le na da se naba. <sup>29</sup> Dunu eno da gasa hameba:le, na amola da gasa hame ba:sa. Dunu eno da dafane, wadela:i hou hamosea, na da se bagade naba.

<sup>30</sup> Be na da hidale gasa fi sia:musa: dawa:sea, na da gasa hamedafa amo fawane da na hidale gasa fi sia:su. <sup>31</sup> Na da Hina Gode Yesu amo Ea Ada Gode (Ea Dioba:le eso huluane hahawane dogolegele nodonanumu da defea) Ema hame ogogosa, amo E dawa:. <sup>32</sup> ††Na da Dama:sagase moilai bai bagade amo ganodini esalea, hina bagade A:ilida:se amo ea eagene dunu da sosodo aligisu dunuma ilia na gagulaligimusa:, moilai logo holei noga:le ouligima:ne sia:i. <sup>33</sup> Be eno dunu da na daba amo ganodini salawane, fo misa:ne agenesi amo doasili, efega amo daba osoboga sanasini, na da udigili hobeai.

## 12

### *Bolo da Esalawane Ba:i amola Yesu da ema Sia:i*

<sup>1</sup> Hidale gasa fi sia: da udigili hamedei sia:. Be na da bu hidale gasa fi sia: sia:mu. Na da wali esalawane ba:i amola Hina Gode nama dawa:loma:ne sia:i liligi dilima olelemu.

<sup>2</sup> Yesu Ea hou lalegagui dunu afadafa na dawa:. Gode da amo dunu lale, Hebene diasu gadodafa amoga oule heda:i. (Amo da dafawane hamobela:? o esalawane ba:bela:? Na hame dawa:.) Amo hou hamonanu, amogainini asili, ode 14 da wali gidigi dagoi. <sup>3</sup> - <sup>4</sup> Na da bu sia:sa. Gode da amo dunu Ba:ladaise sogega gagua gadoi. (eno, dafawane hamobela:? o esalawane ba:bela:? Gode Hi fawane dawa:!). Ba:ladaise soge amo ganodini e da sia: mabe nabi. Amo sia: da sia:mu hamedei galebe. Osobo bagade dunu ea lafidili amo sia: sia:mu da sema bagade! <sup>5</sup> Amaiba:le, amo dunu ea houba:le na da hidale gasa fi sia: sia:mu. Be na hou dawa:beba:le, na da gasa fi sia: hame sia:mu. Na da na gogaya:i hou fawane hahawane olelemu. <sup>6</sup> Na da gasa fi sia: sia:musa: dawa:loba, na da sia:dafa fawane sia:muba:le, gagaoui agoane hame ba:la:loba. Be eno dunu da na hou da ilia ba:i amola nabi amo baligi bagade dawa:sa:besa:le, na da gasa fi sia: hame sia:mu.

<sup>7</sup> Be na da musa: hame ba:su gasa bagade liligi ba:beba:le, na gasa fi bagade hamosa:besa:le, Gode da nama se nabasu liligi aya: gaga:nomei agoane na hu soma:ne nama i. Amo

da na fama:ne amola na gasa fi hamomu logo hedofama:ne, Sa:ida:ne ea adole iasu dunu agoane nama maha. <sup>8</sup> Na da amo se nabasu liligi fadegama:ne, udiana agoane Godema sia:ne gadoi. <sup>9</sup> Be Gode da bu adole i, “Na hahawane dogolegele iasu da dia hou fidimu defele diala. Bai di da gasa hame esalebeba:le, Na gasadafa hou da baligiliwane ba:sa.” Amaiba:le, na da gasa hameba:le, na da hahawane gala. Yesu Gelesu Ea gasa hou da na gaga:sa. Na da amo dawa:beba:le, hahawane gala.

<sup>10</sup> Gogaya:i hou, dunu eno da nama lasogole sia:su hou, se nabasu amola dunu enoga se iasu hou, amo huluane na da Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le nama doaga:sea, na da hame hihisa. Bai na da gasa hame galea, gasa bagade ba:sa.

*Golidia Dunu da Dafasa:besa:le, Bolo da Beda:i*

<sup>11</sup> Na da gagaoui agoane hamosa. Be dilia houba:le, na da agoane hamosa. Dilia da nama hahawane gala, amo dilia olelemu da defea galu. Na hou da fonobahadi. Be dilia ogogosu ‘asunasi dunu’ dunu da na hou hamedafa baligisa.

<sup>12</sup> Na da mae helele, dilia gilisisu amo ganodini musa: hame ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hou hamosu. Amo da na da asunasi dunudafa noga:le olelesa. <sup>13</sup> Na da Yesu Ea fa:no bobogesu fi eno ilima hamoi, amo defele dilima hamoi. Be na da hou afae fawane hisu dilima hamoi. Na da dilima muni fidisu hame edegei. Na da amo wadela:i hou dilima hamoiba:le, na hou gogolema:ne olofoma. <sup>14</sup> Na musa: adunawane dilima ba:la asi galu. Wali na da dilima bu masunusa: momagele esala. Na da dilima edegemusa: hame sia:mu. Na da dilima muni lamusa: hame hanai. Na da dilia asigi hou fawane edegemusa: dawa:. Mano ilia da eda amola ame, elama ha:i manu amola liligi imunu da defea hame. Be eda amola ame, ela da mano ilima esaloma:ne lamu liligi defele imunu da defea. <sup>15</sup> Na da dili fidima:ne, na liligi huluane amola na da:i hodo dilima imunu hame hihi. Na da dilima baligiliwane asigiba:le, dilia da nama hame asigima:bela:?

<sup>16</sup> Na da dilima hame edegei, amo da dafawane dilia da sia:mu. Be dunu afae da agoane sia:mu, “Bolo da ogogolewane, nini dafama:ne olelei.” <sup>17</sup> Habodane? Na da sia: adole iasu dunu dilima asunasiba:le, dilima ogogobela:? Hame mabu! <sup>18</sup> Na da Daidase dilima masa:ne ha:giwane sia:i. Na da e amola ninia Yesu fi dunu afae eno asunasi. Dilia da Daidase dilima ogogoi dawa:bela:? Hame mabu! E amola na, ania da mae ogogolewane defele hamosa.

<sup>19</sup> Ninia da eso huluane dilia ba:ma:ne, ninia hou dodofesala:? Amo dilia dawa:bela:? Hame mabu! Yesu Gelesu



Ea hanai da ninia Gode Ea midadi sia:be defele sia:mu. Amaiba:le, ninia agoane sia:sa. Na dogolegei na:iyado dunu! Ninia hawa: hamosu da dili fidima:ne hamosa. <sup>20</sup> Dilia hou da ida:iwane hamoi, amo na da ba:mu hanai gala. Be na dilima doaga:sea, dilia hou da hisu agoane ba:sa:besa:le, na da beda:i. Amola na hou da hisuba:le, dilia da na hou higale ba:ma:bela:? Na da sia:ga gegesu, mudasu hou, ougi hou, hi hanai hou, lasogole sia:su, dunu wadela:ma:ne baligidu sia:su, gasa fi hou amola hame nabasu hou, amo ba:sa:besa:le na da beda:i. <sup>21</sup> Na da agoane beda:i galebe. Na da dilima doaga:sea, Gode da dili huluane ba:ma:ne, na hou fonobomu. Amasea, dunu bagohame da wadela:i hou, gasa fi hou amola wadela:i uda lasu hou hamone, Godema bu hame sinidigi, amo na da ba:sea, na da dinanosa:besa:le beda:i.

## 13

*Sia: Dagomusa; Bolo da Sisasu amola Asigi Sia: Olelesa*

<sup>1</sup> \*Na da musa: adunawane dilima ba:la asi. Wali na da bu misunu dawa:lala. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dunu da eno dunuma fofada:musa: dawa:sea, fofada:su dunu da ba:su dunu aduna o amo idi baligi amo ilia sia: nabimu, amo fawane da defea,” amo dilia dawa:ma. <sup>2</sup> Na da dilia musa: wadela:i hamoi dunu, amola dunu huluane dilima sia:sa. Na da dilima misi amola fa:no bu misi, amo esoga sia:i amola wali bu sia:sa. Na bu masea dilia se dabe iasu ba:mu amola dunu afae da hobeamu logo hame ba:mu. <sup>3</sup> Dilia da na gasa bagade hou ba:sea, Yesu Gelesu da na lafidili sia:sa amo dilia da dawa:mu. Yesu Gelesu da dilia fi amo ganodini hawa: hamosea, E da gogaya:i hame be gasa bagadewane hamosa. <sup>4</sup> Yesu Gelesu da gasa hame osobo bagade hou lai dagoi. Gasa hameba:le E da bulufalegeiga bogoi. Be Gode da gasa bagade hamobeba:le, Yesu Gelesu da wali esalalala. Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, gasa hame agoane ba:sa. Be ninia dilia fi amo ganodini hawa: hamosea, ninia Gode Ea gasa hou Yesu Ea esalebe amo ganodini diala, dilima olelemu.

<sup>5</sup> Dilia hou dili gobebe abodema! Dilia da dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini esalabala? Yesu Gelesu da dilia dogo ganodini esala. Amai hame ganiaba, dilia da dafai dagola:loba. <sup>6</sup> Ninia da hame dafai, amo dilia dawa:mu da defea. <sup>7</sup> Dilia mae dafane, ida:iwane esaloma:ne, ninia Godema sia:ne gadosa. Amo da ninia noga:le hamoi olelema:ne hame, be dilia moloidafa hamoi, amo olelema:ne. Be ninia da dafai dunu agoane ba:sea, mae

\* 13:1: Mousese ea Malasu 17:6, 19:15

dawa:ma. <sup>8</sup> Bai ninia da dafawane hou amoma gegemu da hamedei. Ninia dafawane hou fidimusa: fawane dawa:lala. <sup>9</sup> Ninia da gasa hame ba:sea be dilia da gasawane ba:sea, ninia da hahawane gala. Be dilia bu asigilale, ida:idafa hou amoga doaga:ma:ne, ninia Godema sia:ne gadosa.

<sup>10</sup> Amaiba:le, na da dilima mae doaga:le, hidadea amo meloa dedesa. Na da dilima doaga:sea, Gode da nama ouligisu hou iabeba:le, na dilima gasawane hamosa:besa:le, na da meloa fawane dedesa. Hina Gode da dilia hou mae muguluma:ne, be bu gaguia gadoma:ne fawane, nama ouligisu hou ilegei dagoi.

<sup>11</sup> Wali, na fi dunu, na da dilima asigibio sia:sa. Dilia ida:idafa hou hamoma:ne, gasawane hamoma. Na sia: nabima! Mae mogima! Olofoiwane esaloma! Amasea, Gode, Asigidafa amola Olofosudafa Iasu, E da dilia fi ganodini esalumu.

<sup>12</sup> Dilia dunu eno dunu eno hahawane fi dunu agoane nonogoma.

Gode Ea fi dunu huluane da dilima asigi sia: iasisa.

<sup>13-14</sup> Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu, Gode Ea asigidafa hou amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea hahawane na:iyado gilisisu hou, amo da dilia fi amo ganodini dialumu da defea.

Sia: Ama Dagoi

## Gala:isia

(Da:i Sia:- Galatians; Modu - Galatia; Bisini - Galesia)

*Hidadea Sia:*

Dedesu Dunu Bolo

Isala:ili dunu (Yu dunu) ilia degabo Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala nabi. Be fa:no Gode Ea hou hame dawa:su dunu (Dienadaile dunu) ilia nabi. Iliamane dawa:i, "Amabela:? Yu fi hame dunu, ilia Yesu Gelesuma fa:no bobogesea, ilia Mousesee ea Sema dedei huluane nabawane hamoma:bela:?" agoane dawa:i galu. Bolo e da musa: agoane olelei, "Sema dedei huluane bagadewane mae dawa:ma! Yesu Gelesu Ea fi ganodini esalusu ea baidafa da dafawaneyale dawa:beba:le lalegagusu hou fawane." Be Bolo ea ha lai dunu ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi Gala:isia sogega esalu ilima misini, sia: hisu olelei. Iliamane giadofale olelei, 'Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane hame, be Mousesee ea Sema huluane nabawane hamobeba:le, Gode da osobo bagade dunu afadenei moloidafa hamoi ba:mu.' Gala:isia dunu da giadofale ogogosu sia: lalegaguiba:le, Bolo da Gala:isia meloa dedei dagoi. Bolo da ilia bu sinidigili, Yesuma dafawaneyale dawa:su hou fawane bu lalegaguma:ne, Gala:isia meloa dedene iasi. Amo meloa ganodini, Bolo da asunasi dunudafa e da sia:su. Osobo bagade dunu hame be Gode Hi fawane ema wele sia:beba:le, e da asunasi dunu hamoi. Ea hawa: hamosudafa da Yu fi hame be Dienadaile dunu ilima Gode Ea sia: olelemusa: ilegei. Amo meloa ganodini, dunu da mae hawa: hamone, Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane, Gode da afadenei moloidafa ba:sa, Bolo da gasawane olelesa. Sia: dagomu gadenene, Gelesu dunu da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Ema asigiba:le ilia hou afadenene bu moloidafa hawa: hamosa, amo hou Bolo da olelesa.

*Sia: dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-10

2 Bolo da Asunasi Dunudafa...Sia:alalo 1:11-2:21

3 Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da

Hahawane dogolegele Iasu liligi...Sia:alalo 3:1-4:31

4 Yesuma Fa:no Bobogesu Dunu da Halegale Lala.

Be ilia da Hawa: hamosu Gala...Sia:alalo 5:1-6:10

5 Sia: Dagosu...Sia:alalo 6:11-18

*Gala:isia*

<sup>1</sup> Na, Bolo, amo meloa dedesa. Na da asunasi dunu. Be amo hawa: hamomusa:, osobo bagade dunu da hame sia:i, amola hame fidi. Be Yesu Gelesu amola Ea bogoi wa:lesili uhinisisu Dunu Gode, da nama wele sia:beba:le, na da asunasi dunu hawa: hamosa. <sup>2</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane guiguda: esala, ilia amola na da gilisili dilia Gala:isia Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane dilima asigi sia: adosisa.

<sup>3</sup> Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, da hahawane dogolegele iasu amola olofosu hou dilima imunu da defea.

<sup>4</sup> Yesu Gelesu da osobo bagade dunu ilia wali hou hamobe, amo ninia yolesima:ne, Ea esalusu yolesi dagoi. E da ninia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, ninia Ada Gode Ea sia: nabawane, bogoi dagoi. <sup>5</sup> Gode da eso huluane hadigiwane, mae dagole esalalalumu. Amo dawa:ma:ne, ninia Godema nodone sia:mu da defea. Ama.

### *Gode Sia:dafa da Afadafa Gala*

<sup>6</sup> Na da dilia hou ba:beba:le, bagadewane fofogadigisa. Dilia da Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu ilegele sia:i liligi lalegaguma:ne, na da Ea sia: moloidafa olelei. Be dilia hedolowane yolesili, sia: hisu eno amoma dawa:lala. <sup>7</sup> Be Sia:dafa eno hame. Afadafa fawane dila. Be eno dunu da dilia hou wadela:ma:ne, Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane Gala afadenemusa: dawa:lala. Amaiba:le, na dilima sia:sa. <sup>8</sup> Be ninia o Hebenega esalebe a:igele dunu da ogogole sia: dilia musa: nabi liligi amoga hisu agoane liligi amo olelesea, amo olelesu dunu da fofada:lalu, ema gagabusu eso huluane mae fisili aligimu da defea. <sup>9</sup> Ninia musa: adoi na da wali bu adosa. Nowa da dilia musa: lalegagui Sia: Ida:iwane Gala mae dawa:le, sia: eno hisu olelesea, amo da fofada:lalu, gagabusu eso huluane mae fisili aligimu da defea.

<sup>10</sup> Na da osobo bagade dunu ilia nodosu sia: lama:ne, gasa agoane sia:sala:? Hame mabu! Gode Hifawane da nama nodomusa:, amo fawane na da hanai galebe. Na da osobo bagade dunu ilima na:iyado hamomusa: na da agoane hamosala:? Hame mabu! Amane hamonanebe ganiaba, na da Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunu hame esalala:loba.

### *Bolo da Habodane Asunasi Dunu Hou Lalegagubala:?*

<sup>11</sup> Na fi dunu! Na da dafawane sia:sa! Sia: na dilima olelesu liligi da osobo bagade fi dunu olelesu hame. <sup>12</sup> Osobo bagade dunu da amo sia: nama hame olelei. Yesu Gelesu Hi fawane da musa: wamolegei liligi nama olelei dagoi. <sup>13</sup> \*Dilia da na musa: hou nabi dagoi. Na da Yu Gode Ea

\* **1:13:** Asunasi Dunu Iliia Hou 8:3, 22:4-5, 26:9-11

fi dunu ilia hou lalegagui. Na Gode Ea fa:no bobogesu fi medomusa:, ilima mae asigili, se bagade iasu. <sup>14</sup> †Na da Yu Gode Ea fi dunu ilia hou gasawane hamobeba:le, Yu dunu eno amola na amo da ode afadafa galu lalelegei dunu, na hou da ilia hou baligi dagoi. Na da ninia aowalali ilia hou nabawane hamonanu.

<sup>15</sup> †Be Gode da nama asigiba:le, na da na:me ea hagomo ganodini esaloba, E da Ea hawa: hamomusa:gini, na ilegei dagoi. <sup>16</sup> Asili, Gode da Ea Manodafa nama olelei dagoi. Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo Dienadaile dunuma olelemusa:, Gode da amo hou nama ilegei Amo esoga, na da fada:i sia: adole ba:musa:, eno dunuma hame doaga:i. <sup>17</sup> Na da musa: hamoi asunasi dunu adole ba:musa:, Yelusaleme moilai bai bagadega hame asi. Be na da hedolowane Ala:ibia sogega asili, esalu, Dama:sagase moilai bai bagadega buhagi. <sup>18</sup> §Ode udiana gidigili, na da Bidama hou adole ba:musa:, Yelusaleme moilai bai bagadega asi. Na da hi aduna ea diasuga esalu. <sup>19</sup> Na da Hina Gode ea eya Ya:mese, amola ba:i dagoi. Be na da eno asunasi dunu hame ba:i.

<sup>20</sup> Amo sia: da dafawane. Na da hame ogogosa, amo Gode da dawa:.

<sup>21</sup> Fa:no na da Silia soge amola Silisia sogega asi. <sup>22</sup> Amo esoga, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu Yudia soge ganodini esalu, ilia da na odagi hame dawa:i galu. <sup>23</sup> Eno dunu ilia sia: dasu amane, “Dunu da musa: ninima se bagade iasu amola Yesuma dafawaneyale dawa:su hou wadela:musa: dawa:su, amo dunu da sinidigili, bu Yesuma dafawaneyale dawa:su hou olelelala.” Ili da amo sia:dasu fawane dawa:i galu.

<sup>24</sup> Amaiba:le, ilia da na gaheabolo hou ba:beba:le, Godema nodone sia:su.

## 2

### *Bolo amola Eno Asunasi Dunu*

<sup>1</sup> \*Ode14 agoane gidigi galu, na amola Banabase, ani Yelusaleme moilai bai bagadega bu asi. Na Daidase amogawi oule asi. <sup>2</sup> Gode da amo logo olelebeba:le, na asi dagoi. Na Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu fawane gilisili, ilima Gode Ea Sia: Ida:iwane gala amo na da Dienadaile dunu ilima olelei liligi, na ilima olelei. Na hawa: hamosu da musa: amola hobea, wadela:le hamoi ba:sa:besa:le, na da na olelei huluane ili abodemusa:,

† **1:14:** Asunasi Dunu Ili Hou 22:3 † **1:15:** Asunasi Dunu Ili Hou 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18 § **1:18:** Asunasi Dunu Ili Hou 9:26-30 \* **2:1:** Asunasi Dunu Ili Hou 11:30, 15:2

ilima adoi. <sup>3</sup> Na na:iyado Daidase da Galigi dunu esalu. Be ilia da ea gadofu damumusa: hame logei. <sup>4</sup> Be eno ogogosu dunu da ea gadofu damumusa: hanai galu. Ili da ninia hahawane dogolegele halegale lalebe hou Yesu Ea fi ganodini, amo ba:musa: hanaiba:le, ilia ninia gilisisu ganodini wamowane desega masusa: misi. Ili da ninima bu udigili hawa: hamosu imunusa: dawa:i galu.

<sup>5</sup> Be dilia dawa:ma:ne amola Gode Ea sia: da dafawane amo ouligima:ne, ninia da ilia sia: hamedafa nabi.

<sup>6</sup> †Be Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi 'ouligisu agoane' esalu dunu da nama gaheabolo olelesu liligi hame olelei. Ili da 'ouligisu agoane' na sia:sa. Bai na da ouligisu amola fa:no bobogesu dunu hame mogisa. Gode da dabua hou amo hame ba:sa. <sup>7</sup> Be Gode da nama Dienadaile dunuma Ea Sia: Ida:iwane olelemusa: hawa: hamosu ilegei dagoi. Amo 'ouligisu dunu' da amo ba:i dagoi. Gode da Bidama Yu dunuma olelemusa: hawa: hamosu i dagoi, amo defele e da amo hawa: hamosu nama i dagoi, ilia ba:i. <sup>8</sup> Gode Ea gasa i dagoiba:le, Bida da Yu dunuma asunasi dunu hamoi dagoi. Amo defele, Gode da Dienadaile dunuma olelema:ne, na asunasi dunu ilegei dagoi.

<sup>9</sup> Ya:mese, Bida amola Yone da ouligisu dunu agoane ba:i. Ili ba:loba, Gode da amo hawa: hamosu nama i dagoi ba:i. Amaiba:le, ili amola ania da gilisili Gode Ea hawa: hamosu dunu esala amo eno dunuma olelemusa:, ilia Banabase amola na, anima gousa:i. Ninia fofada:lalu, agoane sia:i. Na amola Banabase, ania da Gode Ea Sia: amo Dienadaile dunu ilima olelemu amola ilia da Yu fi dunuma olelemu. <sup>10</sup> Ili liligi afadafa fawane adole ba:i. Ninia da hame gagui dunu ilia gilisisu ganodini esala amo fidima:ne adole ba:i. Na amola ili fidima:ne bagadewane dawa:i galu.

*Bolo da A:dioge Moilai Bai Bagade Ganodini, Bidama Gagabole Sia:i*

<sup>11</sup> Be Bida da A:dioge moilai bai bagadega doaga:loba, e da giadofale hamoi. Amo na da noga:le ba:beba:le, na da dunu huluane ba:ma:ne, ema gagabole sia:i.

<sup>12</sup> Bida da musa: e amola Dienadaile Gode Ea hou lalegagui dunu, ilia gilisili ha:i nasu. Be Ya:mese da Bida fidima:ne, ema Yu dunu asunasi. Amo dunu ilia doaga:loba, Bida da gadofu damusu dunu ilima beda:iba:le, bu Dienadaile dunuma gilisili ha:i manusa: hihiba:le yolesi. <sup>13</sup> Eno Yu dunu, Yesu Ea hou lalegagui dunu, ilia Bida ea ogogosu hou ba:beba:le, beda:i galu. Na na:iyado Banabase amola beda:iba:le, agoane hamosu. <sup>14</sup> Ili da Gode Ea sia:

ida:iwane gala amo ea logo defele hame, gugaloiwane lalebe na ba:beba:le, na da ili huluane nabima:ne, Bidama amane sia:i, “Di da Yu dunu! Be di da Yu dunu ilia hou yolesili, bu Dienadaile dunu ilia hou defele agoane hamosu. Amo da defea. Be di da wali Gode Ea hou hame dawa:su dunuma ilia hou afadenene, bu Yu dunu ilia hou agoane hamomusa:, gasa bagade sia:mu da defea hame galu!”

*Yu Dunu amola Gode Ea Hou Hame Dawa:su Dunu, Yesu Ea Hou Dafawaneyale Dawa:beba:le fawane Eso huluane Mae Bogole Fifi Ahoanusu Ba:mu*

<sup>15</sup> Dafawane! Na amola eno Yu dunu, ninia Yu dunu fi ganodini lalelegeiba:le, Yu dunu esala. Ninia da Dienadaile ‘wadela:i hamosu dunu’ hame. <sup>16</sup> †Be ninia dawa:, Gode da osobo bagade dunu afadenei moloidafa hamoi ba:ma:ne, logo afadafa fawane diala. Dunu da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, lalegagubiba:le fawane, Gode da amo dunu moloidafa hamoi dagoi ba:sa. Dunu da Gode Ea sema fawane nabawane hamobeba:le, amo dunu afadenei moloidafa hamoi, Gode da hame ba:sa. Ninia amola da Gode da ninia afadenei bu moloidafa hamoi ba:ma:ne, Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, lalegagui dagoi. Sema hamobeba:le hame. Dunu huluane, Gode da ilia afadenei bu moloidafa hamoi ba:ma:ne, ilia Sema nabawane hamoiba:le, amo logo ba:mu da hamedei. <sup>17</sup> Be ninia Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, Gode noga:iwane ba:musa: ninia hanai galea, ninia Yu dunu amola Dienadaile dunu, gilisili wadela:i hamosu dunu agoai ba:sa. Amaiba:le, Yesu Gelesu da wadela:i hou amoma ouligisu dunula:? Hame mabu! <sup>18</sup> Na da Sema ninima ouligisu hou mugulubiba:le, amo na da bu hahamosea, na da Sema wadela:su dunu agoane ba:mu. <sup>19</sup> Na da Sema amoga fedege agoane bogoi dagoi. Sema amoga fane legeiba:le, na da Gode Ea hou amo ganodini esaloma:ne bogoi dagoi ba:sa. <sup>20</sup> Fedege sia:, na amola Yesu Gelesu ani da gilisili bulufalegeiga medole legei dagoi ba:i. Amaiba:le, na da hame esala. Be Yesu Gelesu Hi da na da:i hodo ganodini esala. Gode Ea mano, nama asigiba:le bogoi dagoi. Amo hou dafawaneyale dawa:beba:le, na da waha esala amola lala. <sup>21</sup> Na da Gode Ea ninima hahawane dogolegele iasu hamedafa hihimu. Be dunu da Gode Ea Sema nabawane hamobeba:le, Gode da amo dunu afadenei moloidafa hamoi ba:sa ganiaba, Yesu Gelesu da udigili bogola:loba.

† 2:16: Gesami Hea:su 143:2; Louma 3:20, 3:22

## 3

*Gode Ea Sema amola Yesu Gelesuma Dafawaneyale  
Dawa:su Hou*

<sup>1</sup> Dilia Gala:isia dunu! Gagaoui dunu! Nowa da dilia hou wadela:bela:? Dilia huluane noga:le dawa:ma:ne, ninia Yesu Gelesu Ea bulufalegeiga bogoi hou amo noga:le olelei.

<sup>2</sup> Liligi afadafa nama adoma. Dilia da Gode Ea Sema nabawane hamobeba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini labala? O dilia Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala nabalu dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala labala? <sup>3</sup> Dilia abuliba:le gagaouila:? Gode Ea A:silibu da dilia lalegagui hou amo muni hamoi. Abuliba:le dilisu gasaga amo hawa: hamosu dagomusa: dawa:lalabala? <sup>4</sup> Dilia lalegaguli amola hamonanu, amo da udigili hamobela:? Na agoane dawa:! Dilia udigili hame hamosu. <sup>5</sup> Gode da dilima Ea A:silibu Ida:iwane Gala i dagoi. E da dilia gilisisu amo ganodini musa: hame ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamosa. E da dilia Gode Ea Sema nabawane hamobeba:le, agoane hamosala:? O E da dilia Yesu Gelesu Ea Sia: nabalu, dafawaneyale dawa:beba:le, agoane hamosala:?

<sup>6</sup> \*Ninia aowalali dunu A:ibalaha:me ea hou amo dilia dawa:ma. Gode Sia: da agoane dedei diala, "A:ibalaha:me da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i galu. Amaiba:le, Gode da amo dunu ea hou ba:beba:le, e da afadenei moloidafa hamoi dunu ba:beba:le, A:ibalaha:me lalegagui dagoi." <sup>7</sup> †Dilia dawa:ma! A:ibalaha:me egaga fidafa da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:be dunu. <sup>8</sup> ‡Gode Sia: da agoane dedei diala, Musa:, Gode da Dienadaile dunu bu afadenene moloidafa hamoma:ne sia:i. Ilia da Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, E da agoane hamoma:ne sia:i. Amaiba:le, amo sia: ida:iwane A:ibelaha:mema olelemusa:, Gode Sia: da agoane dedei diala, "A:ibalaha:me! Dia hawa: hamobeba:le, osobo bagade dunu fi huluanedafa da hahawane dogolegesu hou ba:mu." <sup>9</sup> A:ibalaha:me da amo sia: dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da ema hahawane bagade i. Wali, amola Gode da nowa da Ea Sia: Ida:iwane Gala dafawaneyale dawa:sea, ema hahawane dogolegele bagade iaha.

<sup>10</sup> §Nowa da Gode Ea Sema nabawane hamobeba:le fawane, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lamusa: dawa:sea, amo da Gode Ea gagabusu aligima:ne ba:mu agoai galebe. Gode Sia: da agoane dedei diala, "Nowa

\* 3:6: Mui 15:6; Louma 4:3 † 3:7: Louma 4:16 ‡ 3:8: Mui 12:3 § 3:10: Mousesee ea Malasu 27:26



da Sema dedei afadafa fawane wadela:sea, e da Gode Ea gagabusu haguduga esalebe ba:mu.” <sup>11</sup> \*\*Wali, ninia noga:le ba:sa! Dunu da Gode Ea Sema nabawane hamobeba:le, Gode Ea siga ba:ma:ne afadenene moloidafa hamoi, da hamedeidafa. Bai Gode Sia: da agoane dedei diala “Nowa dunu da dafawaneyale dawa:beba:le lalegagusia, Gode da amo dunu fawane afadenene moloidafa hamoi ba:sa.” <sup>12</sup> ††Be Gode Ea Sema da dafawaneyale dawa:su hou ea bai hame. Be Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa dunu da Gode Ea Sema huluanedafa, mae giadofale, noga:le hamosea e da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.” Amola ninia da mae giadofale huluanedafa hamomu da hamedei.

<sup>13</sup> ††Be ninia huluane Gode Ea gagabusu aligimu mae ba:ma:ne, Yesu Gelesu da nini gaga:ma:ne, Gode Ea gagabusu aligima:ne amo Hi lai dagoi. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa da ifaga bogoma:ne hegoa:nesi galea, e da gagabusu aligima:ne lai dagoi.” <sup>14</sup> Gode Ea musa: hahawane dogolegele A:ibalaha:mema imunu sia:i liligi (Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala) amo Dienadaile dunuma ima:ne, Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogoi. Ninia da Yesu Gelesu dafawaneyale dawa:sea, Gode Ea imunu ilegele sia:i liligi (Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala) amo lamu.

*Gode Ea Sema amola Gode Ea Hahawane Dogolegele Iasu*

<sup>15</sup> Na fi dunu! Na da a:silibu hou liligi olelemusa:, osobo bagade fedege sia: olelemu. Dunu aduna ela da su gaguiba:le, bu gousa:i dagoi, amo gousa:su hou enoga wadela:mu da hamedei. Amola amo gousa:su amoga liligi eno gilisimu da hamedei.

<sup>16</sup> §§Gode da musa: Ea hahawane dogolegele iasu A:ibalaha:me amola ea fa:no lalelegemu mano elama ima:ne ilegele sia:i. E da mano bagohame ilima imunu hame sia:i, be mano afae fawane Ema ima:ne sia:i. Amo mano afae da Yesu Gelesu. <sup>17</sup> \*\*\*Na sia: bai da agoane diala. Gode da musa: hemonega, A:ibalaha:mema asigiba:le, ema gousa:su ilegei. E da dafawane ilegele sia:beba:le, enoga wadela:mu da hamedei. Ode430agoane gidigili, Gode da Ea Sema amo Isala:ili dunuma i. Be amo Sema da musa: gousa:su amo mugululi, Gode Ea ilegele sia:i wadela:mu da hamedei galebe. <sup>18</sup> †††Gode da A:ibalaha:mema hahawane dogolegele imunu sia:beba:le, E da gousa:su hamoi dagoi.

\*\* 3:11: Haba:gage 2:4 †† 3:12: Gobeles Salasu 18:5 †† 3:13: Mousese ea Malasu 21:23 §§ 3:16: Mui 12:7 \*\*\* 3:17: Gadili Asi 12:40 ††† 3:18: Louma 4:14

Be ninia da hahawane dogolegele imunu liligi amo Sema hamobeba:le lamu ganiaba, ninia da Gode Ea ilegele sia:ga hamoi liligi amo hame lala:loba.

<sup>19</sup> Amaiba:le, Gode Ea Sema da abuliba:le ganabela:? Bai da adi baila:? Musa: fi dunu da wadela:i hou hamobeba:le, Gode da amo hou da noga:i hame amo osobo bagade dunuma olelemusa:, Ea Sema ilima i. Gode da amo Sema wadela:i hou olelemusa: dialoma:ne dawa:i, amogainini A:ibalaha:me egaga fi Dunu (Gode da musa: Ema hahawane dogolegele imunusa: sia:i galu) da gousa:sudafa hamomusa: misi. A:igele dunu da Gode Ea Sema sia: alofele iasu dunu (Mousesese) ema olelei. Amalalu, e da bu osobo bagade dunuma olelei. <sup>20</sup> Be Gode da osobo bagade dunu ilia hamobe mae dawa:le, Hi fawane Gousa:su Gaheabolo hamoiba:le, E da osobo bagade sia: alofele iasu dunu hame lai. Bai Gode da afadafa fawane.

### *Sema ea Bai*

<sup>21</sup> Amaiba:le, dilia adi dawa:bela:? Gode Ea Sema da Gode Ea hahawane dogolegele iasu amoma gegesala:? Hame mabu! Be Gode da osobo bagade fi dunuma eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu imunu Sema i dagoi ganiaba, dunu huluane ili Gode Ea moloidafa hamoi ba:ma:ne, Sema nababeba:le, ilisu ilia hou hahamona:noba.

<sup>22</sup> Be osobo bagade fi dunu huluanedafa da wadela:i hou hamobeba:le, wadela:i hou ea gasaga gagulaligi agoane diala. Amaiba:le, Gode Ea hahawane dogolegele iasu E da nowa dunu Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, lalagagusa, amo dunuma iaha.

<sup>23</sup> Be Yesuma dafawaneyale dawa:su hou da mae doaga:le, amo esoha ninia da Gode Ea Sema se iasu diasu agoane amo ganodini udigili hawa: hamosu dunu agoane esalu.

<sup>24</sup> Amaiba:le, Sema da ninia gasa bagade ouligisu agoane dialu, amogainini ninia huluane dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da nini afadenei bu moloidafa hamoi ba:ma:ne, Yesu Gelesu misi. <sup>25</sup> Wali, dafawaneyale dawa:su eso da doaga:i dagoiba:le, Sema da wali ninia ouligisu hame gala.

<sup>26</sup> Dilia dafawaneyale dawa:beba:le, dilia huluane da Gode Ea mano Yesu Gelesuma madelagi dagoi, amo ba:sa.

<sup>27</sup> Dilia da Yesu Gelesuma madelagimusa: ba:bodaise hamoiba:le, dilia da Gelesu Ea eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu abula agoane sali dagoi. <sup>28</sup> Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Yu fi dunu amola Dienadaile dunu da hisu hame. Udigili hawa: hamosu dunu amola hahawane halegale lalusu dunu da hisu hame. Dunu amola uda da hisu hame. Dilia huluane Yesu Gelesuma madelagiba:le, fi

afadafa fawane hamoi dagoi. <sup>29</sup> †††Dilia Yesu Gelesu Ea fi dunu hamoi galea, dilia da A:ibalaha:me egaga fi dunu gala. Amola Gode da Ea hahawane dogolegele imunu ilegele sia:i liligi, amo dilima imunu.

#### 4

<sup>1</sup> Eno fedege sia: nabima. Osobo bagade dunu egefe da hobeaa ea adama nana liligi lamu. Be e goihadinia, hame gagui udigili hawa: hamosu dunu agoane ba:sa. <sup>2</sup> E goihadinia, eno ouligisu dunu da ea hou amola ea esaloma:ne defele hanai liligi ouligili, asili, e asigilaiba:le fawane, ea ada nana liligi lamu. <sup>3</sup> Amo defele, musa: ninia a:silibu da hame asigilaiba:le, ninia da osobo bagade a:silibu ouligisu bagohame ilia udigili hawa: hamosu dunu agoane ba:i. <sup>4</sup> Be Gode Ea ilegei eso doaga:loba, Ea Mano asunasi. E da osobo bagade udaga lalelegele, Yu fi dunu ilia Sema nabawane hamosu.

<sup>5</sup> \*E da Sema amoha udigili hawa: hamosu dunu bu bidi lamusa:, amola nini huluane Gode Ea mano hamomusa: misi dagoi.

<sup>6</sup> Gode da dili da Gode Ea mano bu lalelegei dagoi amo olelemusa:, Egefe Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini aligila sa:ima:ne asunasi dagoi. Ea A:silibu da dilia dogo ganodini agoane wele sia:sa, "Ada! Na ada!" <sup>7</sup> Amaiba:le, dilia da wali udigili hawa: hamosu dunu hame. Dilia da halegale, Gode Ea mano esala. Amaiba:le, Gode Ea mano ilima imunu liligi huluane, E da dilima imunu.

*Gala:isia Dunu Dafasa:besa:le, Bolo da Da:i Dione Dadawa:sa*

<sup>8</sup> Musa: dilia Gode Ea hou hame dawa:beba:le, dilia da eno 'gode' hamedei liligi ilia udigili hawa: hamosu dunu agoane ba:i. <sup>9</sup> Be wali dilia da Gode dawa:. Hame! Gode da dili dawa:. Amaiba:le dilia da abuliba:le amo gasa hame hamedei wadela:i a:silibu ilima bu sinidigimusa: dawa:lalabala? Dilia abuliba:le ilima bu hawa: hamomusa: hanabela:? <sup>10</sup> Dilia da eso afadafa da sema bagade dawa:lala. Dilia da oubi amola ode amola eno liligi da sema bagade, eno da fonobahadi, dilia beda:iwane dawa:lala. <sup>11</sup> Na da dilia hou ba:beba:le, da:i dione dadawa:sa. Amabela:? Na dili fidima:ne hawa: hamoi, na da udigili hamobela:?

<sup>12</sup> Na fi dunu! Na dilima ha:giwane adole ba:sa. Na hou defele hamoma. Na da dili defele esala. Dilia da na hou hame wadela:lesi. <sup>13</sup> Dilia dawa:! Na da musa: oloiba:le, degabo Gode Ea Sia: Ida:iwane gala dilima olelei. <sup>14</sup> Na da

oloiba:le, dilia da da:i dioi galu. Be dilia na hame hihisu. Be fedege agoane, a:igele dunu Hebene sogega misi ganiaba, dilia da hahawane yosia:la:loba. Amo defele, dilia nama hahawane yosia:i. Yesu Gelesu Hisu dilima misi ganiaba, dilia da baligiliwane hahawane yosia:la:loba. Amo defele, dilia nama hahawane yosia:i. <sup>15</sup> Dilia da musa: hahawane bagade esalu. Adi hou da wali doaga:bela:? Musa:, dilia nama asigiba:le, logo ba:i ganiaba, dilia da dilisu si fadegale, nama ia:noba. <sup>16</sup> Be wali, na da sia: dafawane dilima olelebeba:le, dilia adi dawa:bela:? Na da dilima ha labala?

<sup>17</sup> Eno ogogosu dunu da dilima bagade asigisa. Be dilia hou wadela:musa:, ilia da ogogole dilima asigisa. Dilia da nini yolesili, ilia la:ididili gia:iwane hawa: hamoma:ne, ilia da dilima asigisa. <sup>18</sup> Defea! Hou moloidafa hamoma:ne gia:iwane hawa: hamomu da defea. Na da dilima gilisi-biba:le fawane hame, be eso huluane mae yolesili gia:iwane hawa: hamomu da defea. <sup>19</sup> Na dogolegei mano! Uda e da mano lamusa: se nabasu defele, na amola dilia dogo ganodini Yesu Gelesu Ea hou da asigilama:ne na hanaiba:le, bu se naba. <sup>20</sup> Na da dili amola gilisimusa: bagade hanai gala. Na dilima eno asigi dawa:su lama:ne, dilima gilisimusa: dawa:lala. Bai na da dilia hou ba:beba:le, da:i dione dadawa:sa.

*Ha:iga amola Sela. Fedege Sia:*

<sup>21</sup> Dilia mogili da Sema amoha hawa: hamomusa: dawa:. Na da dilima adole ba:sa. Sema sia: da adi sia:sala:? <sup>22</sup> †Agoane dedei diala. A:ibalaha:me da dunu mano aduna esalu. Afadafa da ea udigili hawa: hamosu uda (Ha:iga) ema lalelegei. Eno da ea hahawane halegale lalebe uda (Sela) ema lalelegei. <sup>23</sup> A:ibalaha:me ea mano udigili hawa: hamosu udama lalelegei da osobo bagade dunu fi ea hou agoane lalelegei. Be ea udadafa ea mano da hisuwane lalelegei. Gode da hahawane dogolegele iasu amo imunu ilegele sia:beba:le, e da lalelegei. <sup>24</sup> Amo mano lalelegei da fedege agoane diala. Uda aduna da fedege agoane gousa:su aduna diala. Afadafa Ha:iga, e da bidi mae lale udigili hawa: hamonanebe mano lalelegei da Sema gousa:su amo Sainai Goumia hamoi ea fedege agoane diala. <sup>25</sup> Ha:iga da Sainai Goumi, Ala:ibia soge ganodini, Sema iasu soge ea fedege dialebeba:le, e da wali Yelusaleme fi dunu fedege agoane diala. Ili da udigili bidi mae lawane, Sema ea udigili hawa: hamonana. <sup>26</sup> Be A:silibuga lalelegei Hebene Yelusaleme fi dunu da udigili hame hawa: hamosa. Hahawane udadafa da ninia halegai ame fedege agoane diala. <sup>27</sup> ‡Gode Sia: da

† 4:22: Mui 16:15, 21:2 ‡ 4:27: Aisaia 54:1

agoane dedei diala,

“Aligime uda! Hahawane ba:ma!

Di da mano lalelegema:ne, se hame nababeba:le, hahawane ba:ma!

Hahawaneba:le, wele sia:ma amola dima!

Uda da egoa amoga yolesi esalebe,

amo ea mano lalelegemu idi da egoa amoga hame yolesi uda

ea mano lalelegemu idi bagadewane baligimu.”

<sup>28</sup> Na fi dunu! Gode da Aisage ema hahawane dogolegele imunu ilegele sia:beba:le, Aisage da Gode Ea mano esalu. Dilia amola da Aisage defele, Gode Ea mano esala.

<sup>29</sup> §Amo esoga, osobo bagade ea hou agoane lalelegei mano da Gode Ea A:silibuga lalelegei mano ema se iasu. Wali amola amo hou defele diala. <sup>30</sup> \*\*Be Gode Sia: da adi sia:sala:? Agoane dedei diala, “Hawa: hamosu uda amola ea mano, gadili sefasima. Hahawane halegale lalebe udadafa ea mano, hi fawane da ea eda liligi lamu. Be udigili hawa: hamosu uda ea mano da hamedafa lamu.” <sup>31</sup> Amaiba:le, na fi dunu, dawa:ma! Ninia fedege agoane udigili hawa: hamosu uda ea mano hame, be ninia da hahawane halegale lalebe udadafa ea mano esala.

## 5

### *Dilia Hahawane Halegale Lalebe Hou Noga:le Ouligima*

<sup>1</sup> Yesu Gelesu da ninia se iasu diasu logo doasi dagoiba:le, ninia hahawane halegale lala. Amaiba:le, hahawane halegale lalebe dunu agoane noga:le leloma. Dilia da bu udigili hawa: hamosu dunu agoane hamomu da defea hame.

<sup>2</sup> Nabima! Na, Bolo, da dilima sia:sa! Dilia sia:beba:le, eno dunu dilia gadofu damusia, Yesu Gelesu da dilima hame fidisu dunu agoane ba:mu. <sup>3</sup> Dawa:ma! Dilia hanaiba:le, enoga dili gadofu damusia, dilia da Sema huluanedafa mae giadofale hamomu galebe. <sup>4</sup> Be dilia Sema fawane hamobeba:le, Gode Ea dili bu afadenei moloidafa hamoi ba:mu, dilia dawa:i galea, hamedei! Amane hamoi ganiaba, dilia da Yesu Gelesu amoga afafai dagola:loba. Dilia da Gode Ea hahawane dogolegele iasu gagoi amoga gadili esala ba:la:loba. <sup>5</sup> Be ninia dafawaneyale dawa:su da agoane. Gode Hi fawane da ninia hou bu afadenene hamomuba:le, E da nini moloidafa hamoi ba:mu. Amo hou, Gode da Ea A:silibu Ida:iwane Gala amo Ea gasaga hamomu ninia dafawaneyale dawa:beba:le, ninia hahawane ouesala. <sup>6</sup> Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, gadofu da damui

o hame damui, amo da liligi hamedeidafa. Dafawaneyale dawa:su hou amo da asigidafa hou amoga hamosa, amo fawane da liligi bai bagade gala.

<sup>7</sup> Dilia da musa: noga:iwane hamosu! Nowa da dili dafawane hou yolesima:ne olelebela:? E da habodane dilia hou afadenebela:? <sup>8</sup> Gode da dilima wele sia:nanebeba:le, Gode da amo hou hame hamoi. <sup>9</sup> \*Ilia da amane sia:sa, "Yisidi fonobahadi fawane agi ga:gi ganodini salasea, agi ga:gi huluane da heda:sa." <sup>10</sup> Be na da dili bu sinidigima:ne, dafawane hamoma:beyale dawa:lusu hame fisi. Dilia amola na da gilisili Yesu Gelesuma madelagiba:le, dilia dafawane logo yolesili, eno ogogosu logoga masa:ne, na hame dawa:. Be dunu da dilia logo wadela:su dunu, amo dunu na hame dawa:. Be e da Gode Ea se dabe iasu ba:mu.

<sup>11</sup> Be na fi dunu! Dilia gadofu damuma, amo sia: na da hamedafa olelesa. Amo sia: na olelesa ganiaba, eno dunu ilia da nama se hame ia:noba. Na da amo sia: olelesa ganiaba, na Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogoi olelesea, dunu da nababeba:le hame fofogadigila:loba. <sup>12</sup> Dilia hou wadela:su dunu da se bagade nabimu da defea. Iliu gadofu damunanebeba:le, defea, mae yolele ilisu ilia gobebe gobiheiga dafawane gulusu danamu da defea.

<sup>13</sup> Be na fi dunu! Dilia hahawane halegale esaloma:ne, Gode da dilima wele sia:i dagoi. Be dilia se iasu diasu logo da doasibiba:le, dilia da:i hodo hou da dilima ouligisuwane dialumu da defea hame galebe. Be dilia dogolegei hou lalegaguiba:le, eno dunuma fidisu hou bagadewane dawa:ma.

<sup>14</sup> †Gode Ea Sema huluane gilisili, ilia bai huluane da sema afadafa amo ganodini diala. Amo sema da, "Dia da:i hodo amoma asigi hou, amo defele dia na:iyadoma asigima!"

<sup>15</sup> Be dilia da gasonasu nimi bagade sigua agoane, dilia gilisisu ganodini enoma enoma se bagade iasea, dawa:ma! Dilia enoma enoma dilisu gobebe gugunufinisisa:besa:le, dawa:ma!

*A:silibu Ea Hou amola Da:i Hodo ea Hou*

<sup>16</sup> Na da dilima sia:sa! Gode Ea A:silibu da dilia esalusu amoma ouligisuwane esaloma:ne, Ea logo fodoma. Amane hamosea, dilia da da:i hodo ea hanai liligi hame hamomu.

<sup>17</sup> ‡Ninia da:i hodo hanai liligi da hisu. Amola A:silibu Ea hanai liligi da hisu. Amo hou aduna da hisu hisuba:le, ela da gegenana. Ela da ha lai hamoiba:le, dia hanai hou hahawane hamomu da hamedei galebe. <sup>18</sup> Di da A:silibuma fa:no bobogesea, di da Gode Ea Sema amoma udigili hawa: hamosu dunu agoane hame.

\* 5:9: 1 Golidia 5:6 † 5:14: Gobebe Salasu 19:18 ‡ 5:17: Louma 7:15-23

<sup>19</sup> Osobo bagade dunu da:i hodo hawa: hamosa, ninia moloiwane ba:sa. Amo hou da wadela:i uda lasu hou, ledo agoane hou amola hi hanaiba:le dunu da wadela:i hou baligili hamosa,

<sup>20</sup> loboga hamoi 'gode' liligi ilima nodone sia:ne gadosu hou, wamuni dawa:su hou amola yagono hou, dunu ilia da ha lai hamobeba:le, gegenana, mudasu hou, nimi bagade hou amola liligi lamusa: hanai hou. Ilia hame asigiba:le, fi eno hamone, afafasa.

<sup>21</sup> Eno dunuma ilia bagadewane mudasa. Ilia adini bagade ba:sa. Gilisibiba:le, ilia hahawane wadela:i hou bagade hamosa amola wadela:i hedesu bagade hamosa. Na da musa: sisane sia:i dagoi amola na da bu sisane sia:sa. Amane hamosu dunu da Gode Ea Hinadafa Hou hamedafa ba:mu.

<sup>22</sup> Be Gode A:silibu da fage hisu agoane legesa. E da dunu ea dogo ganodini dogolegi hou, hahawane hou, olofosu hou, hedolo hame da:i dioi dawa:su hou, eno dunuma asigi hou, hou noga:iwane amola fi dunu hame fisisu hou, <sup>23</sup> hi hou fonobosu hou amola hi hou amoma ouligisu hamosu hou, amo hou huluane fage agoane legesa. Amo hou huluane mae hamoma:ne, Sema dedei da hame. <sup>24</sup> Yesu Gelesuma madelagi dunu, ilia da:i hodo hou amola ilisu hanai hou huluane, ilia da fane legei dagoi.

<sup>25</sup> A:silibudafa da ninima eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ia dagoi. Amaiba:le, E da ninia esalusu amoma ouligisuwane esalumu da defea. <sup>26</sup> Ninia hidale gasa fi hou, ougima:ne hou, mudasu hou, amo huluane mae hamoma:mu.

## 6

### *Dunu Eno Ilia Da:i Dioi Gisima*

<sup>1</sup> Na fi dunu! Dilia dunu afadafa da wadela:i hou hamonanebe ba:sea, defea, dilia a:silibuma dawa:su dunu amo dunu ea hou sinidigima:ne, ema gagabole sia:ma. Be gebewane sia:ma. Amola sia:beba:le, dilia dafama:ne olelesu nababeba:le dafasa:besa:le, dilisu hou noga:le ouligima.

<sup>2</sup> Yesu Gelesu Ea sema noga:le hamoma:ne, eno dunu ilia da:i dioi amola se nabasu liligi, dilia amo da:i dioi lale gilisili gisima. <sup>3</sup> Dunu da hi hou da bagadeyale dawa:sea, ea hou da fonobahadi fawaneba:le, e da ea asigi dawa:suga hi ogogosa. <sup>4</sup> Dunu afae afae da hi hou fawane amo noga:le ba:mu da defea. E da hou ida:iwane hamobeba:le, e da olofoiwane dawa:mu da defea. Be e da gasawane hi hou da eno dunu ilia hou baligiyale dawa:mu da defea hame. <sup>5</sup> Bai

dunu huluane da hi hawa: hamoiba:le fawane, Godema fofada:mu.

<sup>6</sup> Nowa da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala eno dunu ea lafidili nabasea, e da ea noga:i gagui liligi mogili amo olelesu dunuma imunu da defea. <sup>7</sup> Giadofale mae dawa:ma. Gode da gagaoui dunu hame. Dunu da ea bugi defele ha:i manu faimu. <sup>8</sup> E da hi hanai hou ha:i manu hawa: agoane bugisia, e da fa:no bogosu fage agoane faimu. Be e da A:silibu hou dawa:beba:le, amo hou ha:i manu agoane bugisia, e da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu fage agoane faimu. <sup>9</sup> Amaiba:le, ninia hawa: moloidafa hamomusa:gini hame helemu da defea. Ninia amo hamosu mae yolesili, asili, ninia ha:i manu bidi ida:iwane faimu. <sup>10</sup> Amaiba:le, ninia eno dunuma fidisu logo ba:sea, ilima hou moloidafa hamomu da defea. Ninia dunu huluane fidimu, be Yesu Gelesu Ea dafawaneyale dawa:su fi dunu huluane baligiliwane fidimu da defea.

*Sia: Dagomusa; Bolo da Sisasu amola Asigi Sia: Olelesa*

<sup>11</sup> Dilia ba:ma! Dedei bagade ni loboga hamoi liligi na dilima dedesa.

<sup>12</sup> Dunu ilia dili gadofu damumu hanai dunu, ilia hidale gasa fi hamomusa: hanai gala. Dabua liligi da bagadedafa ilia dawa:lala. Be Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogoi amo ilia dawa:beba:le, ilia dunu enoga se nabasa:besa:le, amo gasa fi hou hamosa.

<sup>13</sup> Gadofu damusu dunu amola ilia Sema huluane nabawane hame hamosa. Dilia da ilia sia: nabawane hamoi dagoi, amo ilia bu gasa fi sia: sia:musa: hanaiba:le, ilia dili gadofu damumusa: dawa:lala. <sup>14</sup> Be na da hisu. Na hidale gasa fi sia: da 'Hina Gode Yesu Gelesu E bulufalegeiga bogoi dagoi', amo fawane. Amo hou na dawa:beba:le, na da osobo bagade hou da bogoiwane liligi ba:sa. Amola na da amo hou amoma fedege agoane bogoi dagoi. <sup>15</sup> Dunu da ea gadofu damui o hame damui, amo da hamedei liligi. Be dunu ea esalusu da gaheabolo hamoi dagoi, amo fawane da bai bagade.

<sup>16</sup> Nowa dunu da gaheabolo hou lalegaguiba:le, e da olofosu amola Gode Ea goglema:ne olofosu ba:mu. Gode Ea fi dunu huluane da amo hou ba:mu da defea.

<sup>17</sup> Defea! Sia: dagomu galebe! Be dunu da na se nabima:ne, nama bu sia:mu na higa:i gala mabu. Bai na da:iga baho hamoi liligi, da na da Yesu Gelesu Ea udigili hawa: hamosu dunu esalebe, amo olelesa.

<sup>18</sup> Na fi dunu! Hina Gode Yesu Gelesu da dilima Ea hahawane dogolegele iasu olelema:ne, na hanai galebe. Ama.

Sia: Ama Dagoi



## Efesase

(Da:i Sia:-Ephesians; Modu-Efeso; Bisini-Efesus)

*Hidadea Sia:*

Dedesu Dunu Bolo

Gode Ea hou, amo Ea hahamoi liligi huluane E da gilisili, Ea Hinadafa Hou hamone, amoma Yesu Gelesu da Dialuma amola Hinadafa E da hamomu, amo sia: huluane olelemusa:, Bolo da Efesase meloa dedei. Hobe fawane hame, be wahadafa Gode Ea fi dunu da mae mogili, ilia Yesu Gelesuma madelagiba:le, gilisili fi afadafa fawane hamomusa:, e gasawane olelesa. Amo mae mogili gilisisu hou, E da amo meloa ganodini agoane olelesa:-

1 Ninia Ada Gode da Ea fi dunu ilegei dagoi.

2 Ea mano Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Ea fi dunu ilia wadela:i hou amola ledoda wali gogolema:ne olofoi dagoiwane ba:sa. Iliawadela:i hou se iasudiasu da wali fedege agoane doasibi ba:sa.

3 Gode Ea hahawane dogolegele iasu Ea fi ilima dafawane i dagoi, amo Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dafawaneyale olelesa.

4 Amaiba:le, amo hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea fi dunu da mae mogili, gilisili hahawane hodo afadafa fawane hamoiwane esaloma:ne, E da olelesa. Gode Ea fa:no bobogesu fi da Yesu Gelesuma madelagiba:le, fi afadafa fawane diala, amo olelema:ne, Bolo da fedege olelesa.

1 Sese (Yesu Ea fa:no bobogesu fi) da da:i hodo. Yesu da Dialuma.

2 Sese da diasu agoane. Golasu ifadafa da Yesu Gelesu.

3 Sese da uda agoane. Yesu Gelesu da amo uda ea egoa. Bolo da Gode Ea hahawane dogolegele iasu Yesu ganodini amo dawa:beba:le, nodone bagade sia:sa.

*Sia: dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2

2 Yesu amola Sese...Sia:alalo 1:3-3:21

3 Gaheabolo Esalusu Yesu ganodini...Sia:alalo 4:1-6:20

4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 6:21-24

*Efesase*

<sup>1</sup> \*Amo meloa dedei, na Bolo dedesa. Gode hamobeba:le, na da Yesu Gelesu Ea asunasi dunu esala. Dilia, Gode Ea fi

\* **1:1:** Asunasi Dunu Iliawadela:i Hou 18:19-21, 19:1

dunu Efesase soge ganodini esalebe, dilia fisisu hame dawa: Yesu Gelesuma madelagi fi dunu, dilima na meloa dedesa.

<sup>2</sup> Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, da hahawane iasu amola olofosu, dilima imunusa: na da dawa:lala.

*Gelesu da Hahawane Dogolegele A:silibu Hou Ninima I*

<sup>3</sup> Ninia Hina Yesu Gelesu Ea Gode amola Ada, Ema nodone dawa:mu da defea. E da hahawane a:silibu hou, Hebene soge ganodini diala houdafa, amo ninima i dagoi.

<sup>4</sup> Musa:dafa, osobo bagade hame hahamoi eso amoga, ninia da hobeaa Ea fi dunu Yesuma madelagi dagoi hamoma:ne, Gode da ninima ilegei dagoi. Ninia hou afadenene hadigiwane amola ledoo hamedei, Ea soge ganodini esalumusa:, amo hamoma:ne E da nini ilegei dagoi.

<sup>5</sup> E da ninima asigiba:le, musa:dafa nini dawa:i galu. E da Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, nini da Ea mano agoane esaloma:ne, E da amo hamoma:ne dawa:i galu. E da hahawane amola hanaiba:le, amo hamoma:ne dawa:i galu. <sup>6</sup> Amaiba:le Eagofe hawa: hamobeba:le amola Gode da ninima hahawane dogolegele iasu ida:iwane iabeba:le, ninia Godema nodone sia:mu da defea. <sup>7</sup> †Ninia da Yesu Gelesu Ea maga:mega bidi lai dagoi. Amola Gode da Ea bagade gagui liligi bagohame ninima ia dagoiba:le, ninia wadela:i hou da goglema:ne olofoi dagoi.

<sup>8</sup> Gode Ea dawa:su hou da bagadeba:le, Ea ninima hahawane dogolegele iasu liligi da bagadedafa. E da mae hihini, bagadedafa ninima iasu. <sup>9</sup> E da bagadewane dawa:beba:le, amola wamolegei liligi huluane dawa:beba:le, Ea hanai liligi huluane hamosu. E da Yesu Gelesu Ea loboga, Ea hawa: hamosu huluane dagomusa: dawa:i galu. Be amo wamolegei ilegesu, E da ninia dawa:ma:ne, ninima olelei. <sup>10</sup> Ea ilegei eso doaga:sea, E da amo ilegesu hawa: hamone dagomu. Ea ilegesu bai da agoane diala. Gode Ea hahamoi liligi huluane, Hebene ganodini liligi amola osobo bagade ganodini liligi, E da gilisili amoga Yesu Gelesu da Hinadafa afadafa fawane esaloma:ne hamomu.

<sup>11</sup> Gode da hou amola liligi huluanedafa, Ea hanai defele hamosa. E da musa:dafa dawa:beba:le amola hanaiba:le, ninia da fa:no Ea fidafa, Gelesuma madelagi dagoi amo hamoma:ne, nini ilegei. <sup>12</sup> Ninia da degabo Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, dafawane hamoma:beyale dawa:lusuu lai dagoi. Amaiba:le, ninia da Gode Ea hadigi hou amoma nodonanumu da defea.

† 1:7: Golosia 1:14

<sup>13</sup> Dilia amola da sia:dafa, sia: Ida:iwane Gala amo da gaga:su hou dilima olelei, amo nababeba:le, Gode Ea fi ganodini misi. Dilia da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da dili lai dagoi amo olelema:ne, Ea musa: hahawane dogolegele imunu ilegele sia:i defele, dawa:digima:ne olelesu ilegesu dilima i. Amo da Ea A:silibu Hadigidafa Gala. <sup>14</sup> Gode da Ea hahawane dogolegele iasu huluane amola Ea hamobeba:le, ninia da halegale masunu, amo olelema:ne, E da Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninima i dagoi. Ninia Ea hadigi hou dawa:beba:le, Ema nodone sia:mu da defea.

### *Bolo da Sia:ne Gadosu*

<sup>15</sup> Amaiba:le, na da musa: dilia Yesu Gelesuma dafawaneyale dawa:su hou amola dilia Gode Ea fi dunuma asigi bagade hou, amo nababeba:le, <sup>16</sup> na da mae yolesili, dilia hou dawa:beba:le, Godema nodone sia:ne gadolalu. Na da na sia:ne gadosu ganodini, dili dawa:lala. <sup>17</sup> Dilia da Gode Ea hou baligiliwane dawa:ma:ne, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea bagade dawa:su hou amola Gode Ea olelesu hou, amo E da dilima ima:ne na da Gode, Yesu Gelesu Ea Gode, ninia hadigi Adadafa Ema edegenana. <sup>18</sup> Na agoane adole ba:sa; Gode da dili Ea hadigi noga:le ba:ma:ne, dilia asigi dawa:su doasima:mu. Amola dafawane hamoma:beyale dawa:lusu E dilima ima:ne dili misa:ne sia:i, amo dilima olelema:ne, na da sia:ne gadosa. Amola hahawane hou E dilima ima:ne ilegele sia:i, amo dili noga:le dawa:ma:ne, na da sia:ne gadosa.

<sup>19</sup> - <sup>20</sup> †Ea gasa da nini (Ea hou lalegagui dunu) ninia dogo ganodini gasa bagadedafa hawa: hamonanebe, amo dilia dawa:ma:ne, na da Ema sia:ne gadosa. Amo gasa bagade hou da Gode da Ea gasaga, Yesu Gelesu bogole, wa:legadolesili, oule asili, Hebene soge ganodini Ea lo-bodafadili fima:ne sia:i, amo defele gala. <sup>21</sup> Gelesu da wali Hebene ouligisu dunu huluane, gasa bagade ouligisu dunu amola hina dunu huluanedafa, ilima Ouligisudafa esala. Wali Yesu Gelesu Ea Dio da osobo bagade ganodini ouligisu dio asuli dunu amola fa:no misunu osobo gaheabolo ganodini ouligisu dio asulimu dunu, amo ouligisu dunu huluane ilia dio bagadewane baligisa. <sup>22</sup> §Gode da Yesu Gelesu liligi huluanedafa amoma osa:le heda:ma:ne, Ea emo haguduga ligisi. E da liligi huluanedafa amoma Hinadafa esaloma:ne, Gode da Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi ilima i dagoi.

<sup>23</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi da Ea da:i hodo esala. Gode Ea hou huluanedafa da Yesu Gelesu ganodini nabaiwane diala. Amola sese da Yesu Gelesu Ea hou amoga nabaiwane diala.

## 2

*Bogosu Fisili, Eso Huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Lai Dagoi*

<sup>1</sup> \*Musa:, dilia da hame nabasu amola wadela:i hou hamobeba:le, dilia a:silibu da bogoiwane dialu. <sup>2</sup> Amo esoga, dilia osobo bagade wadela:i hou amoma fa:no bobogei. Dilia wadela:i a:silibu hina dunu amo wali e da Gode sia: hame nabasu dunuma hina hamonana, amola hisi amo ganodini wadela:i a:silibuma hina hamonana, dilia ema fa:no bobogei. <sup>3</sup> Ninia huluane da amo hame nabasu dunu defelewane, hame nabasu hou hamosu. Ninia hanaiga hou fawane hamosu. Ninia da ninia da:i hodo amola asigi dawa:su hanaiga, udigili ninisu hou hamosu. Ninia musa: hou hamobeba:le, ninia eno dunu huluane defele, Gode Ea ougi se imunusa: fofada:su ba:mu agoai galu.

<sup>4</sup> Be Gode Ea goglema:ne olofosu hou da bagadedafa amola E da ninima bagadewane asigisa. <sup>5</sup> Amaiba:le, ninia hame nabasu hou hamonanu amola ninia a:silibu da bogoiwane dialu, amo esoga, E da nini Yesu Gelesu gilisili uhini, wa:legadolesili, gaheabolo esalusu ninima i. Gode da ninima hahawane dogolegele asigiwane iabeba:le, ninia se imunusa: fofada:mu logo ga:i dagoi. <sup>6</sup> Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Gode da nini wa:lesili, oule asili, Hebene soge ganodini E da nini ouligisu dunu hamosu. <sup>7</sup> E da ninima bagadewane asigiba:le, Yesu Gelesu ninima i dagoi. E da fa:no misunu dunu huluanedafa ilia Ea hahawane dogolegele iasu hou noga:le ba:ma:ne, amo hou hamosu. <sup>8</sup> - <sup>9</sup> Dilia da Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane, mae bogoma:ne gaga:su dawa:. Dilia hawa: hamobeba:le hame, be Gode Ea udigili hahawane iasu lai dagoiba:le, hidale gasa fi agoane sia:mu da hamedei. <sup>10</sup> Gode Hi fawane da ninia wali hou hamoi dagoi. Ninia da hawa: ida:iwane hamoma:ne, E da musa: amo logo momagei. Amo hamoma:ne, E da nini gaheabolo afadenene Yesu Gelesuma madelagi dagoi.

*Yesu Gelesu Ea hou Ganodini Ninia da Fi Afadafa Hamoi*

<sup>11</sup> Dilia Dienadaile dunu! Yu dunu da dilima 'gadofu hame damui dunu' dio asula. Ili da ilisu ilima 'gadofu damui dunu' dio asula. (Ili da gadofu damusu hou, amo

\* **2:1:** Golosia 2:13

ilia da:i hodoma hamosa.) Dilia musa: hou bu dawa:ma!  
<sup>12</sup> Musa: dilia Yesu Gelesuma afafai. Dilia Gode Ea ilegei fi amo ganodini hame esalu, ga fi dunu agoai ba:su. Dilia Gode Ea Gousa:su, Ea hahawane dogolegele iasu Ea fidafa dunu imunu ilegele sia:i, amo mae dawa:le, udigili osono bagadega esalu. Dilia da fa:no misunu hou dafawane hamoma:beyale dawa:lusu mae dawa:le, Gode Ea hou hame dawa:su dunu esalu.

<sup>13</sup> Dilia da Godema sedaga esalebe ba:i. Be wali dilia da Yesu Gelesuma gadenene misi dagoi. Bai Gelesu da Ea maga:mega dili gaga:i dagoi. <sup>14</sup> Yesu Gelesu da Yu dunu amola Dienadaile dunu, gilisili, dunu fi afadafa fawane hamoi dagoiba:le, E da ninima olofosu gaguli misi dagoi. Ea da:i hodo ninima ia dagoiba:le, E da fedege agoane dobea dogoa dialebe agoane amo da Yu amola Dienadaile afafasu, amo mugului dagoi.

<sup>15</sup> †Dunu fi aduna fisili bu fi afadafa Ema madelagi hamoma:ne, amola olofosu ninima ima:ne, Yesu da Yu Sema amola gasa bagade hamoma:ne sia:su, fadegai dagoi.

<sup>16</sup> ‡E da amo fi aduna ela ha lai hou bu olofole hamoi. E bulufalegeiga bogoiba:le, amo fi aduna Ema madelagili, bu fi afadafa fawane hamoi. E da ela Godema bu gousa:musa:oule misi. <sup>17</sup> §Yesu Gelesu da dilia Dienadaile dunu, Godema sedagawane afafai dunu, amola Yu dunu, Godema gadenene lelu dunu, alima Gode Sia: Ida:iwane (Olofosu Olelesu Sia:) olelei. <sup>18</sup> Yesu Gelesu Ea hamobeba:le fawane, ninia Yu dunu amola Dienadaile dunu, da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala lai dagoiba:le, Godema doaga:mu defele esala.

<sup>19</sup> Amaiba:le, dilia Dienadaile dunu da wali ga fi dunu hame. Dilia da Gode hame dawa:su dunu hame. Dilia da wali Yu dunu defele esala. Dilia da Gode Ea fidafa dunu.

<sup>20</sup> Gode Ea fa:no bobogesu fi da igi diasu agoane. Musa: diasu gagusu dunu bai da asunasi dunu amola balofede dunu. Dilia da amo diasu bai da:iya gagui gala. Diasu Mimogo Igidafa da Yesu Gelesu. <sup>21</sup> Diasu gaguma:ne, Yesu Hi da igi huluane gilisili gaguli, Debole Diasu ida:iwane gala Godema imunusa:gini gagulala. <sup>22</sup> Amaiba:le dilia da Yesuma madelagiba:le, dilia amola eno dunu huluane, amoga Gode da diasu hamonana. Gode da Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga amo diasu ganodini esalebe ba:sa.

### 3

*Bolo da Dienadaile Dunu Fidima:ne, Hawa: Hamosu*

<sup>1</sup> Amaiba:le, na, Bolo, Yesu Gelesu Ea udigili hawa: hamosu dunu, dili Dienadaile dunu fidima:ne, Godema sia:ne gadosa. <sup>2</sup> Gode da hahawane amola asigiba:le, amo dili fidima:ne hawa: hamosu nama i, amo dilia hame nabibala:? <sup>3</sup> Gode da Ea musa: wamolegei hou amo ea dedebosu fadegale, huluane nama olelei dagoi. (amo na da musa: fonobahadi dedei dagoi. <sup>4</sup> \*Dilia amo idisia, Yesu Gelesu Ea musa: wamolegei hou na dawa:be liligi, amo dawa:mu.) <sup>5</sup> Gode da musa: amo wamolegei hou osobo bagade dunuma hame olelei. Be wali E da Ea A:silibu amoga, Ea hadigi hamoi asunasi dunu amola balofede dunu ilima, amo sia: olelei dagoi. <sup>6</sup> Amo musa: wamolegei liligi da agoane diala. Gode Ea Sia: Ida:iwane nababeba:le, Gode Ea hahawane iasu hou wali Dienadaile amola Yu dunu, ilia gilisili dawa:lala. Ila da:i hodo afadafa Ea liligi diala amola ilia Gode Ea hahawane dogolegele imunusa: ilegele sia:i liligi, Yesu Gelesu Ea hamobeba:le ninima i, amo Dienadaile amola Yu, ilia gilisili gagusa.

<sup>7</sup> Gode da na dogo ganodini gasa bagade hamobeba:le, E da nama hahawane dogolegele iasu i dagoi. E da na Ea Sia: Ida:iwane olelemusa: masa:ne, na ilegei dagoi.

<sup>8</sup> Na hou da fonobahadidafa. Gode Ea fi dunu fonobahadidafa, amo ea hou da na hou baligisa. Be Gode da nama hahawaneba:le, E da nama Dienadaile dunuma Sia: Ida:iwane Gala, Yesu Ea bagade gagui hou, amo olelemusa:, na ilegei. <sup>9</sup> Dunu huluane ilia Gode Ea musa: wamolegei ilegesu da wali osobo bagadega hawa: hamomu, amo ilia dawa:ma:ne, Gode, liligi huluane Hahamosu Dunu, da musa: ode huluane amoga amo hou wamolegei. <sup>10</sup> Abuliba:le? Bai wali esoga, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia hou ba:beba:le, a:igele ouligisu dunu, ouligisu dunu huluane Hebene soge ganodini amola a:silibu huluane, ilia Gode Ea bagade dawa:su hou hisu hisu noga:le dawa:ma:ne, E musa: wamolegei. <sup>11</sup> Gode da musa: amo hou hamomusa: ilegei dagoi. Amola E da Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, hamoi dagoi. <sup>12</sup> Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le amola Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, ninia mae beda:iwane Gode midadi misunusa: dawa:. <sup>13</sup> Amaiba:le, na da dilima ha:giwane sia:sa. Na da se nababeba:le, mae da:i dioma. Bai na da dili fidima:ne, se naba.

### *Yesu Gelesu Ea Asigidafa Hou*

---

\* **3:4:** Golosia 1:26-27

<sup>14</sup> Amaiba:le, na da ninia Ada Ea midadi muguni bugili gala:la daha. <sup>15</sup> Gode Hi da osobo bagade fi huluanedafa, amola Hebene fi huluane, ilia diodafa ilima asula.

<sup>16</sup> Gode da Ea hadigi baligiliwane gagubiba:le, E da dilia dogo ganodini gasa hou dawa:ma:ne amola E da Ea A:silibu amoga gasa dilima ima:ne, na da Ema adole ba:sa.

<sup>17</sup> Na da dili dafawaneyale dawa:beba:le, Yesu Gelesu da dilia dogo ganodini Ea golasu hamoma:ne, na da Godema sia:ne gadosa. Dilia hou difi agoane amola golasu ifa agoane magufale asigi houdafa osobo ida:iwane agoai amoga gudu sa:ima:ne, na da sia:ne gadosa. <sup>18</sup> Amane hamosea, dilia amola Gode Ea fi dunu huluane, da Yesu Gelesu Ea asigi hou da sedadedafa, ba:dedafa, gadodafa amola gududafa, amo huluane dawa:ma:ne, gasa lamu. <sup>19</sup> Dafawane! Ea asigidafa hou dilia huluane dawa:mu da defea. Be amo da baligili bagadeba:le, huluane dawa:mu da hamedei. Be dilia amo dawa:sea, Gode da Ea hou amoga dilia dogo dafawane nabama:ne, na da sia:ne gadosa.

<sup>20</sup> Gode da ninia dogo ganodini gasa bagadewane hawa: hamonanebeba:le, E da ninia adole ba:su liligi amola ninia asigi dawa:su liligi, amo bagadewane baligili ninima imunusa: dawa:. <sup>21</sup> Amaiba:le Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini amola Yesu Gelesu Ea hou amo ganodini, Gode Ea hadigidafa hou eso huluane mae dagole dialalaloma:ne, ninia sia:ne gadomu da defea. Ama.

## 4

### *Da:i Hodo Afadafa Hamoma:ne, Noga:le Ouligima*

<sup>1</sup> Amaiba:le, na Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, se iasu diasu ganodini esalebe ba:sa, na da dilima ha:giwane adosa. Gode da Ema misa:ne dilima wele sia:beba:le, E da dilia hou hamomusa: ilegei dagoi. Dilia amo ilegei defele hamoma. <sup>2</sup> \*Dilia eso huluane hou fonoboiwane, asigiwane amola hedolo hame ougiwane esaloma. Dilia asigi hou olelema:ne, eno dunuma hedolo mae ougima. <sup>3</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da olofosu olelebeba:le, E da dilia fi gilisibiba:le, afadafa hamoi. Dilia amo fi mae afafama:ne, gilisili madelagi hou noga:le ouligima. <sup>4</sup> Da:i hodo da afadafa fawane amola A:silibu da afadafa fawane. Amo defele, Gode da dili dafawane hamoma:beyale dawa:lusu afadafa fawane lalegaguma:ne, dilima misa:ne wele sia:i. <sup>5</sup> Hina Gode da afadafa fawane. Dafawaneyale dawa:su hou da afadafa fawane. Hanoga fane salasu hou da afadafa fawane. <sup>6</sup> Gode afadafa fawane esala. E da osobo bagade

\* 4:2: Golosia 3:12-13

fifi asi gala amo huluanema Hina Bagade esala. E da Hina Godedafa amola dunu fifi asi gala huluane amo ganodini hawa: hamonana. Hisu da Baidafa.

<sup>7</sup> Yesu Gelesu da ninima afae afae hahawane dogolegele iasu hisu hisu i dagoi.

<sup>8</sup> †Gode Sia: da agoane dedei diala,

“E da gadodili heda:beba:le,

Ea se iasu diasu hawa: hamosu dunu oule asi.

Be E da osobo bagade fi dunuma hahawane dogolegele iasu liligi i.”

<sup>9</sup> “E da gadodili heda:i,” amo dawa:loma:ne da adila:? Bai E hidadea osobo bagadega gududafa sa:i dagoi.

<sup>10</sup> Amaiba:le, E da gudu sa:ili, bu Hebene sogega heda:le baligili, E da Hebene amola osobo bagade huluanedafa nabalesi. <sup>11</sup> Hisu da osobo bagade fi dunuma hahawane dogolegele iasu i. E da osobo bagade dunu mogili, ilima hawa: hamomusa:gini ilegei dagoi. Mogili da asunasi dunu, eno da balofede, eno da ifa:galesidi (Godema hiougisu dunu) eno da basa amola eno da olelesu dunu amo hawa: hamomusa:gini ilegei dagoi. <sup>12</sup> Yesu Gelesu Ea da:i hodo amoma gasa ima:ne amola Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane ilima Gode Ea hawa: hamosu ilia noga:le hamoma:ne, E da agoane ilegei.

<sup>13</sup> Amasea, ninia huluane gilisili dafawaneyale dawa:su hou afadafa lale, huluane defele Gode Ea Manodafa Ea hou dawa:mu amola Gelesu Ea asigilai defele, asigilamu.

<sup>14</sup> Amasea, ninia mano fonobahadi hou yolesili, mano ilia yagugusu hou hano gafului foga fabeba:le yagugusa agoane yolesimu. Ogogosu dunu ilia asigi dawa:su ogogole olelesea, ninia da hame dafamu. <sup>15</sup> Be amo yolesili, ninia sia: moloidafa asigiliwane sia:beba:le, ninia asigilale, Gelesu ninia Dialuma amo Ea asigilai amoga defemu. <sup>16</sup> †E da ouligibiba:le, Ea da:i hodo liligi da huluane gilisili noga:le hamosa. Muguni huluane da da:i hodo liligi madelagisa. Amasea, liligi afae afae da gilisili noga:le hamosea, da:i hodo da asigi hou hamobeba:le, noga:le asigilasa.

### *Esalusu Gaheabolo Gelesu Ganodini*

<sup>17</sup> Amaiba:le, Yesu Gelesu Ea Dioba:le, na da sisasu sia: dilima olelesa. Dilia! Hame lalegagui dunu, ilia gasi ganodini esalebeba:le amola asigi dawa:su wadela:i amola hamedei fawane dawa:beba:le, ili hou defelewane mae hamoma. <sup>18</sup> Ilia da gasi ganodini esalebe. Ilia hame dawa:beba:le amola gasa fi hou hamobeba:le, Gode Ea Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu iasu liligi hamedafa dawa:.

<sup>19</sup> Ilia gogosiasu hou hame dawa:. Ilia hanaiba:le,



wadela:i hou hamonana. Sia:mu hamedei liligi, ilia da:i hodo amoma ouligisu hou hamedafa hamosa.

<sup>20</sup> Be Yesu Gelesu da amo hou dilima hame olelei! <sup>21</sup> Dilia da Ea hou nabi dagoi. Dilia da Ema fa:no bobogebeba:le, Yesu Ea dafawane hou huluane nabi dagoi.

<sup>22</sup> §Amaiba:le dilisu musa: da:i hodo hou yolesima! Amo musa: da:i hodo hou da hi hanai hamobeba:le, dilia a:silibu hou wadela:lesilalu. <sup>23</sup> Be dilia dogo amola asigi dawa:su da gaheabolodafa hamomu da defea. <sup>24</sup> \*\*Dilia gaheabolo hou abula agoane salima. Amo gaheabolo hou da Gode Ea hou defele ba:sa. Gode Ea hou amo dilia salimu liligi da moloidafa amola hadigidafa.

<sup>25</sup> ††Amaiba:le, ogogosu hou yolesima! Ninia huluane gilisili Gelesu Ea da:i hodo liligi hamoi dagoiba:le, eno Yesu Ea lalegagui dunuma, sia: moloidafa fawane olelemu da defea. <sup>26</sup> ††Dilia ougi hou heda:sea, wadela:le hamomusa:gini mae ougima! Amola dilia ougi hou da bagadewane mae dialoma:mu. Eso amoga ougi da heda:i, hedolodafa yolesima! Amasea, eso dabe ba:mu.

<sup>27</sup> Sa:ida:ne da dilia hou wadela:sa:besa:le, ea logo mae fodoma. <sup>28</sup> Musa: wamolasu dunu, e da amo hou yolesili, ea labe huluane ba:ma:ne amola hame gagui dunu fidima:ne, e da bu hawa: hamosudafa hamomu da defea. <sup>29</sup> Eno dunu ilia hou wadela:ma:ne, lasogole mae sia:ma. Be fidima:ne sia: amola dunu eno ilia hou gaguia gadoma:ne amola ilia labe hahawane fidima:ne, amo sia: fawane sia:ma. <sup>30</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da:i dioma:ne, Ema se mae ima. Gode Ea A:silibu da dilia dogo ganodini esalebeba:le, amo da dilima Gode Ea ilegei dawa:digima:ne olelesu agoane. Gode Ea A:silibu da wali dilima dawa:digima:ne ilegesu agoane gala. Dilia huluane da osobo bagade hou amoga lala:gi gala, be hobeia amo yolesili, dafawane halegale ahoanumu, amo dawa:digima:ne olelesa. <sup>31</sup> Ougi hou, mi hanai hou amola da:i hodo ea hanai hou, amo huluane yolesima. Lasogole sia: mae wili gala:ma amola eno dunuma hihi asigi dawa:su yolesima. <sup>32</sup> §§Be dilia fi ganodini eno dunu da eno dunuma asigiliwane amola dogo asaboiwane hou dawa:mu da defea. Gode da Yesu Gelesu Ea hamoiba:le, dili gogolema:ne olofoi dagoiba:le, amo defele, dilia amola eno dunu ilia hou gogolema:ne olofoma.

§ 4:22: Golosia 3:9    \*\* 4:24: Golosia 3:10; Mui 1:26    †† 4:25: Segalaila 8:16    †† 4:26: Gesami Hea:su 4:4    §§ 4:32: Golosia 3:13

## 5

*Hadigi Ganodini Esaloma*

<sup>1</sup> Dilia da Gode Ea manolali hamoi dagoiba:le, dilia da Ea hou defele hamomusa:gini logo hogoi helemu da defea.

<sup>2</sup> \*Yesu Gelesu Ea hou dawa:ma. E da ninima asigiba:le, Ea esalusu fisi dagoi. Amo hou da Godema gabusiga: gobebe salasu hou agoane hamoiba:le, Gode da hahawane ba:i. Amo defelewane, asigi hou da dilima ouligisuwane dialoma:mu.

<sup>3</sup> Dilia gilisisu ganodini, wadela:i uda lasu sia:, uda fofosu sia:, uasu amola mudasu hou huluane da hamedafa ba:ma:mu. Bai dilia da Gode Ea hadigi fi. <sup>4</sup> Be wadela:i sia: amola uda fofosu sia: amola udigili wadela:i oufesega:su sia: sa:imu da dilima hamedei. Amo yolesili, Godema fawane nodone sia:ma. <sup>5</sup> Noga:le dawa:ma! Wadela:i uda lasu dunu, hou noga:i hame olelesu dunu, uasu amola mudasu dunu, (uasu dunu Ea hou da loboga hamoi 'gode' liligi ilima sia:ne gadosu hou defele gala), amo dunu huluane ilia Yesu Gelesu amola Gode Ea Hinadafa Hou hamedafa ba:mu.

<sup>6</sup> Eno dunu ilia ogogole gagaoui sia: dilima olelesea, ilia hou mae lalegaguma. Amo hou hamobeba:le, hame nabasu dunu da Gode Ea ougi hou ba:mu. <sup>7</sup> Amaiba:le, amo dunuma fi hamoma:ne mae gilisima! <sup>8</sup> Dilia amola da musa: gasi dunasi ganodini esalu. Be Hina Gode Ea fi ilima heda:beba:le, dilia gasi yolesili, hadigi ganodini misi. Amaiba:le, dilia hou da hadigi ganodini esalebe dunu, ilia hou defele ba:mu da defea.

<sup>9</sup> Hadigi hou da ida:iwane liligi, noga:i hou, dafawane hou amola wadela:i hame gala hou, fage agoane legesa. <sup>10</sup> Hina Gode Ea hahawane ba:ma:ne hou dilia dawa:musa:, hogoi helema. <sup>11</sup> Be noga:i hame liligi, wadela:i dunu ilia gasi ganodini hamosu hou, amo higale, maedafa ba:ma. Be dunu da amo hou yolesima:ne, hadigi amo ganodini olelema. <sup>12</sup> (Wadela:i dunu ilia wamolegei hou hamobe amoma ninia gogosiabeba:le, sia:mu hamedei liligi agoane ba:sa.) <sup>13</sup> Be liligi huluane da hadigiga olelemusa: gaguli masea, ilia houdafa ninia noga:le ba:sa. <sup>14</sup> Bai liligi huluane amo da noga:le ba:sea, afadenene, hadigi agoane hamosa. Amaiba:le, sia: da agoane dedei dila,

“Golai dunu!

Di nedigima!

Dia bogoi yolesili, wa:legadobeba:le,

Gelesu da dima hadigimu.”

\* 5:2: Gadili Asi 29:18; Gesami Hea:su 40:6

<sup>15</sup> Amaiba:le, dawa:iwane esaloma! Gagaoui dunu agoane mae esaloma! Be bagade dawa:su dunu defele esaloma! <sup>16</sup> †Wali esoga wadela:i dunu ilia da wadela:i bagadewane hamonanebeba:le, dilia da hou ida:iwane hamomusa:gini logo ba:sea, hamoma. <sup>17</sup> Gagaoui agoane mae hamoma! Be Gode Ea hanai liligi, amo hogoi helele, noga:le dawa:ma.

### *Gode Ea A:silibu amoga Nabai Hou*

<sup>18</sup> Adini bagade mae ba:ma. Dilia wadela:mu logo da goea. Be amo yolesili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo nabama:ne, logo fodoma. <sup>19</sup> ‡Gode Ea sia: dedei dilia amola eno dunu, gilisili sia: sa:ima. Gode Ea gesami amola hadigi gesami, hea:ma. Dilia dogo ganodini Hina Godema nodone dawa:beba:le, Gode Ea gesami hahawane hea:ma. <sup>20</sup> Liligi huluane amola hou huluane, dilima doaga:beba:le, Hina Gode Yesu Gelesu Ea Dioba:le, Ada Godema nodone sia:ne gadoma. <sup>21</sup> Dilia Yesu Gelesuma nodone dawa:beba:le, dilia dunu enoma dunu enoma dilia hou fonobone, eno ea sia: nabawane hamoma.

### *Uda amola Egoa*

<sup>22</sup> §Dilia uda! Dilia Hina Gode Ea sia: nabawane hamobeba:le, dilia egoa ilia sia: nabawane hamoma. <sup>23</sup> Bai Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu fi ilima Hina esala. Amo defele egoa da ea udama hina esala. Amola Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu fi (Ea da:i hodo) ilima Gaga:su dunu esala. <sup>24</sup> Amaiba:le, sese fi dunu da Yesu Gelesu Ea sia: mae hihiniwane naba, amo defelewane dilia uda, dili egoa sia: mae hihiniwane nabawane hamoma.

<sup>25</sup> \*\*Udalai dunu! Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima asigiba:le, ili gaga:ma:ne Ea esalusu fisi, amo hou defele dilia uda ilima asigima. <sup>26</sup> Yesu Gelesu Ea esalusu fisi amo ea bai da agoane diala. E da Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia hou afadenene, Gode Ea sia: hano agoane amoga dodofele, Gode Ea hawa: fawane hamomusa:gini, Godema ima:ne, Ea esalusu fisi. <sup>27</sup> Amasea, sese da bu ida:iwane, wadela:i hame gala, ledi hamedei, amo ida:iwane hamoi fi E da eso huluane gagumusa: lama:ne, Ea esalusu fisi dagoi. <sup>28</sup> Dunu da ilisu da:i hodo amoma asigi hou defelewane, ilia uda amoma asigimu da defea. Dunu da ea udama asigi galea, e da ea da:i hodo amoma asigisa. <sup>29</sup> (Dunu da hi da:i hodo hame higasa. Be ea da:i hodo amoma ha:i manu iaha amola ouligisa. Amo defele Yesu Gelesu da sese fi ouligisa.

† 5:16: Golosia 4:5 ‡ 5:19: Golosia 3:16-17 § 5:22: Golosia 3:18; 1 Bida

3:1 \*\* 5:25: Golosia 3:19; 1 Bida 3:7

<sup>30</sup> Bai ninia da Yesu Gelesu Ea da:i hodo liligi gala.)  
<sup>31</sup> ††Gode Sia: da agoane dedei diala, “Amaiba:le, dunu da ea ada amola eme yolesili, ea udama madelagimu. Amasea, aduna da hu afadafa hamoi dagoi ba:mu.” <sup>32</sup> Amo Gode Sia: ganodini da wamolegei sia: dedei diala. Be na dawa:loba, amo sia: da Gelesu amola sese fi, ilia hou olelesa.

<sup>33</sup> Be amo sia: da dilima amola olelesa. Dunu huluane ilia da:i hodo amoma asigi hou defelewane, ilia udama asigimu da defea. Amola uda huluane ilia egoa ilima dawa:iwane amola asigiwane nabimu da defea.

## 6

### *Mano amola Eda amola Ame*

<sup>1</sup> \*Mano! Hina Gode da dilia Hina! Amaiba:le, dilia eda amola ame, ela sia: nabawane hamoma! Bai amo da moloidafa hou. <sup>2</sup> †Gode Ea sema da agoane dedei diala, “Dia eda amola ame, elama nodone asigima! Ela sia: noga:le nabima.” Bai amo Sema dedei amo noga:le hamoi galea, Gode da hahawane dogolegele imunu ilegele amane sia:i, <sup>3</sup> “Dia amo noga:le hamosea, hahawane amola hedolo mae bogole, ode bagohame soje Na dilima i amo ganodini esalumu.” Amo da hahawane dogolegele imunu hamoma:ne sia:i bisili dedei.

<sup>4</sup> †Dilia eda amola ame! Dilia mano ougima:ne, ilima se dabe iasu udigili mae ima! Be Yesu Ea hou dawa:le, Ea hou defele ilima olelema!

### *Bidi Hame Labe Udigili Hawa: Hamosu Dunu amola ilia Hina Dunu*

<sup>5</sup> §Bidi hame labe udigili hawa: hamosu dunu! Dilia osobo bagade ouligisu dunu ilia sia: beda:iwane nabima. Dilia da Yesu Gelesuma nabasu hou hamobe. Amo defele, dilia ouligisu dunu ilia sia: nabima. <sup>6</sup> Iliya siga ba:beba:le nodosu sia: lama:ne, amo fawane hame. Be Gode Ea hanai hou dawa:beba:le amola dilia da eso huluane Yesu Gelesu Ea hawa: hamobe, amo dawa:beba:le, noga:le hamoma. <sup>7</sup> Dilia da osobo bagade dunu ea udigili hawa: hamosu hamobeba:le mae dawa:le, be dilia da Gode Ea hawa: hamosu dunu esala, amo dawa:beba:le hahawane hawa: hamoma. <sup>8</sup> Mae goglema! Gode da udigili hawa: hamosu dunu amola halegale lalebe dunu, ilima ilia hawa: hamoi ida:iwane defele, bidi imunu galebe.

†† 5:31: Mui 2:24 \* 6:1: Golosia 3:20 † 6:2: Gadili Asi 20:12; Mousesee ea Malasu 5:16 † 6:4: Golosia 3:21 § 6:5: Golosia 3:22-25

9 \*\*Dilia ouligisu dunu! Dilia udigili hawa: hamosu dunu ilima asigi hou amola gebewane hou amo defele hamoma! Mae gogolema! Dilia amola dilia udigili hawa: hamosu dunu, dilia Hinadafa da afadafa Hebene soge ganodini esala. E da dunu huluane ilima defe afadafa amoga fofada:sa.

*Gode Ea Gaga:su Liligi*

10 Sia: dagomusa: na da sia:sa. Dilia Yesuma made-lagi hou, Gode Ea gasaga asigilama:ne noga:le hamoma.

11 Dilia gasawane leloma:ne amola Sa:ida:ne ea ogogosu hou amoma gegema:ne, Gode Ea gaga:su da:igene ga:su huludafa idiniginisima. 12 Bai ninia da hu amola maga:mega hamoi osobo bagade dunu ilima hame gegesa. Be wadela:i a:silibu hisi amo ganodini esala amola gasi ea hina dunu amola wadela:i gasa bagade hou ouligisu a:silibu muagado ganodini, ilima gegenana.

13 Amaiba:le, Gode Ea da:igene ga:su huluane wadadafa idiniginisima. Amasea, dafama:ne adoba:su dilima doaga:sea, dilia da Sa:ida:ne ea doagala:su bu hasalasilimusa: dawa:mu. Amasea, bu gegenanu mae yolesili, noga:le lelebe agoane ba:mu.

14 ††Amaiba:le, ha:esaloma. Dafawane moloidafa hou beleda agoane dilia hagomoga idiniginisima. Dilia bidegi mae soma:ne, hou ida:idafa buluma.

15 ††Gode Ea olofosu Sia: Ida:iwane gala olelema:ne momagemusa:, Ea Sia: emo salasu agoane salima. 16 Dilia da:i hodo Sa:ida:ne ea bodome sosuga mae soma:ne, dafawaneyale dawa:su hou da:igene ga:su gagusu agoane noga:le gaguma. 17 §§Yesu Gelesu Ea gaga:su hou, amo dafawaneyale dawa:beba:le, habuga agoane salima. Gode Ea sia: da gegesu gobihei agoane Gode Ea A:silibu da dilima i dagoiba:le, amo noga:le gaguma. 18 Amo hou huluane hamonanea, gilisili Godema sia:ne gadoma! Eso huluane, Gode Ea A:silibu da olelebeba:le, Gode Ea di fidima:ne sia:ne gadoma! Amola mae golale, mae yolesili, sia:ne gadolaloma! Gode Ea fi dunu huluane fidima:ne, Ema sia:ne gadoma!

19 Amola Gode da na fidima:ne, sia:ne gadoma! Na da sia:musa: dawa:sea, na da Gode Ea Sia: wamolegei liligi mae beda:iwane olelema:ne, amola Gode da na fidima:ne, dilia Godema sia:ne gadoma! 20 Amo sia: ida:iwane gala olelemusa:, na da sia: alofesu dunu agoane. Be wali na da se iasu diasu ganodini sia:inega la:gi. Na da mae beda:iwane,

\*\* 6:9: Mousesee ea Malasu 10:17; Golosia 3:25, 4:1 †† 6:14: Aisaia 11:5,59:17 †† 6:15: Aisaia 52:7 §§ 6:17: Aisaia 59:17

Gode sia: ida:iwane olelemusa:, Gode da na fidima:ne sia:ne gadoma! Bai na da mae beda:iwane olelemu da defea!

*Dagomusa: Asigi Sia:*

<sup>21</sup> \*\*\* Ninia na:iyado, Gode Ea noga:i hawa: hamosu dunu, Digigase, dilia da na esalebe hou dawa:ma:ne, e da hobe na hou dilima olelemu. <sup>22</sup> Ninia hou dilima olelema:ne, amola dilia dogo denesima:ne, na da e dilima asula ahoa.

<sup>23</sup> Ada Gode amola HinaYesu Gelesu da dilia Gelesu fi dunu huluanema olofosu amola asigi houdafa amola dafawaneyale dawa:su hou, amo dilima imunu da defea.

<sup>24</sup> Hina Gode Yesu Gelesu Ema hame fisili madelagi dunu huluane ilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou ba:lalumu da defea.

Sia: Ama Dagoi

## Filibai Hidadea Sia:

Bolo da amo meloa Filibai moilai bai bagadega esalebe dunuma dedei. Filibai dunu da Ma:sidounia sogebi, Louma soge bagade ganodini esalu. Bolo da Iuloube soge bagade ganodini degabo hawa: hamonanu, e da Filibai Yesu Ea fa:no bobogesu fi, amo sese bugi dagoi. E da se iasu diasu ganodini esaloba, Filibai meloa dedei. Eno Gode Ea hawa: hamosu dunu da ema sia:ga gegeiba:le amola eno dunu ilia ogoole olelebeba:le, e da meloa dedei. Be Bolo da Yesu Gelesu Ea hou noga:le lalagaguiba:le, e da hahawane amola olofoiwane amo meloa dedei. Filibai Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da ema dafawane esaloma:ne hanai fidisu liligi iasiba:le, amo meloa dedei baidafa da ilima nodomusa: sia:sa. Ila se nabasea, ilia dogo denesima:ne amola hahawane olofosu hou dawa:ma:ne, Bolo da amo sia: dedei. Ila da gasa fi hou amola liligi lamu hanai hou yolesili, Yesu Ea fonoboi hou lama:ne, e da ilima sia:i. Ila da Yesuma madelagi dagoi. Amo hou da Yu Sema nababeba:le hame, be Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane. Filibai meloa dedei da hahawane dogolegele hou, dafawaneyale dawa:su hou, mae mogili gilisisu hou amola Yesu Ea hou mae yolesili, hamonanusu hou bagadewane olelesa. Ninia amo meloa idisia, Bolo da Filibai Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima bagadewane asigisa, amo dawa:sa.

### *Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...*Sia:alalo 1:1-11*

2 Hou amo da Boloma Doaga:i...*Sia:alalo 1:12-26*

3 Esalusu Bai Yesu Gelesu...*Sia:alalo 1:27—2:18*

4 Dimodi amola Iba:faloudaida:se...*Sia:alalo 2:19-30*

5 Ha lai Dunu amola

Wadela:i Hou Dawa:ma:ne Sisasu...*Sia:alalo 3:1—4:9*

6 Bolo amola ea Filibai Dogolegei Dunu...*Sia:alalo 4:10-20*

7 Dagomu Sia:...*Sia:alalo 4:21-23*

### *Filibai*

1 ✨Bolo amola Dimodi, Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunu, ania amo meloa dilima dedesa.

Dilia huluane Yesu Gelesuma madelagi dunu, amola Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu amola fidisu dunu, dilima imunusa: ania dedene iaha. <sup>2</sup> Ninia Ada

Gode amola Hina Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu hou, dilima ima:ne na dawa:lala.

*Filibai Dunu Fidima:ne Bolo da Sia:ne Gadosu*

<sup>3</sup> Eso huluane na da dilia hou dawa:loba, na da Godema nodone sia:sa. <sup>4-5</sup> Musa: degabo na da Gode Ea Sia: ida:iwane gala dilima olelei. Musa:ganini misini wali esoga, na da Gode Sia: olelebeba:le, dilia da mae yolesili, na noga:le fidi. Amaiba:le, na da dili fidima:ne Godema sia:ne gadosea, hahawane sia:ne gadolala. <sup>6</sup> Dilia noga:le fidibiba:le, Gode Ea hahawane dogolegele hawa: dilia dogo ganodini degabo hemoi, da mae yolesili hamonanumu, na dawa:. Yesu Gelesu Ea bu misunu eso amoga, Gode da amo hawa: hamosu dagomu, na dafawaneyale dawa:be. <sup>7</sup> Dilia da na dogolegei dunu. Amaiba:le, na da dilima asigimu da defea. Musa: na da udigili lalu amo esoga, Gode da fidibiba:le, dunu huluane ilia amo sia: gasawane lalegaguma:ne, na da gasawane, moloidafa olelei. Wali na da se iasu diasu ganodini esalebeba:le, na da mae yolesili, amo hou olelelala. Amo olelemusa:, musa: dilia huluane gilisili fidisu, amola wali fidilala. Amaiba:le, na da dilima bagade asigisa. <sup>8</sup> Gode da na ba:su dunu esala! Na da dilima dafawane sia:sa! Na fofagi hou dili huluanema da Yesu Gelesu Ea dogoga maha.

<sup>9</sup> Dilia eno dunuma asigi hou, bagade dawa:su hou amola asigi dawa:suga fofada:su hou, amo da gilisili asigilama:ne, na da Godema sia:ne gadosa. <sup>10</sup> Amane hamosea, dilia da logo ida:iwanedafa amoga masa:ne ilegemusa: dawa:mu. Amasea, Yesu Gelesu Ea bu misunu esoga, dilia dogo ledo hamedei agoane ba:mu, amola dunu huluane da dilima diliwaneya udidimu hamedei ba:mu. <sup>11</sup> Amasea, Yesu Gelesu da hamobeba:le, dilia esalusu da hou ida:iwanedafa amoga nabai ba:mu. Amola amo houba:le, Gode da hadigi amola nodosu lamu.

*Esalusu ea Bai da Yesu Gelesu*

<sup>12</sup> Se nabasu hou da nama doaga:beba:le, eno dunu bagohame ilia Gode Ea sia: nabi dagoi. Dilia amo dawa:mu da defea. <sup>13</sup> ☆Louma hina bagade ea diasu sosodo aligisu fi dunu amola eno dunu huluane, ilia na da Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, se iasu diasu ganodini sali, amo dawa:. <sup>14</sup> Amola Yesu Ea fa:no bobogesu dunu bagohame da na se iasu diasu ganodini sali ba:beba:le, Hina Gode Ea hou baligiliwane lalegagusa. Amalalu, ilia mae beda:iwane Gode Ea Sia: olelelala.



15 Mogili da sia:ga gegesu amola mudasu hanaiba:le, olelesa. Be mogili da hou ida:iwane dawa:le olelesa. 16 Iliā da nama asigiba:le noga:le olelesa. Bai ilia dawa:, Gode da nama Ea Sia: ida:iwane gaga:musa:, amo hawa: hamosu nama ilegei dagoi.

17 Be eno, musa: adoi mudasu dunu da ogogolewane, ilisu hou fawane gagua gadomusa:, Yesu Gelesu Ea hou olelesa. Na da se iasu diasu ganodini esalebeba:le, iliada nama se eno baligiliwane ima:ne dawa:lala. 18 Be mae dawa:ma! Na da hahawane! Mogili da hahawane Yesu Ea hou olelesa. Mogili, ilisu hou fidima:ne ougili olelesa. Be dunu bagohame da Yesu Gelesu Ea hou nababeba:le, na da hame sia:mu. Amola na hahawane hou hame fisimu. 19 Dilia da sia:ne gadolalebeba:le amola Yesu Gelesu Ea A:silibu Hadigidafa Gala da fidilalebeba:le, na da se iasu diasu logo doasibi ba:mu. Na amo dawa:beba:le, mae yolele hahawane ba:mu. 20 Na da mae dafane, wali amola eso huluane, mae beda:iwane, hawa: hamomu bagadewane hanai gala. Na da bogoma:bela:? Na da esaloma:bela:? Mae dawa:ma! Dunu huluane da Yesu Gelesuma nodone dawa:ma:ne, na da hou huluanedafa noga:le hamomu hanai galebe.

21 Na esalusu bai da Yesu Gelesu fawane. Amaiba:le, Na bogosea, na da baligiliwane lamu. 22 Be na da:i da mae bogole esalea, ebada, na da eno hawa: noga:iwane hamoma:bela:? Amaiba:le, na da adi logoga ahoa:dula:? 23 Na da logo aduna ba:sa! Na da adi logoga ahoa:dula:? Logo afae da na bogole amola Yesu Gelesuma doaga:mu. Na da amo logoga masunu hanai galebe. Bai Yesuma gilisili esalumu da osobo bagadega esalumu bagadewane baligisa. 24 Be na bogosea, dili bu fidimu hamedei ba:mu. Amola dilia na fidisu eno ba:mu da defea. 25 Amaiba:le, na dawa:loba, na da wahadafa hame bogomu. Dilia dafawaneyale dawa:su hou amola hahawane hou da asig- ilamusa:, na da fidima:ne bu ouesalumu. 26 Amasea, na da dilima bu gousa:musa: masea, dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le amola na fidisu dawa:beba:le, dilia da Yesu Gelesuma baligiliwane nodone dawa:mu.

27 Amaiba:le, liligi bagade dawa:ma! Yesu Gelesu Ea Sia: ida:iwane olelesu liligi, amo defele dilia hou ba:mu da defea. Amane hamosea, na da dilima masea o hame masea, dila hou da gilisili, mae mogili, asigi dawa:su afadafa hamoiwane ba:mu. Na dilia hou gasa gala lelawane, gilisili Gode Ea sia: ida:iwane gala fidima:ne gegenanebe, na da nabimu. 28 Dilima ha lai dunu ilima mae beda:ma. Dilia dogo denesima amola gasawane hamoma. Amo hou ba:sea,

dilima ha lai dunu da dili hasalasi mu hamedei ba:mu. Bai Gode da dilima hasalasi mu hou iaha. <sup>29</sup> Gode da dilima hahawaneba:le, dilia Yesu Gelesuma hawa: hamoma:ne ilegei dagoi. Be amo fawane hame. Be dilia hawa: hamosu eno da Ea hou fidimusa:, se nabalumu. <sup>30</sup> \*Wali, na da Gode Ea Sia: Ida:iwane gaga:musa:, gegesea, dili amola gilisili gegenanumu dawa:. Dilia da na musa: gegenanebe ba:i dagoi. Amola na wali mae yolesili gegenana, dilia da nabi.

## 2

### *Yesu Gelesu Ea Fonoboi Hou amola Ea Gasa Bagade Hou*

<sup>1</sup> Dilia da Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, gasa bagade hamonana. Ea asigidafa hou da dilia dogo denesilala. Dilia amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, da asigiwane gilisili esala. Dilia da enoma enoma asigilala. Dunu afadafa se nabasea, dilia huluane se naba. <sup>2</sup> Na da amo hou hahawane ba:sa. Amaiba:le, na da baligiliwane hahawane dawa:musa:, dilia asigi dawa:su afadafa fawane amola dogolegei hou afadafa, dilia hou huluane mae mogili afadafa fawane hamoma. <sup>3</sup> Gasa fi hamomusa: amola dilia hanai hou hamomusa:, mae dawa:ma! Be eno dunu fidima:ne, dilia hou fonoboma. Eno dunu ilia hou da dilia hou baligi dagoi, dilia amo asigi dawa:su lama.

<sup>4</sup> Dilia hanai liligi fawane mae dawa:ma. Be eno dunu fidima:ne, ilia liligi dawa:ma amola noga:le ouligima. <sup>5</sup> Dilia Yesu Gelesu Ea asigi dawa:su hou amo defele lalegaguma.

<sup>6</sup> E da mae afadenene, eso huluane Gode Ea hou defele esalebe ba:i. Be E da hidale gasa fi hamone, Gode defele ba:mu, amo hame dawa:i galu.

<sup>7</sup> Be Hi hanaiba:le, Ea bagade gagui huluane yolesili, hawa: hamosu dunu ea hou agoane lalegaguli, E da osobo bagade dunu ea da:i hodo lai dagoiba:le, osobo bagade dunu agoane ba:i.

<sup>8</sup> E da Ea hou fonobone, nabasu logo amoga asili, mae yolele, bulufalegeiga bogoi dagoi.

<sup>9</sup> Amaiba:le, Gode da Yesu lale gadole, gadodafa sogebi amoga oule misini, Ema Hinadafa Dio asuli.

<sup>10</sup> \*Amaiba:le, Yesu Ea Dio amoma nodoma:ne, dunu huluane Hebene ganodini, osobo bagade ganodini amola osobo hagudu sogebi ganodini, amo huluane da diasa:ili, muguni bugili,

<sup>11</sup> dunu huluane nabima:ne, "Yesu Gelesu E da Hina Godedafa!" ilia da sia:mu.

Amane sia:beba:le, ilia Ada Godema hadigi imunu.

*Gamali agoane Hadigima*

<sup>12</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Na amola dilia gilisili esalu, amo eso huluane ganodini dilia na sia: nabi dagoi. Wali na da eno sogega esalebeba:le, na sia: baligiliwane nabawane hamoma! Dilia Gode Ea dilima gaga:i hou amo noga:le dagomusa:, beda:iwane amola yaguguiwane hawa: hamoma! <sup>13</sup> Bai Gode da mae helefili dilia dogo ganodini, dilia hanai liligi afadenene, hi hanai defele hamomusa: hawa: hamonana. Amasea, dilia da Ea ilegele hanai hou nabawane homonanumu.

<sup>14</sup> Dilia hou huluane mae egane, mae sia:ga gegene, hamoma! <sup>15</sup> ✧Amane hamosea, dilia da Gode Ea ida:iwane manolali, ledo hamedei, wadela:i hou hame gala, osono bagade wadela:i fi amo ganodini esalebe ba:mu. Gasumuni da muagado hadigi iaha. Dilia da eso huluane esalalalusu sia: osono bagade dunuma olelesea, amo gasumuni ea hou agoane, ili gilisisu ganodini hadigima! <sup>16</sup> Amane hamosea, na dilima fidisu hou da udigili hame ha:digi na ba:muba:le, Yesu Gelesu Ea Bu Misunu Eso amoga na da dilia hou hamoiba:le nodomu.

<sup>17</sup> Ebeda! Na da bogomuba:le, na maga:me da dilia dafawaneyale dawa:su hou dilia Godema gobelesalasu agoane hamoi, amoga fedege agoane na maga:me da sogadigili Godema ima:bela:? Be na da bogosea na da amo hou hahawane ba:sa, amola amo hahawane hou dilima olelesa. <sup>18</sup> Amaiwane, dilia amola hahawane ba:ma! Amola amo hahawane hou nama olelemu da defea.

*Dimodi amola Iba:faloudaida:se,*

<sup>19</sup> Hina Gode da logo fodosea, na da ayawane Dimodi dilima asunasimu. Bai na dogo denesima:ne, na da dilia hou huluane dawa:mu hanai galebe. <sup>20</sup> Dimodi hi fawane da na asigi dawa:su defele, dilima bagadewane asigisa. <sup>21</sup> Be eno dunu huluane, ilia da Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu mae dawa:le, ilila: liligi fawane dawa:lala. <sup>22</sup> Be dilia da Dimodi ea hou dawa:. E da mae dafane noga:le lela. Ania da gilisili, eda amola egefe agoane, dunu bagohame Gode Ea sia: ida:iwane nabima:ne, gasawane hawa: hamonanu. <sup>23</sup> Amaiba:le, na da nama doaga:mu hou ba:sea, na Dimodi dilima hedolowane asunasimusa: dawa:lala. <sup>24</sup> Amola Hina Gode da nadilima misa:ne logo hedolo doasimu, na dafawaneyale dawa:sa.

<sup>25</sup> Be wali na Iba:faloudaida:se, ninia fi dunu, dilima asunasimu dawa:lala. E da na hawa: hamosu amola na

Gode Ea sia: olelemusa: gegesu, amo fidisu. Dilia da ema olelebeba:le, e da na wali esaloma:ne lamu hanai liligi fidisu. <sup>26</sup> E da dili ba:mu bagade hanai gala. Dilia da ea oloi nabi dagoi. Amola e da amo nababebeba:le, da:i dio gala.

<sup>27</sup> Dafawane! E da oloiba:le gadenenewane bogomu galu. Be Gode da ema amola nama asigiba:le, amola na da baligiliwane se nabasa:besa:le, Gode da ea bogomu logo hedofai. <sup>28</sup> Amaiba:le, na da e dilima asunasimusa: baligiliwane hanai galebe. Amasea, dilia amo dunu hahawane ba:muba:le, na da:i dioi amola da fisimu.

<sup>29</sup> Amaiba:le, e da Yesu Gelesu Ea fi ganodini dilia sama agoane esalebeba:le, dilia amo dunu hahawane yosia:ma. Amola e agoai dunu huluane, mimogo dunu yosia:be amo defele ilima yosia:ma. <sup>30</sup> Bai e da ea esalusu mae dawa:le, e Yesu Gelesu Ea hawa: fawane dawa:i. Amanoba, e da gadenenewane bogoi dagoi. Dilia da nama fidimu hamedeiba:le, e da amo hawa: hamoi.

### 3

#### *Hou Ida:iwanedafa*

<sup>1</sup> Sia: dagomusa:, na fi dunu, dilia Hina Godema made-lagiba:le, hahawane esaloma. Na musa: sia:i na da bu sia:mu hame hihisa. Dilia noga:le gaga:iwane esaloma:ne, na dilima bu sia:mu da defea. <sup>2</sup> Wadela:i hamosu dunu, wadela:i wa:me agoane dunu amo da gadofu damusu hou sema agoane hamosa, dilia hou wadela:sa:besa:le dawa:ma. <sup>3</sup> Ilia hame, be ninia fawane da gadofu damusu houdafa lai dagoi. Bai ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le hahawane gala. Ninia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da esalebeba:le, Godema moloiwane nodone sia:ne gadosa. Amaiba:le ninia dabua hawa: hamosu mae dawa:le, dogo ganodini liligi amo fawane dawa:lala. Amo da fedege, a:silibu gadofu damusu houdafa.

<sup>4</sup> Be dabua liligi amoma dawa:mu hou da defea ganiaba, na da amo liligima dawa:mu da baligiliwane defea gala:loba. <sup>5</sup> \*Na da lalelegele, hi afadafa aligili, ilia da na gadofu damui dagoi. Na da Isala:ili dunu fi ganodini lalelegei. Na sosogo fi da Bediamini fi. Na aowalali dunu huluane da Hibulu dunu fawane. Na Yu fi dunu sema hamomusa:, Fa:lisi fi ganodini fisu. <sup>6</sup> Na da giadofale Gode Ea hou hamomusa: bagade hanaiba:le, musa: Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunuma se imunusa: dawa:i galu. Osobo bagade dunu da Gode Ea Sema nabawane hamobeba:le, Gode da amo dunu ida:iwane hamoi ba:sa ganiaba, na ledi

hamedei dunu ba:la:loba.\* <sup>7</sup> Be wali, na Yesu Gelesu Ea houdafa dawa:mu hanaiba:le, na musa: hou da hamedei liligi agoane ba:sa. <sup>8</sup> Na amo liligi da hamedafa liligi agoane ba:sa. Be amo fawane hame. Na da liligi amola hou eno huluanedafa da hamedei liligi agoane ba:sa. Bai na da hou eno amo da baligili ida:iwane dawa:sa. Amo da Yesu Gelesu da Hina Gode hamoi dagoi, amola na da ema “Na Hina Gode sia:sa!” Na Ea hawa: hamomu hanaiba:le, musa: hou huluane ha:digi dagoi. Na Ea fi ganodini esaloma:ne amola Ema noga:le madelagima:ne, amo musa: liligi wali da isu agoane ba:sa. <sup>9</sup> Wali, na Sema nabawane hamobeba:le, na hou da ida:iwane hamoi Gode da ba:sa, amo na da hamedafa sia:sa. Be wali, na Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, Gode da na hou afadenene dunu moloidafa hamoi ba:sa. Amola amo moloidafa hou ea bai da dafawaneyale dawa:su hou fawane. <sup>10</sup> Na liligi afadafa dawa:mu hanai galebe. Na da Yesu Gelesu fawane baligili dawa:mu hanai galebe. Na da Yesu Gelesu Ea gasa bagadewane wa:legadosu hou amo dawa:mu hanai. Na da Ea se nabi defele hamomu amola Ea bogoi defele ba:mu hanai galebe. <sup>11</sup> Amane hamosea, na dafawane esaloma:beyale dawa:lusu da Gode da na Yesu defele, na bogosu wa:legadolesimu.

### *Baligili Hehenasu Hou*

<sup>12</sup> Na da wali dunu moloidafa hamoi dagoi amola logo bidiga doaga:i dagoi, amo na da hame sia:sa. Be nama bidi ida:iwane ima:ne, Yesu Gelesu da na hiougili lalegagui dagoi. Amo bidi lama:ne, na da gasawane hawa: hamosa. <sup>13</sup> Na fi dunu! Na amo bidi ida:iwane lai dagoi hame dawa:sa. Be na eno musa: hamoi liligi yolesili, liligi afadafa fawane dawa:sa. Na da musa: hamoi hou mae dawa:le, hagomodini ba:su liligi amoga doaga:musa: ahoa. <sup>14</sup> Amaiba:le, na bidi lama:ne, moloiwane bidiga doaga:musa: hehenasa. Bidi lamu da gaheabolo esalusu. Amo bidi bai da Yesu Gelesu Ea houba:le, Gode da nama wele sia:nana.

<sup>15</sup> Ninia fi ganodini, nowa ea a:silibu hou da asigilai galea, e da agoane hehenamu da defea. Be mogili, dilia hou hisu agoane ba:sea, bu noga:le dawa:ma:ne, Gode da fidimu. <sup>16</sup> Be mae dawa:ma! Ninia nabawane hamobeba:le mae yolesili, mae beba:le, hamoma:ne sia:i defele, hagomodini masunu da defea.

<sup>17</sup> ✨Na fi dunu! Dilia na hou defele hamonanoma. Ninia hou ida:iwane dilima olelei dagoi. Nowa da amo olelei hou defele hamonanebe ba:sea, amo dunuma fa:no bobogema.

\* **3:6:** Asunasi Dunu Iliia Hou 8:3, 22:4, 26:9-11 ✨ **3:17:** 1 Golidia 4:16; 11:1

<sup>18</sup> Na waha sia:mu liligi eso bagohame dilima olelei dagoi. Be wali na bu digini olelesa. Dunu bagohame da wadela:le hamonanebeba:le, Yesu Gelesu E bulufalegeiga bogoi amo hou ea bai wadela:sa. <sup>19</sup> Ilia da:i hodo hanai liligi amo fawane dawa:beba:le, Helo sogega doaga:mu. Ilia hawa: hamobeba:le, hahawane gasa fi agoane hamosa. Be ilia amo hawa: hamobeba:le, da:i dioiwane gogosiamu da defea galu. Ilia osobo bagade liligi fawane dawa:lala. <sup>20</sup> Be ninia hou da hisu. Ninia sogedafa da Hebene. Ninia Gaga:su Dunu, Hina Yesu Gelesu, da Hebene sogega esalu bu misunuba:le, ninia da hanaiwane ouesala. <sup>21</sup> Misini, E da nini gasa hame osobo bagade da:i hodo liligi huluane afadenene, bu Ea da:i hodo ida:iwane defele hamomu. E liligi hulanema Hina esaloma:ne defele esala. Amo gasaga e da ninia da:i afadenemu.

## 4

### *Nabi Liligi Noga:le Hamoma*

<sup>1</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Dilia da na dogolegeidafa! Na dilima bagade fofagisa! Na dilia houba:le hahawane bagade amola na da dilia hou hidale nodone dawa:sa. Dilia na sia:i liligi huluane dawa:beba:le, gasawane Hina Gode Ea hou ganodini lelumu da defea.

<sup>2</sup> Yuoudia amola Sinidisi! Alia da Hina Gode Ea fi ganodini ninia aba eya agoane esala. Amaiba:le, alia asigi dawa:su afadafa bu hamoma:ne, na da alima ha:giwane edegesa.

<sup>3</sup> Na noga:iwane gilisili hawa: hamosu dunu! Dia amo uda aduna asigi dawa:su afadafa hamoma:ne fidima. Bai ela da dunu huluane da Gode Sia: Ida:iwane nabima:ne, Galemenede amola na fidisu dunu hulanema gilisili, mae helelewane na fidi. Ilia dio da Gode Ea Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu buga ganodini dedei diala.

<sup>4</sup> Dilia da Hina Godema madelagiba:le, hahawane esaloma! Na bu sia:sa! Hahawane nodoma!

<sup>5</sup> Dilia eno dunuma gebewane amola asigiwane hamoma. Bai Hina Gode Ea bu misunu da gadenei. <sup>6</sup> Liligi huluane dawa:beba:le, mae da:i dione dawa:ma!. Be eso huluane Godema sia:ne gadosea, dilia dafawane wali esaloma:ne liligi defele lamusa:, Ema adole ba:ma. Amasea, E da dilima imunu amo dawa:beba:le, Ema nodone sia:mu da defea. <sup>7</sup> Amasea, Gode Ea hahawane dogolegele olofosu hou (amo ninia osobo bagade dunu dawa:mu da hamedei) da dilia dogo amola asigi dawa:su, Yesu Gelesuma madelagi dagoi amola Gode Ea olofosu hou ganodini gagili sali dagoi ba:mu.

### *Asigi Dawa:su Noga:ma*

<sup>8</sup> Sia: dagomusa:, na fi dunu, dilia liligi noga:iwane, liligi amoma dunu da nodone dawa:sa liligi, moloidafa liligi, liligi amoma dunu amola Gode da hahawane ba:sa, ledo hamedei liligi amola gega noga:i nabasu liligi, amo liligi fawane amoga dilia asigi dawa:su nabalesima! <sup>9</sup> Na da sia:ga amola na hou hamoi amoga olelebeba:le, dilia na olelei liligi lalegaguiba:le, noga:le hamoma. Amasea, Gode, ninia dogo amoma olofosu imunu dunu, E amola dilia da gilisili esalumu.

*Filibai Dunu da Boloma Fidisu Iabeba:le, Bolo da Nodone Sia:sa*

<sup>10</sup> Dilia da nama asigi hou bu olelebeba:le, na, Yesu Gelesuma madelagiba:le, hahawane bagade ba:i. Dilia da fidisu liligi nama hedolo hame i, be dilia asigi hou hame yolesi, na dawa:. Logo hame ba:beba:le fawane, hame iasu.

<sup>11</sup> Na da liligi hame gaguiba:le, da:i dioi hame sia:sa. Na da hame da:i dioi. Be na da liligi bagahamedafa fawane gagui galea, mae da:i dione hahawane esalumusa: dawa:sa.

<sup>12</sup> Na da hame gagui hou amola baligili bagade gagui hou, huluane dawa:. Be na da wamolegei hou dawa:. Amo da eso huluane hahawane hou. Bai na adi sogebiga esalea amola adi hou nama doaga:sea, na da hahawane gala. Be na da ha:i galea, o baligili sadi galea, na da mae yolesili eso huluane hahawane gala. <sup>13</sup> Yesu Gelesu da Ea gasa nama iabeba:le, na da nama doaga:mu hou huluane hamoma:ne defele esala.

<sup>14</sup> Be na se nabaloba, dilia na asigili fidi. Amo hou da noga:ida:fa. <sup>15</sup> ✧Dilia Filibai dunu, dilia dawa:. Na da musa: Gode Sia: ida:iwane gala degabo olelesu eso amoga, na da Ma:sidounia soge amo yolesili, eno sogega masusa: dawa:beba:le, sese fi huluane da na hame fidi. Dilia fawane da na fidi. <sup>16</sup> ✧Na da Desalounia moilai bai bagade amo ganodini esaloba, dilia da eso bagohame na wali esaloma:ne liligi defele lama:ne nama iasu.

<sup>17</sup> Be na da dilia iasu liligi lama:ne hame hanai galebe. Be dilia da Gode ba:ma:ne, baligili hou ida:iwane hamobe, na da amo ba:musa: hanai galebe. <sup>18</sup> ✧Iba:faloudaida:se da dilia iasu liligi huluane nama gaguli misi dagoiba:le, na da sadi dagoi. Amo lai dagoiba:le, na bidi huluane lai dagoi. Na dilima lai liligi da defei baligi dagoi ba:sa. Gode da amo liligi Ema hahawane gabusiga: gobelesalasu agoane ba:sa. <sup>19</sup> Amola Gode Ea hadigi liligi bagadedafa da amo huluane Yesu Gelesuma ia dagoiba:le, E da dilia dafawane

wali esaloma:ne liligi defele, amo huluane dilima imunu.  
<sup>20</sup> Ninia Ada Godema eso huluane mae dagole nodonanumu da defea. Ama.

*Dagosu Asigi Sia:*

<sup>21</sup> Dilia Gode Ea fi dunu huluane, Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi dunu! Na amola ninia fi dunu guiguda: esala, ninia asigi sia: dilima adosisa. <sup>22</sup> Louma hina bagade ea hawa: hamosu dunu amola mogili ea sosogo fi amo da Yesu Ea hou lalegagui, amola Gode Ea fi dunu huluane, da asigi sia: dilima adosisa. <sup>23</sup> Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu asigidafa hou dili huluanema dialumu da defea.

(1) Sia: Ama Dagoi



## Golosia

(*Da:i Sia: - Colossians; Modu – Kolose; Bisini – Kolosi*)

*Hidadea Sia:*

Dedesu Dunu Bolo

Golosia meloa dedei, amo Bolo da Golosia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) dunuma dedei. Hemone, Golosia da moilai bai bagade A:isia soge ganodini galu. Golosia da Efesase moilai bai bagade amoga gusu dialu. Bolo da Golosia Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi amo hame bugi, be e da ilima bagadewane asigisu. Bolo da Efesase moilai bai bagadega esalu, amoga Golosia dunu fidima:ne, hawa: hamosu dunu asunasi. Bolo da nabaloba, ogogole olelesu dunu da Golosia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) amo ganodini esalebe ba:i. Iliia da Gode Ea Gaga:su hou ba:ma:ne, eno a:silibu ouligisu dunu ilima sia:ne gadoma:ne, ogogolewane olelesu. Iliia eno olelei, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da gadofu damuma:ne amola hai: manu sema bagade hamoma:ne, olelesu. Bolo da amo ogogosu sia: hedofama:ne amola Yesu Ea moloidafa hou olelema:ne, Golosia meloa dedei dagoi. E da agoane dedei:- Yesu da ninima gaga:su houdafa imunusa: defele esala. Gasa bagade udigili sema da Yesuma doaga:mu logo hame olelesa. Amo liligi da Yesuma doaga:mu logo wadela:sa. Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Gode da osobo bagade hahamoi dagoi. Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Gode da Ea dafai fi dunu huluane bu hiuginana. Osobo bagade fi dunu da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Helo amoga logo ga:iwane ba:sa. Amaiba:le, Yesuma madelagi dunu da hou hisu hamoma:ne, Bolo da amo gaheabolo hou olelesa. Digigase da Bolo ea meloa dedei Golosia dunuma gaguli asi. Udigili hawa: hamosu dunu ea dio amo Ounisimase, e Digigase fidimusa: sigi asi. Bolo da Ounisimase fidima:ne, Failimone meloa dedei.

*Sia: Dedei Diala*

1 Hidadea Sia...Sia:alalo 1:1-8

2 Yesu Ea Hou amola ea Hawa: Hamosu...Sia:alalo 1:9-2:19

3 Gaheabolo Hou (Yesu Ea A:silibuga bu lalelegeiba:le) ...Sia:alalo 2:20-4:6

4 Dagomu Sia...Sia:alalo 4:7-18

*Golosia*

<sup>1</sup> Na da Bolo. Gode da hanaiba:le, E da na Yesu Gelesu Ea asunasi dunu hamoi dagoi. Na amola ninia sama Dimodi, ania da dilima meloa dedesa.

<sup>2</sup> Amo meloa da Gode Ea fi dunu Golosa moilai bai bagade ganodini amola ninia Gode Ea hou mae yolesili hahawane na:iyado dunu Yesuma madelagi dagoi, dilima dedene iaha.

Ninia Ada Gode Ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu dilima ima:ne, ania da dawa:lala.

*Nodone Sia:ne Gadosu*

<sup>3</sup> Ninia dili fidima:ne Godema sia:ne gadosea, Hina Yesu Gelesu Ea Ada Godema ninia eso huluane nodone sia:ne gadosa. <sup>4</sup> Dilia Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:be, amola Gode Ea fi dunu ilima asigi bagade, amo ninia nababeba:le nodone sia:ne gadosa <sup>5</sup> Dafawanedafa sia:;

Gode Ea Sia: Ida:iwane da degabowane dilima doaga:loba, dilia dafawane hamoma:beyale dawa:lusu nabi dagoi. Amaiba:le, dilia asigi hou amola dafawaneyale dawa:su hou bai da agoane diala. Dilia eso huluane mae bogole Fifi

Ahoanusu hou da mae dagole eso huluane Hebene soge ganodini gaga:i diala. <sup>6</sup> Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da eso huluane hahawane hou ninima olelesa. Amola amo Sia: da osobo bagade fifi asi gala huluane nabima:ne ahoa. Dilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu degabo nabal

amola lalegaguiba:le, bu baligiwane dawa:lalu, Gode Ea Sia: da bagadewane heda:su. <sup>7</sup> \*Ninia dogolegei gilisili hawa: hamosu dunu amola Yesu Gelesu Ea ida:iwane fidisu dunu ea dio amo Eba:falase, amo ninia asunasiba:le, ea lafidili

Gode Ea hahawane dogolegele asigi iasu hou dilima olelei. <sup>8</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dilima asigi hou bagade i dagoi. Eba:falase da amo hou ninima olelei dagoi.

<sup>9</sup> Amaiba:le, ninia degabo dilia hou nababeba:le, amogainini Gode da dili fidima:ne sia:ne gadolala. Ninia da Gode Ea hanai liligi dawa:su hou, bagade dawa:su hou amola Ea A:silibu dawa:su hou, amo hou dilia dogo Gode

da nabama:ne, sia:ne gadolala. <sup>10</sup> Amane hamosea, dilia eso huluane Hina Gode Ea hanai liligi fawane hamomu. Eso huluane dilia Ea hahawane ba:su liligi fawane hamomu. Dilia da hou ida:iwane hamomu amola Gode Ea hou bu baligiliwane dawa:mu. <sup>11</sup> -

<sup>12</sup> Gode da Ea hadigi gasa amoga gasa bagade hou dilima ima:ne, na da dawa:lala. Amasea, se nabasu liligi dilima doaga:sea, dilia mae da:i dione, mae dafane esalumu. Gode da dili ea Hadigi Hinadafa Hou amo ganodini esaloma:ne, dilia hou afadenei dagoiba:le, dilia da hahawane mae fisili

Ada Godema nodone sia:mu. <sup>13</sup> Ninia da musa: gasi

\* 1:7: Golosa 4:12; Failimone 1: 23

ganodini esalu. Be E da nini oule asili, Ea dogolegei Manodafa amo Ea Hinadafa Hou ganodini esaloma:ne, gaga:i dagoi. <sup>14</sup> †Yesu Ea hawa: hamobeba:le, ninia se iasu diasu logo da doasi dagoi. Bai ninia wadela:i hou da goglema:ne olofoi dagoi.

*Yesu Ea Hou amola Ea Hawa: Hamosu*

<sup>15</sup> Gode da a:silibu. Amaiba:le Ea da:i hodo ninia hame ba:sa. Be Yesu Gelesu da Gode amola Ea da:i hodo amola hou da ba:su liligi. E da Gode Ea magobo mano. Yesu da Gode Ea hahamoi liligi huluane baligisa. <sup>16</sup> Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Gode da liligi huluane Hebene ganodini amola osobo bagade ganodini, hahamoi dagoi. Ba:su liligi, hame ba:su liligi, a:silibu ouligisu dunu, gasa liligi amola gamane ouligisu dunu, huluane Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le amola amo liligi huluane Ea ouligima:ne, Gode hahamoi dagoi. <sup>17</sup> Yesu da liligi huluane hame hahamoi eso amoga esalu. E da liligi huluane mae muguluma:ne gagusa. <sup>18</sup> ‡Yesu da Ea fa:no bobogesu fi (sese fi) ilima dialuma esala. Ili esalusu da Yesuma fawane maha. E da liligi huluane amoma Hinawane esaloma:ne, E da bogole, wa:legadoiba:le, bogoi dunu ilima magobo mano lalelegei agoane hamoi dagoi. <sup>19</sup> Gode da hanaiba:le, Yesu Gelesu da Gode Ea hou huluanedafa gagusa. E da Gode defele esala. <sup>20</sup> §Gode Ea ilegesu da agoane gala. E da Ea Mano Ea hawa: hamobeba:le, osobo bagade liligi amola muagado liligi, huluane Ema bu hiougima:ne dawa:i galu. Ea Manodafa da bulufalegeiga bogobeba:le, Gode da osobo bagade fi dunu huluanema olofosu hou olelei. Amalalu, E da liligi huluane Hebene ganodini amola osobo bagade ganodini, Ema bu madelagima:ne hiougi dagoi.

<sup>21</sup> Dilia da musa: Godema sedagawane esalu. Dilia wadela:i hou dawa:beba:le amola hamobeba:le, Godema ha lai esalu. <sup>22</sup> Be wali, Ea Manodafa Ea da:i hodo bogobeba:le, Gode da dili Ea na:iyado dunu bu hamoi dagoi. E da dilia hou bu afadenei, hadigi, ledi hamedei amola wadela:i hou hame gala, dilia agoane afadenene eso huluane esaloma:ne amola Ema doaga:musa:, Ea hamoi dagoi. <sup>23</sup> Be dilia mae fisili mae beda:iwane, dilia Gode Sia: Ida:iwane nababeba:le, dafawane hamoma:beyale dawa:lusu lalegagui hou mae yolesima. Yesu Gelesu Ea hou gasa bagade diasu bai agoane, amo da:iya noga:le leloma. Na, Bolo, da amo sia: ida:iwane olelemusa:, hawa: hamosu lai dagoi. Olelesu dunu ilia da amo Sia: Ida:iwane, osobo bagade dunu huluanema olelei dagoi.

*Bolo da Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Fidimusa; Hawa: Hamosu*

<sup>24</sup> Be wali na da dili fidima:ne se nababeba:le, hahawane gala. Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu dunu gaga:ma:ne, se bagade nabi. Amola na da Yesu agoai se naba.

<sup>25</sup> Gode da dilia hou bu ida:iwane heda:ma:ne, E da na Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) fidisu hawa: hamosu dunu ilegei dagoi. Na hawa: hamosu da Gode Ea Sia: Ida:iwane eno dunuma olelesa.

<sup>26</sup> Amo hou musa: hemone, dunu huluane mae ba:ma:ne, Gode da wamolegei. Be wali E da Ea fi dunuma amo wamolegei hou olelei dagoi. <sup>27</sup> Gode da Ea wamolegei hou, hou ida:iwane dunu huluanema misunu hou, amo Ea fi dunuma mae dedebole olelemusa: ilegesa. Amo wamolegei liligi bai da agoane diala. Yesu Gelesu da dilia dogo ganodini esalebeba:le, dilia da gilisili Gode Ea hadigi lalagagumu. <sup>28</sup> Amaiba:le, ninia da Yesu Gelesu Ea hou dunu huluanema olelesa. Dunu huluane ilia asigilale, Yesu Gelesuma madelagi dagoi Godema doaga:ma:ne oule masusa:, ninia dawa:iwane sisasu sia:nana. <sup>29</sup> Na da amo hawa: hamosu dagomusa:, na da Gelesu Ea gasa na dogo ganodini hawa: hamonanebe liligi, amoga gasa bagade hawa: hamonana amola gegenana.

## 2

<sup>1</sup> Na da dili, La:ioudisia dunu amola dunu amo ilia odagi na hame ba:su, amo huluane fidima:ne, na gasa bagade hawa: hamoi, amo na dilima adomusa: dawa:sa.

<sup>2</sup> Ilia dogo denesima:ne amola ilia fi da asigi hou amo ganodini gilisili madelagima:ne, bagade dawa:su lai dagoiba:le, ilia mae beda:iwane Hebene sogega dafawane doaga:mu dawa:ma:ne, na da ili fidima:ne hawa: hamonana. Amasea, ilia Yesu Gelesu noga:le dawa:mu. Bai Yesu Gelesu Hi fawane da Gode Ea musa: wamolegei liligi amo bai gala. <sup>3</sup> Yesu Gelesu da fedege agoane logo doasu. Logo doasi-biba:le, ninia Gode Ea musa: wamolegei bagade dawa:su hou gobolo ida:iwane ganodini sali liligi agoane ba:sa.

<sup>4</sup> Amaiba:le, na da dilima sia:sa! Dunu eno ilia da dilia hou sinidigima:ne ogogolewane sia:sea, mae nabima. Ilia sia: da dafawane sia: agoaiwane nabimu, be mae lalagaguma. <sup>5</sup> Bai na da:i hodo da dilia fi amoma hame gilisi, be na da eso huluane dili fidimusa: dawa:lala. Na da dili hahawane, mae mugululi, Yesu Gelesu Ea dafawaneyale dawa:su hou ganodini lelebe ba:sea, na da hahawane ba:sa.

*Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusudafa Yesu Gelesu Ganodini*

<sup>6</sup> Dilia Yesu Gelesu dilia Hina Gode esaloma:ne lale-gaguiba:le, Ema madelagiwane esaloma! <sup>7</sup> Ifa difi da osobo haguduga daha agoane, Ea hou gasawane gaguma. Dilia esalusu da diasu bai da:iya gagui agoane diala. Amaiba:le, Yesu Gelesu, E da:iya gaguma. Musa: olelesu dilima misi defele, dilia dafawaneyale dawa:su hou da bu asigilamu da defea. Amola eso huluane mae yolele nodone bagade dawa:ma.

<sup>8</sup> Dawa:ma! Osobo bagade dunu ilia da osobo bagade dawa:su dilima olelebeba:le, dilia se iasu diasu logo bu ga:simu da defea hame. Mae nabima! Amo osobo bagade olelesu da Yesu Gelesuma mae misini, osobo bagade dunu amola wadela:i a:silibu ouligisu dunu ilia fawane da olelesa. <sup>9</sup> Be Gode Ea hou hulanedafa da Yesu Gelesu (osobo bagade dunu hamoi) amo ganodini esalebe ninia ba:sa. <sup>10</sup> Dilia Ema madelagiba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusudafa dawa:. Yesu Gelesu Ea Hina hou da a:silibu hina huluane ilia hou baligi dagoi.

<sup>11</sup> Dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, fedege agoane 'gadofu damui' dunu agoane hamosu. Amo gadofu damusu hou da dunuga hamoi liligi hame be Yesu Gelesu hamoi dagoi. Bai ninia da:i hodo hou da ninima se iasu diasu ouligisu agoane. Be Yesu Gelesu da ninia dogo ganodini gadofu damuiba:le, ninia se iasu diasu logo doasibi ba:sa.

<sup>12</sup> \*Dilia hanoga fane salasu hou da fedege agoane, dilia amola Yesu Gelesu, da gilisili bogole uli dogoi ganodini sali. Amalalu, fedege agoane Gode da dilia hanoga fane salasu hou amo ganodini dili amola Yesu Gelesu gilisili wa:lesi dagoi. Dilia da Gode Ea gasa bagade hou dafawaneyale dawa:beba:le, dilia amola Yesu Gelesu da gilisili wa:legadoi.

<sup>13</sup> †Dilia da musa: Dienadaile fi ganodini Gode Ea Sema hame dawa:beba:le, amola wadela:i hou hamobeba:le, dilia a:silibu da bogoiwane dialu. Be Gode da dili amola Yesu Gelesu gilisili wa:lesi dagoi. Gode da ninia wadela:i hou huluane gogolema:ne olofoi dagoi. <sup>14</sup> ‡Ninia musa: Ema dabe imunu agoai galu. Be amo dabe imunu hou amola sema bagade hou, amo hou bogoma:ne, fedege agoane E da amo huluane bulufalegeiga dabagala:i dagoi. <sup>15</sup> Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogobeba:le, E da wadela:i ouligisu a:silibu ilia gasa wadela:lesi dagoi. Dunu huluane ba:ma:ne, E da amo wadela:i ouligisu a:silibu huluane afugili, Ea hasalasu mogodigisu amo ganodini hiouginana asi.

<sup>16</sup> §Amaiba:le, dunu eno da dilima ha:i manusa:, hano manusa:, eso hisu hisu, oubi gaheabolo gosa:su amola

\* 2:12: Louma 6:4 † 2:13: Efesase 2:1-5 ‡ 2:14: Efesase 2:15 § 2:16: Louma 14:1-6

Sa:bade eso, amoma gasa bagade sema hamomu da hamedei galebe. Amo sema maedafa hamoma:ne sia:ma. <sup>17</sup> Amo musa: sema liligi da hododafa hame, be fedege agoane daya fawane, amo da hobea misunu liligi olelesa. Hododafa da Yesu Gelesu. <sup>18</sup> Nowa dunu e da simasia ba:beba:le gasa fi hamosea amola dilima ougiwane fofada:sea, amo dunu dima diwaneya udidimu da hamedei. Agoai dunu da ea hou da fonoboi, amola e da a:igele dunuma nodone sia:beba:le, dilia hou baligisa ogogole olelesa. Be ilia hou da dilia hou baligiyale mae dawa:ma.

<sup>19</sup> \*\* Agoai dunu e da ninia da:i hodo dialuma Yesu Gelesu yolesi dagoi. Yesu Gelesu da Ea da:i hodo amoma Hina esalea, E da da:i hodo amoma ha:i manu ida:iwane iaha. Amalalu, da:i hodo muguni amola momoge, da gilisili hodo liligi madelagiba:le, da:i hodo da Gode Ea hanai defele asigilasa.

### *Yesu Gelesu Defele Bogosu amola Esalusu*

<sup>20</sup> Musa: dilia da osobo bagade wadela:i a:silibu ouligisu dunu ilia se iasu diasu ganodini esalu. Be fedege agoane Yesu bogoloba, dilia amola gilisili bogoi dagoi, amola wadela:i a:silibu mae dawa:le, halegale ahoa. Amaiba:le, dilia hou da abuliba:le osobo bagade dunu fi ilia hou defele ba:sala:? Abuliba:le, sema bagade liligi nababeba:le, hamosala:? <sup>21</sup> Sema bagade agoane, “Agoane mae hamoma!” Amo ha:i manu mae naba:ma!” “Amo liligi mae digili ba:ma!” <sup>22</sup> Amo sema da hedolo dasamu liligi ilia hou olelesa. Amo sema da osobo bagade dunu ilia fawane hamoma:ne sia:i, amola ilia fawane olelesa. <sup>23</sup> Goe sema huluane da a:igele ilima nodone olelebeba:le amola da:i hodo amoma se iasu iabeba:le, bagade dawa:su sema agoai ba:sa. Be amo sema da dunu ilia da:i hodo wadela:i hanai hou amoma ouligisu esaloma:ne, gasa hamedafa ba:sa.

## 3

<sup>1</sup> \* Gode da dili bu gaheabolo esalusu lama:ne, Yesu Gelesu defele wa:lesili uhinisi. Amaiba:le Yesu Gelesu da Ea Fisuga Gode Ea lobodafadili fibiba:le, dilia Hebene diasuga doaga:musa:, mae beba:le, dilia dogo ganodini Hebene liligi fawane dawa:musa: ilegema! <sup>2</sup> Dilia asigi dawa:su ganodini, osobo bagade liligi mae dawa:le, Hebene ganodini hou fawane dawa:musa: ilegema!. <sup>3</sup> Bai dilia da fedege agoane bogoi dagoi. Gode da dilia esalusu ouligima:ne, gilisili Yesu Gelesu amola wamolegei dagoi. <sup>4</sup> Dilia esalusudafa ea bai

\*\* 2:19: Efesase 4:16 \* 3:1: Gesami Hea:su 110:1

da Yesu Gelesu. E da Ea hadigi lai dagoiwane bu masea, dilia amola da Ea hadigi lai dagoiwane, E gilisili ba:mu.

*Hea Esalusu amola Gaheabolo Esalusu*

<sup>5</sup> Amaiba:le, dilia da:i hodo hanai osobo bagade hou wali dilia dogo ganodini hawa: hamonanebe, amo bogoma:ne fane legema. Amo osobo bagade hou da wadela:i uda lasu hou, hou eno dunu ilia ba:beba:le gogosiasu hou, inia uda amola muni liligi amoma gasawane hanai hou amola uasu hou, (uasu mudasu da loboga hamoi 'gode' liligi ilima hanaiwane sia:ne gadosu hou defele gala). <sup>6</sup> Hame nabasu dunu da amo hou hamonanebeba:le, Gode Ea ougi gia:i bagade agoane ba:mu. <sup>7</sup> Musa:, amo liligi da dilima ouligisuwane esalebeba:le, dilia amo hou hamosu.

<sup>8</sup> Be wali amo hou huluane (ougi hou, uda eno lamu hanai hou amola eno dunuma higasus hou) dilia fadegale fasima. Dilia lafidili, eno dunu wadela:ma:ne mae sia:ma. Wadela:i sia: amola uda fofosu sia: maedafa sia:ma. <sup>9</sup> †Dilia musa: hou gadofu agoane dilia alalo houga:i dagoiba:le, enoma enoma mae ogogoma. <sup>10</sup> ‡Dilia gaheabolo hou da dilia gaheabolo gadofu fedege agoane ba:sa. Amo hou da gaheabolo dunu agoane. Gode da amo gaheabolo dunu hahamoi dagoi. Amola Gode da eso huluane, gaheabolo dunu da Ea hou huluane noga:le dawa:ma:ne, gaheabolo hou ea dogo ganodini hamonana.

<sup>11</sup> Amaiba:le, wali Dienadaile amola Yu dunu da hame afafai. Gadofu damui amola hame damui da hame afafai. Iwilaga esalu dunudafa, udigili hawa: hamosu dunu amola halegale lalebe dunu, da hame afafai. Yesu Gelesu da Baidafa amola E da dunu huluane amo ganodini esala.

<sup>12</sup> §Dilia da Gode Ea fidafa esala. Gode da dili ba:beba:le amola dilima asigiba:le, Ea fi ganodini esaloma:ne, dili ilegei. Amaiba:le, asigi hou, enoma fidisu hou, fonoboi hou amola gebewane hamosu hou abula agoane idiniginisima. <sup>13</sup> \*\*Eno dunu ea giadofai amoma hedolo mae ougima. Eno dunu da dima wadela:le hamosea, hedolowane gogolema:ne olofoma. Hina Gode da dilia hou gogolema:ne olofoi, amo defele dilia eno dunu ilia hou gogolema:ne olofoma. <sup>14</sup> Asigi hou da liligi huluane afadafa olofole hamomusa: gilisisa. Amaiba:le eno hou ida:iwane huluane amoma asigi hou gilisisa.

<sup>15</sup> Yesu Gelesu da dilima olofosu iaha. Gode da amo olofosu olelemusa:, dilima wele sia:nanu, dili huluane fi afadafa hamoi. Ea hawa: hamobeba:le, nodone dawa:ma.

† 3:9: Efesase 4:22 ‡ 3:10: Efesase 4:24; Mui 1:26 § 3:12: Efesase 4:2

\*\* 3:13: Efesase 4:32

16 †† Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane gala dilia dogo ganodini dialumu da defea. Dilia dawa:iwane enoma enoma olelema. Gesami Hea:su dedei amola Gode gesami hea:ma. Dilia dogo ganodini nodone dawa:beba:le, Godema nodone gesami hea:ma.

17 Dilia Yesu Gelesu Ea Dioba:le, Ada Godema nodone sia:sea, dilia hawa: hamosu amola dilia sia: huluane, Hina Gode Yesu Gelesu Ea Dioba:le hamoma.

*Eno Dunuma Hou Hamosu*

18 †† Uda! Diligua ilia sia: nabawane hamoma! Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, amo hou hamomu da defea.

19 §§ Dunu! Dilia uda ili se nabasa:besa:le, ilima mae ougima. Ilima asigima!

20 \*\*\* Mano dilia! Dilia Yesuma fa:no bobogebeba:le, dilia ada amola ame, ela sia: nabawane hamoma. Bai Gode da amo hou hahawane ba:sa.

21 ††† Ame amola ada! Dilia mano da baligiliwane dai: diosa:besa:le, ilima udigili ougili mae sia:ma.

22 ††† Udigili hawa: hamosu dunu dilia! Dilia osobo bagade ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma. Ili siga hahawane ba:ma:ne fawane hame, be dilia dogo ganodini dilia da moloiwane Godema nodonanebeba:le, noga:le hamoma. <sup>23</sup> Dilia dogoga hanaiwane hawa: hamoma. Dilia osobo bagade dunu ba:ma:ne hame, be dilia Hina Gode Ea hawa: hamosu hamonanebeba:le, amo defele noga:le hawa: hamoma. <sup>24</sup> Mae gogolema! Hina Gode da Ea fi dunuma ima:ne, bidi ida:iwane ilegei. Amo E da dilima imunuyo. Dilia hawa: hamosu Hinadafa da Yesu Gelesu. <sup>25</sup> §§§ Be wadela:i hou hamosu dunu da ea wadela:i hou defele bidi lamu. Gode da dunu huluanedafa defele ba:lalu fofada:sa.

## 4

1 \* Dilia ouligisu dunu! Dilia hawa: hamosu dunu ilima asigiwane hamoma. Mae gogolema! Dilia amola da Hina esala. E da Hebene ganodini esala.

*Eno Hawa: Hamosu*

2 Mae fisili, Godema sia:ne gadoma. Sia:ne gadosea, mae golale Godema nodone sia:ma. <sup>3</sup> Dilia sia:ne gadosea, nini fidima:ne, Godema sia:ne gadoma. Gode Ea Sia:da Yesu Gelesu Ea wamolegei hou olelesa. Gode da nini amo sia: olelemusa: ninima logo doasima:ne, Godema sia:ne gadoma. Bai na da Gode Ea Sia: olelebeba:le, wali se

†† 3:16: Efesase 5:19-20 †† 3:18: Efesase 5:22; 1 Bida 3:1 §§ 3:19:

Efesase 5:25; 1 Bida 3:7 \*\*\* 3:20: Efesase 6:1 ††† 3:21: Efesase 6:4

††† 3:22: Efesase 6:5-8 §§§ 3:25: Mousesese ea Malasu 10:17; Efesase 6:9

\* 4:1: Efesase 6:9



iasu diasu ganodini esala. <sup>4</sup> Amaiba:le, dunu eno noga:le nabima:ne amola na da moloiwane Gode Sia: olelema:ne, amo Gode fidima:ne Ema sia:ne gadoma.

<sup>5</sup> †Hame lalegagui dunu da dilia hou ba:lalebeba:le, dawa:iwane hamoma. Olelemu logo ba:sea, defea, eso huluane olelema. <sup>6</sup> Dilia sia: da eso huluane hahawane amola noga:iwane nabimu da defea. Amola dunu da dilima adole ba:sea, dilia da ilima bu adole ima:ne eso huluane defele esalumu da defea.

*Dagomu Asigi Sia:*

<sup>7</sup> †Ninia sama Digigase, e da mae yolesili, ida:iwane hawa: hamosu dunu. Ania gilisili Hina Gode Ea hawa: hamonana. Digigase da na hou huluane dilima olelemu.

<sup>8</sup> Dilia da ninia hou nabasea, dogo denesini hahawane ba:mu. Amaiba:le na da e dilima asula ahoa. <sup>9</sup> †Ounisimase da dilia fi dunu amola na dogolegei hahawane hawa: hamosa sama. E amola da Digigase sigi masunu. Ela da gui hamonana hou huluane dilima olelemu. <sup>10</sup> \*\*A:lisadagase, ani gilisili se iasu diasu ganodini esala, dilima asigi sia: olelesa. Maga (Banaba:se gawiya) e da dilima asigi sia: adosisa. (Na musa: olelei agoane, Maga da dilima doaga:sea, hahawane yosia:ma.) <sup>11</sup> Yosiu (eno dio Yasadase), ea asigi sia: dilima olelesa. Amo dunu udiana ilia fawane da Yu fi ilia dafawaneyale dawa:su yolesili, Yesu Gelesu Ea hou lalegaguli, na gilisili Gode Ea Hinadafa Hou misa:ne hamonana. Ili da na noga:le fidisu. <sup>12</sup> ††Dilia fi dunu eno ea dio amo Eba:fala:se, Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunu, da dilima asigi sia: olelesa. Dilia da Gode fidibiba:le noga:le leloma:ne amola dafawaneyale dawa:beba:le asigilaiwane Gode Ea hanai hou eso huluane hamonanoma:ne, e da eso huluane ha:giwane sia:ne gadolala. <sup>13</sup> Na da dafawane sia:sa. E da dili amola La:ioudisia dunu amola Haila:bolisi dunu fidima:ne, gasa bagade hawa: hamosa. <sup>14</sup> ††Luge, ninia dogolegei manoma legesu dunu amola Dima:se, ela asigi sia: dilima adosisa.

<sup>15</sup> Ninia fi dunu huluane La:ioudisia moilai bai bagade ganodini esala, ilima ninia asigi sia: adosima. Uda ea dio amo Nimifa:, (Gode Ea fa:no bobogesu dunu ilia ea diasuga sia:ne gadomusa: gilisisa), ema ninia asigi sia: olelema. <sup>16</sup> Wali meloa dedei dilia idi dagoiba:le, La:ioudisia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu idima:ne iasima. Amola dilia

† 4:5: Efesase 5:16 † 4:7: Asunasi Dunu Ili Hou 20:4; 2 Dimodi 4:12;

Efesase 6:21-22 § 4:9: Failimone 1:10-12 \*\* 4:10: Asunasi Dunu Ili Hou 19:29, 27:2; Failimone 1:24; Asunasi Dunu Ili Hou 12:12, 12: 25, 13:13, 15:37-39

†† 4:12: Golosa 1:7; Failimone 1:23 †† 4:14: 2 Dimodi 4:10-11; Failimone 1:24

melo a dedei amo ninia La:ioudisia fi dunuma i, amo ilia da dilima iasisia, idima. <sup>17</sup> §§Agiba:sema olelema, “Dia hawa: hamosu amo Gode da dima olelei liligi, amo mae yolesili dagolesima!”

<sup>18</sup> Amo meloa na loboga nisu dedesa. Na, Bolo, dilima asigi sia: adosisa. Na se iasu diasu ganodini sia:inega lala:gi esala, mae goglema. Gode Ea hahawane dogolegele iasu dilima dialumu da defea.

Sia: Ama Dagoi

# 1 Desalounia

(Da:i Sia:-1 Thessalonians; Modu-1 Tesalonika; Bisini-1 Tesalonaika)

*Hidadea Sia:*

Bolo da Desalounia Dunuma Meloa Dedene I

Desalounaiga da moilai bai bagade Ma:sidounia soge amo ganodini galu. Louma Gamane dunu da amo soge ouligisu. Desalounaiga esalebe dunu ilia da 'Desalounia' dunu. Bolo da Filibai moilai yolesili, Desalounaiga moilai bai bagadega asili, Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) bugi dagoi. Dienadaile dunu amo da Yu dunuma gilisimusa: dawa:i dunu, ilia da Bolo ea sia: hanaiwane nababeba:le, Yu dunu da mudasu ba:i. Iliha ha labeba:le, Bolo da Desalounaiga yolesili, Belia moilai bai bagadega asi. Belia moilai bai bagade yolesili, asili, e da Golidia moilai bai bagadega doaga:i. Dimodi da ema misini, Desalounia Yesu Ea hou lalegagui fi dunu amo ilia hou Boloma olelei. Desalounia Yesu Ea hou lalegagui fi dunu fidima:ne amola dogo denesima:ne, Bolo da 1 Desalounia meloa dedene i. Iliha da dafawaneyale dawa:be amola asigidafa hou hamobe, amo nababeba:le, Bolo da Godema nodoi. E da musa: ilia gilisisu amo ganodini esalebeba:le, ea hou hamoi ilima bu olelei. Amalalu, e da Yesu Gelesu Ea bu misunu eso hou ilima olelei. Iliha da ema bagadewane adole ba:beba:le, e da ilima olelei. Iliha da mae fisili, Yesu Gelesu Ea hawa: hamoma:ne, Ea bu misunu eso hahawane ouesaloma:ne, e da ilima fada:ne sia:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1

2 Godema Nodosu ...Sia:alalo 1:2-3:13

3 Bolo da Ilima Yesu Ea Hou Hamoma:ne Sia:i ...Sia:alalo 4: 1-12

4 Yesu Gelesu Ea Bu Misunu Eso ...Sia:alalo 4:13-5:11

5 Sia: Dagomusa: Ilima Hawa: Hamoma:ne Sia:i ...Sia:alalo 5: 12-22

6 Dagosu Sia:...Sia:alalo 5:23-28

*1 Desalounia*

1 \*Bolo, Sailase amola Dimodi, ninia da dilia Desalounia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) dunu, Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, amo Ea fi dunu dilima meloa dedene iaha. Hahawane dogolegele iasu amola olofosu dili dawa:ma:ne, ninia dawa:lala.

\* 1:1: Asunasi Dunu Iliha Hou 17:1

*Desalounia Dunu Ilia Esalusu amola Dafawaneyale  
Dawa:su Hou*

<sup>2</sup> Ninia eso huluane Godema sia:ne gadosea, dilia hou dawa:beba:le, Godema nodosa. Amola Gode da dili fidima:ne, ninia Godema sia:ne gadosa. <sup>3</sup> Dilia da dafawaneyale dawa:beba:le hawa: hamoi, amola asigidafa hou lalegaguiba:le, baligiliwane hawa: hamoi amola dilia Hina Gode Yesu Gelesu amo dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou hame yolesi, amo huluane dawa:beba:le ninia da ninia Ada Godema nodone sia:ne gadosa. <sup>4</sup> Ninia fi dunu! Gode da dilima asigisa amola dilia da Ea fi dunu esaloma:ne, E da dili ilegei dagoi, amo ninia dawa:. <sup>5</sup> Ninia da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala sia:ga fawane hame olelei. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da gasa bagadewane gilisili olelebeba:le, amo sia: da dafawane dilia dawa:i galu. Ninia da dilia gilisisu amo ganodini esalea, dilia da nini hou ba:i. Ninia dili fidima:ne hawa: hamosu. <sup>6</sup> †Dilia da nini hou amola Hina Gode Ea hou amo defele hamosu. Dilia da se bagade nabasu. Be amo mae dawa:le, dilia da hahawane amo Gode Ea A:silibu hahawane dogolegele iasu liligi amoga hahawane Gode Ea sia: nabi dagoi. <sup>7</sup> Dili noga:le hamobeba:le, Yesu Ea hou lalegagui dunu huluane Ma:sidounia soje amola Aga:ia soje amo ganodini da dilia hou amoma fa:no bobogei. <sup>8</sup> Dilia da Hina Gode Yesu Gelesu Ea sia: Ma:sidounia dunu amola Aga:ia dunu, ilima olelei. Be ili fawane hame. Dilia Godema dafawaneyale dawa:su hou amo dunu hulanedafa ilia nabi dagoi. Amaiba:le, ninia da dilima bu hame sia:mu galebe. <sup>9</sup> Amo dunu huluane da amane sia:sa. Ninia da dilima misini, dilia da ninia hahawane dogolegele yosia:ne, loboga hamoi 'gode' liligi ilima sia:ne gadosu hou yolesili, Godema sinidigili, amola Esalebe Gode Ea hawa: hamosu. <sup>10</sup> Amola dilia da Gode Ea Mano amo Hebene yolesili, osobo bagadega bu misa:ne ouesalusu. Amo Gode da Ea Mano Yesu Ea bogoi wa:legadolesi. Gode Ea ougi fofada:su hou da misunu galebe. Be Yesu Gelesu da nini amo ougi hou mae ba:ma:ne, ninia Gaga:su dunu esala.

## 2

*Bolo da Desalounaiga Moilai Bai Bagadega Hawa: Hamoi*

<sup>1</sup> Ninia fi dunu! Dilia dawa:! Ninia dilima misini, udigili hame hawa: hamosu.

<sup>2</sup> \*Ninia da Desalounaiga moilai bai bagadega hame doaga:le, Filibai moilai bai bagade amo ganodini dunu eno

† 1:6: Asunasi Dunu Ilia Hou 17:5-9      \* 2:2: Asunasi Dunu Ilia Hou 16:19-24, 17:1-9

da ninima se bagade iasu amola ninima lasogole sia:su, amo dilia dawa:. Amola Desalounaiga moilai bai bagade ganodini, dunu eno da ninima bagadewane ge gesu. Be Gode da nini fidibiba:le, ninia da mae beda:iwane Gode Sia: Ida:iwane Gala, Gode olelesu liligi, amo dilima olelei. <sup>3</sup> Ninia da moloi hame sia: o dilia hou wadela:ma:ne sia: o ogogosu sia:, amo dilima olelemusa: hame dawa:i.

<sup>4</sup> Ninia da oso bo bagade dunu ilia ge noga:ma:ne hame olelesa. Be Gode da ninia hou abodesa. Amaiba:le, ninia da Gode Ea hanai liligi fawane eso huluane olelesa. Bai Gode da ninia Ea Sia: Ida:iwane olelema:ne, ninia hou defele dawa:beba:le, ninima ilegei.

<sup>5</sup> Gode da ninima ba:su Dunu esala. Dilia dawa:loba, nini da dabua hahayafuli hame sia:na misi. Amola ninia uasu hou dedeboma:ne sia:ga fawane hame olelei. <sup>6</sup> Ninia da dili amola eno dunu, ninima nodoma:ne sia:musa: hame olelei. <sup>7</sup> Be ninia da Gelesu Ea asunasi dunu hamoiba:le, dilima bidi lamu da defea galu. Be ame da ea manoma asigi gebewane hou hamosa, amo defele ninia da dilima gilisisia, dilima asigi gebewane hou hamosu. <sup>8</sup> Ninia da dilima bagadewane asigiba:le, ninia da Gode Ea Sia: Ida:iwane gala dilima olelei. Be amo baligili, ninia da ninia esalusu amola dili gilisili lama:ne, dilima imunusa: dawa:i galu. Dafawane, ninia da dilima bagadewane asigi galu.

<sup>9</sup> Ninia mae helefli bagadewane hawa: hamonanu, amo dilia dawa:be na da dawa:lala. Ninia da eso amola gasi ganodini mae yolesili, dilima wali esaloma:ne liligi mae lale hamosu. Ninia da Gode Ea Sia: Ida:iwane dilima olelesu.

<sup>10</sup> Dilia amola Gode, da ninia ba:su dunu agoane. Ninia dilima hou hamoi da ledi hamedei, ida:iwane amola wadela:i hame ba:su. <sup>11</sup> Ninia da ada da ea mano amoma hou hamosa, amo defele dili afae afae amoma hamoi dagoi. <sup>12</sup> Ninia dili dogo denesima:ne fidisu. Gode da dilima Ea Hinadafa Hou amola Hadigidafa Hou gilisili lama:ne, Ema misa:ne sia:i dagoi. Amaiba:le, ninia da Gode dili hahawane dogolegele ba:ma:ne, dili noga:le esaloma:ne dilima ha:giwane sia:nanu.

<sup>13</sup> Be ninia Godema nodosu da bai eno gala. Ninia da Gode Sia: dilima olelebeba:le, dilia da amo sia: da oso bo bagade dunu ilia sia: mae dawa:le, amo da Gode Ea Sia:dafa (dafawane amo da Gode Ea Sia:) dilia dafawaneyale dawa:beba:le, lalegagui dagoi. Gode da dilia dogo ganodini hawa: hamonanebeba:le, dilia da lalegagui. <sup>14</sup> †Ninia fi dunu! Musa:, Yu fi dunu Yudia soje ganodini esalu mogili da Yesu Gelesu Ea hou lalegaguli, Yesu Ea fa:no bobogesu fi

† 2:14: Asunasi Dunu Iliia Hou 17:5

hamoi. Yu dunu da Yudia soge Gode fi dunuma se bagade iasu. Amo hou ilima doaga:i defele, dilima doaga:i. Dilia fi dunu amolawane da Yu dunu defele, dilima se bagade iasu. <sup>15</sup> †Yu dunu da Hina Gode Yesu amola musa: balofede dunu medole legei dagoi. Amola ilia ninima se bagade iasu. Gode da amo dunu hahawane hame ba:sa. Ili da dunu huluanema ha laiwane esala. <sup>16</sup> Gode Ea Sia: da Dienadaile dunu ilima gaga:su gaguli maha. Be Yu dunu da ha labeba:le, ninia da amo sia: Dienadaile dunuma olelemusa: dawa:loba, ilia ninia logo hedofamusa: dawa:i galu. Amo hamobeba:le, ilia da eso huluane wadela:le hamonanu amola waha ilia wadela:i hou da nabaidafa ba:sa. Amola Gode Ea ougi fofada:su hou da musa: hedolo hame, be waha ilima doaga:i dagoi.

*Bolo da Desalounia Fi Dunuma bu Misusa: Dawa:i Galu*

<sup>17</sup> Ninia fi dunu! Ninia da dilima fonobahadi afafaiba:le (ania da:i da afafai be ania asigi dawa:su da gilisi ba:i.) ninia da dilima bagadewane fofagiba:le, dilia odagi bu ba:musa: logo hogoi helei. <sup>18</sup> Ninia dilima bu masusa: dawa:i galu. Na nisu eso bagohame dilima bu masusa: logo hogoi helei, be Sa:ida:ne da na logo damui. <sup>19</sup> Dilia da noga:le hamoiba:le, ninia da dilima hahawane bagade gala. Yesu Gelesu da bu masea, ninia da dilia hou hidale agoane amola hahawane Ema adole imunusa: dawa:lala. Eno dunu ilia hou da dili hou hame baligisa. <sup>20</sup> Dafawane! Ninia da dilia hou dawa:sea, hidale amola nodone dawa:lala.

### 3

<sup>1</sup> \*Amalalu, dilima bagadewane fofagiba:le, ninia dilima masusa: logo momagemusa: dawa:i galu. Ninia amane hamoi. Ninia da A:denese moilai bai bagadega ouesalu, <sup>2</sup> ninia da ninia fi dunu Dimodi (e amola ninia, gilisili Gode Ea hawa: hamosa, amo Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane olelesa), amo dunu dilia dogo denesima:ne amola dilia dafawaneyale dawa:su houma gasa ima:ne, asunasimusa: dawa:i galu. <sup>3</sup> Dilia da se nababeba:le, bu Yesu Ea logo yolesisa:besa:le, ninia amo dunu dilima asunasi. Dilisu dawa:!. Amo se nabasu hou da ninima Gode Ea olelesu liligi gala. Amaiba:le, E da se nabasu logo hame damusa. <sup>4</sup> Ninia da musa: dilima sigi esalu, amo esoga ninia da se nabimu amo dilima olelei. Amola, amo se nabasu da ninima doaga:i dagoi. <sup>5</sup> Amaiba:le, na da Dimodi dilima asunasi dagoi. Na da dilia hou hame dawa:beba:le amola se nababeba:le, na da Dimodi dili dafawaneyale dawa:su hou

† **2:15:** Asunasi Dunu Ili Hou 9:23, 9:29, 13:45 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 \* **3:1:** Asunasi Dunu Ili Hou 17:15

ba:ma:ne asunasi. Sa:ida:ne da dilima dafama:ne olelelalu dilia dafabebe:le, ninia da udigili hamoi, amasa:besa:le na da Dimodi dili hou ba:ma:ne asunasi.

<sup>6</sup> †Wali Dimodi da ninima bu misi. E da dili dafawaneyale dawa:su hou amola asigidafa hou, amo ninima olelebebe:le, ninia hahawane bagade ba:i. Dilia da ninima asigisa amola ninia dili ba:mu hanai gala, amo defele dilia nini ba:mu hanai, amo e da ninima olelei. <sup>7</sup> Amaiba:le, ninia fi dunu! Ninia se bagade nabasu amo ganodini, dilia dafawaneyale dawa:su hou dawa:beba:le, dogo denesi ba:i. <sup>8</sup> Dilia da gasawane Hina Godema madelagiwane lelebebe:le, ninia amola da hahawane esalebe ba:mu. <sup>9</sup> Amola wali ninia da dilia hou dawa:beba:le, Gode Ea hou ganodini hahawane bagade ba:beba:le, Godema nodosa. <sup>10</sup> Eso amola gasi, Gode da ninia dili ba:ma:ne amola ninia dili dafawane dawa:su hou fidima:ne, Gode da amo hamomusa: logo fodoma:ne, ninia Ema sia:ne gadosa.

<sup>11</sup> Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu da ninia dilima misusa: logo fodoma:ne ninia sia:ne gadosa. <sup>12</sup> Hina Gode da dilia fi ganodini eno dunu eno dunuma amo asigidafa hou bagade heda:ma:ne hamomusa:, ninia sia:ne gadosa. Dilia asigidafa hou da asigilale, nini dilima asigidafa hou defele ba:mu, na da sia:ne gadosa. <sup>13</sup> Amai hamomu galea, dilia da gasa bagade ba:mu. Amasea, Hina Gode Yesu amola Ea fi dunu huluane osobo bagadega dili lala masea, dili da ninia Ada Godema fofada:musa: lelebebe:le, ledi hamedei gala amola ida:iwane ba:mu.

## 4

### *Gode Hahawane Ba:ma:ne Esaloma*

<sup>1</sup> Sia: dagomusa:, ninia fi dunu, ninia da hou amo da Gode da hahawane ba:su, dilima olelei. Dilia da musa: amola wali agoaiwane esala. Be wali dilia da amo hou baligimusa:, ninia Hina Gode Yesu Ea Dioba:le dilima ha:giwane adole ba:sa. <sup>2</sup> Hina Gode Yesu da ninima sia:beba:le, ninia dilima sia:i dagoi. Amo huluane dilia dawa:.

<sup>3</sup> Gode Ea hanai da dilia da hadigiwane, wadela:i uda lasu hou hame hamosa esaloma:ne hanasa. <sup>4</sup> Dilia da dilia da:i hodo amoma molole amola hadigi hinawane esalumu da defea. <sup>5</sup> Be dilia da Gode hame dawa: dunu defele, uda hanai hou bagade dawa:mu da defea hame. <sup>6</sup> Uda lasu hou amo ganodini, dunu afae da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu enoma wadela:le hamomu da defea hame. E da ea na:iyado amoma osa:le heda:mu da defea hame. Ninia musa: dilima gasa bagade sia:i. Nowa dunu da inia uda adole lasu

hou hamosea, e da Hina Gode Ea se dabe iasu ba:mu. <sup>7</sup> Ninia da wadela:i hou amo ganodini esaloma:ne, Gode da ninima misa:ne hame wei. Be ninia hadigi amo ganodini esaloma:ne, Gode da ninima wei dagoi. <sup>8</sup> Amaiba:le, nowa da amo olelesu higasea, e da osobo bagade dunu hame higasa. Be e da Gode amo da dilima Ea A:silibu Hadigidafa Gala iaha, Ema higasa.

<sup>9</sup> Na da dilima dilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi enoma asigima, amo hame dedemu. Bai Gode Hi da amo asigidafa hou dilima olelei dagoi. <sup>10</sup> Dilia da ninia fi dunu huluane Ma:sidounia soje amo ganodini, ilima asigidafa hou hamosu. Amaiba:le, ninia fi dunu! Dilia amo hou bu baligiliwane hamoma:ne, ninia dilima ha:giwane adole ba:sa.

<sup>11</sup> Dilia olofoiwane esaloma:ne amola eno dunu ilia hou mudale mae dawa:le, dilia hou fawane dawa:ma:ne, ninia musa: sia:i defele dilia loboga hawa: hamobeba:le fawane dilia wali esaloma:ne liligi fawane lama:ne, amo logo hogoi helema.

<sup>12</sup> Agoane hamosea, hame lalegagui dunu da dilima nodomu. Amola dilia dafawane esaloma:ne liligi lama:ne, eno dunuma edegemu hame dawa:mu.

*Hina Gode Yesu Gelesu da Bu Misunu*

<sup>13</sup> Ninia fi dunu! Hame lalegagui dunu ilia hobea misunu hou dafawane hamoma:beyale dawa:lusu hame dawa:beba:le, ilia fi dunu bogosea, da:i dioi bagade naba. Be dilia da defele da:i diosa:besa:le, dilia musa: bogoi dunu ilia hou dawa:mu ninia hanai gala. <sup>14</sup> Yesu da bogole bu wa:legadoi, amo ninia dafawaneyale dawa:be. Amaiba:le, nowa dunu da Yesu Ea hou lalegaguiwane bogoi, amo da Yesu bu masea, ili amola Yesu bu sigi misa:ne Gode da asunasimu, amo amola ninia dafawaneyale dawa:be.

<sup>15</sup> \*Ninia wali da Hina Gode Ea olelesu dilima olelesa. Hina Gode Yesu Gelesu da osobo bagadega bu doaga:sea, ninia da hame bogoi esalebe ba:sea, ninia da musa: bogoi dunu ilima bisili hame heda:mu. <sup>16</sup> Be a:igele ouligisu dunu ea misa:ne wele sia:be amo da nabimu. Gode dalabede ha:giwane dubi amola nabimu. Amasea, Hina Gode Hisu da Hebene yolesili, osobo bagadega manebe ba:mu. Dunu huluane ilia Gelesu Ea hou lalegaguiwane bogoi dunu, amo da bisili esaloma:ne wa:legadomu.

<sup>17</sup> Amasea, ninia amo esoga hame bogoi esala dunu, amo Gode da lale gadole, ninia amola musa: dunu bogoi, gilisili mu mobi ganodini, hisi ganodini Hina Gode yosia:mu. Amasea, ninia da eso huluane Hina Gode sigi esalalalumu.

\* 4:15: 1 Golidia 15:51-52



18 Amaiba:le, amo sia: enoma enoma sia:muba:le, dilia dogo denesima:ma.

## 5

### *Hina Gode Bu Misa:ne Momagema*

1 Na fi dunu! Na da dilima Yesu da habogala bu misa:bela:, amo dedene imunu hamedei liligi agoane gala. 2 \*Bai dilisu da noga:le dawa: amo Hina Gode Ea bu misunu Eso da wamolasu dunu da gasi ganodini mabeba:le dunu ilia fofogadigisa, amo defele ba:mu. 3 Osobo bagade dunu da agoane sia:mu, “Defea! Olofosu ida:iwane da diala. Ninia hame beda:i!” Amasea, hedolowane se bagadedafa da ilima doaga:mu. Uda da mano lalelegemu galea, se nabasu da ema doaga:sa, amo defele ilia se bagade hedolo nabimu. Ili da hobeamu logo hamedafa ba:mu. 4 Be dilia! Ninia fi dunu! Dilia gasi ganodini hame esala. Amaiba:le, eso da hedolo hadigisia, dili da diasu eda da wamolasu dunu ba:sea fofogadigisa, amo defele dilia da hame fofogadigimu. 5 Dilia huluane da hadigi ganodini amola esoga ahoasu dunu. Ninia gasi ganodini ahoanusu hame dawa:. 6 Amaiba:le, ninia eno dunu defele, udigili golamu da defea hame. Ninia nedigili, ninia hou amoma hinawane ouesalumu da defea. 7 Dunu da gasi ganodini golasa. Ili da gasi ganodini adini bagade nabeba:le feloasa. 8 †Be ninia da esoga ahoabeba:le, mae feloale esalumu da defea. Ninia da dafawaneyale dawa:su hou amola asigidafa hou, da:igene gaga:su liligi defele gagumu da defea. Ninia dialuma mae goudama:ne, hobe misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu habuga agoane figisimu da defea. 9 - 10 Gode da ninima ougili fofada:musa: amo hame ilegei. Be ninia Hina Gode Yesu Gelesu da Ea bu misunu eso amoga, ninia bogoi galea o esalea, ninia amola E, gilisili esalalaloma:ne amola ninia Yesu Ea gaga:su ba:ma:ne, Gode da ninima ilegei dagoi. 11 Amaiba:le, dilia waha hamonanebe hou amo defele mae yolesili, dunu eno da dunu enoma dogo denesima:ne fidilalumu da defea.

### *Sia: Dagosu amola Asigi Sia:*

12 Ninia fi dunu! Dilia fi amo ganodini, ouligisu dunu ilia hawa: hamosa amola dilima bisili Yesu Ea fa:no bobogesu hou olelesa, ilima nodone nabima! 13 Ili da bagade hawa: hamobeba:le, ilima baligili asigidafa hou amola nodosu hou olelema. Dilia fi ganodini olofosu ba:mu da defea.

\* 5:2: Ma:diu 24:43; Luge 12:39; 2 Bida 3:10 † 5:8: Aisaia 59:17; Efesase 6:13-17

<sup>14</sup> Ninia fi dunu! Ninia da dilima ha:giwane adosa. Dilia higale hawa: hamosu dunuma gasawane sisane sia:ma. Beda:i dunuma ili dogo denesima:ne sia:ma. Dilia dunu gogaya:i ili fidima. Dilia dunu huluane ilima hedolo mae ougili, asaboiwane hamoma. <sup>15</sup> Dunu afae da eno dunuma wadela:le hamosea, amo dunu da se nababeba:le bu wadela:i dabe imunu da defea hame. Mae hamoma. Be dilia da dili fi dunu amola dunu huluane ilima hou ida:iwane hamomusa:, logo hogoi helema.

<sup>16</sup> Eso huluane hahawane esaloma. <sup>17</sup> Eso huluane mae yolesili, Godema sia:ne gadolaloma. <sup>18</sup> Hou huluane, noga:i amola wadela:i amo da dima doaga:sea, mae da:i dione Godema nodonanoma. Dilia da Yesu Gelesuma madelagili esalebeba:le, dilia da amo hou hamoma:ne Gode da hanai gala. <sup>19</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo ea logo mae hedofama! <sup>20</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa da dunu ea dogoga sia: olelesea, amo sia: mae higama! <sup>21</sup> Be amo sia: huluane da dafawane o dafawane hame amo dawa:ma:ne, abodema. Noga:iwane liligi amoma fawane fa:no bobogema. <sup>22</sup> Be adi hou da fonobahadi fawane wadela:i hou agoai ba:sea, amo higama.

<sup>23</sup> Gode da ninima olofosu iaha! E da dili afadenene bu dilia a:silibu, asigi dawa:su amola da:i hodo, amo liligi huluane E da Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea bu misunu esoga, dilia ledο hamedei gala amola hadigi hamoi ba:ma:ne, na da Godema sia:ne gadosa. <sup>24</sup> Gode da dilima misa:ne sia:i dagoi. Ea hou da dafawaneba:le, amo afadenesu hawa: hamosu e da mae yolesili dagomu.

<sup>25</sup> Ninia fi dunu! Gode da nini fidima:ne, Godema sia:ne gadoma.

<sup>26</sup> Dilia fi ganodini, dunu huluane da dunu enoma ola eya agoane nonogoma!

<sup>27</sup> Na da Hina Gode Ea Dioba:le, dilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane nabima:ne, amo meloa idima:ne sia:sa.

<sup>28</sup> Hina Gode Yesu Gelesu da Ea hahawane dogolegele iasu dilima ima:ne, na dawa:lala.

## 2 Desalounia

(*Da:i Sia:-2 Thessalonians; Modu-2 Tesalonika; Bisini-2 Tesalonaika*)

Bolo da Desalounia Fi Dunu ilima Meloa Eno Dedene Iasi Desalounia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) amo ganodini, dunu da Yesu Gelesu Ea bu misunu eso hou gogoleiba:le, fofogadigilalu. Mogili, ilia Yesu Gelesu da bu misi dagoi gi-adofale dawa:i. Amaiba:le, amo giadofai sia: hedofamusa:, Bolo da meloa dedene i. Bolo da amane olelei. Yesu da bu misunu, be hidadea oso bo bagadega wadela:i hou da bagade heda:le, wadela:i ouligisu dunu e da Yesuma ha lai, amo da ouligisu hou hamonanu, Yesu da bu misunu. Amo wadela:i dunu da dio “Wadela:idafa Dunu,” gala. Bolo da Desalounia dunuma, ilia se nabasea, dafawaneyale dawa:su hou mae yolesili, gasawane leloma:ne sia:i. Ili da Bolo amola ea fidisu dunu, amo defele ilia wali esaloma:ne liligi defele lamusa:, hawa: hamoma:ne amola hou ida:iwane mae yolesili hamonanoma:ne, Bolo da ilima sia:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2

2 Bolo da Ili Hou Dawa:beba:le Nodoi...Sia:alalo 1:3-12

3 Yesu Ea Bu Misunu Hou...Sia:alalo 2:1-17

4 Yesu Ea Hou Noga:le Hamoma:ne Sia:i...Sia:alalo 3:1-15

5 Dagomu Sia:...Sia:alalo 3:16-18

*2 Desalounia*

1 \*Ninia amo Bolo, Sailase amola Dimodi, da dili Desalounia ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea hou lalegagui dunu, dilima meloa dedesa.

2 Ninia da Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, dilima hahawane dogolegele iasu amola olofosu ima:ne, Godema sia:ne gadosa.

*Yesu Gelesu Bu Masea, Fofada:su Ba:mu*

3 Ninia fi dunu! Dilia noga:le hamobe amo dawa:beba:le, ninia eso huluane Godema nodosa. Dilia dafawaneyale dawa:su hou da bagadewane asigilalebeba:le, amola dilia da enoma enoma asigi noga:i hou hamonanebeba:le, ninia Godema nodonnumu da defea. <sup>4</sup> Dilia hou da asigilalebeba:le, ninia da Gode Ea fi eno ilima dili hou hidale amola nodonewane olelesa. Dilia da dilima se nabasu hou bagade amola da:i dioi amo mae dawa:le, dafawaneyale dawa:su

\* 1:1: Asunasi Dunu Ili Hou 17:1

hou mae yolesili, eso huluane hawa: hamonanebeba:le, ninia dilia hou eno dunuma nodonewane olelesa.

<sup>5</sup> Dilia hou da Gode Ea fofada:su da moloidafa amo olelesa. Amaiba:le, dilia da Gode Ea Hinadafa Hou amo dafawaneyale dawa:beba:le wali se naba, amo Hinadafa Hou ganodini eso huluane esalalaloma:ne, Gode da dili defele ba:mu. <sup>6</sup> Gode da hou moloidafa hamomu dawa:. Gode E da dunu amo da dilima se iaha, ilima se bagade dabe imunu. <sup>7 - 8</sup> Amola Gode da dilia amola ninia, amo ania se nabasu logo hedofamu. Hina Gode Yesu amola Ea gasa bagade a:igele dunu ili sigi misa:ne, e da Hebene yolesili, lalu bagadewane dabe gaguiwane, amo dunu ilia Gode higasa amola Hina Gode Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane hame nabasu dunu, amo dunuma dabe ima:ne Yesu da masea, E da ninia se nabasu logo hedofamu. <sup>9</sup> †Be dilima se iasu dunu, amo ilia se dabe iasu ba:mu. Ili se dabe iasu da ilia eso huluane gugunufinisi dagoi ba:mu, amola eso huluane ilia da Hina Gode amola ea gasa bagade hadigi hou amoma afafai dagoi ba:mu.

<sup>10</sup> Amo esoga, Hina Gode Yesu da Ea fi dunu amo da Ea hou dafawaneyale dawa:sa, ilima nodosu amola hadigi lala misunu. Dilia da Yesu Ea fi dunuma gilisi dagoi ba:mu. Bai dilia da sia: amo nini dilima olelei liligi, amo dafawaneyale dawa:i dagoi.

<sup>11</sup> Amaiba:le, Gode da dili fidima:ne, ninia eso huluane Godema sia:ne gadosa. Dilia hou gaheabolo amo ganodini esaloma:ne, Gode da dilima misa:ne wele sia:i. Amo hamomusa: dilia defele ba:ma:ne, ninia Godema sia:ne gadosa. Dilia da hou ida:iwane hanaiba:le, Gode da ea gasaga dili hou ida:iwane hamomusa: logo fodoma:ne amola dilia dafawaneyale dawa:su logo bidiga doaga:ma:ne, amo ninia Godema sia:ne gadosa. <sup>12</sup> Dilia amo hou hamosea, eno dunu da Hina Gode Yesu Ema nodonanumu. Ninia Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu da dilima asigiba:le, dilima amola nodonanumu.

## 2

### *Wadela:idafa Dunu*

<sup>1</sup> \*Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu misunu eso amola ninia Ea eso huluane gilisili esaloma:ne gilisimu hou, amo na da dilima olelemu. <sup>2</sup> Na fi dunu! Dunu eno da Yesu Ea Bu Misunu Eso da doaga:i dagoi olelebeba:le, dilia hedolowane gagoududalumu amola se nabimu, na higa:i. Agoane mae hamoma:ne, na dilima ha:giwane adole ba:sa. Amabela:! Amo giadofai sia: ninia da Gode sia: olelesea sia:i o

ba:la:lebeba:le sia:i, o meloa ganodini dedene i, amo dunu mogili ilia giadofale dawa:sala? <sup>3</sup> Be dunu ilia dilima hamedafa ogogoma:ne, ogogosu logo damuma. Dafawane! Yesu da bu misunu. Be hidadea, hamedafa nabasu hou da doaga:mu amola Wadela:idafa Dunu amo da Helo soge doaga:mu dunu, e da misini ba:mu. Amasea, Yesu Gelesu Ea bu misunu eso ba:mu. <sup>4</sup> †Wadela:idafa Dunu da ouligisu dunu huluane amola eno liligi amoma osobo bagade dunu da sia:ne gadosa, amoma e da halale osa:le heda:mu. E da baligili, Gode Ea Debolo Diasu amo ganodini golili sa:ili, fili, e da Godedafa hisu da sia:mu.

<sup>5</sup> Be dawa:ma! Na da musa: dilima gilisili esala, amo sia: dilima olelei. <sup>6</sup> Be wali amo misunu hou da hame doaga:i. Amo hou hedolo hame doaga:ma:ne, Dunu amo dilia dawa: Dunu da logo ga:su agoane esala. Gode da eso ilegei dagoi. Amola amo esoga fawane, Wadela:idafa Dunu da ba:mu. <sup>7</sup> Be wamolegei wadela:i hou da wali hamonanebe diala. Be na musa: sia:i hou doaga:mu amo da mae doaga:le, Gode da amo misunu hou logo ga:su Dunu bu samogei dagoiba:le fawane, amo hou da doaga:mu.

<sup>8</sup> ‡Amasea Wadela:idafa Dunu da ba:mu. Be Hina Gode Yesu da bu masea, E da Wadela:idafa Dunu amo Ea lafi fo amola Ea si nenemigi hou amoga gugunufinisimu.

<sup>9</sup> §Wadela:idafa Dunu da Sa:ida:ne ea gasa laiwane masea, e da ogogosu gasa bagade musa: hame ba:su hou amola dawa:digima:ne olelesu agoane hou bagohame hamomu.

<sup>10</sup> Dunu amo ilia da Helo doaga:mu logoga ahoabe, ilima e da bagadewane ogogomu. Be amo dunu ilia da dafawane hou amoma hame asigiba:le, ili gaga:su ba:ma:ne hame lalegagui. Amaiba:le, ilia da bogomu. <sup>11</sup> Amo hou da doaga:muba:le, Gode da ilia ogogosu dafawaneyale dawa:ma:ne, ilia asigi dawa:su E da wadela:lesisa.

<sup>12</sup> Amaiba:le, dunu huluane amo da dafawane sia: hame dafawaneyale dawa:le, wadela:i hou hahawane hamobeba:le, amo huluane se imunusa: fofada:musa:, Gode da agoane hamoi dagoi.

### *Gode da Dili Gaga:ma:ne, Dilima Ilegei Dagoi.*

<sup>13</sup> Be ninia fi dunu! Ninia da dilia hou ba:beba:le, Godema nodosa. Bai Gode da dilima asigisa. Dilia da Gode Ea A:silibu amo Ea gasaga amola dilia dafawaneyale dawa:su amoga, dili da Ea hadigi fidafa hamoma:ne, Gode da dili bisili ilegele gaga:i dagoi. <sup>14</sup> Ninia lafidili Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala dilima olelebeba:le, Gode da ea fidafa

hamoma:ne, dili Ema misa:ne wele sia:i dagoi. Dilia da ninia Hina Gode Yesu Gelesu amo ea hadigi hou hahawane gilisili lama:ne, Gode da dili Ema misa:ne wei.

<sup>15</sup> Amaiba:le, ninia fi dunu! Dilia gasawane leloma! Dilia dafawane sia: amo ninia lafidili amola meloa dedei amo ganodini olelei, amo gasawane lalegaguli, mae yolesima.

<sup>16</sup> Ninia Hina Gode Yesu Gelesu amola ninia Ada Gode, amo da ninima asigi galu amola ninima hahawane dogolegele iasu iabeba:le, ninia da mae beda:iwane hobea dafawane hamoma:beyale dawa:lusu lai dagoi. <sup>17</sup> E da dili dogo denesima:ne amola dilia eso huluane hou ida:iwane sia:musa: amola hawa: noga:i hamomusa:, dilima gasa ima:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

### 3

#### *Gode da Nini Fidima:ne Sia:ne Gadoma*

<sup>1</sup> Sia: dagomusa:, na fi dunu! Ninia lafidili ninia da Gode sia: eno soge dunuma hedolowane olelema:ne, Gode da nini fidima:ne sia:ne gadoma. Dunu eno ilia hahawane amo dilia hou defele Gode Ea Sia: nabima:ne, Godema sia:ne gadoma.

<sup>2</sup> Wadela:i dunu ilia da nini fasa:besa:le, Gode nini gaga:ma:ne, amo amola Godema sia:ne gadoma. Bai dunu mogili da Gode Ea Sia: dafawaneyale hame dawa:sa.

<sup>3</sup> Be Gode Ea hou da fisisu hame dawa:. E da dilima gasa iawane, Sa:ida:ne da dilima gegesea, Gode da gaga:mu.

<sup>4</sup> Amola Hina Gode Yesu Gelesu da nini amola dili ouligibiba:le, dilia da hahawane esalumuninia dawa:. Ninia olelei defele dilia hamosa amola bu hamomu, amo ninia dafawaneyale dawa:be.

<sup>5</sup> Hina Gode Yesu Gelesu da dilia Gode Ea asigidafa hou dawa:su amola dilia hame fisisu hou amo Gelesu Ea iasu liligi, amo asigilama:ne Hina Gode da fidima:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

#### *Dunu Huluane da Hawa: Hamomu Galebe*

<sup>6</sup> Ninia fi dunu! Ninia Yesu Gelesu Ea Dioba:le dilima gasa bagadewane sia:sa. Nowa dunu ninia fi amo ganodini da ninia sia: mae nabawane, hawa: hamosu higasea, ilima mae gilisima. <sup>7</sup> Dilia huluane dawa:. Dilia da ninia hou hamoi amo defele dilia hamomu da defea. Ninia da dili sigi esalea, hawa: hamosu hame higasus. <sup>8</sup> Ninia da eno dunu ilia fidisu udigili hame lale, ninia lai defele bidi i dagoi. Be ninia gasa bagadewane hawa: hamoi. Ninia dilima edegemusa: higa:iba:le, eso amola gasi amoga mae yolesili hawa: hamonanu. <sup>9</sup> Ninia dilima bidi edegemu da defea galu. Be dilia da ninia hou defele hamomu ninia hanaiba:le, hawa: hamoi fawane. <sup>10</sup> Ninia da dili sigi

esalebeba:le, dilima amane sia:su, “Nowa dunu da hawa: hamomu higasea, e da ha:i hame manu da defea!” <sup>11</sup> Ninia da dilia fi amo ganodini mogili ilia da hawa: hamosu higasa, mogili ilia hou mae dawa:le, eno dunu ilia hamobe fawane udigili baligidu sia: daha, amo dunu esalebe ninia nababeba:le, agoane sia:sa. <sup>12</sup> Ninia da Yesu Gelesu Ea Dioba:le, amo dunuma amane hamoma:ne sia:sa, “Dilia hahawane asaboiwane esaloma! Amola dilia esaloma:ne liligi defele lama:ne, hawa: hamoma!”

<sup>13</sup> Be ninia fi dunu! Eso huluane, mae helefli, hou ida:iwane hamonanoma!

<sup>14</sup> Amabela:? Dunu afae da ninia sia: amo meloa ganodini dedei, hame nabima:bela:? Amai galea, amo dunu ilegele, amola e gogosiamane, ema mae gilisima. <sup>15</sup> Be e da dilima ha lai dunu hamoi defele, ema mae hamoma. E da ninia fi dunu. Amaiba:le, ema sisane sia:ma!

### *Dagosu Sia:*

<sup>16</sup> Hina Gode Hisu da ninia olofosu bai esala. E da eso huluane, hou huluane amo ganodini dilima olofosu ima:ne, na Godema sia:ne gadosa. E da dili huluanema sigi esaloma:ne, na sia:ne gadosa.

<sup>17</sup> Ni loboga nisu da amo meloa dedesa amane, “Bolo da asigibio dilima adosisa!” Na da meloa huluane agoane dedene, na dio agoane dedesa.

<sup>18</sup> Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu amo dili fidimusa: dialoma:ne, na Godema sia:ne gadosa.

Sia: Ama Dagoi

# 1 Dimodi

(*Da:i Sia:-1 Timothy; Modu-1 Timoteo; Bisini-1 Timoti*)

*Hidadea Sia:*

Bolo da Dimodima Meloa Dedene I

Dimodi da A:isia Maino amo soge ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu dunu esalu. Ea ame da Yu uda. Ea ada da Galigi dunu. Bolo da Gode Ea Sia: olelesu hawa: hamobeba:le, Dimodi da fidimusa: madelai. Bolo da liligi udianawane fidimusa: meloa dedene i.

No. 1 Oogogosu olelesu dunu da Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini olelebeba:le, Bolo da ilia logo hedofamusa: dawa:i galu. Amo oogogosu olelesu dunu da agoane olelei. Osobo bagade liligi huluane da wadela:i, ilia da olelesu. Dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lamusa: dawa:sea, ilia da wamolegei dawa:su dawa:beba:le, sema ha:i manu hame nahabeba:le amola uda hame labeba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ba:mu, ilia da oogogle olelei.

No. 2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu hou amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu ilia hou, Bolo da olelei.

No. 3 Dimodi da habodane Yesu Ea hou noga:le hamomu, amo Bolo da olelei.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2

2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu Hou

amola Ouligisu Dunu Iliia Hou...Sia:alalo 1:3-3:16

3 Dimodi da Habodane Hawa: Hamomu...Sia:alalo 4:1-6:21

*1 Dimodi*

1 Na Bolo, da Gode ninia Gaga:su amola Yesu Gelesu ninia hobe misunu dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou Fidisu, amoma Yesu Gelesu Ea asunasi dunu ilegei.

2 \*Na da di Dimodi, Yesu Gelesu Ea hou ganodini nagofe hamoi, dima meloa dedene iaha. Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, dima hahawane dogolegele iasu hou, gogolema:ne olofosu hou amola olofosudafa dima ima:ne na da Godema sia:ne gadosa.

*Bolo da Oogogosu Olelesu Dunu Iliia Logo Hedofama:ne Sisane Sia:i*

\* 1:2: Asunasi Dunu Iliia Hou 16:1



<sup>3</sup> Na da Ma:sidounia sogega doaga:musa: ahoanebe sia:i, amo defele na dima bu sia:sa. Di Efesase moilai bai bagade ganodini esaloma! Amoga mogili ilia Gode Sia: ogogole olelebeba:le, ilia logo dia hedofama. <sup>4</sup> Iliã musa: ogogosu sia: amola aowalali ilia hou olelesu, amo yolesima:ne ilima sia:ma. Amo ogogole sia:beba:le, sia:ga gegesu da bagade heda:sa. Gode Ea hamomu hou, ninia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane dawa:mu. Be amo ogogosu hou da Gode Ea hou hame fidisa.

<sup>5</sup> Dunu da ilia dogo da ledõ hameba:le, asigi dawa:su da dodofei dagoiba:le amola Yesu Ea hou dafawane lalegagui dagoiba:le, ilia asigidafa hou da asigilamu. Amo hou fidimusa: na da dima sia:sa. <sup>6</sup> Be dunu mogili ilia amo hou yolesili, ilia udigili sia: dabeba:le, logo enoga ahoa. <sup>7</sup> Iliã Gode Ea Sema eno dunuma olelemusa: dawa:lala. Be ilia sia: ilisu da hame dawa:. Iliã gasa fi sia:sa, be bai hamedafa dawa:. <sup>8</sup> Ninia Gode Ea Sema noga:le olelesea, amo da ninia fidisu liligi ba:mu. <sup>9-10</sup> Be dawa:ma! Sema da dunu moloidafa fidimusa:, Gode hame hamoi. Be sema wadela:su dunu, wadela:i dunu, Godema higa:i dunu, a:silibu hou higa:i dunu, eda amola ame amo medole legesu dunu, fasu dunu, wadela:i uda lasu dunu, wamolasu dunu, ogogosu dunu amola Gode Ea sia:dafa hame nabasu dunu, amo huluanema ilia wadela:i hou olelema:ne, Gode da Sema hamoi dagoi. <sup>11</sup> Amo olelesu hou da Gode Ea Sia: Ida:iwane amo ganodini diala. Ninia hadigi Gode da amo sia: ida:iwane olelei. E da amo Sia: eno dunuma olelema:ne, nama ilegei.

*Gode Ea Goglema:ne Olofosu Dawa:beba:le, Bolo da Godema Nodoi*

<sup>12</sup> Ninia Hina Yesu Gelesu da na hawa: hamomusa:gini gasa defele nama iabeba:le, na da Ema nodosa. E da na hou da defele dawa:beba:le, amola nama hawa: hamomusa:gini ilegeiba:le, na da Ema nodosa. <sup>13</sup> †Na da musa: Ema lasogole sia:i amola E se nabima:ne hamoi, amo mae dawa:le E da nama ilegei. Be na da dafawaneyale dawa:su hou hame dawa:beba:le, amola amo hou gagaoui agoane hamobeba:le, Gode da nama goglema:ne olofosu ilegei. <sup>14</sup> Ninia Hina Gode da Ea hahawane dogolegele iasu liligi nama baligili i. Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, dafawaneyale dawa:su hou amola asigidafa hou, Gode da amo dawa:su liligi fedege agoane nama baligili sogadigi. <sup>15</sup> Na da wali dafawane sia: dima olelemu. Dunu huluanedafa da amo sia: lalegagumu da defea. Yesu Gelesu da wadela:i hamosu dunu

gaga:musa:, osobo bagadega misi. Na da dunu huluane baligili, wadela:idafa hamosu dunu. <sup>16</sup> Be Yesu Gelesu da wadela:i dunu fidima:ne, Ea asigidafa hou amo eno dunu ilia fa:no Ea hou lalegaguli eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu dawa:mu, E da dawa:i galu. Amo dunu ilia da na gaga:i dagoi ba:ma:ne, Gode da nama gogolema:ne olofosu hou olelei. <sup>17</sup> Amaiba:le, eso huluane Esalalala Hina Bagadedafa, E da bogosu hame dawa:, dunu ea siga hame ba:sa, Hi fawane da Godedafa, Ema hadigi ima:ne ninia eso huluane nodonanumu da defea. Ama.

<sup>18</sup> Dimodi! Na mano! Musa: dunu da dia hou hamomu olelema:ne, ba:la:lusu. Amo defele na da dima sia:sa. Amo sia: di lale, gegesu liligi agoane gaguli, gegema. <sup>19</sup> Dia dafawaneyale dawa:su hou amola asigi dawa:su dodofei dagoi, mae yolesima. Be dunu eno mogili ilia ilisu asigi dawa:su hame nababeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su da wadela:lesi dagoi ba:sa. <sup>20</sup> Afae da Haiminiase amola eno da A:legesa:nede. Elama se dabe iasu ima:ne, na da ela Sa:ida:nema i dagoi. Ela da Gode Sia: amoma ogogosu sia: yolesima:ne, na da agoane hamoi.

## 2

### *Sia:ne Gadosu Hou*

<sup>1</sup> Amaiba:le, na da degabo ha:giwane sia:sa. Dilia sia:ne gadosea, dunu huluane Gode da fidima:ne sia:ne gadoma, Godema adole ba:ma amola Godema nodone sia:ma.

<sup>2</sup> Hina bagade dunu, gamane ouligisu dunu amola eno ouligisu dunu, amo Gode fidima:ne Godema sia:ne gadoma. Ninia da gebewane, olofoiwane, Godema beda:iwane amola nodoiwane esaloma:ne, agoane sia:ne gadoma. <sup>3</sup> Amo hou da noga:iwane amola Gode ninia Gaga:sudafa da amo hou hahawane ba:sa. <sup>4</sup> Gode da dunu huluane gaga:musa: dawa:lala. Ea hanai da dunu huluane da dafawane hou dawa:mu. <sup>5</sup> Gode afadafa fawane esala. Amola sia: alofesu Dunu afadafa, E da Gode amola osobo bagade dunu gousa:musa: logo hamoi dagoi, esala. Amo Dunu da Yesu Gelesu. <sup>6</sup> Yesu Gelesu da osobo bagade dunu huluane bu bidi lama:ne, Ea da:i hodo i dagoi. Amo hou da Gode da dunu huluane gaga:musa: dawa:lala, amo olelesa. <sup>7</sup> \*Gode da amo hou hamoiba:le, E da nama asunasi dunu amola olelesu dunu ilegei dagoi. E da na amo Dienadaile dunu ilima dafawaneyale dawa:su hou amola sia:dafa olelemusa: asunasi. Na da hamedafa ogogosa! Na sia: da dafawane! <sup>8</sup> Na da agoane hanai galebe. Sia:ne gadosu diasu ganodini, dunu ilia Gode Ea hou lalegaguiba:le, sia:ga gegesu amola

\* 2:7: 2 Dimodi 1:11

ougi hou hame dawa: dunu, ilia lobo gagua gadole Godema sia:ne gadomu na hanai. <sup>9</sup> †Uda amola da gaya noga:i ga:le, gebewane amola asaboiwane ba:mu da defea. Gifalo, sulu ga:le amola sua: ulabeba:le, amo da ilia hou ida:iwane hame olelesa. Amo da dabua liligi fawane. <sup>10</sup> Be ilia hou ida:iwane amola eno dunuma fidisu hou, amo dogo ganodini hou amo ilia da fedege agoane abula noga:iwane salimu da defea. Gode Ea hou lalegagui uda da agoane hamomu da defea. <sup>11</sup> Uda ilia hou fonoboiwane hamoi, ouiya:lewane Gode Ea sia: nabimu da defea. <sup>12</sup> Be ilia udigili dunu ilima olelemu o dunuma hinawane hamomu na higa:i gala mabu. Iliia ouiya:le esalumu da defea. <sup>13</sup> ‡Bai Gode da hidadea A:da:me hamoi, fa:no E da Ibi hamoi. <sup>14</sup> §Sa:ida:ne da A:da:me ema hame ogogoi. Be Ibi da Sa:ida:ne ea ogogosu sia: nababeba:le, Gode Ea sema wadela:lesi. <sup>15</sup> Be uda da Gode Ea hou dafawane lalegaguli eso huluane mae yolesili asigili, hadigiwane, asaboiwane esalebeba:le, ilia da mano lalelegemuba:le, Gode Ea fidisu ba:mu.

### 3

#### *Yesu Ea Fi Ouligisu Dunu Iliia Hou*

<sup>1</sup> Na da dafawane sia: dilima sia:sa. Dunu da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu hawa: hamomusa: dawa:sea, defea, amo hawa: hamosu da ida:iwane hawa: hamosu.

<sup>2</sup> \*Be Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu da ledi hamedei dunu ba:ma:mu. Ea hou da agoane ba:mu. E da uda afadafa lai dunu. E da gebewane, olofosu hamosu dunu. E da ea hou amoma hinawane esala. E da sia:ga gegesu hame dawa: dunu. E da ea diasuga ga misi dunuma aowasu dawa:. E da sia: olelesu dawa: dunu. <sup>3</sup> E da adini hame ba:su dunu. E da ougi hou hame dawa:be, olofosu amola gebewane hou, dawa:. E da muni hame hanai dunu. <sup>4</sup> E da ea uda amola ea mano, ilima ouligisuwane esala.

<sup>5</sup> Be dunu da ea uda amola mano, ilima ouligisuwane hame esalea, e da habodane Gode Ea fi dunu noga:le ouligima:bela:? <sup>6</sup> Gaheabolo lalegagui dunu hame, be dunu amo ea dafawaneyale dawa:su hou da asigilai dagoi, agoaiwane dunu fawane lama:ne sia:ma. E da gasa fi heda:le, Sa:ida:ne ea hou defele e da se dabe iasu lama:ne fofada:mu, amasa:besa:le, ea dafawaneyale dawa:su hou da asigilai ba:mu da defea.

<sup>7</sup> E da dafane Sa:ida:ne amo ea sani amo ganodini dafasa:besa:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu da

† 2:9: 1 Bida 3:3 ‡ 2:13: Mui 2:7, 2:21-22 § 2:14: Mui 3:1-6 \* 3:2: Daidase 1:6-9

hou ida:iwane hamonanebeba:le, hame lalegagui dunu ilia da ea hou hahawane ba:mu da defea.

*Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Fidisu Dunu (Digone)*

<sup>8</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidisu dunu (digone) amola, ilia hou da moloidafa amola hadigi ba:mu da defea. Ilia amola adini bagade manu da hamedei. Ilia amola muni hanamu da hamedei. <sup>9</sup> Ilia asigi dawa:su da dodofei dagoiba:le, ilia moloidafa dafawaneyale dawa:su hou lalegagui dagoi ba:mu da defea. <sup>10</sup> Dilia amo dunu Yesu Ea fa:no bobogesu fi hawa: hamoma:ne ilegemusa: dawa:sea, hidadea ili hou abodema. Dilia adoba:lalu, noga:i ba:sea, hawa: hamoma:ne ilegema. <sup>11</sup> Ilia uda amola da uda ida:iwane ba:mu da defea. Ilia udigili amola baligidu sia: mae sia:ne, ilia moloidafa amola gebewane olofosu hou fawane hamoma:mu. <sup>12</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidisu dunu da uda afadafa fawane lai dunu. E da ea uda amola mano ilima noga:le ouligisu dunu fawane. <sup>13</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidisu dunu da ilia hawa: hamosu noga:le hamosea, ilia da Yesu Gelesu Ea hou lalegagui amo eno dunuma mae beda:iwane olelemu dawa:mu. Amasea, dunu eno da ilima nodomu.

*Wamolegei Sia:*

<sup>14</sup> Na da wali dima meloa dedesa. Be na da hedolo dima ba:la masunu hanai gala.

<sup>15</sup> Be na da hedolo hame doaga:sea, amo meloa dedei da ninia Gode Ea fi dunu ninia hou Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini hamonana olelesa. Amo Gode Ea fi da ninia Gode Esala Ea Yesu Ea fa:no bobogesu fi. Gode Ea Yesu Ea fa:no bobogesu fi da moloidafa hou amo ea bai diala. <sup>16</sup> Dunu eno da ninia dafawaneyale dawa:su hou da ogogosu, amo sia:mu da hamedei. Ninia Godema dawa:su hou da wamolegei liligi agoane.

“E da osobo bagade dunu ilia da:i lale, osobo bagadega misi.

Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Ea hou da dafawane olelei.

A:igele dunu amola da amo Dunu ba:i.

Eno dunu ilia da Ea hou amo dunu fifi asi gala ilima olelei.

Osobo bagade ganodini, dunu bagohame Ea hou dafawaneyale dawa:i.

Amola Gode da amo Dunu Hebene sogega oule gadoi.”

**4**

1 Gode Ea A:silibu da amane molole olelesa, “Soge wadela:mu eso gadenesea, dunu mogili ilia Yesuma dafawaneyale dawa:su hou yolesimu. Iliya da ogogosu a:silibu amo ilia sia: nabimu. Iliya Fio liligi amo olelesu amoma fa:no bobogemu.”<sup>2</sup> Amo olelesu liligi, wadela:idafa ogogosu dunu da olelesa. Iliya asigi dawa:su da fedege agoane laluga nei dagoiba:le, sia:dafa sia:mu da hamedei.<sup>3</sup> Amo ogogosu dunu da uda lamu da sema bagade olelesa. Eno da ha:i manu liligi afae afae da sema bagade olelesa. Be amo ha:i manu da sema hame. Gode da amo ha:i manu dunuga moma:ne hahamoi dagoi. Amaiba:le Gode Ea fi dunu, ilia dafawane hou dawa:beba:le, Godema nodone sia:ne gadolalu, huluane manu da defea.<sup>4</sup> Gode Ea hahamoi liligi huluane da noga:i. Ha:i manu afae hihimu da defea hame. Be Godema nodone sia:ne gadolalu, huluane manu da defea.<sup>5</sup> Gode da Ea Sia: amo ganodini defele olelebeba:le, amola amo ha:i manu moma:ne Godema nodone sia:i dagoiba:le, Gode da ha:i manu huluane manu hahawane ba:sa.

*Yesu Gelesu Ea Hawa: Hamosu Dunu Ida:iwane Gala*

<sup>6</sup> Amo sia: huluane di da ninia fi dunu ilima olelese, di da Yesu Gelesu Ea ida:iwane hawa: hamosu dunu ba:mu. Agoane hamosea, di amola da gilisili dafawaneyale dawa:su sia: amola olelesudafa ha:i manu agoane manu.<sup>7</sup> Be Gode Ea hou hame lalagagui dunu ilia udigili siba sia: da hamedei liligi. Amaiba:le, amo sia: amoma mae gilisima. Hou ida:iwane hamomusa:gini, eso huluane sugulu agoane hamoma.<sup>8</sup> Dia da:i hodo amoga hawa: hamosea o hedesea, amo da dia da:i hodo liligi fonobahadi fidisa. Be dia a:silibu da dia asigi dawa:su amo ganodini hawa: hamosea, amo da dima wali amola hobeas eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu iabeba:le, dia hou baligiliwane fidisa.<sup>9</sup> Amo sia: da dafawane! Dili huluane nabalumu, lalagagumu da defea.<sup>10</sup> Gode Ea hou ninia lalagaguiba:le, ninia da ludulala amola gasa bagade hawa: hamonana. Bai ninia dafawane esaloma:beyale dawa:lusu da Esalebe Gode da dunu huluane ilia Gaga:su dunu, be Ea hou lalagagui dunu baligili gaga:sa, amo ninia da dafawaneyale dawa:sa.<sup>11</sup> Na sia:i liligi huluane ninia fi dunuma olelema!<sup>12</sup> Di da ayeligi dunu. Be eno dunu da dia hou da fonobahadi fawane sia:sea, ilia logo hedofama. Be dia sia:, dia hou, dia asigidafa hou, dia dafawaneyale dawa:su hou amola dia ledohame hou, amo huluane da ida:iwane hamoiba:le, dunu eno da dima fa:no bobogemu da defea.<sup>13</sup> Na da fa:no dima misunu. Be amogainini, gasa bagade hamoma. Dunu huluane nabima:ne, di Gode sia: idima amola ilima

Gode sia: olelema. <sup>14</sup> Balofede dunu da sia:beba:le, amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu da ilia lobo di da:iya ligisili, Godema sia:ne gadoiba:le, Gode da hahawane a:silibu fidisu hou dima i dagoi. Dia amo hou fisisa:besa:le, noga:le ouligima! <sup>15</sup> Amo hou noga:le hamoma! Dia hou amo dunu huluane ba:ma:ne asigilamu da defea. <sup>16</sup> Dia hou amola dia olelesu, noga:le ouligima. Amo hou eso huluane mae yolesili hawa: hamon anumuba:le, di da gaga:su hou ba:mu. Amola eno dia sia: naba dunu da gaga:su ba:mu.

## 5

### *Yesu Gelesu Lalegagui Dunu Ilima Fidisu Hou*

<sup>1</sup> Da:i hamoi dunu amola asigilai dunu, ilima ougili gagabole mae sia:ma. Be ilima dia “ada” agoane sia:ma. Ayeligi dunu ilima “naeya” agoane sia:ma. <sup>2</sup> Asigilai uda, ilima “ame” agoane sia:ma. A:fini ilima “aeya” agoane sia:ma, amola ilima wadela:lewane mae dawa:ma. <sup>3</sup> Didalo da ilisu esalebeba:le, ilima asigiwane hamoma. <sup>4</sup> Be didalo ea mano o ea ya:ya esalea, defea, amo mano ilia ame noga:le fidimu da defea. Ada ame amola aowa aya: amola musa: ilia mano noga:le fidibiba:le, mano ilia dabe bu noga:le fidisia, Gode da hahawane ba:mu. <sup>5</sup> Didalo da hisu esalebebe, ema hobe misunu hou dafawane hamoma:beyale dawa:lusu e da Gode Ea lobo ganodini ligisili, eso amola gasi, huluane ea hou Gode fidima:ne sia:ne gadosa, amo da hahawane esalumu. <sup>6</sup> Be didalo da udigili osobo bagade hedesu hou hamosea, e da esala be a:silibu bogoiwane ba:sa. <sup>7</sup> Dunu eno ilia didalo mae higale ba:ma:ne, didaloma amo sia: olelema. <sup>8</sup> Be nowa dunu da ea fi dunu amola baligili ea sosogo fi dunu, amo noga:le hame ouligisia, e da Yesu Gelesu Ea hou yolesi dagoi agoane ba:sa. Ea wadela:i hou da Yesu Ea hou hame lalegagui dunu amo ea wadela:i hou baligi dagoi.

<sup>9</sup> Be Yesu Ea fa:no bobogesu fi da didalo amo ilia lalelegei ode 60 amo baligi dagoiba:le amola e da dunu afadafa amoma fi dagoiba:le, amo didalo fidima. <sup>10</sup> Amola noga:iwane hamosu didalo, e da musa: ea mano noga:le ouligisu amola e da ea diasuga ga fi misi dunu noga:le aowasu, eno Gode Ea hou lalegagui dunu fidisu amola dunu da se nabasea fidisu. Didalo da agoiwane hamonanebe ba:sea, ili fawane fidima. <sup>11</sup> Be amo sia: da hame asigilai didalo ilima hame sia:sa. Ili da dunuma fimu hanaiba:le, hedolowane Yesu Ea hou yolesisa. <sup>12</sup> Amasea, ilia Yesuma fa:no bobogemu ilegele sia:i, amo wadela:sa. <sup>13</sup> Amo didalo ilia udigili diasu eno diasu enoga asili, udigili sia: dalebeba:le, eso udigili ha:digisa. Ili hedolowane dunu o

uda eno wadela:ma:ne baligidu sia: daha amola wadela:i sia:daha. <sup>14</sup> Amaiba:le, hame asigilai didalo ilia dunuma fili, mano lalelegele, diasu noga:le ouligisia, ninima ha lai dunu da ninima wadela:ma:ne sia:mu logo hame ba:mu, amo na da hanai gala. <sup>15</sup> Bai didalo mogili ilia da Yesu Ea hou yolesili, Sa:ida:nema fa:no bobogesa. <sup>16</sup> Be Yesu Ea hou lalegagui uda ea sosogo fi amo ganodini didalo esala galea, e da amo didalo noga:le ouligimu da defea. Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da didalo amo hisu esalebe, amo ilia da noga:le ouligimu da defea. <sup>17</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu da noga:le hawa: hamosea, ilima bidi adunawane imunu da defele ba:mu. Nowa da eso huluane gasa bagadewane Gode Ea sia: olelesea, e da baligiliwane lamu da defea.

<sup>18</sup> \*Bai Gode Sia: da agoane dedei diala, “Bulamagau da gagoma oso fadegama:ne, gagoma fai amoga osa:la ahoasea, amo ea lafi mae la:gima!” Eno dedei da, “Hawa: hamosu dunu amo ea hamoi defele bidi lamu da defea!” <sup>19</sup> †Dunu da asigilai dunu amoma fofada:musa: dawa:sea, e da ba:su dunu aduna o aduna baligi amo oule masea fawane fofada:ma.

<sup>20</sup> Nowa dunu da wadela:le hamosea, dunu huluanedafa ba:ma:ne, amo dunuma gagabole sia:ma. Eno dunu beda:ma:ne agoane hamoma. <sup>21</sup> Gode, Yesu Gelesu amola hadigi a:igele dunu amo ilia midadi, na da dima amane hamoma:ne sia:sa! Na sia: huluane noga:le nabawane hamoma! Dunu enoma higale, enoma hahawane, amo mae hamoma! Be huluane ilima defele dia hou huluane hamoma.

<sup>22</sup> Dunu da Hina Gode Ea hawa: hamomusa: dawa:sea, e da hawa: hamoma:ne ilegemusa:, dia lobo e da:iya hedolo mae ligisima. Dunu eno ilia wadela:i hou amoma mae gilisima. Dia hou da ledi hamedei ba:mu da defea. <sup>23</sup> Hano fawane mae moma. Be Dimodi, di da eso bagohame hagomo oloiba:le, waini hano fonobahadi manu da defea. <sup>24</sup> Dunu mogili ilia wadela:i hou da hedolo ba:beba:le, ilia hobe fofada:mu hou ninia dawa:. Be eno ilia wadela:i hou da hobe fawane ba:mu. <sup>25</sup> Amo defele, hawa: hamosu ida:iwane ninia hedolo ba:sa. Amola mogili hawa: ida:iwane hamosa, da fonobahadi wamolegei be wamolegemudafa da hamedei gala.

## 6

<sup>1</sup> Udigili hawa: hamosu dunu da ilia ouligisu dunuma nodone hahawane ba:mu da defea. Eno dunu da ninia

\* **5:18:** Mousesese ea Malasu 25:4; Ma:diu 10:10; Luge 10:7 † **5:19:** Mousesese ea Malasu 17:6, 19:15

olelesu amola Gode Ea Dio amoma lasogole sia:sa:besa:le, agoane hamomu da defea. <sup>2</sup> Be udigili hawa: hamosu dunu ilia ouligisu da Yesu Ea hou lalegagui dunu esalea, ilia da amo ouligisu dunu da ilia fi dunu amo dawa:beba:le, ema mae hihini baligiliwane fidima:ne hawa: hamomu da defea. Agoai ouligisu dunu da ilia fi dunuba:le, ilia da ema asigi. Amaiba:le, ilia hawa: hamoi da e fidimuba:le, baligiliwane hahawane hawa: hamomu da defea.

### *Ogogosu Olelesu Liligi amola Gaguidafa Hou*

Amo hou huluane di sia:ma amola olelema. <sup>3</sup> Be nowa da Hina Gode Yesu Gelesu Ea sia:dafa amola ninia dafawaneyale dawa:su hou, amo yolesili sia: hisu olelesa,

<sup>4</sup> amo dunu da gasa fi lai dagoiba:le, gagaoui dunu agoane ba:sa. E da sia:ga gegemu hanaiba:le, oloi agoane ba:sa. Amasea, mudasu, sia:ga gegesu, gadei sia: amola dunu eno da wadela:i hou hamoi e da hedolo udigili dawa:sa, amo ba:sa. <sup>5</sup> Dunu da moloidafa hou yolesisia, ilia asigi dawa:su amoga noga:le hame dawa:beba:le, mae yolesili sia:ga gegenana. Iliia da Gode Ea hou lalegaguiba:le, ilia muni bagade lamu, amo giadofale dawa:lala. <sup>6</sup> Defea! Gode Ea hou lalegagui dunu, e da ea a:silibu gagui liligi amoma hahawane dawa:sea, e da bagade gagui dunu esalebe ba:sa. <sup>7</sup> Ninia osobo bagadega lalelelloba, liligi hamedafa gaguli misi. Amola nini bogosea, liligi gadili gaguli masunu hamedei ba:mu.

<sup>8</sup> Amaiba:le, ninia abula salasu amola ha:i manu defele gagui galea, abuliba:le eno liligi lama:ne hanabela:?

<sup>9</sup> Be nowa da muni bagade hanai galea, e da adoba:su bagade ba:mu. Iliia muni hanai hou da ilima gagaoui amola wadela:su sani agoane. Iliia amo hanai houba:le dafawane dafane, gugunufinisi dagoi ba:mu. <sup>10</sup> Muni hanai hou da wadela:i hou huluane ea bai diala. Mogili ilia da muni hanaiba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou yolesili, ilia dogo ganodini se bagade naba.

### *Bolo da Dimodi ea Hou Fidima:ne ema Olelei*

<sup>11</sup> Be di, Gode Ea fi dunu, di amo hou mae ba:ma! Di da hou ida:iwane, Gode Ea houdafa, dafawaneyale dawa:su hou, asigidafa hou, hedolo hame yolesisu hou, gebewane hou, amoma fa:no bobogema. <sup>12</sup> Dafawaneyale dawa:su hehenasu amo ganodini di eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lama:ne baligiliwane hehenama! Di da Yesu Gelesu Ea hou lalegagui dagoi, amo dunu bagohame ba:ma:ne di da ilegele sia:i dagoiba:le, Gode da di eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lama:ne, dima wele



sia:i dagoi. <sup>13</sup> \*Gode da liligi huluane amoma esalusu iaha. Yesu Gelesu da Bodiase Bailedema fofada:loba, E da Godema dafawaneyale dawa:su hou mae beda:iwane olelei. Ea midadi na dima amane hamoma:ne sia:sa. <sup>14</sup> Dima sia:i liligi mae yolesili nabawane hamoma! Nabawane hamonana, Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu misunu Esoga ousesaloma! <sup>15</sup> Gode da Ea eso ilegei amoga Yesu Gelesu bu asunasimu. Gode da Hinadafa Ida:iwane gala. E da hina bagade huluane amola hina dunu huluane bagadewane baligisa. <sup>16</sup> Hisu da esalalalusu Dunu. E da Hadigi (osobo bagade dunu da amo gadenenewane doaga:mu hamedei ba:sa) amo ganodini esala. Dunu afae da Gode hame ba:su amola ba:mu gogolei. Godema eso huluane nodonanumu da defea. E da eso huluane Hinawane esalalalumu da defea. Ama. <sup>17</sup> Dia bagade gagui dunu, ilima ilia hidale gasa fi mae hamoma:ne sia:ma! Be ilia hedolo dasasu liligima dawa:su hou yolesili, bu Gode (E da nini hahawane ba:ma:ne liligi huluane ninima iaha) amo Ea hou gasawane lalegaguma:ne sia:ma. <sup>18</sup> Dia ilima hawa: ida:iwane hamoma:ne, eno dunu fidima:ne amola ilia bagade gagui amo hame gagui dunu gilisili gaguma:ne, ilima ima:ne sia:ma. <sup>19</sup> Ili da agoane hamosea, ilia liligi ida:iwane ilia hobe misunu dafawane esaloma:beyale dawa:lusu bai agoane ba:mu. Amasea, noga:le hehenabeba:le, ilia da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu bidi agoane ba:mu.

<sup>20</sup> Dimodi! Na dima sia:i liligi noga:le ouligima! Dunu mogili ilia udigili sia: amola gagaoui sia:ga gegesu, amo da bagade dawa:su ilia da sia:sa. Be amo da ogogosu. Di amo sia: amoma mae gilisima. <sup>21</sup> Mogili ilia amo ogogosu bagade dawa:su lai dagoi ilia sia:beba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou yolesi dagoi. Dilia huluane Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou dawa:mu da defea.

Sia: Ama Dagoi

---

\* 6:13: Yone 18:37

## 2 DIMODI

(*Da:i Sia:-2Timothy; Modu-2Timoteo; Bisini-2Timoti*)

*Hidadea Sia:*

Bolo da Dimodima Eno Melloa Dedene I

Bolo da Dimodi ea hou fidimusa: meloa eno dedene i. Dimodi ayeligia e da Bolo ea fidisu dunu esalu. Bolo da Dimodima Yesu Ea hou mae yolesili, mae da:i dione, hawa: hamonanuma:ne sia:i. Se nabasu mae dawa:le, dunu ilia ema sia:ga gegesu mae dawa:le, Dimodi da musa: Sema sia: amola gaheabolo sema sia:, amo noga:le lalegaguli, Yesu Gelesu Ea hou noga:le olelema:ne, Bolo da sia:i dagoi. Dunu da gagaoui amola hame dawa:su sia:ga gegesu hou da Gode Ea hou mae fidili, udigili Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu wadela:lala. Amo hou ganodini, Dimodi da dafasa:besa:le, ea da amo sia:ga gegesu yolesima:ne, Bolo da Dimodima sia:i. Bolo da hi hou bu olelei. E da dafawaneyale dawa:beba:le, hame yolesisu hou, asigidafa hou amola dunu eno ema gegeiba:le se nabasu hou, amo huluane olelei. Ea hou defele hamoma:ne, e da Dimodima sia:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2

2 Nodosu Sia: amola Fada:i sia:...Sia:alalo1:3-2:13

3 Dimodi ea Hou bu Hahamoma:ne sia:i...Sia:alalo2:14-4:5

4 Bolo ea Hou Hi Olelesu...Sia:alalo 4:6-18

5 Dagomu Sia:...Sia:alalo 4:19-22

*2 DIMODI*

<sup>1</sup> Gode da hanaiba:le, na, Bolo, Yesu Gelesu Ea asunasi dunu ilegei dagoi. Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le eso huluane esalalalusu lamu. Gode da amo sia:i liligi olelema:ne, na asunasi.

<sup>2</sup> \*Na da di, Dimodi, na dogolegei mano, dima meloa dedesa. Ada Gode amola ninia Hina Gode Yesu Gelesu, da dima hahawane dogolegele iasu, gogolema:ne olofosu amola olofosudafa ima:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

*Bolo da Dimodi ea Hou Dawa:beba:le Nodosa amola ea Dogo Denesima:ne Sia:sa*

<sup>3</sup> Na da na aowalali ilia hou defele Gode Ea Hawa: hamonana. Na da eso huluane gasi amola eso, amoga Godema sia:ne gadolala. E da di fidibiba:le, na da Ema nodone sia:ne gadosa. <sup>4</sup> Di da nama asigiba:le disa, amo na

\* 1:2: Asunasi Dunu Ilia Hou 16:1

dawa:lala. Na dima fofagiba:le, na bu hahawane ba:ma:ne di bu ba:mu hanai gala.

<sup>5</sup> †Dia moloidafa dafawaneyale dawa:su hou, na dawa:. Amo hou musa: dia aya: ea dio amo Louisi amola dia ame Iunisi, lalegagui galu. Di amola amo hou lalegagui dagoi, na dawa:. <sup>6</sup> Amaiba:le, na dima bu sia:sa. Na da na lobo di da:iya ligisili, Gode da hahawane dogolegele iasu dima i. Dia amo asigilama:ne, hawa: hamoma. <sup>7</sup> Bai Gode Ea A:silibu E da ninima i, amo da ninima beda:su hou hame ilegesa. Be Gode Ea A:silibu da gasa bagade hou, asigidafa hou amola ninia nina: hou amoma ouligisu hou, amo ninima iaha. <sup>8</sup> Amaiba:le, dia Hina Gode ba:su hou olelemusa:, mae gogosiana. Na amola da Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, se iasu diasu ganodini sali dawa:beba:le, mae gogosiana. Be gogosiasu yolesili, Gode da dima gasa iahabeba:le, di amola na defele, Gode Ea Sia: Ida:iwane olelebeba:le, se nabimu da defea. <sup>9</sup> Ninia hawa: hamobeba:le hame, be E da hahawane dogolegele imunu hanaiba:le, Gode da nini gaga:le, Ea fidafa hamoi dagoi. Osobo bagade hame hahamoi eso amoga E da amo hahawane dogolegele iasu imunusa: dawa:i galu. E da Yesu Gelesu amo Ea hawa: hamomuba:le, amo ninima ilegemusa: dawa:i galu. <sup>10</sup> Be Yesu Gelesu, ninia Gaga:su Dunu da osobo bagadega misi dagoiba:le, amo hou ninia ba:sa. E da bogosu ea gasa hou hasalasili, Gode Ea sia: Ida:iwane olelebeba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusudafa ninima olelei dagoi. <sup>11</sup> ‡Gode da Ea Sia: Ida:iwane Gala olelema:ne, na ilegei dagoi. <sup>12</sup> Amaiba:le, na da wali se naba. Be na da Yesu Gelesu dafawaneyale dawa:beba:le amola Yesu da na mae dafane Ea bu misunu eso hahawane doaga:ma:ne oule masusa: dawa:, amo na dawa:beba:le, mae beda:iwane esala. <sup>13</sup> Dia na sia: musa: dima olelei liligi amo gasawane lalegaguma. Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, dafawaneyale dawa:su hou amola asigidafa hou dawa:beba:le, amo hou ganodini di mae dafane esaloma. <sup>14</sup> Di da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninia dogo ganodini esala, amo Ea gasa lai dagoiba:le, a:silibu hou E musa: dima i liligi noga:le ouligima.

### *Dunu Huluane da Bolo Yolesi*

<sup>15</sup> Dunu huluane A:isia soge ganodini da na yolesi dagoi. Figelase amola Hemoginisi, ela da na yolesili, hobea:i dagoi. <sup>16</sup> Be Onesifoulase ea sosogo fi da eso bagohame na dogo denesiba:le, Hina Gode da ilima olofosu ima:ne na da sia:ne gadosa. Na da se iasu diasu ganodini saliba:le, e da hame

gogosia:i. <sup>17</sup> Be e da Louma moilai bai bagadega doaga:le, na ba:musa: hedolo hogolalu, ba:i dagoi. <sup>18</sup> E da Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu misunu eso amoga, Yesu Ea gogolema:ne olofosu ba:mu da defea. E da Efesase moilai bai bagadega na bagadewane fidisu, amo di dawa:.

## 2

### *Yesu Gelesu Ea Dadi Gagui Dunu Ida:iwane Gala*

<sup>1</sup> Be di, nagofe! Di da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Ea hahawane dogolegele iasu hou lai dagoiba:le, gasawane hamoma! <sup>2</sup> Na da dunu bagohame nabima:ne sia: olelei liligi, amo di nabi. Dia amo olelesu lale, bu hohonosu hame dawa: dunu eno ilima olelema. Amasea, ilia da eno dunuma olelemusa: dawa:mu. <sup>3</sup> Di da Yesu Gelesu Ea dadi gagui ida:iwane fidisu dunu hamoiba:le, se nabimu mae hihima. <sup>4</sup> Dadi gagui dunu da gegemusa: dawa:sea, e da bisilua amoma asigiba:le, ema hahawane ba:ma:ne hamosa. E da osobo bagade hou gilisimusa: hame dawa:sa. <sup>5</sup> Hehenasu dunu da hehenasu sema huluane nabawane hamobeba:le fawane, baligili hehenamusa: dawa:sa.

<sup>6</sup> Ha:i manu sagasu dunu da bagadewane hawa: hamobeba:le, ha:i manu gamisia, hi hidadea manu. <sup>7</sup> Na sia: noga:le nabima. Bai Hina Gode da di amo noga:le dawa:ma:ne, dia asigi dawa:su fidimu.

### *Yesu Gelesu Bu Dawa:ma*

<sup>8</sup> Yesu Gelesu bu dawa:ma. E bogole, Gode da E bu wa:legadolesi. Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelesa. Amola amo ganodini dedei defele, Yesu da Da:ibidi egaga fi Dunu. <sup>9</sup> Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelebeba:le, se naba. Na da wadela:i dunu defele sia:inega la:gibi ba:sa. Be Gode Ea Sia: da sia:inega hame la:gi.

<sup>10</sup> Amaiba:le, Gode Ea ilegei fi, ilia da Yesu Gelesu Ea gaga:su hou amola eso huluane esalalalusu hadigi lama:ne, amo hou fidimusa:, na da se nabimu hame hihisa.

<sup>11</sup> Sia: haguduga dedei da dafawane.

“Ninia da E defele bogoi galea, ninia amola E da gilisili esalumu.

<sup>12</sup> \*Ninia mae yolesili Ea hou hamonanea, ninia amola E gilisili hinawane esalumu.

Ninia E yolesisia, Ea da nini yolesimu.

<sup>13</sup> Ninia da dafasea, E da dafasu hame dawa:.

Bai E da Ea hou amoma Hi da ogojomu hame dawa:.”

### *Hahawane Ba:su Hawa: Hamosu Dunu*

\* 2:12: Ma:diu 10:33; Luge 12:9

<sup>14</sup> Dia fi dunuma bu sia:ma! Dia Gode ba:ma:ne, ilima gasa bagade sisasu olelema! Ilima mae sia:ga gegema:ne sia:ma. Amo hou da dunu mae fidili, be nabasu dunu ilia hou gugunufinisisa. <sup>15</sup> Gode Ea ida:iwane hawa: hamosu dunu da Gode Ea sia: mae giadofale olelebeba:le, e da hame gogosiasa. Amo hawa: hamomusa:gini, Gode da hahawane ba:ma:ne, dia noga:le hamoma. <sup>16</sup> Udigili gagaoui sia: da dunu ilia Godema afafama:ne sefasisa. Amaiba:le, dia amo udigili sia: dasu amoma mae gilisima. <sup>17</sup> Amo olelesu hou da fedege agoane aiya amo dunu ea hu bagade naha amo agoane. Dunu aduna ela dio da Haiminiase amola Failidase, ela da agoane olelesa.

<sup>18</sup> Ela da dafawane logo yolesili, ninia huluane wa:legadosu hou da hamoi dagoi ela ogogole olelebeba:le, ela da lalegagui dunu mogili ilia dafawaneyale dawa:su hou wadela:sa. <sup>19</sup> †Be Gode da Hi diasu gaguma:ne, gasa bagade bai fa:iba:le, mugulumu da hamedei. Gode Sia da amane dedei diala, “Hina Gode da Ea fi dunu Hi dawa:!” Eno dedei, “Nowa dunu da Hina Godema madelagi dagoi hi sia:sea, e da wadela:i hou yolesima:mu.”

<sup>20</sup> Diasu bagade amo ganodini ofodo bagohame da ba:sa. Eno da silifa, eno da gouli, eno da ifa, eno da laga osoboga hamoi. Mogili da eso bagade mimogo Lolo Nasu amoga ha:i manu salimusa: hamoi. Mogili da eso huluane udigili ha:i manu salimusa: hamoi. <sup>21</sup> Be dunu da wadela:i hou huluane yolesili, ea hou da dodofei dagoi ba:sea, e da fedege agoane ofodo ida:iwane ba:mu. E da ea Hina Ea hou fawane dawa:sea, ea Hina da ema hawa: hamosu noga:idafa amola bagadedafa olelemu.

### *Wadela:i Hou Huluane Yolesima*

<sup>22</sup> Dia ayeligi dunu ilia wadela:i hu hanai hou amoma mae gilisima. Be dunu ilia dogo da ledohame, amo dunu da Godema fidimusa: wele sia:sa, di amo dunuma gilisili, ida:iwane hou amola dafawaneyale dawa:su hou, asigidafa hou amola olofosu hou hogoi helema. <sup>23</sup> Be gagaoui amola hame dawa:su sia:ga gegesu hou, amoma mae gilisima. Amo hou ea fage da gegesudafa. <sup>24</sup> Be Hina Gode Ea hawa: hamosu dunu sia:ga gegemu da defea hame. E da dunu huluanema asigimu da defea. E da noga:i hedolo hame fisisu olelesu dunu agoane ba:ma:mu. <sup>25</sup> E da asaboiwane ema gegesu dunuma gagabole sia:mu da defea. Amabela:? Gode da ilia dafawane hou dawa:ma:ne, ilima sinidigisu lalegagusu logo olelema:bela:? <sup>26</sup> Amai galea, ilia bu gagaoui hou yolesimu. Ili da musa: Sa:ida:ne ea sia: nabawane

† 2:19: Idisu 16:5

hamobeba:le, ea sani amo ganodini bai.i. Be amo asigi sia: nabasea, ilia amo sani yolesili hobeamu.

### 3

#### *Soge Wadela:mu Eso Gadenesea, Se Nabasu Ba:mu*

<sup>1</sup> Bu dawa:ma! Soge wadela:mu eso gadenesea, se nabasu hou bagade ba:mu.

<sup>2</sup> Dunu da ilia hanai hou hamomu. Ilia uasu amola hidale gasa fi hamomu. Ilia gadei sia: bagade sia:mu. Ilia eda amola ame, ela sia: hame nabimu. Ilia asigi hou ba:sea, hame nodomu. Ilia Gode Ea hou higamu. <sup>3</sup> Ilia asigi hou amola gogolema:ne olofosu hou yolesimu. Ilia dunu wadela:ma:ne udigili baligidu sia: sia:mu. Ilia da nimi bagadewane ba:mu. Gegesu bagade ba:mu. Ilia hou ida:iwane bagade higamu. <sup>4</sup> Ilia da bagadewane hohonomu. Ilia esalusu mae dawa:le, gasa fili hidale hamomu. Ilia Gode Ea hou yolesili, hedesu fawane hanamu. <sup>5</sup> Ilia dabuagado Gode Ea hou lalegaguiwane ba:mu. Be ilia Gode Ea gasa bagade hou higamu. Amo dunuma mae gilisima. <sup>6</sup> Mogili ilia diasu eno diasu eno amoga asili, ilia gasa hame uda ilima fa:no bobogema:ne sia:beba:le, wadela:le lamu. Amo uda ilia wadela:i hou hamoi dagoiba:le eso huluane gogosiane, ilia hanai hou da ilima sefasisu liligi agoane ba:sa. <sup>7</sup> Ilia dawa:su logo hogolala, be dafawane hou hamedafa ba:sa. <sup>8</sup> \*Ya:nisi amola Ya:mabalisi, da musa: hemonega Mousesema ha lai. Amo defele, na waha sia:i dunu da dafawane hou amoma ha laiwane esala. Ilia asigi dawa:su da noga:le hame hamobeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou da dafai dagoi. <sup>9</sup> Be eno dunu huluane da ilia gagaoui hou dawa:digimu. Amaiba:le, ilia logo da hedolo hedofai dagoi ba:mu. Amo hou da Ya:nisi amola Ya:mabalisi, elama doaga:i.

#### *Bolo da Dimodima Hawa: Hamosu Olelei*

<sup>10</sup> Be di da na olelesu, na hou amola na hanai hamomu, amoma fa:no bobogei dagoi. Dia da na dafawaneyale dawa:su hou, na hedolo hame yolesisu hou, na asigidafa hou, <sup>11</sup> †na se nabasu hou amola na da:i dioi hou amo huluane di da ba:i dagoi. A:dioge moilai bai bagade amo ganodini na se baligili nabi, amo di dawa:. Be na esaloma:ne, Hina Gode da na gaga:i. <sup>12</sup> Nowa dunu da Yesu Gelesuma madelagili hou ida:iwane ganodini esalumusa: dawa:sea, e da se iasu nabimu. <sup>13</sup> Amola wadela:i hamosu dunu amola dabua fawane moloi ogogosu dunu, ilia hou da

\* **3:8:** Gadili Asi 7:11 † **3:11:** Asunasi Dunu Iliia Hou 13:14-52; 14:1-7; 14:8-20

bu heda:le baligili wadela:iwane ba:mu. Ilia eno dunuma ogogomu amola ilisu ilia dogoga ogogomu. <sup>14</sup> Be di mae yolesili, sia: musa: dima olelei liligi gasawane lalegaguma. Dia olelesu dunu di dawa:.

<sup>15</sup> Amola dia mano fonobahadi eso amogainini, di da Gode Ea Sia: hadigi gala dawa:i. Amo sia: da Yesu Gelesu Ea hou lalegagubiba:le, gaga:su ba:mu, amo dawa:su Gode Ea sia: da dima olelesa. <sup>16</sup> Gode Hi fawane da Gode Sia: Dedei huluanedafa olelei dagoi. Amo Gode Sia: Dedei da dafawane hou amola dunu ilia wadela:i hou hamobeba:le ilima gagabole sia:, wadela:i hou hahamosu hou amola hou ida:iwane hamomusa:gini olelesu hou, amo hou huluane olelemusa: defele diala. <sup>17</sup> Amo sia: dawa:beba:le, Gode Ea hawa: hamosu dunu da hou ida:iwane huluane hamomusa: noga:le dawa:mu.

## 4

<sup>1</sup> Dawa:ma! Yesu Gelesu da esala amola bogoi dunu huluanema fofada:ma:ne amola Hina Bagadewane esaloma:ne misunu. Na da E amola Gode Ea midadi dima ha:giwane sia:sa! <sup>2</sup> Gode Ea sia: olelema! Dunu da nabimu hanai galea o nabimu hame hanai galea, eso huluane gasawane olelema! Dunu da dafawaneyale dawa:ma:ne, ilima gagabole sia:ma:ne amola ilia dogo denesima:ne, mae yolesili Gode Ea sia: olelema! <sup>3</sup> Bai eso da misunu amoga dunu ilia sia:dafa hame nabimu. Be ilia ilisu hanai hou amoma fa:no bobogele, ilia da olelesu dunu amo da ilia hanai nabimu liligi bu ilima olelema:ne, amo lamu. <sup>4</sup> Ilia sia:dafa mae nabawane, sinidigili, musa: ogogosu sia: nabimu. <sup>5</sup> Be di eso huluane dia hou amoma ouligisuwane esaloma. Se nabasu mae hihima. Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala noga:le olelema. Dia Gode Ea hawa: hamosu dunu amo ea hou agoane hamoma. <sup>6</sup> Be na ilegei eso amoga na da na esalusu gobelesalasu agoane imunu, amo da doaga:i dagoi. Na da osobo bagade esalusu yolesimu eso ilegei amoga doaga:i dagoi. <sup>7</sup> Na da baligili hehenai dagoi. Na da logo dibiga doaga:i. Na da dafawaneyale dawa:su hame yolesi. <sup>8</sup> Wali, na da moloidafa esaluba:le, na da hasalasisu hamoi bidi ba:mu galebe. Hina Gode, moloidafa Fofada:su dunu, E da Ea bu Misunu Eso amoga amo bidi nama imunu. Be nama fawane hame - eno dunu huluane ilia asigiwane Ea bu misunu eso ba:ma:ne ouesalebaba:le, amo huluanema E da bidi imunu.

*Bolo da Eno Dunu Ilia Hou Abodele Olelei*

<sup>9</sup> Di nama hedolo misunusa: logo hogoi helema.

10 \*Dimase da osobo bagade hou amoma asigiba:le, e da na yolesili, Desalouniga moilai bai bagadega asi. Galesenes da Gala:isia sogega asi. Daidase da Da:lama:idia sogega asi.

11 †Luge hi fawane da na sigi esala. Dia Maga lale, nama oule misa. Bai e da na hawa: hamosu fidimusa: dawa:.

12 ‡Na da Digigase amo Efesase moilaiga asunasi.

13 §Na musa: na abula Gabase ouligima:ne, Dalouase moilai bai bagadega ligisi. Di nama masea, na abula gaguli misa. Buga huluane amola bioi hamoi meloa gaguli misa.

14 \*\*Gula hamosu dunu ea dio amo A:legesa:nede da na hou bagadewane wadela:lesi. Hina Gode da ema ea hawa: hamoi defele bidi imunu. 15 E da dia hou wadela:sa:besa:le, dawa:ma! Bai e da ninia sia: olelesu amoma nimi fili gegemusa: halasu. 16 Na nisu da Gamane fofada:su amo ganodini na hou gaga:i. Be dunu eno huluane ilia na hame fidi. Huluane da hobeai dagoi. 17 Be Hina Gode da mae yolesili na fidili, gasa nama i. Amaiba:le na da sia:dafa huluane Dienadaile dunu huluane nabima:ne olelemusa: dawa:i. Amola Gamane da nama fofada:nanu, bogoma:ne hame sia:i. 18 Wadela:mu liligi huluane nama doaga:sea, Hina Gode da na gaga:mu. E da na mae dafane Ea Hebene amo ganodini Hinadafa Hou amoga na oule masunu. Ninia da Ema eso huluane nodonanumu da defea. Ama.

### *Dagosu Asigi Sia:*

19 ††Na da Balisila, A:gowila amola Onesifoulase ea sosogo fi, ilima na asigi sia: adosisa. 20 ‡‡Ila:sadase da Golidia moilai bai bagadega esalu. Dalofimase da oloiba:le, na da e Mailidase moilai bai bagadega ouesaloma:ne yolesi. 21 Anegagi eso da doaga:muba:le, di hidadea nama misunu logo hogoi helema. Iubiulase, Biudenese, Lainase, Galodia amola ninia Yesu Ea fi dunu huluane, ninia dilima asigi sia: adosisa.

22 Hina Gode da dia a:silibu sigi esalumu da defea. Gode da Ea hahawane dogolegele iasu dilia huluanema ima:ne, na da dawa:lala.

Sia: Ama Dagoi

\* 4:10: Golosia 4:14; Failimone 1:24; 2 Golidia 8:23; Gala:isia 2:3; Daidase 1:4

† 4:11: Golosia 4:14; Failimone 1:24; Asunasi Dunu Ilia Hou 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39; Golosia 4:10 ‡ 4:12: Asunasi Dunu Ilia Hou 20:4; Efesase 6:21-22; Golosia 4:7-8

§ 4:13: Asunasi Dunu Ilia Hou 20:6 \*\* 4:14: 1 Dimodi 1:20; Gesami Hea:su 62:12; Louma 2:6 †† 4:19: Asunasi Dunu Ilia Hou 18:2;

2 Dimodi 1:16-17 ‡‡ 4:20: Asunasi Dunu Ilia Hou 19:22, 20:4, 21:29; Louma 16:23



## Daidase

(*Da:i Sia:-Titus; Modu-Tito; Bisini-Taitus*)

*Hidadea Sia:*

Bolo da Daidasema Melloa Dedene I

Daidase da Dienadaile dunu esalu. E da sinidigili Yesu Ea hou lalegaguli, Bolo ea 'misini' (missionary) hawa: hamosu fidisu. Bolo da Daidase e da Yesu Ea fi ouligimusa:, Galidi sogega yolesi. Amoga, Bolo da Daidase fidima:ne melloa dedene i. Amo melloa dedei da bai udiana gala:-

- 1 Galidi dunu bagohame da wadela:i dunu. Amaiba:le, Bolo da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu ilia hou bu Daidasema olelei.
- 2 Dunu hisu hisu, amo asigilai dunu, asigilai uda, ayeligi dunu amola udigili se iasu diasu hawa: hamosu dunu, ilima ili hou hamoma:ne, Bolo da olelei.
- 3 Bolo da Daidasema Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi dunu ea hou olelei. E da olofosu hou amola asigi hou lalegaguli, ha lai hou, sia:ga gegesu amola afafasu hou, amo yolesima:ne sia:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4

2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi Ouligisu Dunu...Sia:alalo 1:5-16

3 Yesu Ea fa:no bobogesu fi gilisisu ganodini, ilia Hawa: Hamosu...Sia:alalo2:1-15

4 Gasawane Hawa: Hamoma:ne Sia:i...Sia:alalo 3:1-11

5 Dagomu Sia:...Sia:alalo 3:12-15

*Daidase*

<sup>1</sup> Na Bolo, na da Gode Ea hawa: hamosu dunu amola Yesu Gelesu Ea asunasi dunu esala. Gode ilegei fi ilia dafawaneyale dawa:su hou fidima:ne amola dafawane hou amo da ninia olelesu bai gala amoma hiougimusa:, Gode da na ilegei. <sup>2</sup> Ninia dafawaneyale dawa:su ea bai da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu. Ninia osobo bagade da hame dialeawane, hidadea Gode da amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ninima imunu ilegele sia:i. Gode da ogogosu hame dawa:. <sup>3</sup> Gode Ea ilegei eso da doaga:beba:le, E da amo ilegei hou osobo bagade dunuma olelei dagoi. Gode, ninia Gaga:su dunu, da amo sia: olelemusa:, nama ilegei dagoi. <sup>4</sup> \*Daidase, na mano! Ani da gilisili Yesu Ea dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini esala. Na

\* 1:4: 2 Golidia 8:23; Gala:isia 2:3; 2 Dimodi 4:10

dima meloa dedene iaha. Ada Gode amola Yesu Gelesu ninia Gaga:su dunu, dima hahawane dogolegele iasu amola olofosu dima ima:ne na dawa:lala.

*Daidase da Galidi ganodini Hawa: Hamosu*

<sup>5</sup> Di da hawa: eno hame hamoi, amo hamomusa:gini amola diasu huluane amo ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu ilegemusa:, na da di Galidi ogaga esaloma:ne yolesi. Na hamoma:ne sia:i liligi mae goglema! <sup>6</sup> †Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu ea hou da ida:iwane fawane ba:mu da defea. E da uda afadafa fawane lai dunu. Ea mano da Yesu Ea hou lalegagui mano da defea. Dunu eno da ea mano nimi bagade amola hame nabasu mano agoane ba:mu da defea hame.

<sup>7</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai da Gode Ea hawa: hamosu ouligisa. Amaiba:le, wadela:i hou hamedafa hamosu dunu fawane ilegema! Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu da nimi bagade amola hedolo ougi hou hamedafa dawa:mu. E da feloamusa: adini nasu amola muni hanasu hou hamedafa dawa:beba:le fawane ilegema!

<sup>8</sup> E da aowasu hou amola hou ida:iwane hamomusa: bagadewane hanai da defea. E da ea hou amoma ouligisuwane esalumu da defea. E da moloidafa amola hadigidafa hou hamomu da defea. <sup>9</sup> E da Gode Ea sia: moloidafa sia: amo gasa bagadewane lalegaguli, hamedafa yolesimu da defea. Amai galea, e da sia:dafa olelesea eno dunu ilia dogo denesimu. Amola eno dunu ilia ogogolewane olelesea, e da ili logo hedofamusa: defele esalebe ba:mu. Agoai dunu fawane ilegema! <sup>10</sup> Bai dunu bagohame amo da Yu hou yolesili, Yesu Ea hou lalegagui, amo bagohame ilia odoga:le, gagaoui sia: olelebeba:le, eno Gode Ea fi dunuma ogogosa. <sup>11</sup> Moloidafa Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu ilia da agoai dunu ilia ogogosu olelesu hedofama:ne defele esala, amo dunu fawane ilegema. Bai ogogosu dunu da muni hanaiba:le, ilia sosogo fi afae afae amoma sema olelesa, amola ilia hou guginufinisisa.

<sup>12</sup> - <sup>13</sup> Galidi ba:la:lusu dawa:su dunu afae, amo ea lafidili hisu sia:i amo, “Galidi dunu huluane da ogogosu dunu esala. Ili da wadela:i ohe fi agoane. Ili da higale hamosu udigili ha:i manu uasu dunu agoane.” Amaiba:le, ilia bu noga:iwane dafawaneyale dawa:musa:, ilima ha:giwane gagabole sia:ma! <sup>14</sup> Ili da Yu ogogosu sia: amola osobo bagade Godema higa:i dunu ilia sema hamoi, amo huluane yolesima:ne, dia ilima ha:giwane gagabole sia:ma. <sup>15</sup> Nowa dunu da ledi hamedei gala, amo da liligi huluane ledi hame liligi ba:sa. Be ledi gala amola dafawaneyale hame

dawa:su dunu, da liligi huluane ledo hamoi dagoi ba:sa. Bai ilia asigi dawa:su da wadela:lesi dagoiba:le, agoane gala. <sup>16</sup> Amo dunu ilia da Gode dawa:, ilisu sia:sa. Be wadela:i hou hamobeba:le, ilia Gode hame dawa:, amo ninia ba:sa. Ili da noga:i hou higasa amola hame nabasu hou hamonana. Ili hou ida:iwane hamomu defele hame ba:sa.

## 2

<sup>1</sup> Be di da sia:dafa amo defele olelema. <sup>2</sup> Dia asigilai dunu da adini mae nawane, hahawane, ilia hou amoma ouligisuwane esaloma:ne sia:ma. Ili da dafawaneyale dawa:su hou, asigidafa hou amola mae yolesili hahawane esalumu hou, amo hou ilia gasawane gaguma:ne olelema. <sup>3</sup> Dia amo defele asigilai uda ilima olelema. Ili da hou ida:iwane hamoma:ne sia:ma. Ili eno dunu wadela:ma:ne baligidu sia:mu amola adini bagade manu, da defea hame, amo sia:ma. Ili hou ida:iwane eno udama olelemu da defea. <sup>4</sup> Ili da gaheabolo lai uda ilima ilia egoa amola mano, amo asigima:ne olelema:ne sia:ma. <sup>5</sup> Ili da ili hou amoma ouligisuwane esalumu, wadela:i hou hamedafa hamomu, ilia diasu noga:le ouligimu amola ilia egoa sia:nabawane hamoma:mu. Amasea, eno dunu da Gode Sia: amoma lasogole sia:mu logo hame ba:mu. <sup>6</sup> Amo hou defele, di ayeligi dunuma ilia da ilisu hou amola da:i hodo amoma ouligisuwane esaloma:ne sia:ma. <sup>7</sup> Di amola, dunu huluane ba:ma:ne, dia hou huluane ida:iwane fawane hamoma. Sia: olelesea, moloidafa, gebewane amola dawa:iwane olelema. <sup>8</sup> Sia: moloidafa amoga olelema! Amasea, dia ha lai dunu, ilia da dia hou sia:ga wadela:mu hamedei agoane ba:lalu, gogosiamu. <sup>9</sup> Udigili hawa: hamosu dunu ilima ilia ouligisu dunu hahawane ba:ma:ne, noga:le hamoma:ne sia:ma! <sup>10</sup> Ili ouligisu dunuma higale bu adole imunu ma ilia liligi wamolamu da defea hame. Agoane mae hamoma:ne sia:ma. Be Gode ninia Gaga:su, Ea olelesu amo dunu huluane da hahawane ba:ma:ne, ilia da eso huluane hou ida:iwane hame yolesima:ne sia:ma.

<sup>11</sup> Bai Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou, fifi asi gala dunu huluanedafa Ea gaga:su dawa:ma:ne, ilima olelei dagoi. <sup>12</sup> Amo hou da ninia wadela:i esalusu hou amola osobo bagade wadela:i hanai hou, amo yolesili, bu ninia hou amoma ouligisuwane esalusu hou, moloidafa hou amola Godema dawa:su hou, amo huluane hamoma:ne, Gode Ea hahawane dogolegele iasu amola gaga:su hou da ninima olelesa.

<sup>13</sup> Amo hou hamonana, eso amoga ninia Gode amola Gaga:su Yesu Gelesu Ea hadigi ba:mu, amo da doaga:mu. Ninia wali amo hobea misunu dafawane esaloma:beyale

dawa:lusu hou dafawaneyale dawa:beba:le, ouesala. <sup>14</sup> \*E da wadela:i hou ninia mae lalegaguma:ne, bogoi dagoi. E da nini afadenene, bu ledο hame ea fidafa dunu hou ida:iwane hamoma:ne hanai fi dunu, amo hamomusa:, ninima bogoi. <sup>15</sup> Di da ouligisu ilegeiba:le, amo liligi huluane olelema. Di da nabasu dunuma fidisu sia: amola gagabosu sia: olelema. Amola ilia di mae higama:ne, di sia:ma!

### 3

#### *Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu Iliā Hou*

<sup>1</sup> Dia fi dunu da ouligisu dunu amola gamane ouligisu dunu, amo noga:le nabima:ne sia:ma. Iliā da eso huluane hou ida:iwane fawane hamomusa: momagele ouesaloma:ne sia:ma. <sup>2</sup> Iliā da eno dunu ilia hou baligidu mae sia:ne, olofosu hou, na:iyado hou amola dunu enoma gebewane hou hamoma:ne, ilima sia:ma. <sup>3</sup> Bai ninia amola da musa: gagaoui agoane, hame nabasu amola wadela:i hou hamosu. Ninia da musa: ninia hanai hou amola wadela:i hedesu hou hamosu. Eso huluane ninia da eno dunuma higasu amola mudasu hamosu. Ninia da eno dunuma ha lai amola ilia bu dabe ninima ha lai. <sup>4</sup> Be Gode ninia Gaga:su amo ea asigidafa hou ninima olelebeba:le, <sup>5</sup> E da nini gaga:i dagoi. Ninia da hou ida:iwane hamoiba:le hame. Be E da gogolema:ne olofosu dawa:beba:le, nini gaga:i dagoi. E da Ea A:silibu Hadigidafa Gala (amo da ninia dogo dodofele, ninima gaheabolo lalelegesu amola gaheabolo esalusu iaha) amoga Gode nini gaga:i. <sup>6</sup> Yesu Gelesu ninia Gaga:su da hamobeba:le, Gode da Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninia dogo ganodini aligila sa:ima:ne, ninima i. <sup>7</sup> Gode da nini afadenei bu ida:iwane hamoi amola ninia hanai liligi, amo da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu amola Ea hahawane iasu, amo huluane dawa:ma:ne, Gode da Ea A:silibu ninima i dagoi. <sup>8</sup> Amo sia: da dafawane sia:! Amola di amo sia: noga:le dawa:digili olelema! Bai Gode Ea hou lalegagui dunu ilia eso huluane hou ida:iwane, dunu huluanema fidisu hou hamomu da defea. <sup>9</sup> Be udigili gagaoui sia:ga gegesu, aowalali ilia dio amoma hogosu hou amola sema sia: dawa:beba:le gegesu hou, amo huluane yolema. Amo hou da houdafa hame fidisa. <sup>10</sup> Dunu da afafasu hou hamosea, di ema afadafa fawane hame be aduna o aduna baligili gagabole sia:ma. Amasea, e da afafasu hou hame yolesisia, amo dunuma bu mae gilisima. <sup>11</sup> Agoaiwane dunu da wadela:idafa di dawa:. Ea wadela:i hawa: hamosu da ea wadela:i hou olelesa.

\* **2:14:** Gesami Hea:su 130:8; Gadili Asi 19:5; Mousesee ea Malasu 4:20, 7:6, 14:2;1 Bida 2:9

*Dagomu Olelesu Sia:*

<sup>12</sup> \*Na da Adimase amola Digigase, dima asunasimu. Ela dima doaga:sea, na da Naigobolise moilaiga anegagi oubi huluane amoga esalumusa: dawa:i dagoiba:le, di da amo moilaiga misa:ne, logo hogoi helema. <sup>13</sup> †Fofada:su ouligisu dunu ea dio amo Sinase amola Abolose, ela da soge enoga masusa: dawa:beba:le, dia ela fidima. Iliā esaloma:ne liligi defele lama:ne, di fidima.

<sup>14</sup> Ninia fi dunu da udigili hamedei liligi yolesili, dunu eno ilia dafawane esaloma:ne liligi defele amo lama:ne, eso huluane fidisu hawa: ida:iwane hamomu da defea. Iliā udigili esalumu da defea hame. <sup>15</sup> Na na:iyado dunu huluane guiguda: gilisi da dima asigi sia: adosisa. Dia nini na:iyado dunu Yesu Ea dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini esala dunu, amo huluanema ninia asigi sia: adosima. Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou dili huluanema dialoma:ne ninia dawa:lala.

Sia: Ama Dagoi

---

\* **3:12:** Asunasi Dunu Iliā Hou 20:4; Efesase 6:21-22; Golosia 4:7-8; 2 Dimodi 4:12 † **3:13:** Asunasi Dunu Iliā Hou 18:24; 1 Golidia 16:12

## Failimone

(*Da:i Sia:-Philemon; Modu-Filemona; Bisini-Filemon*)

*Hidadea Sia:*

Bolo da Failimonema Meloa Dedene I

Failimone da Yesu Ea hou lalegagui dunu esalu. Ninia fada:ne hame dawa:, be e da Golosia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu nini dawa:lala. E da udigili hawa: hamosu dunu ea dio amo Ounisimase bidi lale, ouligi galu. Ounisimase da ea ouligisu dunu yolesili, hobeai. Amasea, Bolo da se iasu diasu ganodini esalebaba:le, Ounisimase da Bolo ba:i. Bolo da ema Gode Ea sia: olelebaba:le, Ounisimase da Yesu Ea hou lalegagui. Bolo da Ounisimase amo Failimonema bu asunasi. E da Failimone amoma waha hagudu dedei meloa dedene i. Amo meloa ganodini, e da Failimone ema e da ea udigili hamosu dunu Ounisimase amo bu gogolema:ne olofoma:ne sia:i. Ounisimase ea hou da afadenei dagoiba:le, e da bu Failimone ea fidafa dunu hamoiba:le, Failimone da baligiliwane ema bu hahawane yosia:ma:ne, Bolo da sia:i dagoi.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-3

2 Bolo da Failimone ea Hou Nodosa...Sia:alalo1:4-7

3 Bolo da Failimone amo Ounisimase  
bu yosia:ma:ne Sia:i...Sia:alalo 1:8-22

4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:23-25

*Failimone*

<sup>1</sup> Na, Bolo, na da Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le se iasu diasu ganodini sali amola ninia fi dunu Dimodi, ania da amo meloa di Failimone ania na:iyado amola fidisu dunu, dima dedesa. <sup>2</sup> \*Amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia dia diasuga gilisisa, amola Yesu Ea fi uda ea dio amo A:fia amola ania gegesu fidisu dunu Agibase, ilima ania dedesa. <sup>3</sup> Ninia Ada Gode amola Hina Yesu Gelesu dilima hahawane dogolegele iasu amola olofosu ima:ne, ania dawa:lala.

*Failimone ea Asigidafa Hou amola ea Dafawaneyale  
Dawa:su Hou*

<sup>4-5</sup> Na fi dunu Failimone! Na da dia Gode Ea fi dunu huluane ilima asigidafa hou amola dia Hina Gode Yesuma bagadewane dafawaneyale dawa:su hou, amo na da nababeba:le, na da na sia:ne gadosu huluane amo ganodini dia dio sia:ne, dia houba:le Godema nodone sia:ne gadosa.

---

\* 1:2: Golosia 4:17

<sup>6</sup> Ninia amola di, da Yesu Ea hou lalegaguiba:le, madelagi dagoi. Amo Yesuma madelagiba:le esalusu hou ninia gilisili bu baligiliwane dawa:ma:ne, na da Godema sia:ne gadolala. <sup>7</sup> Na fi dunu! Di da nama asigiba:le, na da hahawane gala amola na dogo da denesi. Di da Gode Ea fi dunu huluane ilia dogo hahawane denesi dagoi.

*Bolo da Failimonema e Ounisimase bu Yosia:ma:ne Sia:i*

<sup>8</sup> Amaiba:le, na da mae beda:iwane, dima Yesu Gelesu ganodini ola hamoiba:le, dima hamoma:ne sia:sa. <sup>9</sup> Be na da dima asigiba:le, na da hamoma:ne mae sia:ne, dima asigiwane adole ba:mu fawane. Na da Bolo, Yesu Gelesu Ea adole iasu dunu, wali Ea hawa: hamobeba:le, se iasu diasu ganodini sali. Be na da gasawane hamoma:ne mae sia:ne, asigiwane dima adole ba:sa. <sup>10</sup> †Ounisimase da Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, nagofe agoane hamoi. Na da se iasu diasu ganodini esala, ea eda agoane hamoi. Na da dima adole ba:sa. Di Ounisimase fidimu da defeala:?  
<sup>11</sup> Musa: amo dunu da di hame fidisu. Be wali e da di amola na fidimusa: dawa:lala. <sup>12</sup> Na da Ounisimase dima bu asunasimu. Na da ema bagadewane asigiba:le, fedege agoane e ahoasea, na dogo da e sigi masunu. <sup>13</sup> Di da guiguda: hame esalebeba:le, na fidimu da hamedei ba:sa. Na da Gode Ea sia: olelebeba:le, se iasu diasu ganodini esala. Amaiba:le, Ounisimase amo na fidima:ne, na da gagulaligimusa: dawa:lala. <sup>14</sup> Be na da gasawane dia fidisu hou logemu higa:i gala mabu. Dia hanaiba:le fawane na fidimu da defea. Amaiba:le, dia sia:beba:le fawane na dia fidisu lamu. <sup>15</sup> Amabela:? Ounisimase da fa:no eso huluane dia fidisu dunu esaloma:ne, musa: dia hawa: hamosu yolesili, ga sogega fonobahadi esalumusa: hobeai. <sup>16</sup> Be wali e da dia udigili hawa: hamosu dunu fawane hame, be e da amo hou baligi dagoi. E da wali ninia fi dunu Yesu Gelesu ganodini esala. E da nama bagadewane dogolegei hamoi dagoi. Amaiba:le, e da dia udigili hawa: hamosu dunu amola gilisili dia fi dunu Hina Gode Ea fi ganodini hamoiba:le, e da dima baligiliwane dogolegele hamomu. <sup>17</sup> Amaiba:le, di amola na, ania da gilisili na:iyadowane Yesu Gelesu Ea hawa: hamosa, amo di dawa: galea, e bu masea, di da nama yosia:mu defele, ema hahawane yosia:ma. <sup>18</sup> E da dima wadela:le hamoi galea o dima dabe imunu galea, defea, nisu da dima amo dabe ima:ne di nama sia:ma. <sup>19</sup> Na da nisu na loboga dedemu amane, “Na, Bolo, na da dima amo dabe imunu.” (Be na da di Yesuma oule asiba:le, dia da nama dabe imunu agoai galebe.)

† 1:10: Golosia 4:9

<sup>20</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Hina Gode Ea hou dawa:beba:le, dia amo fidisu hou nama hamoma. Di da na fi dunu Yesu Gelesu ganodini. Amaiba:le na dogo denesima. <sup>21</sup> Na da amo meloa dedene iabeba:le, amo na adole ba:i liligi di da hamomu na dawa:. Hame! Di da na adole ba:i baligili, eno bagadewane hamomu amo na dawa:. <sup>22</sup> Amola, amo adole ba:su amoma na da eno adole ba:su gilisimusa: dawa:sa. Dia na golama:ne sesei hahamoma. Na hanai da Gode da dilia huluane sia:ne gadobeba:le, dilima dili hanai liligi imunu, amola E da na dilima bu asunasimu.

*Sia: Dagomusa: Asigi Sia:*

<sup>23</sup> †Eba:fala:se amo da na gilisili Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, se iasu diasu ganodini sali, amo da dilima asigi sia: adosisa. <sup>24</sup> §Nama gilisili hawa: hamosu dunu amo Maga, Alisidagase, Dimase amola Luge, ilia da dilima asigi sia: adosisa. <sup>25</sup> Hina Gode Yesu Gelesu amo ea hahawane dogolegele iasu dilima dialoma:ne, na Godema sia:ne gadosa.

Sia: Ama Dagoi

---

† **1:23:** Golosia 1:7, 4:12    § **1:24:** Asunasi Dunu Ilia Hou 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2; Golosia 4:10, 4:14; 2 Dimodi 4:10-11



# Hibulu

(Da:i Sia:-Hebrews; Modu-Heberu; Bisini-Hibru)

*Hidadea Sia:*

Hibulu Dunu ilima Melloa Dedene i.

Hibulu da Isala:ili o Yu dunu ilia dio eno. Hibulu Yesu Ea hou lalegagui dunu mogili da se bagade nababeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou yolesimusa: gadenei ba:i. Amo dunu fidima:ne, Hibulu melloa dedene i. Nowa da dedebela:? Mogili da Bolo dedei agoane dawa:sa. Be Bolo da ea dio hame dedeiba:le, eno dunu da dedebela:? Mogili da Banabase dedei agoane dawa:sa amola eno da Abolese dedei agoane dawa:sa. Be liligi afadafa ninia dawa:. Hibulu buga da Gode Ea Sia: amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa da amo Sia: dedesu dunuma olelei.

Dedesu dunu da dafawane sia: udianawane olelesa:-

- 1 Yesu da Gode Egefedafa. E da eso huluane esalu amola esala amola esalalalumu. E da se nababeba:le, Godema nabasu hou huluane dawa:. Ea hou da balofede dunu, a:igele dunu amola Mousese, amo huluane ilia hou baligi dagoi.
- 2 Yesu da eso huluane esalalalumu Gobebe Salasu Ouligisu Dunu, Gode da sia:i dagoi. E da Musa: Gousa:su Buga gobebe salasu dunu amo ili hou baligi.
- 3 Yesu Ea hou lalegagui dunu da Yesuma madelagiba:le, e da wali wadela:i hou, beda:su hou amola bogosu hou, amoga gaga:i dagoi. Yesu da ninia Gobebe Salasu Ouligisudafa Dunu amo hamoiba:le, Ea gobebe salasu hou da ninima gaga:sudafa olelesa. Musa: Isala:ili dunu fi amo ganodini, ilia hou amola ohe fi gobebe salasu, amo da fedege fawane Yesu Ea hobea hamomu olele-musa: hamoi. Hibulu buga dedesu dunu da Isala:ili aowalali dunu ilia dafawaneyale dawa:su hou olelelalu, waha fi esala dunu ilia amo defele lalegaguma:ne, e da olelesa. Ea da ili mae beba:le, Yesu fawane ba:le, se nabasu mae dawa:le, hahawane logo dibiga doaga:ma:ne olelesa.

*Sia Dedei*

- 1 Hidadea Sia:. Yesu da Gode Ea Hou Olelela Misi...Sia:alalo 1:1-3
- 2 Gelesu da A:igele Dunu Baligi...Sia:alalo 1:4-2:18
- 3 Gelesu da Mousese amola Yosiua Baligi...Sia:alalo 3:1-4:13
- 4 Gelesu da musa: Gobebe salasu dunu ilia hou Baligi...Sia:alalo 4:14-7:28

- 5 Gelesu Sema Gaheabolo da Musa: Sema Baligi...Sia:alalo 8:1-9:22  
 6 Gelesu Gobele Iasu Hou da Musa: Gobele Iasu Baligi...Sia:alalo 9:23-10:39  
 7 Dafawaneyale Dawa:su Hou da Bisisa...Sia:alalo 11:1-12:29  
 8 Dagomu Sia: amola Fada:i Sia:...Sia:alalo 13:22-25

### *Hibulu*

#### *Gode da Eagofe Asunasiba:le, Ea Sia: Olelei*

<sup>1</sup> Musa: hemonega Gode da eso bagohame amola hou bagohame, amoga Ea balofede dunu ilia lafidili Ea Sia: olelesu. <sup>2</sup> Be wali, soge wadela:mu eso da gadeneiba:le, E da Eagofe asunasili, Ea Sia:dafa ninima olelei dagoi. Gode da Eagofe Ea loboga osobo bagade, mu amola liligi huluane hahamoi. Gode da Eagofe amo soge wadela:mu eso doaga:sea, liligi huluane gaguma:ne, Ema ilegei dagoi. <sup>3</sup> Yesu Gelesu da Gode Ea hadigi defele hadigi gala. E da Gode defele esala. E da Ea sia:ga, osobo bagade, mu amola liligi huluane, amo mae muguluma:ne gagulaligisa. Ea hawa: hamobeba:le, osobo bagade dunuma ima:ne gogolema:ne olofosu lai dagoiba:le, E da Hebene ganodini Gode, Hina Gasa Bagadedafa, amo Ea afodafa dafulili fi dagoi.

#### *Gode Eagofe da Gasa Bagade*

<sup>4</sup> Gode da Eagofe Ema Dio amo da a:igele dunu huluane ilia dio baligi, asuli. Amo defele, Gode Eagofe Ea hou da a:igele dunu ilia hou baligisa. <sup>5</sup> \*Gode da a:igele dunu ilima amane hame sia:i,

“Di da Nagofe.

Na da wali eso Dia Ada hamoi.”

Amola a:igele dunu Ea hou olelema:ne, Gode da amane hame sia:i,

“Na da Ea Ada esalumu.

E da Nagofe esalumu.”

<sup>6</sup> †Be Gode da Ea magobo Manodafa osobo bagadega asunasimusa: dawa:loba, E amane sia:i,

“Gode Ea a:igele dunu huluane da Nagofe Ema nodone sia:ne gadoma:mu!”

<sup>7</sup> †Gode da a:igele dunu ilia hou olelema:ne, amane sia:i,

“Gode da Ea a:igele dunu fo agoane hamosa.

E da Ea hawa: hamosu dunu ili lalu gona:su agoane hamosa.”

\* **1:5:** Gesami Hea:su 2:7; 2 Sa:miuele 7:14; 1 Hou Olelesu 17:13 † **1:6:**

Mousese ea Malasu 32:43 † **1:7:** Gesami Hea:su 104:4

<sup>8</sup> §Be Gode da Egefedafa, amo Ea hou olelema:ne, amane sia:i,

“Gode! Dia Hinadafa Hou da eso huluane dialalalumu. Di da moloidafa Dia fi dunu ouligilalumu.

<sup>9</sup> Di da moloidafa hou amoma asigisa, amola wadela:i hou higasa.

Amaiba:le, Gode, amo Dia Gode, da Di ilegele, Dia na:iyado dunu ili baligimusa:, Dima hahawane baligili bagade sogebi ia dagoi.”

<sup>10</sup> \*\*Gode da eno amane sia:i.

“Hina Gode! Di da bisi eso amoga osobo bagade hahamoi. Disu Dia loboga mu hahamoi.

<sup>11</sup> Osobo bagade amola mu da mugululi hamedafa ba:mu.

Be Di da eso huluane esalalalumu. Ili da hea abula agoane nuini abubula masunu.

<sup>12</sup> Dia da ili abula agoane selefamu.

Ili da abula agoane hea fadegale, gaheabolo sali dagoi ba:mu.

Be Di da afadenemu hame dawa:.

Di da eso huluane mae bogole, esalalalumu.”

<sup>13</sup> ††Gode da a:igele dunuma amane hamedafa sia:i,

“Dia Na afodafa dafulili fima, amogainini Na da Di osa:le heda:musa:,

Dia ha lai dunu Dia emo haguduga ligisimu.”

<sup>14</sup> Amaiba:le, a:igele dunu ilia hou da adi houla:? Ili da Gode Ea fidisu hawa: hamosu a:silibu. Gode da Ea gaga:su lamu dunu amo fidima:ne, a:igele dunu asuna ahoa.

## 2

### *Gaga:su Bagadedafa*

<sup>1</sup> Amaiba:le, ninia mae muguluma:ne, ninia da dafawane sia: amo ninia nabi, amo baligiliwane lalegagumu da defea.

<sup>2</sup> Gode da ninia aowalali dunuma olelemusa: a:igele dunu asunasi. Ili da amo sia: da dafawane ba:i. Nowa dunu da amo sia: nabawane hame hamonoba, e da ea hawa: hamoi amo defele se dabe iasu ba:i.

<sup>3</sup> Amaiba:le, ninia da amo gaga:su bagadedafa da hamedeiwane liligi dawa:sea, ninia hobeale masunu logo hamedafa ba:mu. Hina Gode Hisu da hidadea amo gaga:su sia: olelei. Ema ba:su dunu da lalegaguiba:le, amo sia: da dafawane, ninia ba:sa. <sup>4</sup> Gode da amo ba:su dunu ilia olelei da dafawane olelemusa:, E da musa: hame ba:i gasa bagade hou bagohame hamosu. E da Ea hanai defele, Ea A:silibu

Hadigidafa Gala hahawane fidisu iasu liligi osobo bagade dunu ilima i.

*Yesu Gelesu da Ea Eya Defele Osobo Bagade Da:i Hodo Lai*

<sup>5</sup> Gode da hobeas misunu gaheabolo osobo bagade (amo ninia da olelesa), amo ouligima:ne a:igele dunu hame ilegei.

<sup>6</sup> \*Be Gode Sia: da agoane dedei dila,

“Gode! Osobo bagade dunu ilia da hamedei liligi fawane.

Amaiba:le, Di da abuliba:le ilima asigiliwane dadawa:sala?

<sup>7</sup> Di da osobo bagade dunu ili fonobahadi ouesaloma:ne, a:igele dunu ilima haguduga ligisi. Be osobo bagade dunu ilima hadigi amola mimogo hou

habuga agoane ilima figisi,  
amola ili liligi huluane ouligima:ne ilegei.”

<sup>8</sup> Gode Sia: da agoane dedei,

“Gode da osobo bagade dunu ilia liligi huluane amoma ouligima:ne ouligisu hamoi.” Amo da “liligi huluane” sia:sa.

Be wali, osobo bagade dunu ilia liligi huluane amo ouligisu hame esala, amo ninia ba:sa. <sup>9</sup> Be Yesu, E da fonobahadi ouesaloma:ne, a:igele dunu ilima hagudu ligisi, ninia da ba:sa. E da Gode Ea hahawane dogolegele iasu dawa:beba:le, dunu huluane ilia bogosu E da lai dagoi. E da se nabawane bogobeba:le, Gode da Ema hadigi gasa bagade Hina hou i dagoi. <sup>10</sup> Gode da liligi huluane hahamosa amola liligi huluane mae muguluma:ne gagusa. E da Ea mano bagohame Yesu Ea hadigi gilisili lama:ne hamomusa:, Yesu Gelesuma se bagade iasu. Yesu da Ea lalegagui fi dunu gaga:sudafa amoga oule masa:ne, E da amo hou hamoi amola amo hou ninia defeawane ba:sa. <sup>11</sup> E da dunu ilia wadela:i hou dodofemusa: dawa:. E amola Ea fofoloi hamoi dunu, da Ada afadafa esala. Amaiba:le, Yesu da ilima “eya” dio mae gogosiane asula. <sup>12</sup> †E da Godema amane sia:sa,

“Na da Naeya ilima Dia hawa: hamoi olelemu.

Ilia gilisisu amo ganodini Na da Dima nodomu!”

<sup>13</sup> ‡E da Godema eno amane sia:sa,

“Gode! Na Dima dafawaneyale dawa:mu.”

E eno amane sia:i, “Na amola mano amo Gode da Nama i, da goea.”

<sup>14</sup> Amo Ea mano (amo dio Yesu da asuli) ilia da hu amola maga:me, amoga hamoiba:le, Yesu da hu amola maga:me lale, Ea osobo bagade mano defele esalusu. Sa:ida:ne da dunu bogoma:ne gasa lai dagoi. Be Yesu da

\* **2:6:** Gesami Hea:su 8:4-6 † **2:12:** Gesami Hea:su 22:22 ‡ **2:13:** Aisaia 8:17-18

Sa:ida:ne gugunufinisima:ne, bogoi dagoi. <sup>15</sup> E da agoane hamobeba:le, osono bagade dunu amo da bogomuba:le beda:i, eso huluane se iasu diasuga esalebe dunu agoai ba:su, amo ilia halegale masa:ne, ilia se iasu diasu logo doasi dagoi. <sup>16</sup> §E da a:igele dunu hame fidisa, amo ninia noga:le ba:sa. Be Gode Sia: da agoane dedei diala, “E da A:ibalaha:me egaga mano fidisa.”

<sup>17</sup> Bai Yesu da osono bagade dunu ilia wadela:i hou gogolema:ne olofoi ba:ma:ne, E da ilima mae yolesili, asigiwane Gobeles Salasu Ouligisudafa Dunu Godema hawa: hamonana esaloma:ne, E da eya amo defele hu amola maga:me lai dagoi. <sup>18</sup> Amola wali E da dunu amo da adoba:su amola se nabasu dawa:, ili fidimusa: dawa:. Bai E da ilima doaga:be hou defele, Hisu adoba:su amola se nabasu ba:i dagoi.

### 3

#### *Yesu da Mousesese ea hou Baligisa*

<sup>1</sup> Na fi dunu! Gode da dilima amolawane misa:ne sia:i! Na da dilima sia:sa! Dilia Yesu, amo ninia lalegagui hou amoma Gobeles Salasu Ouligisu Dunu esaloma:ne, Gode da asunasi, Yesuma baligili dawa:ma. <sup>2</sup> \*Mousesese da Gode Ea fi amo ganodini mae yolesili hou ida:iwane hamosu, amo defele Yesu Gelesu da Godema mae yolesili, hou ida:iwane hamosu. Gode da amo hawa: hamomusa:, Yesu Gelesu ilegei dagoi. <sup>3</sup> Dunu ilia da diasu gagui amoma nodosa. Be ilia amo diasu gagusu dunu ema baligiliwane nodosa. Amo defele, dunu ilia da Mousesema nodomu da defea. Be ilia Yesuma baligiliwane nodomu da defea. <sup>4</sup> Diasu huluane gagui da gagusu dunu gala. Be Gode Hi da liligi huluane gagui dagoi.

<sup>5</sup> Mousesese da Gode Ea diasu ganodini hawa: hamosu dunu agoane mae yolesili noga:le hawa: hamonanu. E da Gode hobeas sia:mu liligi ba:la:lusu.

<sup>6</sup> Be Gelesu da hisu. E da hawa: hamosu dunu hame be Gode Egefedafa, mae yolesili noga:le hinawane Gode Ea diasu ouligisa. Ninia da mae beda:iwane hobeas misunu esaloma:beyale dafawaneyale dawa:su hou hame yolesisia, ninia da Gode Ea diasu agoane ba:sa.

#### *Gode Ea Fi Dunu da Helefishu Ba:mu*

<sup>7</sup> †Amaiba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo Ea sia: nabima,

“Dilia wali eso Gode Ea sia: nabasea,

- 8 dilia aowalali dunu ilia Godema gegei  
 amola dunu hame esalebe hafoga:i soge  
 amo ganodini ilia da Godema adoba:su,  
 ili hou defele dilia Godema mae hihima.”
- 9 Gode da amane sia:i,  
 “Ilia da Na hou ode 40 amoga ba:lalu.  
 Be ilia da amo sogega, Na hou abodele ba:musa,  
 Nama adoba:su.
- 10 Amaiba:le, Na da ilima ougi galu.  
 Na amane sia:i, ‘Ilia da eso huluane odaga:sa.  
 Ili da Na hamoma:ne sia:i nabawane hame hamosa!’
- 11 Na da ougi ba:i amola dafawane ilegele hamomusa:  
 sia:i,  
 ‘Na da Ga:ina:ne soge amo ganodini helefishu ilima  
 imunusa: dawa:i.  
 Be ilia da amo soge ganodini helefimusa: hamedafa  
 golili sa:imu!’ ”
- 12 Na fi dunu! Dunu afae dilia gilisisu amo ganodini  
 amo ea dogo da wadela:i amola dafawaneyale hame  
 dawa:beba:le ga:nasi hamoi, amo dunu da Gode Esala amo  
 Ea hou yolesisa:besa:le, dawa:ma! <sup>13</sup> Be dilia da wadela:i  
 hou amoga ogogobeba:le, dilia dogo da igi agoane hamoi,  
 amasa:besa:le dilia da wali eso, (“wali eso” da Gode Sia:  
 Dedei ganodini dedebeba:le ninima sia:sa), wali eso dunu  
 eno da dunu eno noga:le fidimu da defea. <sup>14</sup> Bai ninia mae  
 yolesili, ninia musa: lalegagui dafawaneyale dawa:su hou  
 noga:le lalegaguli, Yesu Ea bu misunu eso doaga:sea, ninia  
 da Yesu Gelesu Ea gilisili hawa: hamosu dunu agoai ba:mu.
- 15 †Gode Sia: da agoane dedei diala,  
 “Dilia wali eso Gode Ea sia: nabasea,  
 dilia aowalali dunu ilia Godema odoga:i,  
 amo hou defele Godema mae hihima!”
- 16 §Dunu ilia Gode Ea Sia: nabalu, hihiba:le odoga:i, amo  
 dunu da nowa dunula:? Amo da dunu huluane, Mousese da  
 Idibidi yolesili gadili oule asi. <sup>17</sup> Ode 40 amoga Gode da Ea  
 fi dunuma ougi. Amo dunu fi da nowala:? Amo da Isala:ili  
 dunu ilia wadela:i hou hamobeba:le, dunu hame esalebe  
 hafoga:i sogega dafane bogogia:i.
- 18 Gode da dafawane ilegele sia:i, “Na da Ga:ina:ne soge  
 amo ganodini ilima helefishu imunusa: dawa:i. Be ilia  
 amo soge ganodini hamedafa masunu.” Amo sia: E da  
 nowa ea hou olelemusa: sia:bela:? Amo da dunu ilia  
 da Ea sia: nabimu higa:iba:le, odoga:i. <sup>19</sup> Amaiba:le, ilia  
 dafawaneyale hame dawa:beba:le, Ga:ina:ne soge ganodini  
 masunu hamedeiwane ba:i, amo ninia ba:sa.

## 4

1 Defea! Gode da Ea musa: ilegele sia:i helefishu ninima imunusa: dawa:lala. Be amo imunu sia:i helefishu dilia afae afae hame lasa:besa:le, dawa:ma! <sup>2</sup> Bai ninia da ili defele Gode Sia: Ida:iwane nabi dagoi. Ili da sia: nabi dagoi, be dafawaneyale hame dawa:beba:le, amo da ilia hou hame fidişu.

<sup>3</sup> \* Be ninia da amo sia: dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea ilegele imunu sia:i liligi lalegagusa. Hou da Gode musa: sia:i amo defele ba:sa, amo,

“Na da ougi ba:i amola Na ilegele hamomusa: sia:i,

‘Na da Ga:ina:ne soqe amo ganodini helefishu ilima imunusa: dawa:i.

Be ilia da amo soqe ganodini helefimusa: hamedafa golili sa:imu!’ ”

Gode da osobo bagade hahamonanu, Ea hawa: hamosu da dagoiwane ba:i. Be E da amo sia: sia:i dagoi. <sup>4</sup> † Gode Sia: Dedei ganodini, eso fesuale hou olelema:ne, agoane dedei diala, “Eso fesuale (Sa:bade eso) amoga, Gode da Ea hawa: hamosu yolesili, helefi.” <sup>5</sup> ‡ Eno dedei diala, “Ili da Na helefishu amo ganodini hamedafa misunu.”

<sup>6</sup> Dunu ilia musa: bisili Gode Sia: Ida:iwane nabi, ilia da dafawaneyale hame dawa:beba:le, amo helefishu soqe ganodini masunu hamedei ba:i. Amaiba:le, Gode da eno fa:no mabe dunu ilima amo helefishu imunusa: dawa:lala. <sup>7</sup> § Gode da eso eno amoga ilegei dagoi, amoga e da “wali eso” sia:sa. Ode bagohame gidigili, Gode da amo hou Da:ibidima olelei. Amo da Gode Sia: Dedei Buga ganodini dedei, ninia musa: sia:i, amane, “Dilia ‘wali eso’ Gode Ea sia: nabasea, mae higama!”

<sup>8</sup> \*\* Be Yosiua da Isala:ili dunuma Gode Ea imunu sia:i helefishu ia dagoi ganiaba, Gode da eso enoga helefishu imunu hame sia:na:noba. <sup>9</sup> Be hou da wali agoane ba:sa. Gode da Ea fi dunuma helefishu eno (amo Gode da musa: Sa:bade eso amoga helefi amo defele), ilima imunusa: dawa:lala. <sup>10</sup> †† Gode da Ea hawa: hamosu yolesili helefi, amo defele, nowa da amo helefishu lalegagusia, e da hi hawa: hamosu yolesili, helefimu.

<sup>11</sup> Amaiba:le, ninia afae afae Isala:ili dunu defele dafawaneyale hame dawa:beba:le dafasa:besa:le, amo helefishu lama:ne logo hogoi helemu da defea.

<sup>12</sup> Gode Ea Sia: da esala agoane amola hawa: hamosu dawa:. Gode Ea Sia: da gegesu gobihei fe aduna la:didili

\* 4:3: Gesami Hea:su 95:11 † 4:4: Mui 2:2 ‡ 4:5: Gesami Hea:su 95:11

§ 4:7: Gesami Hea:su 95:7-8 \*\* 4:8: Mousesee ea Malasu 31:7; Yosiua 22:4

†† 4:10: Mui 2:2

noga:le debele mei agoane, amo ea damusu hou baligisa. Gode Ea Sia: da gegeesu gobihei agoane dunu sone, asigi dawa:su, a:silibu, muguni amola nenogo gilisisu sogebi amoga doaga:sea, afafasu dawa:. Gode Ea Sia: da dunu ilia asigi dawa:su amola ilia hanai hou, amoma fofada:su dawa:.<sup>13</sup> Godema liligi afadafa wamolegemu da hamedei. E da Ea hahamoi liligi amo ganodini, liligi huluanedafa noga:le ba:lala. Ninia huluane da Ema fawane fofada:mu.

*Yesu Ninia Gobele Salasu Ouligisu Dunu Bagade*

<sup>14</sup> Ninia da Yesu Ea hou lalegagui dagoi sia:beba:le, ninia noga:le gasawane lelumu da defea. Bai ninia da Gobele Salasu Ouligisu Dunu Bagade, amo Yesu, Gode Eagofe, amo da nini fidima:ne, Gode gadenene esaloma:ne asi dagoi.<sup>15</sup> Ninia Gobele Salasu Ouligisu Dunu da ninia gasa hame hou ba:sea, ninima asigisa. Ninia Gobele Salasu Ouligisu Dunu da ninima adoba:su hou huluanedafa amo defele adoba:su hou ba:i, be hame dafai.<sup>16</sup> Amaiba:le, ninia mae beda:iwane Gode Ea Hinadafa Fisumu amo gadenenewane doaga:mu da defea. Amogawi ninia da hahawane dogolegele iasu, gogolema:ne olofosu amola noga:i fidisu ninia dafawane esaloma:ne liligi defele ba:mu.

## 5

<sup>1</sup> Osobo bagade dunu da gobele salasu Ouligisu dunu ilegemusa: dawa:sea, ilia dunu afadafa amo ea fi dunuma afafane, ilegesa. Ili da e ili fidima:ne, ilia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Godema gobele salasu hou hamoma:ne ilegesa.

<sup>2</sup> Amo gobele salasu Ouligisu dunu da hi gasa hame hou dawa:beba:le, e da dunu ilia hame dawa:beba:le giadofale hamosa, ilima asigiliwane fidimusa: dawa:.<sup>3</sup> \*Amo osobo bagade gobele salasu Ouligisu dunu da gasa hameba:le, e da ea fi dunu ilia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Godema gobele salasu hamosa, be amo fawane hame. E da hi wadela:i hou gogolema:ne olofomusa: amolawane Godema gobele salasu hamosa.

<sup>4</sup> †Dunu afae da hi hanaiba:le, gobele salasu Ouligisu hawa: hamomu da hamedei. Be Gode da ema ilegei dagoiba:le fawane, Elane ea hou amo defele, e da gobele salasu Ouligisu dunu hamosa.<sup>5</sup> ‡Amo defele, Gelesu da Hi hanaiba:le, Gobele Salasu Ouligisu dunu hawa: hamosu bagade hame lai. Be Gode da E ilegeiba:le fawane hamoi. Gode Ea Sia: da agoane dedei diala,

\* 5:3: Gobele Salasu 9:7 † 5:4: Gadili Asi 28:1 ‡ 5:5: Gesami Hea:su 2:7



“Gode da amane sia:i, ‘Di da Nagofe.  
Wali eso Na da Dia Ada hamoi.’”

6 §E eno amane sia:i,

“Di da eso huluane hawa: hamonanoma:ne,  
Na da Di Gobele Salasu Dunu,  
Melegisedege ea fi gobele salasu dunu agoane ilegei  
dagoi.”

7 \*\*Yesu Gelesu da osobo bagadega esaloba, Gode da E mae bogoma:ne gaga:musa: defele esala, amo Yesu da dawa:beba:le, E da dinanawane amola sihanonawane, Godema wele sia:ne gadosu amola adole ba:su. Gode da Ea sia:ne gadosu nabi. Bai Yesu Ea hou da fonoboi amola nabawane hamosu dawa:i. 8 Yesu da Gode Egefedafa, be Hi da se nababeba:le, nabasu hou dawa:i. 9 Yesu Ea hou noga:idafa hamoi ba:loba, Gode da E eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Gaga:su, (Ema nabasu dunu ilia lamu liligi) amo ea Bai hamoi. 10 Gode da Yesu amo Melegisedege gobele salasu Ouligisu dunu hou defele hawa: hamomusa:gini, Yesuma ilegei dagoi.

### *Dafawaneyale Dawa:su Hou Mae Yolesima*

11 Amo hou olelemu sia: bagade dila. Be dilia da hedolo hame dawa:beba:le, amo dilima olelemu logo da ga:nasi gala. 12 ††Dilia da ode bagohame amo sia: nababeba:le, dilia eno dunuma olelesu dunu agoane ba:mu da defea galu. Be dilia hame dawa:beba:le, dunu eno da dilima Gode Ea Sia: bisili olelesu liligi, amo bu olelemu da defea. Dilia da gasa bagade ha:i manu gogolei, dodo maga:me fawane manusa: dawa:.

13 Nowa da dodo maga:me fawane manusa: dawa:sea, e da mano fonobahadi agoane esala. Asigi hame laiba:le, e da hou ida:iwane amola wadela:i hou, amo afafamusa: hame dawa:. 14 Be asigilai dunu da gasa ha:i manu manusa: dawa:. Ilia da logo hogoi helebeba:le, ida:iwane hou amola wadela:i hou afafamusa: dawa:.

## 6

1-2 Amaiba:le, ninia asigilai olelesu liligi dawa:ma:ne, bisili olelesu liligi yolesili, mae beba:le hagomodini masunu da defea. Musa: olelesu bai da ninia hamedei hawa: hamobeba:le Gode Ea hou hame dawa:mu, be Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane gaga:su ba:mu. Eno da hanoga fane salasu hou, dunu ilegema:ne ea da:i hodo da:iya lobo ligisisu, bogoi bu wa:legadosu amola eso huluane se imunusa: fofada:su. Amo musa: olelesu bai

§ 5:6: Gesami Hea:su 110:4      \*\* 5:7: Ma:diu 26:36-46; Maga 14:32-42; Luge 22:39-46      †† 5:12: 1 Golidia 3:2

fawane ninia bu baligiliwane dawa:mu da defea hame.  
<sup>3</sup> Ninia asigilama:ne gusuba:le masunu da defea. Amola Gode da ninima logo fodosea, ninia da agoane hamomu.

<sup>4</sup> Be dunu ilia Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le lalegagui dagoi amo yolesiagai gala, ilia bu sinidigimusa: logo habodane ba:ma:bela:? Iliya da musa: Gode Ea hadigi amo ganodini esalu. Iliya da Gode Ea hahawane dogolegele iasu amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea hou dawa:i galu. <sup>5</sup> Iliya da lalegaguiba:le, Gode Ea Sia: da ida:iwane ilia da dawa:i galu. Iliya da Gode Ea Hinadafa Hou dafawane doaga:sea, gasa bagade ba:mu, amo dawa:i galu. <sup>6</sup> Be ilia da dafawaneyale dawa:su hou yolesiagai dagoi. Iliya da fedege agoane, dunu huluane gademusa: ba:ma:ne, Gode Egefe bu bulufalegeiga medole legesa. Amaiba:le, ilia da bu Godema sinidigimusa: oule masunu logo da hamedei agoane ba:sa.

<sup>7</sup> Gibu da eso bagohame osoboga dabeba:le, osobo da amo hano nawane amoga ha:i manu amola sagai ouligisu dunu fidisu liligi bagohame heda:sa. Amaiba:le, Gode da amo osobo hahawane ba:sa. <sup>8</sup> \*Be amo osoboga gaga:nomei amola gagalobo, amo fawane heda:be ba:i galea, osobo da hamedeiwane liligi agoane ba:sa. Gode da amo osoboga hahawane hame ba:beba:le, gagabusu aligima:ne hamomusa: amola laluga ulagimusa: dawa:lala.

<sup>9</sup> Be ninia dogolegei na:iyado dunu! Ninia da gasa bagade sia:sa. Be dilia hou da noga:i ninia da dawa:lala. Dilia gaga:su lalegagui amo defele hahawane hou dawa:sa, amo ninia dawa:lala. <sup>10</sup> Bai Gode Ea hou da moloidafa. E da dunu udigili hame wadela:sa. Dilia da noga:le hawa: hamoi amola Yesu Ea hou lalegagui fi dunu fidisu amola fidilala, amo hamonanebeba:le, dilia da Ema asigi amo olelei. Gode da amo hou hame gogolemu. <sup>11</sup> Be ninia bagade hanai da agoane gala. Dilia dafawane hamoma:beyale dawa:lusu liligi, amo huluane dafawane doaga:ma:ne, dilia wali amogainini soge wadela:mu eso doaga:sea, ha:giwane amola hanaiwane Gode Ea hawa: hamonanumu da defea. <sup>12</sup> Dilia hou da gudu sa:ili, higale hamomu ninia higa:i hodosa. Be ninia hanai da dilia da dafawaneyale dawa:su dunu amo ilia hou hame yolesibiba:le, Gode Ea ilegele imunu sia:i liligi huluane laha, amo dunu defele dilia da hamoma:mu.

*Gode Ea Dafawane Imunu Ilegele Sia:i Liligi*

<sup>13</sup> Gode da A:ibalaha:mema imunu sia:noba, E da dafawane imunusa: ilegele sia:i. Dunu eno da Gode Ea

\* 6:8: Mui 3:17-18

hou hamedafa baligiba:le, Gode da Hi Dioba:le dafawane imunusa: ilegele sia:i. <sup>14</sup> †E amane sia:i, “Na dima ilegele sia:sa! Dia fi da hahawane ba:mu amola dia mano lalelegemu da bagohamedafa ba:mu. Amo hou Na da dima dafawane imunu!” <sup>15</sup> A:ibalaha:me da hahawane gebewane ouesalebaba:le, Gode Ea imunu ilegele sia:i liligi lai dagoi. <sup>16</sup> Osobo bagade dunu da dafawane hamomusa: sia:sea, e da mimogo dunu bagade amo ea hou da hi hou baligisa, amo ea dioba:le sia:sa. Amasea, dunu eno ilia da ea sia:i liligi amoma sia:ga gegemu hamedei ba:sa. <sup>17</sup> Gode da Ea ilegele imunu sia:i liligi hamedafa afadenemusa: dawa:i. E da amo imunu sia:i liligi dafawanedafa imunu noga:le olelemu dawa:i galu. Amaiba:le, E da Hi Dioba:le, Ea fi dunuma imunu ilegele sia:i. <sup>18</sup> Amaiba:le, Gode da musa: ilegele imunu sia:i amola Hi Dioba:le dafawane hamomu sia:i, amo liligi aduna da afadenemu hame dawa:. Amo ganodini Gode da ogogosu hame dawa:. Amaiba:le, ninia da Ema madelagiba:le, ninia da hobe misunu dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou (Gode Ea ninima i liligi), amo dafawaneyale dawa:baba:le ninia dogo denesisu dawa:.

<sup>19</sup> ‡Amo hobe misunu dafawaneesaloma:beyale dawa:lusu da fedege agoane ninima a:go (dusagai mae masa:ne dioi bagade liligi dusagaiga la:gi) amo agoane diala. Amo mae muguluma:ne liligi da fedege agoane, gaga:su abula Debolo Diasu ganodini sone golili sa:ili, Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini la:gi diala. <sup>20</sup> §Yesu Gelesu da ninima bisili Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini golili sa:i dagoi. E da Gobe Salasu Ouligisu dunu amo Melegisedege ea fi agoane hamoi dagoi.

## 7

### *Gobe salasu dunu ea dio amo Melegisedege*

<sup>1</sup> \*Amo Melegisedege da Saleme (wali dio da Yelusaleme) moilai bai bagade hina bagade dunu esalu. E da Gode Bagadedafa amo Ea gobe salasu dunu esalu. A:ibalaha:me da hina bagade dunu fi biyaduyale gala fane legele, buhagili manoba, Melegisedege da e yosia:i. E da Gode da A:ibalaha:mema hahawane ima:ne sia:i.

<sup>2</sup> Amanoba, A:ibalaha:me ea gegenana liligi lai huluane mogili, nabuane hamone, afadafa Melegisedegema i. (Melegisedege ea dio dawa:loma:ne da “Ida:iwane Ouligisu.” Amola e da Saleme moilai bai bagadega ouligisu esalebaba:le, ea dio dawa:loma:ne eno da “Olofosu hina

† 6:14: Mui 22:16-17 ‡ 6:19: Gobe Salasu 16:2 § 6:20: Gesami Hea:su 110:4 \* 7:1: Mui 14:17-20

bagade.”) <sup>3</sup> Melegisedege ea ame, ea ada amola ea siba fi, bai huluane hame dedeiba:le ninia hame dawa:. E da habogala lalelegei amola habogala bogoi, ninia hame dawa:. E da Gode Eagofe amo ea fedege agoane diala. Ea gobele salasu dunu hawa: hamosu da mae dagole, eso huluane dialalalumu.

<sup>4</sup> Amaiba:le, dawa:ma! Melegisedege da mimogo dunu bagade ba:sa. Ninia aowalali eda bagade, A:ibalaha:me, e da gegebaba:le liligi lai amo mogili, nabuane agoane fifili, la:idi afadafa ema i. <sup>5</sup> †Isala:ili fi ganodini, Sema agoane dedei diala. Musa: gobele salasu dunu ea dio amo Lifai amo egaga fi, ilia da ilia fi dunu (amo amola ilia da A:ibalaha:me ea manolali) amoma liligi mogili nabuane agoane fifili, afadafa lamu.

<sup>6</sup> Melegisedege da Lifai ea mano hame. Be e da A:ibalaha:me (ema Gode da hahawane dogolegele iasu imunu ilegele sia:i) ema ea liligi mogili, nabuane agoane fifili, afadafa (daide 1/10) lai. <sup>7</sup> Dunu afae da eno dunuma Gode da hahawane ima:ne sia:musa: gasa defele galea, e da mimogo dunu esala. Amola nowa dunu e da ilima iaha, amo dunu da ea hou baligisa, amo ninia noga:le dawa:. <sup>8</sup> Isala:ili fi dunu ilia da gobele salasu dunu (hobea bogomu dunu) ilima liligi mogili, nabuane fifili, la:idi afadafa iaha. Be Gode Sia: Dedei defele, Melegisedege ea hou da fedege agoane, eso huluane esalalalumu dunu da “daide” laha. <sup>9</sup> Amola fedege agoane, A:ibalaha:me da Melegisedegema “daide” iabeba:le, Lifai (amo ea mano da wali “daide” laha) da amo “daide” Melegisedegema i dagoi. <sup>10</sup> Lifai da amo esoga hame lalelegeiba:le, e da fedege agoane, ea aowalali ada A:ibalaha:me amo ea da:i hodo ganodini dialu. Amanoba, A:ibalaha:me da Melegisedege gousa:lalu, “daide” ema i.

<sup>11</sup> Gode da Lifai ea mano da gobele salasu dunu hawa: hamomusa: ilegeiba:le, amo baiga E da Sema amo Isala:ili fi ilima i. Be Lifai gobele salasu dunu ilia hawa: hamosu da ida:idafa ba:loba, eno gobele salasu dunu amo da Elane ea mano hame be Melegisedege ea fi dunu agoane ba:su Dunu, amo eno misunu da bai hamedeidafo agoai ba:la:loba. <sup>12</sup> Bai Gode da gobele salasu dunu fi afadenesea, E da Sema amola afadenemu. <sup>13</sup> Amo liligi huluane dedei da ninia Hina Gode Yesu Gelesu Ea hou olelesa. Amola E da fi hisu amo ganodini lalelegei. Ea fi amo ganodini, dunu afae da gobele salasu dunu hawa: hamosu hamedafa hamoi. <sup>14</sup> Yesu Gelesu da Yuda fi amo ganodini lalelegei. Mousese da gobele salasu dunu ilia hou oleleloba, e da Yuda fi hamedafa sia:i.

*Gobele Salasu Dunu Eno, Melegisedege Agoane*

<sup>15</sup> Amaiba:le ninia wali noga:le ba:sa. Gobele salasu dunu Hisu, Melegisedege agoane, da misi dagoi. <sup>16</sup> Gode da osobo bagade Sema mae dawa:le, be eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu amo ea gasaga, Yesu Gelesu Gobele Salasu dunu ilegei dagoi.

<sup>17</sup> †Bai Gode Sia: da agoane dedei dila, “Na da Di Gobele Salasu Dunu eso huluane esalalaloma:ne, ilegei dagoi. Di da Melegisedege ea fi gobele salasu dunu agoane ba:mu.” <sup>18</sup> Amaiba:le, musa: Sema da gasa hameba:le amola hamedei agoane ba:beba:le, Gode da amo Sema fadegai dagoi.

<sup>19</sup> Bai Mousese ea Sema da liligi afadenene bu ida:iwane hamomusa: hame dawa:i. Be Gode da gaheabolo logo amoga ninia Godema gadenene misunusa: dawa:, amo hahamoi dagoi. <sup>20</sup> Amola Gode da amo gaheabolo Sema, amo Ea Dioba:le dafawane ilegele hamomu sia:i. Osobo bagade dunu ilia da gobele salasu dunu hamomusa:gini, Gode Ea Dioba:le dafawane ilegele hamomu hame sia:i. <sup>21</sup> §Be Gode da Yesu Gobele Salasu Dunu ilegele, E da Hi Dioba:le dafawane hamomu sia:i, amane,

“Hina Gode da Hi Dioba:le dafawane hamomu sia:beba:le,

E da Ea asigi dawa:su hamedafa afadenemu.

Di da Gobele Salasu Dunu eso huluane esalalaloma:ne hamoi dagoi.”

<sup>22</sup> Yesu Ea hou da hisuba:le, E da Sema gaheabolo amoma ouligibiba:le, gaheabolo Sema da musa: Sema amo baligisa ninia dawa:.

<sup>23</sup> Eno liligi amola da hisu ba:sa. Musa: gobele salasu dunu da bogosu dawa:beba:le, eso huluane hawa: hamonanumu hamedei agoane ba:i. Amaiba:le, gobele salasu dunu bagohame da hawa: hamosu. <sup>24</sup> Be Yesu da mae bogole, eso huluane esalalalusu dawa:. Amaiba:le, E da hame bogomuba:le, Ea Gobele Salasu hawa: hamosu da hamedafa dagomu. <sup>25</sup> Amaiba:le, E da Ea fi dunu fidimusa:, Godema sia:ne gadolalawane eso huluane mae bogole esalalalebeba:le, E da wali amola eso huluane, dunu ilia Ema madelagiba:le Godema mabe dunu, amo dafawane gaga:musa: dawa:.

<sup>26</sup> Amaiba:le, ninia fidisu huluanedafa amo hamomusa:, Yesu da Gobele Salasu Ouligisu Dunu defele esala. E da hadigi. Ea hou amo ganodini, led o wadela:i hou hamedafa ba:sa. Gode da Yesu wadela:i hou dunu amoga afafane, mu amo baligimusa: lale gadoi dagoi. <sup>27</sup> \*\*E da gobele

salasu dunu eno agoane hame. E da musa: gobelesalasu dunu defele eso huluane musa: ea wadela:i hou amogoglema:ne olofosu amola fa:no ea fi dunu ilia wadela:i hou amogoglema:ne olofosu, amohamoma:ne gobelesalasu hamomusa: da Ema hamedei. Bai E da wadela:i hou hamedafa dawa:. Be E da gobelesalasu afadafa fawane, bu eno mae hamoma:ne, Ea da:i hodo gobelesalasu agoane i dagoi. <sup>28</sup> Mousesee ea Sema dawa:le, osobo bagade dunu (dafasu dawa: dunu) ilia da gobelesalasu Ouligisu dunu ilegesa. Be Gode Ea hahawane imunu ilegele sia:i liligi (amo E da Ea Dioba:le dafawane hamomu sia:i), amo da Sema amoga fa:no misi. Amo dawa:le, Gode da Egefedafa amo da ida:iwane logo dibi amoga doaga:i dagoi Dunu, Ema Gobelesalasu Ouligisudafa ilegele dagoi.

## 8

### *Yesu - Ninia Gobelesalasu Ouligisudafa*

<sup>1</sup> \*Ninia sia:su bai da agoane diala. Ninia Gobelesalasu Ouligisu Dunu da esala. E da Hadigi Hinadafa Hebene diasuganodini esala, amo Ea lobodafa la:didili fi esala.

<sup>2</sup> E da Hadigidafa Momei Sesei, amo da abula diasudafa, dunuga hame gagui be Hina Gode Hi gagui, amo ganodini E da Gobelesalasu Ouligisu Dunu hawa: hamonana.

<sup>3</sup> Osobo bagade dunu ilia da gobelesalasu Ouligisudunu, ohe fi gobelesalasu Godema imunusa: ilegesa. Amola ninia Gobelesalasu Ouligisu Dunu da Godema liligi imunu defea. <sup>4</sup> Yesu da osobo bagadega esala ganiaba, eno gobelesalasu dunu da Yu Sema defele gobelesalasu hamonanebeba:le, Yesu da gobelesalasu dunu hamosu hame hamona:noba. <sup>5</sup> †Osobo bagade gobelesalasu dunu ilia hawa: hamosu da fedege agoane Gobelesalasu Dunu hawa: hamosudafa Hebene ganodini hamonanebe olelesa. Mousesee ea hou defele. E da Abula Diasu gagumusa: dawa:laloba, Gode da amane sia:i “Dawa:ma! Liligi huluane amo Na da goumiba:le dima olelei, amo mae giadofale defele hamoma!” <sup>6</sup> Be wali, Sema amo Yesu da Gode amola Ea fi, amo gousa:musa: hamoi amo da siba gousa:su baligi dagoi. Amo defele, Gobelesalasu Dunu hawa: hamosu amo Gode da Yesuma i, amo amola da musa: gobelesalasu dunu hawa: hamosu baligi dagoi.

<sup>7</sup> Musa: gousa:su Sema da ida:idafa ba:loba, Gode da enogaheabolo imunu hamedeiwane ba:la:loba. <sup>8</sup> ‡Be Gode da

\* **8:1:** Gesami Hea:su 110:1 † **8:5:** Gadili Asi 25:40 ‡ **8:8:** Yelegaia 31:31-34

Ea fi dunu ilia giadofai hamonanebe ba:i. E da amane sia:i,  
 “Hinadafa da amane sia:sa,

‘Eso da misunu, amoga Na da gousa:su Sema eno,  
 Isala:ili fi dunu amola Yuda fi dunu, Nama gousa:musa:  
 hamomu.

<sup>9</sup> Amo gaheabolo gousa:su Sema da musa: Sema  
 Na da ilia aowalalima hamoi liligi agoai hame ba:mu.  
 Na da amo esoga, ilia aowalali Idibidi soge yolesimusa:  
 gadili oule asi.

Be musa: gousa:su Sema ilia yolesibiba:le, ili da Na  
 amola yolesi.

<sup>10</sup> Be Na da hobeaga gousa:su Sema gaheabolo  
 Isala:ili dunu fi ilima imunu amane.  
 Na Sema Na da ilia asigi dawa:su amo ganodini salimu.  
 Na da Na Sema ilia dogo da:iya dedemu.  
 Amasea, Na da ilia Gode esalumu.  
 Amola ilia da Na fi dunu esalumu.

<sup>11</sup> Ili huluane, dunu fonobahadi amola dunu bagade, da  
 Na dawa:mu.

Amaiba:le, ilia na:iyado amola ilia fi dunu, ilima,  
 ‘Hinadafa Ea hou dawa:ma!’  
 amo sia:mu da bai hamedei ilia agoane ba:mu.

<sup>12</sup> Ili ledou hou Na da gogolema:ne olofomu  
 amola ilia wadela:i hou Na da gogolemu!’ ”

<sup>13</sup> Gode da Sema gaheabolo imunu sia:beba:le, E da musa:  
 i liligi da hea:i dagoi olelesa. Hea:i hamoi liligi da gufia:ne  
 gala:iba:le, hedolo mugululi hamedafa ba:mu.

## 9

*Nodone Sia:ne Gadosu Hou - Osobo Bagadega amola  
 Hebene Ganodini*

<sup>1</sup> Musa: gousa:su Sema dialebeba:le, Gode Ea fi dunu  
 da nodone sia:ne gadosu Sema amola dunuga hamoi diasu  
 amo ganodini Godema nodone sia:ne gadosu. <sup>2</sup> \*Ili Abula  
 diasu amo ea dio Da:bena:gele gagui. Amo Abula diasu da  
 ganodini gaga:iba:le aduna hamoi. La:idi bagade da Hadigi  
 Malei Sesei. Amo ganodini, gamali amola fafai amo da:iya  
 Godema imunu agi ga:gi da ligisi ba:i. <sup>3</sup> †Abula amoga Abula  
 diasu da gaga:i, amo baligili, Hadigidafa Momei Sesei ba:i.  
<sup>4</sup> ‡Hadigi Momei Sesei midadi, oloda gouliga hamoi amoga  
 ilia gabusiga: liligi, Gode nabima:ne gobesisu, amo ba:i.  
 Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini Gode Ea Gousa:su  
 Sema Gagili ba:i. Amo da gouliga dedeboi. Amo ganodini,

\* 9:2: Gadili Asi 26:1-30, 25:31-40, 25:23-30 † 9:3: Gadili Asi 26:31-33 ‡ 9:4:  
 Gadili Asi 30:1-6, 25:10-16, 25:16 16:33; Idisu 17:8-10; Mousesese ea Malasu 10:3-5

gouli faigelei (amo ganodini ma:na dialebe ba:i), Elane ea dagulu amoga lubi legesu amola igi aduna amoga Sema dedei, huluane dialebe ba:i. <sup>5</sup> §Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ea ga:lu da “Gogolema:ne Olofosu Fisú.” Amo da:iya da “selubimi” ilia ougia molole lelu. Amo da Gode da esalebe olelesu. Be wali liligi huluane olelemu da hamedei.

<sup>6</sup> \*\*Hou da agoane hamosu ba:i. Gobelesalasu dunu ilia da eso huluane Hadigi Malei Sesei amo ganodini hawa: hamomusa: ahoa. <sup>7</sup> ††Be gobelesalasu Ouligisu dunu hi fawane da Hadigidafa Momei Sesei ganodini, ode amoga eso afadafa fawane golili daha. E da amo ganodini maga:me gaguli ahoa. Amo e da hi wadela:i hou amola ea fi dunu ilia wadela:i hou ili hame dawa:beba:le hamoi, amo Gode da gogolema:ne olofoma:ne, Godema dabe agoane iaha.

<sup>8</sup> Gode Ea A:silibu da amo hou ganodini, ninima fedege agoane olelesa. Hadigi Malei Sesei da lelebeba:le, ninia da Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini golili sa:imu da hamedeiwane ba:sa. <sup>9</sup> Amo da wali eso hou fedege olelesa. Bai gobelesalasu liligi amola ohe fi medole gobelesiasu, amo Godema i, amo da nodone sia:ne gadosu dunu ea dogo moloidafa hahamomu hamedei ba:sa. <sup>10</sup> Bai amo gobelesalasu hou da ha:i manu, hano amola dodofesu hou, amo fawane olelesa. Iliada dabua Sema fawane. Gode Ea gaheabolo gousa:su Sema olelebeba:le, amo hea dabuagado liligi da Gode Ea hou olelelalu amogainini E da gaheabolo hou ilegesa. <sup>11</sup> Be Gelesu da Gobelesalasu Ouligisu Dunu amo waha noga:i ba:su liligi ouligimusa: misi dagoi. Abula diasu amo ganodini E da hawa: hamonana, amo da musa: abula diasu baligi dagoi. Amo da dunuga hamoi liligi amola osobo bagade liligi hame. <sup>12</sup> Gelesu da abula diasu golili sa:ili, Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini asili, E goudi amola bulamagau, amo ilia maga:me gobelesalimusa: hame gaguli asi. Be Hi maga:me ganodini gaguli asili, ninima eso huluane esalalalumusa:, gaga:su hamoi dagoi. <sup>13</sup> ††Dunu da goudi amola bulamagau, amo ilia maga:me amola bulamagau mano laluga nei amo ea nasubu, ledohamoi dunuma fogaga:gala:sa. Amo hou da ilia ledododofesa fedege agoane olelesa. <sup>14</sup> Amo hou da dafawaneba:le, Gelesu Ea maga:me da baligiliwane ledododofesa, amo ninia dawa:. E da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu A:silibu amo Ea gasaga, Hi da:i hodo gobelesalasu ida:iwanedafa, Godema i dagoi.

§ 9:5: Gadili Asi 25:18-22 (Baibo Buga Olelesu No. 69)      \*\* 9:6: Idisu 18:2-6

†† 9:7: Gobelesalasu 16:2-34      †† 9:13: Gobelesalasu 16:15-16; Idisu 19:9, 17-19



Ninia Esalalala Godema hawa: hamoma:ne, Yesu Gelesu Ea maga:me da ninia asigi dawa:su noga:le dodofemusa: dawa:. Amaiba:le, ninia hamedei osobo bagade dodofesu hou bu hame dawa:mu.

<sup>15</sup> Amaiba:le, dunu amo Gode da ilima misa:ne sia:i, ilia Gode Ea esalalalumu hahawane imunu sia:i liligi lama:ne, Gelesu da Gaheabolo Gousa:su Sema amoma Ouligisu Dunu esala. Dunu afae da bogoiba:le, dunu eno ilia musa: Sema amoga ouligibiba:le wadela:le hamoi, amo hou goglema:ne olofoi dagoi ba:sa.

<sup>16</sup> Be osobo bagade dunu da bogosea, ea fi dunu da ea liligi amola muni lamusa: dawa:sea, ilia fofada:nanu, “A! Amo dunu da dafawane bogoidafa!” <sup>17</sup> Amalalu, nana liligi lamu. Be dunu da esalea, e bogosea ea nana liligi lamu dunu da ilegei, be lamu da hamedei. E da bogobeba:le fawane, ilia amo liligi lamu. <sup>18</sup> Amaiba:le, musa: gousa:su Sema da maga:me asiba:le fawane, defele ba:i. <sup>19</sup> §§Mousese da hidadea dunu huluane nabima:ne, Sema huluane Sema Buga ganodini dedei, amo olelei. Amalalu, e da goudi amola bulamagau, amo ilia maga:me lale, amoma hano gilisili, e da “hisobe” ifa lubi amola yoi wulo, amoga Sema buga amola ea fi dunu huluane, ilima maga:me fogaga:gala:su. <sup>20</sup> E amane sia:i, “Amo maga:me da gousa:su Sema amo Gode da dilima nabawane hamoma:ne sia:i liligi, amo da dafawane olelema:ne ilegei hamosa!”

<sup>21</sup> \*\*\* Amo hou defele, Mousese da Abula diasu amola amo ganodini liligi huluane, amo da:iya maga:me fogaga:gala:su. <sup>22</sup> ††† Sema ganodini, ledi liligi huluane da maga:mega dodofeiba:le, ledi hame ba:sa. Maga:me da sogadigiba:le fawane, Gode da wadela:i hou goglema:ne olofosa.

### *Gelesu da Bogoiba:le, Wadela:i Hou Fadegai Dagoi*

<sup>23</sup> Amo liligi da Hebene ganodini liligi amo fedege agoane diala. Amo liligi da ohe fi ilia maga:mega dodofei ba:i. Be Hebene ganodini gobelesu hamoma:ne, Gode da amo hou baligi hou ba:musa: dawa:i. <sup>24</sup> Gelesu da dunu loboga hamoi Hadigi Malei Sesei amo da Hebene liligi fedege agoane, amo ganodini hame golili sa:i. E da Hebenedafa amo ganodini golili sa:i. Amo ganodini E da nini fidima:ne Godema sia:ne gadosa lela. <sup>25</sup> Ode huluane amoga, Yu gobelesu salasu Ouligisu dunu da Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini bulamagau o sibi amo ea maga:me gaguli ahoa. Be Yesu Gelesu da Ea da:i hodo imunusa:, ode bagohame amoga hame asi. <sup>26</sup> Amane hamoi ganiaba, E da osobo bagade

hahamoi eso hemone, amogainini wali, amo ode huluane E da se nabasu eso bagohame amoga nabala:loba. Be wali, soge wadela:mu eso gadeneiba:le, E afadafa fawane, Ea da:i hodo gobelesalasu agoane wadela:i hou fadegamusa:, misi dagoi. <sup>27</sup> Dunu huluane afae afae da afae bogole, Gode Ea midadi fofada:musa: lelumu. <sup>28</sup> †††Amo defele, Gode da Gelesu afadafa fawane gobelesalasu agoane, dunu bagohame ilia wadela:i hou fadegamusa: asunasi. Gelesu da bu misunu galebe. Wadela:i hou fadegamusa: hame. Be Ea da dunu amo da E bu misunu ouesalebe, ilima gaga:sudafa ima:ne bu misunu.

## 10

<sup>1</sup> Yu Sema da dafawane noga:i liligi hobea misunu liligi, amo fedege agoane gala. Be amo fedege da misunu noga:i liligi fonobahadi fawane olelesa. Yu Sema amo ganodini, ilia mae helefli, ode huluane amoga gobelesalasu defele hamonana. Amaiba:le, Sema gobelesalasu hou da Godema mabe dunu ilia hou hahamomudafa hamedei agoane ba:sa. <sup>2</sup> Musa:, Godema sia:ne gadosu dunu da ilia wadela:i hou dafawane dodofei dagoi ba:loba, ilia da hame gogosia:iba:le, gobelesalasu hou yolesila:loba. <sup>3</sup> Be gobelesalasu hou da ode huluane hamobeba:le, dunu ilia da wadela:i hou hamonana amo olelesa.

<sup>4</sup> Bulamagau amola goudi, amo ilia maga:me da wadela:i hou fadegamusa: hamedeiwane ba:sa. <sup>5</sup> \*Amaiba:le, Yesu Gelesu da osobo bagadega misusa: momogele esaloba, E da Godema amane sia:i,

“Di da gobelesalasu hou amola gobelesalasu liligi ba:mu hame hanasa.

Be Di da da:i hodo momagele, Nama i.

<sup>6</sup> Be Di da bulamagau amola sibi wadela:i hou fadegama:ne oloda da:iya susugabo gobei, amo hahawane hame ba:sa.

<sup>7</sup> Amalalu, Na amane sia:i, ‘Sema Buga ganodini Na hou olelemusa: dedei, amo defele, Gode, Na da Dia hanai hamomusa:, Na da wea!’”

<sup>8</sup> E degabo amane sia:i, “Di da gobelesalasu liligi amola ohe fi oloda da:iya wadela:i hou fadegamusa: gobei amo hame hanai amola hahawane hame ba:sa!” Amo gobelesalasu liligi da Sema defele hamosa, be Gode da amo higasa, Gelesu da sia:i dagoi.

<sup>9</sup> Amalalu, E amane sia:i, “Gode! Na da Dia hanai hamomusa:, Na da misi goea!” Amaiba:le, Gode da musa:

gobele salasu hou huluane yolesili, Gelesu Ea gobele salasu hou fawane ba:sa. <sup>10</sup> Yesu Gelesu da Gode Ea hanai hou hamobeba:le, E da Ea da:i hodo gobele salasu agoane afadafa fawane bu mae hamoma:ne i. Amaiba:le, ninia huluane wadela:i hou dodofei dagoi ba:sa. <sup>11</sup> †Yu gobele salasu dunu huluane da eso huluane hawa: hamonana. Gobele salasu hou afadafa ilia da eso bagohame mae yolesili hamonana. Be amo gobele salasu hou da wadela:i hou fadegamusa: hame dawa:. <sup>12</sup> ‡Be Gelesu da gobele salasu afadafa, amo da wadela:i hou bu hamedafa ba:ma:ne, hamonanu, Gode Ea afodafa fi. <sup>13</sup> E da wali, Gode Ea ha lai dunu huluane Ea emo haguduga ligisimusa: ouesala. <sup>14</sup> Amaiba:le, E da gobele salasu afadafa fawane hamobeba:le, Ema dafawaneyale dawa:su dunu huluane ilia wadela:i hou Ea maga:mega dodofei dagoi. Amo dunu da eso huluane esalalaloma:ne, E da ili afadenene, moloidafa hamoi dagoi.

<sup>15</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa da ninima Ba:su Dunu agoane.

<sup>16</sup> §E da degabo amane sia:sa, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Gaheabolo Gousa:su amo Na da Na Isala:ili fi ilima hamomu da agoane ba:mu.

Na da Na sema ilia da:i hodo ganodini salimu, amola Na Sema ilia dogo da:iya dedemu.’ ”

<sup>17</sup> \*\* Amalalu Gode Ea A:silibu da bu amane sia:sa, “Na da ilia ledi amola wadela:i hou hamoi, amo Na da bu hame dawa:mu!”

<sup>18</sup> Amaiba:le, Gode da wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoiba:le, wadela:i hou fadegama:ne gobele salasu hou bu hamomu da bai hame gala.

### *Ninia Godema Gadenena Misunu da Defea*

<sup>19</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Wali Yesu Ea maga:me da asiba:le, ninia Hadigidafa Momei Sesei logo da doasi dagoi. Amaiba:le, ninia halegalewane ganodini golili sa:imu da defea. <sup>20</sup> Gelesu da Gode gadenene misa:ne, ninima logo gaheabolo doasi dagoi. Ninia ga:su abula baligili, Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini masusa: dawa:. Ga:su abula da fedege agoane Yesu Ea da:i hodo.

<sup>21</sup> Ninia Gobele Salasu Ouligisu Dunu bagade amo da Gode Ea Diasu ouligisa. Amo da Yesu Gelesu.

<sup>22</sup> ††Amaiba:le, ninia mae ogoole, Yesu Ea hou moloiwane lalegaguli, ninia asigi dawa:su dodofei dagole, ninia

† 10:11: Gadili Asi 29:38 ‡ 10:12: Gesami Hea:su 110:1 § 10:16: Yelemaia

31:33 \*\* 10:17: Yelemaia 31:34 †† 10:22: Gobele Salasu 8:30; Isigiele 36:25

dogo bu hadigi hamone, nini da:i hodo hano ida:iwane amoga dodofei dagole, Godema gadenena misunu da defea. <sup>23</sup> Gode da Ea imunu sia:i dafawane hamomu, amo ninia dafawaneyale dawa:beba:le, ninia hobea misunu esaloma:beyale dawa:lusu hou gasawane gagumu da defea. <sup>24</sup> Ninia dunu eno dunu enoma asigiba:le, hou ida:iwane hamomusa:gini, dunu eno dunu enoma fidimu da defea. <sup>25</sup> Mogili ilia gilisisu hou yolesi dagoi. Be ninia agoane hamomu da defea hame. Be Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu misunu eso da gadenene manebeba:le, ninia baligiliwane dunu eno dunu eno dogo denesimu da defea.

<sup>26</sup> Be ninia dafawane sia: nabalumu, bu mae dawa:le udigili wadela:i hou hamonanea, ninia eno wadela:i hou fadegamusa: gobelesalasu ba:mu da hamedei. <sup>27</sup> ††Be amai hamonanea, dunu ilia beda:iwane Gode Ea fofada:mu amola lalu bagade dabe amo Godema ha lai dunu ilia ba:sa, amo fawane ouesalumusa: dawa:. <sup>28</sup> §§Dunu afae da Mousesee ea Sema hame nabaloba, ilia da ema fofada:su. Ba:su dunu aduna o udiana ilia sia: nababeba:le, ilia amo dunu mae goglema:ne olofole medole legesu.

<sup>29</sup> \*\*\* Amaiba:le, dunu da Gode Egefedafa higasea amola e da maga:me amoga Gode Ea gousa:su Sema hamone, wadela:i hou dodofei, amo da hamedei liligi e dawa:sea, e da Gode Ea A:silibu (amo da Gode Ea hahawane dogolegele iasu) Ema gadesa, amo dunu da se dabe iasu baligiliwane ba:mu. <sup>30</sup> †††Gode da amane sia:i, “Nisu da dabemu, Na da dabe imunu!” E da eno amane sia:i, “Hinadafa da Ea fi dunuma fofada:mu!”

<sup>31</sup> Esalalala Gode da se dabe iasu ima:ne, osobo bagade dunu Ea lobo ganodini gagusia, amo da baligiliwane beda:su liligi.

<sup>32</sup> Dilia musa: Gode Ea hou lalegagui eso bu dawa:ma. Amo esoga, dilia Gode Ea hadigi ba:i dagoiba:le, dilia se bagade nabaloba hame dafai.

<sup>33</sup> Dunu eno ba:ma:ne, eno dunu ilia dili fasu amola dilima gadesu. Eso enoga, ilia da dili fi dunuma agoane hamonoba, dilia da dili fi dunu fidima:ne ilima gilisimusa: amola gaga:musa: dawa:i. <sup>34</sup> Dilia da se iasu diasu hawa: hamosu dunu ilia se nabasu, gilisili se nabasu. Eno dunu da dili liligi gasawane fedele gagulaligiloba, dilia da mae dawa:le hahawane ba:i. Dilia da liligi ida:iwane galu amo eso huluane dialalalumu liligi gagui dagoi, amo dawa:beba:le, hahawane ba:i. <sup>35</sup> Amaiba:le, dilia da hobea bidi ida:iwane

†† 10:27: Aisaia 26:11      §§ 10:28: Mousesee ea Malasu 17:6, 19:15

\*\*\* 10:29: Gadili Asi 24:8      ††† 10:30: Mousesee ea Malasu 32:35-36

lamuba:le, dogo denisisu hou mae yolesiagama. <sup>36</sup> Dilia Gode Ea hanai hamoma:ne amola Ea hahawane imunu ilegele sia:i liligi lama:ne, mae ougili hahawane mae yolesili ouesaloma. <sup>37</sup> †††Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Fonobahadi ouesalu,  
misunu Dunu da misunu.  
E masea, hedolowane doaga:mu.

<sup>38</sup> Be Na moloidafa hamoi fi dunu da dafawaneyale dawa:beba:le, esalalalumu.

Be afae afae da sinidigili, Na hou yolesisia,  
Na da ilima hahawane hame ganumu!”

<sup>39</sup> Be ninia da bu sinidigili gaga:su yolesimu hame dawa:. Be ninia da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea gaga:su lai dagoi.

## 11

Dafawaneyale Dawa:be Lalegagusu Hou

<sup>1</sup> Dafawaneyale dawa:su hou da agoaiwane gala. Ninia da hobe misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu da dafawane misunu ninia dafawaneyale dawa:be amola siga hame ba:su liligi ninia dafawaneyale dawa:be. <sup>2</sup> Siba fi dunu mogili da amo dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, Gode da ilima hahawane galu. <sup>3</sup> \*Gode da Ea Sia: (amo da hame ba:su liligi) amoga E da osobo bagade, mu amola liligi huluane (amo da siga ba:su liligi), amo hahamoi. Ninia da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le amo dawa:.

*Ga:ine amola A:ibele*

<sup>4</sup> †A:ibele da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, gobele salasu liligi amo da Ga:ine ea iasu baligi, Godema i. Ea dafawaneyale dawa:su hou ba:beba:le, Gode da ea iasu hahawane ba:beba:le, E da A:ibele, moloidafa hamoi dunu ba:i. A:ibele da hemonega bogoi dagoi, be ea dafawaneyale dawa:su hou da wali eso ninima olelesu liligi gala.

*Inoge*

<sup>5</sup> †Inoge da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, e da mae bogole, dunu mae ba:ma:ne, Gode da e muagado lale gadoi. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Gode da Inoge ea hou hahawane ba:lalu, Hebene sogega lale gadoi.” <sup>6</sup> Gode da dunu amo da dafawaneyale dawa:su hou hame lalegagusia, hahawane ba:mu hamedej ba:sa. Nowa dunu da Godema misusa: dawa:sea, e da Gode da esala amola nowa da Gode Ea hou hogoi helese, Gode E da ema bidi imunu, amo

††† 10:37: Haba:gage 2:3-4 \* 11:3: Mui 1:1; Gesami Hea:su 33:6, 33:9; Yone 1:3 † 11:4: Mui 4:3-10 ‡ 11:5: Mui 5:21-24

dafawaneyale dawa:beba:le fawane Godema doaga:mu logo ba:mu.

*Nowa:*

<sup>7</sup> §Nowa: da dafawaneyale dawa:beba:le, e da Gode Ea sisasu amo hobeas misunu siga hame ba:su hou, amo nabi. E da Gode sia: nababeba:le, dusagai hamone, e amola ea sosogo fi gaga:i dagoi ba:i. Amaiba:le, osobo bagade fi dunu huluane ilia fofada:nanu, bogosu dabe iasu lai. Be Gode da Nowa: ea dafawaneyale dawa:su hou ba:beba:le, amo dunu afadenene bu moloidafa hamoi ba:i.

*A:ibalaha:me*

<sup>8</sup> \*\* A:ibalaha:me da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, soges amo da Gode da ema imunu ilegele sia:i amola amoga doaga:musa: gadili masa:ne sia:i, e da Gode Ea sia: nabawane hamoi. E da ea soges yolesili, soges amo e da hame dawa:i soges, amoga doaga:musa: asi. <sup>9</sup> ††E dafawaneyale dawa:beba:le, ga fi dunu agoane, soges amo Gode da ema hobeas imunu ilegele sia:i, amo ganodini esalu. E da abula diasu ganodini esalu. Ea mano, Aisage amola Ya:igobe, da Gode Ea hahawane dogolegele iasu lai dagoi. Ela amolawane da abula diasu ganodini esalu. <sup>10</sup> A:ibalaha:me da moilai bai bagade amo Gode da hahamoi, hamedafa mugulumu moilai, amo ganodini esalumusa: e da oesalebeba:le, gadili asili, abula diasu ganodini esalu.

<sup>11</sup> ††A:ibalaha:me da mano hamomu hamedene da:i hamoi amola Sela da da:i hamoiba:le, mano lalelegemu hamedei ba:i. Be A:ibalaha:me da Gode da ema imunu ilegele sia:i dafawaneyale dawa:beba:le, e da mano hamoi dagoi. <sup>12</sup> §§A:ibalaha:me ea bogomu da gadenene ba:i. Be amo dunu egaga fi misi dunu ilia da gasumuni idi defele amola wayabo bagade bega: sa:i idi (idimu hame gala), defele ba:sa.

<sup>13</sup> \*\*\* Amos dunu huluane da dafawaneyale dawa:su lalegaguiwane bogoi. Iliad da Gode Ea imunu ilegele sia:i liligi hame ba:i. Be fedeges agoane, ilia amo liligi sedagaga manebe ba:i. Ba:beba:le, ilia hahawane ba:i. Iliad da ga fi dunu agoane, osobo bagadega ahoanebe, dunu huluane nabima:ne sia:su.

<sup>14</sup> Agoaiwane sia:su dunu da ilia sogedafa amoga fimusa: hogosa, amo noga:le olelesa. <sup>15</sup> Iliad yolesi soges amoga bu sinidigimu logo hanaiwane ba:sa:besa:le, ilia soges yolesi amo bu hame dawa:lalu. <sup>16</sup> Be ilia da baligili noga:i soges

§ 11:7: Mui 6:13-22 \*\* 11:8: Mui 12:1-5 †† 11:9: Mui 35:27 †† 11:11: Mui 18:11-14, 21:2 §§ 11:12: Mui 15:5, 22:17, 32:12 \*\*\* 11:13: Mui 23:4; 1 Hou Olelesu 29:15; Gesami Hea:su 39:12

hogosu, amo Hebene soge. Amaiba:le, Gode da ilima esaloma:ne moilai bai bagade hahamoi dagoiba:le, ilia da Ema “Ninia Gode” dio asuliba:le, Gode da hame gogosiasa.

*Gode Ea Fidafa Dunu da Adoba:su Ba:beba:le Hame Dafai.*

Bai ilia hobe a misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu dafawaneyale dawa:i.

17 †††A:ibalaha:me da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, Gode da ema adoba:su oleleloba, e da eagofe Aisage gobe le salas u Godema imunusa: dawa:i galu. Gode da A:ibalaha:mema fawane hobe a imunu ilegele sia:i, be e da mae hihini ea mano Godema imunusa: dawa:i galu.

18 †††Gode da musa: ema sia:i galu, “Aisage ea mano lalelegemuba:le, digaga fi amo Na dima imunu ilegele sia:i defele da bagade ba:mu.” 19 Gode da Aisage ea bogoi bu wa:legadolesimusa: defele esala, amo A:ibalaha:me da dafawaneyale dawa:i. Amaiba:le, e da fedege agoane, Aisage bogole, bu ea mano esaloma:ne wa:legadoi, amo ba:i.

20 §§§Aisage da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, e da Ya:igobe amola Iso elama Gode da hobe a elama hahawane imunu ilegele sia:i.

21 \*Ya:igobe da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, ea bogomu gadenenoba, e da Yousefe ea mano elama, ela da Gode Ea hahawane imunu hou ba:mu sia:i. E da ea daguluga ili, Godema nodone sia:ne gadii.

22 †Yousefe da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, ea bogomu gadenenoba, e da Isala:ili dunu da Idibidi yolesili ga masunu sia:i amola ea gasa gaguli masa:ne sia:i.

23 †Mousese ea ame amola ada, da dafawaneyale dawa:beba:le, Mousese da laleleleloba, ela da oubi udiana amoga e wamolegei. E da mano noga:idafa ela ba:beba:le, ela mae beda:iwane Felou ea sema hame nabi.

24 §Mousese da dafawaneyale dawa:beba:le, e da asigilabeba:le, e da Felou idiwi amo ea fofoi mano esalumu higa:i. 25 E da eso bagahame wadela:i hou amo ganodini esalumu higa:iba:le, Gode Ea fi dunu defele gilisili se nabimu hanai galu. 26 E da Gode Ea hobe a imunu bidi dawa:beba:le, e da Idibidi muni amola liligi ida:iwane mae dawa:le, Gelesu Ea hawa: hamomuba:le se nabasu da baligili hou ida:iwane dawa:i galu. 27 \*\*Mousese da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, e da Idibidi hina

††† 11:17: Mui 22:1-14 ††† 11:18: Mui 21:12 §§§ 11:20: Mui 27:27-29, 39-40 \* 11:21: Mui 47:31-48:20 † 11:22: Mui 50:24-25; Gadili Asi 13:19 † 11:23: Gadili Asi 2:2, 1:2 § 11:24: Gadili Asi 2:10-12 \*\* 11:27: Gadili Asi 2:15

bagade ea ougi hou amoba:le mae beda:ne, Idibidi soge yolesili asi. E da fedege agoane, siga hame ba:su Gode amo ba:beba:le, hame beba:i.

28 ††E da dafawaneyale dawa:beba:le, Baligisu Lolo Nasu hemoi. Ea sia:beba:le, Bogosu A:igele da Isala:ili magobo dunu mano mae medole legema:ne, Isala:ili dunu da ilia logoga sibi maga:me fogaga:la:i.

29 ††Isala:ili dunu da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da Maga:me Hano ganodini hafoga:iba:le, degesu logo hamoi. Amoga, ilia da hahawane degei dagoi. Be Idibidi dunu da degemusa: dawa:beba:le, huluane hanoga na dagoi ba:i.

30 §§Isala:ili dunu da dafawaneyale dawa:su hou lale-gaguiba:le, ili da Yeligou moilai bai bagade eso fesuale sisiga:le mogodigili, Yeligou gagoi da mugululi sa:i dagoi.

31 \*\*\*Aie heda:i uda La:ihabe da dafawaneyale dawa:beba:le, Isala:ili desega misi dunu aowale, wamolegei. Amaiba:le, Gode Ea hou hame nabasu dunu da bogogia:loba, e da hame bogoi.

32 †††Be bu sia:mu da hamedei. Olelemu da hamedeiba:le, na da Gidione, Bala:ge, Sa:masane, Yefeda, Da:ibidi, Sa:miuele amola balofede dunu, amo ilia hou hame olelemu. 33 †††Be ilia da dafawaneyale dawa:beba:le, soge fi bagade amoga gegenanu, hasalasu. Ili hou ida:iwane hamobeba:le, Gode Ea imunu ilegele sia:i liligi afae afae lai. Ili gasonasu laione wa:me ilia lafi ga:si. 34 §§§Ili lalu bagade haba:dosu. Dunu da ili gobiheiga medomusa: dawa:loba, ilia hobea:i. Ili da gasa hame ba:i, be bu afadenene gasa bagade hamoi. Ili gegesu ganodini gasa bagade ba:su. Ili ga fi dunu ilia gegesu dunu fane legei.

35 \*Dafawaneyale dawa:beba:le, uda da ilia fi dunu bogoi amo uhini wa:legadoi ba:i. Eno, ilia da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusudafa lamu hanaiba:le, ilia se iasu diasu logo doasi ba:loba hame hobea:i. Be dunu ilima se iawane medole legei, amo ilia hame higa:i. 36 †Mogili, eno dunu da ilima gadesu amola fasu. Dunu eno da mogili sia:inega la:gili, se iasu diasu ganodini sali.

37 †Mogili, dunu eno da igiga medoi. Mogili ilia sogamogoa hedofasu. Mogili ilia gobihei bagade amoga medole

†† 11:28: Gadili Asi 12:21-30 †† 11:29: Gadili Asi 14:21-31 §§ 11:30:

Yosiu 6:12-21 \*\*\* 11:31: Yosiu 6:22-25, 2:1-21 ††† 11:32: Bisisu

6:11-8:32, 4:6-5:31, 13:2-16:31, 11:1-12:7; 1 Sa:miuele 16:1-1 Hina bagade 2:11; 1

Sa:miuele 1:1-25:1 ††† 11:33: Da:niele 6:1-27 §§§ 11:34: Da:niele 3:1-30

\* 11:35: 1 Hina bagade 17:17-24; 2 Hina bagade 4:25-37 † 11:36: 1 Hina

bagade 22:26-27; 2 Hou Olelesu 18:25-26; Yelemaia 20:2, 37:15, 38:6 † 11:37:

2 Hou Olelesu 24:21



legei. Ilia da:i nabadowane, sibi o goudi amo ea gad-  
 ofo houga:i amo fawane salawane, hame gaguiwane, se  
 nabawane, enoga fasawane, udigili ahoanu. <sup>38</sup> Ilia da  
 noga:le hamobeba:le, osobo bagade da ilia amo ganodini  
 esaloma:ne defele hame ba:sa. Ilia ga fi dunu agoane, udigili  
 gele gelabo amola uli dogoi amo ganodini golaiwane udigili  
 ahoanu.

<sup>39</sup> Ilia da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, mae  
 dafane, ilia hou da ida:iwane ba:su. Be ilia da Gode Ea  
 dafawane imunu ilegele sia:i liligi hame lai. <sup>40</sup> Bai Gode  
 da baligiliwane ninima imunusa:, amola ilia amola ninia,  
 gilisili moloidafa E da hamomusa: dawa:beba:le, ilia da amo  
 imunu ilegele sia:i liligi hame ba:i.

## 12

### *Ninia Ada Gode*

<sup>1</sup> Be amo dunu bagohame da ninima Gode Ea hou ba:su  
 dunu esala. Amaiba:le, ninia da ilia hou defele, logo ga:su  
 liligi huluane amola wadela:i hou amo da hedolowane  
 nini bu la:gisa, amo huluane fadegamu da defea. Ninia  
 hehenasu amo Gode da ninima olelei, amo mae yolesili  
 ha:giwane hehenamu da defea. <sup>2</sup> Ninia mae beba:le, Yesu  
 (ninia dafawaneyale dawa:su hou muni hemosu amola  
 dagosu Ouligisu Dunu) amo fawane ba:mu da defea. E da  
 bulufalegeiga bogomu dawa:beba:le, Ea hou hame yolesi.  
 Be E da hahawane hou amoga doaga:musa: dawa:beba:le,  
 bulufalegeiga bogomuba:le gogosiasu hou mae dawa:le,  
 E da wali Gode Ea Hinadafa Fisu afodafa la:ididili fisa.  
<sup>3</sup> Ea se nabasu dawa:ma! Wadela:i hamosu dunu da  
 Ema nimiwane ha lai. Amaiba:le, dilia da da:i dioiba:le,  
 dafawaneyale dawa:su hou yolesimu da defea hame. <sup>4</sup> Dilia  
 da wadela:i hou amoma gegenana. Be amoga dilia da hame  
 medole legei ba:sa. <sup>5</sup> \*Gode da ninima dogo denesima:ne  
 "Na mano!" sia:sa. Dilia da amo sia: gogoleila:?

E da amane sia:sa,

"Na mano! Hina Gode da dima dia hou hahamoma:ne  
 sia:sea,

Ea sia: nabima! E da dima gagabole sia:sea, mae da:i  
 dioma!

<sup>6</sup> Bai Hina Gode da Ea dogolegei mano huluanema ilia hou  
 hahamoma:ne sia:sa.

Nowama E da 'Na mano' sia:sa,

E da dawa:digima:ne se dabe iasu iaha!"

<sup>7</sup> Dilia da se iasu nabasea, amo da ada ea hou agoane dil-  
 ima maha dawa:beba:le, mae da:i dioma. Bai amo se nabasu

\* 12:5: Yoube 5:17; Malasu 3:11-12

da Gode da dili da Ea mano dawa:beba:le, agoane hamosa. Osobo bagade ada huluane da ilia manoma dawa:digima:ne se iasu iaha. <sup>8</sup> Be dilia Gode Ea mano huluane amo defele ilia dawa:digima:ne se iasu laha hame ba:sea, amo dilia da manodafa hame be fa mano fawane esala olelesa. <sup>9</sup> Ninia osobo bagade ada da ninima se iasu iabeba:le, ninia bu beda:iwane ilima nodoi. Amaiba:le, ninia A:silibu Adadafa, Ema baligiliwane nabasu hou hamone, esalalalumu da defea.

<sup>10</sup> Ninia osobo bagade ada, ilia hanaiba:le, eso bagahame amoga ninima se iasu. Be Gode da nini fidima:ne, nini Ea hadigi gilisili lama:ne, dawa:digima:ne se iasu iaha.

<sup>11</sup> Ninia Gode Ea se iasu labeba:le, amo esoga hahawane hame gala, se naba. Be fa:no, amo se dabe iasu amoga ninia hou bu hahamoiba:le, hou ida:iwane bu lai dagoiba:le, ninia moloidafa olofosu hou bu fage agoane legelalu, Gode Ea se iasu bidi noga:i ba:mu.

*Fada:i Sia: amola Sisasu Sia;*

<sup>12</sup> †Amaiba:le, dilia lobo gagua gadoma:ne amola dilia muguni yagugui gasa lama:ne, dogo denesima! <sup>13</sup> ‡Fedege agoane, emo gasuga:igi dunu da mae dafane hahawane uhinisima:ne, logo moloidafa amoga fawane masa.

<sup>14</sup> Dunu huluanema olofosu hamoma:ne hogoi helema. Hadigi hame hamoi dunu da Hina Gode hamedafa ba:mu, amo dawa:beba:le, eso huluane hadigi hou hogoma.

<sup>15</sup> §Dilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu yolesili, beba:sa:besa:le, dawa:ma! Dunu afae da gamogai gisi agoane heda:le, bagadewane wili gala:le, dunu eno ilia hou wadela:mu da defea hame galebe. <sup>16</sup> \*\*Dunu afae da wadela:i uda lasu hou o Iso agoane, a:silibu hou mae dawa:le, ha:i manu afadafa fawane hanaiba:le ea ada hobea magobo manoma nana imunu liligi huluane bidi lai dagoi, agoaiwane maedafa hamoma! <sup>17</sup> ††Iso da fa:no ea ada magobo manoma imunu nana liligi bu lamusa: dawa:i galu. E da dinanu, amo logo hogoi helele, be ea hou bu sinidigimusa: hamedei ba:beba:le, logo ga:si dagoi ba:i. <sup>18</sup> ††Dilia da Isala:ili fi dunu defele, liligi gaguli ba:su dawa: liligi, amo Sainai Goumi laluga bagade nenanu, gasi bagade amola gulu bagebe alaloyo ganodini hamonanu, amo goumiga hame doaga:i. <sup>19</sup> Ili da dalabede sia: amola sia:dafa nabi. Ili amo sia: nabaloba, beda:iba:le bu

† 12:12: Aisaia 35:3 ‡ 12:13: Malasu 4:26 § 12:15: Mousesee ea Malasu 29:18 \*\* 12:16: Mui 25:29-34 †† 12:17: Mui 27:30-40 †† 12:18: Gadili Asi 19:16-22, 20:18-21; Mousesee ea Malasu 4:11-12, 5:22-27

mae nabima:ne ha:giwane edegei. <sup>20</sup> §§Bai ilia da sia: amo, “Dunu o ohe fi o eno liligi da goumi digili ba:sea fawane, ilia igiga medole legei dagoi ba:mu!” Ilia da amo sia:iba:le beda:ne, nabimu higa:i galu. <sup>21</sup> \*\*\*Ba:su liligi da bogomuwane beda:ma:ne agoai galebe. Amaiba:le, Mousesese da hi beda:iba:le amane sia:i, “Na da bagadewane beda:iba:le, yagugusa!”

<sup>22</sup> Be dilia da Saione Goumi amola Esalebe Gode Ea Moilai Bai Bagade amo Hebene ganodini gagui Yelusaleme (amo ganodini a:igele dunu osea:idafa esalebe ba:sa), amoga doaga:i dagoi. <sup>23</sup> Dilia da Gode Ea degabo lalelegei mano amo ilia dio da Hebene ganodini dedei, amo ilia hahawane gilisisuma doaga:i dagoi. Dilia da Gode, amo da fifi asi gala dunu huluanema Fofada:su gala, amola noga:i dunu amo ilia a:silibu Gode da afadenene moloidafa hamoi dagoi, ilima doaga:i dagoi. <sup>24</sup> †††Dilia da Yesu, amo da gahebolo Gousa:su Sema hahamoi dagoi, amola maga:me fogaga:gala:i, amo Ea imunu liligi da A:ibele ea maga:me amo imunu hou baligisa, amoma doaga:i dagoi.

<sup>25</sup> †††Amaiba:le, dawa:ma! Sia:su dunu Ea sia: nabima:ne mae higama. Nowa da sisasu dunu e da osobo bagadega Gode sia:i liligi olelei, amo hame nabaloba, e da hobeale masunu logo hame ba:i. Amaiba:le, ninia Sisasu Dunu amo da Hebene amoga sia:sea, amo hame nabasea, hobeale masunu logo hamedafa ba:mu. <sup>26</sup> §§§Sisasu Dunu da musa: Ea sia:ga osobo bagade fawane ugugui. Be E da hobe hamoma:ne, amane sia:i, “Na da bu afadafa fawane eno, osobo bagade amola mu ugugumu!” <sup>27</sup> E da “afadafa eno” sia:beba:le, amo hahamoi liligi da uguguli, mugululi, hamedafa ba:mu, amo ninia noga:le dawa:. Be hame mugulumu dialumu liligi da amaiwane dialumu.

<sup>28</sup> Amaiba:le, ninia da hobe Hinadafa Hou amo da mugulumu hamedei liligi, amo ba:musa: dawa:beba:le, ninia da Godema hahawaneba:le, E da nini hahawane ba:ma:ne, Ema beda:iwane nodomu da defea. <sup>29</sup> \*Bai ninia Gode da gugunufinisimusa: lalu agoane gala.

## 13

*Gode Hahawane Ba:ma:ne Ninia Habodane Hamoma:bela:?*

<sup>1</sup> Dilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi afadafa hamoi dagoiba:le, dilia enoma enoma asigiwane hamonanoma!

§§ 12:20: Gadili Asi 19:12-13      \*\*\* 12:21: Mousesese ea Malasu 9:19

††† 12:24: Mui 4:10      ††† 12:25: Gadili Asi 20:22      §§§ 12:26: Ha:ga:iai

2:6      \* 12:29: Mousesese ea Malasu 4:24

2 \*Dilia da ga fi dunu dilia diasuga aowamusa: mae gogolema! Bai mogili agoane hamobeba:le, mae dawa:iwane a:igele dunu aowai dagoi. 3 Dilia se iasu diasu ganodini sali dunu dawa:sea, fedege agoane dilia se iasu diasu ganodini sali amo defele ilima asigima. Dunu da se nababeba:le, dilia ili se nabasu gilisili lai dagoi amo defele ilima asigima.

4 Dunu huluane da uda lasu houdafa amoma nodomu da defea. Dunu da ea uda fawane lamu amola uda da egoa ema fawane fima:mu. Be Gode da wadela:i uda lasu hamosu dunu amola inia uda adole lasu dunu, ilima se dabe iasu ima:ne fofada:mu.

5 †Muni hanai hou maedafa dawa:ma. Dilia lai liligi lai dagoiba:le, hahawane ba:ma. Eno lamusa: mae dawa:ma. Bai Gode da amane sia:i, “Na da di hamedafa yolesimu. Na da di hame yolemu!” 6 †Amaiba:le, ninia da mae beda:iwane amane sia:mu da defea, amane,  
 “Hina Gode da na fidisu esala.  
 Na da hamedafa beda:mu.  
 Dunu eno da na gugunufinisimu hamedei!”

7 Dilia musa: Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu, amo ilia Gode Ea Sia: dilima olelei, amo bu dawa:ma. Ili esalusu hou amola ilia bogosu hou, amo bu dawa:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou defele hamoma. 8 Yesu Gelesu da aya, wali amola eso huluane, mae afadenene amaiwane musa: esalu amola wali esala amola hobe esalalalumu. 9 Dilia da ogogosu hisu sia: nababeba:le, logodafa yolesisa:besa:le, dawa:ma. Dilia da ha:i manu Sema mae dawa:le, Gode Ea hahawane dogolegele iasu dawa:beba:le fawane, gasawane a:silibu hou hamomu da defea. Mogili da amo ha:i manu sema bagade nabawane hamosa. Be amo sema da ilia hou hame fidisa. 10 Yu Gobele salasu dunu da Yu sia:ne gadosu diasu amo ganodini hawa: hamosa, amo fedege agoane ninia gobele salasu liligi oloda da:iya ligisi, amo manusa: da ilima sema bagade.

11 §Yu gobele salasu Ouligisu dunu da ohe fi ilia maga:me Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini gobele salasu agoane, Gode da wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, gaguli maha. Be ilia ohe fi da:i hodo, moilai gagoi amo gadili gobesisa. 12 Amo defele, Yesu da dunu ilia wadela:i hou nigima: agoane Ea maga:mega doga:ma:ne, moilai bai bagade gadili bogoi dagoi. 13 Amaiba:le, ninia fedege agoane, moilai yolesili, gadili asili, gilisili Ea gogosiasu dadawa:mu da defea. 14 Bai osobo bagade guiguda: ninia

\* 13:2: Mui 18:1-8, 19:1-3 † 13:5: Mousese ea Malasu 31:6, 31:8; Yosiua 1:5

† 13:6: Gesami Hea:su 118:6 § 13:11: Gobele Salasu 16:27

amo ganodini esaloma:ne, eso huluane dialalalumu moilai bai bagade hame ba:sa. Ninia da moilai bai bagade hobe misunu liligi hogolala. <sup>15</sup> Amaiba:le, ninia Yesu Ea Dioba:le Godema nodone gobele salasu hou hamomu da defea. Amo gobele salasu hou da ninia lafidili Gelesu da Hina Godedafa sia:sa, amola Godema nodosa. <sup>16</sup> Mae gogolema! Hou ida:iwane hamoma amola dunu eno dunu eno fidilaloma. Bai amo da fedege agoane, gobele salasu hou. Amola Gode da amo gobele salasu hou hahawane ba:sa.

<sup>17</sup> Dilia ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma. Iia da Godema ilia hawa: hamoi amo fofada:muba:le, ilia mae helefili dilia a:silibu hou ouligisa. Dilia da ilia sia: nabasea, ilia da hahawane hamomu. Be dilia da ilia sia: hame nabasea, ilia da:i dioiwane hawa: hamomuba:le, dilia hou hame fidimu. <sup>18</sup> Dilia nini fidima:ne, Godema sia:ne gadolaloma! Ninia da eso huluane hou ida:iwane hamomu hanaiba:le, ninia asigi dawa:su da ledi hamedei amo dawa:.

<sup>19</sup> Amola Gode da na dilima bu asunasima:ne, dilia baligiliwane sia:ne gadoma:ne, na dilima ha:giwane edegesa.

### *Dagomusa: Sia:ne Gadosu*

<sup>20-21</sup> Hina Gode Yesu da gobele salasu hamoma:ne bogobeba:le, eso huluane dialalalumu gousa:su Sema dafawane hamoi dagoi. Yesu da amo gobele salasu hou hamobeba:le, ninia Sibi Ouligisu Bagade hamoi dagoi. Gode da Yesu Ea bogoi wa:legadolesi. Gode, ninia Olofosu Iasu, E da dilima, Ea hawa: hamomusa: defele, dilima liligi huluane imunu amola ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, Ea hanai hou huluane ninia dogo ganodini hamomu, da defea. Yesu Gelesu da eso huluane hadigiwane esalumu. Amaiba:le Ema nodonanumu da defea. Ama.

### *Sia: Dagosu*

<sup>22</sup> Na fi dunu! Na dilima ha:giwane edegesa. Amo dogo denesisu sia: mae yolesili, gebewane nabima! Amo meloa na dilima dedene i da sedagadafa hame.

<sup>23</sup> Louma gamane da ninia fi dunu, Dimodi, amo ea se iasu diasu logo doasi dagoi. E da hedolowane nama doaga:sea, na dili ba:la masea, e dili ba:ma:ne sigi misunu.

<sup>24</sup> Dilia da ouligisu dunu amola Gode Ea fi dunu hulanema ninia asigi sia: adosima. Ninia fi dunu Idali soge ganodini da dilima asigi sia: adosisa.

<sup>25</sup> Gode da Ea hahawane dogolegele iasu dilima ima:ne na dawa:lala.

Sia: Ama Dagoi

## Ya:mese

(Da:i Sia:-James; Modu-James; Bisini-Jems)

*Hidadea Sia:*

Dedesu Dunu Ya:mese

Ya:mese meloa dedei amo ganodini da “Gode Ea fa:no bobogesu fi ilia osobo bagade bega: bega: esala” ilima hou olelesa. Ya:mese meloa da hou hisu hisu olelesa. Bagade gagui dunu, hame gagui dunu, adoba:su hou, sia:ga gegesu, eno dunuma fofada:su hou, gasa fi hou, moloidafa sia:ne gadosu hou amola hou hisu hisu bagadewane olelesa. Bai bagade amo meloa ganodini dedei da dunu da Yesu Ea hou lalegagui galea, e da ea asigi dawa:su ganodini dafawaneyale dawa:su hou amo fawane hame, be e da hou ida:iwane Yesu Gelesu Ea hou agoane gilisili hamosea, e da Yesu Ea hou dafawane lalegagui dagoi olelesa.

*Sia: Dedei.*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1

2 Dafawaneyale Dawa:su Hou

amola Bagade Dawa:su Hou...Sia:alalo 1:2-8

3 Bagade Gagui amola Hame Gagui ...Sia:alalo 1:9-11

4 Adoba:su Hou ...Sia:alalo 1:12-18

5 Nabima amola Hamoma ...Sia:alalo 1:19-27

6 Gode da Dunu Huluane Defele Ba:sa ...Sia:alalo 2:1-13

7 Dafawaneyale Dawa:beba:le Hawa: Hamoma ...Sia:alalo 2:14-26

8 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu Gona:su Hou ...Sia:alalo 3:1-18

9 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu

amola OsoboBagade Hou...Sia:alalo 4:1-5:6

10 Eno Olelesu ...Sia:alalo 5:7-20

*Ya:mese*

<sup>1</sup> \*Na da Ya:mese, Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, Ea hawa: hamosu dunu esala. Na da dilia Gode Ea fi dunu osobo bagade fifi asi gala amo ganodini esala, dilima asigi sia: dedesa.

*Dafawaneyale Dawa:su Hou amola Bagade Dawa:su Hou*

<sup>2-3</sup> Na fi dunu! Adoba:su hou hisu hisu da dilima doaga:sea, mae da:i dione, hahawane ba:ma! Bai Gode da dilima adoba:su hou amo logo hame hedofasea, dilia da mae dafane lelebeba:le, bu gasawane leloma:ne dawa:mu.

<sup>4</sup> Be Gode da dilia hou afadenene ida:idafa hamomusa: dawa:lalebeba:le, dilia amo hou ida:iwanedafa amoga

\* 1:1: Ma:diu 13:55; Maga 6:3; Asunasi Dunu Iliia Hou 15:13; Gala:isia 1:19

doaga:ma:ne, mae dafane gebewane hahawane masa. <sup>5</sup> Be nowa dunu da bagade dawa:su hou hame galea, defea, e da amo lama:ne Godema sia:ne gadomu da defea. Gode da dunu huluane ilima mae hihini hahawane dogolegele imunusa: dawa:beba:le, E da amo hou imunuu. <sup>6</sup> Be dilia Godema sia:ne gadosea, dilia logo osea:i hame, be afae fawane asili, dafawaneyale dawa:iwane sia:ne gadomu da defea. Be nowa da dafawaneyale hame dawa:sea, e da hano gafului foga sefasisa agoane ba:sa. <sup>7</sup> - <sup>8</sup> Agoai dunu, e da la:ididili la:ididili logo aduna masusa: dawa:beba:le, e da Hinadafa da ema ea hanai liligi imunusa: hamedei agoane ba:mu.

### *Bagade Gagui amola Hame Gagui*

<sup>9</sup> Yesu Ea fa:no bobogesu dunu liligi hame gagui dunu, amo Gode da gaguia gadosea, e da hahawane ba:mu da defea. <sup>10</sup> †Be Gode da liligi bagade gagui dunu ea hou fonobosea, e amola hahawane ba:mu da defea. Bai bagade gagui dunu ilia da hedolo biomu gisi amo ea sogea defele hedolo mugulumu. <sup>11</sup> Eso ma:sea, gia:i bagadeba:le, amo gisi da hedolo biole, gugunufinisi dagoi ba:sa. Amo defele, bagade gagui dunu da bidi lasu hawa: hamonanea, e da hedolowane gugunufinisi dagoi ba:mu.

### *Adoba:su Hou*

<sup>12</sup> Nowa dunu da adoba:su hou amo ganodini ea hou hame yolesisia, e da hahawane gala. Bai e da mae yolesili, amo adoba:su hou baligisia, Gode da Ema asigi dunu ilima imunuu ilegele sia:i liligi amo esalusudafa habuga, bidi agoane ema imunuu.

<sup>13</sup> Be adoba:su hou da ema dafama:ne olelemusa: doaga:sea, “Gode da nama dafama:ne olelesa!” amo sia:mu da defea hame. Bai wadela:i dafama:ne adoba:su hou da Godema doaga:mu da hamedei. Amola E da dunu afae ema dafama:ne hamedafa adoba:sa. <sup>14</sup> Be adoba:su hou da dunu hiougisia, e da fedege agoane hisu wadela:i hanai asigi dawa:suga saniga:i dagoi ba:sa. <sup>15</sup> Amasea, ea wadela:i hanai hou da ea dogo ganodini wadela:i hou mano agoane hamone, amo da lalelegesea wadela:i houdafa ba:sa. Amasea, wadela:i hou da asigilasea, amo da mano eno hamosa, amo da bogosu.

<sup>16</sup> Na dogolegei fi dunu! Na da Sa:ida:ne ea dilima ogogomu higa:i gala mabu.

<sup>17</sup> Ida:iwane iasu liligi huluanedafa da Hebene sogega maha. Gode, amo da muagado gamali huluane hahamoi dunu, E da afadenemu mae dawa:le, gasi hamomusa:

† 1:10: Aisaia 40:6-7

sinidigimu hame dawa:. E da iasu liligi ida:iwane gala huluane iaha. <sup>18</sup> Gode da hanaiba:le, Ea Sia: dafawane amoga nini hahamoi dagoi. Ea da nini Ea hahamoi liligi amoma bisilua esaloma:ne, nini hahamoi dagoi.

*Nabima amola Hamoma*

<sup>19</sup> Na dogolegei fi dunu! Dawa:ma! Dunu huluane ilia ha:giwane nabimu da defea. Be hedolowane bu mae adole ima amola hedolo mae ougima. <sup>20</sup> Osobo bagade dunu ilia ougi hou da Gode Ea ida:iwane hawa: hamosu hame fidisa. <sup>21</sup> Amaiba:le, wadela:i hou amola nigima: hou huluane yolesima. Godema nabasu hou hamoma. Gode Ea sia: amo da dilima gaga:su liligi, E da dilia dogo ganodini hawa: agoane bugimusa: dawa:. Dilia amo sia: lalegaguma.

<sup>22</sup> Dilia ogogole Gode Ea sia: gega fawane mae nabima. Be Gode Ea sia: nabawane hamoma. <sup>23</sup> Nowa dunu da Gode Ea sia: gega nabalu be nabawane hame hamosea, amo da dunu e da ea odagi ba:ma:ne daya ba:su ganodini ba:sa agoane. <sup>24</sup> Amo dunu da ea odagi ea ba:su ba:lalu, asili, e da hedolowane ea odagi ba:su hou bu gogolesa.

<sup>25</sup> Be nowa da sema ida:iwanedafa (amo da osobo bagade dunu halegalewane masa:ne hamosa), amo e da ha:giwane mae yolesili ba:sea amola nabawane mae gogolele hamonanea, amo dunu da osobo bagadega esalea, Gode Ea hahawane dogolegele iasu ba:mu.

<sup>26</sup> Nowa dunu da Gode Ea hou lalegagui dagoi hi dawa:sea, defea, e da ea gona:su amoma ouligisuwane esalumu da defea. Nowa dunu da ea gona:su amoma ouligisawane hame esalea, e da Gode hame dawa: amola hi da hima ogogosa.

*Godema Fa:no Bobogesu Houdafa*

<sup>27</sup> Ada Gode da Ema fa:no bobogesu houdafa amo fawane hahawane dogolegele ba:sa. Gode da Ema fa:no bobogesu houdafa agoane ba:sa:- Amo da guluba: mano ouligisu hou, didalo se nababeba:le ouligisu hou, amola wadela:i osobo bagade hou amoga afafasu hou.

## 2

*Gode da Dunu Huluane Defele Ba:sa*

<sup>1</sup> Na fi dunu! Dilia da Hina Gode Yesu Gelesu, hadigi Hinadafa, amo Ea hou lalegaguiba:le, dilia dunu eno ilia dabua ba:su dawa:beba:le, ilima hisu hisu agoane hamomu da dilima hamedei. <sup>2</sup> Agoane dawa:ma! Dilia gilisisu amoga bagade gagui dunu gouli lobo sogoga salasu, abula ida:iwane ga:i amola hame gagui dunu abula wadela:i ga:i,



ela gilisili masea, <sup>3</sup>\* - <sup>4</sup> dilia bagade gagui dunu ema amane sia:sea, “Fisu ida:iwane guiguda: fima!” be hame gagui dunuma amane sia:sea, “Di ga leloma o na emo gadenene fima!” dilia amane sia:sea, dilia dunu hisu hisu agoane ba:sa amola dilia asigi dawa:su ganodini wadela:le fofada:beba:le, dunu da hisu hisu ba:sa amo olelesa.

<sup>5</sup> Na dogolegei fi dunu! Nabima! Gode da hame gagui dunu ilia baligiliwane dafawaneyale dawa:su hou amola Ea Hinadafa Hou E da Ema asigi dunuma imunusa: ilegele sia:i liligi, amo ilia gaguma:ne, Gode da ilima ilegei. <sup>6</sup> Be dilia da hame gagui dunuma gadesa. Be nowa dunu ilia da dilia hou wadela:sa, amola dilia hou wadela:musa: dili fofada:su dunuma fofada:musa: hiouginanala:? Bagade gagui dunu ili fawane! <sup>7</sup> Bagade gagui dunu ilia da dio ida:iwane gala Gode da dilima asuli dagoi, amo wadela:musa: lasogole sia:sa.

<sup>8</sup> †Gode Ea Hinadafa Hou sema da Gode Sia: amo ganodini agoane dedei diala, “Disu da:i hodo amoma asigi hou defele, eno dunuma asigima!” Amo nabawane hamosea, dilia da hou ida:iwane hamosu dunu agoane ba:mu. <sup>9</sup> Be dilia da dunu ilia dabua ba:su hou amo dawa:beba:le, ilima hisu hisu agoane hamosea, dilia da wadela:i hamosa. Dilia da agoane hamosea, Gode Ea sema da dilima diliwaneya udidisa. <sup>10</sup> Nowa dunu da Gode Ea sema afadafa fawane wadela:sea, e da sema huluanedafa wadela:lesi dagoi.

<sup>11</sup> ‡Gode da amane hamoma:ne sia:i, “Inia uda mae adole lama!” E da eno amane sia:i, “Dunu eno bogoma:ne mae medoma!” Amaiba:le, di da inia uda mae adole lale, dunu eno fane legesea, di da sema wadela:su dunu. <sup>12</sup> Gode da hobeas, sema da ninima hahawane halegale lalusu iabe amo dawa:le, ninima fofada:mu. Amo dawa:beba:le, dilia sia: noga:iwane amola hou ida:iwane hamoma. <sup>13</sup> Bai Gode da dunu amo da eno dunu ea hou hame gogolema:ne olofosa, ema gogolema:ne olofosu hame imunu. Be asigiwane gogolema:ne olofosu hou da se imunusa: fofada:su hou baligisa.

### *Dafawaneyale Dawa:beba:le Hawa: Hamoma*

<sup>14</sup> Na fi dunu! Dunu afae da ea lafidili fawane, “Na da Gode dawa:” sia:sea, be hou ida:iwane hame hamosea, amo hou da dunu ea hou hame fidisa. Agoane dafawaneyale dawa:su hou da amo dunu gaga:ma:bela:? Hame mabu! <sup>15</sup> Dilia fi amo ganodini, dilia fi dunu o uda da abula hame amola ha:i manu hame, agoaiwane esalebe ba:sea, <sup>16</sup> be

\* 2:3: Luge 14:7-14 † 2:8: Gobeles Salasu 19:18 ‡ 2:11: Gadili Asi 20:13-14; Mousesee ea Malasu 5:17-18

dilia lafidili fawane ilima, “Na da di Gode fidima:ne sia:ne gadosa. Lalu houma amola ha:i manu hahawane moma!” amo fawane sia:sea, be ea da:i hodo hame fidisia, amo da hou noga:idafa? Hame mabu! <sup>17</sup> Dafawaneyale dawa:su hou da amaiwane diala. Di da dia asigi dawa:su ganodini fawane dafawaneyale dawa:su hou lalegagui, be dunu eno ilima fidima:ne hame hawa: hamosea, dia dafawaneyale dawa:su hou da bogosu liligi agoai galebe.

<sup>18</sup> Be dunu afadafa da amane sia:mu, “Dunu afae da dafawaneyale dawa:su hou lalegagui. Dunu eno da fidisu hawa: hamosa,” amane sia:mu. Na da bu adole imunu, amane, “Fidisu hou mae hamone, dafawaneyale dawa:su hou da hamedei liligi agoane. Dunu da fidisu hawa: hamosea fawane, e da dafawaneyale dawa:su hou lalegagui dagoi olelesa.” <sup>19</sup> Gode afadafa esala, amo dilia dafawaneyale dawa:bela:? Defea! Be Fio a:silibu huluane, ilia amo defele dafawaneyale dawa:beba:le, beda:iba:le yagugusa.

<sup>20</sup> Gagaoui di! Udigili mae hawa: hamone, dafawaneyale dawa:su hou lafidili sia:sa, amo da hamedei liligi.

*A:ibalaha:me ea Dafawaneyale Dawa:su Hou*

<sup>21</sup> †Gode da ninia aowalali ada A:ibalaha:me habodane afadenene bu moloidafa hamoi ba:bela:? A:ibalaha:me da Aisage oloda da:iya ligisi, amo hawa: hamobeba:le, Gode da A:ibalaha:me afadenene bu moloidafa hamoi dagoi ba:i. <sup>22</sup> Dilia hame ba:sala:? A:ibalaha:me ea dafawaneyale dawa:su hou amola ea hawa: hamosu, da gilisili ea houdafa olelesu. Ea hawa: hamobeba:le, ea dafawaneyale dawa:le lalegagusu hou da dafawane olelei. <sup>23</sup> \*\*Amaiba:le, Gode Sia: Dedei da dafawane ba:i, amane, “A:ibalaha:me da Gode dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da A:ibalaha:me afadenene bu moloidafa hamoi dagoi ba:i.” Amanoba, Gode da A:ibalaha:mema “Na na:iyado” dio asuli. <sup>24</sup> Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Dunu da gilisili hawa: hamobeba:le amola dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da amo dunu moloidafa hamoi ba:sa.

<sup>25</sup> ††Musa: wadela:i uda ea dio amo La:ihave, ea hou agoaiwane ba:su. E da Isala:ili desega misi dunu ilima aowalalu, ilima hobeale masunu logo olelei. Amo hawa: hamobeba:le, Gode da La:iha:be moloidafa hamoi dagoi ba:i.

<sup>26</sup> Dunu da:i hodo da a:silibu hame galea, amo da bogoi. Amo defele, dafawaneyale dawa:su hou da hawa: hamosu hame galea, amo amolawane da bogoi agoai ba:sa.

§ 2:21: Mui 22:1-14    \*\* 2:23: Mui 15:6; 2 Hou Olelesu 20:7; Aisaia 41:8

†† 2:25: Yosiuu 2:1-21

## 3

*Dunu ilia Gona:su Hou*

<sup>1</sup> Na fi dunu! Dilia fi ganodini dunu bagahame fawane olelesu hou lamu da defea. Gode da nini olelesu dunu ninima fofada:su hou da eno dunuma fofada:su hou baligimu, amo dilia dawa:.

<sup>2</sup> Ninia huluane da giadofasu hou eso bagohame hamosa. Be nowa da giadofasu hame hamosa, amo dunu da moloidafa hamoi amola e da hi da:i hodo liligi huluane amoma ouligisu esala, amo ba:sa.

<sup>3</sup> Ninia da hosi ema nabasu hou olelema:ne amola logo eno logo eno amoga hiougima:ne, hosi ea lafi amo ganodini ouli genonesisu liligi sala <sup>4</sup> Dusagai bagade dawa:ma! Amo da liligi bagade. E da fo bagade amoga fabeba:le ahoa. Be “lada” fonobahadi amoga genonesisu dunu da dusagai logo eno logo eno amoga hiougisa. <sup>5</sup> Dunu ilia gona:su da agoaiwane diala. Gona:su da fonobahadi, be e da gasa fi bagade sia:musa: dawa:.

Lalu fonobahadi da nene heda:le, iwila bagade da nene dagoasu dawa:. <sup>6</sup> Gona:su da lalu agoane. Amo da wadela:i liligi ninia da:i hodo ganodini. Wadela:i sia: sia:beba:le, ninia da:i hodo liligi huluanedafa da wadela:sa. Helo lalu da gona:su amoga dunu ilia esalusu huluane gia:iwane nenana. <sup>7</sup> Osobo bagade dunu da fi liligi huluane fofomusa: dawa:. Iliia da ohe fi, sio fi, sania fi amola menabo fi, huluane fofomusa: dawa:. <sup>8</sup> Be dunu da gona:su ea hou fofomusa: hame dawa:. Gona:su da wadela:idafa, nabasu hou hame dawa: amola saya:be ea bogosu defo hano agoane nabai gala. <sup>9</sup> \*Ninia gona:su afadafa amoga ninia gilisili ninia Hina Gode amola Ada, amoma nodone sia:sa amola ninia na:iyado dunu amo Gode da hi ba:su amo defele hamoi, ilima ninia da gagabusu aligima:ne sia:sa. <sup>10</sup> Nodosu sia: amola wadela:ma:ne gagabusu sia: da gilisili lafi afadafa amoga maha. Na fi dunu! Amo da noga:i hame. <sup>11</sup> Hano nasu afadafa amoga hano ida:iwane amola hano gamogaiwane, gilisili dimu da hamedei. <sup>12</sup> Figi ifa da olife fage hame legesa. Waini efe da figi fage hame legesa. Gamogai hano nasu amoga hano ida:iwane dimu da hamedei galebe.

*Bagade Dawa:su Hou amo da Hebeneganini Misi*

<sup>13</sup> Dunu afae da dilia gilisisu amo ganodini bagade dawa:su hou amola asigi hou lalagagui esalabela:? Defea! E da ea fonoboiwane amola dawa:iwane hou amoga ea hou da moloidafa olelemu da defea. <sup>14</sup> Be dia dogo ganodini

\* 3:9: Mui 1:26

mudasu hou, ougi hou amola uasu hou, amo galea, di da dafawane hou amoma ogogosa:besa:le, di da hidale amola ogogole bagade dawa:su hou lai dagoi maedafa sia:ma!  
<sup>15</sup> Agoaiwane bagade dawa:su hou da Hebene amogainini hame maha. Amo dawa:su hou da A:silibuga hame olelei, osobo bagade hou fawane. Amo hou da Fio a:silibu fawane olelesa. <sup>16</sup> Be dunu ilia hou amo ganodini mudasu hou amola uasu hou ba:sea, wadela:i hou amola wili gala:su hou da gilisili ba:mu. <sup>17</sup> Be bagade dawa:su hou amo Hebenega mabe hou da ledó hame ba:sa. Amo hou da olofosu hou, gebewane hou, na:iyado hou amola asigidafa hou, agoaiwane ba:sa. Amo bagade dawa:su hou dialebeba:le, dunu ilia fidisu hou bagade hamonanebe ba:sa. Bagade dawa:su dunu da eno dunu hame higale ba:sa amola ilia hou da bagadedafa ilisu da hidale hame olelesa. <sup>18</sup> Fedege agoane, olofosu dunu da olofosu hawa: agoane bugibiba:le, hou ida:iwane ha:i manu agoane faisa.

## 4

### *Osobo Bagade Hou amoma Na:iyado Hou*

<sup>1</sup> Gegesu amola sia:ga gegesu, amo huluane da abu-liba:le heda:sala:? Dilia da osobo bagade hahawane hou hanaiba:le, amo hi hanai hou da dilia da:i hodo ganodini wili gala:lebeba:le, gegesu hou da heda:sa. <sup>2</sup> Dilia da liligi lamu bagade hanai. Be lamu logo hamedeiba:le, dilia da eno dunu fane legemusa: dawa:lala. Dilia da liligi hanai, be hamedeiba:le, dilia sia:ga gegesu amola gegesudafa hamosa. Dilia da Godema hame adole ba:beba:le, dilia hanai liligi hame ba:sa. <sup>3</sup> Be dilia Godema adole ba:sea, dilia adole ba:su ea bai da giadofaiba:le, Gode da dilima hame iaha. Dilia da dilia wadela:i hanai hahawane hou amo fidima:ne fawane adole ba:beba:le, Gode da dilima hame iaha. <sup>4</sup> Dilia da Gode Ea hou hedolo yolesisu dunu! Nowa dunu da osobo bagade hou amoma na:iyado galea, e da Godema ha lai, amo dilia hame dawa:bela:? Nowa da osobo bagade hou hanaiba:le, amo hou lalegagusia, amo dunu da Godema ha lai hamosa. <sup>5</sup> Gode Sia: da agoane dedei diala, “A:silibu amo Gode da ninia dogo ganodini esaloma:ne ninima i, E da ninia ida:iwane hamoma:ne bagadewane hanai galebe.” Amo sia: da udigili hame dedei. <sup>6</sup> \*Be Gode nini fidima:ne hahawane dogolegele iasu ninima baligili iaha. Gode Sia: eno da agoane dedei diala, “Gode da gasa fi dunu ili higasa, be E da fonoboi dunu ilima hahawane dogolegele fidisu iaha!”

\* 4:6: Malasu 3:34

<sup>7</sup> Amaiba:le, Godema nabasu hou hamoma! Sa:ida:nema gegema! Amasea, e da hobeale masunu. <sup>8</sup> Dilia Godema gadenene masea, E da dilima gadenena misunu.

Dilia wadela:i hamosu dunu! Fedege agoane dilia lobo dodofema! Dilia ogogole lalegagui dunu, dilia dogo dodofema!

<sup>9</sup> Da:i dioiwane dinanoma! Oufesega:su yolesili, dinanoma! Hahawane hou yolesili, da:i dioiwane esaloma!

<sup>10</sup> Dilia Hina Gode Ea midadi, hou fonoboma! Amasea, E da dili bu gaguia gadomu.

*Sisasu. Dilia Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu ema Mae Lasogoma*

<sup>11</sup> Na fi dunu! Dilia eno dunu eno dunuma ilia hou da noga:i hame udigili mae sia:ma. Nowa da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu amoma ea hou fofada:ne, noga:i hame udigili sia:sea, amo da Sema amoma fofada:ne, Sema da noga:i hame sia:sa. Dilia da Sema amoma fofada:ne, noga:i hame sia:sea, dilia da Sema amoma mae nabawane fofada:su dunu esalebe ba:sa. <sup>12</sup> Gode Hi fawane da Sema olelesu Dunudafa amola Hi fawane da fofada:su dawa:. Gode Hi fawane da gaga:su hou amola gugunufinisisu hou dawa:. Amaiba:le, di da dia fi dunuma abuliba:le fofada:sala:?

*Hidale Gasa Fi Hou Mae Hamoma:ne Sisasu*

<sup>13</sup> †Mogili dilia amane sia:sa, “Ninia da wali o aya moilai bai bagadega ahoasea, amo ganodini ode afadafa bidi lasu hawa: hamomusa:gini ouesalea, muni bagade lamu.” Amane sia:be dunu, na sia: nabima! <sup>14</sup> Dilia esalebe hou aya da habodane ba:ma:bela:, amo dilia hame dawa:. Dilia da lalu mobi agoane hedolo heda:le fonobahadi fawane aligilalu, bu hamedafa ba:sa. <sup>15</sup> Dilia da amane sia:mu da defea galu, “Hina Gode da na logo fodosea, na da esalumu amola amo hou hamomu!” <sup>16</sup> Be wali dilia gasa fi hamobeba:le, gasa fi hidale sia: sia:sa. Agoaiwane gasa fi hou da wadela:i.

<sup>17</sup> Amaiba:le, nowa dunu da hawa: ida:iwane hamomusa: dawa:, be amo hawa: higa:iba:le hame hamosa, amo da ema wadela:i hou.

## 5

*Bagade Gagui Dunuma Sisasu Sia:*

<sup>1</sup> Wali dilia bagade gagui dunu, na sia: nabima! Dilia da se bagade nabimuba:le, dilia dimu amola didiga:mu da defea. <sup>2</sup> \*Dilia bagade gagui liligi da dasai dagoi. Dilia abula

da danuba:ga na dagoi. <sup>3</sup> Dilia gouli amola silifa, amo da nui amoga dedeboi dagoi. Amo nui dasasu liligi da dilia wadela:i hou olelesa amola dilia hu lalu agoane na dagomu. Dilia da soge wadela:mu eso gadenesea, udigili muni bagade gagadoi.

<sup>4</sup> †Dilia da dilia ifabi hawa: hamosu dunu ilima bidi hame i. Ilia egasu sia: nabima! Gode, Hina Gode Bagadedafa da dilia ha:i manu faisu dunu ilia se nabasu wele sia:be nabi dagoi. <sup>5</sup> Dilia da osobo bagadega esaloba, bagade gagui hou amola hahawane hedesu, amo fawane ba:i. Be amo hou da fedege agoane dilia da eso ilegei amoga medole legei dagoi ba:mu. Amola amo esoga momagemusa:, dilila: sefe fima:ne ha:i manu naha. <sup>6</sup> Dilia da wadela:i hame hamosu dunu ilima fofada:nanu, fane legesu. Ilia da dilima bu dabe hame gegei.

*Sia:ne Gadoiwane Gebewane Ouesaloma*

<sup>7</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Hina Gode Ea bu misunu eso dawa:beba:le, dilia mae yolesili gebewane ouesaloma. Ifabi ouligisu dunu da ea ifabi amoma ha:i manu ida:iwane heda:le faimusa:, noga:le gebewane ouesala. E da mae hihini anegagi oubi la:ididili amola la:ididili, gibu sa:ima:ne gebewane ouesala. <sup>8</sup> Dilia amolawane noga:lewane ouesalumu da defea. Hobe a misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu mae fisima! Bai Hina Gode Ea bu misunu eso da gadenei.

<sup>9</sup> Na fi dunu! Dilia fi dunu eno enoma mae egama! Gode da dilima egale fofada:sa:besa:le, agoane mae hamoma. Fofada:sudafa dunu da dunu huluane ba:ma:ne misunu. E da gadenene lela. <sup>10</sup> Na fi dunu! Balofede dunu ilia Hina Gode Ea Dioba:le ba:la:lusu, amo bu dawa:ma. Ilia se nabi, be mae yolesili Gode Ea hawa: gebewane hamonanu. Ilia olelesu noga:le nabawane hamoma! <sup>11</sup> †Ilia da gebewane mae yolesili hawa: hamonanuba:le, ilia da hahawane gala ninia da sia:sa. Dilia da Yoube ea gebewane hame yolesisu hou nabi dagoi. Fa:no, Hina Gode da ema baligili i, amo dilia nabi. Bai Hina Gode da gogolema:ne olofosu amola asigisudafa dawa:.

<sup>12</sup> §Na da baligiliwane eno sia: olelesa amane. Dilia da hou hamomusa: sia:sea, dilia da Hebene o osobo bagade o eno liligi huluane amo ilia dioba:le mae ilegele sia:ma! Be dawa:iwane “ma!” dawa:sea, “ma!” fawane sia:ma., “hame!” dawa:sea, “hame!” fawane sia:ma. Amasea, dilia Gode Ea se dabe iasu ima:ne fofada:su hame ba:mu.

† 5:4: Mousese ea Malasu 24:14-15 † 5:11: Yoube 1:21-22, 2:10; Gesami Hea:su 103:8 § 5:12: Ma:diu 5:34-37

13 Dunu afae dilia gilisisu ganodini da se nabawane esalabela:? E Godema sia:ne gadomu da defea. Dunu afae da hahawane esalabela:? E da Godema nodone gesami hea:mu da defea. 14 \*\*Dunu afae da oloiwane esalabela:? E da Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu ema misa:ne sia:ne, ilia da e fidima:ne Godema sia:ne gadolalebe, Hina Gode Ea Dioba:le ema olife susuligi legemu da defea. 15 Amo dilia dafawaneyale dawa:iwane sia:ne gadosea, oloi dunu da uhimu. Hina Gode Yesu Gelesu da amo dunu uhini, ea wadela:i hou hamoi galea amo gogolema:ne olofomu.

16 Amaiba:le, dilia wadela:i hou eno dunu eno dunuma fofada:nanu, dilia uhinisisu hou ba:ma:ne, dunu eno dunu eno fidima:ne, Godema sia:ne gadomu da defea. Hou moloidafa hamoi dunu da sia:ne gadosea, ea sia:ne gadosu da gasa bagadewane ba:sa.

17 ††Elaidia da dunu amo nini defele esalu. E da ha:giwane Gode da gibu logo ga:sima:ne sia:ne gadoiba:le, ode udiana amola oubi eno gafeyale amoga, gibu da hamedafa sa:i. 18 ††E da bu sia:ne gadoiba:le, mu da doasili, gibu sa:ili, ha:i manu bu noga:le heda:i.

19 - 20 §§Na fi dunu! Noga:le dawa:ma! Dunu afae da dafawane hou yolesibiba:le, eno dunu da e Godema sinidigimusa: bu hiougisia, nowa dunu da wadela:i hamosu dunu Ema sinidigima:ne logo olelesea, e da amo wadela:i hamosu dunu ea a:silibu mae bogoma:ne gaga:mu amola wadela:i hou bagohame da dedeboi dagoi ba:mu.

Sia: Ama Dagoi

---

\*\* 5:14: Maga 6:13 †† 5:17: 1 Hina bagade 17:1, 18:1 †† 5:18: 1 Hina bagade 18:42-45 §§ 5:20: Malasu 10:12; 1 Bida 4:8

# 1 Bida

(Da:i Sia:-1 Peter; Modu-1 Petero; Bisini-1 Pita)

*Hidadea Sia:*

Bida da Meloa Dedene I

Bida da 1 Bida Meloa Dedei, amo “Gode Ea ilegei fi” A:isia Maino soge ganodini afogogole esalu, ilima dedei. Gode Ea hou lalegagui dunu da se bagade nababeba:le, Bida da amo meloa ilia dogo denesima:ne dedene i. E da Sia: Ida:iwane Gala Yesu Gelesu Ea hou olelesu liligi ilima bu olelei. Yesu Ea bogosu, Ea wa:legadosu amola Ea bu misunu eso, amo ilia dogo denesima:ne ilima bu olelei. Amo dawa:beba:le, e da ilia mae dafane, hahawane ouesaloma:ne, sia:i. E da ilima se nabasu mabe hou da ilima adoba:su ili hou fidima:ne amola se nababeba:le ilia da Yesu Ea bu misunu eso amoga bidi ida:iwane lamu, amo dawa:beba:le ilima mae yolesili hahawane ouesaloma:ne sia:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2

2 Gode Ea Gaga:su Hou ...Sia:alalo 1:3-12

3 Hadigiwane Esaloma ...Sia:alalo 1:13-2:10

4 Yesu Ea Fi Dunu da se nabasea,  
adi Hamoma:bela:? ...Sia:alalo 2:11-4:19

5 Yesu Fa:no Bobogesu Fi ilia Fonoboi Hou  
amola Hawa: Hamosu...Sia:alalo 5:1-11

6 Dagosu Sia:...Sia:alalo 5:12-14

*1 Bida*

<sup>1</sup> Na, Bida, Yesu Gelesu Ea asunasi dunu da dili amo Gode Ea ilegei fi dunu afogogole Bonadase, Gala:isia, Ga:badousia, A:isia amola Bidinia, amo soge huluane amo ganodini esala, dilima meloa dedene iaha. <sup>2</sup> Ada Gode da hanaiba:le dilima ilegei dagoi. Gode Ea A:silibu Hadigidafa da hamobeba:le, E da dilia eno dunuma afafane hadigi fi hamoi. Dilia Yesu Gelesu Ea sia: nabimusa: amola Ea maga:me amoga dodofemusa:, Gode da dilima agoane hamoi. Dilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu, amo nabaiwane dawa:ma:ne na dawa:lala.

*Hobea Misunu Dafawane Hamoma:beyale Dawa:lusu*

<sup>3</sup> Ninia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea Ada Godema nodomu da defea. E da ninima bagadewane asigiba:le, ninima gaheabolo esalusu ima:ne, Yesu Gelesu Ea bogoi da:i hodo wa:legadolesu. Amaiba:le, ninia da hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu misa:ne hahawane ouesala. <sup>4</sup> Gode da Ea fi dunu ilima ima:ne, hahawane



bagade hou ouligisa. Amo hobeia lamusa; ninia da hahawane ouesala. Amo hahawane bidi da mae dasama:ne amola mae muguluma:ne, Gode da amo Hebene soge ganodini ouligisa. <sup>5</sup> Dilia da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea gasaga gaga:i dagoi. Gaga:sudafa amo da soge wadela:mu eso amoga ba:mu. Amo esoga, Gode da musa: ilegele sia:i bidi amo dilima imunu.

<sup>6</sup> Amo dawa:le, hahawane bagade ba:ma! Wali, adoba:su hou da dilima doaga:beba:le, dilia da se naba. Be amo se nabasu da eso bagahame fawane dialumu.

<sup>7</sup> Amo adoba:su hou da dilia lalegagui hou amo adoba:musa: maha. Gouli da wadela:mu liligi, be amo ea hou ba:ma:ne, dunu da laluga adoba:sa. Be dilia dafawaneyale dawa:su hou da gouli ea bidi lamu defei bagadewane baligi dagoi. Amaiba:le, dilia dafawaneyale dawa:su amo mae dafama:ne, Gode da dilima adoba:su hou olelesa. Amasea, dilia dafawaneyale dawa:su hou da bu baligiliwane ida:iwane hamoi dagoiba:le, Yesu Gelesu da dunu huluane ba:ma:ne bu masea, E da dilima nodomu.

<sup>8</sup> Dilia da Yesu Gelesu hame ba:i, be dilia da Ema asigisa. Dilia da E wali hame ba:sa, be dilia da Ea hou dafawaneyale dawa:be. Amaiba:le, dilia da hahawane bagadedafa. Amo hahawane hou da sia:ga olelemu hamedei. <sup>9</sup> Dilia a:silibu gaga:musa:, Gode Ea hou lalegagui dagoi. Amola Gode da dilia a:silibu gaga:lala. Amaiba:le, dilia da amo hahawane bagade hou dawa:

<sup>10</sup> Amo gaga:su hou ea bai dawa:musa:, balofede dunu da musa: bagadewane hogoi helei. Iliia da amo Gode dilima imunu liligi da hobeia ba:mu, amo ilia ba:la:lusu. <sup>11</sup> Iliia amo imunu liligi da habogala misa:bela? amola amo liligi ea misunu hou, hogoi helei. Yesu Gelesu Ea A:silibu da ili dogo ganodini esalebepa:le, Ea misunu hou olelei. Amola Gelesu da se bagade nabalumu bu Ea hadigi lalegagumu, amo huluane ilia da ba:la:lusu. <sup>12</sup> Amo balofede dunu ilia hawa: hamosu da ili mae fidima:ne be dili fidima:ne hamosu, Gode da ilima olelei. Dilia waha nabi Sia: Ida:iwane Gala (amo asunasi dunu ilia wali olelei) da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Hebene amoga misi, amo ea gasaga olelei, amo musa: balofede dunu ilia sia: dasu. A:igele dunu amolawane da amo liligi dawa:mu hanai gala.

### *Hou Hadigiwane Hamosa Esaloma*

<sup>13</sup> Amaiba:le, hawa: hamomusa:gini ouesaloma! Mae golale, hahawane bidi amo Yesu Gelesu da bu masea dilima imunu, amo fawane dawa:ma. <sup>14</sup> Gode Ea sia: nabawane hamoma. Dilia Gode Ea hou hame dawa:i esoga, dilia hanaiga fawane hamosu. Be amo hou yolesima! <sup>15</sup> Gode

(E da dilima misa:ne sia:i) amo Ea hou da hadigidafa. Amaiba:le, dilia hou huluane ganodini hadigi hou hogoi helema. <sup>16</sup> \*Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na da hadigiba:le, amo defele dilia hadigiwane esaloma!”

<sup>17</sup> Gode da dunu huluane defele ba:sa. E da dunu afae afae, amo ea hawa: hamoi ba:sea, amo defele ema fofada:sa. Dilia da Godema sia:ne gadosea, Ema “Ada!” sia:sa. Amaiba:le, dilia da osobo bagadega esalea, Ema beda:iwane esalumu da defea. <sup>18</sup> Bai dilia aowalali ilia musa: hou dilima olelei da hamedei wadela:i hou fawane. Amo dilia yolesima:ne, Yesu Gelesu da dabe i dagoi, amo dilia dawa:. Amo dabe da dasamu liligi amo gouli amola silifa, agoaiwane liligi hame. <sup>19</sup> Be amo dabe da Yesu Ea maga:me ida:iwane gala. E da fedege agoane, ledi hamedei sibi mano gobelesalimusa: medole legele, ninia wadela:i hou dabe hamoi ba:i. <sup>20</sup> Amo hamomusa:, Gode da osobo bagade hame hahamoi eso amoga Yesu ilegei dagoi. E da dili fidima:ne, osobo bagade wadela:mu eso gadeneiba:le, E da dunu ilia ba:ma:ne, osobo bagadega misi.

<sup>21</sup> Gode da Yesu Gelesu Ea bogoi wa:legadolesi. Dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Gode Ea hou dafawaneyale dawa:le, dilia dafawane esloma:beyale amola hamoma:beyale dawa:lusuhou ea bai da Gode fawane.

<sup>22</sup> Wali, dilia da dafawane hou lalegagui dagoiba:le, dilia da ledi huluane dilia dogoga dialu dodofei dagoi amola dilia da dilia fi dunu ilima asigidafa hou dawa:. Amaiba:le, dilia dogo huluane amoga eno dunu eno dunuma asigima. <sup>23</sup> Bai Gode Ea Sia: ida:iwane da esalawane amola eso huluane dialalalumu. Amo nababeba:le, dilia da bu lalelegele, Gode Ea mano hamoi. Dilia Ada da bogomu dunu hame. E da eso huluane mae bogole esalalalumu. <sup>24</sup> †Gode Ea Sia: da agoane dedei diala,

“Dunu huluane da gisi agoane.

Ilia hadigi hou da gisi sogea agoane.

Gisi da biosa amola sogea da osoboga daha.

<sup>25</sup> Be Hina Gode Ea Sia: da eso huluane esalalalumu.” Amo sia: da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala, amo ninia da dilima olelesu.

## 2

### *Igi Esala amola Hadigi Dunu Fi*

<sup>1</sup> Amaiba:le, wadela:i hou huluane yolesima! Oagogosu hou, dabua fawane dafawaneyale dawa:suhou, mudasuhou amola gadesu sia:, amo huluane yolesima.

\* **1:16:** Gobelesalasu 11:44-45, 19:2 † **1:24:** Aisaia 40:6-8

<sup>2</sup> Dilia da gaheabolo lalelegei mano dudubu amo defele, a:silibu dodo maga:me hanaiba:le, amo nahabeba:le dilia da asigilale, gaga:sudafa hou ba:mu. <sup>3</sup>\*Gode Sia: da agoane dedei, “Dilia dilisu da Gode Ea asigidafa hou hogobeba:le ba:i dagoi.”

<sup>4</sup> Hina Gode da fedege agoane igi esala. Osobo bagade dunu ilia da amo igi da hamedei liligi dawa:beba:le, higa:i. Be Gode da amo igi noga:i ba:beba:le, Ema ilegei. Ema misa! <sup>5</sup> Gode da igi esala amoga fedege agoane a:silibu diasu gagulala. Dilia igi esala agoane, misa! Gode da ea diasu gagumusa: dili lale, dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, hadigi gobebe salasu dunu agoane, a:silibu gobebe salasu Godema imunu. Amo Gode da hahawane ba:mu. <sup>6</sup> †Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Na da Igi ida:iwane gala ilegei.

Amo Na da diasu baidafa agoane Saione moilai bai bagadega bugimu galebe.

Nowa dunu da Ea hou lalegagusia, e da hame gogosi-  
amu.”

<sup>7</sup> †Dilia da amo Igi dafawaneyale dawa:beba:le, hahawane bagade ba:mu. Be nowa da dafawaneyale hame dawa:sea, Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Diasu gagusu dunu da amo Igi da hamedei liligi  
dawa:beba:le,  
fadegai dagoi.

Be Gode da amo Igi baligili mimogodafa hamoi.”

<sup>8</sup> §Gode Sia: eno da agoane dedei,

“Dunu ilia da amo Igiga emo udagaguli dafamu!”

Gode da amo hou hamomusa: dawa:beba:le,

ilia Gode Ea sia: dafawaneyale hame dawa:beba:le,  
udagaguli dafai.

<sup>9</sup> \*\*Be dilia da Gode Ea ilegei fi. Dilia da Hina Bagade Ea gobebe salasu dunu. Dilia da Gode Hi fi dunu, hadigi fi hamoi. Gode da dili gasi yolesili, Ea hadigi ida:iwane amo ganodini esaloma:ne, dilima ilegei dagoi. E da Ea hou ida:iwane amo eno dunuma olelema:ne, dili asunasi.

<sup>10</sup> ††Musa: dilia da Gode Ea fi dunu hame galu. Be wali dilia da Gode Ea fi dunu. Musa: dilia da Gode Ea gogolema:ne olofosu hame dawa:i galu. Be wali, E da iabeba:le, dilia da Gode Ea gogolema:ne olofosu lalegagui dagoi.

### *Gode Ea Udigili Hawa: Hamosu Dunu*

\* **2:3:** Gesami Hea:su 34:8 † **2:6:** Aisaia 28:16 † **2:7:** Gesami Hea:su 118:22 § **2:8:** Aisaia 8:14-15 \*\* **2:9:** Gadili Asi 19:5-6; Aisaia 43:20-21; Mousese ea Malasu 4:20, 7:6, 14:2; Daidase 2:14; Aisaia 9:2 †† **2:10:** Hosia 2:23

<sup>11</sup> Na fi dunu! Dilia da ga fi dunu agoane osobo bagadega esalebaba:le, na dilima ha:giwane edegesa. Dilia hu ea hanai hou amo da eso huluane dilia a:silibu amoma gegenana. Be dilia hu ea hou hasalima:ne, amo gegesu mae yolesima!

<sup>12</sup> Gode Ea hou hame lalegagui dunu amo ilia gilisisu ganodini dilia hou da ida:iwane ba:mu da defea. Ili da dili da wadela:i hamosu dunu ogogole sia:sa. Be dilia da noga:iwane hamobeba:le, amo ilia dawa:beba:le, Gode Ea bu misunu Esoga, ilia da dilima nodomu fawane.

<sup>13</sup> Dilia Hina Gode Ea hou lalegagui amo dawa:beba:le, osobo bagade ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma. Louma hina bagade da osobo bagade hou amo ganodini hinadafa. Amaiba:le, dilia ea sia: nabima. <sup>14</sup> Amola eha eagene ouligisu dunu ilia wadela:i hamosu dunuma se dabe iasu ima:ne amola hou ida:iwane dunuma nodoma:ne, e da ili ilegei dagoi. Amaiba:le, dilia ilia sia: amolawane nabima. <sup>15</sup> Bai Gode da agoane hanai galebe. Dilia hou ida:iwane hamobeba:le, gagaoui dunu ilia udigili sia: dasu logo da hedofai dagoi ba:mu. <sup>16</sup> Dilia udigili halegale lalebe dunu agoane esaloma! Be udigili halegale lalebeba:le, wadela:i hou dedeboma:ne mae hamoma. Be dilia Gode Ea udigili hawa: hamosu dunu defele esaloma!

<sup>17</sup> Esega! Dunu huluanema asigima! Dilia Yesu Ea fi dunuma asigima! Godema beda:ma amola hina bagade dunu ilima nodoma!

*Yesu Ea Se Nabasu amo Ganodini Hamoi amo Defele Hamomu da Defea*

<sup>18</sup> Dilia hawa: hamosu dunu! Dilia ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma amola ilima nodoma. Asigi ouligisu dunu amo fawane hame, be nimi bagade ouligisu dunu amola amo ea sia: nabawane hamoma. <sup>19</sup> Dilia da Gode Ea hanai hou dawa:beba:le, hou ida:iwane hamobeba:le mae hihini se nabasea, Gode da dilima hahawane dogolegesu hou olelemu. <sup>20</sup> Be dilia wadela:i hou hamoiba:le se dabe iasu lasea, amo da dilima bidi imunu liligi hame. Be dilia hou ida:iwane hamobeba:le se iasu lasea mae hihini esalea, Gode da dilima hahawane dogolegele imunu.

<sup>21</sup> Yesu Gelesu da dili fidima:ne se bagade nabi. Dilia da amo hou fa:no bobogema:ne, E da se nabi. Amo Yesu Ea se nabasu defele dili hamoma:ne, Gode da dilima ilegei dagoi.

<sup>22</sup> ††Yesu Gelesu da wadela:i hou hamedafa hamosu. Dunu afae da Ea lafidili ogogole sia:su hamedafa nabi. <sup>23</sup> §§Dunu eno da Ema gadele sia:noba, E da bu dabe hame gadei. E da se nabaloba, E da dabemu mae sia:ne, be Gode (Moloidafa

Fofada:su Dunu) amo da E fidimu E dawa:beba:le, E da dafawaneyale hamoma:beyale dawa:i.

<sup>24</sup> \*\*\* Yesu Gelesu da ninia wadela:i hou huluane Ea da:iga lalegaguli, ifa bulufalegeiga bogoi. Ninia da wadela:i hou amoma bogole, bu hou moloidafa hamomusa: esaloma:ne, Yesu da bogoi dagoi. Yesu Ea fofa:gi amoga ninia da uhi dagoi. <sup>25</sup> ††† Dilia da sibi fisi agoane ba:su. Be Sibi Ouligisu da dili bu oule misi dagoi. Sibi Ouligisu amo da dilia a:silibu ouligisa. Dilia da Ema fa:no bobogema:ne, E da dili bu oule misi.

### 3

#### *Uda amola Egoa*

<sup>1</sup> \* Dilia uda! Yesuma fa:no bobogesu hou defele, dilia egoa ilia sia nabawane hamoma. Amasea, egoa mogili ilia da Gode Ea sia: dafawaneyale hame dawa:sea, ilia da dili hou ida:iwane ba:sea, Godema sinidigili, Ea sia: amola dafawaneyale dawa:mu.

<sup>2</sup> Dilia da mae sia:ne, dilia hou da fonoboiwane amola ledi hamedei, amo fawane ilia ba:sea, ilia da sinidigimu.

<sup>3</sup> † Dilia da:i da noga:iwane ba:ma:ne, dabua liligi amo sua: ulasu amola abula ida:iwane, nina: hamosu liligi mae dawa:ma. <sup>4</sup> Be dilia odagi amola da:i hahawane ba:su hou da dilia dogo ganodini olofoiwane hamoi amoga maha. Amo ganodini hahawane ba:su hou, Gode da ba:mu hanasa. <sup>5</sup> Bai aowalali fi amo ganodini Godema dawa:su uda ilia da egoa amoma nabasu hou hamobeba:le, ilia odagi amola da:i da ba:su ida:iwane ba:i. <sup>6</sup> ‡ Sela da amo hou dawa:i galu. E da A:ibalaha:me ea sia: nabasu amola ema "Hina!" sia:i. Amaiba:le, dilia da mae beda:iwane hou ida:iwane hamosea, dilia da wali Sela idiwi defele esala. <sup>7</sup> § Amo hou defele, dilia udalai dunu, dilia uda da:i hodo da fonobahadi gasa hame dawa:beba:le, ilima dawa:iwane gilisili esaloma. Ili amola dili defele Gode Ea hahawane dogolegele iasu (eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu) lamu, amo dawa:beba:le, ilima dawa:iwane, asigiwane esaloma. Agoane hamosea, dilia sia:ne gadosu logo hame hedofai agoane ba:mu.

#### *Hou Ida:iwane Hamobeba:le Se Nabasu Hou*

<sup>8</sup> Sia: dagomusa:, dilia huluane asigi dawa:su afadafa amola hou afadafa lalegaguma. Dilia da fi afadafa hamoiba:le, fi dunu eno da fi dunu eno ilima asigimu

\*\*\* 2:24: Aisaia 53:5 ††† 2:25: Aisaia 53:6 \* 3:1: Efesase 5:22; Golosia 3:18 † 3:3: 1 Dimodi 2:9 ‡ 3:6: Mui 18:12 § 3:7: Efesase 5:25; Golosia 3:19

da defea. Gebewane amola asigiwane, dunu eno enoma hamoma. <sup>9</sup> Dunu da dilima wadela:le hamosea o gagabusu aligima:ne sia:sea, bu dabe wadela:i hou o gagabusu ilima aligima:ne mae sia:ma. Be Gode da dilima wele sia:noba, dilima hahawane hou imunusa: sia:i dagoiba:le, dilia dabe agoane ilima hahawane hou olelema. <sup>10</sup> \*\*Gode Sia: da agoane dedei dila,

“Nowa dunu e da hahawane esalumusa: dawa:sea, e da wadela:i sia: yolesili

amola ogogosu sia: yolesimu da defea.

<sup>11</sup> E da wadela:i hou yolesili,

hou ida:iwane hamomu da defea.

E da bagadewane olofosu hou hogoi helemu da defea.

<sup>12</sup> Bai Hina Gode da moloidafa hamoi dunu ouligisa.

E da ilia sia:ne gadosu naba.

Be E da wadela:i hamosu dunu ilimagai hame.”

<sup>13</sup> Dilia da hou ida:iwane hamomusa: hanai galea, nowa da di wadela:ma:bela:?

<sup>14</sup> ††Be dilia hou ida:iwane hamobeba:le, se nabasea, defea, dilia da hahawane gala. Dunu enoma mae beda:ma amola mae da:i dioma. <sup>15</sup> Be dilia dogo ganodini Yesu Gelesuma fawane beda:ma amola E da dilima Hina Gode esalebeba:le, Ema nodoma. Eso huluane, dunu ilia dilima hobea misunu dafawane esaloma:beyale amola hamoma:beyale dawa:lusu di lale gagusa, amo ea bai dilima adole ba:sea, ilima bu adole imunusa: momagele ouesaloma. <sup>16</sup> Be bu adole iasea, gebewane amola asigiwane bu adole ima. Dilia asigi dawa:su amo ganodini dilia da wadela:i hou hame hamosa amo dawa:lalumu da defea. Amasea, dunu ilia da dili Yesuma fa:no bobogebeba:le hou ida:iwane hamobe,

amoma lasogole sia:beba:le, ilia da hobea gogosiamu. <sup>17</sup> Dilia da hou ida:iwane hamobeba:le, Gode da logo hame hedofasea, dilia mae hihini se nabimu da defea. Be dilia wadela:i hou hamobeba:le, se naba, amo da dilia hou hame fidisa.

### *Yesu Gelesu Bogosu ea Bai*

<sup>18</sup> Bai Gelesu (Dunu ida:iwane) da dili Godema oule masa:ne, wadela:i hou hamosu dunu gaga:ma:ne bogoi dagoi. Dunu eno da Yesu Ea da:i hodo medole legei. Be Gode da Gelesu Ea A:silibu bu esaloma:ne uhinisi. <sup>19</sup> Amasea, E da asili, bogoi dunu ilia a:silibu se iasu diasu amo ganodini esalebe, ilima Gode Sia: Ida:iwane olelei.

<sup>20</sup> ††Amo bogoi dunu ilia musa: Nowa: amo ea eso amoga e da dusagai hamonanebeba:le, Gode da se dabe iasu hedolo

\*\* **3:10:** Gesami Hea:su 34:12-16 †† **3:14:** Ma:diu 5:10; Aisaia 8:12-13

†† **3:20:** Mui 6:1 - 7:24

mae iawane ouesalu. Ilia da amo hou mae dawa:le hame nabasu hou hamoi. Dunu bagahame, godoane fawane, da dusagai ga fila heda:beba:le, hame bogoi. Fedege agoane, ilia da hanoga gaga:i dagoi. <sup>21</sup> Amo hou da fedege agoane, hanoga fane salasu hou amo da ninia gaga:su ilegei hou olelesa. Da:i ledododofeiba:le da nini hame gaga:sa. Be ninia da ninia asigi dawa:su ganodini wadela:i hou yolesi dagoi dafawaneyale dawa:beba:le, Godema ilegele sia:sea, gaga:su ba:sa. Hanoga fane salasu amo da Yesu Gelesu da wa:legadoi dagoiba:le, nini da gaga:i dagoi olelesa.

<sup>22</sup> Yesu da wali Hebene diasuga heda:le, Gode Ea lobodafa amoga esala. E da wali a:igele dunu, Hebene ouligisu dunu amola gasa hou huluane ouligilala.

## 4

### *Dunu Gaheabolo Hamoi*

<sup>1</sup> Amaiba:le, Yesu Gelesu da nini fidima:ne, Ea da:i hodo da se nababeba:le, dili amolawane gasawane hamoma:ne, Ea asigi dawa:su defele lamu da defea. Bai nowa da ea da:i hodo ganodini se nabasea, e da bu wadela:le hamomu higasa. <sup>2</sup> Amaiba:le, dilia da wali amogainini, mae yolesili eso huluane dilia da:i hodo hanai hou mae dawa:le, Gode Ea hanai hou hamomusa: hogoi helemu da defea. <sup>3</sup> Dilia da musa: Gode Ea hou hame lalegagui dunu defele wadela:le hamobeba:le, eso bagohame udigili fisi. Dilia da udigili wadela:i hou, uda hanai hou, adini ba:su hou, loboga hamoi ogogosu 'gode' amola eno a:silibu ilima wadela:i sia:ne gadosu hou, huluane bagade hamosu. <sup>4</sup> Wali, dilia da Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilima wadela:i nimi hou hamomusa:gini hame gilisibiba:le, ilia da fofogadigisa. Amaiba:le, ilia da dilima gadesa. <sup>5</sup> Be ilisu da ilia hou Godema fofada:mu. E da esala dunu amola bogoi dunu, ilima fofada:musa: momagele ouesala. <sup>6</sup> Amaiba:le, Yesu da bogoi dunu ilia a:silibu ilima Gode Ea Sia: Ida:iwane olelei. Ilia da esaleawane, dunu huluane defele bogosu fofada:su ba:i dagoi. Be wali ilia a:silibu esalebeba:le, ilia Gode Ea esalusu ba:ma:ne Gode Sia: Ida:iwane nabi.

### *Gode Ea Fidili Iasu Liligi Noga:le Ouligima*

<sup>7</sup> Soge wadela:mu eso da gadenesa. Dilia da mae golale, dilia hou amoma hinawane, sia:ne gadoiwane esaloma. <sup>8</sup> \*Baligiliwane, dilia asigidafa hou hamoma. Amo asigidafa hou da wadela:i hou bagohame dedebosa. <sup>9</sup> Mae hihini, dunu eno da dunu enoma ilia diasuga aowamu da defea. <sup>10</sup> Dunu afae afae, ilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu

\* 4:8: Malasu 10:12

hou amo noga:le ouligima:ma. Amola ilia amo dogolegele iasuga, dunu eno fidima:ne hamomu da defea.

<sup>11</sup> Nowa dunu da sia: olelesa, e da Gode Ea olelei fawane olelema:ne sia:ma. Nowa da fidisu hou hamosea, e da gasa amo Gode da ema i amoga hawa: hamomu da defea. Amasea, hou huluane ganodini, dunu da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Godema nodonanumu. Gode da hadigi amola gasadafa, eso huluane mae fisili esalalaloma:mu.

Ama.

### *Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Se Naba*

<sup>12</sup> Na dogolegei naiyado dunu! Dilia da waha adoba:musa: se bagade nababeba:le, mae fofogadigima. Amo da hou hisudafa hame. <sup>13</sup> Be da:i dioi yolesili, dilia da gilisili Gelesu Ea se nabasu defele se nababeba:le, hahawane ba:ma. Amasea, Gelesu da hadigi hamoiwane bu masea, dilia hahawane hou da nabaiwane ba:mu.

<sup>14</sup> Dilia da Yesuma fa:no bobogebeba:le, eno dunu da dilima lasogole sia:sea, hahawane ba:ma. Iliya dilima gadesu hou da Gode Ea Hadigi A:silibu Hadigidafa Gala da dilia dogo ganodini aligila sa:i dagoi, amo olelesa. <sup>15</sup> Be dilia se nabasea, dilia da medole legesu o wamolasu o wadela:i hou eno o dunu ilisu hou amoma sia: lalabosu hou, amo hamobeba:le dilia se nabimu da defea hame. Agoaiwane hou mae hamoma.

<sup>16</sup> Be dilia Yesu Ea hou lalegaguiba:le se nabasea, defea, mae gogosiama. Be udigili, dilia Yesu Ea Dio lai dagoiba:le se nabasea, Godema nodone sia:ne gadoma.

<sup>17</sup> Fofada:su eso da wali doaga:i dagoi. Gode Ea fi dunu da bisili fofada:su ba:mu. Amaiba:le, ninia da bisili fofada:su ba:muba:le, fa:no Gode Ea Sia: hame nabasu dunu fofada:sea, ilia da adi hamoma:bela:? <sup>18</sup> †Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dunu ida:iwane ilia gaga:mu logo da gasa bagade gala. Be Gode Ea hou hame lalegagui wadela:i hamosu dunu da gaga:ma:ne logo baligili ga:nasidafa ba:sa!”

<sup>19</sup> Amaiba:le, Gode da ili fidima:ne hanaiba:le, dunu da se nabasea, ilia da ilia Hahamoi Dunu amo dafawaneyale dawa:be amo olelema:ne, hou ida:iwane hamomu da defea. Bai E da Ea imunu ilegele sia:i mae yolesili huluane hamomusa: dawa:.

## 5

### *Gode Ea Sibi Fi*

<sup>1</sup> Na amola da Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu. Na da dilia gilisisu ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu fi

† 4:18: Malasu 11:31



asigilai dunu ilima ha:giwane sia:sa. Na da Yesu Gelesu Ea se nabasu hou ba:i dagoi, amola na da gilisili Ea hadigi hobe ba:mu liligi, amo na da ba:mu. <sup>2</sup> \*Dilia da sibi ouligisu defele, sibi gilisisu amo Gode dilima i, amo noga:le ouligima:ne na da sia:sa. Gode da hanaiba:le, mae hihini, hahawane ouligima. Dilia muni lamu dawa:beba:le hame, be fidimusa: hanaiba:le, hawa: hamoma. <sup>3</sup> Dilia sibi fi ilima gasa bagade hina hou mae hamoma. Be dilia hou ida:iwane hamone, amo hou ilia bu defele hamoma:ne, asigiwane ouligima.

<sup>4</sup> Amasea, Sibi Ouligisudafa da bu misini, E da habuga hadigi hamoi bu gasimu hamedei gala, amo dilima imunu.

<sup>5</sup> †Dilia goi dunu amola ayeligi dunu! Da:i hamoi dunu ilia sia: noga:le nabima! Dilia huluane fonoboi hou, eno dunu fidima:ne, abula agoane salima. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Gode da hidale gasa fi dunu ilima gegesa, be E da fonoboi hamoi fi dunu fidisa.” <sup>6</sup> ‡Amaiba:le, dilia Gode da Ea gasa bagade lobo haguduga esaloma:ne, dilia hou fofonoboma. E da hobe Ea ilegei eso doaga:sea, dili bu gagua gadomu. <sup>7</sup> Dilia se nabasu amola da:i diosu huluane, Gode Ea gisima:ne, Ema ima. Bai E da dilima asigisa.

<sup>8</sup> Mae golale, si dadagaia esaloma! Bai dilima ha lai, amo Sa:ida:ne, e da nimi bagade laione wa:me bagadewane, dunu manusa: hogola ahoa. <sup>9</sup> Gode Ea hou lalegagui fi dunu osobo bagade fifi asi gala amo ganodini, ili huluane da se nabasu dilia se nababe defele naba, amo dawa:beba:le, dilia dafawaneyale dawa:su hou mae yolesili, Sa:ida:nema gegema. <sup>10</sup> Be dilia da fonobahadi se nabawane ouesalu, Gode da hahawane dogolegele iasu huluane iaaha, amo dawa:ma. E da dili Gelesuma madelagiba:le, Ea eso huluane dialalalumu hadigi hou gilisili lama:ne dilima misa:ne sia:i. Amo Gode Hi da dilia hou asigilama:ne hamomu amola dilima gasa hou amola dafawaneyale dawa:su baidafa dilima imunu. <sup>11</sup> Gode da eso huluane gasadafa gaguiwane esalalaloma:mu! Ama.

### *Dagosu Asigi Sia:*

<sup>12</sup> §Na da amo meloa fonobahadi dedesa. Sailase, amo da Gelesu Ea hou noga:le lalegagui dunu, da na fidisa. Na da dilia dogo denesima:ne amola Gode Ea hahawane dogolegele iasu nama i, amo olelema:ne dilima dedei. Dilia amo hou ganodini gasawane leloma. <sup>13</sup> \*\*Yesu Ea fa:no

\* 5:2: Yone 21:15-17 † 5:5: Malasu 3:34 ‡ 5:6: Ma:diu 23:12; Luge 14:11, 18:14 § 5:12: Asunasi Dunu Ilia Hou 15:22, 15:40 \*\* 5:13: Asunasi Dunu Ilia Hou 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39; Golosia 4:10; Failimone 1:24

bobogesu fi, dilia fi agoane Ba: bilone moilai bai bagade ganodini, (amo fi amola da Gode Ea ilegei fi), amo fi dunu huluane da dilima asigi sia: adosisa. Nagofe Maga amola da dilima asigi sia: adosisa. <sup>14</sup> Dilia dunu eno dunu enoma Yesu Ea asigidafa hou olelema:ne hahawane nonogoma.

Dilia Yesu Gelesuma madelagi dunu huluane olofosu dawa:ma:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

## 2 Bida

(*Da:i Sia:-2 Peter; Modu-2 Petero; Bisini-2 Pita*)

*Hidadea Sia:*

Bida da Eno Meloa Dedene I

Bida da amo meloa (2 Bida) Yesu Ea musa: fa:no bobogesu fi dunuma dedene i. Ogogosu olelesu dunu da ogogole olelebeba:le, wadela:i hou da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu gilisisu ganodini ba:i. Bida da amo ogogosu olelesu dunu ilia logo hedofamusa:, amo meloa dedene i. E da Gelesu dunu ilima ilia Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, amo dafawaneyale dawa:su hou ilia gasawane lalagaguma:ne sia:i. Yesu ba:su dunu amola ea sia: olelesu nabasu dunu, da amo sia: musa: olelei. Amo noga:le lalagaguiba:le, Yesu Ea fi dunu da ogogosu olelesu dunu ilia logo hedofai dagoi ba:mu. Ogogosu dunu mogili, ilia da Yesu bu hame misunu ogogole olelesu. Meloa dedesu dunu da amane olelesa, (2 Bida 3:9) “E da dilima asigiba:le, E da dunu afadafa wadela:mu higai gala. E da dunu huluanedafa ilia wadela:i hou yolesima:ne hanaiba:le, dabe hedolo hame iaha.” Gode da dunu afae wadela:mu higai, be dunu hulwane ilia wadela:i hou yolesimu E da hanaiba:le, Yesu Gelesu da bu hedolo hame misi.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2

2 Gode da Ea Fi Dunuma Misa:ne Wele Sia:...Sia:alalo 1:3-21

3 Ogogosu Olelesu Dunu...Sia:alalo 2:1-22

4 Yesu Ea Bu Misunu...Sia:alalo 3:1-18

*2 Bida*

<sup>1</sup> Na, Saimone Bida, na da Yesu Gelesu amo ea hawa: hamosu dunu amola asunasi dunu hamoi. Ninia Gode amola Gaga:su Yesu Gelesu Ea moloidafa hou hamobeba:le, Gode da ida:iwanedafa dafawaneyale dawa:su hou ninia lai defele, dilima i dagoi. Na da dilima meloa dedene iaha.

<sup>2</sup> Dilia da ninia Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, amo dawa:beba:le, dilia da hahawane dogolegele iasu amola olofosu, baligiliwane ba:ma:ne, na dawa:lala.

*Gode Hi da Ema Misa:ne Ilegesa*

<sup>3</sup> Gode Ea gasa amoga E da ninia Godema dawa:le ida:iwane esaloma:ne, ninima gasa defele ia dagoi. Gode da nini gilisili ea hadigi amola hou ida:iwane, amo lama:ne ninima misa:ne sia:i. <sup>4</sup> Agoane hamobeba:le, Gode da Ea

musa: imunu sia:i iasu bagade amola ida:iwane, ninima i dagoi. Ninia da amo iasu lai dagoiba:le, ninia da wadela:i hi hanai hou osono bagade ganodini diala, amo yolesili, Gode Ea hou amo defele hamomu. <sup>5</sup> Amaiba:le, amo dawa:le, dilia dafawaneyale dawa:su hou amoma hou ida:iwane gilisima:ne, hogoi helema. Dilia hou ida:iwane amoma dawa:su hou gilisima. <sup>6</sup> Dilia dawa:su hou amoma dia da:i hodo ouligisuwane esalusu hou gilisima. Amo hou amoma dilia Godema dawa:su hou gilisima. <sup>7</sup> Dilia Godema dawa:su hou amoma dilia fi dunu amoma asigi hou gilisima. Dilia fi dunuma asigi hou amoma asigidafa hou gilisima. <sup>8</sup> Amo hou huluane dilia lamu da defea. Amo hou baligiliwane lalagagusia, dilia da ninia Hina Gode Yesu Gelesu amo baligiliwane dawa:beba:le, gasawane hawa: hamomu. <sup>9</sup> Be nowa da amo hou hame lalagagusia, e da si desemehadi dofoi agoane ba:sa. E da ea musa: wadela:i hou da dodofei dagoi, amo gogolei.

<sup>10</sup> Amaiba:le, na fi dunu! Gode da dilima Ema misa:ne ilegeiba:le, amo dilia mae fisimusa: gasawane lalagaguma:ne, logo hogoi helema. Amasea, dilia da dafasu hamedafa ba:mu. <sup>11</sup> Agoane hamosea, dilia ninia Hina Gode amola Gaga:su Yesu Gelesu amo ea eso huluane dialalalumu Hinadafa Hou amo ganodini golili sa:ima:ne, Gode da dilima logo hahawane doasimu.

<sup>12</sup> Dilia da amo dafawane sia: musa: dilima olelei liligi, amo noga:le lalagagui dagoi. Be na da amo hou dilima bu olelemu. <sup>13</sup> Na da esalebaba:le, dili da gogolesa:besa:le, na da dili bu dawa:ma:ne amo hou dilima olelelalumu da defea. <sup>14</sup> Na da:i hodo da bogomu liligi. Amo na da abula agoane Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea moloiwane nama sia:i defele, na da:i hodo fadegamu da gadenesa na dawa:.. <sup>15</sup> Amaiba:le, na bogole, dilia fa:no amo hou bu dawa:musa:, na da logo hogoi helemu.

### *Yesu Gelesu Ea Hadigi Ba:su Dunu*

<sup>16</sup> Ninia da Hina Gode Yesu Gelesu Ea gasawane bu misunu hou dilima olelema:ne, ogogosu sia: amoga hame olelei. Ninia da Ea gasa bagade hou ninia siga ba:i dagoi. <sup>17</sup> \*Ada Gode da Yesu Gelesu da hadigi bagade amola Hina bagade olelei. Sia: da Baligi Hadigi amoga misini, amane sia:i, "Amo da Na dogolegei Manodafa. Na da Ema hahawane gala." Amo hou ninia ba:i dagoi. <sup>18</sup> Ninisu da Yesu Gelesuma gouni da:iya sigi esalebaba:le, amo sia: muagado manebe nabi dagoi.

\* 1:17: Ma:diu 17:1-5; Maga 9:2-7; Luge 9:28-35

19 Amaiba:le, ninia balofede dunu ili sia:i olelei, amo baligiliwane dafawaneyale dawa:be. Amo sia: da gamali gasi sogebi ganodini nenanebe agoane ba:sa. Amo gamali da nenanu, Esodafa da hadigisia, gusubia gasumuni da dilia dogo ganodini hadigimu. Amaiba:le, amo sia: dilia ha:giwane dawa:mu da defea. 20 Be hou afadafa baligiliwane dawa:ma! Amo da osobo bagade dunu da hi gasaga amo Gode Ea Sia: ba:la:lusu sia: bai hame dawa:mu. 21 Bai Gode Ea olelei ba:la:lusu sia: da osobo bagade dunu hanaiba:le hame misi. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dunuma ouligisuwane esalebaba:le, amo dunu da Gode Ea olelei fawane ba:la:lusu sia:i. Amaiba:le, osobo bagade dunu hisu amo sia: dawa:mu da hamedei.

## 2

### *Ogogosu Olelesu Dunu*

1 Musa: fi amo ganodini ogogosu olelesu dunu ba:i. Amo defele, dilia fi amo ganodini ogogosu olelesu dunu ba:mu. Hina Gode da ili mae bogoma:ne, ilia wadela:i dabe huluane hamoi dagoi. Be ilia da amo mae dawa:le, Yesu hohonoiba:le, se dabe iasu bagade hedolo ba:mu. 2 Be amo mae dawa:le, dunu mogili bagohame da ilia wadela:i hou amoma fa:no bobogemu. Ili wadela:le hamobeba:le, eno dunu da amo ba:beba:le, moloidafa hou da wadela:i ilia da sia:mu. 3 Ogogosu olelesu dunu da muni hanaiba:le, ilia ogogosu sia: olelebaba:le, muni lamu. Musa: amola wali, ilima Fofada:su dunu da ouesalu. Ilima Gugunufinisisu dunu da mae golale esala.

4 Gode da a:igele dunu dafai ilima mae asigili, Helo sogega galadigi. Amogawi, ilia gasi ganodini sia:inega la:gi, Fofada:su Eso amo doaga:ma:ne ouesala. 5 \*Gode da musa: hemonega osobo bagade fi ili wadela:i hou amo ganodini udigili laloma:ne hame yolesi. E da hano bagade iabeba:le, Gode Ea hou hame lalegagui dunu huluane hanoga na dagoi ba:i. Gode da Nowa:, amo da hou moloidafa olelesu dunu, amo amola eno dunu fesuale gala fawane gaga:i. 6 †Gode da Sodame amola Goumola, amo dunu fi ilima se imunusa: fofada:i dagoiba:le, lalu dabe i. E da fa:no misunu Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilima sisasu olelema:ne, agoane hamoi.

7 ‡Gode da Lode fawane gaga:i. Lode, hi fawane da noga:i hou dawa:beba:le, eno dunu ilia wadela:i hou hihini ba:i. 8 E da Sodame fi amo ganodini esalebaba:le, eso huluane ilia wadela:i hou ba:beba:le, se bagade nabasu. 9 Amaiba:le,

\* 2:5: Mui 6:1 - 7:24 † 2:6: Mui 19:24 ‡ 2:7: Mui 19:1-16

Hina Gode da Ea hou lalegagui dunu ilia adoba:su bu mae ba:ma:ne, ili gaga:musa: dawa:. Amola E da wadela:i hamosu dunu ilima Fofada:su Eso amoga se dabe iasu ima:ne ouligimusa: dawa:. <sup>10</sup> Gode da gasa fi dunu amo ilia da ledo hu ea hanai hou hamosa amola Gode Ea Hina Hou hame naba, ilima E da se dabe iasu baligili ima:ne ouesala.

Amo ogogosu olelesu dunu da gasa fi bagade hamosa. Ili muagado esalebe ouligisu dunu ilima mae beda:ne, udigili ilima gadesa. <sup>11</sup> Be a:igele dunu, amo ilia gasa hou da ogogosu olelesu dunu ilia hou bagade baligisa, ilia da Hina Gode Ea midadi amo muagado esala ouligisu dunu ilima diliwaneya udidili hame gadesa. <sup>12</sup> Be ogogosu olelesu dunu da udigili nimi bagade ohe fi ilia hou agoane hamosa. Hou ilia hame dawa: liligi, amoma ilia gadele gegesa. Ili da nimi ohe fi amo defele, gugunufinisi dagoi ba:mu. <sup>13</sup> Ili da eno dunuma se bagade iabeba:le, ilia dabe se bagade nabimu. Ili da eso amoga ilia hu ea hanai liligi hamobeba:le, hahawane bagade ba:sa. Ili da gilisili dili amola ha:i nasea, ilia ogogosu hou hamonanebeba:le, amo hou da gogosiasu liligi ba:sa. <sup>14</sup> Ili da wadela:i uda fawane ba:mu hanai gala. Ili da wadela:i hou bagade hanai be sadi hame ba:sa. Ili gasa hame dunu sani ganodini dafama:ne oule ahoa. Ili da uasu bagade dawa:. Ili da Gode Ea gagabui aligisu amo ganodini esala.

<sup>15</sup> § Ili da moloï logo yolesibiba:le, udigili ahoa. Beo ea mano ea dio amo Ba:ila:me da muni hanaiba:le wadela:i hou hamomusa: dawa:i.

<sup>16</sup> Gode da ema gagabole sia:i. Ea dougi da osobo bagade dunu ea sia: lale, Ba:ila:me ea gagaoui logo hedofai.

<sup>17</sup> Amo ogogosu olelesu dunu ilia da hano nasu hai dagoi agoane ba:sa. Ili da mu mobi foga sefasilala agoane ba:sa. Gode da gasidafa sogebi amo ganodini ili esaloma:ne ilegei dagoi.

<sup>18</sup> Ili gagaoui gasa fili hidale sia:sa. Dunu ilia wadela:i da:i hodo hanai hou amo yolesimusa: dawa:, ilima ilia amo hou bu hamomusa: dafama:ne olelesa. <sup>19</sup> Ili da amo dunuma hahawane halegale lalalumu hou ima:ne ilegele sia:sa. Be fedege agoane, ilisu da amo wadela:i hou haguduga udigili hawa: hamosu dunu esala. Dilia dawa:! Adi hou da dunuma osa:la heda:sea, amo dunu da amo hou ea udigili hawa: hamosu dunu esala. <sup>20</sup> Be nowa da ninia Hina Gode amola Gaga:su Yesu Gelesu, amo dawa:beba:le, osobo bagade wadela:i hou yolesilalu, amalu bu wadela:i hou hamobeba:le udigili se iasu diasu hawa: bu hamosa, amo dunu ilia hou da musa: hou baligili wadela:i bagade

ba:mu. <sup>21</sup> Iliā da hou ida:iwane ba:i dagoi. Be Gode Ea sia: ilima sia:i amo bu higale yolesi. Amaiba:le, ilia da musa: Gode Ea moloidafa hou hamedafa ba:mu da defea galu. Bai ilia da se baligiliwane nabimu.

<sup>22</sup> \*\*Ilima doaga:i hou da musa: sia:i liligi da dafawane amo olelesa, amane, “Wa:me da isosea, e da bu sinidigili ea isoi liligi naha!” amola “Gebo da dodofei dagole, e da bu sinidigili, fafu amo ganodini gufini ula!”

### 3

#### *Yesu da Ea Ilegele Sia:i Defele Bu Misunu*

<sup>1</sup> Na dogolegei na:iyado dunu! Amo meloa da meloa ageyadu gala na dilima dedei. Amo meloa aduna amo ganodini, na da hou olelebeba:le, dilia dogo ganodini hou ida:iwane dawa:ma:ne na da dawa:lala. <sup>2</sup> Balofede dunu da musa: hemonega hadigi hou sia: olelei. Amola dilima asunasi dunu da ilia lafidili amo Hinadafa Gaga:su Yesu Gelesu Ea sia: dilima olelei. Amo sia: huluane dilia bu dawa:mu na da hanai gala.

<sup>3</sup> \*Noga:le dawa:ma! Soge wadela:mu eso da gadeneiba:le, dunu ilia da hi hanaiga hou musu hamonanebe, amo ninia da ba:mu. <sup>4</sup> Iliā da dilima oufesege:le, habosesele, amane adole ba:mu, “Yesu Gelesu da bu misunu ilegele sia:bela? Amaiba:le E da wali habila? Ninia ada huluane da bogoi dagoi, be osobo bagade hahamoi eso amogainini, liligi huluane da mae afadenene amaiwane diala!” <sup>5</sup> †Gode da musa: hemonega ea sia:ga mu amola osobo bagade hahamoi, amo wadela:i hamosu dunu da dawa:mu higa:iba:le gogolesa. Gode da sia:beba:le, osobo da hano fisili bi hamone, fedege agoane hano amoga hamoi dagoi ba:i. <sup>6</sup> ‡Fa:no, hano bagade heda:le, hea osobo bagade liligi huluane gugunufinisi dagoi. <sup>7</sup> Amo defele, Gode da sia:beba:le, waha dialebe mu amola osobo bagade, da hobeā laluga gugunufinisima:ne diala. Amola Gode da Ea hou hame lalegagui dunu ilima fofada:nanu gugunufinisimu. Amaiba:le, Gode da waha diala mu amola osobo bagade, amo Fofada:su eso amoga muguluma:ne ouligisa.

#### *Soge da Wadela:mu. Amaiba:le Hou Ida:iwane Hamoma*

<sup>8</sup> §Be na dogolegei na:iyado dunu! Liligi afadafa mae gogolema. Hinadafa da eso afadafa amola ode 1000, hisu hisu hame ba:sa. Ea siga ba:ma:ne, ela da defele ba:sa.

\*\* 2:22: Malasu 26:11 \* 3:3: Yude 1:18 † 3:5: Mui 1:6-9 ‡ 3:6: Mui

7:11 § 3:8: Gesami Hea:su 90:4

<sup>9</sup> Dunu mogili, ilia Hina Gode da Ea hamomu ilegele sia:i liligi hedolo hame hamosa, ilia dawa:sa. Be E da hedolo hamomusa: dawa:. Be E da dilima asigiba:le, E da dunu afadafa wadela:mu higai gala. E da dunu huluanedafa ilia wadela:i hou yolesima:ne hanaiba:le, dabe hedolo hame iaha. <sup>10</sup> \*\*Be Hina Gode Ea bu misunu ilegei Eso da wamolasu dunu ea wamo mabe agoane ba:mu. Amo eso amoga wele sia:be bagade nabalu, mu da mugululi hamedafa ba:mu.

<sup>11</sup> Amaiba:le, amo liligi huluane da mugululi hamedafa ba:muba:le, dilia da hou hadigiwane, eno dunuma afafane, Godema madelagili, Yesu Gelesu Ea bu misunu eso doaga:ma:ne, hahawane ouesalumu da defea. <sup>12</sup> Yesu Ea bu misunu eso hedolo doaga:mu amo fidima:ne, dilia hou ida:iwane hamomu da defea. Amo Esoga, mu da laluga neiba:le gugunufinisi dagoi ba:mu. Gasumuni, eso amola ubi, da gia:beba:le, daiyamu. <sup>13</sup> ††Be Gode da mu gahe-abolo amola osobo bagade gaheabolo, amo ganodini hou ida:iwane fawane ba:mu, Gode da amo imunu sia:beba:le, ninia da hahawane ouesala.

<sup>14</sup> Amaiba:le, na na:iyado dunu, dilia da amo Eso doaga:ma:ne ouesalebeba:le, Gode Ea siga ba:ma:ne, dilia ledi hamedei ida:idafa Godema olofoiwane esaloma:ne, amo logo hogoi helema. <sup>15</sup> Gode da dilima asigiba:le gaga:musa: logo hedolo hame hedofasa, amo dilia dawa:mu da defea. Ninia dogolegei fi dunu, Bolo, Gode da ea asigi dawa:suga olelebeba:le, amo defele dilima meloa dedene i. <sup>16</sup> E da eso huluane meloa dedene iasea, amaiwane olelesa. Bolo ea meloa dedei amo ganodini dedei liligi mogili da hedolo hame dawa:mu liligi. Eno gagaoui noga:le hame lalagagui dunu, ilia amo sia: amola sia: eno Gode Ea Sia: ganodini dedei, amo lalagaguli ogogole olelesa. Amaiba:le, ilisu hamobeba:le, gugunufinisisu se dabe iasu ba:mu.

<sup>17</sup> Be na na:iyado dunu! Dilia amo hou dawa: dagoi. Amaiba:le, dilia wadela:le hamosu hame nabasu dunu ilia giadofasu sia: nabasea, dilia gaga:su yolesili dafasa:besa:le, mae golale ouesaloma. <sup>18</sup> Be ninia Hina Gode amola Gaga:su Yesu Gelesu amo Ea hahawane dogolegele iasu amola bagade dawa:su, da dilia dogo ganodini asigilaluma:mu. Ema eso huluane wali amola hobe, mae yolesili nodonanumu da defea. Ama.

Sia: Ama Dagoi

---

\*\* **3:10:** Ma:diu 24:43; Luge 12:39; 1 Desalounia 5:2; Wamolegei Sia: Olelesu 16:15 †† **3:13:** Aisaia 65:17, 66:22; Wamolegei Sia: Olelesu 21:1



# 1 Yone

(Da:i Sia:-I John; Modu-1 Ioane; Bisini-1 Jon)

*Hidadea Sia:*

Yone da Meloa Dedei

1 Yone Meloa Dedei da liligi aduna olelesa

1 Yone meloa dedei idisu dunu, ilia gilisili na:iyado hamone, Gode amola Egefedafa Yesu Gelesu amo gadenene esaloma:ne, amo olelesa.

2 Oogosusu olelesu dunu ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia hou wadela:musa: dawa:beba:le, ilia oogosusu dunu ilima mae fa:no bobogema:ne, Yone da olelei. Oogosusu dunu ilia da oogogole amane olelei, “Dunu ilia da wadela:i osobo bagade liligi amo digili ba:beba:le amola osobo bagade ganodini esalebeba:le, ilia da wadela:idafa. Amaiba:le, Yesu, Gode Egefe, da osobo bagade dunu defele ba:mu da hamedei, ilia oogogole amane olelesu. Amo oogosusu dunu da eno oogogole olelesu, amane:- dunu da osobo bagade liligi amola osobo bagade hou, huluane mae dawa:beba:le fawane, gaga:su ba:mu. Dunu da Godema gaga:i dagoiba:le, e da hou moloidafa hamomu amola eno dunuma asigimu, amo da hamedeiwane hou ilia oogogole olelesu. Be Yone da amo olelesu ha:giwane hedofai dagoi. 1 Yone meloa amo ganodini e da gasawane Yesu Gelesu da osobo bagade Dunudafa hamoi olelesa. Nowa dunu ili da Yesu Ea hou lalagaguiba:le Godema asigi galea, ilia dunu eno dunu enoma asigima:ne hamomu, e da gasawane olelesa.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4

2 Hadigi amola Gasi ...Sia:alalo 1:5-2:29

3 Gode Ea mano amola Sa:ida:ne mano...Sia:alalo 3:1-24

4 Dafawane Hou amola Oogosusu Hou ...Sia:alalo 4:1-6

5 Asigidafa Hou...Sia:alalo 4:7-21

6 Dafawaneyale Dawa:su hasalasisu Hou... ...Sia:alalo 5:1-21

1 Yone

*Esalusu Sia:*

1 \*Ninia da dilima eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Sia:dafa amo da eso huluane eno liligi hame galu eso amoga dialusu, amo olelemusa: dilima dedesa. Amo Sia:dafa E da osobo bagade dunu hamoiba:le, amo ninia gega nabi amola siga ba:i. Dafawane! Amo ninia ba:i dagoi amola ninia

\* 1:1: Yone 1:1

loboga digili ba:i dagoi. <sup>2</sup> †Amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Sia:dafa da dunu ba:ma:ne da:i hodo lai, amo ninia ba:i dagoi. Amaiba:le, ninia amo hou olelesa. Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu da musa: Gode amola gilisili esalu. Ada Gode da ninima olelebeba:le, ninia da bu dilima olelesa. <sup>3</sup> Ninia amola Ada Gode amola Egefedafa Yesu Gelesu, da gilisili fi hamoi dagoi. Dilia dogo da ninia fi ninima gilisima:ne, ninia ba:i liligi amola nabi liligi dilima olelesa. <sup>4</sup> Dilia hahawane hou da nabaiwane ba:ma:ne, ninia da amo hou dilima dedesa.

### *Gode da Hadigidafa*

<sup>5</sup> Amo sia: Gode Egefedafa ninima olelei, ninia da dunu enoma bu olelesa amane, “Gode da Hadigidafa. Ea hou amo ganodini, gasi da hamedafa gala.” <sup>6</sup> Amaiba:le, ninia da Godema na:iyado gala ninia da lafidili sia:sea, be gasi ganodini ahoanebe ba:sea, ninia da lafidili amola ninia hou hamonanebe, amoga ogogosa. <sup>7</sup> Be ninia Gode defele hadigi ganodini ahoasea, ninia amola ninia fi dunu, na:iyado fi hamosa. Amola Gode Egefedafa, amo Yesu, E da ninia wadela:i hou huluanedafa Ea maga:mega dodofesa.

<sup>8</sup> Be ninia da wadela:i hou hame dawa:, amo sia:sea, ninisu ninima ogogosa. Amai galea, ninia dafawane hou hame dawa:. <sup>9</sup> Be ninia wadela:i hou hamoi Godema fofada:sea, ninia da Ea moloidafa sia:i liligi ba:mu. E da ninia wadela:i hou bu goglema:ne olofole, amo wadela:i hou bu mae ba:ma:ne dodofemu. <sup>10</sup> Be ninia wadela:i hou hamedafa hamoi amo sia:sea, ninia da Gode da ogogosu dunu giadofale olelesa. Amai galea, Gode Ea Sia: da ninia dogo ganodini hame gala.

## 2

### *Ninia Fidisu da Yesu Gelesu*

<sup>1</sup> Na mano! Dilia da wadela:i hou mae hamoma:ne, na da dilima dedesa. Be dunu da wadela:i hou hamoi galea, Alofesu Fidisu dunu da esala. Amo da Yesu Gelesu, Dunu Moloidafa. E da nini fidima:ne, Godema edegelala. <sup>2</sup> Amola Gelesu Hisu da hamobeba:le, ninia da nini wadela:i hou goglema:ne olofoi dagoi ba:sa. Ninia fawane hame, be osobo bagade dunu huluane da Gelesu hamobeba:le, goglema:ne olofosu dawa:.

<sup>3</sup> Ninia da Gode Ea sia: nabawane hamosa galea, ninia da Gode dawa: dagoi, amo dawa:be. <sup>4</sup> Be nowa dunu da Gode dawa: amo hi fawane sia:sa, be Gode Ea sia: nabawane hame hamosa, amo dunu da ogogosu dunu. E da dafawane hou hamedafa dawa:. <sup>5</sup> Be nowa da Gode Ea sia: nabawane

† 1:2: Yone 1:14

hamosa, amo dunu ea dogo ganodini Gode Ea asigidafa hou da nabaiwane gala ba:sa. Ninia da Godema madelagi dagoi amo habodane dawa:ma:bela:? <sup>6</sup> Defea! Nowa dunu e da Godema madelagi dagoi sia:sea, e da Yesu Gelesu Ea hou amo defele ahoanumu da defea.

*Hamoma:ne Sia: Gaheabolo*

<sup>7</sup> \*Na fi dunu! Na da wali dilima hamoma:ne sia:i dedesa. Amo hamoma:ne sia:i da gaheabolodafa hame. Be dilia Gode Ea hou lalegagui amo esoga musa: hamoma:ne sia:i nabalu, wali eso amo hamoma:ne sia:i da amaiwane diala. <sup>8</sup> Be amo hamoma:ne sia:i na da wali dilima dedebe da gaheabolo agoane ba:sa. Yesu Gelesu da moloiwane hamoiba:le amola dilia da wali moloiwane hamonanebeba:le, amo hamoma:ne sia:i da dafawane ba:sa. Gasi da mugululalebe amola Hadigidafa da nenanebe, amoba:le amo hamoma:ne sia:i da gaheabolo agoane ba:sa.

<sup>9</sup> Nowa dunu e da Hadigi ganodini esalebe sia:sa, be ea fi dunuma ha lai esala galea, amo dunu da gasi mae yolesili waha amo ganodini esala. <sup>10</sup> Nowa dunu da ea fi dunu ilima asigidafa galea, amo da Hadigi ganodini esala. Amaiba:le, ea hou ganodini, eno dunuma dafama:ne olelesu da hame ba:sa. <sup>11</sup> Be nowa dunu da ea fi dunuma ha lai esalea, e da gasi ganodini esala. Gasi da ea si wadela:lesiba:le, e da gasi ganodini ahoanebeba:le, ea mabe hou hamedafa dawa:

<sup>12</sup> Na mano fonobahadi! Na dilima meloa dedesu bai da agoane diala. Yesu Gelesu da hawa: hamobeba:le, Gode da dilia wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi. <sup>13</sup> Ada dili huluane! Degabodafa esalu Dunu, amo dilia dawa:beba:le, na da dilima meloa dedesa. Ayeligi dunu! Dilia Sa:ida:ne hasali dagoiba:le, na da dilima meloa dedesa.

<sup>14</sup> Na mano! Dilia Adadafa dawa:beba:le, na dilima meloa dedesa. Ada dili huluane! Degabodafa esalu Dunu, amo dilia da dawa:beba:le, na da dilima meloa dedesa. Ayeligi dunu! Dilia da gasa bagadeba:le, na da dilima meloa dedesa. Gode Ea Sia: da dilia dogo ganodini esala. Dilia da Sa:ida:ne hasali dagoi.

<sup>15</sup> Dilia osobo bagade amola amo ganodini liligi, amoma mae asigima. Dilia da osobo bagade liligi amoma asigi galea, dilia da Adadafa Ema hame asigisa. <sup>16</sup> Hi hanai hou, dunu ilia liligi siga ba:beba:le hanasa amo hou amola liligi huluane ba:beba:le gasa fi hamosa, amo hou huluane da osobo bagade hou fawane. Amo hou Adadafa da hame olelesa. <sup>17</sup> Osobo bagade amola amo ganodini liligi huluane amoma dunu ilia da hanai, amo da bu mae ba:ma:ne

\* 2:7: Yone 13:34

mugululala. Be nowa dunu da Gode Ea hanai hou hamosa, e da eso huluane esalalalumu.

*Gelesuma Ha Lai Dunu*

<sup>18</sup> Na mano! Soge wadela:mu eso da gadenesa. Gelesuma ha lai dunu da misunu, amo olelesu dilia da nabi dagoi. Wali, Gelesuma ha lai dunu bagohame da misi dagoiba:le, soqe wadela:mu eso da gadenesa, amo ninia dawa:. <sup>19</sup> Amo Gelesuma ha lai dunu da ninia fi amo ganodini esalu. Be ilia da ninia fidafa dunu hameba:le, yolesili asi. Iliia da ninia fidafa dunu esala ganiaba, ilia da ninia fi ganodini mae yolesili esalala:loba. Be ilia yolesili asiba:le, dunu huluane da amo dunu da ninia fi dunu hame amo noga:le dawa:.

<sup>20</sup> Be Gelesu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini aligila sa:ima:ne, dilima i dagoi. Amaiba:le, dilia huluane da dafawane sia: dawa:.

<sup>21</sup> Amaiba:le, dilia dafawane hou hame dawa:beba:le, na da dilima hame dedesa. Be dilia dafawane sia: dawa:beba:le amola ogogosu sia: da dafawane hou amo ganodini dialumu da hamedeiba:le, na da dilima meloa dedesa.

<sup>22</sup> Amaiba:le, ogogosu dunu da nowala:? Nowa dunu da Yesu da Gode Ea ilegei Mesaia hame, amo sia:sea, amo dunu da ogogosa. Agoaiwane dunu da Gelesuma ha lai dunu. E da Adadafa amola Gode Egefe higasa. <sup>23</sup> Nowa dunu da Gode Egefe higasea, e da Ada amola higasa. Be nowa dunu da Gode Egefe Ea hou lalegagusia, e da Gode Ea hou amola lalegagusa.

<sup>24</sup> Amaiba:le, dawa:ma! Dilia sia: amo dilia lalegagui eso amoga nabi, amo dilia dogo ganodini noga:le salali ouligima. Amo noga:le ouligisia, dilia da eso huluane Gode Egefe amola Adadafa, amoma madelagili esalalalumu.

<sup>25</sup> Amo hou da Gelesu ninima imunu sia:i liligi, amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu. <sup>26</sup> Dilima ogogomusa: dawa:be dunu amo ilia hou dilima olelema:ne, na da amo meloa dilima dedesa. <sup>27</sup> Be Gelesu da Ea A:silibu dilima i. Ea A:silibu da dilia dogo ganodini esalebeba:le, dunu eno da dilima olelemu hamedei agoane ba:sa. A:silibu Hisu da liligi huluane dilima olelesa. A:silibu Ea olelesu da dafawane, E da ogogosu hame dawa:. Amaiba:le, A:silibu Ea olelesu nabima. Dilia Yesu Gelesuma madelagiwane esaloma.

<sup>28</sup> Dafawane! Na mano! Gelesuma madelagiwane ouesaloma. Amalalu, E da bu masea ninia da mae beda:iwane amola hame gogosiabeba:le mae wamoaligiliwane, Ema hahawane yosia:mu. <sup>29</sup> Gelesu da moloidafa, amo dilia dawa:. Amaiba:le, nowa da hou moloidafa hamosea da Gode Ea mano hamoi, amo dilia dawa:mu da defea.

## 3

*Gode Ea Mano Hamoi*

<sup>1</sup> \*Dawa:ma! Adadafa da ninima bagade asigisa. E da ninima “Na mano” dio asuliba:le amola E da nini Ea mano hamoi dagoiba:le, ninia da Ea asigi hou da bagadedafa ba:sa. Ninia da Gode Ea mano hamoi dagoiba:le, osobo bagade dunu da Gode Ea hou hame dawa:beba:le, ilia ninia hou amola hame dawa:. <sup>2</sup> Na dogolegei na:iyado dunu! Ninia da wali Gode Ea mano esala. Ninia hobea afadenene hisu agoane ba:mu, amo hou ninia noga:le hame dawa:. Be amo fawane ninia dawa:. Gelesu da bu masea, ninia da Ea houdafa noga:le ba:muba:le, ninia afadenene, Yesu Gelesu defele hamoi dagoi ba:mu, amo ninia dawa:. <sup>3</sup> Nowa dunu da amo dafawane hamoma:beyale dawa:sa, e da ea hou ledohame amo Gelesu Ea ledohame hou defele, amo ba:ma:ne ouligisa.

<sup>4</sup> Wadela:i hou da Gode Ea hamoma:ne sia:i wadela:sa. Amaiba:le, nowa dunu da wadela:i hamosea, e da Gode Ea hamoma:ne sia:i wadela:sa. <sup>5</sup> †Yesu Gelesu da wadela:i hou huluane fadegama:ne osobo bagadega misi, amola Yesu Ea hou amo ganodini da wadela:i hamedafa gala, amo dilia dawa:. <sup>6</sup> Amaiba:le, nowa da Yesu Gelesuma madelagi esalea, e da wadela:i hou hamon anumu hamedafa dawa:. Be nowa da wadela:i hou hamonanea, amo dunu da Yesu Ea hou hame ba:i amola hame dawa:, amo ninia dawa:.

<sup>7</sup> Dunu eno da dilima ogogosa:besa:le, dawa:ma! Nowa dunu da hou moloidafa hamonanea, e da Gelesu agoane dunu moloidafa gala. <sup>8</sup> Be nowa dunu da wadela:i hou hamonanea, e da Sa:ida:ne ea fi amo ganodini esala. Sa:ida:ne da musa:dafa mae yolesili wadela:i hou hamonanusu. Gode Egefedafa da Sa:ida:ne ea hawa: hamosu gugunufinisimusa:, osobo bagadega misi.

<sup>9</sup> Nowa da Gode Ea mano hamoi galea, Gode Ea hou da ea dogo ganodini esalebaba:le, e da wadela:i hou hamon anumu hame dawa:. Gode da ea Ada hamoiba:le, bu wadela:i hou hamon anumu da ema hamedei. <sup>10</sup> Gode Ea mano hamoi amola Sa:ida:ne ea mano, amo da hisu hisudafa. Bai nowa dunu da hou moloidafa hame hamosa o ea fi dunuma hame asigisa, amo dunu da Gode Ea mano hame.

*Enoma Enoma Asigima*

<sup>11</sup> †Dilia da Gode Ea hou degabo nabi amogainini wali sia: nabi dagoi. Amo sia: da dilia dunu eno dunu enoma asigidafa hou hamoma:ne sia:sa. <sup>12</sup> §Ninia da Ga:ine ea hou

agoane hamomu da defea hame. Ga:ine da eya medole legei dagoiba:le, e da Sa:ida:ne ea fi amo ganodini esalu ninia dawa:. Ga:ine da abuliga eya fane legebela:? Bai e da wadela:le hamoi be eya da hou moloidafa hamoi.

<sup>13</sup> Amaiba:le, na fi dunu, osobo bagade dunu da dilima ha lasea, mae fofogadigima.

<sup>14</sup> \*\*Ninia da ninia fi dunuma asigidafa hou hamonana galea, ninia da bogosu fisili, esalalalusu amo ganodini esala, ninia dawa:. Be nowa da ea fi dunu ilima asigidafa hame galea, e da bogosu amo ea gasaga gagulaligi gala. <sup>15</sup> Nowa da ea fi dunu ilima ha lai galea, amo da fane legesu dunu. Amola fane legesu dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hamedafa dawa:, amo dilia dawa:. <sup>16</sup> Yesu Gelesu da nini fidima:ne bogoi dagoiba:le, ninia da asigidafa hou ea bai dawa:. Amaiba:le, ninia da ninia fi dunu fidima:ne, ninia esalusu fisimu da defea. <sup>17</sup> Bagade gagui dunu da ea fi dunu hame gagui ba:sa be hame fidisa, amo dunu da “Na Godema asigisa” sia:sea, e da ogogosa.

<sup>18</sup> Na mano! Ninia asigidafa hou da lafidili sia: fawane sia:mu da defea hame galebe. Ninia da asigidafa hou lalagagui dagoi galea, ninia eno dunu fidima:ne hawa: hamomu da defea.

### *Godema Mae Beda:iwane Esalebe Hou*

<sup>19</sup> Ninia sia:ga amola hawa: hamobe, amoga asigidafa hou lalagagui dagoi olelebeba:le, ninia da dafawane hou amo ganodini esala dawa:. Amasea, ninia Godema gadenene masea, mae beda:iwane esalumumu. <sup>20</sup> Be ninia asigi dawa:su da ninia da wadela:i hou hamoi amo ninima olelesea, defea, Gode Ea gasa da ninia asigi dawa:su amo ea gasa baligi dagoi, amo ninia dawa:. E da liligi huluane dawa:. <sup>21</sup> Amaiba:le, na dogolegei na:iyado dunu! Ninia asigi dawa:su da ninia wadela:i hamosa amo ninima hame olelesea, ninia mae beda:iwane Godema gadenenewane esalumusa: dawa:.

<sup>22</sup> Ninia da Gode Ea sia: nabawane hamonanebeba:le amola Ea hanai liligi fawane hamonanebeba:le, E da ninia adole ba:su liligi huluane ninima imunusa: dawa:.

<sup>23</sup> ††Gode da ninima amane hamoma:ne sia:sa:- Ninia da Egefe Yesu Gelesu Ea hamoma:ne sia:i defele E dafawaneyale dawa:ma:mu amola dunu eno dunu enoma asigidafa hou hamoma:mu. <sup>24</sup> Nowa dunu da Gode Ea sia: nabawane hamosea, e da Godema madelagi esalebe amola Gode da ema madelagi esala ba:sa. Amola Gode Ea A:silibu

\*\* 3:14: Yone 5:24 †† 3:23: Yone 13:34, 15:12, 15:17

Hadigidafa Gala ninima i, amo da ninia dogo ganodini esalebeba:le, ninia da Godema madelagi esala dawa:.

## 4

*A:silibu Dafawane Ea Hou amola Ogogosu A:silibu ea Hou*

<sup>1</sup> Na dogolegei na:iyado dunu! Dunu huluane ilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da aligila sa:i ilisu sia:sea, mae dafawaneyale dawa:ma. Be ilia dogo ganodini aligila sa:i liligi, amo da Godema misibala:? o Fio amoma misibala:? Dilia amo dawa:musa: ilia hou adoba:ma. Bai ogogosu balofede dunu da soqe bagade bega: bega: asi dagoi. <sup>2</sup> Ilia hou adoba:sea, dunu da ea dogo ganodini a:silibu aligila sa:i amo da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, dilia da amane dawa:mu. Nowa dunu da Yesu Gelesu da osobo bagade dunu ea da:i hodo lale, osobo bagadega misi dagoi, amo dafawaneyale dawa:beba:le sia:sa, amo dunu ea dogo ganodini aligila sa:i a:silibu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dawa:ma. <sup>3</sup> Be nowa da Yesu da osobo bagade da:i lale, osobo bagadega misi, amo dafawaneyale hame sia:sea, ea dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da hame aligila sa:i. Liligi da ea dogo ganodini aligila sa:i da Gelesuma ha lai amo ea iasu, Fio liligi. Bai Gelesuma ha lai a:silibu da hobe misunu, dilia nabi dagoi. Be wahadafa amo hou da doaga:i dagoi. <sup>4</sup> Be dilia, na mano! Dilia da Gode Ea:! Dilia da ogogosu balofede dunu ilia hou hasali dagoi. Bai Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini esala, amo ea gasa da a:silibu osobo bagade dunu ilia dogo ganodini esala amo bagadewane baligisa.

<sup>5</sup> Amo ogogosu balofede dunu da osobo bagade hou fawane olelesa. Ilia da osobo bagade hou amoga gagulaligiba:le, eno osobo bagade dunu da ilia sia: naba. <sup>6</sup> Be ninia da Gode Ea fi dunu esala. Nowa dunu da Godema lalegagui galea, amo da ninia sia: naba. Be nowa da Godema hame lalegagui galea, amo da ninia sia: hame naba. Amaiba:le, amo dawa:le, ninia Gode Ea A:silibu amola ogogosu a:silibu ela hou afafamusa: dawa:.

*Gode da Asigidafa*

<sup>7</sup> Na dogolegei na:iyado dunu! Gode da asigidafa hou olelebeba:le, ninia eno dunu eno dunuma asigidafa hou hamomu da defea. Nowa dunu da asigidafa hou hamosea, amo dunu da Gode Ea mano esala amola e Gode Ea hou dawa:. <sup>8</sup> Nowa dunu da asigidafa hou hame hamosea, e da Gode hame dawa:. Bai Gode da asigidafa hou amo ea Bai esala. <sup>9</sup> Gode da ea asigidafa hou ninima olelema:ne,

E da Egefedafa (ninia Ea hou lalegagusia, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lama:ne), osobo bagadega asunasi.

<sup>10</sup> Asigidafa hou da agoane diala. Amo da ninia Godema asigi hame. Be asigidafa hou bai da Gode da ninima asigidafa. Amaiba:le, E da ninia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Egefe osobo bagadega asunasi dagoi.

<sup>11</sup> Na dogolegei na:iyado! Gode da ninima amo asigidafa hou olelebeba:le, ninia da dunu eno dunu enoma asigimu da defea. <sup>12</sup> \*Dunu afae da Gode Ea hodo hame ba:su. Be ninia da dunu eno dunu enoma asigi galea, Gode amola ninia gilisili madelagi dagoi ba:sa. Amola Gode Ea asigidafa hou da ninia fi ganodini asigilai dagoiwane ba:sa.

<sup>13</sup> Gode da Ea A:silibu ninima i. Amo da ninia dogo ganodini esalebeba:le, ninia da Godema madelagi esala amola Gode da ninima madelagi esala, amo dafawaneyale dawa:be. <sup>14</sup> Amola Adadafa da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane gaga:ma:ne, Egefedafa asunasi, amo ninia dafawaneyale dawa:beba:le eno dunuma olelesa.

<sup>15</sup> Nowa dunu da ea lafidili Yesu da Gode Egefedafa amo olelesa, amo dunu da Godema madelagi esala amola Gode da ema madelagi esala. <sup>16</sup> Amola ninia da Gode Ea ninima asigidafa hou dawa: amola dafawaneyale dawa:be. Gode da asigidafa hou ea Bai. Nowa dunu da asigidafa hou amo ganodini esalea, e da Godema madelagi esala amola Gode da ema madelagi esala. <sup>17</sup> Ninia da Fofada:su Eso amoga mae beda:iwane esaloma:ne, Gode da ninia hou amo ganodini asigidafa hou asigilaloma:ne hamonana. Amola ninia da osobo bagadega esalea, Yesu Gelesu Ea hou defele hamonanebeba:le, ninia asigidafa hou asigilai dagoi ba:mu. <sup>18</sup> Asigidafa hou amo ganodini, dunu da beda:su hou hame ba:sa. Bai asigidafa hou da beda:su hou huluane sefasisa. Dunu da se dabe iasu lamu, amo dawa:beba:le beda:sa. Amaiba:le, nowa dunu da beda:su hou dawa:sea, amo dunu ea dogo ganodini asigidafa hou da hame asigilai.

<sup>19</sup> Ninia asigidafa hou dawa:. Bai Gode da hidadea asigidafa hou ninima olelei dagoi.

<sup>20</sup> Be nowa dunu da ea lafidili, “Na Godema asigisa!” amo sia:sa, be ea fi dunu enoma e da ha lai galea, amo dunu da ogogosu dunu. E da ea fi dunu eso huluane ba:sa, ilima asigi hame galea, e da Gode amo hamedafa ba:sa. Amola Ema asigimu hamedeiba:le, e da ogogosu dunu. <sup>21</sup> Gelesu da ninima amo hamoma:ne sia:i dagoi. Nowa da Godema asigi galea, e da ea fi dunu ilima asigima:mu.

---

\* 4:12: Yone 1:18



## 5

*Ninia da Osobo Bagade Hou Hasalasi Dagoi*

<sup>1</sup> Nowa da Yesu Gelesu da Gode Ea ilegei Mesaia amo dafawaneyale dawa:sea, amo da Gode Ea mano hamoi esala. Nowa da ada amoma asigi galea, e da amo ada ea mano amola amoma asigi gala. <sup>2</sup> Ninia da Godema asigi galea amola Gode Ea sia: nabawane hamonanebeba:le, ninia da Gode Ea mano ilima asigisu dawa:. <sup>3</sup> \*Bai ninia Godema asigiba:le, Ea sia: nabawane hamosa. Amola Ea gasa bagade hamoma:ne sia:i ninima olelei da ninia hamomu gasa hame baligisa. <sup>4</sup> Bai Gode Ea mano huluane ilia osobo bagade hou hasalasisimusa: dawa:. Amola ninia da dafawaneyale dawa:su hou amoga osobo bagade hou hasalasisimusa: dawa:. <sup>5</sup> Nowa da osobo bagade hou hasalasisimusa: dawa:bela:? Dunu amo da Yesu Gelesu da Gode Egefedafa amo dafawaneyale dawa:sa, amo dunu fawane da osobo bagade hou hasalasisu dawa:!

*Dunu ilia Yesu Gelesu Ea Hou Ba:su*

<sup>6</sup> Yesu Gelesu Hisu osobo bagadega misini, hanoga fane sanasi amola Ea maga:me huluane asiba:le bogoi. E da hano fane sanasu dawa:digima:ne olelesu fawane hame hamoi. Be E da gilisili hano dawa:digima:ne olelesu amola maga:me dawa:digima:ne olelesu hamoi dagoi. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dafawane hou ea Bai esalebepa:le, E da amo hou da dafawane ninima olelesa. <sup>7</sup> Ba:su liligi udiana da amo hou da dafawane ninima olelesa. <sup>8</sup> Amo udiana da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, hano dawa:digima:ne olelesu amola maga:me dawa:digima:ne olelesu. Amo udiana da ba:i liligi afadafa fawane olelesa. <sup>9</sup> Osobo bagade ba:su dunu amo ea sia: ninia dafawaneyale dawa:sa. Be Gode Ea ba:su hou da osobo bagade dunu ea ba:su hou bagadewane baligisa. Amola Gode Ea ba:su hou da Yesu Gelesu da Egefedafa olelesa.

<sup>10</sup> Amaiba:le, nowa dunu da Gode Egefedafa dafawaneyale dawa:sea, amo dunu da Gode Ea ba:su hou ea dogo ganodini sali diala. Be nowa dunu da Gode dafawaneyale hame dawa:sa, e da Gode Egefedafa hou olelema:ne sia:i amo dafawaneyale hame dawa:beba:le, e da Gode da ogogosu dunu sia:sa. <sup>11</sup> †Gode Ea ba:su hou da agoane diala; Gode da ninima eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu i dagoi. Amola eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ea Bai da Gode Egefedafa. <sup>12</sup> Nowa da Gode Egefedafa Ema madelagi galea, e da eso huluane mae

\* 5:3: Yone 14:15 † 5:11: Yone 3:36

bogole Fifi Ahoanusu lai dagoi. Be nowa da Gode Egefedafa amoma hame madelagi galea, e da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hame dawa:.

*Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu*

<sup>13</sup> Dilia Gode Egefedafa amo ea hou dafawaneyale dawa:be dunu, dilia da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lai dagoi amo dafawaneyale dawa:ma:ne, na da dilima amo meloa dedesa. <sup>14</sup> Ninia da Gode Ea hanai amo defele Ema adole ba:sea, E da nini adole ba:su naba amo dawa:beba:le, ninia mae beda:iwane Godema gadenenewane misunusa: dawa:. <sup>15</sup> Ninia da Ema adole ba:sea, E da nini adole ba:su naba. Ninia amo da dafawane dawa:beba:le, E da ninia adole ba:i liligi ninima imunu, amo amola dafawaneyale dawa:be.

<sup>16</sup> Dilia da Gelesu dunu eno e da wadela:i hou (amo da hame se imunusa: fofada:mu liligi) amo hamoi ba:sea, Godema sia:ne gadomu da defea. Amasea, Gode da amo dunuma esalusu bu imunu. Dunu da wadela:i hou hamosea, be amo da se imunusa: fofada:musa: liligi hame ba:sea, amane hamoma. Be wadela:i hou afadafa da se imunusa: fofada:su liligi. Amo ba:sea, dilia da Godema gogolema:ne olofomusa: sia:ne gadoma:ne, na da hame sia:sa. <sup>17</sup> Wadela:i hou huluanedafa da wadela:i houdafa. Be wadela:i hou mogili da se imunusa: fofada:su liligi hame.

<sup>18</sup> Godema bu lalelegei mano da wadela:i hou hamonanumu da hamedei, amo ninia dawa:. Bai Gode Egefe da amo mano noga:le gaga:sa. Amaiba:le, Sa:ida:ne da amo dunu wadela:mu hamedei ba:sa.

<sup>19</sup> Sa:ida:ne da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilima ouligisu esala. Be ninia da ema afafane, Godema madelagi dagoi, amo dawa:.

<sup>20</sup> Gode Egefe da misi dagoi. Amola ninia da Gode Egefedafa amo noga:le dawa:ma:ne, E da dawa:su hou ninima i, amo dawa:. Ninia da Godedafa - Egefe Yesu Gelesu, Ema madelagi esala. Ninia Gode da Godedafa amola amo hou da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu.

<sup>21</sup> Na mano! Dilia ogogosu 'gode' liligi mae dawa:ma.

Sia: Ama Dagoi

## 2Yone

(Da:i Sia:-2 John; Modu-2 Ioane; Bisini-2 Jon)

*Hidadea Sia:*

Yone da 2 Yone meloa dedene i. Amo ganodini e da 'Asigilai Dunu' hima dio asuli. E da 'dogolegei Uda amola ea mano,' amoma meloa dedene i. Ninia fada:ne hame dawa:, be amo dio e da Yesu Ea fa:no bobogesu fi afadafa amoma Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu afae dio asuli. Amo meloa ganodini, Yone e da amo Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima ilia enoma enoma asigidafa hou hamoma:ne ha:giwane sia:i. E da ogogosu dunu ilia olelesu amoma mae fa:no bobogema:ne sia:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-3

2 Asigidafa Hou da Baligisa ...Sia:alalo 1:4-6

3 Ogogosu Olelesu Dawa:ma...Sia:alalo 1:7-11

4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:12-13

*2 Yone*

<sup>1</sup> Na da Asigilai Dunu. Na da dogolegei Uda amola ea manolali, dilima meloa dedene iaha. Na dilima bagadewane asigisa, be na fawane hame. Dunu huluane amo da dafawane hou lalegagui, ili amola da dilima bagadewane asigisa. <sup>2</sup> Bai dafawanedafa hou da ninia dogo ganodini diala amola mae fisili eso huluane dialumu.

<sup>3</sup> Ada Gode amola Ada Egefe amo Yesu Gelesu da hahawane dogolegele iasu, gogolema:ne olofosu amola olofosudafa ninima imunu da defea. Amo hou da dafawane hou amola asigi hou amo ganodini ninia dogo ganodini aligila sa:i dagoi ba:mu da defea.

*Dafawane Hou amola Asigidafa Hou*

<sup>4</sup> Na da dilia fi mogili da dafawane hou (Adadafa ninia hamoma:ne sia:i dagoi liligi amo defele), amo ganodini esala nababeba:le, hahawane ba:i. <sup>5</sup> Amaiba:le, dogolegei Uda, na dima edegesa. Ninia gilisili enoma enoma asigimu da defea. Amo sia: na dima dedesa da gaheabolo hamoma:ne sia:i hame. Ninia da amo hamoma:ne sia:i degabo nabi eso amogainini wali nabala. <sup>6</sup> Na waha asigili sia:sa hou bai da agoane diala. Asigidafa hou lalegaguiba:le, ninia Gode Ea hamoma:ne sia:i huluane nabawane hamomu da defea. Gode Ea hamoma:ne sia:i liligi amo dilia lalegagui eso amoga nabi da amane. E da dili huluane asigidafa hou amo ganodini esaloma:ne sia:i.

<sup>7</sup> Ogogosu dunu bagohame da osobo bagade bega: bega: ogogole olelemusa: asi. Ilia da Yesu Gelesu osobo bagade dunu da:i hodo laiwane osobo bagadega misi da dafawane hame ogogole sia:sa. Agoaiwane dunu da ogogosu. E da Gelesuma ha lai.

<sup>8</sup> Amaiba:le, dilia da hawa: hamobeba:le bidi huluane lamu amo fisisa:besa:le, dawa:ma!

<sup>9</sup> Nowa dunu da Yesu Gelesu Ea olelei amo mae dawa:le, amo olelesu baligisia, e da Godema hame madelagi. Be nowa da Yesu Gelesu Ea olelesu amo defele olelesa, amo dunu da Adadafa amola Egefedafa, Ema madelagi dagoi.

<sup>10</sup> Amaiba:le, dunu eno da sia: eno olelemusa: masea, defea, dilia amo dunu dilia diasuga mae yosia:ma! Amola ema 'Olofosu dima dialoma!' mae sia:ma. <sup>11</sup> Bai nowa dunu da ogogosu dunuma 'Olofosu dialoma!' sia:sa, e da amo dunu ea wadela:i hamobe amoma gilisisa.

*Dagosu Sia:*

<sup>12</sup> Na da dilima adomu bagade gala. Be amo meloa ganodini dedemu hamedei agoane ba:sa. Be na da dilima misini dilia odagia sia:musa: dawa:lala. Amasea, ninia gilisili hahawane ba:mu.

<sup>13</sup> Dilia dogolegei Dalusi ea mano da dilima asigi sia: adosisa

Sia: Ama Dagoi

## 3Yone

(Da:i Sia:-3 John; Modu-3 Ioane; Bisini-3 Jon)

*Hidadea Sia:*

Yone da 3 Yone meloa dedene i. Amo meloa ganodini, Asigilai Dunu (Yone) da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu ea dio amo Ga:iyase amoma dedei. Ga:iyase da eno Gode Ea fi dunu fidiba:le, Asigilai Dunu da ema nodoi. Dunu eno ea dio amo Daiodalifisi da gasa fi hou hamobeba:le, e da Ga:iyasema sisasu sia:i.

*Sia dedei*

- 1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4
- 2 Ga:iyasema Nodoi...Sia:alalo 1:5-8
- 3 Daiodalifisi Dawa:ma...Sia:alalo 1:9-10
- 4 Dimidaliase ea Hou...Sia:alalo 1:11-12
- 5 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:13-15

*3 Yone*

<sup>1</sup> \*Na, Asigilai Dunu da di, Ga:iyase, na dogolegei na:iyado, dima meloa dedesa.

<sup>2</sup> Na dogolegei na:iyado! Dia a:silibu hou da hahawane amola gasa bagade, amo na dawa:. Dia da:i hodo da amo defele esaloma:ne amola di da hahawane esaloma:ne, na Godema sia:ne gadosa. <sup>3</sup> Di da dafawane hou amo ganodini eso huluane esalalala. Ninia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu eno da dia dafawane hou eso huluane mae yolesili hamonana, amo nama adomusa: misiba:le, na da hahawane bagade ba:i. <sup>4</sup> Na da na mano ilia dafawane dawa:su hou amo ganodini lala, amo nababeba:le, baligili hahawane naba.

*Yone da Ga:iyasema Nodosa*

<sup>5</sup> Na dogolegei na:iyado! Dia da dia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ili mae yolesili fidilalebeba:le, na da nodosa. Dia musa: hame ba:i Gelesu dunu amola bagade fidisu. <sup>6</sup> Amo dunu da dia asigi hou amo nini Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu guiguda: esala, ilima olelei. Amo dunu ilia bu logoga ahoasea, ilia da Gode hahawane ba:ma:ne masunu da defea. Amaiba:le, dia ili bu fidima:ne na da dima edegesa. <sup>7</sup> Bai ilia Gelesu Ea hawa: hamomusa:gini asi. Ilia Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilia fidisu hame lai. <sup>8</sup> Amaiba:le, ninia Yesu Ea hou lalegagui dunu da amo dunu

\* 1:1: Asunasi Dunu Iliia Hou 19:29; Louma 16:23; 1 Golidia 1:14

ilia dafawane sia: olelebe hawa: hamosu fidimu amola gilisili hamomu da defea.

*Daiodalifisi amola Dimidaliase*

<sup>9</sup> Na da dia Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilima meloa fonobahadi dedene i. Be Daiodalifisi da hi hanaiba:le hina hou hamomusa: dawa:lalebeba:le, e da na sia: nabimu higasa. <sup>10</sup> Na da dilima masea, na da hi hou hamoi amo dilima olelemu. Ea da ninia hou wadela:sa amola nini hou olelesea bagadewane ogogosa. Be amo hou baligili, e da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dilima manebeba:le, ilima hame yosia:sa. Amola nowa dunu da ilima yosia:musa: dawa:sea, Daiodalifisi da amo dunu ilia fidisu logo hedofasa amola ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi amoga gadili sefasimusa: dawa:lala.

<sup>11</sup> Na dogolegei na:iyado! Wadela:i hou amoma mae fa:no bobogele, dia hou moloidafa amoma fa:no bobogema. Nowa da hou moloidafa hamosea da Godema madelagi dagoi. Be nowa da wadela:i hou hamosa da Gode hame dawa:.

<sup>12</sup> Dunu huluane da Dimidaliase ea hou dawa:beba:le, nodosa. E da dafawane hou hamonanebeba:le, hou moloidafa hamosu dunu ba:sa. Ninia amola, ea hou dawa:beba:le nodosa. Ninia sia: da dafawane, di dawa:.

*Dagosu Asigi Sia:*

<sup>13</sup> Na da dima sia:mu bagade gala, be na da amo sia: meloaga dedemu higasa.

<sup>14</sup> Na da dima hedolowane misini, dia odagia sia:mu hanai gala.

<sup>15</sup> Na da olofosu dima dialoma:ne dawa:lala. Dia na:iyado dunu huluane da ilia asigi sia: dima adosisa. Dia ninia na:iyado huluane amoma ninia asigidafa sia: adosima.

Sia: Ama Dagoi

## Yude

*(Da:i Sia:-Jude; Modu-Iuda; Bisini-Jut)*

Hidadea Sia:

Amo meloa, Yude da dedene i. Amo ganodini e da Yesu Ea fi dunu amoma ilia da ogogosu olelesu dunu Yesu Ea hou ogogole lalegagui, amo mae nabima:ne sia:i.

*Sia: Dedei*

1 Hidadea Sia:... Sia:alalo 1:1-2

2 Ogogosu Olelesu Dunu Ilia Hou...Sia:alalo 1:3-16

3 Dafawaneyale Dawa:su Hou Mae Yolesima...Sia:alalo 1:17-23

4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:24-25

*Yude*

1 \*Na, Yude, da Yesu Ea hawa: hamosu dunu. Na da Ya:mese amo eya esala. Gode da dilima Ema misa:ne wele sia:i dagoiba:le, dilia da Ada Gode Ea asigidafa hou amola Yesu Gelesu Ea gaga:su hou amo ganodini esala. Na dilima meloa dedesa.

<sup>2</sup> Dilia gogolema:ne olofosu, olofosudafa amola asigidafa, baligili lama:ne na dawa:lala.

*Ogogole Olelesu Dunu*

<sup>3</sup> Na dogolegei na:iyado dunu! Na da ninia Gode Ea gaga:su hou nini gilisili gagui, amo bu olelema:ne meloa dedemusa: dawa:i galu. Be bu baligiliwane dawa:beba:le, na da hedolowane dilia dogo denesima:ne, dilia dafawaneyale dawa:su hou amo dialalaloma:ne Gode da Ea fi dunuma i, amo fidima:ne dili gegema:ne, na meloa dedemusa: dawa:i. <sup>4</sup> Bai eno hame lalegagui dunu da wamowane ninia fi amo ganodini misiba:le, na meloa dedemusa: dawa:i. Amo dunu ilia wadela:i hou dodofemusa:, ilia da Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou giadofale olelesa. Ilia Yesu Gelesu amo ninia Hina Gode higasa. Gode da ilima se imunusa: fofada:su hamoi dagoi, amo balofede (Gode Sia: alofesu dunu) ilia da hemonega Gode Sia: ganodini dedei.

<sup>5</sup> †Amo sia: huluane dilia dawa:, be na da bu olelemu. Hina Gode da musa: Isala:ili fi dunu huluane gaga:musa:, ili Idibidi soge fisili masa:ne asunasi. Be fa:no, Isala:ili dunu mogili da Gode Ea hou dafawaneyale hame dawa:beba:le, Gode da ili gugunufinisi dagoi. <sup>6</sup> Amola a:igele dunu mogili,

\* 1:1: Ma:diu 13:55; Maga 6:3 † 1:5: Gadili Asi 12:51; Idisu 14:29-30

ilia ouligisu hou alalo mae dawa:le, hame nabasu hou hamone, ilia sogebi yolesi, amo bu dawa:ma. Ilia da wali sia:ine hame fadegamu liligi amoga la:gili, hagudu gasi sogebi amo ganodini esala. Gode da ilima se imunusa: fofada:mu eso ilegei, amo doaga:ma:ne, ilia oualigisa. <sup>7</sup> †Dilia Sodame, Goumola amola eno gadenene moilai ilia hou bu dawa:ma. Amo fi dunu da waha sia:i dafai a:igele defele, wadela:i uda lasu hou amola inia uda adole lasu hou hamonanusu. Dunu huluane sisasu noga:le ba:ma:ne, amo dunu da lalu hame haba:dosu liligi amoga se nabalebe.

<sup>8</sup> Wali sia:i ogogosu olelesu dunu amo defele ilia esalawane ba:su ba:lalebeba:le, ilisu ilia da:i hodo wadela:ma:ne, wadela:i hou hamosa. Gode da ilima Hinawane esalumu, amo ilia higasa. Ilia da a:igele dunu hadigi hamoi muagado esala, ilima gadesa. <sup>9</sup> †Be a:igele bisilua ouligisu dunu ea dio amo Maigele, hi da Sa:ida:nema diwaneya udidimu hamedeiwane ba:i. E da Mousesese ea da:i hodo lama:ne, Sa:ida:nema sia:ga gegeloba, e da Sa:ida:nema gadele diwaneya udidili sia:mu beda:i galu. Amaiba:le, e amane sia:i, “Hina Gode Hi da dima gagabole sia:mu da defea!”

<sup>10</sup> Be ogogosu olelesu dunu da hou ilia hame dawa:, amoma gadele sia:ga gegesa. Ilia da nimi sigua ohe fi defele, liligi amo ilia hame dawa: amo doagala:sa. Be amo liligi da ili gugunufinisimu. <sup>11</sup> \*\*Ilia da se bagade nabimu. Ilia da Ga:ine ea logoga ahoana dagoi. Ilia muni hanaiba:le, Ba:ila:me ea giadofai hou lalegagui dagoi. Ilia da musa: Isala:ili dunu ea dio amo Goula, amo defele, hame nabasu hou hamobeba:le, ilia e defele gugunufinisi dagoi ba:mu. <sup>12</sup> Ilia udigili wadela:i hedebeba:le, dilia fi Lolo Nasu amo ganodini ledogaginisi agoane ba:sa. Ilihou fawane fidima:ne, hi hanai hou hamosa. Ilia da mu mobi amo da foga sefasisa, be gibu hame gaguli maha, agoane ba:sa. Ilia da fage hame legesa ifa amo da difi a:le fasibale, bioidafa agoane ba:sa. <sup>13</sup> Ilia da waiyabo bagade hano gafului nimi bagade hamoi agoane ba:sa. Ilia wadela:i hou da amo ea dubu agoane ba:sa. Ilia da udigili lalebe gasumuni agoane ba:sa. Ilia eso huluane gasidafa amo ganodini esaloma:ne, Gode da ilima sogebi ilegei dagoi.

<sup>14</sup> ††- <sup>15</sup> Musa: hemonega, Inage, amo da A:da:me ea aowa lalelegele asili gafeyale gala amo Inage lalelegei, e da ogogosu dunu ilia hou amane olelei, “Hinadafa amola Ea

† 1:7: Mui 19:1-24 § 1:9: Da:niele 10:13, 10:21, 12:1; Wamolegei Sia: Olelesu 12:7; Mousesese ea Malasu 34:6; Segalaia 3:2 \*\* 1:11: Mui 4:3-8; Idisu 22:1-35, 16:1-35 †† 1:14: Mui 5:18, 5:21-24



hadigi a:igele dunu osea:i, da ilima fofada:musa: misunu. E da ili wadela:i hou amola Ema lasogole sia:i huluane amoma se dabe imunusa: misunu!”

<sup>16</sup> Amo ogogosu dunu da eso huluane higale egasa. Wadela:i ba:sea, “Na hame, hi fawane wadela:le hamoi!” ilia da bai sia:sa. Ili da ilisu wadela:i hanai hou amoma fawane fa:no bobogesa. Ili gasa fi hamosa hidale sia:sa, amola ilia hanai liligi lama:ne, eno dunu ilia ge noga:ma:ne nodosa.

*Sisasu Sia: amola Olelesu Sia:*

<sup>17</sup> Be na na:iyado dunu! Hina Gode Yesu Gelesu Ea asunasi dunu musa: dilima olelei liligi, amo bu dawa:ma. <sup>18</sup> ††Ili musa: amane olelei, “Soge wadela:mu eso gadenesea, dilia da dunu amo ilia dilima oufesegele, gadele sia:mu amola ilia wadela:i hanai hou amoma fa:no bobogemu, amo dunu ba:mu galebe.” <sup>19</sup> Agoai dunu da afafasu hou bagade olelesa. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ilia dogo ganodini hame aligila sa:iba:le, ilisu ilia hi hanai hou amoma fa:no bobogesa. <sup>20</sup> Be dilia, na na:iyado dunu! Dilia hadigi dafawaneyale dawa:su hou asigilama:ne hawa: hamonanoma! Dilia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea gasaga sia:ne gadoma.

<sup>21</sup> Hina Gode Yesu Gelesu amo dilima asigiba:le eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu imunusa: ouesalebaba:le, dilia Gode Ea asigidafa hou amo ganodini esaloma.

<sup>22</sup> Nowa dunu ea dafawaneyale dawa:su hou da gasa hame gala, dilia agoai dunuma fidima:ne asigima. <sup>23</sup> Eno dunu ilia da fedege agoane lalu ganodini dafai dagoi, dilia ili gaga:musa:, ili gaguli gadili hiouginana masa. Dilia eno dunuma gilisili asigidafa hou amola beda:su hou olelema. Be ilia wadela:i hanai hou da fedege agoane ilia abula amoga ledogade agoane gala, dilia amo wadela:i abula higama.

*Nodone Sia:ne Gadosu*

<sup>24</sup> Yesu Gelesu da dilia mae dafane, bu moloidafa amola hahawanedafa hamoi, Ema Ea Hadigi ganodini gilisili esaloma:ne oule masusa: dawa:. <sup>25</sup> Amaiba:le, ninia Gode, ninia Gaga:sudafa, Ema, ninia Hina Gode Yesu Gelesu da hamobeba:le, hadigi, gasa bagade Hina hou amola Hinadafa Hou, amo musa: hemonega hamonanu, wali hamosa amola hobeama mae yolesili hamonanimu, amo E da eso huluane amaiwane esalomu. Amo dawa:le, ninia da mae fisili, Ema nodonanimu da defea!

Ama!

Sia: Ama Dagoi

## Wamolegei Sia: Olelesu

(*Da:i Sia: - Revelation; Modu - Apokalupo; Bisini - Kamapim Tok Hait*)

Yesu Gelesu da Ea Hou amola Hobeas Misunu Hou Yonema Olelei

*Hidadea Sia:*

Yone da Wamolegei Sia: Olelesu Buga dedei. Amo esoga, Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu dunu da Yesu da Hina Godedafa sia:beba:le, se bagade nabasu. Bai eno dunu da ogogosu 'gode' dafawaneyale dawa:i galu. Amaiba:le, Yone da ea sia: dedei idisu dunu ilia dogo denesima:ne amola se nababeba:le, dafawaneyale dawa:su hou mae yolesima:ne, amo meloa dedei. Yone da amo meloa ganodini ea esala ba:i liligi amola fedege sia: bagohame olelesa. Mogili ninia fada:ne hame dawa:. Be sia: bai bagade dedei diala amo da:- Gelesu da Hina Godedafa. Gelesu da hamobeba:le, Gode da Sa:ida:ne amola Yesuma ha lai huluane dafawanedafa hasalalumu. E da huluane hasali dagosea, E da Ea fi dunuma, bidi agoane mu gaheabolo amola osobo bagade gaheabolo amola imunu. Amo ganodini E da Hinadafa esalalumu.

*Sia: Dedei*

- 1 Hidadea Asigi Sia:...Sia:alalo 1:1-5
- 2 Yesu bu Misunu...Sia:alalo 1:7,8
- 3 Yesu Da Yesuma Fa:no Bobogesu Fi amo ganodini lalu...Sia:alalo 1:9-20
- 4 Yesuma Fa:no Bobogesu Fi 7 ilima dedei...Sia:alalo 2,3
  - (a) Efesase...2:1-7
  - (b) Samena...2:8-11
  - (c) Begamame...2:12-17
  - (d) Daiadaila...2:18-29
  - (e) Sadise...3:1-6
  - (f) Filadelefia...3:7-13
  - (g) La:ioudisia...3:14-22
- 5 Gode Ea Fisus, Meloa Bioi Gobeles Gasu amoga ga:i amola Sibi Mano...Sia:alalo 4,5
  - (a) Gode Ea Fisus Hebens Ganodini...Sia:alalo 4
  - (b) Meloa Bioi Gobeles Gasu 7 amoga ga:i...5:1-5
  - (c) Sibi Mano Medoles Legei...5:6-14
- 6 Gobeles Gasu 7...Sia:alalo 6:1-8:1
  - (a) No 1 Gobeles Gasu - Ahea:ya:i Hosi...6:1,2
  - (b) No 2 Gobeles Gasu - Yoi Hosi...6:3,4
  - (c) No 3 Gobeles Gasu - Bunumai Hosi...6:5,6
  - (d) No 4 Gobeles Gasu - Haliga:i Hosi...6:7,8
  - (e) No 5 Gobeles Gasu - Oloda Hagudu Dunu...6:9-11

- (f) No 6 Gobele Ga:su - Bebeda:nima Bagade...6:12-17  
 (g) 144,000 Yu Dunu Ilegei...7:1-8  
 (h) Dunu osea:idafa...7:9-17  
 (i) No 7 Gobele Ga:su -  
 Hebene Ganodini Ouiya:i...8:1  
 7 Dalabede 7...Sia:alalo 8:2-11:19  
 (a) Hidadea Sia:...8:2-5  
 (b) No 1 Dalabede, Mugene, Lalu amola Maga:me...8:7  
 (c) No 2 Dalabede Goumi da Hano Wayabo  
 bagadega Ha:digi Ba:i...8:8-9  
 (d) No 3 Dalabede-Gamogasu Gasumuni...8:10,11  
 (e) No 4 Dalabede 1/3 Eso, Oubi amola  
 Gasumuni, da wadela:lesi...8:12,13  
 (f) No 5 Dalabede danuba: Gagabusu misi...9:1-11  
 (g) No 6 Dalabede A:igele 4 da  
 Gegesu Bagade Logo Doasi...9:13-19  
 (h) A:igele amola Melo Bioi  
 Hedai amola Gamogai...10:1-11  
 (i) Ba:su Dunu Aduna...11:1-14  
 (j) No 7 Dalabede Fofada:su amola Bidi...11:15-19  
 8 Ohe Fi Liligi amola Misunu Hou...Sia:alalo 12-14  
 (a) Uda amola Hanome...12:1-18  
 (b) Ohe Fi Liligi Aduna...13:1-18  
 (c) Sibi Mano amola No 2. 144,000...14:1-5  
 (d) A:igele Udiana Hagili Ahoanebe...14:6-13  
 (e) Osobo Bagade Ha:i Manu Faisu...14:14-20  
 9 Ofodo Fesuale Gala...Sia:alalo 15-16  
 (a) Mouseses Gesami amola A:igele Fesuale da  
 Gagabusu Fesuale Gagui Gala...15:1-8  
 (b) Ofodo Age. Dului amola Aiya Bagade...16:1,2  
 (c) Ofodo Ageyadu. Hano Wayabo Bagade  
 Afadenene Maga:me Hamosu...16:3  
 (d) Ofodo Osoda. Hano Nasu da  
 Maga:me Hamosu...16:4-7  
 (e) Ofodo Biyadu. Eso Gia:su da Dunu Gia:sa...16:8,9  
 (f) Ofodo Bi. Gasi Bagade...16:10,11  
 (g) Ofodo Gafe. Gegesu Doasima:ne  
 Iufala:idisi Hano da Hasa...16:12-16  
 (h) Ofodo Godo. Bebeda:nima Bagade...16:17-21  
 10 Ba: bilone - Wadela:i Uda Bagade...Sia:alalo 17:1-19:5  
 (a) Ba: bilone ea Hou...17:1-18  
 (b) Ba: bilone ea Dafai...18:1-24  
 (c) Ba: bilone Dafaiba:le Nodosu...19:1-5

*Wamolegei Sia: Olelesu*

<sup>1</sup> Amo buga ganodini, Yesu Gelesu da hobeas misunu liligi olelesu. Gode da Ea hawa: hamosu dunu ilima hobeas misunu hou olelei. Amalalu, Gelesu da Ea hawa: hamosu

dunu Yone, ema olelemusa; Ea a:igele dunu ema asunasi. <sup>2</sup> Yone e da ea ba:i liligi huluane olelei dagoi. Amo meloa ganodini e da Gode Ea sia:i liligi, amo huluane Yesu Gelesu olelei, amo sia:ne iaha. <sup>3</sup> Nowa dunu da amo buga idisia, e da hahawane bagade ba:mu. Amola nowa da amo hobe misunu hou amo sia: nabasea amola meloa ganodini sia: dedei amo nabawane hamosea, e da hahawane ba:mu. Amo ganodini dedei liligi da gadenenewane doaga:i dagoiba:le, noga:le nabimu da defea.

*Yone da Yesu Ea Fi Fesuale Gala ilima Asigi Sia: Dedesa*

<sup>4</sup> Na, Yone, da Yesu Ea fa:no bobogesu fi fesuale gala A:isia soge amo ganodini, dilima sia:sa. Gode da esala, esalusu amola misini esalumu, a:silibu fesuale gala amo da Gode Ea Fisumidadi lela amola Yesu Gelesu, ilia da hahawane dogolegele iasu amola olofosu, dilima ima:ne dawa:lala. <sup>5</sup> Gode da degabo Yesu Gelesu wa:legadolesi. Gelesu da osobo bagade ouligisu dunu huluane ilima Hina esala. E da ninima asigisa. Ea da bogobeba:le, nini wadela:i hou fadegai dagoi. <sup>6</sup> Yesu da nini Ea Ada Gode amo Ea hawa: hamomusa:gini, E da ninia osobo bagade hou fadegale, bu nini gobele salasu dunu ouligisu fi hamoi. Yesu Gelesu da hadigiwane, gasawane eso huluane esalalalumu. Ema nodonanumu da defea. Ama.

*Yesu da bu Misunu*

<sup>7</sup> Dawa:ma! E da mu mobi da:iya misunu galebe. Dunu ilia da Ea afo soi amola eno dunu huluanedafa da Yesu ba:mu. Osobo bagade fifi asi gala dunu huluane da Ea mabe ba:beba:le, beda:ga dimu. Ama. <sup>8</sup> Hinadafa Gode Bagadedafa amo da esala, esalu amola esalalalumu, E da amane sia:sa, “Na da Musu amola Na da Dagosu!”

*Yone da Esala Ba:su amo Ganodini Yesu Ba:i*

<sup>9</sup> Na da dilia fi dunu Yone. Na da Yesuma fa:no bobogebeba:le, na da dili defele mae yolesili, se nabasu amo da dunu ea Hinadafa Hou amo ganodini esalebe dunu naba liligi defele, na da naba. Na da Gode Ea sia: olelebeba:le amola Yesu Ea dafawane hou E ninima olelei, amo olelebeba:le, eno dunu ilia da na Ba:damose oga amoga mugululi hiougi. <sup>10</sup> Hinadafa Ea esoga (Sada:i), na da Gode Ea A:silibu amo ganodini esalebe ba:i. Amasea, na da sia: bagade, amo da dalabede agoane na baligidi manebe nabi.

<sup>11</sup> Amane nabi, “Dia ba:mu liligi dedenanu, amo meloa dedei Yesu Ea fa:no bobogesu fi moilai bai bagade fesuale gala amo ganodini diala, ilima iasima. Moilai bai bagade dio da Efesase, Samena, Begamame, Daiadaila, Sadise, Filadefia amola La:ioudisia.” <sup>12</sup> Na da sia: adole iasu dunu

ba:musa: beba:le, gouliga hamoi gamali bai fesuale gala ba:i. <sup>13</sup> Amo gamali bai gilisisu ganodini, dunu agoai, E da abula amo da Ea emoga doaga:i amola Ea bida:igiga gouli bulu ga:i, amo lelebe ba:i. <sup>14</sup> Ea dialuma hinabo da ahea:ya:idafa amola Ea si da lalu agoane ba:i. <sup>15</sup> Ea emo da balase dogai agoai ba:i. Ea sia: da hano nawa:li bagade ea gobe agoane nabi. <sup>16</sup> E da Ea lobodafa amo ganodini gasumuni fesuale gala gagui. Ea lafidili amoga gegesu gobihei la:idili la:idili fe aduna hamoi, amo dialebe ba:i. Ea odagi da esomogoa esoga si gasenei agoai ba:i. <sup>17</sup> Na da amo dunu ba:beba:le, bogoi dunu agoane Ea emo gadenene diasai. E da Ea lobodafa na da:i amoga ligisili, amane sia:i, “Mae beda:ma! Na da Musu amola Na da Dagusu!

<sup>18</sup> Na da esalalalusu Dunu! Na da bogoi, be wali Na da eso huluane esalalalumusa: esala. Na da bogosu amola bogosu soqe, amoma Hina esala. <sup>19</sup> Amaiba:le, dia ba:be liligi dedema. Waha ba:sa liligi amola hobea misunu hou, huluane dedema. <sup>20</sup> Amo gasumuni fesuale gala di da Na lobodafaga gagui ba:sa amola gouli gamali bai fesuale gala, amo ilia wamolegei dawa:loma:ne Na da dima olelemu. Gasumuni fesuale gala da a:igele dunu ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi fesuale gala ouligisa. Amola gamali bai fesuale gala da Yesu Ea fa:no bobogesu fi fesuale gala.”

## 2

### *Yesu da Efesase Yesuma Fa:no Bobogesu Fi Ilima Sia:i*

<sup>1</sup> “Di da Efesase moilai bai bagade fa:no bobogesu fi ouligisu a:igele dunu ema amane dedema.

‘Dunu amo da gasumuni fesuale gala Ea lobodafa amoga gagusa amola E da gouli gamali bai fesuale gala amo ganodini lalebe, amo da dilima amane sia:sa, <sup>2</sup> ‘Na da dilia hawa: hamoi ba:i dagoi. Dilia gasawane mae yolesili hawa: hamosu, amo Na dawa:. Dilia da wadela:i hamosu dunu higasa amola dunu ilia da asunasi dunu ilisu sia:sa, ilima dilia da abodelalu, ilia da ogogosu ba:i, amo Na dawa:.

<sup>3</sup> Dilia da se nabasu. Be dilia mae ougili, mae yolesili, gebewane Nama madelagili esalebe ba:i. <sup>4</sup> Be Na da dilima fonobahadi sia:mu galebe. Dilia degabowane Na hou lalegaguiba:le Nama asigisu, amo defele dilia da wali Nama hame asigisa.

<sup>5</sup> Dilia da bagade dafaiba:le, dawa:ma! Dilia wadela:i hou yolesili, dilia musa: lalegagui hou amo defele bu hamoma. Dilia wadela:i hou hame yolesisia, Na da dilima misini, dilia gamali bai amo fadegamu. <sup>6</sup> Be liligi afadafa dilia noga:le

hamosa. Dilia da Na hou defele, Nigoula:ida:nese dunu higasa.

<sup>7</sup> Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: E da Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima sia:sa amo nabima!” E da amane sia:sa, ‘Na da nowa dunu da osobo bagade hou hasalasiswa, ema e da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ifa Gode Ea Ifabi amo ganodini sagai, amo ea fage moma:ne, Na da sia:mu.’ ”

*Samena Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima Sia:i*

<sup>8</sup> “Dia Samena Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ouligisu a:igele ema amane dedema,

‘Dunu amo da Hemosu amola Dagosu, E da bogoi amola wali bu esala, amo da dilima amane sia:sa, <sup>9</sup> ‘Na da dilia se nabasu dawa:. Dilia da hame gaguiwane esala. Be dilia liligidafa, amo bagade gagui agoai ba:sa. Dunu ilia Yu dunu sia:sa be ilia da Yu dunu hame, ilia da Sa:ida:ne fi dunu, amo ilia da dilima lasogole sia:sa, Na dawa:. <sup>10</sup> Dilia da se nabimuba:le, mae beda:ma. Nabima! Sa:ida:ne da dilia hou adoba:ma:ne, dilia mogili da se iasu diasu ganodini sali ba:mu. Dilia da eso nabuane gala fawane se nabimu. Be dilia se nabasea o bogosea, Na hou mae yolesima. Amasea, dilia osobo bagade hou hasali dagoiba:le, Na da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu habuga bidi dilima imunu. <sup>11</sup> Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: E da Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima sia:sa amo nabima.” E amane sia:sa,

‘Nowa da osobo bagade hou hasalasiswa, ea da:i hodo bogosea, e da bogosu ageyadu gala, amo hame ba:mu.’

*Begamame Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima Sia:i*

<sup>12</sup> “Dia Begamame Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ouligisu a:igele dunuma amane dedema, ‘Dunu E da gegesu gobihei la:di la:di noga:le debei gagusa, amo da dilima amane sia:sa, <sup>13</sup> ‘Dilia esalebe soge, Na dawa:. Amoga Sa:ida:ne da hinawane esala. Dilia da Na hou hame yolesi. Amo sogega, (Sa:ida:ne ea fisu da amo ganodini gala), hame lalagagui dunu ilia da Na hame yolesisu ba:su dunu amo A:nadibase medole legei. Be amo ba:beba:le, dilia da Na hou hame yolesi. <sup>14</sup> Be liligi afae afae Na da dilima sia:mu galebe. Dilia gilisisu amo ganodini, mogili ilia Ba:ilame amo ea olelesu fa:no bobogesa. Ba:ila:me da olelebeba:le, Ba:la:ge da Isala:ili dunuma wadela:i hou olelei, amo ilia ha:i manu loboga hamoi ogoole ‘gode’ ilima ima:ne gobei, amo ilia nasu amola ilia wadela:i uda lasu hou hamoi. <sup>15</sup> Amo defele, dilia gilisisu ganodini mogili ilia Nigoula:ida:nese dunu ilia olelesu fa:no bobogesa. <sup>16</sup> Dilia wadela:i hou yolesima! Agoane hame hamosea, Na da dilima hedolo misini, amo

wadela:i hamosu dunuma Na da gegesu gobihei Na lafiga gagui amoga Na da amo dunu ilima gegemu

<sup>17</sup> “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima sia:sa nabima!

‘Nowa da osobo bagade hou hasalasisia,

Na da wamolegei ‘ma:na’ ema imunu.

Amola ilima afae afae Na da ahea:ya:i igi

amo da:iya dio gaheabolo dedei amo ilima imunu.

Dunu huluane ilia da amo dio hame dawa:mu.

Be igi lamu dunu fawane da dawa:mu.’

Daiadaila Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima Sia:i

<sup>18</sup> “Dia Na Daiadaila fa:no bobogesu fi a:igele ouligisu dunuma amane dedema,

‘Gode Egefedafa amo Ea si da lalu agoane ba:sa amola Ea emo da balasiga doga:i agoane ba:sa, amo da dilima sia:sa, amane, <sup>19</sup> ‘Dilia hawa: hamobe na dawa:. Dilia da asigiwane, mae yolesili, Na hawa: hamonana. Dilia waha hamobe da dilia musa: hamoi baligisa. <sup>20</sup> Be Na da dilima sia:mu afadafa gala. Di da wadela:i uda ea dio amo Yesebele, amo hi da Gode sia: adole iasu dunu hi da sia:sa, amo dilia hame higasa. Yesebele da olelebeba:le, Na hawa: hamosu dunu da hou ida:iwane yolesili, wadela:i uda lasu hou hamosa amola ha:i manu loboga hamoi ogogosu ‘gode’ ilima i liligi, naha.

<sup>21</sup> Ea wadela:i hou yolesima:ne, Na da hedolo hame se dabe iasu i. Be ea wadela:i dunu enoma fisu hou yolesimu higasa. <sup>22</sup> Amaiba:le, e da olo bagade madelale, e amola eno dunu ema gilisili wadela:le hamoi dunu, da oloiba:le se bagade nabimu. Iliia da ema gilisili wadela:le hamosu amoba:le hame gogosiane Godema hame sinidigisia, Na da waliwane ilima se dabe iasu imunu. <sup>23</sup> Amola Na da Yesebelema fa:no bobogesu dunu, amo medole legemu. Amasea, Na fa:no bobogesu fi huluane, ilia da Na dunu huluane ilia asigi dawa:su amola hanai asigi dawa:su, Na da huluane dawa:, ilia da noga:le dawa:mu. Na da dili hulanema, dili hou hamoi defele bidi imunu.

<sup>24</sup> Be mogili dilia Daiadaila fi da amo wadela:i olelesu hame lalegagui. Dilia da eno dunu ilia sia:i liligi amo, ‘Sa:ida:ne ea wamolegei bagade hou,’ amo hame dawa:. Na da dilima amane sia:sa, Na da da:i dioi eno dilima hame imunu. <sup>25</sup> Be dilia lalegagui hou amo gasawane gaguiwane, Na bu misunu eso doaga:ma:ne momagele ouesaloma.

<sup>26-28</sup> Nowa dunu da osobo bagade hou hasalasisia, Na hanai hou amo mae yolesili Na bu misunu eso amoga doaga:sea, Na da ilima ouligisu hou, amo hou Na Ada Nama i defele, ilima imunu. Iliia dunu fifi asi gala ilima ouligisu hou

hamomu. Iliā da gasa bagade ouligisu hawa: hamomuba:le, ilia dunu fi ofodo laga osoboga hamoi defele goudane wadela:mu. Na da gusubia gasumuni ilima imunu.’”  
 29 “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesū Fi ilima sia:sa amo nabima.”

### 3

#### *Sadise Yesuma Fa:no Bobogesū Fi Ilima Sia:i*

1 “Dia Na fa:no bobogesū fi Sadise moilai bai bagadega amo ilia a:igele ouligisu dunuma meloa dedene ima, amane, ‘Dunu da A:silibu fesuale gala, amo Gode Ea hawa: hamosu A:silibu amola gasumuni fesuale gala, amo Gagusu Dunu da amane sia:sa. Na da dilia hou hamobe dawa:. Dunu da dilia da esala ilia da sia:sa, be dilia da bogoi dagoi.

2 Amaiba:le, nedigima! Dilia waha lalegagui da dafawane bogosa:besa:le, amo liligi bu wa:legadoma:ne hawa: hamoma. Dilia hou hamoi da Gode ba:ma:ne, moloidafa hame gala. 3 Amaiba:le, dilima olelei liligi amola dilia gega nabi liligi bu dawa:ma! Amo nabawane hamoma! Dilia wadela:i hou yolesima! Dilia da hame nedigisia, Na da dilia hame dawa: gasi amoga wamolasu dunu ea mabe defele dilima doaga:mu. 4 Be mogili afae afae Sadise fi amo ganodini da fedege agoane abula mae nigima:ne noga:le ouligisa. Dilia da ahea:ya:i abula salawene, Na amola gilisili ahoanumu. Bai Na da dilia hou da defele ba:sa. 5 Nowa da osobo bagade hou hasalasisia, ilia da amaiwane ahea:ya:i abula salawane ba:mu. Na da ilia dio eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Buga ganodini dedei hame fadegamu. Na da ili oule asili, Na Ada amola Ea hadigi a:igele dunu, ilima doaga:le amane sia:mu, ‘Amo dunu da Na:!’”

6 “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesū Fi ilima sia:sa amo nabima.”

#### *Filadelefia Yesuma Fa:no Bobogesū Fi Ilima Sia:i*

7 “Dia Na fa:no bobogesū fi Filadelefia moilai bai bagadega, amo ilia a:igele ouligisu dunuma meloa dedene ima, amane, ‘Dunu amo da Hadigi amola Dafawane, da dilima amane sia:sa. E da gi musa: Da:ibidi gagui liligi, amo gagusa. E da logo ga:su doasea, dunu eno bu ga:simu da hamedei. Amola E da logo ga:sisia, dunu eno da bu doasimu hamedei. 8 Dilia hou na dawa:. Dilia da gasa hame. Be dilia da Nama asigiba:le, Na olelesu mae yolesili fa:no bobogelalu. Na da dilia midadi logo doasi dagoi. Dunu eno da amo bu ga:simu da hamedei. 9 Nabima! Amo ogogosu gilisisu dunu, ilia da Yu dunu ilisu da sia:sa, be ilia da ogogosa. Iliā da Sa:ida:ne ea fi dunu. Na da ili



dilia emo gadenene beguduma:ne sefasimu. Amola ilia da Na da dilima bagadewane asigisa dawa:mu. <sup>10</sup> Se nabasu eso bagade da osobo bagade dunu fifi asi gala huluane adoba:musa: misunu. Be dilia da Na mae yolesili gebewane esaloma:ne sia: nabawane hamobeba:le, Na da dili amo se nabasu eso amoga gaga:mu.

<sup>11</sup> Na misunu da gadenei. Dilia da osobo bagade hou hasalasisu habuga bidi agoane lamu. Amo habuga bidi enoga wamolasa:besa:le, dilia hou gagui gasawane gaguma.

<sup>12</sup> Nowa dunu da osobo bagade hou hasalasisia, Na da amo dunu fedege agoane, gele mogomogoi Gode Ea Debolo Diasu ganodini hamomu. E da Gode Ea diasu hame yolemu. Na da Gode Ea Dio amola Gode Ea gaheabolo moilai bai bagade (amo da Yelusaleme - hobea Gode da Hebene sogeganini iasimu) amo ea dio amola Na Dio gaheabolo amo dunu da:iya dedemu.’ ”

<sup>13</sup> “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima sia:sa amo nabima!”

*La:ioudisia Yesuma Fa:no Bobogesu Fi Ilima Sia:i*

<sup>14</sup> “Na fa:no bobogesu fi La:ioudisia moilai bai bagadega, amo ilia a:igele ouligisu dunuma meloa dedene ima, amane, ‘Dunu E da liligi huluanema Ama gala, E da Dafawane Asigidafa Ba:su dunu amola Gode Ea hahamoi liligi huluane amoma Bai esala, E da amane sia:sa. <sup>15</sup> ‘Na da dilia hamobe dawa:!’ Dilia da anegagi hame be gia:i hame, amo Na dawa:. Dilia da gia:idafa o amo hame galea, anegagidafa, amo ba:mu Na da hanai gala. <sup>16</sup> Be dili da anegagi hame amola gia:i hame, be dili da gugumiba:le, Na da dilia houba:le isomu galebe. <sup>17</sup> Dilia amane sia:sa, ‘Na da bagade gagusa. Na da sadi dagoi.’ Be dilia da hame gagui amola se nabawane, amo dilia hame dawa:. Dilia da hame gaguiwane, da:i nabadowane amola si dofoiwane esala. <sup>18</sup> Amaiba:le, dilia da bu bagade gagui ba:ma:ne, Nama gouli ida:iwane bidi lamu da defea. Dilia gogosia:iwane da:i nabado amo dedeboma:ne, Nama ahea:ya:i abula bidi lamu da defea. Dilia bu noga:le ba:ma:ne, dilia siga legema:ne manoma bidi lamu da defea.

<sup>19</sup> Na da nowa dunuma asigi galea, Na da amo dunuma se dabe iaha. Amaiba:le, hogoi helele, dilia wadela:i hou yolesili, sinidigima. <sup>20</sup> Nabima! Na da logoga lulufigisa lela. Nowa da Na sia: nababeba:le, logo doasea, Na da amo dunu ea diasu ganodini golili sa:ili, ema gilisili ha:i manu amola e da Nama gilisili ha:i manu.

<sup>21</sup> Nowa da osobo bagade hou hasalasisia, Na da osobo bagade hou hasaliba:le Na Ada dafulili Ea Fisuu amo da:iya

fibi, amo defele Na da osobo bagade hou hasalasisu dunu, ilia Nama Na dafulili Na Fisú da:iya fima:ne, ilima ilegemu.’”

<sup>22</sup> “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesú Fi ilima sia:sa amo nabima!”

## 4

### *Nodone Sia:ne Gadosu Hou Hebene Ganodini*

<sup>1</sup> Amalalu, na da esala ba:su eno ba:i. Na da muagado logo doasibi ba:i. Sia: amo da dalabede dubi agoane nabi amo da musa: nama sia:i na da bu nabi, amane, “Gogudunini guda: misa! Na da hobeá misunu hou dima olelemu!” <sup>2</sup> Hedolole, na da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga nabaiwane ba:i. Na da Hebene ganodini Fisú amoga Dunu fibi ba:i. <sup>3</sup> Ea odagi da igi ida:iwane amo ya:sabe amola ganiliane ba:i. Amo Fisú sisiga:i agoane sona:ni amo ea ba:su da igi ela:mei agoane ba:i. <sup>4</sup> Fisú sisiga:i agoane, eno Fisú 24 ba:i. Amo da:iya, asigilai dunu 24 ahea:ya:i abula salawane amo fisú da:iya fibi ba:i. Iliá dialuma da:iya, goulí habuga figisi ba:i. <sup>5</sup> Fisú amoga ha:ha:na amola gu gelebe misi. Fisú ea midadi, hanu fesuale gala nenanebe ba:i. Amo da Gode Ea fidisu a:silibu fesuale gala amo ilia fedege gala. <sup>6</sup> Fisú ea midadi, hano wayabo daiya ba:su agoane ledó hamedei agoane dialebe ba:i.

Fisú sisiga:i agoane la:ididili la:ididili amo esalebe liligi biyaduyale amo da si bagohame hagogodini amola baligiga dedeboi, amo esalebe ba:i. <sup>7</sup> Esalebe Liligi age da laione wa:me bagadewane ba:i. Eno ageyadu da bulamagau gawali agoane ba:i. Eno osoda ea odagi da dunu ea odagi agoane ba:i. Eno biyadu da buhiba amo da hagili ahoanebe agoane ba:i. <sup>8</sup> Amo esalebe liligi biyaduyale gala afae afae da ougia gafeyale gala, ganodini amola gadili, ilia da si bagohame amoga dedeboi dagoi. Eso ganodini amola gasi ganodini, ilia mae yolesili gesami hea:lala, amane,

“Hina Gode Bagadedafa da Hadigi, Hadigi, Hadigi!

E da esalu, esala amola E da hobeá bu misunu.”

<sup>9</sup> Esalebe liligi biyaduyale gala ilia da Fisú da:iya fibi Dunu, amo da eso huluane Esalalala Dunu Ema ilia nodone gesami hea:lala. <sup>10</sup> Iliá agoane hamonanea, asigilai dunu 24 da Fisú da:iya fibi Dunu, amo da eso huluane esalalala, amo Ea midadi beguduli, Ema nodone sia:ne gadosa. Iliá goulí habuga Fisú midadi sanasili, amane sia:sa,

<sup>11</sup> “Ninia Hina Gode!

Di da dunu huluane ilia gasa bagade nodonanusu lamu defele gala.

Bai Di da liligi huluane hahamoi

amola Dia hanaiba:le, ilima esalusu i dagoi.”

## 5

### *Bioi Meloa Amola Sibi Mano*

<sup>1</sup> Na da Gode (E da Fisú da:iya fibi) amo Ea lobodafa ganodini, bioi meloa gagui dialebe ba:i. Amo da la:idiidili la:idiidili dedei, amola mae fadegama:ne, gobelesu liligi fesuale amoga ga:i dagoi ba:i.

<sup>2</sup> Na da gasa bagade a:igele dunu ba:i. E ha:giwane wele sia:i, amane, “Nowa da amo gobelesu liligi fima:bela:? Meloa bioi fadegamusa:, nowa da defele esalabala:?” <sup>3</sup> Be Hebene ganodini, osobo bagade ganodini amola hagudu bogoi soge amo ganodini, amo bioi meloa ganodini ba:musa: gobelesu fadegama:ne, dunu da amo defele hamomusa: hamedafa ba:i.

<sup>4</sup> Dunu da amo bioi meloa fadegale, ganodini ba:mu amo defele hamoma:ne dunu da hogoi helele hame ba:beba:le, na da bagadewane di. <sup>5</sup> Amalalu, asigilai dunu afadafa da nama amane sia:i, “Mae dima! Ba:ma! Yuda fi Laione, amo da Da:ibidi ea gasa bagade mano, E da osobo bagade hou hasaliba:le, E da gobelesu liligi fesuale gala fili, meloa bioi fadegamusa: dawa:.”

<sup>6</sup> Amalalu na da Sibi Mano Fisú dogoa amoga lelebe ba:i. Ema sisiga:le, esalebe liligi biyaduyale gala amola asigilai dunu, lelebe ba:i. Sibi Mano da medole legei agoane ba:i. E da bese (hono) fesuale galu amola si fesuale galu. Amo da fedege agoane, Gode Ea a:silibu fidisu fesuale gala Gode da osobo bagadega lalaloma:ne, ili asunasi. <sup>7</sup> Sibi Mano da asili, bioi meloa Gode (E da Fisú da:iya fibi) Ea lobodafa ganodini gagui, amo lai. <sup>8</sup> E agoane hamonanebe, esalebe liligi biyaduyale gala amola asigilai dunu 24, da Sibi Mano Ema beguduli diasai. Ili afae afae sani baidama amola ofodo gabusiga: manoma amoga nabai, gagui dialebe ba:i. Gabusiga: manoma da fedege agoane, Gode Ea fi dunu ilia sia:ne gadosu. <sup>9</sup> Ili da gaheabolo gesami hea:su amane hea:i,

“Di da amo meloa bioi lale,  
gobelesu liligi fadegamu amo Di da defele esala.

Bai Di da eno dunuga medole legei.

Di bogobeba:le, Di da fifi asi gala,

sia: hisu, fi hisu amola ouligisu hisu huluanedafa,  
dunu mogili Godema oule misa:ne bidi lai dagoi.

<sup>10</sup> Di da amo dunu gobelesu salasú ouligisu fi Gode ea hawa: hamomusa:gini hamoi dagoi.

Ili da osobo bagadega ouligisu hawa: hamomu!”

<sup>11</sup> Na da bu ba:beba:le, a:igele dunu osea:idafa, idimu hamedei amo nabi dagoi. Iliā da Fisū, esalebe liligi biyaduyale gala amola asigilai dunu, amo sisiga:le leluwane,

<sup>12</sup> amane gesami hea:i,

“Sibi Mano medole legei,

Ēma dunu huluane da Ea Hinadafa Hou, gasa bagade hou, bagade gagui hou amola bagade dawa:su hou amo dawa:le, Ēma eso huluane nodonanumu da defea!”

<sup>13</sup> Amola liligi huluane Hebene ganodini, osobo bagadega, hagudu soġe amoga esala liligi huluanedafa gesami hea:lalebe na da amane nabi,

“Dunu huluane da Fisū da:iya fibi Gode

amola Sibi Mano amoma mae yolesili,

nodonanumu da defea!”

<sup>14</sup> Esalebe liligi biyaduyale gala da “Āma” sia:i. Asigilai dunu da gudu diasa:ili, nodone sia:ne gadoi.

## 6

### *Meloa Bioi Gobele Ga:su*

<sup>1</sup> Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su liligi fesuale gala, amo afadafa fi. Amalalu, esalebe liligi biyaduyale gala amo ganodini afadafa da sia: gu gelebe agoane amane sia:i, “Misa!” <sup>2</sup> Na da ba:loba, ahea:ya:i hosi ba:i. Dunu da Ēma fila heda:i da dadi gagui. Gode da Ēma habuga i. E da asili, gegesu bagade ouligisu dunu agoane asi.

<sup>3</sup> Amalalu Sibi Mano da meloa bioi ga:su ageyadu fili, esalebe liligi ageyadu ea sia: na da nabi amane, “Misa!”

<sup>4</sup> Hosi eno da misini, e da yoi hosi ba:i. Gode da amo hosi fila heda:i dunu Ēma osobo bagadega gegesu bagade hamomusa: dunu eno da dunu eno medole legema:ne, Ēma gasa i. E da Ēma gegesu gobihei bagade i.

<sup>5</sup> Amalalu Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su osoda fili, esalebe liligi osoda ea sia: na da amane nabi, “Misa!” Na ba:loba, bunumai hosi da misi. Ēma fila heda:i dunu da ea lobo ganodini dioi defei ba:su liligi, amo gagui.

<sup>6</sup> Esalebe liligi biyaduyale gala, amo ilia gilisisu ganodini na da sia: agoane nabi, “Dilia da eso afae hawa: hamobeba:le, widi ha:i manu fonobahadi fawane lamu, amola eso afae hawa: hamobeba:le, bali ha:i manu fonobahadi fawane lamu. Ha:i manu ifa amola waini sagai, mae wadela:ma!”

<sup>7</sup> Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su liligi biyadu fili, esalebe liligi biyadu amo ea sia: na da amane nabi, “Misa!” <sup>8</sup> Na ba:loba, haliga:i hosi da misi. Ēma fila heda:i dunu ea dio amo Bogosu ba:i. Bogosu Soġe da

gadenenewane fa:no bobogelalebe ba:i. Gode da elama gasa bagade hou iasu, amo ela da osobo bagade biyaduyale mogili, la:idiidili afadafa amo sogega gegesu, ha:i bagade, olosu amola nimi ohe fi, amoga ela da amo la:idi dunu medomusa: dawa:i.

<sup>9</sup> Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobeles ga:su liligi bi amo fi dagoi. Amalalu, oloda fafai amo hagudu, na da dunu ilia da Gode Ea Sia: olelebeba:le amola ilia ba:su hou mae yolesili olelebeba:le, eno dunuga medole legei, amo ilia a:silibu na ba:i.

<sup>10</sup> Ilia da ha:giwane wele sia:i, amane, “Hina Bagadedafa! Di da Hadigi amola Dafawanedafa. Di da dunu amo nini fane legei, habogala ilima se dabe iasu ima:ne fofada:ma:bela:?” <sup>11</sup> Gode da ilima ahea:ya:i abula idiniginisima:ne i. Gode da ilima amane sia:i, “Fonobahadi bu helefima! Dilia sosogo amola fi hawa: hamosu dunu medole legei ilia idi da Na ilegei idi doaga:sea, se dabe iasu eso ba:mu.”

<sup>12</sup> Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobeles ga:su gafe fi, amo na ba:i. Bebeda:nima bagade misini, eso da bunumai esa abula goudi hinabo amoga hamoi agoane ba:i, amola oubi da yoi maga:me defele ba:i. <sup>13</sup> Gasumuni da mugululi osoboga sa:i. Ilia daha da gahe figi fage, amo figi ifa da fo bagade amoga fabeba:le agoane hamosu. <sup>14</sup> Mu da mugululi, meloa bioi defele bione, hamedafa ba:i. Goumi huluane amola oga huluane, da ilia sogebi yolesili, eno sogebi amoga asi dagoi ba:i. <sup>15</sup> Amalalu, osobo bagade ouligisu dunu, gamane ouligisu dunu, dadi gagui ouligisu dunu, bagade gagui dunu amola gasa bagade dunu, udigili hawa: hamosu dunu amola halegale lalebe dunu, ilia da gele gelabo ganodini amola gele amo goumia diala, amo haguduga wamoaligimusa: dawa:i galu. <sup>16</sup> Ilia da goumi amola igi amoma amane wele sia:i, “Nini dedeboma:ne, ninima sa:ima! Dunu E da Fisus da:iya fibi amo Ea siga E da nini mae ba:ma:ne, amola Sibi Mano Ea ougi bagade ninima mae doaga:ma:ne, ninima sa:ima!

<sup>17</sup> Ela se dabe iasu imunu eso ilegei da doaga:i dagoi. Nowa da Elama bu gegemu da defelela:?”

## 7

### *Isala:ili Dunu 144,000 Gala*

<sup>1</sup> Amalalu, na da a:igele dunu biyaduyale gala, osobo bagade hegomai biyaduyale gala amoga lelebe ba:i. Ilia da fo biyaduyale gala, amo da osobo bagade, hano wayabo amola ifa huluane, amoga mae misa:ne, gagulaligi.

<sup>2</sup> Amalalu, na da a:igele dunu amo da Gode Esalalalebe

Ea dawa:digima:ne gobelesu lai, gusu amoga manebe ba:i. E da a:igele dunu biyaduyale gala, ilima Gode da soge amola hano wadela:musa: gasa i dagoi, ilima amane wele sia:i, <sup>3</sup> “Dilia! Osobo, hano amola ifa, amo wadela:musa: oualigima! Ninia da Gode fi dunu amo ilia odagiga dawa:digima:ne ilegesu dedei dagoiba:le fawane, amo liligi wadela:ma!” <sup>4</sup> Amalalu na da Gode Ea fi dunu amo ilia odagiga Gode Ea dawa:digima:ne ilegesu dedei ba:i, amo ilia idi nabi. Amo idi da 144,000. Iliya da Isala:ili fi fagoyale gala, amo huluane amoga mogili ilegei dagoi.

<sup>5-8</sup> Isala:ili fi afae afae da ilegei dunu 12,000 agoane ba:i, amo Yuda, Liubene, Ga:ide, A:sie, Na:fadalai, Ma:na:se, Simiane, Lifai, Isaga, Sebiulane, Yousefe amola Bediamini.

### *Dunu Osea:idafa Gilisi*

<sup>9</sup> Amalalu, na da ba:loba, dunu osea:idafa, amo idimu da hamedeidafa gilisibi ba:i. Iliya da osobo bagade fifi asi gala huluanedafa sia: hisu amola ouligisu hisu, amoga misi. Iliya da ahea:ya:i abula salawane, gumudi lubi gaguli, Fisumu amola Sibi Mano amo midadi lelebe ba:i. <sup>10</sup> Iliya da ha:giwane wele sia:i, amane, “Gaga:su hou da ninia Gode amo da Fisumu amoga fisa amola Sibi Mano amoga maha!” <sup>11</sup> A:igele dunu, asigilai dunu amola esalebe liligi biyaduyale gala, da Fisumu sisiga:le lelebe ba:i. Amalalu, ilia odagi osoboga doaga:musa:, ilia Fisumu midadi diasa:ili, Godema amane nodone sia:ne gadoi,

<sup>12</sup> “Ama! Ninia Gode da hadigi, bagade dawa:su, asigidafa amola gasa bagade. Amaiba:le Ema eso huluane mae yolesili nodonanimu da defea. Ama!”

<sup>13</sup> Asigilai dunu afadafa da nama amane adole ba:i, “Amo dunu ilia da ahea:ya:i abula amoga salawane lela, amo da nowala:? Iliya da habidili misibala:?”

<sup>14</sup> Na bu adole i, “Ada! Na da hame dawa:! Be di dawa:!” E nama amane sia:i, “Amo dunu ilia da se nabasu bagadedafa amo baligili misi. Iliya abula ilia Sibi Mano amo ea maga:mega dodofei dagoiba:le, bu ahea:ya:i hamoi. <sup>15</sup> Amaiba:le, ilia Gode Ea Fisumu amo midadi Ea Debolo Diasu ganodini Ema hawa: hamosa lela. Gode da Fisumu da:iya fibi amola E da ili noga:le ouligisa. <sup>16</sup> Iliya da ha:su o hano hanasu bu hame ba:mu. Eso amola gia:i bagade liligi da ili bu hame gia:mu. <sup>17</sup> Bai Sibi Mano amo da Fisumu dogoa lela, amo da ilia sibi Ouligisu esalumuba:le, E da ili eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hano dima:ne, hano nasu amoma oule masunu. Amola, Gode da dibi si hano huluane ilia siga dogo:mu.”

## 8

*Meloa Bioi Ga:su Liligi Fesuale*

<sup>1</sup> Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su fesuale fibiba:le, Hebene ganodini liligi huluane da aua dogoa fili afae ouiya:le esalu. <sup>2</sup> Amalalu, na ba:loba, a:igele dunu fesuale gala amo da Gode Ea midadi lela, ilima ilia dalabede fesuale i.

<sup>3</sup> A:igele dunu eno, e da gouli gabusiga: manoma gobesisu ofodo gagui gala, amo da oloda gadenenewane misini, lelu. E da gabusiga: manoma bagohame lai. Amo e da Gode Ea fi sia:ne gadosu hou amoma gilisili, oloda da:iya gobelesalasu. <sup>4</sup> Amalalu, gabusiga: manoma amo ea gobei mobi da Gode Ea fi dunu ilia sia:ne gadosu liligi amoma gilisi. Amalalu, amo gilisi mobi da a:igele e da Gode Ea midadi lela, amo ea loboga heda:i. <sup>5</sup> Amalalu, a:igele dunu da gabusiga: manoma gobesisu ofodo amo lale, oloda da:iya lalu lale, ganodini salawane, osono bagadega sanasi. Amalalu, gu gelebe nabi, ha:ha:na ba:i amola bebeda:nima ba:i.

*Dalabede*

<sup>6</sup> Amalalu, a:igele dunu fesuale gala amo dalabede fesuale gala gagui, ilia dalabede dumusa: momagei. <sup>7</sup> A:igele age da dalabede fulaboi. Anegagi hano mugene, lalu amola maga:me gilisili muagado misini osoboga sa:i. Osobo bagade udiana mogili, afae (1/3) da laluga nei dagoi ba:i. Amo (1/3) sogebi ganodini ifa da laluga nei dagoi ba:i amola gisi huluane da laluga nei dagoi ba:i.

<sup>8</sup> Amalalu, a:igele ageyadu da dalabede fulaboi. Liligi amo da goumi bagade laluga nenanebe agoai ba:i, amo da mugululi, hano wayabo bagadega sanasi dagoi ba:i. Hano wayabo bagade udiana agoane mogili, afadafa (1/3) da maga:me hamoi. <sup>9</sup> Menabo fi wayabo ganodini esala udiana agoane mogili, afae (1/3) da bogoi. Dusagai huluane udiana agoane mogili, afae (1/3) da wadela:lesi dagoi ba:i.

<sup>10</sup> Amalalu, a:igele osoda da dalabede fulaboi. Gasumuni bagade afae da muagadodi mugululi, hano amola hano nasu udiana agoane mogili, afae (1/3) amoma gudu sa:i.

<sup>11</sup> (Amo gasumuni ea dio da "Gamogasu.") Hano huluane da udiana agoane mogili, afae (1/3) da gamogai hamoi. Dunu ilia amo gamogai hano maiba:le, bagohame da bogogia:i dagoi.

<sup>12</sup> Amalalu, a:igele dunu biyadu da dalabede fulaboi. Amalalu, e da eso, oubi amola gasumuni, mogili fifili udiana agoane hamoi. Amalalu, e da eso la:idi afae (1/3) wadela:lesi, oubi la:idi afae (1/3) wadela:lesi amola gasumuni la:idi afae (1/3) wadela:lesi. Eso hadigi e da

udiana agoane fifili, la:idi afae (1/3) wadela:lesi amola hadigi gasi ganodini amo defele agoane hamoi.

<sup>13</sup> Amalu na da ba:lalu, buhiba muagado hagili ahoanebe ba:i. E da ha:giwane sia:nanu amane, “Ameia:! Ameia:! Eno a:igele dunu udiana da dalabede dusia, osobo bagade dunu da se bagade nabimu!”

## 9

<sup>1</sup> Amalalu, a:igele dunu bi da dalabede fulaboi. Na ba:loba, gasumuni afae da osoboga sa:i. Gode da gi ema i. Amo gi da Gelabo Nosonodafa (A:bisi), amo doasimu gi e da lai dagoi. <sup>2</sup> Gasumuni da amo uli dogoi doasili, mobi amo lalu bagade mobi defele heda:beba:le, eso hadigi uligiba:le, gasi bagade ba:i. <sup>3</sup> Amalalu, danuba: bagohame da amo mobi ganodini esalu yolesili, osobo bagadega sa:i. Ilia da gasa amo gamaloo defele lai dagoi. <sup>4</sup> Gode da ilima amane sia:i, “Dilia gisi amola ifa huluane mae wadela:ma! Be nowa dunu ilia Gode Ea dawa:digima:ne ilegesu dedesu odagiga hame dedei galea, amo fawane wadela:ma. <sup>5</sup> Dilia ili mae medole legema, be udigili oubi biyale gala amoga ilima se bagade ima!” Amo se iasu da se amo gamaloo ea gasonasu defele ba:i. <sup>6</sup> Amo oubi biyale gala ganodini, dunu huluane ilia da bogomu logo hogoi helele hame ba:mu. Dafawane, ilia da bogomusa: bagade hanamu, be bogosu da ilima hobeamu.

<sup>7</sup> Amo danuba: ilia ba:su da gegesu hosi amo defele ba:i. Ilia dialuma da:iya gouli habuga agoane ba:i amola ilia odagi da dunu ilia odagi agoane ba:i. <sup>8</sup> Ilia dialuma hinabo da uda dialuma hinabo agoane sedadedafa ba:i, amola ilia bese da laione wa:me amo ilia bese agoane ba:i. <sup>9</sup> Ilia bida:igia da:igene ga:su liligi sali ba:i. Ilia ougia da sia: amo hosi ilia sa:liode hiougili gegemusa: ahoa amo ea genena:genena:be defele nabi.

<sup>10</sup> Ilia la:go amola gasonasu guisu da gamaloo ea liligi agoane ba:i. Ilia da la:go amoga gasonabebe:le, dunu da oubi biyale gala amoga, se bagade nabalumu. <sup>11</sup> Ilia ouligisu da a:igele dunu amo da Gelabo Nosonodafa (A:bisi) gala amoma ouligisu esala. Ea dio da Hibulu sia:ga “Aba:dane.” Galigi sia:ga, ea dio da Abolione (dawa:loma:ne da “Gugunufinisisu Dunu”).

<sup>12</sup> Defea! Se nabasu afadafa da dagoi. Be se nabasu aduna eno da misunu galebe.

<sup>13</sup> Amalalu, a:igele dunu gafe da dalabede fulaboi. Na nabaloba, sia: da gouliga hamoi oloda amo Gode Ea midadi gala, amo hegoma biyaduyale gala amoga misi.



<sup>14</sup> Sia: da a:igele dunu gafe ema amane sia:i, “A:igele dunu biyaduyale gala ilia da Iufala:idisidi Hano amo gadenene lala:gili esala. Iliā halegale masa:ne, dia ilia lala:gi fadegama!” <sup>15</sup> Amalalu, e da a:igele biyaduyale gala ilia lala:gi fadegai. Bai Gode da ilia amo aua, amo eso, amo oubi, amo ode, amoga ilia osobo bagade dunu fi udiana agoane mogili afafane, afadafa (1/3) medole legemusa:, momagele ilegei. <sup>16</sup> Na nabaloba, dadi gagui dunu amo da hosi da:iya fila heda:i ilia idi da 200,000,000. <sup>17</sup> Na esala ba:su amo ganodini, na da hosi amola amoga fila heda:i dunu ba:i. Iliā bida:igiga da:igene ga:su liligi yoi, ela:me amola bua:iya:i ba:i. Hosi ilia dialuma da laione wa:me amo ilia dialuma agoane ba:i. Iliā lafidili, lalu, mobi amola salafa manebe ba:i.

<sup>18</sup> Amalalu, osobo bagade fi dunu da mogili udiana agoane hamone, idi afae (1/3) da huluane lalu, mobi amola salafa, hosi ilia lafidili manebe ba:i, amoga medole legei dagoi ba:i. <sup>19</sup> Hosi ilia gasa da ilia lafi amola ilia la:go, amo ganodini diala. Iliā la:go da sania agoane dialuma gala, amo da dunu gasomanusa: dawa:. <sup>20</sup> Dunu fifi asi gala eno, ilia amo medosu liligi amoga hame medole legei. Be ilia wadela:i loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadosu hou hame yolesi. Iliā da Fio liligi amola loboga hamoi ‘gode’ liligi amo gouli, silifa, balasi, igi amola ifa amoga hamoi liligi, (ba:su, nabasu, ahoasu amola hame dawa: liligi), amo dawa:beba:le ilia Godema sinidigimusa: hame dawa:i. <sup>21</sup> Amola ilia da dunu fasu hou, wamuni dawa:su hou, wadela:i uda lasu hou amola wamolasu hou amoba:le hame gogosa:i amola hame yolesi.

## 10

### *A:igele Dunu amola Meloā Bioi Fonobahadi,*

<sup>1</sup> Amalalu, na da gasa bagade a:igele dunu muagadodi manebe ba:i. E da mu mobi abula agoane sali amola ea dialuma da:iya sona:ni agoane ba:i. Ea odagi da eso agoane ba:su amola ea emo da laluga hamoi ganumu agoane ba:i. <sup>2</sup> Bioi meloā fonobahadi da ea lobo ganodini ba:i. E da ea emodafa wayabo bagade amoga osa:i amola ea emo fofadi osobo bagade amoga osa:i. <sup>3</sup> E da laione wa:me amo ea gesenebe defele, ha:giwane wele sia:i. E da wele sia:beba:le, gu gelebe fesuale gala nabi. <sup>4</sup> Na da gu gelebe fesuale gala nababebeba:le, amo sia:i dedemusa: dawa:i galu. Be sia: muagadodi misini, amane sia:i, “Amo sia: gu gelebe fesuale sia:i liligi wamolegema! Mae dedema!” <sup>5</sup> A:igele amo na da wayabo bagade amola osobo bagade, amo da:iya lelebe

ba:i, e da ea lobo gagua gadole muga moloi. <sup>6</sup> E da Gode, amo da Hebene amola osobo bagade amola amo ganodini liligi huluane hahamoi, amo Ea Dioba:le amane sia:i, “Gode da bu hame oualigimu! <sup>7</sup> Be a:igele fesuale da dalabede fulabolalu, Gode Ea wamolegei ilegesu amo E da musa: Ea hawa: hamosu balofede dunuma sia:i dagoi, E da hamone dagomu.”

<sup>8</sup> Sia: amo na da muagadodi nabi, bu nama amane sia:i, “Masa! Amo doasi meloa bioi, a:igele e da hano wayabo bagade amola osobo bagadega lela, amo ea lobo ganodini gagui gala, amo lama!” <sup>9</sup> Amalalu, na da a:igele dunuma doaga:le, bioi meloa fonobahadi lama:ne edegei. E nama amane sia:i, “Defea! Lale moma! Dia hagomo ganodini e da gamogai agoane hamomu. Be dia lafidili e da hani agoane hedai ba:mu.” <sup>10</sup> Amalalu, na meloa bioi fonobahadi ea loboga lale, mai dagoi. Na lafi ganodini amo da hani agoane hedai ba:i. Be da:gibiba:le, ea hou da afadenene, na hagomo ganodini bu gamogai agoane hamoi.

<sup>11</sup> Amalalu, e nama amane sia:i, “Di da bu Gode Ea sia:ne iasu liligi amo dunu fifi asi gala, fi hisu, sia: hisu amola ouligisu hisu, ilima olelema!”

## 11

### *Ba:su Dunu Aduna Gala*

<sup>1</sup> Amalalu, e da nama dagulu, amo da defei ba:su dagulu agoane ba:i, nama i. E nama amane sia:i, “Gode Ea Debolo Diasu amola oloda, amo defei ba:la masa. Amola dunu ilia Gode diasu ganodini Godema nodone sia:ne gadosa lela, amo idima. <sup>2</sup> Be gadili gagoi amo defei mae ba:ma. Bai Gode da amo gagoi, Gode Ea hou hame dawa: dunu (Dienadaile dunu) ilima ia dagoiba:le, ilia Hadigi Moilai bai bagade oubi 42 amoga osa:le heda:mu. <sup>3</sup> Na da na ba:su dunu aduna, wadela:i eboboi abula amoga idiniginisi, amo eso 1260 ganodini Gode Ea sia: olelemusa:, asunasimu!”

<sup>4</sup> Amo ba:su dunu aduna da fedege agoane, olife ifa aduna amola gamali aduna, amo da osobo bagade Hina Gode Ea midadi lela. <sup>5</sup> Dunu eno da ela wadela:musa: dawa:sea, ela lafidili lalu bagade manebaba:le, elama ha lai dunu da wadela:lesili, medole legei dagoi ba:mu. <sup>6</sup> Ela da Gode Ea sia: olelesea, amo eso ganodini gibu hame sa:ima:ne, ela da mu logo ga:simusa: gasa gala. Ela da hano nasu afadenene bu maga:me hamomusa: gasa gala. Ela da hanai galea, osobo bagadega olo bagade misa:ne sia:mu gasa gala. <sup>7</sup> Ela Gode Ea sia: olelei dagoiba:le, ohe fi liligi bagade amo da Gelabo Nosonodafa (A:bisi) gala amoga manebe liligi, amo

da elama gegemu. E da ela fane legemu. <sup>8</sup> Amasea, ela da:i hodo da moilai bai bagade, (amo ganodini ilia Hina Gode bulufalegeiga medole legei), amo ea logoga ela bogoi da:i hodo dialebe ba:mu. Amo moilai bai bagade fedege agoane ea dio da Sodame o Idibidi. <sup>9</sup> Dunu fifi asi gala amo huluane fi hisu, sia: hisu amola soqe fi hisu, amo dunu da ba:su dunu aduna ela bogoi da:i hodo uli dogomu logo ga:le, eso udiana amola eno eso dogoa hedofale, ela bogoi da:i hodo ba:mu. <sup>10</sup> Ela da bogobeba:le, osobo bagade dunu da hahawane ba:mu. Amo ba:su dunu aduna da osobo bagade fi dunu huluanema se bagade iabeba:le, ela da bogoi dagoi ilia ba:sea hahawane hedemu amola enoma enoma liligi noga:i imunu. <sup>11</sup> Amo eso udiana amola eso eno dogoa hedofai da dagobeba:le, Gode da ela esaloma:ne mifo elama ianu ela da wa:legadoi. Dunu huluane da amo hou ba:beba:le, bogomuwane beda:i. <sup>12</sup> Amalalu ba:su dunu aduna da sia: bagade muagadodi manebe nabi amane, “Goegado misa!” Elama ha lai dunu ba:lalea, ela da mu mobi ganodini muagado heda:i. <sup>13</sup> Ela heda:laloba, bebeda:nima bagade ba:i. Moilai bai bagade la:idi mogili nabuane agoane fili, la:idi afae (1/10) wadela:lesi dagoi ba:i. Dunu 7000 da bogogia:i. Eno dunu huluane da bagade beda:iba:le, ilia Gode Hebene ganodini esala, Ema nodoi. <sup>14</sup> Se nabasu bagade ageyadu da dagoi. Be se nabasu bagade osoda da hedolowane manebe ba:mu.

### *Dalabede Fesu*

<sup>15</sup> Amalalu, a:igele fesu da dalabede fulaboi. Sia: bagade muagadodi manebe nabi, amane, “Ninia Hina Gode amola Ea ilegei Mesaia, da osobo bagadega Hinawane esaloma:ne gasa lai dagoi. E da eso huluane mae yolesili ouligilalumu.” <sup>16</sup> Amalalu, asigilai dunu 24 amo da ilia fisu da:iya Gode Ea midadi fisa, ilia da midadili dafane mi gududili gala:la sa:ili, Godema amane nodoi, <sup>17</sup> “Hina Gode Bagadedafa, Di da esala amola musa: esalu.

Di da Dia gasa lale, Hinadafa hou wali musu hamonanebeba:le,

ninia Dima nodosa.

<sup>18</sup> Dia ougi eso da doaga:iba:le

amola bogoi dunuma fofada:su eso da doaga:i dagoiba:le, Gode Ea hou hame lalegagui dunu da ougi bagade ba:sa.

Dia hawa: hamosu dunu, balofede dunu, dunu bagade amola fonobahadi,

huluane Dia fi dunu ilia Dima nodosa,

amo huluanema hahawane bidi imunu eso da doaga:i dagoi.

Be osobo bagade gugunufinisisu dunu,

ilima dabe imunu fofada:su eso da doaga:i dagoi!”

<sup>19</sup> Amalalu, Gode Ea Debolo Diasu Hebene ganodini doasibi ba:i. Amo ganodini Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ba:i. Amalalu, ha:ha:na, gu gelebe, bebeda:nima amola mugene ba:i.

## 12

### *Uda amola Hanome Agoai Liligi*

<sup>1-2</sup> Amalalu, liligi bagade musa: wamolegei, muagado ba:i. Uda, amo ea gaya da eso amola ea emo amoga e da oubi osa:i, ea dialuma da:iya habuga amo gasumuni fagoyale gala amoga hamoi ba:i. E da mano lalelegemu gadenei ba:beba:le, se nababeba:le, “a:i” ea gusa:su. <sup>3</sup> Eno wamolegei liligi muagado ganodini esalebe ba:i. Amo da hanome agoane, e da yoi gala, e da dialuma fesuale gala, amola hono nabuane gala. Ea dialuma nabuane gala, amo afae afae da:iya habuga dialebe ba:i. <sup>4</sup> Ea la:go amoga e da gasumuni fi udiana agoane mogili, idi afae (1/3) hiougili, osobo bagadega sanasi. E da uda ea midadi, amo ea mano lalelegelalu, amo mano manusa: ouesalu.

<sup>5</sup> Amalalu, uda da dunu mano lalelegei. Amo mano da dunu fifi asi gala, ilima gasa bagade ouligisuwane esalumu. Be Gode da amo mano lale hiougili, E amola Ea Fisu, amoma doaga:ma:ne, lale gadoi. <sup>6</sup> Uda da dunu hame esala soqe amo e esaloma:ne Gode da hahamoi, amoga hobeai. Amoga, eso 1260 amoga a:igele da e ouligimu.

<sup>7</sup> Amasea, Hebene ganodini gegesu bagade mui. A:igele Maigele amola ea fidisu dunu da hanome agoane liligi amoma gegei. Hanome amola e fidisu a:igele da bu gegei.

<sup>8</sup> Be Maigele da hanome hasali dagoi. Hanome amola ea a:igele dunu bu Hebene soqe amo ganodini esalumu da hamedei. <sup>9</sup> Amaiba:le, hanome bagadedafa, amo da musa: sania, ea dio amo da Debele o dio eno da Sa:ida:ne, amo osobo bagade dunu huluane ilima ogogosa, e amola ea a:igele dunu huluane, ilia ha:digili, osobo bagadega sanasi dagoi ba:i.

<sup>10</sup> Amalalu, muagado amo ganodini sia: bagade nabi, amane, “Gode Ea gaga:su hou da doaga:i dagoi. Gode da Ea Hinadafa gasa olelei dagoi. Ea ilegei Mesaia da Ea gasa bagade hou amo olelei dagoi. Bai dunu amo da Gode Ea midadi, ninia fi dunu wadela:ma:ne eso amola gasi, ganodini Godema diwaneya udidilalu, amo da Hebene gadili galadigi dagoi. <sup>11</sup> Ninia fi dunu da Sibi Mano Ea maga:me amola sia:dafa ilia sia:sa, amo liligiga ilia Sa:ida:ne hasalasi dagoi. Amola ilia da bogomu hame hihi.

<sup>12</sup> Amaiba:le, Hebene amola amo ganodini esalebe dunu huluane, dilia hahawane ba:mu da defea! Be osobo bagade amola hano wayabo, amo ganodini fi liligi da se bagade nabimu. Bai Sa:ida:ne da gududili sa:ili, dilima doaga:i dagoi. E da eso bagahame fawane bu wadela:le hamomu, amo dawa:beba:le, e da ougi bagade gala!”

<sup>13</sup> Hanome da osobo bagadega galadigi dagoi amo dawa:beba:le, e da uda amoma dunu mano lalelegei, amo fane legemusa: se bobogei. <sup>14</sup> Gode da buhiba ougia aduna amoga uda da dunu hame esalebe soge Gode da ema i soge, amoma masa:ne ema i. Amo sogega, hanome da e mae wadela:ma:ne, Gode da ode udiana amola oubi gafeyale gala, e ouligimu. <sup>15</sup> Amalalu, hanome da ea lafidili hano bagade amo uda mini masa:ne, musa:i. <sup>16</sup> Be osobo bagade da uda fidi. Osobo bagade da ea lafi doasili, hano amo hanome ea lafidili musa:i, amo huluane da:gi dagoi. <sup>17</sup> Hanome da uda amoma ougi bagade ba:i. E da asili, amo uda ea mano fi huluane amo ilia da Gode Ea hamoma:ne sia:i nabawane hamosa, amola Yesu Ea dafawane olelei lalegagusa, ilima gegemusa: asi. <sup>18</sup> Amola hanome da hano wayabo bagade bega: lelu.

## 13

### *Ohe Fi Liligi Aduna*

<sup>1</sup> Amalalu, na da ohe fi liligi wayabo hano hagududili manebe ba:i. Amo ohe fi da hono nabuane gala amola dialuma fesuale gala. Ea hono afae afae amo da:iya habuga ba:i amola ea dialuma afae afae, dio amo da Godema gadesu dio amo dedei ba:i. <sup>2</sup> Amo ohe fi da lebade agoai ba:i. Ea emo da bea ohe ea emo agoane ba:i amola ea lafi da laione wa:me amo ea lafi agoane ba:i. Hanome da amo ohe fi liligima, hi gasa amola hi ouligisu hou amola hi fisu ema i. <sup>3</sup> Ohe fi liligi amo ea dialuma afadafa da fa:gi agoai ba:i, be amo da bahoi dagoi ba:i. Osobo bagade fifi asi gala dunu huluane da fofogadigiba:le, ohe fi liligi amoma fa:no bobogei. <sup>4</sup> Hanome da ea ouligisu hou ohe fi liligi ema ia dagoiba:le, dunu huluane da hanome amoma nodone sia:ne gadosu. Iliia da ohe fi liligi, ema nodone sia:ne gadole, amane sia:i, “Ohe fi liligi da eno huluane ilia hou baligi dagoi. Nowa da ema gegemu defelela:?”

<sup>5</sup> Amo ohe fi liligi oubi 42 amoga osobo bagadega ouligisuwane esalumusa:, Gode da ea logo hame hedofai. E da gasa fi hou hamone, Godema gadesu. <sup>6</sup> Ohe fi liligi da Gode amola Ea dio, Ea esalebe soge amola dunu huluane Hebene ganodini esala, amo huluanema gadesu. <sup>7</sup> Ohe fi

liligi da Gode Ea fi ilima gegene, fane legei. E da fifi asi gala, fi hisu amola sia: hisu, huluane ilima ouligisu esaloma:ne, Gode da amo logo hame hedofai. <sup>8</sup> Dunu huluane osobo bagade ganodini da ema nodone sia:ne gadomu. Be dunu, amo Gode da osobo bagade hame hahamoi eso amoga ilia dio Esalusu Buga amo Sibi Mano medole legei Ea buga, amo ganodini dedei dunu ilia da ohe fi liligi amoma hame sia:ne gadoi.

<sup>9</sup> ‘Defea! Ge galea, nabima!’ <sup>10</sup> Nowa da udigili hawa: hamomusa: gagulaligili ilegei galea, e da gagulaligi dagoi ba:mu. Nowa da enoga gegesu gobiheiga medole legemusa: ilegei galea, e da gobiheiga medole legei dagoi ba:mu. Amaiba:le, Gode Ea fi dunu ilia mae yolesili, dafawaneyale dawa:iwane esalumu da defea.”

<sup>11</sup> Amalalu, na da ohe fi liligi eno osobo hagududili heda:lebe ba:i. E da hono aduna amo sibi mano ea hono defele gala. Ea sia: da hanome agoane liligi ea sia: defele nabi.

<sup>12</sup> E da musa: ohe fi liligi amo ea ouligisu hou lai dagoi. E da dunu huluane osobo bagadega esalebe, amo huluane musa: ohe fi (amo da ea fa:gi bahoi ba:i) ema sia:ne gadoma:ne, gasawane legei. <sup>13</sup> Amo ohe fi liligi ageyadu da musa: hame ba:su gasa bagade hou hamosu. E da dunu huluane ba:ma:ne, lala bagade muagadodi misa:ne, osobo bagadega doaga:ma:ne, ea sia:ga hamoi dagoi. <sup>14</sup> Gode da ea logo hame hedofaiba:le, e da musa: ohe fi liligi ba:ma:ne, musa: hame ba:i gasa bagade hou hamonanu. Amaiba:le, e da osobo bagade dunu huluanedafa ilima ogogoi. E da ilima amane sia:i, “Dilia ohe fi liligi amo da gegesu gobiheiga fa:gi be uhi, ema sia:ne gadoma:ne, ea ba:su agoaila defele loboga hamoma!” <sup>15</sup> Gode da logo hame hedofaiba:le, ohe fi liligi ageyadu da amo musa: ohe fi agoaila loboga hamoi liligi amoma mifo i. Amalalu, amo loboga hamoi liligi da uhini sia: baoui. Amola nowa da loboga hamoi agoaila liligi ema hame nodone sia:ne gadoloba, e da amo dunu medole legesu. <sup>16</sup> Ohe fi liligi da dunu huluane amo fonobahadi, bagade, hame gagui, bagade gagui, udigili hawa: hamosu dunu amola halegale lalebe dunu, amo huluane da dawa:digima:ne ilegei dedesu ilia lobodafa o ilia odagiga ilegele dedema:ne legei.

<sup>17</sup> Amo dedei da ohe fi liligi ea dio o idi amo ea dio olelesu. Amai dawa:digima:ne dedesu hame dedei ba:loba, dunu da liligi bidi lamu da ema sema bagade gala.

<sup>18</sup> Amo bagade dawa:ma. Nowa dunu da bagade dawa:su galea e da ohe fi liligi idi amo ea dawa:loma:ne dawa:mu. Amo idi da dunu ea dio olelesa. Idi da 666.

## 14

### *Sibi Mano amola Ea Fi*

<sup>1</sup> Amalalu, na da Sibi Mano Saione Goumi da:iya lelebe ba:i. E sigi lelebe, dunu 144,000 gala amo Ea Dio amola Ea Ada Dio, ilia odagiga dedei ba:i. <sup>2</sup> Amalalu, na nabaloba, sia: muagadodi misi, amo da gasa bagade hano nawa:li amola gasa bagade gu gelebe, amaiwane gala. Sia: da sani baidama dusa dunu ilia sani baidama dulalawane agoane nabi. <sup>3</sup> Dunu 144,000 ilia da Fisus, esalebe liligi amola asigilai dunu, amo ilia midadi gesami hea:sa lelu. Amo gesami da gaheabolo gesami amola hea:be dunu fawane da amo gesami dawa:. Gode da dunu huluane afafane, amo dunu 144,000 ilegele, bidi lai dagoi. <sup>4</sup> Amo dunu da uda hame lai. Ili da uda gilisili hamedafa golai. Ili Sibi Mano da habidili ahoa Ema fa:no bobogesa. Gode da amo dunu Hima amola Sibi Manoma imunusa:, eno osobo bagade dunu ilima afafane ilegei dagoi. <sup>5</sup> Ili da ogogosu hamedafa dawa:i. Ili da ida:iwanedafa hamoi dagoi.

### *A:igele Udiana Gala*

<sup>6</sup> Amalalu, na da a:igele dunu eno muagado gadodilidafa hagili ahoanebe ba:i. E da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo dunu fifi asi gala, sia: hisu, fi hisu amola ouligisu hisu, amo huluanema olelela ahoa. <sup>7</sup> E da ha:giwane wele sia:i, “Godema beda:ma amola E da ida:iwaneba:le, Ema nodoma! Bai dunu fifi asi gala dunu Ema fofada:su eso da doaga:i dagoi. Gode da Hebene, osobo bagade, hano wayabo bagade amola hano nasu huluane hamoi. Ema nodone sia:ne gadoma!”

<sup>8</sup> Eno a:igele da amo a:igele fa:no bobogele, amane ha:giwane wele sia:i, “Uda da dafai dagoi. Ba: bilone Bagade uda da dafai dagoi. E da sia: beba:le, dunu huluane da ea gasa bagade adini mai dagoi. Amo da fedege agoane, ilia wadela:i uda lasu hou hamosu!”

<sup>9</sup> A:igele osoda da eno aduna bisili asi, elama fa:no bobogelalebe ba:i. E ha:giwane amane wele sia:i, “Nowa da ohe fi liligi amo amola ea loboga hamoi agoaila liligi, elama nodone sia:ne gadole amola ea dawa:digima:ne dedesu amo ea odagi o lobo amoga dedei ba:sea, <sup>10</sup> amo dunu ilia da fedege agoane Gode Ea waini hano manu. Amo waini hano da Gode Ea se dabe iasu ougi hou. E da amo gasa bagade waini hano Ea ougi faigelei ganodini sogasali. Dunu huluane amo ilia Gode Ea ougi waini hano nasea, ilia lulu salafa hamoi amo ganodini, hadigi a:igele dunu amola Sibi Mano ilia midadi, se dabe iasu bagade ba:mu. <sup>11</sup> Ili se dabe iasu ima:ne lulu, amo ea mobi da mae yolesili eso

huluane heda:lala. Nowa da ohe fi liligi amola ea loboga hamoi agoaila liligi, amoma nodone sia:ne gadosa amola e dawa:digima:ne dedesu ilia lai dagoi, ilia da mae helefili se nabalumu.” <sup>12</sup> Amaiba:le, Gode Ea fi dunu amo ilia Gode Ea hamoma:ne sia:i fa:no bobogesa amola Yesu Ea hou lalegagusa, ilia mae yolesili Gode Ea hawa: hamonanumu da defea.

<sup>13</sup> Amalalu, sia: muagadodi misi, na da amane nabi, “Agoane dedema! ‘Dunu ilia da wali amola fa:no, Hina Gode Ea hawa: hamobeba:le bogosea, hahawane bagade ba:mu!’ ” Gode Ea A:silibu da bu adole i,

“Dafawane! Ili hawa: hamobeba:le bidi lamu.

Ili da gasa bagade hawa: hamosu yolesili, helefisu ba:mu.”

### *Osobo Bagade Wadela:i Hamosu Dunu Ha:i Manu agoane Gamisu*

<sup>14</sup> Amalalu, na da ahea:ya:i mu mobi amo da:iya, dunu agoai ba:su liligi fila heda:lebe ba:i. Ea dialuma da:iya gouli habuga dialebe amola ea lobo ganodini wagebi gobihei ba:i.

<sup>15</sup> Amalalu, a:igele dunu eno amo Debolu Diasu ganodini gadili manebe ba:i. E da dunu amo da mu mobi fila heda:i, amoma amane ha:giwane wele sia:i, “Defea! Eso da doaga:beba:le, dia wagebi gobiheiga ha:i manu gamima! Osobo bagade ha:i manu da yoi dagoi.”

<sup>16</sup> Amalalu, dunu da mu mobiga fila heda:i, amo da ea gobiheiga yoi ha:i manu osobo bagadega fai.

<sup>17</sup> Amalalu, a:igele dunu eno, e amola da wagebi gobihei gagui, da Debolu Diasu Hebene ganodini, amoga misi.

<sup>18</sup> Amalalu, a:igele dunu eno amo da lalu ouligisu dunu, e da oloda yolesili, misini, e da a:igele wagebi gobihei gagui amoma ha:giwane wele sia:i, “Waini fage da yoiba:le, dia gobiheiga waini sagaiga waini fage gamima!” <sup>19</sup> Amaiba:le, a:igele da ea gobiheiga fananu, waini fage fadegale, Gode Ea ougi bagade waini hano emo osa:gisu amo ganodini sanasi. <sup>20</sup> Amalalu, Gode da amo waini fage Ea waini hano emo osa:gisu amo ganodini osa:gilalu, maga:me bagade amo ea seda defei da 300 gilomida amola ea lugudu defei da gadenene 2 mida, Gode Ea waini osa:gisu amoga misi.

## 15

### *A:igele Dunu Fesuale Gala da Dagosu Se Nabasu Gagui*

<sup>1</sup> Amalalu, na da muagado ganodini, gasa bagade musa: wamolegei liligi hisu ba:i. Na da a:igele dunu fesuale gala amo da dagosu se nabasu fesuale gala gagui ba:i. Amo da Gode Ea ougi se dabe iasu amo dagomusa: gala.



<sup>2</sup> Amalalu, na da hano wayabo bagade, daiya ba:su agoane ba:i. Amoga lalu agoane gilisili ba:i. Na da dunu amo ilia da ohe fi liligi, ea loboga hamoi agoaila liligi amola dunu amo ea dio da fedege agoane 666, amo huluane hasali dagoi, na da amo dunu ba:i. Iliā da hano wayabo daiya ba:su agoane, amo ea bega: sani baidama (amo Gode da ilima i), amo gaguiwane lelu. <sup>3</sup> Iliā gilisili Gode Ea hawa: hamosu dunu Mousesē amola Sibi Mano, ela gesami hea:lalu amane,

“Hina Gode Bagadedafa! Di da gasa bagade ida:iwane hou hamosa.

Di da fifi asi gala huluanema Hina esala.

Dia hou da noga:idafa amola dafawanedafa.

<sup>4</sup> Hina Gode! Nowa da Dima hame beda:ma:bela:?

Dunu huluane Dia gasa bagade hou olelemu da defea.

Di fawane da hadigi gala.

Dunu huluane da Dia defele fofada:su hou ba:beba:le,

dunu fifi asi gala huluane da misini, Dima nodone sia:ne gadomu.”

<sup>5</sup> Amalalu, na da Debolō Diasu Hebene ganodini gagui amo doasibi ba:i. Amola Gode Ea Abula Diasu (amo ganodini Gode da esala) amo Debolō ganodini dialebe ba:i.

<sup>6</sup> A:igele dunu fesuale gala amo da se nabasu fesuale gala gagui, amo da Debolō Diasu fisili gadili manebe ba:i. Iliā da ahea:ya:i abula sali amola ilia bida:igiga gouli bulu idiniginisi ba:i.

<sup>7</sup> Amalalu, esalebe liligi biyaduyale gala, amo afadafa da gouliga hamoi ofodo fesuale gala amo a:igele dunu lobofaseleyale gala ilima i. Amo ofodo ganodini, eso huluane Esalalala Gode amo Ea ougi hou nabaiwane ba:i.

<sup>8</sup> Gode Ea gasa amola hadigi, amoga mobi heda:beba:le, Debolō Diasu da nabaiwane ba:i. Debolō Diasu ganodini masunu da hamedeiwane ba:i. Se nabasu fesuale gala amo a:igele fesuale gala gaguli misi liligi huluane da dagobeba:le fawane, bu ganodini masunu ba:mu galebe.

## 16

### *Gode Ea Ougi Hou Ofodo Ganodini Sali*

<sup>1</sup> Amalalu, na da sia: bagade Debolō Diasuga misini nabi. Sia: da a:igele dunuma amane olelei, “Masa! Gode Ea ougi hou ofodo fesuale ganodini sali, amo osobo bagadega sogasanasima!” <sup>2</sup> A:igele age da asili, ougi amo ea ofodo ganodini sali, osobo bagadega sogasanasī. Nowa dunu da ilima ohe fi liligi ea dawa:digima:ne dedesu dialebe ba:i amola ea loboga hamoi agoaila liligi amoma nodone sia:ne gadoi, ilia da se bagade aiya bagohame madelai.

<sup>3</sup> Amalalu, a:igele ageyadu da ea ofodo ganodini sali liligi hano wayabo bagade amoga sogasanasi. Amalalu, hano da afadenene bu bogoi dunu ea maga:me agoane hamoi. Menabo fi amola hano wayabo ganodini esalebe fi liligi huluane da bogogia:i dagoi.

<sup>4</sup> Amalalu, a:igele osoda da ea ofodo ganodini sali liligi amo hano amola hano nasu amoga sogasanasi. Amalalu, hano huluane da maga:me hamoi. <sup>5</sup> Na da a:igele amo da hano huluane ouligisa, amo ea sia: nabi, “Hadigi Gode! Di da esala amola esalu. Dia fofada:i amo da moloidafa. <sup>6</sup> Amo osobo bagade dunu ilia Gode Ea fi dunu amola balofede dunu, amo ilia maga:me sogadigi. Amaiba:le, Dia da ilia moma:ne, ilima maga:me iaha. Iliia da ilia hou hamoi defele laha!” <sup>7</sup> Amalalu, sia: amo da oloda amoga misi, na amane nabi, “Hina Gode Bagadedafa! Dia fofada:su da dafawane amola moloidafa!”

<sup>8</sup> Amalalu, a:igele biyadu da ea ofodo ganodini sali liligi esoga sogadigi. Gode da dunu ilia esoga gia:ma:ne, logo hamoi. <sup>9</sup> Gia:i bagadeba:le, ilia da nenana, Gode da amo se nabasu amoma ouligisu esala, amo ilia dawa:beba:le, Ema lasogoi. Be ilia da wadela:i hou hame yolesi, amola Gode Ea gasa bagade hou amoma hame nodoi.

<sup>10</sup> Amalalu, a:igele bi da ohe fi liligi amo ea fisuga ea ofodo ganodini sali liligi sogasanasi. Ohe fi liligi amo ea fi huluane da gasi bagade ba:i. Iliia se bagade nababeba:le, ilisu gona:su gasonasu. <sup>11</sup> Iliia da se bagade nababeba:le amola aiya bagohame madelabeba:le, ilia Gode Hebene ganodini esala Ema gagabui. Be ilia wadela:i hou hame yolesi.

<sup>12</sup> Amalalu, a:igele gafe da ea ofodo ganodini sali liligi amo hano bagade ea dio amo Iufala:idisi amoma sogasanasi. Gusugoe fi dunu ilia hina bagade ili amo hano degema:ne, hano da hedolowane hai dagoi ba:i. <sup>13</sup> Amalalu, na da nigima: a:silibu udiana amo da guama agoane ba:i. Iliia da hanome, ohe fi liligi amola ogogosu balofede dunu, amo ilia lafidili manebe ba:i. <sup>14</sup> Amo a:silibu da Fio liligi ilia musa: hame ba:su gasa bagade hamosu dawa:. Amo a:silibu udiana da asili, osobo bagade ouligisu dunu huluane, Gode Bagadedafa amo Ea ilegei esoga gegemusa: oule maha.

<sup>15</sup> Yesu da amane sia:sa, “Nabima! Na da wamolasu dunu ea mabe agoane misunu. Nowa dunu da mae golale ea abula noga:le ouligisia, e da da:i nabadowane gogosiane hame ahoanumuba:le, hahawane ba:mu!” <sup>16</sup> Amalalu, a:silibu udiana da osobo bagade hina bagade dunu huluane, soge ea dio Hibulu sia:ga da Amagedone amoma gilisimusa: oule misi. <sup>17</sup> Amalalu, a:igele dunu fesu da ea ofodo ganodini sali liligi hisi amoga sogadigi. Sia: bagade da Fisu

Debolo Diasu ganodini diala, amoga amane misi, “Dagoi galebe!”

<sup>18</sup> Ha:ha:na yogi, gugelebe amola bebeda:nima bagade ba:i. Amo bebeda:nima da bebeda:nima musa: masu huluane baligi dagoi. Bebeda:nima bagadedafa. <sup>19</sup> Moilai bai bagade da fili, mogili, udiana agoane hamoi. Moilai bai bagade huluane soqe huluane amo ganodini da mugului dagoi. Ba: bilone fi dunu ilia hou bu dawa:le, Gode da waini hano, amo Ea ougi bagade hou, amo Ea faigeleiga manusa:, Ba: bilone fi dunu ilima i. <sup>20</sup> Oga huluane da mugululi hamedafa ba:i. Goumi amola huluane da mugululi hamedafa ba:i. <sup>21</sup> Mugene bagadedafa, amo ea dioi defei da 50 gilogala:me agoane da muagadodi misini, dunu medosu. Se nabasu bagadedafa da doaga:beba:le, osobo bagade dunu da Godema gagabuli lasogoi.

## 17

### *Wadela:i Bagade Hina: Da:iga Bidi Lasu Uda*

<sup>1</sup> Amalalu, a:igele dunu fesuale gala amo da ofodo gagui, afadafa da nama misini, amane sia:i, “Misa! Moilai bai bagade hano bagohame gadenene gagui, amo da fedege agoane wadela:i aheda:i uda. Gode da se dabe iasu ema imunu. Amo na da dima olelemu. <sup>2</sup> Osobo bagade hina bagade dunu da e amola gilisili wadela:i uda lasu hou hamosu. Amo wadela:i hou e da hamobeba:le, osobo bagade dunu huluane da ema fa:no bobogebeba:le, fedege agoane adini nabeba:le feloasu.”

<sup>3</sup> Na da Gode Ea A:silibu amoga nabaiwane ba:i. A:igele da na dunu hame esalebe hafoga:i sogega oule asi. Amogawi na da uda amo da ohe fi liligi yoi gala amo da:iya fila heda:lebe ba:i. Ohe fi liligi da dio bagohame, Godema gadesu dio, ohe fi liligi da:iya dedei ba:i. E da dialuma fesuale gala amola hono nabuane gala. <sup>4</sup> Uda da oga:iyei amola yoi abula sali ba:i. E da gouli gifalo, igi ida:iwane amola su amoga dedebei. E da ea lobo ganodini faigelei amo ganodini ledi nigima: liligi bagohame dialebe ba:i. Amo da fedege agoane, ea wadela:i hamosu bidi gala. <sup>5</sup> Ea odagiga wamolegei dawa:loma:ne dio dedei ba:i, amo, “Ba: bilone Bagade, wadela:i uda amola sama ea sama adole lasu dunu, amo huluane osobo bagade ganodini esalebe ilia ame.”

<sup>6</sup> Amo uda da Gode Ea fi dunu amola dunu ilia Yesu Ea hou hame yolesibiba:le, medole legei amola amo ilia maga:me mai dagoiba:le, feloabe ba:i. Na da amo uda ba:beba:le, bagadewane fofogadigi. <sup>7</sup> A:igele da nama amane adole ba:i, “Di da abuliba:le fofogadigila:? Na da amo uda amola ohe

fi liligi amo da dialuma fesuale gala amola hono nabuane gala, amola amo uda gaguli ahoa, amo ea wamolegei bai na da dima olelemu. <sup>8</sup> Amo ohe fi liligi da musa: esalu, be wali hame esala. E da Gelabo Nosonodafa (A:bisi) amoga gadodili heda:musa: dawa:lala. Amasea, Gode da amo wadela:mu. Osobo bagade dunu, amo ilia dio da osobo bagade hahamoi eso amo bisili eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Buga amo ganodini hame dedei galea, amo dunu ilia ohe fi liligi ba:beba:le, fofogadigimu. Bai amo ohe fi liligi da musa: esalu, be wali hame esala. Be e da bu esalebe ba:mu. <sup>9</sup> Amo da dawa:iwane nabimu liligi. Dialuma fesuale gala da agolo fesuale gala, amo da:iya uda da fisa. Amo dialuma fesuale gala da bai eno gala. Ili da osobo bagade ouligisu dunu fesuale gala. <sup>10</sup> Biyale da dafai dagoi, afae da wali ouligisu hawa: hamonana. Eno da hobe misunu. E masea, fonobahadi fawane ouligisu hawa: hamomu. <sup>11</sup> Ohe fi liligi da musa: esalu, be wali hame esala, amo da ouligisu dunu godo. E da osobo bagade ouligisu dunu lobofaseleyale gala amo ilia idi afadafa gala. Gode da amo ouligisu dunu gugunufinisimu.

<sup>12</sup> Hono nabuane gala dia ba:i, amo da hina bagade dunu nabuane gala. Ili da waha hame be hobe ouligisu hawa: hamomu. Ili amola ohe fi liligi fonobahadi fawane gilisili ouligima:ne, ouligisu hou da ilima i dagoi ba:mu. <sup>13</sup> Amo ouligisu dunu nabuane gala da asigi dawa:su afadafa lale, ilia ouligisu hou amo ohe fi liligi ema imunu. <sup>14</sup> Ili da Sibi Mano amoma gegemu. Be Sibi Mano amola Ea Ema misa:ne sia:i ilegei moloidafa fa:no bobogesu dunu, ilia da amo hina bagade dunu ili hasalasimu. Bai Sibi Mano, E da Hina Gode amola E da hina amola hina bagade huluane baligisa.

<sup>15</sup> A:igele da nama eno amane sia:i, “Hano amo da:iya wadela:i uda da fibi dia ba:i, amo da fifi asi gala fi, fi hisu, sia: hisu amola ouligisu hisu dunu huluane. <sup>16</sup> Hono nabuane gala dia ba:i amola ohe fi liligi, da wadela:i uda higamu. Ili da ea liligi huluane lale, e da da:i nabadowane ba:mu. Ili da ea hu manu, amola e laluga gugunufinisimu. <sup>17</sup> Bai Gode da ilia dogo ganodini Ea hanai hawa: hamobeba:le, amo hina bagade nabuane gala, ilia da gilisili hamonanu, ohe fi liligi amoma ilia gasa hou imunu. Be Gode Ea Sia: huluane hamoi dagoi ba:sea, ohe fi liligi ea gasa da bu hame ba:mu. <sup>18</sup> Uda di ba:i amo da moilai bai bagade, amo da osobo bagade hina bagade dunu huluane ilima ouligilala!”

*Ba: bilone Moilai Bai Bagade Dafai*

<sup>1</sup> Amalalu, na da a:igele dunu Hebene soge yolesili, osoboga manebe ba:i. E da hina bagade agoane ba:i. Ea hadigi da osobo bagade huluane hadigi hamoi. <sup>2</sup> E da ha:giwane wele sia:i, “Uda da dafai dagoi. Ba: bilone Bagade da dafai dagoi. Fio liligi amola nigima: a:silibu, amo fawane amo moilai bai bagade ganodini esala. Wadela:i ledo bagade sio fi hisu hisu da amo moilai bai bagade ganodini esala. <sup>3</sup> Bai dunu fifi asi gala huluane da fedege agoane amo ea wadela:i hanai hou gasa bagade waini hano mai dagoi. Osobo bagade ouligisu dunu da ema wadela:i uda lasu hou hamosu amola osobo bagade bidi lasu dunu da e gasa bagade wadela:i hou hanaiwane hamobeba:le, muni bagade lai.” <sup>4</sup> Amalalu, na da sia: eno muagadodi misi amane nabi,

“Na fi dunu! Ba: bilone moilai bai bagade yolesili, misa!

Dilia da ea wadela:i hou gilisili mae hamoma!

Dilia da ea se dabe iasu gilisili ba:mu da defea hame.

<sup>5</sup> Bai ea wadela:i hou da gilisibiba:le,

afae da afae da:iya ligisiba:le, Hebene sogega doaga:i.

Gode da ea wadela:i hou hame gogolei.

<sup>6</sup> Ema dabema amola ea afadafa wadela:i hou hamoi galea,

ema se dabe iasu amo defele aduna ima.

E da se nabasu bagade iabeba:le,

ema gasa bagadedafa baligiliwane dabe ima.

<sup>7</sup> E da hadigi amola liligi ida:iwane hi hanai liligi labeba:le, ema se nabasu amola da:i dioi, amo defele imunu da defea.

Bai e da wali udigili amane sia:sa,

“Na da didalo hame! Na da hina bagade uda agoane fi esala.

Na da se nabasu hamedafa ba:mu!”

<sup>8</sup> Amaiba:le, eso afadafa ganodini e da se bagade nabimu.

Olosu, da:i dioi amola ha:su da ema doaga:mu.

E da laluga nemu.

*Bai Hina Gode da ema fofada:mu, amola E da Bagadedafa.”*

<sup>9</sup> Osobo bagade hina bagade dunu amo da e amola gilisili wadela:le hamosu, ilia da amo moilai bai bagade laluga nenanebe ba:sea, bagadewane dimu. <sup>10</sup> Ilia da gilisili e se nabasu lasa:besa:le, sedagawane ba:lalawane lelumu. Ilia da amane sia:mu, “Ameia:! Ameia:! Ba: bilone bagade, moilai bai bagade ida:iwane galu. Eso afadafa ganodini di da se dabe iasu lai dagoiba:le dafai!”

<sup>11</sup> Osobo bagade bidi lasu dunu amola da e dawa:le, dimu amola didiga:mu. Bai wali eno dunu da ilia liligi bu hame

bidi laha. <sup>12</sup> Liligi huluane amo gouli, silifa, igi ida:iwane, su amola abula ida:iwane, liligi ida:iwane ifa, igi, ouli amola balase, amoga hamoi liligi,

<sup>13</sup> sinamone, hedama:ne fodole nasu liligi, gabusiga: manoma, fala:gisenese, waini hano, falaua, widi, bulamagau, sibi, hosi, sa:liode amola udigili hawa: hamosu dunu, amo huluane dunu eno da bu hame bidi lamuba:le, ilia da disa. <sup>14</sup> Bidi lasu dunu da Ba: bilone amoma amane sia:sa, “Liligi ida:iwane gala di da lalegagumu hanai galu, amo da mugululi asi. Dia gagui amola ida:iwane ba:su da asi dagoi. Di da amo bu hamedafa ba:mu!” <sup>15</sup> Bidi lasu dunu, (amo da amo moilai bai bagadega bidi lasu hawa: hamobeba:le bagade gagui), ilia da ea se nabasu gilisili ba:sa:besa:le, sedagawane lelumu. Iliia da dimu amola didiga:mu. <sup>16</sup> Iliia da amane sia:mu, “Ameia:! Ameia:! Moilai bai bagade da se bagade nabi. E da musa: abula ida:iwane amo yoi, oga:iyei amola gouli liligi amo lasu amola gifalo amoga sali. <sup>17</sup> Be hedolodafa (aua afae agoane) e da amo liligi huluane yolesi dagoi. Dusagai ouligisu dunu, genonesisu dunu, dunu ilia amo ganodini ahoa amola dunu huluane ilia hano wayabo bagade amoga hawa: hamonanebeba:le esaloma:ne liligi laha, amo da sedagawane lelu,

<sup>18</sup> Ba: bilone nenanebeba:le lalu amola mobi, heda:lebe ba:loba, ilia amane wele sia:i, “Moilai bai bagade eno amo moilai bai bagade agoane da hamedafa ba:su.”

<sup>19</sup> Iliia da osobo gasa:le, ilisu dialuma da:iya ligisili, amane wele sia:i, “Ameia:! Ba: bilone da se bagade nabi. Amo moilai bai bagade ganodini, dusagai hawa: hamosu dunu da muni bagade ba:i. Be hedolodafa (aua afae amoga) e da ea gagui huluane fisi dagoi!”

<sup>20</sup> Hebene ganodini fi! E da gugunufinisi dagoiba:le, hahawane nodoma! Gode Ea fi dunu, asunasi dunu amola balofede dunu! Dilia nodoma! Bai Ba: bilone da dilima wadela:le hamobeba:le, Gode da ema dabe i dagoi.

<sup>21</sup> Amalalu, a:igele gasa bagade amo da igi bagade gagua gadole, hano wayabo bagade amoga sanasi. E amane sia:i, “Ba: bilone da amaiwane sanasili, bu hamedafa ba:mu.

<sup>22</sup> Amo moilai bai bagade ganodini, sani baidama dubi, dunu ilia gesami, faludi amola dalabede fulaboi, amo da bu hamedafa nabimu. Hawa: hamosu dunu da di ganodini bidi lasu hawa: bu hame hamomu. Widi goudasu igi da udigili dialebeba:le, bu hame nabimu galebe. <sup>23</sup> Di ganodini gamali nenanebe bu hame ba:mu. Udalai dunu amola uda, ela gilisili sia: dabe bu hame nabimu. Dia bidi lasu hawa: hamosu dunu ilia da gasa bagadeba:le, eno osobo bagade bidi lasu hawa: hamosu dunu ili baligi dagoi. Dia ogogosu

sema nabi hou amoga di da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ogogoi. <sup>24</sup> Gode da Ea fi dunu amola balofede dunu, amo ilia maga:me Ba: bilone moilai bai bagade ganodini dialebe ba: beba: le, Ba: bilone da se dabe iasu lai. Dafawane! Dunu huluane osobo bagadega enoga medole legei, amo ilia maga:me da Ba: bilone moilai bai bagade ganodini dialebe ba: i.”

## 19

<sup>1</sup> Amalalu, na da sia: bagade amo da dunu osea: i Hebene ganodini gilisili agoane wele sia: nanebe nabi. Iliya amane sia: i, “Godema nodoma! Gode Hi fawane da gaga: su hou, hadigi hou amola gasa bagadedafa hou gagusa. <sup>2</sup> Ea fofada: su da dafawane amola moloidafa. Gode da wadela: i aheda: i uda amo da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ledohamoi, E da amoma se imunusa: fofada: i dagoi. Amo uda da Gode Ea hawa: hamosu dunu fane legei dagoiba: le, E da ema se dabe i.” <sup>3</sup> Iliya da bu eno wele sia: i, “Godema nodoma! Lalu da moilai bai bagade nenana, amo ea mobi da mae yolesili heda: lalumu!” <sup>4</sup> Asigilai dunu 24 gala amola esalebe liligi biyaduyale gala, da beguduli diasai: ili, Gode amo da Fisuda: iya fibi, Ema nodone sia: ne gadoi. Iliya amane sia: i, “Ama! Godema nodoma!”

### *Sibi Mano Ea Uda Lasu Lolo Nasu*

<sup>5</sup> Amalalu, na da Fisuda: iya amoga sia: amane nabi, “Godema nodoma! Ema hawa: hamosu dunu, dunu huluane bagade amola fonobahadi, Ema beda: i dunu huluane Godema nodoma!” <sup>6</sup> Amalalu, na da dunu osea: idafa iliya sia: agoane nabi. Amo sia: da nawa: li bagade amola gu gelebe bagade agoane nabi. Iliya amane wele sia: i, “Godema nodoma! Bai Hina Gode, ninia Gode Bagadedafa da Hina Bagadedafa esala. <sup>7</sup> Ninia hahawane nodomu da defea. Ea bagade hou amoma ninia nodomu da defea. Sibi Mano Ea uda lamu eso da doaga: i dagoi. Ea uda da Ema fimusa:, ea liligi momagei dagoi.

<sup>8</sup> Gode da ahea: ya: i abula amo salimusa: ema i dagoi.” (Amo abula da fedege agoane Gode Ea fi dunu iliya hawa: hamosu ida: iwane gala.) <sup>9</sup> Amalalu, a: i gele da amane sia: i, “Amo dedema! Nowa da Sibi Mano Ea uda lasu Lolo Nasu, amoma Gode da misa: ne sia: i, amo dunu da hahawane bagade gala.” E eno amane sia: i, “Amo sia: i da Gode Ea dafawane sia: i.”

<sup>10</sup> Na da a: i gele ea emo gadenene, ema nodone sia: ne gadomusa: diasai: i. Be e da nama amane sia: i, “Agoane mae hamoma! Na da di amola dia fi dunu, amo huluane Yesu Ea dafawane olelei lalegagui dunu, ilima na: iyado

hawa: hamosu dunu fawane. Godema fawane nodone sia:ne gadoma! Bai Yesu Ea dafawane sia:i olelei amo da musa: balofede ilia a:silibu olelei dagoi.”

*Dunu da Ahea:ya:i Hosi Fila Heda:lebe Ba:i*

<sup>11</sup> Amalalu, na da Hebene doasili, ahea:ya:i hosi ba:i. Amoga fila heda:lebe dunu Ea Dio amo Fisisu Hame Dawa: amola Dafawane ba:i. E da moloidafa fofada:su amola gegemusa: dawa:. <sup>12</sup> Amo Dunu Ea si da lalu agoane ba:i amola Ea dialuma da:iya habuga bagohame ba:i. Ea dai: hodo da:iya dio dedei ba:i, be amo dio Hi fawane dawa:.

<sup>13</sup> Ea abula sali amo da maga:mega dedeboi. Ea dio da “Gode Ea Sia:.” <sup>14</sup> Hebene dadi gagui gegesu dunu ilia da ahea:ya:i abula salawane, ahea:ya:i hosi ilima fila heda:le, Ema fa:no bobogei. <sup>15</sup> E da gegesu gobihei bagade debei meidafa amo Ea lafidili gagui ba:i. Amoga E da fifi asi gala hasalasiimu. E da ilima gasa bagade Hina hou hamomu. E da fedege agoane waini fage Gode Bagadedafa amo Ea ougi bagade waini hano osa:gisu diasu amo ganodini osa:gimu. <sup>16</sup> Dio amo da Ea abula da:iya amola Ea masele da:iya dedei da, “Hina Bagade amo da eno hina bagade huluane baligi, amola Hina Gode amo da eno ouligisu dunu huluane baligi!”

<sup>17</sup> Amalalu, na da a:igele dunu eso da:iya lelebe ba:i. E da sio fi hagili ahoanebe ilima bagade wele sia:i, “Misa! Gode Ea lolo Nasu bagade amoma misa! <sup>18</sup> Misa! Dilia hina bagade dunu, dadi gagui ouligisu dunu, dadi gagui dunu, hosi, amoga fila heda:i dunu, dunu huluane amo udigili hawa: hamosu dunu, halegale ahoanebe dunu, bagade amola fonobahadi, amo huluane ilia hu manusa: misa!”

<sup>19</sup> Amalalu, na ohe fi liligi amola osobo bagade ouligisu dunu, gilisili amo Dunu hosiga fila heda:i amola ea fidisu dunu, ilima gegemusa: manebe ba:i. <sup>20</sup> Hosiga fila heda:i dunu da ohe fi liligi amola ogogosu balofede dunu afugili, se iasu diasu ganodini sali. (Ogogosu balofede dunu da ohe fi liligi ba:ma:ne, gasa bagade musa: hame ba:su hou hamosu. Amoga e da dunu amo ilia ohe fi liligi ea dawa:digima:ne dedesu lai amola ea loboga hamoi agoaila liligi amoma nodone sia:ne gadosu, amoma e da ogogoi.) Ili da ohe fi liligi amola ogogosu balofede dunu, ili esaleawane lalu wayabo amo da salafaga nenana, amoga ha:digi. <sup>21</sup> Dunu da hosi amoga fila heda:i amo da gegesu gobihei ea lafidili gagui amoga ohe fi liligi amola osobo bagade Hina dunu, amo ilia gegesu dunu huluane fane legei dagoi. Sio huluane da ilia hu sadini mai dagoi.



## 20

### *Ode 1000*

<sup>1</sup> Amalalu, na da Hebene amoga a:igele dunu dalebe ba:i. E da ea lobo ganodini Gelabo Nosonodafa (A:bisi) amo gi gagui amola gasa bagade sia:ine gagui. <sup>2</sup> E da hanome amo da musa: hemonega sania hamoi, ea dio amo Debele o eno Sa:ida:ne - amo gagulaligili, se iasu diasu ganodini ode 1000 esaloma:ne, sia:inega la:gi dagoi.

<sup>3</sup> A:igele da hanome Gelabo Nosonodafa (A:bisi) amo ganodini sanasili, amo ea logo ga:si dagoi. E da fifi asi gala dunu amo ode 1000 amoga bu ogogomu hamedei agoane ba:i. Be ode 1000 gidigili, ea se iasu diasu logo doasimuba:le, fonobahadi bu lalumu.

<sup>4</sup> Amalalu, na da fisu ba:i dagoi. Amo da:iya fibi dunu ilia da fofada:musa: gasa lai dagoi. Amola na da dunu amo ilia da Yesu Ea dafawane olelei amola Gode Ea sia:, amo olelebeba:le dunu enoga medole legei, amo dunu ilia a:silibu ba:i. Iliā da ohe fi liligi amola ea loboga hamoi agoaila liligi, amoma hame nodone sia:ne gadosu. Amola ohe fi liligi ea dawa:digima:ne dedesu ilia odagiga o loboga hame lai. Iliā da bu wa:legadole, ouligisuwane ilia amola Gelesu, gilisili ode 1000 amoga hina bagade esalu. <sup>5</sup> (Eno bogoi dunu da hame wa:legadole, ode 1000 gidigiba:le fawane bu wa:legadoi.) Amo da Gode Ea Age (No. 1) bogoi wa:legadolesisu olelesa. <sup>6</sup> Dunu ilia da amo Age wa:legadolesisu amo ganodini bu wa:legadosa, ilia da hahawane bagade. Bogosu Ageyadu (No. 2) da ilima gasa hame gala. Iliā da Gode amola Gelesu, amoma gobelesalasu dunu fi hamoiba:le, ilia amola Gelesu, da ode 1000 amoga ouligisa esalumu.

### *Sa:ida:ne Fane Legei Dagoi*

<sup>7</sup> Ode 1000 da gidigi dagoiba:le, Gode da Sa:ida:ne ea se iasu diasu logo e fonobahadi masa:ne doasimu. <sup>8</sup> E da ahoabeba:le, fifi asi gala ilima ogogomu. E da Goge fi amola Magoge fi, ilima ogogomu. Sa:ida:ne da amo dunu gegemusa:gini momagele gilisimu. Iliā da sa:i amo hano wayabo bagade bega: diala amo ea idi defele ba:mu. <sup>9</sup> Iliā da osobo bagade dedeboi dagoi. Iliā da Gode Ea fi dunu ilia esalebe sogē amola moilai bai bagade amoma Gode da asigi, amo ilia sisiga:i dagoi. Be lala da Hebene amoga misini, Sa:ida:ne ea fi huluane wadela:lesi dagoi. <sup>10</sup> Amalalu, Debele, (e da amo dunu ilima ogogoi), e da lala wayabo amo da salafaga nenanebe amoga ha:digi dagoi ba:i. Amoga musa: ohe fi liligi amola ogogosu balofede dunu

ha:digi dagoi ba:i. Ilia da eso huluane mae dagole, eso amola gasi, amoga se nabalumu.

*Dagosu Fofada:su Ahea:ya:i Fofada:su Fis*

<sup>11</sup> Amalalu, na da ahea:ya:i Fis bagade amo da:iya Gode fibi ba:i. Osobo bagade amola mu da Ema beda:iba:le, mugululi bu hamedafa ba:i. <sup>12</sup> Amola bogoi dunu huluane, bagade amola fonobahadi, da wa:legadole, Fis amo ea midadi lelu. Buga da houga:i ba:i. Buga afae amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Buga ilia houga:i. Bogoi dunu ilia esalu hawa: hamoi amo buga ganodini dedei, amo defele Godema fofada:i. <sup>13</sup> Amalalu, bogoi dunu musa: hanoga gela sa:ili bogoi amola bogoi amo bogoi sogebi amo ganodini dialu, amo da fofada:musa: wa:legadoi. Huluane da ilia hawa: hamoi defele fofada:su ba:i. <sup>14</sup> Amalalu, Gode da bogosu hou amola bogosu sogebi, lalu wayabo amoga ha:digi. (Amo lalu wayabo da Bogosu Ageyadu) <sup>15</sup> Nowa dunu da ea dio eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Buga ganodini hame dedei dialebe ba:loba, e da lalu wayabo amo ganodini ha:digi dagoi ba:i.

## 21

*Hebene Gaheabolo amola Osobo Bagade Gaheabolo*

<sup>1</sup> Amalalu, na da Hebene gaheabolo amola osobo bagade gaheabolo ba:i. Musa: mu amola osobo bagade amola hano wayabo bagade, da mugululi hamedafa ba:i.

<sup>2</sup> Amalalu, na da Hadigi Moilai bai bagade, amo da Gaheabolo Yelusaleme moilai bai bagade Hebene amoga misini, gudu manebe ba:i. Gode da Yelusaleme amo osobo bagade gaheabolo amoma iasi. Yelusaleme da uda amo egoa amoma fimusa: ahoanebe liligi ida:iwane ga:ne ahoa, amo agoaiwane ba:i. <sup>3</sup> Na da Fis amoga sia: bagade manebe amane nabi, “Wali Gode Ea esalebe diasu da osobo bagade dunu fi amo ganodini diala. E amola ili da gilisili esalumu. Ilia da Gode Ea fidafa esalumu. Gode da ili sigi esalumu. E da ilima Gode esalumu. <sup>4</sup> E da ilia siga dibi hano dogamu. Bogosu amola da:i diosu, disu amola se nabasu, amo da bu hamedafa ba:mu. Hea liligi da muguluiba:le, bu hame ba:mu.”

<sup>5</sup> Amalalu, Gode (E da Fis da:iya fisa), E amane sia:i, “Na da wali liligi huluane gaheabolo afadenesa!” E da eno nama amane sia:i, “Amo sia:i da dafawaneba:le, dedema!” <sup>6</sup> E da eno amane sia:i, “Dagoi! Na da degabo Musu amola fa:no Dagosu esala. Nowa dunu da hano hanai galea, e da bidi mae iawane eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hano nasu amoga hano manusa:, Na da ema logo fodomu.

<sup>7</sup> Nowa da osobo bagade hou hasalasisia, Na da ema amo hou imunu. Na da ea Gode esalumu amola e da Na mano esalumu. <sup>8</sup> Be beda:i dunu, hohonosu dunu, wadela:i uda lasu hamosu dunu, wamuni dawa:su o yagono dawa:su, loboga hamoi 'gode' liligi ilima sia:ne gadosu dunu amola ogogosu dunu, amo huluane ilia ilegei soge da wayabo amo da lalu amola salafa amoga nenanebe ba:sa. Amo da Bogosu Ageyadu gala!"

*Yelusaleme Moilai Bai Bagade Gaheabolo*

<sup>9</sup> A:igele dunu fesuale gala ilia se nabasu ofodo fesuale gala gagui, amoga a:igele afadafa nama misini, amane sia:i, "Misa! Na da Sibi Mano Ea uda amo dima olelemu!"

<sup>10</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa da nama ouligibi ba:i. A:igele da na goumi sedade amo da:iya aligimusa: gaguli asi. E da Yelusaleme, Hadigi Moilai bai bagade, amo Hebene yolesili, Gode da iasibiba:le, gududili manebe olelei.

<sup>11</sup> Moilai bai bagade da Gode Ea hadigi amoga hadigilalu. Ea hadigi da igi ida:iwane gala, ya:sabe amo daiya ba:su agoane ba:i. <sup>12</sup> Moilai bai bagade sisiga:le gagoi sedagawane ba:i. Amo gagoiga logo ga:su fagoyale ba:i amola a:igele dunu fagoyale gala da amo logo sosodo aligisu. Isala:ili fi fagoyale gala ilia dio da logo ga:suga dedei dialebe ba:i.

<sup>13</sup> Logo ga:su da agoane dialebe ba:i. Gusu la:idi udiana galu. Ga (south) la:idi udiana galu. Ga (north) la:idi udiana galu. Guma: la:idi udiana dialebe ba:i. <sup>14</sup> Amo gagoi da igi bai fagoyale gala, amo da:iya gagui. Amo igi bai da:iya, Sibi Mano Ea asunasi dunu fagoyale gala ilia dio dedei dialebe ba:i. <sup>15</sup> A:igele amo da nama sia:i dunu, da gouli defei dagulu amo moilai bai bagade amola logo ga:su amola gagoi defei ba:ma:ne gagui dialebe ba:i.

<sup>16</sup> Moilai bai bagade da ea la:idi amola la:idi, huluane defei afadafa defele ba:i. A:igele da ea defei dagulu amoga moilai bai bagade ea defei ba:i. Ea sedade defei da 2,400 gilomida agoane ba:i. Amola amo defei defele ba:de defei amola gado defei ba:i.

<sup>17</sup> A:igele da gagoi ea gado defei amola ba:i. Amo da 60 mida agoane ba:i. <sup>18</sup> Gagoi da ya:sabe igi ida:iwane gala amoga hamoi. Moilai bai bagadedafa da gouli amo da ledi hamedei agoane, amoga hamoi dagoi. <sup>19</sup> Moilai bai bagade ea igi bai amo da:iya igi ida:iwane gala bagohame ba:i. Age igi bai da ya:sabe, ageyadu da sa:faia, osoda da a:ga:ide, biyadu da emelalede, <sup>20</sup> Bi da onigise, gafe da ganiliane, fesu da haliga:i gawodase, godo da belole, sesege da douba:se, nabu da ga:lesedoni, gida da degoise, fago da a:medisidi.

<sup>21</sup> Logo ga:su afae afae da su afadafa amoga hamoi. Moilai

bai bagade ea logo da gouliga hamoi. Amo da galasi agoane, hahaloi ba:i.

<sup>22</sup> Na da moilai bai bagade ganodini Debolo Diasu hame ba:i. Bai Hina Gode Bagadedafa amola Sibi Mano da moilai bai bagade ea Debolo gala.

<sup>23</sup> Eso ea hadigi amola oubi ea hadigi, da amo moilai bai bagadega hamedeiwane liligi. Bai Gode Ea hadigi da hadigibiba:le, amola Sibi Mano da moilai bai bagadega gamali gala. <sup>24</sup> Dunu fifi asi gala da amo moilai bai bagade ea hadigiga olelebeba:le, hahawane ahoanumu. Osobo bagade ouligisu dunu da amo moilai bai bagadega ilia bagade gagui liligi gaguli misunu. <sup>25</sup> Moilai bai bagade ea logo ga:su da mae ga:sili, eso huluane doasiwane dialumu. Gasi da hamedafa ba:muba:le, ilia da doasiwane dialumu.

<sup>26</sup> Fifi asi gala huluane ilia mimogo hou amola liligi gagui huluane da Gaheabolo Yelusaleme Moilai bai bagade ganodini gaguli misi dagoi dialebe ba:mu.

<sup>27</sup> Be ledo amola nigima: liligi da amo moilai bai bagade golili sa:imu hamedei ba:mu. Nowa dunu da wadela:i hou hamosa o ogogosu hou hamosa esalea, da amo moilai bai bagade ganodini masunu hamedei ba:mu. Be nowa dunu ilia dio Sibi Mano ea eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Buga amo ganodini ba:sea, amo dunu fawane da Yelusaleme Gaheabolo moilai bai bagade amo ganodini golili sa:imusa: dawa:.

## 22

<sup>1</sup> A:igele da eno liligi nama olelei. Amo da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hano, fofoloi nawa:li agoane hamoi, Gode amola Sibi Mano, amo ela Fisus amoga yogodalu, <sup>2</sup> moilai bai bagade logo dogoa ahoanebe ba:i. Amo hano bega: bega: eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Ifa ba:i. Amo da ode huluane amoga oubi fagoyale huluanega fage legesesa. Amola ea lubi da fifi asi gala amo uhinimusa: dawa:. <sup>3</sup> Liligi huluanedafa amoma Gode Ea gagabusu aligisu da galea, amo huluane da moilai bai bagade ganodini hamedafa ba:mu. Gode amola Sibi Mano Ea fisu da amo moilai bai bagade ganodini ba:mu. Gode Ea hawa: hamosu dunu da Ema nodonanumu. <sup>4</sup> Ili da Gode Ea odagi ba:mu. Gode Ea Dio da ilia odagi da:iya dedei ba:mu. <sup>5</sup> Gasi da bu hame ba:mu. Hina Gode da ilia Hadigi esalumuba:le, ilia da gamali amola eso hadigi hamedei liligi ba:mu. Ili da hina bagade agoane eso huluane ouligilalumu.

### *Yesu Ea Bu Misunu*

<sup>6</sup> Amalalu, a:igele da nama amane sia:i, “Amo sia: da dafawane, hame ogogosa. Hina Gode, amo da balofede

dunuma Ea A:silibu iaha, E da Ea hawa: hamosu dunu ilima gadenene misunu hou olelema:ne, Ea a:igele dunu asunasi dagoi.

<sup>7</sup> Yesu da amane sia:sa, “Nabima! Na da hedolo misunu. Nowa da ba:la:lusu sia: amo buga ganodini dedei noga:le nabasea, e da hahawane ba:mu!”

<sup>8</sup> Na, Yone, da amo liligi huluane ba:i amola nabi. Amo huluane nabi amola ba:i dagobeba:le, na da a:igele amo nama liligi olelesu, amo ea emo gadenene ema nodone sia:ne gadomusa: diasa:i. <sup>9</sup> Be e da nama amane sia:i, “Agoane mae hamoma! Na da di amola balofede dunu amola dunu huluane ilia sia: amo buga ganodini dedei naba dunu, amo huluane defele na da Gode Ea hawa: hamosu dunu fawane. Godema fawane nodone sia:ne gadoma!” <sup>10</sup> E da eno nama amane sia:i, “Amo buga ba:la:lusu sia: dedei mae wamolegema! Amo sia:i hou misunu da gadeneiba:le, mae wamolegema!”

<sup>11</sup> Nowa da wadela:i hamoi, e da bu wadela:le hamomusa: dawa:. Nowa da ledi hamoi da amaiwane dialumu. Nowa da hou ida:iwane hamosa esalea, e da bu houda:iwane hamonanoma:mu. Nowa da hadigi hamoi galea, e da bu hadigiwane esalalaloma:mu.”

<sup>12</sup> Yesu da amane sia:sa, “Nabima! Na da hedolo misunu. Na da bidi gaguli misunu. Na da dunu huluane afae afae amo ea hawa: hamoi defele, ema bidi imunuyo. <sup>13</sup> Na da Musu amola Dagosu. Na da Degabo defei amola Sinado dibi defei!”

<sup>14</sup> Nowa dunu da ilia abula dodofei dagoiba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ifa ea fage manusa: amola Yelusaleme Gaheabolo ea logo ga:su ganodini golili masunusa:, amo defele ba:sa, amo dunu da hahawane bagade. <sup>15</sup> Be moilai bai bagade gadili da wa:me ba:mu. Amo da wadela:i uda lasu hamosu dunu, wamuni dawa:su dunu, wadela:i hamosu dunu, medole legesu dunu, loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadosu dunu, dunu ilia sia:ga amola hawa: hamobega ogogosu dunu, amo huluane da gadili esalumu.

<sup>16</sup> Na, Yesu, da dima amo liligi huluane olelemusa:, a:igele dunu asunasi dagoi. Na da Da:ibidi egaga fi ganodini lalelegei. Na da hadigi Gusubia Gasumuni esala!”

<sup>17</sup> Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amola Yesu Ea uda, da amane sia:sa, “Misa!”

Nowa da amo sia: nabasea, e amola da eno dunuma “Misa!” sia:ma:ma!

Nowa da hano hanai galea, Misa! Nowa da eso huluane mae bogole Fifi

Ahoanusu hano hanai galea, moma!

Amo da hahawane dogolegele iasu liligi.

Sia: Dagosu

<sup>18</sup> Na, Yone, da nowa dunu e da amo ba:la:lusu sia: nabasea, ilima sisasu sia:sa. Nowa dunu da olelesu eno amo olelesuma gilisia, Gode da se nabasu amo buga ganodini dedei ema imunu. <sup>19</sup> Nowa da ba:la:lusu sia: buga ganodini dedei amo mogili afafane, eno fadegasea, Gode amola da amo dunu eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ifa fage manusa: amola Hadigi moilai bai bagade ganodini esalumusa:, amo buga ganodini olelei, Gode da ema amo logo ga:mu. <sup>20</sup> Dunu da amo sia: huluane dedei, amo da dafawane E da sia:sa. E da amane sia:sa, “Ma! Dafawane! Na da hedolowane misunu.” Ama!

Hina Gode Yesu! Misa! <sup>21</sup> Gode Ea fi dunu huluane da Hina Gode Yesu Ea hahawane dogolegele iasu hou noga:le dawa:ma:ne, na dawa:lala.

Sia: Ama Dagoi